

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF ILLINOIS

058

AF

1889

JL-D

2 vol
15

den 9 Mai 1895.

Hindertorger

AF DAGENS KRØNIKE

MAANEDSKRIFT

FOR LITERATUR, KUNST OG POLITIK

REDIGERET AF

P. NANSEN

1889 (JULI—DECEMBER)

KJØBENHAVN.

FORLAGT AF I. H. SCHUBOTHES BOGHANDEL

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER).

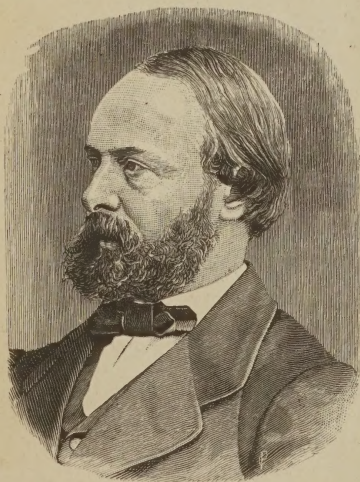
1889.

Biskop MONRAD.

Grev MANDERSTRÖM.

E. v. QVANTEN.

Dr. C. ROSENBERG.

058
AF
1889
JL-D

Til Portræterne.

De Billeder, som „Af Dagens Krønike“ bringer i sit første Hefte, illustrerer v. Qvantens Artikel om Unionsforslaget i 1864.

Dette Forslag kaldes almindeligvis, men fejlagtigt: Kong Karl XV's Unionsforslag; af v. Qvantens Artikel og de den ledsagende Aktstykker vil man finde det æventyrlige Forslags rette Fædre. Der var to Fædre: den danske Dr. C. Rosenberg og den svenske v. Qvanten. Om hvordan disse to Mænd, der hverken beklædte nogen særdeles fremragende Stilling eller spillede nogen betydende Rolle som Politikere, lavede det mærkelige Unionsforslag og ved Kong Karl XV's Bistand, halvt bag de ledende Statsmænds Ryg, satte det i Scene — derom vil man med Undren læse i v. Qvantens Artikel.

Vort Billede viser Unionsforslagets to anonyme Stillere, den lille uanselige Rosenberg og den smukke statelige v. Qvanten. Og sammen med dem de to nordiske Udenrigsministre i 1864, Monrad og Grev Manderström.

Om Billedets to Danske behøves ingen Oplysninger her. Om de to Svenske kun et Par Notitser.

v. Qvanten er finsk af Fødsel og en af Finlands fremragende Digtere paa det svenske Sprog. Bl. a. er det v. Qvanten, der har forfattet den saa populære *Suomis* sang. Han har rejst vidt omkring i Verden, til Indien og Cap, paa hvilket sidste Sted han opholdt sig et helt Aar. Fra sin tidlige Ungdom var han ivrig Skandinav, og som Kong Karls Bibliothekar vandt han dennes Fortrølighed og fik stor Indflydelse paa ham.

Grev Manderström nyder Berømmelse som Sverigs største — der er dem, der siger eneste — Diplomat i den nyere Tid. I Virkeligheden var han vel den, der med sin reale Politik kvalte alle skandinaviske Fantasiplaner, ligesom han i 1863, da det polske Spørgsmaal var ved at faa Sverig til at gøre Dumheder, med nøgtern Logik slog sine Landsmænd koldt Vand i Blodet.

De 4 Billeder ere tagne efter Portræter omtrent fra 1864.

Kong Karl XV.'s Unionsforslag.

En Episode af Nordens Historie.

Belyst ved Erindringer og Korrespondance

af

Emil v. Qvanten.

I.

For nogle Aar siden fremkom i *Ur dagens krönika* en Afhandling betitlet „Hamiltonska sagan“ og forfattet af Pseudonymen Anti-Marcellus. Den fremkom i Anledning af en tidligere i Tidskriftet offentliggjort Afhandling om Henning Hamilton, forfattet af Pseudonymen Marcellus.

I „Hamiltonska sagan“ berøres Grev Henning Hamiltons diplomatiske Virksomhed som Sverig-Norges Gesandt i Danmark i Aarene 1861—64. Marcellus havde, med Henblik hertil, i sin Afhandling ytret, at, „hvis Hamilton havde faaet Lov at raade, saa vilde han uden Tvivl være kommen til at indtage en yderst fremragende Plads ikke alene i Sverigs Historie, men ogsaa i Verdenshistorien.“ Men, bemærker Marcellus videre, Hamiltons „Storpolitik“ fremkaldte hjemme i Sverig en ministeriel Opposition, der endte med, at Hamilton kaldtes tilbage fra sin Post i Kjøbenhavn, eftersom han dernede „ved det Spil, han, med Kongens Billigelse, paa egen Haand drev, havde foraarsaget det svenske Kabinet mange Vanskeligheder og Ubehageligheder.“

Efter at have citeret disse Ord føjer Anti-Marcellus dertil følgende: „Dog Spillet endte ikke ved Tilbage-

kaldelsen, men Hamilton vedblev at være Kongens illegitime Raadgiver og tillige i politiske Spørgsmaal hans Privatsekretær. Den, som ønsker at erfare hvad der i Marts—Maj 1864 skete mellem Karl XV og hans Fortrolige paa den ene Side og Konsejlspræsident Monrad og Overhofjægermester Carlsen paa den anden, henvises til Revue des deux Mondes Februar 1870, hvor den udmærkede franske Historieskriver M. A. Geffroy behandler denne Korrespondance, der ogsaa delvis gengives i Norsk Rigtidende den 6. Maj (1864). Den var ved en Indiskretion fra en eller anden af Monrads Omgivelser kommen Bladet i Hænde. Derimod synes Geffroy ad diplomatisk Vej at have faaet Adgang til Brevvekslingen. Indholdet af de Breve, Kongerne indbyrdes havde vekslet, var ham ikke bekendt. Karl XV havde i sine Breve fremsat Forslag om at Danmark skulde afstaa fra Fordring paa hele Slesvig og nøjes med den Del, hvor det danske Sprog taltes. I saa Tilfælde vilde han slutte en Forbunds-traktat med Danmark og understøtte dettes Fordringer. Han sendte ogsaa et kortfattet Forslag til en Familjepagt for at ordne Successionen. De Breve, som Kongerne udvekslede, er senere blevne bekendte.“

Anti-Marcellus gør dernæst Rede for Underhandlingerne om Unionsforslaget i Aaret 1864 og meddeler ordret, uden at angive nogen Kilde, den danske Konsejlspræsident Monrads (ikke Kong Karls) Udkast til en Familjepagt mellem det svenske og danske Kongehus.

Har, som det synes, Hovedformaalet med Anti-Marcellus' Fremstilling af Kong Karl XV.s Unionsforslag været det: yderligere at forøge Mørket i Grev Henning Hamiltons Livssaga, saa er hans Fremstilling fuldstændig forfejlet. Han har rettet et mislykket Angreb mod en Mand, som allerede dækkes med et Skjold af fem Fod tyk Jord. Det er nemlig et Faktum, at Henning Hamilton intet har haft at skaffe med Fremkomsten af det omhandlede Forslag. Forslaget var ikke engang i egentlig Forstand Kong Karls. Han adopterede det kun. For alle herhen hørende Omstændigheder skal jeg i det følgende gøre Rede, idet jeg vedføjjer de autentiske Aktstykker.

Anti-Marcellus ytrer, at „den, som ønsker at erfare, hvad der i Marts—Maj 1864 skete mellem Kong Karl XV og hans Fortrolige paa den ene Side og Konsejlspræsident

Monrad og Overhofjægermester Carlsen*) paa den anden, henvises til *Revue des deux Mondes*, Februar 1870.“ Heri hævdes der, som det synes, to Ting: dels at man i Februarhæftet af *Revue des deux Mondes* 1870 faar Rede paa Underhandlinger, som førtes mellem Stockholm og Kjøbenhavn i Marts—Maj 1864, dels at der erfares, at disse Underhandlinger førtes mellem Karl XV og hans Fortrolige, d. v. s., ifølge Anti-Marcellus, Hamilton, paa den ene Side, og Monrad og Carlsen paa den anden. Men den, som søger til *Revue des deux Mondes*, finder ikke dér et eneste Ord om, at Grev Hamilton var Kong Karls Fortrolige i denne Sag. End ikke Hamiltons Navn forekommer i Geffroys Afhandling. Derimod læses der i Redegørelsen for de „utrykte Aktstykker“, som Geffroy har faaet Adgang til, bl. a. følgende: „Efter Brevet af den 13. Maj (fra Monrad til Kong Karl) træffer vi kun paa en Skrivelse fra Hr. von Qvanten til Hr. Carlsen, en dansk Hofjægermester, vel bekendt for sine skandinaviske Anskuelser, paa Grund af hvilke han var bleven inddragen i denne fortrolige Brevveksling. Han var nylig traadt ind i det danske Kabinet som Indenrigsminister, og Karl XV.s Fortrolige skrev til ham“ o. s. v. Det er da tydeligt nok, hvem Geffroy angiver som Karl XV.s Fortrolige. Det er ogsaa en Fejltagelse af Anti-Marcellus, naar han siger, at Forfatteren i *Revue des deux Mondes* synes „ad diplomatisk Vej at have faaet Adgang til Brevvekslingen.“ Geffroy fik det, efter mange Vanskeligheder, gennem den danske Skandinav Dr. Carl Rosenberg, efter at jeg af Kong Karl havde udvirket Tilladelse dertil. Nøjagtig derimod er Teksten til det af Anti-Marcellus meddelte Udkast til en Familjepagt. Den er aftrykt efter det bekendte Memoireværk „Ur minnet och dagboken om mina samtida“ af Posthumus, elvte Del, 1874, Side 121—22. Et lille Genkendelses-Tegn er fulgt med. Posthumus anfører nemlig i Sammenhæng med hvad han meddeler om de skandinaviske Forslag 1864 en Ytring, som en Officer i Kong Karl XV.s Følge skal have ladet falde i Anledning af de formodede Overenskomster mellem Kong Karl og Frederik VII af Danmark under deres Møde paa Beckaskog Sommeren 1863. Samme Anekdote

*) Carlsen var Hofjægermester.

i samme Sammenhæng forekommer ogsaa hos Anti-Marcellus. Posthumus véd imidlertid intet om, at Hamilton skulde have haft med den omhandlede Sag at gøre.

Grev Henning Hamiltons Syn paa Skandinavismen var heller ikke det radikalt-nationale, udfra hvilket Forslaget 1864 fremgik. Hamilton har selv sørget for ikke at lade Nogen i Uvidenhed om sin Opfattelse. Efter Danmarks Sønderlemmelse udgav han to politiske Brochurer: „Kriget i Tyskland år 1866“ samt „Frankrike och Tyskland åren 1870—74“. I begge disse Pjecer berører han, som naturligt er, det dansk-tyske Spørgsmaal, hvis Udgang gav Signalet til Kampen mellem Preussen og Østerrig 1866, som atter indeholdt en af Spirerne til Kampen mellem Tyskland og Frankrig 1870. I de skarpe Bebrejdelser, han retter mod Tyskland for den „Voldshandling, hvorved Slesvig, Holsten og Lauenborg løsreves fra den danske Krone“, tager Hamilton alene Hensyn til „Kronen“, ikke til Folkene, Nationerne. Han fordrer den traditionelle ejderdanske Stat plus de tyske Hertugdømmer i Personalunion. Forslagene 1864 derimod forudsatte som Betingelse for en skandinavisk Union, at de tyske Hertugdømmer helt og holdent skiltes fra Danmark og at Slesvig deltes efter Nationaliteterne, den danske Del til Skandinaverne, den tyske til Tyskerne. Ogsaa af mange andre Grunde kunde Hamilton ikke sympathisere med de danske Forslagsstillere 1864, han den konservative Aristokrat og disse de liberale Bondevenner. Indtog han nogen virksom Stilling til Forslagene, var det sikkert ikke en venlig. Antagelig søgte han at forhindre dem. Hans Planer til at virkeliggøre Skandinavismen var helt andre.

Hvorfra har da Rygtet om det modsatte kunnet udgaa?

Jeg traf en Gang for flere Aar siden nu afdøde C. F. Ridderstad, den begavede Digter og Publicist, ogsaa bekendt som en ivrig Samler af alle Slags „historiske Dokumenter“. Ridderstad ledte Samtalen hen paa Begivenhederne 1864 og ytrede pludselig: „Jeg skal sige Dem, at jeg véd Besked om en hel Del, som angaar Deres Sendelse til Kjøbenhavn. De kan derfor godt fortælle, hvordan det forholder sig dermed.“ Jeg svarede straks: „Med største Fornøjelse! Hvis De først fortæller mig, hvad De mener at vide, saa skal jeg sige, hvad der er

sandt deraf og hvad ikke.“ Men derpaa vilde Ridderstad aldeles ikke gaa ind. Han gentog kun hemmelighedsfuldt, næsten truende: „Jeg véd en hel Del!“ Og da jeg ingen Lyst havde til at lade mig skræmme til at betro ham noget, afbrødes Samtalen. Skulde mulig Ridderstad have troet at vide, at Unionsforslagene 1864 sattes i Scene ved Traade, som mellem Kulisserne holdtes i Grev Henning Hamiltons Haand? Og skulde muligvis Anti-Marcellus have faaet Adgang til en eller anden Optegnelse desangaaende blandt Ridderstads efterladte Papirer, et eller andet udgivet Ark af hans „Regnbågen“? Jeg har Grund til at formode, at der i de sidst trykte, men af Ridderstad selv makulerede Ark af „Regnbågen“ forekom noget angaaende min Sendelse til Kjøbenhavn. Jeg har ogsaa paa rette Sted søgt at faa Adgang til at se disse Ark, men forgæves. Maaske har Anti-Marcellus været heldigere, hvilket dog altsaa ikke har været til noget egentligt Held for hans Fremstilling. Maaske ogsaa har der fundet en Forveksling Sted mellem Greverne Henning Ludvig Hugo Hamilton og Gustav Axel Knut Hamilton, den sidste Professor i Lund og Udgiver af „Nordisk tidskrift för politik, ekonomi och litteratur“, i Aarene 1866—70 Skandinavismens Hovedorgan i Sverig. Professor Hamilton stod i meget nær personlig Berøring med Skandinaverne i Kjøbenhavn. I Unionsplanerne 1864 havde han dog ingen Del.

Jeg forlader nu dette.

Maa det først og fremmest være mig tilladt i nogle Træk at tegne Billedet af en Mand, som har den vigtigste Del i de Planer og Begivenheder, som i det følgende skal berettes. Denne Mand var Dr. Carl Rosenberg, Fuldmægtig i det danske Kirke- og Undervisningsministerium. Rosenberg, hvis Fader var Militær, Oberst ved et Infanteriregiment, havde gjort grundige Embeds- og videnskabelige Studier. Hans mangesidige Belæsthed, Lethed til at arbejde og hans Flid var overordentlige. Der var i ham Emne til en Professor eller Præsident i et Regeringskollegium. Desværre blev han ingen af Delene, hvorvel han i nogen Tid vikarierede for en Professor, da Udsigterne paa Embedsmandsbanen var ganske formørkede. Tidligt viede han sig til Fædrelandskærligheden, tidligt begyndte han at studere Brødrefolkens

Kultur, tidligt sluttede han sig til den skandinaviske Bevægelse, som han siden, selv i Prøvelsens Tid, forblev tro i Liv og Død. Student allerede i 17 Aars Alderen drog han to Aar efter i den slesvig-holstenske Krig 1848. Kun enogtyve Aar gammel vandt han det københavnske Universitets Guldmedalje for en Afhandling om Bellman. Senere skrev han Monografier over Gustav III og det svenske Akademi samt Leopold, hvilket forskaffede ham stor Sympathi hos det svenske Akademis daværende Sekretær Friherre Bernh. von Beskow. Med Understøttelse af Stats- og Universitetsmidler foretog han en Rejse i Sverig, vandt mange Venner her og fik selv megen Kærlighed til vort Land. Rosenberg beundrede Sverigs Fortidsbedrifter — hans Bog om Gustav II Adolf er bl. m. a. et talende Bevis derpaa — og i sine Forhaabninger om Fremtiden satte han sin Lid til Sverig. Sverig — det vilde, det haabede han — skulde træde i Spidsen for Brødrefolkene. Ved Sverigs Klogskab og Mod skulde den nordiske Enhedstanke virkeliggøres og Skandinavien indtræde i de moderne Folkeforbunds Led. Og uagtet han maatte se sit Fædreland bløde og søndres, medens Sverig og Norge roligt saá til, saa forblev han trofast i Kærligheden til Sverig og Haabet paa Fremtiden. Kun arbejdede og anstrængte han sig endnu mere. Han strøede om sig Brochurer, Folkeblade, Ugeblade, Artikler i Aviser og Tidsskrifter, alle med et eneste Emne, alle med et og samme Maal: Skandinavismen, Skandinavien. Han opmuntrede til Stiftelse af Foreninger i hele Skandinavien med den Opgave at fremme Enhedsværket. I Løbet af kort Tid opstod: „Skandinavisk Selskab“ i Kristiania, Maj 1864, „Nordiska nationalföreningen“ i Stockholm, September 1864, „Nordisk Samfund“ i Kjøbenhavn, Januar 1865. Derefter fik han lavet et Tidsskrift, der skulde være Fællesorgan for Skandinaverne i alle tre Lande. Det begyndte at udkomme i April 1866. Det var det allerede nævnte „Nordisk tidsskrift för politik, ekonomi och litteratur“, udgivet og redigeret af Professor Grev G. K. Hamilton i Lund. Da der i August 1866 ved Pragerfredens Paragraf 5 aabnedes Danmark en Udsigt til at faa den nordlige Del af Slesvig tilbage, fik Rosenbergs Forhaabninger nyt Liv og hans Virksomhed ansporedes yderligere.

Nogle Maaneder derefter, i November 1866, bliver Rosenberg kaldt op til Hs. Eksc. Rosenørn-Teilmann, daværende Chef for det danske Kirke- og Undervisningsdepartement. Hs. Eksc. meddeler ham, at han enten maa afstaa fra at befatte sig med Politik eller tage Afsked fra sit Embede. Man ønskede visselig ligesaa lidt at tvinge ham til det første som at give ham det sidste. Han maatte selv vælge ganske frit. Det første Alternativ var en Krænkelse af Rosenberg som selvstændigt Menneske og Statsborger. Det andet var en Grusomhed mod ham som Familjefader; thi Rosenberg var ubemidlet og havde Hustru og 7 uforsørgede Børn. Han vaklede dog ikke. Han lod Familjefaderen vige for Borgeren og Fædrelandsvennen og tog øjeblikkelig sin Afsked. Han gjorde som den finske Bonde Pavo, da Frosten havde hærjet hans Ager: han fordoblede sin Arbejdsomhed. Han kæmpede sig ogsaa med Sejghed og Kraft igennem de økonomiske Vanskeligheder.

Men den skandinaviske Politik bragte ham nu kun Sorger. Han maatte se, hvordan den Haabets Ild, som tændtes i Aarene 1863—64 og trods Ulykkerne og Fejlregningerne havde flammet højere og højere, saa smaat begyndte at slukkes. De skandinaviske Foreninger opløstes eller døde bort. „Nordisk tidskrift“ gik ind. Danmark fortabte sig i Partistridigheder. I Norge kappedes alle Partier om at modsætte sig enhver naturlig Udvikling af Foreningen med Sverig. I Sverig talte man aldeles ikke om Skandinavismen længere. Bankerot overalt! Blot Aske og udbrændte Kul efter hele Branden. Tilslut maatte han endogsaa opleve, at Pragerfredens Paragraf 5 en skøn Dag blev slettet uden at være bleven opfyldt. Men Rosenberg var ingenlunde den Mand, som gav slip paa sin Overbevisning. Han lukkede sig inde i sit Arbejdsværelse med sine Bøger, sine Tanker. Han udkastede en Plan og samlede Materiale til et kulturhistorisk Arbejde, som han kaldte „Nordboernes Aandsliv fra Hedenold til vore Dage“. Dette Værk var lige saa omfattende, som dets Opfattelse var storslaaet. Gennem en i Detailler gaaende Fremstilling af Svenskernes, Danskerne, Nordmændenes og Islændernes Folkekarakter, Sprog, Religion, Poesi, Sæder, Love, Videnskab og Kunst fra de ældste til de nyeste Tider vilde Rosenberg bevise,

hvor ensartet i Virkeligheden de skandinaviske Nationers aandelige Liv altid havde været til Trods for den ydre Adskillelse, og paa Grundlag af dette Faktum vilde han, som et logisk Korollarium, paavise det fornuftige i ogsaa i ydre Henseende at slutte sig sammen. Det var en lang og besværlig Vej, Rosenberg valgte, for at nærme sig Maalet; men Valget viser paa det skønneste hans glødende Enthousiasme for dette Maal. Han udgav to tykke Bind. Det første afhandlede „Hedenolden“, det andet „Middelalderen“; men da han var ifærd med det tredje Bind, reves for stedse Pennen ud af hans flittige Haand. En Bogkender ytrede engang til mig om Rosenbergs paatænkte store Værk: „Det hører ganske vist ikke til de nødvendige; men der banker et Hjærte deri!“ Et Hjærte! Ja, det er netop det nødvendige i alt!

Rosenberg døde den 3. December 1885.

Jeg gjorde Rosenbergs personlige Bekendtskab ved det skandinaviske Studentermøde i Kjøbenhavn 1862. Da de svenske Deltagere i Mødet en herlig Juniaften var stegne i Land paa Kvæsthusbroen i Kjøbenhavn og Navneopraabet paa Gæster og Værter var begyndt og Turen var kommen til mig og min Vært, traadte Rosenberg frem og tog mig under Armen. Under Marchen ind til Byen kiggede han lidt paa mig fra Siden og sagde næsten gnavent: „Jeg havde forestillet mig Dem ganske anderledes. Jeg tænkte mig Dem som en gruelig lang og svært bygget Mand.“ Jeg kiggede tilbage og svarede: „Ja, jeg indrømmer, at jeg daarligt passer til de fordelagtige Tanker, De synes at have næret om mig, for jeg er virkelig næppe nok et Hoved længere end De selv.“ Manden ved Siden af mig var nemlig usædvanlig stumpet, med tindrende Øjne og rødt Skæg, en levende Type paa den godmodige danske Nisse. Rosenberg saa' mig nu pludselig lige ind i Ansigtet og brast ud i en hjærtelig Latter, som jeg istemte. Fra den Stund var vi gode Venner.

Da Mødet var tilende og jeg tog Afsked med Rosenberg, kunde dog ingen af os ane, at vi inden kort Tid skulde mødes i Planer og Arbejder for Skandinaviens politiske Enhed.

Bølgeslagene af den polske Nationalrejsning 1863 vakte Rosenbergs varmeste Sympathier og førte mig

ganske uformodet ind blandt Kong Karl XV.s personlige Omgivelser. Rosenberg og jeg korresponderede til at begynde med i Anledning af de Tilskikkelser, som, først i Kjøbenhavn og siden i Malmø og Klintehamn, ramte den polske Ekspedition under Demontovicz og Lapinsky. Da senere, i Begyndelsen af 1864, det danske Spørgsmaal traadte mere og mere skæbnesvangert i Forgrunden, kom Rosenbergs Breve tættere og tættere, nu opfyldte af Ængstelser og Forhaabninger for hans eget Fædreland. Snart kunde jeg ikke undgaa at mærke, at Indholdet ikke var beregnet for mig alene. I Brevene forekom Antydninger, Udlægninger og Opfordringer, som øjensynlig var fremsatte, for at de skulde bringes til Kong Karls Kundskab. Og Karakteren af, Hensigten med disse Antydninger blev stedse tydeligere. Paa en Tid, da det maatte være den danske Regering fuldstændig klart, at Sverig-Norge (Grev Manderströms Depeche den 2. Dec. 1863 til den svensk-norske Gesandt i Kjøbenhavn) havde begyndt at trække sig tilbage fra den paa-tænkte Alliance, skrev Rosenberg, den 9. December 1863: „Hvordan forholder det sig mon med den nordiske Alliance? Vi er naturligvis meget urolige, ikke blot paa Grund af selve den tyske Krigsfare, men ogsaa paa Grund af de russiske Overtalelser, mod hvilke Sverigs aabne Optræden vilde være den bedste Modvægt.“ Efter at have antydnet, at der allerede dengang var Planer i Gære om Giftermaal mellem Kristian IX.s anden Datter, Dagmar, og den russiske Tronfølger, fortsætter Rosenberg: „Hvad siger nu Kong Karl om Stillingen? Jeg antager, at Du undertiden hører ham udtale sig.“ — „Kunde ikke Kong Karl selv gribe ind i Sagen ved en Sammenkomst med Kristian IX.“ (Bilag 1.) Den 13. Februar 1864, da det Monradske Ministerium var kommet til Roret, da Krigen allerede var i fuld Gang og Dannevirke rømmet, skriver Rosenberg: „Endnu er Kongen, efter alt hvad man vover at antage, af fri Vilje og Overbevisning konstitutionel, endnu er han besluttet paa at føre Krig til det yderste og, om muligt, befri Slesvig; lad ham faa Hjælp til at opretholde denne Politik, lad ham faa den paa en Maade, der overbeviser det danske Folk om, at det under alle Forhold kan stole paa ikke at svigtes af det svenske og norske, og det Glücksborgske Dynasti vil

uimodstaaeligt føres ind paa en nordisk Politik; en Union, maaske endogsaa en dynastisk, vil kunne forberedes og gennemføres, uden Brud paa den lovlige Orden, uden at nogen dynastisk eller politisk Ret krænkes.“ (Bilag 3.) Ti Dage senere, den 23. Februar, vender Rosenberg tilbage til samme Emne, samme Forslag i endnu mere bestemt Form. Han skriver: „Det vilde jo staa Jeres Konge frit at opstille hvilke Betingelser han maatte behage. Han kunde jo fordre ikke blot Løfte om en fremtidig ejerdansk og skandinavisk Politik, men ogsaa f. Eks. at han blev Øverstbefalende over de forenede nordiske Hære i Krigen mod Tyskerne, endvidere at Danmark slutter en Union med Sverig-Norge med et Unionsparlament saa snart den svensk-norske Repræsentation har givet sit Samtykke dertil, med forenet — om ikke fælles — Forsvarsvæsen og dito Diplomati. Han kunde fordre, at der oprettedes en Familjepagt, som stillede i Udsigt, at den danske Krone overflyttedes paa Bernadotternes Hoved, kort sagt alt, hvad der med Sikkerhed kunde føre til Enhedens Virkeliggørelse.“ (Bilag 4.) Indholdet af disse ufortrødent gentagne Forestillinger var af altfor alvorlig Art til at jeg kunde tro, at det alene udtrykte Rosenbergs egne Tanker og Ønsker. Han var Embedsmand i et af de danske Regeringsdepartementer. Han stod, som jeg vidste, i Forbindelse med det national-liberale og det nationalt bondevenlige Partis Ledere. Hans Ord maatte derfor til en vis Grad opfattes som Opfordringer og Tilskyndelser paa Fleres Vegne.

For mit eget Vedkommende lod jeg mig meget let opflamme af Ideen om Oprettelsen af et skandinavisk Unionsparlament og en fælles Forvaltning af fælles Anliggender. Jeg havde nemlig tidligere selv ved tvende Lejligheder forfægtet lignende eller samme Ideer. Da i Aaret 1860 det saakaldte norske Spørgsmaal opstod og debatteredes i den svenske Rigsdag, udtalte jeg i Riddarhuset følgende i Forbindelse med et Tilbageblik paa den svensk-norske Unions Historie: „Unionen fik en fælles Konge, i visse Tilfælde en fælles Regering, men ikke nogen Institution, hvorigennem ogsaa Folkene kunde føres sammen og hvori de kunde have forenet sig som et levende Hele. Thi hvor unionelt sindet, hvor oplyst og velsindet end en Regering over to forskellige Folk

monne være, ligger det dog i Sagens Natur, at hvis de unionelle Anliggender kun forekomme i og ved Regeringen, saa kunne Folkene som saadanne ikke i nogen synderlig Grad nærme sig hinanden. I en Unionsrepræsentation derimod vilde de to Nationer have truffet sammen; dér havde Fordommene, Mistroen, Rangsygen, Isoleringssygen nødvendigvis maattet forsvinde overfor den bestandige Berøring, de uundgaaelige Forklaringer, den lovlige Ret, den fælles Nytte.“ Og: „Unionsrepræsentation er selve Kærnepunktet i de Forandringer, som det er nødvendigt at foretage i Foreningstraktaten, eftersom Unionen først derigennem kan blive, hvad den bør være og hvad den for længe siden burde have været.“*) Samme Grundidé, et lignende Forslag udviklede jeg allerede i 1855 i Brochuren *Fennomani och Skandinavism*, som foranledigedes ved Krimkrigen, da Alliancen mellem Evropas to mægtigste og mest frihedselskende Folk stillede en Frigørelse af Finland i Udsigt.***) Hovedpunkterne i mit Forslag var:

Sverig og Finland, hver for sig selvstændige Stater, enes om, til indbyrdes Værn og fælles Bedste, at styres af samme Konge.

Kongen har øverste Befaling over Arméen og Flaaden, der, ensartet organiserede i begge Lande, bør have fælles Budget. Det samme gælder om de to Landes Forhold til udenlandske Magter, Stater eller Statsforbund, d. v. s. de diplomatiske Anliggender. Fælles bør ogsaa være Told- og Postvæsenet og Forvaltningen, der saaledes bedst kunne haandhæves ifølge de to Landes nærbeslægtede Naturforhold, Fornødenheder og Udførselsprodukter.

Uafhængige af hinanden skulle derimod være de forenede Landes Skattevæsen samt alle andre økonomiske Forvaltnings- og Lovgivningsforhold.

*) Riddarskabets og Adelens Protokol for den 27. Marts 1860.

***) Kort efter Krimkrigens Slutning blev der fra Finland skrevet, at deres Antal i Landet „ikke havde været saa ganske ringe“, som til denne Krig knyttede Forhaabninger om, at Tiden nu endelig var kommen, da deres elskede Fædreland skulde faa Lov til „frit at vende tilbage til dets gamle prøvede Ven paa den anden Side Havet, selv om ikke under ganske samme Forhold som dengang, da man skiltes.“ (Afhandlingen „Freden och det nya systemet“ i *Finska förhållanden*, 1ste Hefte, Side 7—8).

Hvert af de to Lande skal have sin særegne Rigsdag, overfor hvilken Kongen, gennem sin Regering, er konstitutionelt ansvarlig for alle Anliggender, som særlig angaar det ene eller det andet Rige.

Af de to Landes særlige Rigsforsamlinger vælges betroede Mænd til en fælles Forbundsforsamling, som sammentræder til lovbestemte Tider. Overfor Forbundsforsamlingen er Kongen gennem sin Regering ansvarlig for alle Anliggender, som er fælles for begge Rigerne. *)

Længere henne tilføjede jeg: „Det er tydeligt, at hvis ogsaa de andre skandinaviske Stater, Norge og Danmark, paa lignende Vilkaar tiltraadte Forbundet, dette da vilde faa, foruden en i høj Grad fornøden forøget Styrke, sin naturlige saavel indre økonomiske og kulturmæssige som ydre politiske Udstrækning og Begrænsning.“

Jeg har tilladt mig at medtage disse Erindringer for fra første Begyndelse af at hævde min moralske og personlige Selvstændighed i den Sag, hvorom her er Tale, og dermed ogsaa, det indsér jeg vel, paatage mig det moralske Ansvar, som følger med min Andel deri. Jeg havde tidligt sluttet mig til den politiske Skandinavisme i Form af et konstitutionelt Statsforbund paa national Basis. Haabet om Genoprettelsen og Betyggelsen af Finlands Frihed ved dets Sammenslutning med Sverig samt, engang i Tiden, det øvrige Skandinavien førte mig dertil. En Sammenligning mellem Unionsforslaget 1864, i hvis Affattelse jeg tog Del, og mit Forslag fra 1855 viser hurtig Slægtskabet imellem dem. Ja, jeg vil ikke fragaa, at Hensynet til Finlands Stilling udgjorde et af Motiverne for min Optræden ogsaa i 1864.

Som det finske Spørgsmaal viste sig paa den diplomatiske Skueplads Aar 1855, da Sverig med Vestmagterne sluttede en Alliancetraktat, om hvilken en sagkyndig politisk Forfatter udtaler, at det er tilforladeligt bekendt, at „den sigtede videre, end dens offentliggjorte Indhold røber,“ **) saaledes indfandt

*) Fennomani og Skandinavism, 1855, sidste Hefte, Side 39—40.

**) A Hedin: Det østevropæiske Spørgsmaal, 1876, Side 5—6. Den franske Historiker A. Geffroy siger i *Revue des deux Mondes*, Febr. 1870, at Sverig i Traktaten den 21. Nov. 1855 med England og Frankrig forpligtede sig til „at gøre fælles Sag med dem, hvis Fjendtlighederne til Foraaret fornyedes.“

det sig paany i 1863, da den svenske Regering tilstillede Rusland Noter om Polens Trang til „en fornøftig Frihed“,*) da den svenske Rigsdag debatterede Polens Genoprettelse**) og England, Frankrig og Østrig forenede sig om identiske Forestillinger til Fordel for Polen. Ved ingen af disse Lejligheder opnaaedes den tilsigtede Løsning, men et og andet vandt dog baade Sverig og Finland derved. Pariserfreden 1856 skaffede saaledes Sverig ikke blot en Forpligtelse for Rusland til ikke at indrette Befæstninger eller Marineetablissementer paa Åland, men, hvad mere var, en national Løftelse, en Frigørelse fra de Baand, hvormed Politiken i 1812 havde hægtet Sverig til Rusland, en stærk Følelse af Selvstændighed og Frihed, hvis Frugter blev Halvtredsernes og Tredsernes store økonomiske og repræsentative Reformers. Da det russiske Autokratis Fordring paa ubetinget Overherredømme i Evropa var bleven tilbagevist ved Krimkrigen, hævdede sig straks i Finland Protester mod de stramme Baand, der siden 1809 var blevene lagte paa Landet. Man forlangte en Landdag og en lovmæssig Trykkefrihed,***) selvstændigt Møntvæsen og Retfærdighed i Toldforholdene overfor Rusland. Da Censuren forhindrede den frie Diskussion i selve Landet, overflyttede man den til Pressen i Sverig, som broderligt aabnede sine Spalter† for de djærve finske Korrespondancer, der bagefter spredtes til Finland, hvor de, som A. E. Norden-skiöld siger i sin Selvbiografi, „vakte en Opsigt, hvorom man nu næppe kan gøre sig nogen Forestilling“. ††)

*) Grev Manderströms Depecher til den svensk-norske Gesandt i St. Petersborg Baron Wedel-Jarlsberg, den 2. Marts og 7. April 1863.

**) Friherre Stael v. Holsteins Forslag i Riddarhuset den 14. Marts og Raadmand A. Björcks i Borgerrepræsentationen samme Dag.

***) Professor, senere Biskop i Borgå F. L. Schaumann var den første, som, i en Universitetstale 1856, offentligt hævdede sin Stemme for at generhverve Finland dets dyrebare Rettigheder.

†) Hovedsageligt Bladene *Aftonbladet* og *Nya Dagligt Allehande*.

††) Da alle de vigtigste Korrespondenter allerede er døde, er der intet længer til Hinder for at navngive disse fædrelandskærlige Mænd. De var: Frans af Björkstén, Jurist, Søn af et Medlem af Senatet og Svoger til en dito, altid vel underrettet; Ernst Linder, Proprietær, Landdagsmand, Publicist, agtet af alle Partier for sin Karakter, sin Energi og Dygtighed; Nestor Tallgren, Overarkitekt, den personificerede Blidhed og Elsk-

Frygt, Rædsel og konservative Tendenser hos Fraktioner af det fennomanske Parti og Embedsmandspartiet drev nu disse til at opstille den terroristiske Fordring,^{*)} at ingen skulde have Ret til under Anonymitetens Ægide udenfor Landets Grænser at publicere noget, som Censuren forbød i selve Landet, hvorved Tanke og Overbevisning vilde stavnsbindes til Hjemmet og Finlands Røst blandt Nationerne være død. Herved forhindredes ganske vist ikke Korrespondancerne, men Splittelsen indenfor den hjemlige Opinion muliggjorde fortsat Forhaling af den repræsentative Statsordens Genoprettelse og Landdagens Indkaldelse. Først 1863, da Polens Frihedssaar paany sprang op, da Evropas Samvittighed atter begyndte at vaagne, da den engelske og franske Presse gjorde sig til Tolk for Finlands Klager over Rusland,**) da franske Blade forkyndte, at, i Tilfælde af en ny Krig mellem Vestmagterne og Rusland „vil de skandinaviske Lande være Frankrigs første Forbundsfæller“, først da bekvemmede Rusland sig til ikke længere at forbeholde det finske Folk dets Ret til den autonome nationale Stilling og den Samfundsorden, som betinges af dets Historie. Indkaldelse til Landdagen udfærdigedes skyndsomst midt under den almindelige Larm i Evropa, som et talende Vidnesbyrd om, at Finland ikke er en russisk Forpost mod det vestlige Evropa, men Vestevropas Kulturdelegerede i Rusland. Fra denne Stund, da den vestevropæiske Civilisation vandt en praktisk Sejr i Østevropa, begynder for Finland en ny Løftelse, en ny Udviklingsæra, periodiske Landdage, livs-

værdighed; Henrik Borgström, indflydelsesrig Finansmand, for hvem der, ligesom for Ernst Linder, hvis de havde levet, vilde have staaet en betydningsfuld Statsmandsbane aaben. Korrespondancerne med tilhørende Afhandlinger er udgivne under den fælles Titel „Finska förhållanden“, 4. Hefter, Stockholm 1857—61. Udkastet til Tredsernes Mønt- og Toldreformer i Finland fremkom i „Finska förhållanden“.

*) I Artiklen „Den finske Emigration i Sverig“ af J. V. Snellman i „Litteraturblad för allmän medborgerlig bildning“, 1858.

***) „Under disse Forhold omtales det finske Folk i alle Evropas Blade som et Folk, der ikke blot ønsker Krigen og af den venter sin Velfærd, men som er parat til en Opstand for at forene sig med Fjenden.“ Artiklen „Krig eller Fred“ af J. V. Snellman i „Litteraturblad för allmän medborgerlig bildning“ 1863, Nr. 5.

kraftigt Arbejde i alle Retninger.*) Og disse Frugter fra Aaret 1863 kommer efterhaanden ogsaa Sverig til Gode, thi det er med Folkene ganske som med Individerne, hvis Stilling altid til en vis Grad afhænger af Beskaffenheden af deres Omgivelser. Saa længe Sverig har til nærmeste Nabo et Finland, der som en dyrebar Arv fra den gamle Forening med Sverig bevarer sin folkelige Frihed og konstitutionelle Rettigheder ved Siden af national Selvstændighed, saa længe er ogsaa Sverigs Stilling mod Øst forholdsvis tryggere. Finland er vedblivende „Sverigs Skjold“, skønt nu paa indirekte Maade. Men samme Dag, da Finland blev russificeret og inkorporeret, vilde Rusland rykke Sverig umiddelbart ind paa Livet, og Trykket fra Kæmpestaten vilde føles stærkere. Den høj-sindede Deltagelse, Sverig 1863 viste Polens Sag, hvis Martyrers Blod sikkert heller ikke omsonst udøstes, har saaledes ogsaa været Sverig selv til ædel Gavn. Men ligesom denne Stilling blev vundet ved en Sammenkædning af flere moralske og politiske Faktorer, saaledes beror dens Befæstelse paa en fortsat Vekselvirkning mellem de samme Faktorer. Jo kraftigere Sverig i alle Retninger hævder sine retmæssige Interesser, des mere støttes indirekte Finlands frie Udvikling, hvis internationale Indhold derpaa overføres som en varm Underhavsstrøm til Sverig. Lykkedes det for Sverig at genoprette en Unionsstat, i hvilken de skandinaviske Stammer samledes til „indbyrdes Beskyttelse og fælles Bedste“, fik naturligvis ogsaa Vekselvirkningen nyt Liv, idet den saa omfattede alle de skandinaviske Lande. Finlands og Skandinaviens Interesser mødes i den nordiske Folkefriheds Betyggelse.

For Enhver, som med Hjærte og Overbevisning omfattede Skandinavismens Sag, var Begyndelsen af Aaret 1864, da Sverig vedblivende holdt sig tilbage fra den bebudede Alliance med Danmark, i yderste Grad pinlig. Sverig havde tidligere tilkendegivet, at det vilde anse

*) Ogsaa Censuren vilde rimeligvis allerede være afskaffet, hvis ikke, som det synes, Finlands eget Senat satte sig derimod, af Frygt for at Pressen, fri for alle præventive Forsigtighedsregler, let skulde forløbe sig overfor Rusland og derved compromittere Landets Stilling. Ubehagelighederne ved dette patriotiske Formynderskab er dog sikkert større end Fordelene.

„ethvert Angreb paa Slesvig“ som rettet mod hele Norden, og da Angrebet saa fandt Sted, retirerede det sig ind blandt Londonerprotokollens Underskrivere, hvor det traf sammen med selve Angriberne, Preussen og Østerrig. Evropas Opinion forundredes over, at det svenske Folk, der af Historien er stemplet som ligesaa modigt som høj-sindet, efter alt, hvad der var talt, skrevet og planlagt i den skandinaviske Sag, stille kunde se paa, hvordan den danske Stammefrænde blodigt lemlæstedes. Denne Forundring kunde let slaa over i en anden Følelse, skadelig for Sverig, hvis med tidligere Ofre og Anstrængelser erhvervede Anseelse jo ogsaa bør tages med i Beregningen af de Midler, som værner dets Stilling blandt Folkeslagene. For alle dem i Sverig, der var skandinavisk sindede, maatte derfor enhver Udsigt til at komme ud af den tvetydige Stilling hilses oprigtigt velkommen. Af alle disse Grunde i Forening vakte Rosenbergs interessante Hentydninger min største Opmærksomhed. Men de satte mig tillige i en stor Forlegenhed. Burde jeg, som Rosenberg tydeligt nok ønskede det, uden videre meddele dem til Kongen? Eller burde jeg dog ikke, trods deres meget bestemte Form, begynde med nærmere at undersøge deres Grund og Betydning og siden handle efter Omstændighederne saaledes som min Samvittighed maatte byde mig det? Jeg besluttede mig til den sidste Fremgangsmaade. Jeg anmodede Kongen om Tilladelse til at rejse til Kjøbenhavn for at studere de derværende skandinaviske Forhold og Partier. Kongen, som følte sig meget urolig og mismodig og gjerne vilde høre saa meget frisk Nyt som muligt fra Kjøbenhavn, gav mig den forønskede Tilladelse og forsynede mig med Introduktionsbrev til den tidligere Konsejlspræsident Hall. Saaledes afrejste jeg til Kjøbenhavn hen mod Midten af Marts Maaned 1864 for med Vennen Carl Rosenberg at lægge Raad op om en skandinavisk Union.

Det forholdt sig vel ikke ganske med Unionsplanerne i Kjøbenhavn, som jeg havde forestillet mig det efter Rosenbergs Breve. Imidlertid i visse Kredse var der bragt Planer i den Retning paa Bane, og lidt efter lidt udviklede de sig til et bestemt Forslag. Hvorledes Rosenberg og jeg gik til Værks hermed, fremgaar af de i det følgende berettede Begivenheder. At jeg tog Del deri,

skyldtes den faste Overbevisning hos mig, at Forslaget var til Sverigs sande Fordel og anviste den eneste Vej for Danmark til ikke at miste hele Slesvig. Det i Fællesskab overlagte Forslag blev oprindeligt sat i Pennen paa Dansk af Rosenberg og var temmelig vidtløftigt og detailleret*). Jeg gjorde et Uddrag deraf paa Svensk (Bilag 10). Men inden jeg fortsætter min Redegørelse, maa jeg med nogle Ord minde om Partistillingen i Danmark.

Skønt svækket var det nationalliberale Parti stadig i Besiddelse af Magten. Hall, den mangeaarige Fører, var i Slutningen af December 1863 traadt ud af Regeringen, men hans Plads blev udfyldt af hans Kollega, Biskop-Ministeren Monrad, som d. 4. Febr. var tilstede ved Dannevirke uden dog at kunne forebygge Hærens Tilbagetog. Monrad havde, mod Halls Beregninger, dannet et Mæglings- og Diktatorkabinet, hvori liberale og konservative Elementer skulde slutte sig sammen til en paa samme Gang diplomatisk og energisk Optræden. Hall og dennes nærmeste Venner, som i deres Hjærter anklagede Monrad for Ærgærrighed og overdreven Tillid til sin Førerevne, iagttog en reserveret Holdning overfor ham.

Monrad havde til nær Fortrolig den danske Skandinavismes fornemste Mand: Carl Ploug. Denne, som syntes at vente alt af Monrads Raadsnarhed og Resoluthed, havde stillet til hans Raadighed sin betydningsfulde Indflydelse som Opinionshøvding baade i og udenfor Rigsdagen. Ploug var paa den Tid yderst forstemt mod Sverig. Til den Græmmelse over Alliancens Udebliven, som Ploug delte med alle andre, kom hos ham en særlig Grund til Vrede. Ploug havde nemlig, i Forening med nogle danske Skandinaver**), i den første Halvdel af December 1863 afsendt en Befuldmægtiget til Stockholm bl. a. med det Hverv saa inderligt som muligt at lægge Kong Karl paa Hjerte Danmarks Trang til Hjælp i den tilstundende Strid. Dette Sendebud, en god, elskværdig og hæderlig Mand, var en Svensker, forhenværende Løjtnant G. Rosenmüller,

*) Findes for største Del i Rosenbergs Brochure Den praktiske Skandinavisme, Kbh. 1864, S. 112—41.

**) Hofjægermester Carlsen, Baron Blixen-Finecke, Grosserer Hage.

dengang bosiddende i Kjøbenhavn *). Kongen, som paa den Tid, ligesom endnu langt senere, haabede, at Sverig tilsidst vilde komme til virksomt at optræde for Danmark, svarede Rosenmüller, at han vilde undsætte Danmark med 22,000 Mand, som han selv vilde anføre. Rosenmüller anmodede om at faa Løftet skriftligt for med fuld Autoritet at kunde overbringe det til dem, der havde sendt ham. Kongen gik ind derpaa, men paa den Betingelse, at Løftet ikke maatte offentliggøres, hvilket beviser, at han dog ogsaa tænkte sig Muligheden af at Sverigs længe bebudede Optræden vilde blive opgiven. Rosenmüller telegraferede straks til Ploug Indholdet af Kongens Løfte tilligemed den dertil knyttede Betingelse, men uden at tage Hensyn hertil offentliggjorde Ploug øjeblikkeligt i sit Blad „Fædrelandet“ Efterretningen. Dette var det berømte Telegram: „Toogtyvetusinde Mand komme og Han selv“. Ploug handlede uden Tvivl saaledes for at binde Kong Karl. Men da senere Krigen brød ud, uden at den tilsagte Hjælp indtraf, indsaå Ploug, at han ogsaa havde kompromitteret sig selv, og dette forøgede Bitterheden i hans Stemning. I denne Sindstilstand forfattede han i Marts 1864 Artikelserien „Sverig og Norge“, hvori han beskyldte Sverig for at spekulere i Danmarks Ulykke. Sverig, mente han, saå helst, at ikke blot Slesvig, men ogsaa Jylland gik tabt for Norden, da det saa vilde blive saameget lettere at „inkorporere den tilbagestaaende Del af Danmark“**). Men den, som er ulykkelig og føler sig forladt, bliver jo let overdrevent mistænksom. Ved disse Artikler og sin personlige Optræden skadede Ploug den Sag, som han havde gjort til sit Livs Maal. Den 14. Marts sammentraadte i Kristiania det norske Storting for at udtale sig i Alliancespørgsmaalet. Ved denne Lejlighed havde Kong Karl indfundet sig, og med ham det svenske Statsraads mest fremragende Medlemmer, Friherre De Geer og Grev Manderström. Der indtraf ogsaa Ploug d. 25. Marts. „Ploug er rejst“, skrev en

*) Løjtnant Rosenmüller flyttede nogen Tid derefter tilbage til Sverig, hvor han gennem sin Hustru, født Friherreinde Duvall, ejede det prægtige Gods Tyllinge i det nordlige Smaalands.

***) „Fædrelandet“ d. 21. Marts 1864.

velunderrettet kjøbenhavnsk Ven til mig, „og har fuld-
 stændige Instruktioner“. Ploug repræsenterede altsaa i
 Kristiania officiøst det danske Kabinet, særlig Monrad.
 Stortinget vedtog d. 29. Marts de af Regeringen for-
 langte eventuelle Krigsbevillinger; men i Præmisserne til
 Beslutningen optoges den bekendte Vending: „Mens den
 store Pluralitet af det norske Folk sikkert ikke ønsker
 nogen nærmere politisk Forbindelse mellem de forenede
 Riger og Danmark, vilde dog Danmarks Undergang i høj
 Grad vække det norske Folks Deltagelse“. Denne Ud-
 talelse, der var saa ubehændigt formuleret, at den slog
 over i Hjærteløshed, hilstes med Jubel af alle Antiskan-
 dinaver som et afgørende Bevis paa, at Norge ikke
 ønskede en gennemført skandinavisk Union*). Alligevel
 lod *Morgenbladet*, som var det dengang i Norge her-
 skende Partis Hovedorgan, forstaa, af flere blandt Ma-
 joriteten — den var i denne Sag ikke stor, kun 57 mod
 54 — under Haanden havde tilkendegivet, at de ikke var
 mod en Forening med Danmark paa unionel Grundvold,
 men at de vilde hindre, at en Del af Danmark (Øerne)
 umiddelbart indlemmedes i Sverige. Hermed stemmer
 ogsaa nogle Udtalelser under selve Debatten overens.
 Præmisserne til Stortingsbeslutningen skulde saaledes i
 Virkeligheden have været rettede mod Fantasierne om en
 „svensk Stormagtstrone, oprejst paa Brødrefolkernes Nakke“. Ploug
 havde naaet sin Hensigt. Men fra antiskandinavisk
 Side blev der givet en ganske anden Forklaring. En
 Kjøbenhavnerven skrev til mig d. 5. April: „Nu begynder
 Nordmændene i Breve hertil at lade forstaa, at Stortinget
 var bearbejdet af Regeringen, og at det var Regeringens
 Ønske, at Betænkningen formuleredes saaledes som det
 skete. Man gaar endnu længere, man giver Kongen
 Skylden, idet man aabent beskylder ham for, at han be-
 stemt havde ønsket denne Formulering. Dette sidste er
 blevet berettet i et Brev, som kom hertil igaar“. D. v. s.
 man gav det Skin af, at Kongen og Regeringen aldeles
 ikke vilde hjælpe Danmark.

Hvor mærkeligt imidlertid, at netop paa samme Tid,
 som disse Miner og Kontraminer løb sammen i Kristiania,

*) Se bl. a. W. F. Dalmans mindre smagfulde Udtalelse i Brochuren
 „Et Ord efter Stormen“, 1864, Side 9.

udkastedes i Kjøbenhavn et Unionsforslag, bygget paa Brødrefolkernes Ligestillethed og det dansk-nationale Slesvigs Bevarelse for Skandinavien, hvilket Forslag senere omfattedes med Varme af Kong Karl, og, som jeg har al Anledning til at formode, med Sympathi af det svenske Statsraads ledende Mænd. I Begyndelsen af mit Ophold i Kjøbenhavn skrev jeg til Kongen et Brev (Bilag 5), som gengav mine første Indtryk af Stemningen og Stillingen der. Senere hen tog jeg i et af Rosenberg paa Dansk oversat Brev, som jeg sendte „Fædrelandet“, til Genmæle mod Plougs Beskyldninger mod Sverig (Bilag 6).

Men jeg vender tilbage til Partistillingen.

Ved Siden af de Nationalliberale, det store parlamentariske Centrumparti, som havde banet Friheden Vej i Danmark, dannede Bondevennerne Rigsraadets og Rigsdagens venstre Fløj. De var det danske „landtmannaparti“ med stærke demokratiske Tendenser i Modsætning til de førstes dannelses-aristokratiske og borgerlige Præg. Ligesom de Nationalliberale var Bondevennerne delte i Skandinaver og Ikke-Skandinaver, og de bondevenlige Skandinaver, blandt hvilke fandtes mange Grundtvigianere, sluttede sig til Skandinavismen med næsten større Konsekvens end de Nationalliberale; idetmindste havde flere af Bondevennernes Førere udtalt sig med større Bestemthed end de Nationalliberale, der gærne i denne Sag, som i andre, drev en Balanceringspolitik. Saaledes udtalte en Gang Gert Winther uforbeholdent i Rigsdagen: „Jeg nærer et levende Ønske om, at en Forening kunde finde Sted mellem de tre nordiske Riger!“ Den i sin Tid indflydelsesrige J. A. Hansen forsvarede i sit Organ, „Morgenposten“, Skandinavismen mod Tilhængerne af Absolutismen og Helstaten. Allerede 1858, altsaa i selve Helstatstiden, skrev han: „Det er vor inderlige Overbevisning, at Frelse alene er mulig, hvis Helstatsforfatningen ophæves og vor Stilling betrygges ved et inderligt og ligeberettiget Forbund med Broderrigerne Sverig og Norge“. De grundtvigianske Bondevenner var alligevel de varmeste Skandinaver, eftersom Nationalfølelsen hos dem antog en varm religiøs Karakter. En af Bondevennernes fornemste Mænd var Hans Rasmussen de Carlsen af gammel jysk Bonde-slægt, Fideikommissbesidder og Hofjægermester, Medlem

af Rigsdag og Rigsraad, Hofmand og Folkemand, elskværdig i sit Væsen og snild i sine Planer. Carlsen var en af dem, som under mit første Ophold i Kjøbenhavn tiltraadte det da udkastede Forslag, hvis Tilhængere og Støtter forøvrigt næsten alle tilhørte Bondevenpartiet. Ved sin Karakter og sin Stilling, som skaffede ham Indflydelse paa mange forskellige Steder, ansaas Carlsen af sine Meningsvenner for særlig egnet til at fremme Forslaget baade hos Rigsdag, Regering og Hof. Den kølige Holdning, Halls Tilhængere iagttog overfor Monrad, bevirkede, at denne maatte føle Trang til Understøttelse fra anden Side, og da denne Støtte blev ham ydet af de nationale Bondevenner, maatte disse ogsaa paa deres Side kunne gøre Regning paa, at han tog Hensyn til dem. Naturligvis antog man det for givet, at naar Sagen kom til endelig Afgørelse, saa samtlige nationale Partier, glemmende alle Misstemninger og Rivninger, vilde samle sig til enig Optræden. For de nationale Bondevenner var ogsaa Unionstanken ikke blot en Centralisation af de skandinaviske Folks Kræfter udadtil, men tillige en Frigørelse af deres Kræfter indadtil. Novemberforfatningen — Halls Værk — blev af Rigsraadet vedtagen med kun to Stemmers Majoritet. Allerede i samme Maaned, d. 29. Nov., udtalte Bondevenselskabets Bestyrelse i et Brev sin Harme over, at Danmarks Riges Grundlov — det danske Folks Stoltthed — ikke helt blev overført i den nye Fællesforfatning for Danmark og Slesvig. Novemberforfatningen var nemlig langt mindre frisindet end Juni-Grundloven. Bondevennerne beregnede nu, at naar det forenede Skandinavien fik sit Unionsparlament, vilde Novemberforfatningen bortfalde og Juni-Grundloven udvides til det i Danmark inkorporerede dansk-nationale Slesvig. Desværre udvikledes siden Forholdene i Danmark i en ganske modsat Retning.

Da jeg overbragte det saaledes i Danmark udkastede Forslag til Kong Karl, benyttede jeg mig af den enhver svensk Borger tilkommende Ret at henvende sig med Ønsker til Kongen. Kongen tager Notits deraf eller ej og henviser i første Tilfælde Sagen til behørig Behandling. For at gennemføre en skandinavisk Union fordredes naturligvis ikke blot det svenske og norske Statsraads, men ogsaa den svenske og norske Folkerepræsentations

Samvirken. Kong Karl underrettede straks den danske Regering om Forslaget, tilføjende i Brevet til Kong Kristian IX: „Naturligvis bør Initiativet til dette eller lignende paa en Konference eller paa anden Maade komme fra Danmark“ (Bilag 8), samt i sit andet Brev til Konsejlspræsident Monrad: „saa overlader jeg helt og holdent til Dem at bedømme, naar det belejligste Tidspunkt maatte være kommet til i denne Sag at tage Initiativet ved en officiel Forestilling til min Regering“ (Bilag 17). Mod denne Kong Karls Fremgangsmaade turde ingen Indvending med Rette kunne gøres. Derimod forekom i hans Brev til Kristian IX og i hans første Brev til Monrad en Ukorrekthed. Der staar nemlig, at Unionsforslaget er opstaaet hos „nogle Mænd her“. Dette Udtryk skyldes uden Tvivl Delikatessenhensyn. Ligesom Kong Karl ikke vilde optage Forslaget til Behandling, inden Initiativet dertil toges af den danske Regering, saaledes vilde han heller ikke bringe det til den danske Regerings Kundskab ad officiel Vej. At jeg erholdt dette Tillidshverv var vel temmelig naturligt, da jeg bedst kendte Forslagets Oprindelse og mundtlig kunde give Underretning derom, efter Overenskomst med alle dem, som havde deltaget i det. Jeg vendte saaledes tilbage til Kjøbenhavn i Midten af April og overgav Forslaget til Monrad foruden Breve fra Kong Karl til ham og Kristian IX.

Monrad modtog mig meget koldt. Efterat jeg havde fremstillet Sagen, hvilket han hørte paa med et skeptisk-sarkastisk Træk om Munden og smaa pludselige Glimt i sine skarpe Øjne, svarede han kun, at han „saa hurtigt som muligt skulde indhente Kongens Ordre“ og derpaa give mig Svar. Nogle Dage efter skrev jeg til Monrad et Brev, hvori jeg efter Evne og Overbevisning forsøgte at indskærpe Forslagets politiske Betydning baade fra et rent skandinavisk Synspunkt og med Hensyn til Danmarks Stilling til Tyskland (Bilag 11). Næste Dag fik jeg fra Monrad et Brev, hvori han bad mig besøge ham i hans Embedskontor. Hans Væsen var denne Gang meget forekommende og næsten hjærteligt. Han meddelte, at Kong Kristian IX vilde akceptere Forslaget og at han selv vilde gøre alt for dets Fremme. Men han ønskede

ikke, at det i nogen Henseende blev bekendt paa Londonkonferencen. Han udviklede mundtlig alle de Grunde dertil, som genfindes i hans Brev til Kong Karl (Bilag 13), Grunde, som naturligvis i alt, hvad der angaar Unionsplanens Gennemførelse, burde og maatte gøre sig gældende, men som ikke havde samme Gyldighed overfor det dermed forenede Allianceforslag, der tværtimod saa hurtigt som muligt af Regeringerne burde have været kombineret med Konferenceforhandlingerne. Paa mit Spørgsmaal, om dog ikke Forslaget i sin Helhed, saa snart det var officielt godkendt og antaget af begge Regeringerne, vilde kunne øve nogen Indflydelse paa Underhandlingernes Gang, svarede han et halvt afnødt: „Maaské!“ Den rette Grund til hans Modstand i denne Sag fremkom først senere. Med alt dette fik jeg dog det bestemte Indtryk, at Monrad for fuldt Alvor tiltraadte Unionsforslaget. Hermed stemmer ogsaa Indholdet af det Brev, som Hofjægermester Carlsen samme Dag skrev til Kong Karl. Det hedder deri: „Hvad Hr. Monrad angaar, svarer jeg for, at han vil gaa til Forhandlingerne med fuld Alvor og dyb Bevidsthed om Unionens Ønskelighed“ (Bilag 14). Og endnu bestemtere i et senere Brev: „Siden jeg skrev til Ds. Maj., har jeg haft et Brev fra Monrad, paa Grund af hvis Indhold jeg kan forsikre, at Monrad vil gøre Sagens Fremme til et Kabinetsspørgsmaal, ifald den her, mod Formodning, skulde støde paa Vanskeligheder“ (Bilag 15).

Dagen efter min Samtale med Monrad havde jeg en kort Audiens hos Kong Kristian IX, og straks derefter afrejste jeg fra Kjøbenhavn, forsynet med Breve fra Monrad og Kristian IX til Kong Karl. Først da jeg var kommen tilbage til Stockholm og Kongen havde læst Monrads Brev, fik jeg af Kongen at vide, at Monrad forlangte, at den svenske Regering skulde indlede Forhandlingerne. I Anledning af denne Fordring afsendte Kong Karl sit andet Brev til Monrad, i hvilket han bestemt erklærede, at det officielle Initiativ maatte udgaa fra den danske Regering. I samme Brev gik Kongen dog ind paa Monrads Fordring, at Forhandlingerne skulde holdes fuldkommen hemmelige.

Jeg maa for denne Gang standse her.

Jeg har ladet Unionsforslaget fra 1864 beholde den Benævnelse, under hvilken det allerede er blevet bekendt: Kong Karl XV's Unionsforslag, og dette saa meget hellere, som Kongen med stor Varme adopterede det. Af Brevene har jeg udeladt de Ting, som kan være mindre nødvendige at kende, ligesom alt, der kun kan saare, uden tillige at oplyse.

Bilag

til

v. Qvantens Artikel.

Nr. 1.

Fra C. Rosenberg til E. v. Qvanten.

Kjøbenhavn, d. 9de December 1863.

Hvordan forholder det sig mon med den nordiske Alliance? Vi er naturligvis meget urolige, ikke blot paa Grund af selve den tyske Krigsfare, men ogsaa paa Grund af de russiske Overtalelser, mod hvilke Sverigs aabne Optræden vilde være den bedste Modvægt.

Rusland skiller i sin diplomatiske Optræden nøje mellem Arvefølgespørgsmaalet og Forfatningsspørgsmaalet. I det første holder det med os, d. v. s. med Kong Kristian IX, i det sidste holder det ubetinget med Tyskerne. Til Preussen siger det: „Jag din Pretendent hjem til Schloss Dolzig og hold Tyskerne i Ave, naar Hertugdømmerne gives tilbage til den danske Konge. Til Gengæld derfor lover jeg, at han skal bryde den danske Forfatning og skille Slesvig fuldstændig fra Kongeriget samt forene det administrativt og konstitutionelt med Holsten“. Til den danske Konge vil Czaren sige: „Jeg gengiver Dig Herredømmet over de tre occuperede Provinser, men til Gengæld forlanger jeg, at Du bryder den danske Forfatning, saaledes som det tyske Forbund begærer, og forøvrigt opfylder alle dets Fordringer med Hensyn til Slesvigs Stilling. Skulde Danskerne, vildledte af nogle oprørske nationale Skriqhalse, som gjerne saa din

Krone paa den svensk-norske Konges Hoved, forsøge en Revolution i Kjøbenhavn, saa skal jeg bistaa Dig med at kvæle den. Nogle russiske Pantserfregatter paa Kjøbenhavns Rhed vil nok bringe dem til Besindelse. For at Du skal kunne være sikker paa min Hjælp for Fremtiden, og for at Europa kan se, hvor Du har din Støtte, saa foreslaar jeg Dig, at Du giver min Søn din Datter til Ægte. Men vil Du ikke føje Dig efter mig, saa er jeg Preussens Allierede og tager mit Samtykke til Londonertraktaten tilbage“.

Hvad kan man vente af Kong Kristian i en saadan Situation? Og den er efter al menneskelig Beregning uundgaaelig, hvis Danmark lades alene i Kampen. Lader man nu Sagerne gaa deres egen Gang, saa overgiver man Nøglerne til Østersøen i Ruslands Hænder. Det svenske Diplomati er maaske nærmest til at give nøje Agt paa denne Fare. Thi næst efter os selv, vilde Sverig rammes haardest, hvis Danmark blev Ruslands Vasal.

Hvad siger nu Kong Karl om Stillingen? Jeg antager at Du undertiden hører ham udtale sig, og at han klart ser hvad Rusland bærer i sit Skjold og hvilken Ulykke for Norden dets Sejr i København vilde medføre. Kunde ikke Kong Karl selv gribe ind i Sagen ved en Sammenkomst med Kristian IX, som efter alt, hvad man har Grund til at tro, har foresat sig at træde i Frederik VII Fodspor? Men hvad der bliver af ham, hvis Historien fra 1851—1852 skulde gentages, kan ingen vide.

Nr. 2.

Fra C. Rosenberg til E. v. Quanten.

Kjøbenhavn, d. 19de Januar 1864.

Næst Gud, vor egen Vilje og Sverig-Norges Bistand, staar nu vort Haab til en almindelig europæisk Krig, der endelig samler Europa i to store Løjre efter de to Hovedprinciper: Ufrihed og Frihed.

Du har vel set, naar Du faar dette Brev, at Monrad har erklæret, at det nuværende Ministeriums Hovedtanke er den, at ingen tysk Soldat skal faa Lov til under noget Paaskud uden Modstand at gaa over Ejderen, samt at Novemberforfatningen kun kan suspenderes eller forandres paa lovlig Vis. Hvis Du

skulde høre, at man fra dansk Side har gjort Tilbud om at iværksætte noget saadant, maa du derfor ikke tænke ilde om os. Thi en saadan Vending vilde, hvis Tyskerne af den Grund opfyldte Danmarks Fordringer om ikke at gaa over Ejderen, være særdeles heldig for os. Forfatningen har kun været i Kraft siden den 1ste Januar. I denne Tid har man ikke kunnet naa at foranstalte Valg til Rigsraadet, og Lejlighed dertil kan ikke gives, med mindre Tyskernes Indfald i Slesvig undgaas. Skal Forfatningen forandres paa lovlig Maade, maa Rigsraadet bringes tilveje i Overensstemmelse med Valgloven, altsaa maa Tyskerne give os Tid til at forberede og foretage Valgene. Først da opstaar Faren, nemlig at Rigsraadet svarer ja til Regeringens Opfordring om at suspendere Forfatningen, saasom Bondevennerne og de Reaktionære er lige forbitrede over den nye Forfatnings Beskaffenhed. Det nye Rigsraad vilde dog vel i saa høj Grad blive en virkelig Repræsentation for hele Folket, at man kunde haabe, at dets store Flertal vilde eje Mod, Ære og Fædrelandskærlighed nok til at afslaa Regeringens Opfordring. I saa Fald vilde hele Manøvren i høj Grad styrke os.

Jeg formoder imidlertid ikke, at Tyskerne vil gaa i en saadan Fælde, og at Preussen og Østrig vil finde sig i, at Sagen lægges i det danske Folks egen Haand. Det er vel snarere at vente, at de om en Uges Tid gør Alvor af deres Trusler, og da har vi Krigen.

Gud ske Tak for det Tøvejr, som nu i 4—5 Dage har ødelagt Tyskernes bedste Kommunikationsmidler i Slesvig og fordoblet vore Befæstningers Styrke. Baade Hæren og Folket er meget fortrøstningsfulde. Vi véd eller antager idetmindste, at Tyskerne maa behøve en dobbelt saa stor Styrke, som den vi har i Marken, for at opveje vore naturlige Fordele.

Men hvilken Stilling kommer nu Regeringen til at indtage, naar Krigen bryder ud? Derom har Monrad under Adresse-debatten ikke villet sige et Ord. Da, mener jeg, var Tiden kommen for Jer til at træde frem med et Tilbud og med Vilkaar, som bandt vor Regering til en ejderdansk Politik, det Vilkaar nemlig, at intet af Forbindelsen mellem Slesvig og Kongeriget under nogen Betingelse maatte opofres, at ingen Indrømmelse maatte gøres med Hensyn til Slesvig, for derved at opnaa Holstens Rømning eller at den holstenske Hertugkrone gengaves Kristian IX. Derimod kunde jo Sverrig-Norge som Undertegnere af Londoner-Protokollen af gode Grunde lovø at

virke for sidstnævnte Maal i samme Grad som de øvrige Med-undertegnere. At Holsten helt og holdent skulde komme i tysk eller maaske endogsaa i russisk Vold, kan Sverrig-Norge ikke være tjent med. Kom et saadant Tilbud fra Eders Regering, blev nok vor Regering nødt til at modtage det, og da havde vi den ønskeligste Begyndelse til en skandinavisk Politik. Nægtede man at modtage Tilbudet, vilde vi her i Danmark være paa det rene med og forstaa Sverrigs Holdning, og ethvert Spor af Misstemningen fra December Maaned vilde være forsvundet. Man vidste da her, hvor man har sine Venner. Danmark maa nu enten gaa mod Syd eller mod Nord. Blive staaende som en Mellemting kan vi ikke længer.

Nr. 3.

Fra C. Rosenberg til E. v. Qvanten.

Kjøbenhavn, d. 13de Februar 1864.

Endnu er Kongen, efter alt hvad man vover at antage, af fri Vilje og Overbevisning konstitutionel, endnu er han besluttet paa at føre Krig til det yderste og, om muligt, befri Slesvig; lad ham faa Hjælp til at opretholde denne Politik, lad ham faa det paa en Maade, der overbeviser det danske Folk om, at det under alle Forhold kan stole paa ikke at svinges af det svenske og norske, og det glücksborgske Dynasti vil uimodstaaeligt føres ind paa en nordisk Politik. En Union, maaske endogsaa en dynastisk, vil kunne forberedes og gennemføres uden Brud paa den lovlige Orden, uden at nogen dynastisk eller politisk Ret krænkes.

Skulde alt briste, ja da vilde jeg foretrække det mest fortvivlede Forsøg, fremfor en taalmodig Underkastelse under tysk Herredømme.

Jeg beder Dig hilse Sohlman og lade ham læse dette. Jeg frygter, at mine to første hidsige Breve har bibragt ham, muligvis ogsaa andre, en falsk Forestilling om Forholdene her. Kom selv hertil, som Du taler om. Det vil være mig en stor Glæde at træffe Dig. Kom, og jeg skal, saa vidt min Kundskab rækker, give Dig Anledning til at faa Rede paa Tilstanden her. Under alle Omstændigheder vilde det være godt.

Fraset de mindre betydende Farer, staar vi os nu øjensynligt meget daarligt, — alene med en Hær, som allerhøjest kan drives op til 70—80,000 Mand, mod det nu enige Tyskland, mens Napoleon sidder rolig paa Lur og I, vor nærmeste Støtte, synes at have svært ved at komme os til Hjælp . . .

Nr. 4

Fra C. Rosenberg til E. v. Quanten.

Kjøbenhavn, d. 23de Februar 1864.

Man tillægger Fournier*) den Ytring, at et stort Skandinavien, omfattende Danmark, er det Maal, som man bør stræbe efter, og som Kejseren ønsker maa naas, at Omstændighederne fremfor alt netop nu er saadanne, at Sverrig bør staa rustet for alle Eventualitetens Skyld. Men Foreningen bør ikke søges, ikke tilbydes, den skal komme af sig selv, den skal tilfalde den taalmodige og forberedte. „Tving Jer ikke ind paa Danmark, men vent til Danmark af Forholdene bliver tvunget til at vende sig mod Sverrig og kaste sig i dets Arme, for at et virkeligt Skandinavien skal kunne opstaa“.

At en Løsning som den ovenanførte fra et europæisk Synspunkt er den heldigste, den eneste afgørende og betryggende, kan jeg meget vel indse. At den, efter min Mening, vilde være det bedste, som kunde hændes alle Nordens Folk, det véd Du, ogsaa at jeg derfor i mit stille Sind af hele mit Hjerte ønsker den og ikke vilde anse, hvad vi Danske saa maatte gennemgaa af Lidelser og Bekymringer, Tab af Velstand, selv af Menneskeliv, blot ikke af Land, som en for dyr Pris for en saa stor Tankes Virkeliggørelse. Men jeg frygter meget for, at den Vej, som ogsaa er antydnet i den Fournier tillagte Ytring, ikke vil føre til Maalet, fordi man ikke tilstrækkeligt kender en væsentlig Faktor i Regnestykket, nemlig det danske Folk. Og det er ikke saa forunderligt. Endnu for fjorten Dage siden havde jeg selv bedre Tanker om det end jeg nu har.

*) Frankrigs Gesandt i Stockholm.

De Ord, jeg har citeret, kan kun forstaas paa følgende Maade: Sverig skal holde sig tilbage, indtil Kong Kristian IX — dels tvungen af den tyske Overmagt, dels lokket af de tyske Løfter om at udlevere ham et tyskt organiseret Slesvig-Holsten i Personalunion med Kongeriget — griber efter denne Udvej til ialfald at kunne bevare Fideikomisset udelt, omgiver sig med et tysksindet, absolutistisk Ministerium, slutter Fred paa de angivne Betingelser og derved opvækker en saadan Forbitrelse hos det danske Folk, at det rejser sig for at forjage ham og paakalder Sverigs Hjælp mod at overgive Carl XV Kronen.

Denne Beregning vilde være rigtig, hvis man kunde stole paa, at det danske Folk under de givne Forudsætninger vilde rejse sig, og at det da vilde søge Redning hos Sverig og dets Konge-Slæggt. Men jeg tror ikke, at man saadan uden videre kan regne derpaa, idetmindste ikke hvis Sverig vedblivende bibeholder den passive Holdning, det hidtil har indtaget.

Jeg slutter dette for det første af den nedtrykte, forknytte Sindsstemning, som har begyndt at snige sig ind blandt Folk, og af den Uklarhed, som hersker i de flestes Tanker om hvad man kan vente sig af Kristian IX, og om hvilken Holdning man bør indtage overfor ham og Regeringen. Men jeg forudsætter nu, at Nationalfølelsen, naar man behandler Folket med den yderste Haan, vaagner af sin Modløshed og griber til „Fortvivlelsens Selvhjælp“, som det hed i Adressen af 21de Marts 1848; men mon man da søger Redningen hos Sverig? Dertil er Udsigten for Øjeblikket mindre end nogensinde før. Det hjælper ikke stort, at nogle faa, der er Skandinaver ikke blot af Instinkt, men fordi de i Nordens Sammenlutning ser Betingelsen for Nordens Frihed, — det hjælper ikke, at vi, nogle Faa, ikke bærer Nag til Sverig eller den svenske Regering, fordi den for Øjeblikket holder sig tilbage. Jeg har troet, at denne vor Opfatning deltes af mange, og det har virkelig været Tilfældet. Men med hver ny Modgang vokser ogsaa Antallet af dem, der med Alliance-Underhandlingerne i Minde, erindrer Tschernings Ord: „Sverig vil føre os paa Glati“. Allermest vokser Antallet ved og med den Forknythed, som breder sig baade hos den fine og ikke fine Hr. Sørensen. Jeg har hørt en Mand, som Historikeren Allen, en af vore bedste Patrioter sige: „Sverig har forraadt os!“ Jeg har paa Gaden hørt den ene af to Dreng, der snakkede Politik, sige til den anden: „Meget hellere tysk end

svensk!“ Hvad har ikke han hørt i sit Hjem? Dette er ganske vist Utaalmodighedens og Modløshedens Ytringer, men de maler Stemningen, som den almindeligvis er, og jeg har maattet forsvare Jer mod en Mængde Personer, som jeg har talt med, naturligvis uden at overbevise dem. Det reaktionære Parti har øjensynligt gjort Fremskridt, ligefra den Dag, da Kongen underskrev Forfatningen. Understøttet af Evers*) og Wodehouse*) styrkede det den 24de December det forhadte Hallske Ministerium. Monrad troede, at han kunde dominere Partiet ved at optage Repræsentanter for det i Ministeriet, i Stedet for at have dem udenfor samme, i Kongens Privatgemak. Dannevirkes Rømning beviste, at han havde regnet fejl, og de langvarige Underhandlinger om Mezas endelige Afsked fra Overbefalingen viser, hvor stærkt Partiet nu er blevet, og kommer det til Roret, da kan alt snart være klappet og klart.

Kommer derimod Sverig nu med sit Tilbud og understøttes dette af en Armé i Skaane, da vil denne Udsigt til Hjælp forvandle den nedtrykte Stemning i Folket og i alle paakommende Tilfælde vil alles Øjne rettes mod Sverig og dets Konge. Hvis I ikke har givet et saadant haandgribeligt Bevis paa Jeres Sindelag, vil man her finde sig i alt, om der end, ligesom sidst, finder nogle Gadedemonstrationer Sted. Af Naturen er jeg sangvinsk, og tror gærne paa det jeg ønsker. Desto sikrere er jeg paa, at jeg ikke i dette Tilfælde tager fejl. Det vilde jo staa Jeres Konge frit at opstille hvilke Betingelser, han maatte behage. Han kunde jo fordre ikke blot Løfte om en fremtidig ejderdamsk og skandinavisk Politik, men ogsaa f. Eks., at han blev Øverstbefalende over de forenede nordiske Hære i Krigen mod Tyskerne, endvidere at Danmark slutter en Union med Sverig-Norge med et Unionsparlament, saasnt den svensk-norske Repræsentation har givet sit Samtykke dertil, med forenet — om ikke fælles — Forsvarsvæsen og dito Diplomati. Han kunde fordre, at der oprettedes en Familiepagt, der stillede i Udsigt, at den danske Krone overflyttedes paa Bernadotternes Hoved, kort sagt alt, hvad der med Sikkerhed kunde føre til Enhedens Virkeliggørelse.

*) Minister Evers, Ruslands Lord Wodehouse, Englands overordentlige Sendebud til Danmark i Anledning af Kristians IX's Regeringstiltrædelse.

Til Kong Karl XV fra E. v. Quanten.

Kjøbenhavn, d. 17de Marts 1864.

Med Deres Majestæts Tilladelse skal jeg herved gøre Rede for den Opfattelse, som raader i de Kredse, der repræsenterer den danske Nations Intelligens, Kredse, der altsaa har den betydeligste Indflydelse paa Folkets Stemning og Handlemaade.

Man indrømmer, at Begivenhedernes uventede og voldsomme Udvikling i mer end en Henseende har kunnet overraske Sverig, og at der heri findes Forklaring paa, hvorfor det ikke hidtil har været beredt til at skride aktivt ind. Men paa den anden Side mener man, at Tiden til at optræde — om nogen-sinde — nu er kommen for Sverig. Misstemning mod Sverig er allerede almindelig udbredt blandt det danske Folk. Det ligger i Sagens Natur, at det nye Regime i Danmark vil søge at finde en selvstændig politisk Bane, altsaa ønsker at fjærne sig fra den Politik, der fulgtes paa Kong Frederik VII's Tid. Da denne i sin Tendens var skandinavisk, følger heraf, at det nye Regimes Politik gaar i en anden Retning. Vedbliver der at raade Misstemning og Mistænksomhed mod Sverrig og Norge hos det danske Folk, maa da det nye Regimes Politik vinde saameget større Indpas. Hvis Sverrig nu tøver, kan det have til Følge, at alt det Arbejde, som i de sidste 25 Aar er udført i skandinavisk Aand og Retning, forspildes. Man kan ikke tale om en skandinavisk Politik saa længe alt indskrænker sig til Sympathier og gode Ord. En virkelig Politik, bestaar i en politisk Tilstand, i praktisk Handling. Det vilde være i høj Grad uheldsvangert for det Skandinavien, man har stræbt henimod, om Sverrig trak sig tilbage nu i dette for Norden saa afgørende Øjeblik.

Ekscellencen Hall, med hvem jeg har haft to Samtaler, har hovedsagelig udtalt sig i samme Aand. Han ytrede gentagne Gange, at det nu var sidste Frist for Sverrig til at kunne redde Muligheden for en fremtidig Fortsættelse af de Forhold, som udviklede sig mellem Sverig-Norge og Danmark i Frederik VII's Regeringstid. Det vilde ogsaa gavne meget lidt i denne Henseende, hvis Sverig ventede med at optræde til en eller anden af Vestmagterne havde taget Initiativet, da jo nemlig saa den Selvstændighed, Frivillighed, som alene kunde give Sverigs

Handlemaade Betydning, var borte. Og ligesaa uheldigt ansaa han det for at være, hvis Sverig ventede, til Danmark i sin forladte Stilling maatte finde sig i en Kongres, hvor Sverigs Ord kom til at veje sammenlignelsesvis lidt, men Tyskernes Occupation af de danske Landdele saa meget mere, i Særdeleshed, da de ved Kongressen fremkaldte Fredsforhaabninger vilde slappe den Interesse for Danmarks ulige Kamp, som nu hos alle bedre Naturer taler til dets Fordel. Det gunstige Øjeblik til at virkeliggøre et politisk Skandinavien vilde da ligeledes være forsømt.

Nr. 6.

*Artikel af E. v. Quanten i „Fædrelandet“
for d. 30te Marts 1864.*

(Uddrag.)

I Anledning af den i „Fædrelandet“ fornylig under Titel „Sverig og Norge“ fremkomne Række Artikler anholder en Svensk, som for Tiden opholder sig i København, om Plads for følgende Linjer.

Det siges, at Frederik den VII's Død og den danske Kronens Overgang til en Regent, som antages ikke at ynde en skandinavisk Retning i Danmarks Politik, umulig har kunnet slaa en Streg over Alliancen. Danmark er et konstitutionelt Land og det kan derfor være det samme, hvilke personlige Anskuelser og Sympatier, der raade paa Tronen, eftersom Nationen i sin Helhed dog har Adgang til at gøre sin Opfattelse gældende. Uden at ville nægte, at der kan ligge Sandhed heri, fæster vi Opmærksomheden paa en anden Omstændighed, som Bladet selv berører, nemlig at „nogle her ikke kunde tænke sig et Danmark uden Holsten og Lauenborg“. Det er ikke længere siden end om Sommeren 1862 ved Studentermødet, at man hørte afgjorte Skandinaver udtale sig med stor Betænkelighed om Holstens Adskillelse fra Danmark. Under saadanne Omstændigheder, da Nationen ikke er paa det Rene med sig selv angaaende dette for Muligheden af et skandinavisk Danmark saa vigtige Punkt, kan et Kongeskifte, som det indtrufne, med god Grund have udøvet en meget stor Indflydelse paa Sverigs Handlemaade. Novemberforfatningen er vel et stort Skridt henimod Holstens Udskillelse, men den stænger ikke ubetinget Vejen til en ny Hel-Stat. En anden Sag var det, om Regeringen

tilstrækkelig havde garanteret Sverig, at den vilde gøre op med Tyskland og for Fremtiden indtræde i et saadant Forhold til Sverig-Norge, at en fælles nordisk Politik kunde gøre sig gældende. Men har den danske Regering efter Frederik den syvendes Død givet eller kunnet give en saadan Garanti?

„Fædrelandet“ sammenligner den i Danmark herskende Kærlighed til og Tro paa „den danske Helstat“ med en formodet svensk Opfattelse, som skulde bestaa i Drømmen om en svensk Stormagtstrone, oprejst paa Brødrefolkenes Nakke, og denne svenske Helstatstendens skulde gaa saa vidt, at den helst saa, at Slesvig, ja endogsaa Nørrejylland gik tabt for Norden, eftersom det da blev saameget lettere at inkorporere den tilbagestaaende Del af Danmark. Denne Sammenligning er urigtig og den gør Sverig Uret. Den danske Helstatspolitik har nemlig sin Rod i en faktisk Tilstand, som er arvet fra tidligere Tider, og som man med Modstræben opgiver for en ny Udviklings Fordringer; den svenske Stormagtstrone er derimod noget uvirkeligt, har kun sin Tilværelse i en drømt Fremtids fjærne Blaa. Disse to Ting og deres politiske Indflydelse kunne altsaa ikke jævnføres med hinanden. Hvad Sverig angaar, findes der vel Personer, som ikke ret kan fatte Muligheden af en Forbindelse mellem de tre Riger, hvorved de stillede paa lige Fod i Forhold til deres naturlige Magt og Betydning, hvor simpel, naturlig og praktisk en saadan Forbindelse end i sig selv monne være, Men forsaavidt deres Anskuelse skulde gaa ud paa, at Danmark burde inkorporeres i Sverig — en Mening, der i alt Fald deles af saa yderst Faa, at det knap er Umagen værd at tale derom — saa savner de jo alt faktisk Fodfæste, ikke blot i det Forbigangne, men ogsaa i Fremtiden, for Iværksættelsen af en saadan Tingenes Orden. Det maa være indlysende for Enhver, at Norge og den Stilling, det allerede har indtaget, lægger uoverstigelige Hindringer i Vejen derfor. Desuden er Tidens Tendens til Decentralisation og Individualisering saa aabenbar og saa mægtig, at den omhandlede Anskuelse, ialtfald er uden Livskraft. I høj Grad har „Fædrelandet“ gjort Sverig Uret, naar det har antydet, at der her endogsaa skulde findes Folk, som ikke ugærne saa, at Danmark gik itu og blev totalt opslugt. Der findes ingen i Sverig, han maa høre til hvilkensomhelst politisk Anskuelse eller Skole, som nærer i sit Bryst saa mørk en Tanke. Hvad man end kan sige om det nærværende Kabinet, som har tvivlet og nølet, da det burde have besluttet og handlet. dets Medlemmers Ære

er dog hævet saa højt over enhver Tvivl, at der ikke tilstedes Mistanke om saa lav en Beregning. Det svenske Folk og dets Monarker har i tidligere Tider drevet en aaben Erobringspolitik, som ogsaa var vendt imod Danmark-Norge. Svenske Konger har senere drevet en Kabinetspolitik, der var fjendtlig mod Danmark-Norge, fordi den dansk-norske Regerings Politik altid var knyttet til den russiske. Men aldrig har det svenske Folk og dets Konger ført en æreløs Politik, aldrig taget Del i eller tænkt paa at tage Del i en Misgærning, som kunde ligne Polens Deling. Den dansk-nordiske Nationalitets Sønderlemmelse vilde desuden for Sverig selv blive et Præcedens, saa farligt for Fremtiden, at Sverig tværtimod maatte føle sig opfordret til at opbyde alle sine Kræfter for at forhindre det.

Der findes imidlertid en anden Omstændighed, som „Fædrelandet“ aldeles ikke har berørt, og som dog har udøvet en ikke uvæsentlig Indflydelse paa Sverrigs Tøven med at tage Del i Krigen. Det tør anses for bekendt, at en Repræsentationsreform er et længe og ivrigt efterstræbt Ønske i Sverig, saavel som at det nuværende Kabinet har gjort et Forslag dertil, hvilket nu er hvilende for at afgøres paa næste Rigsdag. Med en temmelig ensidig Opfattelse synes ogsaa det nuværende Kabinet at have anset det for sin fornemste politiske Opgave at vaage over Repræsentationsforslaget, medens paa den anden Side den politiske Gruppering, det saakaldte Junkerparti, hvoraf et nyt Kabinet kunde dannes, har tøvet med at fortrænge et populært Ministerium og paatage sig Ansvar for en Krig, som, hvis den mislykkedes, ja endogsaa hvis den til en vis Grad lykkedes, formentlig ej vilde sikre det imod de mulige Virkninger af det afgaaede Ministerium og dets mange Tilhængeres Anfald. Reduceret til sin simpleste Formel har Situationen i Sverig hidtil været følgende: Man har anset Repræsentationsspørgsmaalet for at være af den Beskaffenhed, at det ikke længer taaler at opsættes, hvorimod man har troet, at det dansk-tyske Spørgsmaal, om det end for Øjeblikket løstes mindre heldigt, kunde optages paany i en nær Fremtid.

Til Slutning en Bemærkning med Hensyn til „Fædrelandet“s Formening, at Sverrigs Sympatier for Finland og Drømmen om endnu engang at synge: Ur vägen Moskoviter! ved Nevas Bredder skulde i det Hele taget have skadet den skandinaviske Sag og gjort mangen Svensker „blind for den Fare, som sydfra længe har truet den nordiske Nationalitet“.

Sandheden er, at Sverigs historisk arvede Stilling til Rusland langt fra at skade tværtimod gavner den skandinaviske Sag. Rusland, denne Halvdel af Europa, truer forfærdelig ved sin Indflydelse den anden Halvdel med alle de Farer, som ligger i den nationale Selvstændigheds og den politiske Friheds Undertrykkelse og Stækning. Sverigs antagonistiske Stilling til Rusland og den Modstand, som det antages at kunne gøre mod Ruslands Politik, maa ogsaa væsentlig indvirke paa det øvrige Europas Opfattelse af dets Betydning og forøge dets Evne til at optræde i skandinavisk Retning. Finland er det Bolværk, hvorfra Sverig endnu den Dag idag truer Rusland og holder det i Afstand; thi Finland har optaget den svenske Kulturs Kærne: Retsfølelsen og Kærligheden til politisk og national Frihed. Falder dette Bolværk, faar Rusland Mod og Magt til at inkorporere Finland, ja blot til at holde den her begyndte politiske Udvikling tilbage, da rykker Rusland Sverig og Norge tæt ind paa Livet, og Modstanden mod Jættestatens Tryk bliver dobbelt vanskelig. Jo stærkere derimod Sverig-Norge er, desto mere Haab kan man gøre sig om, at Rusland skal agte det finske Folks Ret. Det er derfor ogsaa fra dette Synspunkt netop i høj Grad af Interesse for Sverig-Norge at kunne indtage en agtelsesindgydende Stilling i Norden, en Stilling, som vilde blive mange Gange stærkere, blot om det bliver i Stand til at gribe afgørende ind i den dansk-tyske Krig, til Værn for Danmarks Ret, endsige gennem en mulig skandinavisk Union.

Nr. 7.

*Fra * * til E. v. Quanten.*

Kjøbenhavn, d. 15de April 1864.

Den interessante Strid mellem Greverne Hamilton og Manderström har aabnet manges Øjne, men jeg tror ikke man endnu er kommet tilbunds i Sagen. Mig har det altid forekommet, at der bag Alliancen laa Unionstendenser, og jeg kan ikke finde andet end, at den Oplysning, som Manderström har afgivet, paa det nøjeste hænger sammen med fejlslagne Forhaabninger i den Retning.

Saafernt der efter denne Demaskering endnu skulde kunne være Tale om Unionsplaner, maatte Sverig aabent vedkende

sig dem. Det maatte slutte sig nærmere til Frankrig, for at faa det nødvendige europæiske Fodfæste, det maatte gøre sine Tilbud klart og tydeligt, enten ved en Familieoverenskomst eller en Tronfølgetraktat; men der er intet Øjeblik at spille. Saa snart Tyskland — hvad det utvivlsomt vil gøre — rører ved Londonertraktaten, maa Sverig paa Konferencen træde frem med sine Planer som Modvægt, naturligvis under Forudsætning af Overensstemmelse med Frankrig. Vil og tør Kong Karl tage det afgørende Skridt à tout prix, saa kan Spillet endnu vindes, ellers er det umuligt at vinde det som en Folkets Sag.

Men fremfor Alt den største Hurtighed! Der er som sagt intet Øjeblik at spille. Hvad angaar Understøttelse fra det danske Folks Side, saa er der for Øjeblikket intet at befrygte. Man vil her med Begærlighed gribe efter en Afgørelse i den antydede Retning, naar den blot bliver opstillet klart og bestemt. Konferencespørgsmaalet er saa forhadet, at man vil gøre en hvilken-somhelst Opofrelse for at blive det kvit og komme ind paa en skandinavisk Løsning. Stortingets og Manderströms Optræden har uden Tvivl for Øjeblikket skabt en gunstig Situation i Sverig-Norge, hvis Kong Karl, som sagt, vil og tør tage det afgørende Skridt, koste hvad det vil.

I de sidste Dage har vi hørt lignende Rygter om Dybbøls Opgivelse, som de, der gik forud for Dannevirkes Rømning, og da nu General Steinmann, under Gerlachs Sygdom, skal overtage Kommandoen paa Als og han dels er reaktionær, dels ukendt med Stillingen, ser det just ikke glædeligt ud. Man begynder nu ogsaa at frygte for den østrigske Flaade. Hæren er Gudskelov ved godt Mod.

Nr. 8.

Kong Karl XV's Brev til Kong Kristian IX.

Min kære Christian!

I disse Sorgens Tider vil jeg ikke forholde dig Kundskaben om et Forslag, som nogle Mænd her har undfanget. De har sét, hvorledes mindre Stater behandles af visse større Magter. For at foregribe et saadant Forhold i Fremtiden og tvinge Folkene til i Farens Stund at optræde for og med

hinanden, har de udkastet dette Projekt. Jeg vil gjerne vide din Mening herom. Naturligvis bør Initiativet til dette eller lignende paa en Konference eller paa anden Maade komme fra Danmark. Thi Sverig kan aldrig optræde *dans le premier rang* angaaende en Deling af Slesvig. Jeg for mit Vedkommende anser Hovedtanken og Meningen for at være god, men Detaljerne bør jo altid gennemtænkes og udvikles nærmere.

Jeg haaber, at Du ikke misforstaar min Mening, men anser det for bedre ærligt at lade Dig vide, hvad Folk tænker, end ved Tavshed at holde Dig uvidende derom, og lade Planer ligge fordulgte, maaske gære og blot forvolde Ulykker!

Jeg beder Dig tro paa min redelige Mening og forbliver altid

Din Ven

Carl.

Den 18de April.

Nr. 9.

Karl XV's Brev til Konsejlspræsident Monrad.

(Referat.)

Brevet begynder med en Tilkendegivelse om, at et Forslag vil blive sendt til Konsejlspræsidenten. Forslaget vil indeholde et Udkast til et nærmere Forbund mellem de tre nordiske Riger for at betrygge deres Fremtid. Med Sorg havde Kongen været Vidne til den Behandling, der fra Stormagternes Side overgik mindre mægtige Stater. Samme Følelse hos nogle Patrioter havde sandsynligvis fremkaldt Forslaget. Kongen personlig bifaldt Hovedideen, dog ansaa han adskillige nærmere Forklaringer og Detailsændringer for nødvendige. Hvis det danske Folks Flertal og Monrad selv var Forslaget gunstig stemt og Sagen fra dansk Side bragtes paa Tale under Konferencen, vilde Kongen i Forvejen underrette Kejseren af Frankrig derom, for at vinde hans Støtte. Forslaget kunde maaske ogsaa gøre god Nytte som et Skræmmeskud, for at formaa visse Staters Regeringer, der ikke ønsker noget Foreningsbaand mellem Nordens Folk, til at understøtte Danmarks retmæssige Fordringer. Kongen overgav Sagen i Monrads Hænder, fuldtud stolende paa hans Statsmands-Skøn.

I et Postskriptum tilføjes, at Monrad kunde meddele sine Meninger til Overbringeren af Brevet, ligesom det betones, at

Sverig aldrig vilde kunne tage Initiativet til et Forslag, som fordrede Slesvigs Deling.

Dateret d. 18de April.

Nr. 10.

Forslag til Forbundstraktat.

Sverig, Norge og Danmark indgaar et Forbund, som for Fremtiden etablerer for disse tre Riger en fælles Udenrigspolitik og et fælles Forsvarsvæsen, ligesom Fællesskab i andre Tilfælde, hvor det kan være naturligt og nyttigt for Folk, der er saa nær beslægtede og som har udviklet sig under saa ensartede Forhold som de skandinaviske Nationer.

For at berede Vejen til dette Maal vedtages umiddelbart følgende Foranstaltninger:

Et Forbundsparlament, bestaaende af et Over- og et Underhus, oprettes.

Overhusets Medlemmer vælges dels paa Livstid af begge Konger, dels af hvert Lands særlige Repræsentation, saaledes som af samme bestemmes. Hvert Land har i Overhuset lige mange Medlemmer.

Underhusets Medlemmer vælges af Befolkningen i hvert Land, saaledes som af dets særlige Repræsentation bestemmes. Medlemmernes Antal bestemmes i Forhold til Folkemængden i hvert af de tre Riger.

Begge Parlamentes Kamre træffer Afgørelser efter simpel Stemmeferhed.

Parlamentet indkaldes til ordentlig Samling hvert Aar.

Overordentlig Sammenkomst finder Sted, naar en af de to Konger fordrer det. Parlamentet kan opløses efter seks Ugers Samling, regnet fra den Dag, da en af de to Konger har ladet Parlamentet underrette om Forbundets Tilstand og Behov.

Parlamentet har at bestemme Udenrigs-Budgettet for de tre Riger, Forbundskontingenterne til Lands og Vands, Stridskræfternes Organisation, Krigsmateriellets Styrke og Beskaffenhed samt den nødvendige Pengebevilling, hvortil hvert Land har at bidrage efter sin Folkemængde. Derimod tilkommer det hvert Lands særlige Repræsentation at bestemme, paa hvilken Maade

det af Parlamentet forlangte Mandskab skal tilvejebringes samt at fordele Udredningen af hvert Lands Pengebidrag.

Samtlige Udenrigs-, Krigs-, og Marineministre er i Alt, hvad der vedrører deres Forvaltning af Forbunds-Anliggender, ansvarlige overfor Parlamentet. De er pligtige at besvare Interpellationer, som stilles til dem, saavel i Over- som i Underhuset, og har Ret til at deltage i Parlamentets Forhandlinger.

Af de Ministre, der er ansvarlige overfor Forbundsparlamentet, har hver af Kongerne at danne et Forbunds-Statsraad til Foretagelsen af Forbundsanliggender. I Parlamentet kan, saavel af Regeringerne som af Parlamentsmedlemmerne, fremsættes Forslag om fælles Organisation, Styrelse og Forvaltning ogsaa af andre Anliggender end de ovenfor omhandlede, f. Eks. Told-, Post-, Telegraf- og Finansvæsen m. m. Dog maa alle saadanne Forslag godkendes af de særlige Repræsentationer for at kunne træde i Kraft. Den Minister, som et saaledes til Forbunds-Sag optaget Anliggende vedkommer, bliver for dettes Forvaltning ansvarlig overfor Forbundsparlamentet.

De Dele af det danske Monarki, som allerede nu hører, eller som paa Grund af den nuværende Krig kommer til at høre til det tyske Forbund, udskilles fuldkomment af Kongeriget Danmark, som indgaar Forbund med Sverig og Norge. Det skandinaviske Statsforbund paatager sig ingen Forpligtelse til at bevare nævnte tyske Landsdele for den danske Krone.

Derimod forpligter Sverig og Norge sig til med al Magt og med alle de til Raade staaende Midler at modsætte sig, at den nationale danske Del af Slesvig gaar tabt for Danmark. Sverig og Norge skal ved den endelige Fredsslutning mellem Danmark og Tyskland virke for, at Slesvig eller den Del deraf, som ikke kommer ind under det tyske Forbund, umiddelbart forenes med det egentlige Danmark, under Danmarks Riges Grundlov, saa at Tyskland afskæres fra enhver Paastand om Ret til at indblande sig i Danmarks indre Anliggender.

Det svensk-norske og det danske Kongehus slutter en Familie-Pagt, hvorved de tre skandinaviske Kroner tilsidst samles paa et Hoved og saaledes Tanken om en nordisk Union fuldstændig gennemføres.

Denne Familie-Pagt forelægges Forbundsparlamentet.

Nr. 11.

*Til Konsejlspræsident Monrad fra E. v. Quanten.**Kjøbenhavn, d. 27de April 1864.*

Frygtende for at Deres Ekscellence muligvis ikke skulde have Tid til at modtage mig i Audiens i Dag, tager jeg mig den Frihed at meddele mig skriftligt, hvilket i alle Tilfælde vil gøre mindst Afbræk i Deres Ekscellences i Øjeblikket for Danmark saa kostbare Tid.

Jeg tillader mig at bede Deres Ekscellence ikke at nære nogen Tvivl om den fuldkomment oprigtige og i alle Maader loyale Hensigt med Forslaget. Det Skridt, som H. M. Kong Karl for dets Skyld har gjort og den Maade hvorpaa det er blevet stillet, er en Borgen derfor. De Hovedpunkter, som Forslaget indeholder, nemlig dynastisk Enhed engang i Tiden, representativ Fællesskab og Udsigt til i Fremtiden at leve i Fred med det tyske Forbund, bør være en Borgen for at det vinder Indgang hos den svenske Nation, medens, saaledes som jeg før har haft den Ære at bemærke, de væsentligste Indvendinger, som den praktiske Skandinavismes Modstandere hidtil har fremsat, i Virkeligheden er ryddede af Vejen i Forslaget.

En Ting synes, hvad Danmark angaar, at være klar: Danmark maa gaa ud af den nærværende Strid enten svagere eller stærkere end før; i samme Tilstand som før, — det sker ikke. Staar Danmark ved Stridens Slutning alene og har det, under en eller anden Form, mistet en Del af Slesvig, saa har den danske Nation lidt et Kraft-Tab. Gaar derimod Danmark ud af den nuværende Strid som Medlem af et helt Skandinavien, saa er det, selv om en Del af Slesvig er tabt, i Realiteten blevet stærkere. Hvad Danmark, naar det staar alene, ikke har Raad til at miste, bliver sammenlignelsesvis af mindre Betydning for det Danmark, der udgør en integrerende Del af Skandinavien.

Uden at kende den Lod, som er forbeholdt den Del af Slesvig, der muligvis bliver udskilt, om den enten vil blive inkorporeret i Holsten eller om den skal indtage en Særstilling saavel til Holsten som til det egentlige Danmark, vover jeg dog at henlede Opmærksomheden paa, at Gennemførelsen af det sidste Alternativ vilde medføre et meget kompliceret For-

hold, hvis Danmark samtidig indtraadte som Medlem i et skandinavisk Statsforbund, hvorimod i første Tilfælde en simpel Deling af Slesvig, saaledes at de to Omraader inkorporeredes hver til sin Side, vilde være hensigtsmæssigere. Ogsaa herved beror det paa, hvilken Stilling Danmark tænkes for Fremtiden at indtage. For et isoleret Danmark vilde det naturligvis være fordelagtigere at grænse op til et Land, der, idet det samtidig til en vis Grad sluttede sig til Tyskland og dog ikke fuldtud hørte dertil, elastisk kunde modtage og neutralisere de Stød, som udgik derfra. Men et Danmark, der var Medlem af et Skandinavien, behøvede ikke mere at frygte Tyskland. Under Forudsætning af et saadant Forhold vilde Danmark uden Fare for sig kunne gøre Tyskland Indrømmelser paa en ganske bestemt, oprigtig og afgørende Maade, og mon ikke denne Omstændighed kunde skaffe Danmark bedre Vilkaar ved Grænsereguleringen end ellers? Mon ikke ogsaa da en mere direkte Tilnærmelse til Preussen og Østrig, maaske ved Frankrigs Mægling og med Sverig-Norges Støtte, vilde blive fordelagtigere for Danmark end en Mægling af England og Rusland, som begge er mer eller mindre ugunstigt stemte mod et Skandinavien? Derimod bør al sund Politik gøre Skandinavien og Tyskland til Venner for Fremtiden. Det synes mig altsaa, at en Akcepteren af et skandinavisk Statsforbund muligvis til en vis Grad vil kunne foranledige en Modification af Underhandlingsmaaden paa Konferencen, og at Tiden derfor ogsaa kunde blive mer end almindelig kostbar.

Maaske har jeg Uret i de Betragtninger, som jeg har tilladt mig at anstille. Jeg beder da Deres Ekscellence venligst tilgive mig det i Betragtning af, at de er fremkaldte af Hengivenhed for en Sag, som det ogsaa er min Pligt, saavidt min Evne rækker, at søge fremmet.

Nr. 12.

Til Kong Karl XV fra Kong Kristian IX.

Min kære Carl!

Jeg takker Dig oprigtigt for dit Brev og paaskønner fuldkomment det Sindelag, som har dikteret det. Med stor Interesse har jeg gennemlæst en forberedende Plan til en nærmere politisk Forbindelse mellem vore Riger, som Du har tilstillet

mig gennem min Konsejlspræsident, og jeg har givet ham Ordre til nærmere at udtale sig angaaende dens enkelte Punkter. Men samtidig føler jeg Trang til ogsaa personlig at sige Dig, hvor stor Pris jeg sætter paa det uforandrede Venskab, som Du paany har bevist mig og mit Land, og hvor oprigtig jeg deler din Mening, at det vilde være lykkebringende for vore Folk, om den Sympati, som allerede længe har forenet vore Fyrstehuse og knyttet Nationerne tæt sammen, kunde opretholdes og styrkes. Hvor mørkt Øjeblikket end kan synes, og hvor store de Farer, som omgiver mig og mit Folk, end er, har jeg dog aldrig mistvivlet om, at Forsynet vil aabne os Udsigt til en lykkeligere Fremtid, og dette mit fortrøstningsfulde Haab har fundet en glad Bekræftelse i det nye Bevis paa dit Venskab og din Tillid. Maatte det være os begge forundt, at befæste den sande Lykke for de Folk, som vi er kaldede til at regere.

Med disse Følelser forbliver jeg
din Ven og Broder
Christian.

Kjøbenhavn, d. 29de April 1864.

Nr. 13.

Til Kong Karl den XV fra Konsejlspræsident Monrad.

Deres Majestæt!

har bevist mig den Naade ved Allerhøjstsammes Bibliotekar, Hr. v. Quanten, at lade mig tilstille et allerhøjeste Brev, ledsaget af en Forslagsplan, som har til Hensigt at bringe til Veje mellem de forenede Riger og Danmark en politisk Forbindelse, som i Tidens Løb kunde styrkes ved en dynastisk Familie-Overenskomst. Jeg har forelagt disse vigtige Aktstykker for Hans Majestæt, min allernaadigste Herre, og jeg har i den Anledning modtaget Befalinger, som jeg i dybeste Underdanighed skal tillade mig at efterkomme i det følgende.

Men inden jeg har den Ære at gaa over til Sagens nærmere Indhold, maa det være mig tilladt at udtale for Deres Majestæt min allerunderdanigste Tak for den Tillid, som Deres Majestæt har behaget at vise mig i dette Tilfælde. Som Medlem af det forrige Kabinet har jeg haft rig Anledning til at erfare, med

hvilken utrættelig Opmærksomhed Deres Majestæt følger Danmarks Skjæbne, og hvor varm den Sympathi er, som Deres Majestæt føler for vor retfærdige Sag. Men denne Gang har Deres Majestæt ikke blot Nutiden for Øje, men Deres Majestæt har villet for al Fremtid betrygge saa vel Danmark som Deres Majestæts egne Lande mod den Fare, som altid truer smaa Stater fra mægtige Naboers Side, hvis de ikke i rigtig Erkendelse af fælles Interesser med al deres forenede Kraft støtter hverandre mod fremmed Vold. Jeg beder Deres Majestæt modtage min allerunderdanigste Tak for, at den Lykke er bleven mig beskaaret, at modtage den første Udtalelse af denne store og for begge Nationers Fremtid saa betydningsfulde Tanke.

En saadan omfattende Forandring af de politiske Forhold kræver efter min allerunderdanigste Mening en meget omhyggelig Overvejelse af alle Omstændigheder og derefter en hurtig Gennemførelse under Medvirkning af Landets forfatningsmæssige Organer; men idet jeg vover at haabe, at Deres Majestæt deler denne min allerunderdanigste Mening, tillader jeg ud fra denne Hovedbetragtning at henlede Deres Majestæts Opmærksomhed paa følgende.

Saa længe Konferencen i London ikke er naaet til et Resultat, vil formodentlig enhver Meddelelse om en politisk Forening mellem Danmark og de forenede Riger udøve en for os meget skadelig Indflydelse paa Forhandlingerne. Den Betragtning vilde ligge nær for Haanden, at man med større Lethed kunde gaa ind paa at tilfredsstille de tyske Magters overdrevne Fordringer, hvis man troede i en Forening mellem Danmark og de skandinaviske Riger at kunne vinde en Erstatning for den Svækkelse, som man derved vilde tilføje det danske Monarki, og jeg frygter for, at jeg ikke tager fejl, naar jeg tror, at Danmarks Grænse vilde blive Kongeaen og at Alt Syd for denne vilde blive tysk eller preussisk Territorium, saafremt Konferencen gik ind paa en politisk Forbindelse som den paatænkte. Ikke blot Rusland, men ogsaa England vilde utvivlsomt paa det bestemteste modsætte sig en saadan Tanke, og af de tyske Magter har idetmindste Østrig udtalt sig skarpt derimod, og jeg kan derfor ikke andet end i dybeste Underdanighed udtale den Overbevisning, at en saadan Tankes Fremsættelse for Konferencen vilde være et sikrere Middel til at umuliggøre dens Iværksættelse end til at fremme den. Jeg vover at tro, at denne Betragtning ikke vil fore-

komme Deres Majestæt helt ugrundet og Deres Majestæt har selv været saa naadig at udtale, at Frygt for en saadan Ordning kunde bevirke hos de neutrale Magter en større Tilbøjelighed til at stræbe efter gunstigere Fredsvilkaar for os, end vi ellers kunde haabe paa — men denne Fordel vilde jo næppe kunne ventes, saafremt man ikke til Vederlag herfor forpligtede sig til ikke at gennemføre den fremsatte Tanke.

Sluttelig vover jeg at fæste Deres Majestæts Opmærksomhed paa, at denne Sags lykkelige Gennemførelse ikke blot forudsætter de forfatningsmæssige Organers Samtykke, men ogsaa Folkenes ærlige og inderlige Sympathi. En Forening, som skulde være varig, maatte efter min allerunderdanigste Formening fremfor Alt kunne føles af Folkene som deres eget Værk, hvorimod et Initiativ, taget i en europæisk Conference, vilde berøve Sagen dens naturlige Basis, som et fremfor Alt indre Spørgsmaal, og — jeg tillader mig for Deres Majestæt at udtale min oprigtige Frygt — bringe den ind paa en Afvej, som vilde føre bort fra og ikke til det Maal, vi stræber efter.

Men idet jeg vover at tro, at Deres Majestæt af disse Grunde vil dele min allerunderdanigste Overbevisning, at intet angaaende denne Sag bør komme frem paa Konferencen, haaber jeg ogsaa, at Deres Majestæt allernaadigst vil bifalde, at man uden Tøven forsøger at bibringe Planen den nødvendige Modenhed ved hemmelige Forhandlinger mellem de to Regeringer. Saaledes som jeg ovenfor har tilladt mig at paapege, er der flere Vanskeligheder at overvinde, mange Vanskeligheder at løse, som kunde synes ubetydelige i Sammenligning med Tankens Storhed, men som praktisk vil kunne vise sig store nok til at ødelægge hele Værket, hvis de ikke i Tide bemærkes og løses med Varsomhed. Jeg skal ikke forsøge at opstille alle disse Punkter og fremsætte disse Betæneligheder; thi hverken vilde jeg tillade mig at henlede Deres Majestæts allerhøjstegne Opmærksomhed paa Meget, som rettere kan gøres til Genstand for de Underordnedes Overvejelser og indbyrdes Forhandlinger, ej heller vilde jeg vove at udtale nogen bestemt Mening herom, inden jeg har haft Lejlighed til at konferere derom med mine Kollegaer, og fremfor alt med de Mænd, som i Deres Majestæts Raad med saa megen Erfaring og Indsigt haandhæver de forenede Rigers Interesser. Mit allerunderdanigste Andragende vil derfor være, at det maa behage Deres Majestæt at tillade mig

saa snart som muligt at træde i officiel og fuldkommen hemmelig Forhandling med Deres Majestæts Regering om Sagens videre Fremme.

Kjøbenhavn, d. 28de April 1864.

Allerunderdanigst

D. G. Monrad.

Nr. 14.

Til Kong Karl XV fra Hofjægermester de Carlsen.

Gammelkjøgegaard, d. 28de April 1864.

Hr. v. Quanten har meddelt mig Indholdet af Deres Majestæts Unionsforslag. Jeg har inderlig glædet mig over Udsigten til Nordens Forening paa en for begge Dynastier og for alle tre Folk lykkebringende Maade. Kommer en saadan Union ikke i Stand, saa bliver, efter min Overbevisning, Danmark for Fremtiden en Vasalstat under Rusland, eller ogsaa tvinges det mod nogle Papirsgarantier for sin Nationalitet til at indgaa et Militærforbund med Tyskland. Hvilke sørgelige Følger begge disse Eventualiteter vil have for Norden, behøver jeg ikke at udtale for Deres Majestæt. Nordens Skytsaand holde sin Haand over det Værk, som Deres Majestæt har paabegyndt.

Skønt syg, rejste jeg dog straks ind til Kjøbenhavn for i bevægede Ord at lægge min Konge og Hr. Monrad Sagens rette Fremme paa Hjærte.

Jeg har overbevist mig om, at der fra min Konges Side aldrig vil blive lagt nogen Hindring i Vejen for et alvorligt Arbejde paa at bringe en loyal Overenskomst i Stand. Hvad Hr. Monrad angaar, svarer jeg for, at han vil gaa til Forhandlingerne med fuldt Alvor og med dyb Bevidsthed om Unionens Ønskelighed.

Jeg deler den danske Regerings Betænkeligheder mod at Forslaget fremsættes fra dansk Side paa Konferencen. Dette kunde let berøve Danmark mægtige Staters Medvirken for en taalelig Fred. Deres Majestæt maa ikke glemme, at Danmark til Dato staar ene mod sine overmægtige Fjender og at vor nationale Tilværelse staar paa Spil. Unionen er ogsaa nærmest

et indre nordisk Spørgsmaal og vil næppe komme til at savne Europas Sanktion, naar den er gennemført.

Nr. 15.

Til Kong Karl XV fra Hofjægermester de Carlsen.

Gammelkjøgegaard, d. 5te Maj 1864.

Dag og Nat længes jeg efter at faa at høre, at Forhandlingerne om Unionen er begyndt; men endnu véd jeg intet derom. Siden jeg skrev til Deres Majestæt, har jeg haft et Brev fra Monrad, paa Grund af hvis Indhold jeg kan forsikre, at Monrad vil gøre Sagens Fremme til et Kabinetsspørgsmaal, ifald den her mod Formodning skulde støde paa Vanskeligheder.

Nr. 16.

Til Konsejlspræsident Monrad fra E. v. Quanten.

Stockholm, d. 7de Maj 1864.

Hermed har jeg den Ære at oversende til Deres Ekscellence et egenhændigt Brev fra H. M. Kongen, skrevet med Hans Ekscellence Justitsministerens Vidende og Billigelse. Ved Siden heraf skal jeg tillade mig at bringe til Deres Ekscellences Kundskab nogle Omstændigheder, som følger af den Stilling, Sverige hidtil har indtaget i det danske Spørgsmaal.

Man anser det for Forslagets Fremme bedst, at det fremsættes af Danmark. Noget nærmere om Forslagets første Oprindelse behøvede jo i alle Tilfælde ikke at siges. Det Faktum, at begge Konger allerede var enige om Ønskeligheden af en nærmere Sammenslutning af deres Folk for at betrygge deres Fremtid, maatte, da jo ogsaa Deres Ekscellence har billiget denne Tanke, være tilstrækkeligt som Udgangspunkt for et nyt Initiativ. Helt og holdent deles her Deres Ekscellences Meninger, at saa faa som muligt, paa Grund af den nuværende Konference og den ubestemte Stilling, Danmarks Anliggender der endnu indtager, bør komme til Kundskab om de Hensigter, som nu nærmer de tre skandinaviske Nationers Regeringer til hinanden.

Planen, saaledes som den er bleven fremsat, omfattes, efter hvad Kongen har sagt mig, med Interesse af Iustitsministeren. Hvis Deres Ekscellence for Deres Vedkommende skulde finde det ønskeligt at forhandle med Hans Ekscellence Friherre De Geer, der er fornemste Medlem af det svenske Statsraad, angaaende Forslaget i dets Helhed eller i Detailler, saa er jeg sikker paa, at H. M. Kongen gerne vil overbringe Brevet fra Deres Ekscellence. Ved denne Brevveksling kunde der opnaas en personlig Tilnærmelse mellem Hovedmændene i de to Kabinetter, de med Forslaget forbundne Vanskeligheder og Maaden, hvorpaa de burde ryddes af Vejen, kunde paa Forhaand granskes og sluttelig kunde der træffes en gensidig Overenskomst om den Maade, hvorpaa Spørgsmaalet kunde optages af hver Regering i sin Helhed.

Som de delikateste Punkter i Forslaget anser man begge de kongelige Regeringers Ansvarlighed overfor det fælles Parlament samt Tilvejøbringelsen af en Beslutning i de Tilfælde, hvor de enkelte Unionsministre har forskellige Meninger. Men da jo Løsningen heraf blot har et Interimsforhold for Øje, maa vel Vanskelighederne i al Fald ikke være uovervindelige. Saa meget nødvendiggere er det imidlertid da, at Punktet om den dynastiske Familieoverenskomst, omend det kun har Fremtiden for Øje, dog diskuteres og afgøres samtidig med det øvrige Forslag.

Nr. 17.

Fra Kong Karl XV. til Konsejlspræsident Monrad.

Med Glæde har jeg erfaret, at Danmarks Konge ligesom De har en varm Interesse for en nærmere Forening mellem de skandinaviske Folk, hvad der altid har været en af mine kæreste Tanker. Jeg deler helt og holdent Deres Mening om Nødvendigheden af ikke at henstille dette Spørgsmaal til den nu forsamlede Konference. Og da jeg vel indser Vanskeligheden af modent at forberede en saa vanskelig Sag uden Samraad mellem flere Personer og Møder mellem fremragende Mænd fra alle tre Riger, hvorved der let kunde vækkes en Opmærksomhed, som kunde brede sig lige til Konferencen og indvirke skadeligt paa dens Gang, saa overlader jeg det helt og holdent til Dem at bedømme, naar det belejligste Tidspunkt maatte være kommet til i denne Sag

at tage Initiativet ved en officiel Forestilling til min Regering. Dette Initiativ bør, som jeg tidligere har ytret, tages fra Danmark, hvor, efter hvad jeg véd, dette Forslag omfattes med Interesse af flere Personer. For Øjeblikket har jeg intet højere Ønske end at der maa gives mig Lejlighed enten ved Konferencen eller paa anden Maade til at lægge for Dagen, hvor uegennyttigt og uden alle Bihensigter jeg efter min Evne vil virke for Danmarks Vel.

D. 7de Maj.

REGERINGENS SVAR PAA HANS HØJRES FORSLAG

Heinrich Heine som Politiker.

„Af Dagens Krønike“ og Heinrich Heine! Hvad vil det sige? Er han da ikke grundigt død og for mere end en Menneskealder siden?

Ganske vist, højstærede Læser, og dog er han den Dag idag mere levende end De og jeg. Og selv til Dagens Krønike hører han, siden han næppe nogensinde har fremkaldt saadanne Pressestorme som nu, da man vovede Forsøget paa en Indsamling til Bedste for hans Monument i den tyske Provinsby, hvor han fødtes, og da selv en østerrigsk Kejserinde blev tvungen af Almagten i Berlin til at tage sit tegnede Bidrag tilbage.

I Tyskland lever han, bedømt og betragtet som Brændenælden i Literaturens Urtegaard; Historikerne brænder deres Fingre paa ham og bander ham. I Literaturhistorier og Avisartikler betegnes hans Prosa som forældet og hans Poesi som forkunstlet, medens hans Værker samtidigt nu da deres Trykning er bleven frigivet oplægges paany i talløse Udgaver. Udenfor Tyskland lever hans Ry ikke blot uanfægtet men i stadig Vækst og Stigen. Han sysselsætter Sindene i Frankrig som en Samtidig. Han er den eneste fremmede Digter, som Fransk-mændene betragter som en af deres egne, en af deres

største. Intet fremmed Forfatternavn forekommer i franske Bøger nutildags saa hyppigt som hans, og intet nævnes med større Beundring.

Jævnlig opkastes i de forskellige større Samfund det Spørgsmaal, hvorledes man burde bære sig ad med at danne sig en aldeles udsøgt Bogsamling af de hundrede bedste Bøger, som findes. Svarene lyde selvfølgelig meget forskelligt. Men i alle romanske og slaviske Lande vil Heines Navn være et af Listernes første. I England findes paa Listerne gjerne 90 engelske Bøger og 10 fremmede, men Heinrich Heine er iblandt dem. I Tyskland er omvendt 90 af Bøgerne tyske, deri indbefattet en saa godt som annekteret Shakespeare, men i vore Dage vilde man iblandt dem i Regelen ikke finde nogen Bog af Heine.

Troen paa, at der kan findes hundrede Bøger, som alle Mennesker vilde have bedst af at læse, en Tro, der stammer fra den protestantiske Forestilling om at der gives én Grundbog af den Art, er en Barnlighed, og hint Spørgsmaal kun interessant forsaavidt det viser, hvilket rent upersonligt Dannelsesideal der foresvæver Spørgeren og dem, som naivt indlader sig paa Svar. Lærerigt er det imidlertid at se, hvorledes Svarene i visse bestemte Tilfælde har lydt om Heine. Man husker maaske den tyske Presses Forbauselse ifjor, da en Mængde engelske Lister offentliggjordes og Heine fandtes paa alle, hyppigst af alle tyske Forfattere; thi der var Lister, paa hvilke der ikke fandtes en eneste Bog af Goethe.

Hvad man i det nye tyske Rige har at bebrejde Heine er saa meget, at det ikke lader sig opregne i Korthed: Først hans Kærlighedsforhold til Frankrig og dermed sammenhængende „Frivolitet“. Dernæst hans ugermaniske Oprindelse og Vid, hans Følsomhed, hans Lapseri, hans Kaadhed. Saa den udfordrende Maade, paa hvilken han lagde sit Hedenskab for Dagen. Det

nye Tyskland er i religiøs Henseende indifferent, men er det stiltiende, og er i moralsk Henseende disciplineret. Medens i vore Dage i Tyskland de højeste Dyder, Sandhedskærlighed, Selvstændighed, Sjælens Stolthed og Finhed gjælder langt mindre end Pligtopfyldelse, Korrekthed, Samfundstugt, militært Sving, *Schneidigkeit*, som man siger, var det paa Heines Tid omvendt. Disciplinen var ikke i Pris. Og som Religiøsitet dengang gjaldt mere end Religion, saaledes Menneskelighed mere end Nationalfølelse. Patriotismen var i hin Tid i de Bedstes Øjne en Dyd, de ikke betragtede som ubetinget; de mente, at Retfærdigheden ikke hørte op at være en Dyd, fordi den øvedes mod et fremmed Folk.

Hos Heine kom til den abstrakt radikale Aandsretning Hadet til Preussen, hvis Fremtid han ikke anede og hvis Styrke han ikke forstod, denne Preussens Styrke, der ypperligst er anskueliggjort i Carlyle's Skildring af Frederik den Andens Fader: Evnen til med ædru Streng-
hed at overvinde Chaos, slaa Vrøvlet ned og administrere. Dette Had var hos Heine nærmere Rhinlænderens Dødsfjendskab mod Preussen. Man mærke disse Strofer til den preussiske Ørn:

Du hässlicher Vogel! wirst du einst
Mir in die Hände fallen
So rupfe ich dir die Federn aus
und haue dir ab die Krallen.

Du sollst mir dann in luft'ger Höh'
Auf einer Stange sitzen,
Und ich rufe zum lustigen Schiessen herbei
Die *rheinischen* Bogenschützen.

Paa Wienerkongressen havde Preussen efter lang Vægring overtaget Rhinlandene. Det fik derved istedenfor den Afrunding, det havde haabet paa i Øst, en ganske sønderrevet Skikkelse, og tilmed kom en fra Gammel-

preusserne ganske forskellig Folkestamme under det preussiske Scepter. Dette var den Egn, hvor engang Skillelinjen imellem Kelter og Germaner laa. Her skød den romerske Militærprovins sig ind. Over dette Land havde senere Præsteheredømmet ruget, saa at i forrige Aarhundrede Frederik den Stores Aand her slet ingen Indflydelse havde havt. Den gamle, møre Klerikalisme stødte da her lige sammen med den franske Revolution, og man hilste de Mænd, der udbredte dens Ideer, med Jubel.

Gammelpreusserne nærrede Uviljens Mistro til Rhinlænderne, og disse gengældte denne Følelse med Renter. Preusseren var og blev ved Rhinen noget Fremmed, Uhyggeligt. Om Sønnen, der tjente i Hæren, hed det: „Han er hos Preusserne“. Berlinereren bar sig som Embedsmand i Köln eller Düsseldorf overmodigt ad, nedsatte Alt, og Rhinlænderen betragtede længe en Ansættelse i de gamle preussiske Provinser som en Forvisning til Sibirien. Overalt hørte man klage over Preussernes Mangel paa Evne til at vinde Hjerterne i de Stammer, de havde tilerobret sig.

Heine fødes i Aarhundredets Slutning i Düsseldorf, dengang Hovedstaden i Hertugdømmet Jülich-Cleve-Berg. Byen var i seks Aar besat af franske Revolutionstropper. De drog bort 1801 og Max Josef blev Regent; men i 1806 blev han Konge af Baiern og i hans Sted Joachim Murat Storhertug. Dog allerede 1808 maatte denne afstaa Landet til Kongen af Hollands ældste umyndige Søn, d. v. s. til Napoleon som Drengens Formynder. Landet blev nu helt regeret efter fransk Mønster, Livegenskab, Lehnsvæsen og Hoveri ophævede, Retsvæsenet omdannet og en ubetinget Religionsfrihed indført, dette en Aarsag til at Napoleon hyldedes af Rhinlandenes jødiske Befolkning som en Frelser fra tusindaarig Undertrykkelse.

Uden al Tvivl har Berøringen med Datidens dristige og sejrige Franskmænd bidraget meget til at give Heinrich Heines Aand dens første Sving. Respekten for overleverede Autoriteter fik et tidligt Knæk. Hans medfødte Vid blev udviklet i Retning af hvad Franskmændene kalder *Esprit*. Spiren til hans Napoleonsbeundring blev lagt.

Denne kan saa meget mindre forundre som den i dette Tilfælde var et Symbol paa revolutionære Sympathier, og som den deltes af Heines største tyske Forgængere og Samtidige, af Wieland, af Goethe, for hvem Napoleon var den menneskeblevne Skæbne, af Hegel, Heines Lærer, der i ham saa Verdenssjælen tilhest, ja selv af Varnhagen von Ense, der dog havde udgydt sit Blod i Kampen mod ham.

Denne Kultus gav sig hos Heine digterisk Udslag adskillige Aar før den blev epidemisk i Frankrig, og naaede hos ham en Højde, som ikke overtræffes hos Beyle eller Hugo. Ja, man kan sige, at dens poetiske Udtryk i Heines berømte Ungdomsdigt *De to Grenaderer* (som han efter sin egen Opgivelse har skrevet kun seksten Aar gammel, dog rimeligere i sit nittende Aar) overgaar Alt, hvad der eksisterer af beslægtet Art i Frankrig selv. End ikke Bérangers Mesterværk *Souvenirs du peuple* har en lignende Simpelhed og Storhed, skønt det bedre end noget andet Digt har givet Napoleonslegenden i det franske Folk et haandgribeligt og rørende Udtryk. I Heines „Grenaderer“ svarer hver Linjes Rytmik paa det Nøjeste til Stemning og Indhold; de vemodige Jamber: *Der andre sprach: das Lied ist aus*, de ildfulde Anapæster: *Dann reitet mein Kaiser wohl über mein Grab*. Og Hovedstrofen: *Was schert mich Weib, was schert mich Kind*, Grenaderens Protest mod at føle sig bunden ved Kvinde og Barn, som han har efterladt hjemme, bøder ved sin Vildskab mesterligt

paa Romances tilens Følsomhed. Kun tilsyneladende handler dette Digt om Troskaben mod Napoleon alene; det forherliger den glødende Troskab mod Feltherren, uendelig Begejstring for den store Personlighed overhovedet.

Gaven til at skildre gennem at fremføre Skikkelser i Lyriken var fælles for Béranger og Heine. Men Béranger var en Visedigter, Heine et Geni. „Grenaderne“ begynder, som Heine næsten altid, med det Stilfærdige, Jævne. Intet er ham fjærnere end Victor Hugos lyriske Tilløb: *Lui, toujours lui!*, han virker ikke ved direkte Fremstilling, men ved Udmaling af det Mindre, det Lille, hvori den store Historie spejler sig, og som afgiver Maalestokken, indtil endelig et Drømmesyns Sværmeri bryder ud af den simple Dialog.

Var nu end Genstanden for denne Dyrkelse den ikke værd, saa er selve Følelsen ikke derfor mindre skøn, og den er ganske af samme Art, hvor Heine i *Reisebilder* skildrer hvorledes han som Barn saa Napoleon ridende gennem den hertugelige Have i Düsseldorf. Kapitlet begynder: „Men hvorledes blev jeg ikke tilmode, da jeg saa ham selv, saa ham med højtbenaaede egne Øjne, saa ham selv, Hosiannah! Kejseren.“ Man mærke dette *Hosiannah!* I Ekstasens Øjeblik kommer Barndomserindringen, det gammeltestamentlige Hil- og Jubelraab paa hans Læber. Og hvad tænkte dengang Barnet paa? Paa at det under en Bøde af fem Thaler var forbudt at ride gennem Alléen. Og se! Kejseren med sit Følge red midt igennem Alléen — de gysende Træer bøjede sig frem, hvor han kom forbi

Heine gjælder som politisk Digter for revolutionær, og han var det. Men hans politiske Lidenskab er udelukkende rettet mod middelalderlige Tilstande og middelalderlig Tro. Han er for Alvor antiklerikal, men ikke for Alvor demokratisk begejstret. Hans største poli-

tiske Digt *Tyskland, et Vinteræventyr*, giver det fyldigste Vidnesbyrd derom. Virkelig Lidenskab findes her kun, hvor Digterens usynlige Ledsager, Liktoren med den frygtelige Økse, i Kölner Dôm sønderslaar Skeletterne af de hellige tre Konger „Overtroens stakkels Skeletter“. Men i dette store Poem — Heines vægtigste Værk — har man rene udtrykt de politiske Stemninger og Tanker, som fyldte ham, det i tysk Poesi nye Element af det krigersk Udfordrende og i Nærkamp Stridende. Det fandtes ikke hos Goethe. Goethe var vel tilsidst gennemtrængt af „Datidens fuldstændige Værdiløshed“, men han frygtede at en Omstyrtelse af Autoriteterne vilde gøre Alting værre. End ikke hos Schiller havde der kunnet findes noget direkte Forhold til Samtidens Politik. Hans Pathos fik sit Afløb i Frihedsdramer. Men hos Heine findes fra 1830 af altid dette direkte Forhold. Han havde sin Sjæl deri. Og han har her paa alle Punkter været ærlig, selv hvor man har miskendt Ærligheden hos ham.

Man efterslaa det Sted i *Reisebilder*, der er blevet lagt ham mest til Last som Udtryk for Praleri og Affekation, den Passus, der følger efter Skildringen af Besøget paa Valpladsen ved Marengo: „Det bliver en smuk Dag, raabte min Rejsefælle. — Ja, det bliver en smuk Dag, gentog i stille Bøn mit Hjærte og skælvede af Vemod og Glæde. Ja, det bliver en smuk Dag, og Frihedssolen vil gøre Jorden lykkelig. Der vil blomstre en ny Slægt op, avlet i frie Favntag, ikke i Tvangslejet under de gejstlige Tolderes Kontrol, og med den frie Fødsel ville Menneskene ogsaa faa frie Tanker og frie Følelser, om hvilke vi fødte Trælle ingen Anelse har“ og imod Slutningen disse Ord: „Jeg véd ikke, om jeg fortjener at man lægger en Laurbærkrans paa min Kiste. Hvor meget jeg end har holdt af Poesien, den var mig dog kun et helligt Legetøj, et indviet Middel til him-

melske Formaal men et Sværd skal I lægge paa min Kiste, for jeg var en tapper Soldat i Menneskehedens Befrielseskrig.“

Overalt i tysk Literaturhistorie, Historie, Æsthetik og Kritik, ikke blot hos Menzel, men hos Goedeke, hos Treitschke, hos Heines Abe og Fordømmer Grisebach, hos den ellers saa fintdømmende Hehn vil man finde denne Heines politiske Kamp omtalt med dybeste Foragt. Selv Scherer er kold og afvisende. Ja, da den italienske Digter Carducci for nogle Aar siden i en Ode forherligede Heine som Frihedshelt, nedlagde endog Karl Hillebrand, Tysklands bedste Kritiker og Heines tidligere Sekretær, der altid havde talt med Pietet og Beundring om den store Afdøde, en Art Protest: Heine selv havde aldrig taget dette saa højtideligt.

Sagen er først og fremmest, at Heine manglede „de pathetiske Gebærder“, var for stolt til at anvende dem. Det forvirrer Tyskerne. Men man gør ham blodig Uret. Dette var og blev den store Pathos i hans Sjæl. Helt har han følt det Digt, som afslutter et Kapitel af „Romancero“: *Enfant perdu*, skrevet i hans senere Leveaar. Han var virkelig hvad han her kalder sig en fremskudt Vedet, en glempt Forpost, prisdømt til Nedskydning. Og naar det i hans efterladte Hymne i Prosa hedder: „Jeg er Sværdet, jeg er Flammen“, saa er det sandt. Der staar endnu den Dag idag Gnister af hans Sværdslag, Lys af hans Flamme. Mange varme sig endnu ved hans Ild.

Som bekendt finder Börne i sine „Pariserbreve“ Heine inkonsekvent, blødagtig, karakterløs som Politiker. Han bebrejder ham ikke saa meget Selvovertvurdering som at han overhovedet overvurderer de enkelte Menneskers Virksomhed, da der efter Börnes Mening ikke mere ligger Vægt paa Individerne nutildags, som i Fortiden. Selv en Voltaire og Rousseau vilde nu ikke være af

Betydning. Individerne er kun Folkenes Herolder. Dette glemmer Heine. Og i sin Stræben efter at behage Demokraterne siger saa Heine, at det jesuitisk-aristokratiske Parti i Tyskland bagvasker ham, fordi han dristigt byder Absolutismen Spidsen; men for at indsmigre sig hos Aristokraterne siger han samtidigt, at han har budt Jakobinismen Spidsen, er en god Royalist og altid vil vedblive at være monarkisk sindet.

Börne forstaar just ikke Spøg. Ordlydende siger Heine: „I et Pariser-Modemagazin var jeg i forrige Sommer blandt otte Jomfruer i Butiken med deres otte Elskere, alle af højst farlig republikansk Tænkemaade, den eneste Royalist“ og videre: „Jeg er ved Gud ingen Republikaner. Jeg véd, at naar Republikanerne sejrer, skærer de Halsen over paa mig . . . jeg tilgiver dem iøvrigt gærne denne Naragtighed.“ Börne tilføjer: „Jeg ikke. Republikanere, der var saadanne Narre, at de for at naa deres Maal mente at maatte rydde Heine af Vejen, hørte hjemme i en Daarekiste.“

Der er i hine Ytringer af Heine Noget, som trods Spøgen bringer Læseren til at studse. Afvekslende Udbrud af den yderste Radikalisme, gennemgaaende den mest skærende revolutionære Stemning som Grundakkord — og disse stadigt tilbagevendende Forsikringer om ikke at være Jakobiner, ja end ikke Republikaner . . .

Her kræves en Forklaring, Noget, Ingen endnu har forsøgt at give.

Thi den Forklaring, at Heine var karakterløs, karakterløs i en saadan Grad, at han uafbrudt i det alvorligste Anliggende og med to store Landes Øjne hvilende paa sig slog sig selv paa Munden — den forklarer intet. Han havde sine Svagheder, sin Forfængelighed og sin Ubefæstethed, der i yderste Kval kunde give sig tilkende, men den har intet hermed at gøre. I alt Væsenligt er han

fra først til sidst en sine Principer tro Sjæl. Det er da i Principerne, at Uklarheden her maa ligge.

Man huske hans trofaste, grænseløse Napoleonskultus. Den giver sig endnu en sidste Gang Luft i *Vinteræventyret* i Sørgesangen over den døde Kejser, da hans Kiste fra St. Helena føres ind i Paris:

Die elysäischen Felder entlang
Durch des Triumphes Bogen,
Wohl durch den Nebel, wohl über den Schnee
Kam langsam der Zug gezogen

Og husk saa fra „Reisebilder“ Scenen paa Marengosletten: Russeren, som dér spørger Heine: Er De godt russisk? — og Heine, som svarer: Ja, jeg er godt russisk. — Thi, forklarer han, den uendelige Omskiften af Felt-raab og Repræsentanter i den store Verdenskamp har medført, at Revolutionens mest glødende Venner kun i Ruslands Sejr ser Verdens Frelse, og maa betragte Kejser Nikolaj som Frihedens Gonfaloniere (o: dens Bannerfører) i Europa. Den russiske Regjering er gennemtrængt af liberale Ideer, dens Absolutisme er kun et Diktatur, i Kraft af hvilket den vil lade disse Ideer træde ud i Livet osv.

Fejltagelsen er kolossal i sin Naivetet. Men den er i denne Sammenhæng ligegyldig. Det Interessante er, at var Absolutismen i Rusland dette, saa havde den Heines Medhold og Sympathi, ganske som Napoleons Vælde havde havt den.

Men man overveje dette! Heine, Radikalismens yderligst gaaende Repræsentant i sin Tidsalders Poesi prisende som Frihedens Bannerfører Nikolaj, Tidsalderens haardeste Tyran. — Er det den samme Mand, der finder en ungdommelig Glæde i altid at bringe Forestillingerne om Konge- eller Kejserværdighed og om Guillotinehug i tæt Idéforbindelse? Man huske Heines Ord til Barbarossa:

„Du wirst hier an ein Brett geschwallt — das senkt sich“ osv. og Slutningsraabet til den gamle ærværdige Kejser: „Die Republikaner lachen uns aus — seh'n sie an unserer Spitze — so ein Gespenst mit Scepter und Kron'“ Han sætter altsaa Pris paa Republikanernes Dom, deler i visse Maader deres Standpunkt.

Eller man mindes det usigeligt vittige Digt „1649—1793—?“, der først behandler den korte Justits med Kongerne under den engelske og den franske Revolution, saa spaar om den kommende tyske:

Der Deutsche wird die Majestät
Behandeln stets mit Pietät.
In einer sechsspännigen Hofkarosse,
Schwarz panaschirt und beflort die Rosse —
Hoch auf dem Bock mit der Trauerpeitsche
Der weinende Kutscher — so wird der deutsche
Monarch einst nach dem Richtplatz kutschirt,
Und unterthänigst guillotinirt.

Er dette nu ikke en Leg med Ord og et Spil med Følelser, saa maa der her gives en Forklaring, en Fortolkning, hvis Nøgle Heine selv ikke har kendt. Thi at der her er Selvmodsigelse i Ordene, i Ordlyden, det er uægteligt.

Fortolkningen er den, at Heine var paa én Gang en stor Frihedsdyrker og en udpræget Aristokrat. Han havde al en frihedstørstig Naturs Kærlighed til Frihed, smægtede efter Frihed, savnede og elskede den af hele sin Sjæl, men han havde paa samme Tid den store Naturs Kærlighed til menneskelig Storhed og den fine Naturs rent nervøse Rædsel for alt Middelmaadigheds-Regimente.

Med andre Ord: Der var i Heinrich Heines Sjæl ikke en konservativ Blodsdraabe. Hans Blod var revolutionært. Men der var i hans Sjæl ikke heller en demo-

kratisk Blodsdraabe. Hans Blod var aristokratisk, han vilde se Geniet anerkendt som Fører og Hersker. Han applauderer, naar han i sin historiske Tilbageskuen eller Fremtidsdrøm ser en ussel Konge eller Kejser blive guillotineret. Men han vil give Cæsar hvad Cæsars er. *Apodote ta kaisaros kaisari* er sikkert det af Jesu Ord i det nye Testamente, som har slaaet dybest ned i hans Sind. — Han frygter ikke en Frihedstilstand, mod hvilken Alt, hvad vi hidtil har set af Frihed paa Jorden, er Børneleg, men han tror det ikke muligt at gennemsnitsdannelsens Filister-Idealer bære Frihed i deres Skød. Han afskyer al Middelmaadighed, ogsaa den liberale, ogsaa den republikanske, som den store Personligheds og den store Friheds Fjende.

Derfor hans Mistro til de nordamerikanske Fristater, hans ringe Sværmeri for deres Frihed:

Manchmal kommt mir in den Sinn
 Nach Amerika zu segeln,
 Noch dem grossen Freiheitsstall,
 Der bewohnt von Gleichheitsflegeln

Naar Heine tilbeder Marseillaisen, saa er det, fordi Sangen er ham den store Revoltes Symbol. Naar han dyrker Napoleon, saa er det, fordi han er Kongernes og den gamle Verdensordens Ydmyger, og naar han overser alt det Frihedsfjendske hos ham, saa er det, fordi Napoleon staar for ham som Folkets Repræsentant, ren for hvert Stænk af demokratisk Middelmaadighed.

Det er da kun en enkelt Gang i Mismod, hvor han ikke er sig selv, men taler i udenfra hentede Formler, at Heine kan inklade sig paa at udtale den plebejiske Taabelighed, at de store Individuers Betydning er forbi, en Paa-stand, som i Grunden kun er den borgerlige Misundelses klassiske Udtryk. Paa Bunden af sit Væsen er Heine saa overbevist om det Modsatte, at han kan gaa til den

gale Yderlighed, i Nikolaj, al Tvangs forstokkede Repræsentant i Datiden, at se Frihedsmændenes Høvding i Europa. Men Nikolaj var idetmindste en Personlighed, en Kraft. Og Heine var Geni nok til at føle, det i sidste Instans ene og alene kom an paa Personligheder og Kræfter. Tallet gør det ikke. Monarker gør det heller ikke, end ikke Monarker i rigeligt Flertal. Derfor Heines evige Løjer med de tre Dusin tyske Monarker.

Hvad Heine ræddedes for, var maaske først et Liv uden Skønhed. Den Fourier'ske *Phalanstère*, det store Arbejdshus uden Overflod, hvor Alt er lige til Øllet og hvor der ingen Plads heller findes til den Overflod som Kunsten er — syntes ham uundgaaeligt i Fremtiden, men tilfredsstillede ham ikke.

Dog hvad der end mere vakte hans Uvilje var et Liv uden Storhed, med Lighed i Middelmaadighed til Religion, med Hadet til Geniet, til de søgende Aander og til dem, der aabent forkaste nazarensk Askese, til eneste virkelig Moral. Hvad han i lige Grad afskyede var Samfundet som han kendte det, regeret af et Kleresi uden Aand og et Aristokrati uden Finhed, og saa et Samfund, som han forudsaa det, bestaaende af emanciperede Slave-sjæle, der kun havde ophørt med det Kryberi, som var deres Instinkt, for at give den Misundelse Tøjlen, som var Kernen i al deres Sædelighed.

Han var visselig for Revolutionen mod Ludvig d. 16de, denne skikkelige Kleinsmed, der var bleven Konge. Dog var han ligesaa vist for Cæsar mod Brutus, denne Klodrian af en Aagerkarl, som ikke kunde andet end stikke en Kniv i en stor Mand.

Han indbildte sig at være Monarkist; han kaldte sig Royalist af Overbevisning, fordi han var cæsarisk sindet og manglede Ordet. Han indbildte sig at være Demokrat, han kaldte sig derfor, fordi han var født som Plebejer, hadede alle uretfærdige Fødselsprivilegier, og følte sig

stillet i en evig Opposition til Junkere og Præster. Men i sit inderste Sjæleliv var han konsekvent. Den tilsyneladende Modsigelse i hans politiske Sympathier og Tendenser kom af, at han elskede Storhed og Skønhed saa højt som Frihed og ikke vilde ofre Menneskeslægtens højeste Udvikling paa en uvirkelig Ligheds og virkelig Middelmaadigheds Alter.

Georg Brandes.

Sommersnak.

Det var Sankt Hans Aften igaar, og i den klare Luft ved Solnedgang brændte der Baal rundt om paa Højderne i det mod de tre Verdenshjørner aabne Landskab ved en Vig af Kattegat, hvor jeg bor. Hinsides Fjorden saa Ildpunkterne ud som glade Prikker under den lyse Himmel, hvis dybe Glans blot i Nord, nede bag Skoven, var farvet af en svag Rødme, men paa denne Side af Vandet blinkede de kraftigere, og nu og da kunde jeg se hvidlig Røg sno sig til Vejrs. Pludselig slog saa et Baal op midt paa Højderyggens Mønning vel et tusind Alen fra min Plads paa Landevejen. Det lignede en vældig, glorød Maane, som med ét brød frem, kun at Farven her havde mere Glimmer og Kraft. Dette stærke Baal nær ved, der ikke lyste, men kun glødede, gjorde en særegen voldsom Virkning i Naturens fint stemte grønne og klare. Man saa i Tankerne bag det en Skare plumpe Mennesker, der vilde bryde Aftenens Fred for at more sig.

Det gjorde de ogsaa rundt om allevegne.

Min Bolig ligger i Nærheden af en stor Kro tæt uden for en pragtfuld, vidt rækkende Skov, hvortil der valfartes langvejs fra. Igaar, da Sankt Hans Aften faldt paa en Søndag, var Tilstrømningen særlig livlig. Dog kun om Dagen; i Sommermaanederne vælger man mærkelig nok ikke dette Sted til sine Aftenglæder. Jeg saa altsaa i

Løbet af Dagen over hundrede Vogne føre Gæster til Kroen, og deriblandt et Par lange Vogntog, hvoraf det ene kom med Musik og Dannebrogsgflag. Det rummede udelukkende unge Bønderkarle og Piger fra et af de rige Sogne hinsides Fjorden. De spredte sig ikke, men drog i samlet Skare med Musiken i Spidsen ind i Skoven, og paa en af de hede Køreveje derinde rejste de under deres tunge Trin og Skørternes Slæben en Støvsky som den, der i sin Tid i Norditalien skjulte Cimbrer og Teutoner for hinanden.

Hvor var de uskønne, disse unge Mennesker!

Karlene kunde endda gaa an, men Pigerne! Købstadsklædte med store, i Reglen mørke Straahatte, sorte Overstykker, sorte eller vissengrønne uldne Kjoler, sorte eller skiddengule Handsker, fladtraadte Støvler paa de store Fødder. Ikke én munter Farve, ikke et sommerligt Stof eller Snit i de slet siddende Dragter. Og de æltede i Støvet med lange Skridt og vraltende Gang. Det var et sørgelig latterligt Skue.

Adskillige Timer senere havde Optrinet noget forandret Karakter. Man var kommen tilbage fra Skoven og havde forfrisket sig i Kroen med bajersk Øl til den medbragte svære Rugbrødsfad, Vognene var blevne forspændte, og paa den aabne Plads foran Kroen og langs hen i Egenes og Lindenes Skygge paa Landevejen ordnede Køretøjerne sig, og de unge Piger kravlede op. Der var omtrent dobbelt saa mange af dem som af Karlene. Men nu begyndte der en Venten. I over tre Kvarter blev de fuldt pakkede Vogne holdende, og Kuskene havde tilsidst ondt ved at styre de urolige Heste.

Men disse var ogsaa de eneste utaalmodige Væsener i Skaren. Lige til det sidste hørte man kun fornøjede Stemmer, naar en og anden brød den efterhaanden indtraadte Stilhed. Under dette var der Lejlighed nok til at iagttage, at mange af de unge Piger havde kønne Ansigter

med stærke Farver og modige Træk. Det er den fuldstændige Ligegyldighed for Holdning og Bevægelser og den utrolige Smagløshed i Valget af Dragt, der gør vor søndagsklædte Bondebefolkning saa hæslig.

Med ét kom der Bevægelse i Toget, da Musiken kørte frem; det var nok den, man havde ventet paa. Alle vilde være nærmest ved de falske Toner, der af og til under Kørlens Stød helt udeblev, og bestandig førte en overmaade uberegnelig Tilværelse. Man trængte paa, og i Tummelen mellem Vognene og de stejle Heste, hvor det var halve Tommer om at gøre, naar man ikke skulde ligge i Grøften eller faa de smukke Dyr og skinnende Køretøjer ødelagte, viste Kuskene et Mod og en Koldblodighed og Pigerne en kaad Nervefasthed, som det var i høj Grad æggende at se paa. Efter den foregaaende Dorskhed kom der noget voldsomt i Oprinet, der saa efter et Par Minutters Forløb sluttede i en strygende Galop med vajende Flag hen ad den jævne Landevej. Saaledes kørte man de halvanden Mil til Hjemstedet. Der endte Midsommerfesten i en haandfast Dans hele Natten igennem. Og der indtraadte det, som det stærke Baal i Nærheden af min Standplads havde bebudet: plumpe Mennesker brød Aftenens Fred for at more sig. Ikke én af disse unge Kvinder forlangte at blive ført ud i Aftenens glasklare Stilhed for at høre ømme Ord; de vilde danses øre og næsten brudte over Lænderne, før de fulgte Lars Nielsen eller Per Husar ud under Hyldebuskene ved Sognefogdens Gærde.

Og saaledes gaar det hele Landet over. Ved Kjøbenhavn tumler man sig Sankt Hans Aften tosset og drukken paa Dyrehavsbakken. Andre Steder opfører man sig mindre larmende, idet man spiser for meget, til ret for Alvor at kunne slaa sig løs. Men de Egne kan tælles, hvor det blandt de unge er Skik Sankt Hans Nat at vanke ud Par om Par eller bunkevis, ene betaget af Naturens Stemning.

Og dog taler man ogsaa i dette Land om, at Nerverne er blevne forfinede, og at Menneskene nu ikke taaler de grove Virkninger i Omgangslivet og i Kunsten.

Denne Tale har ikke meget paa sig. En Del Raahed har man med det stegne Velvære faaet rystet af sig. Et flænget Ansigt og en Brændevinsrus passer ikke paa Landet til Flipper og lakerede Vognfaddinger, og i Købstæderne er Tonen mere ømskindet end fordem. Men den, der hos os vil lede om virkelig Forfinelse og Afsmag for stærke Paavirkninger, vil hurtig komme til kort. Nu som før fordrer man haarde Greb i Nerverne for at komme over Dødpunktet i det daglige Liv, eller rettere, nu som før er Overgangen fra aandelig Ro til Bevægelse vanskelig at skaffe tilveje her til Lands. Og maaske endnu vanskeligere nu end tidligere.

Det er et Forhold, som ikke maa glemmes, at til den nervøse Udvikling, Livet kan have faaet i nogle af de saakaldte dannede Lag i Hovedstaden, svarer en Udvikling paa Landet og hos de arbejdende Klasser overhoved, der gaar i modsat Rétning. Fra at være en slet næret, daarlig klædt og usselt boende Befolkning med faa Kundskaber i Panden er særlig Landboerne i Danmark gaaget over til at være en forholdsvis vel fodret Race, der forstaaer sig paa mange Ting. Nervalivet paa Landet er roligere nu, end den Gang øde Gaarde, Skatteskyld og Bondefogdernes Pisk holdt Bevægeligheden vedlige, og der skal nu mere til end blot en Hunds Tuden for at faa Folk lysvaagne om Natten.

Folk er ikke nervøse i Danmark.

Der hører sammen med dette, som antydet, en vis Grovhed i Smagen. Der følger ogsaa andre Mangler med, t. Eks. en indtil det urimelige dreven Taalmodighed, ikke mindre i det offentlige end i det private Liv, og i det hele er et langsomt virkende Nervesystem — de saakaldte

gode Nerver — jævnlig en ret alvorlig Hindring for at faa lidt formaalstjenlig Flugt i Sagernes Gang.

Ære være imidlertid alligevel de rolige Nerver. Man kan ærgre sig over dem, i Længden staar de sin Prøve.

De lader sig ikke afstumpe fra idag til imorgen. Det er netop det, de hurtige eller forfinede Nerver er udsat for. Börne siger et Sted, at han foretrækker et levende Æsel for en død Løve og en stegt Kartoffel for et raadent Æble. Det samme gør jeg. Det forekommer mig ilde, at man her til Lands end ikke Sankt Hans Aften kan finde paa at indrette sig, som Naturen byder, og more sig stille og fint, men langt værre forekommer det mig unægtelig, naar man overhoved slet ikke finder paa noget. Hellere Støj, til Morgenen gryr, end en slap Nat, der intet har bragt.

I Almindelighed skal man, som sagt, ikke hos os kunne klage over den Forfinelse, der gør Nerverne trætte, saa at alle Indtryk bliver ens, og det er jo ikke Mode her i Landet at fornægte Virkningerne af en skøn Sommernat. Men der har dog begyndt i vort Hovedstadsliv at vise sig en særegen Smagsfattigdom, som t. E. netop lader haant om Naturindtryk. Hvad skal vi med de dumme Træer og det grønne Græs, eller med en Kornmark og en Landevej? De meddeler os jo ingen Ting, det er kedsommeligt Humbug. Eller er det virkelig Mening, at vi skal interessere os for Bønder og Kør og Faar? Det maa opgives. Man er begyndt at finde Kjøbenhavn stor nok, til at man kan være den bekendt, og den Tone er da ved at sætte sig fast blandt en Del af de Unge, at det er Livet i Byen, der skal leves til Bunds, og at der uden for dens Omraade vanskelig findes noget, som er Opmærksomhed værd.

Om Smagen lader der sig vanskelig strides, og de Bykære kan, om de vil, anføre som deres Forbilleder unge og gamle Parisere, der finder alt Landliv skrække-

ligt, og kun lever, naar de har Boulevardernes Støj om sig. De kan fremdeles, for at gaa højt, meddele, at Jules de Goncourt siger om Landlivet, at det er taabeligt, og at dets Ro og Stilhed og store Træer er noget, som kan sætte Fruentimmer, Børn og stakkels unge Mennesker paa et Kontor i Stemning, men at Folk, der har med Tanker at gøre, befinder sig ilde paa Landet, fordi de dør føler sig over for en fjendtlig Magt, der kun laver Grønsvær af deres idérige Hjærner. Den Slags Forestillinger undgaar man mellem de store Byers Stene. Men ét er nu rigtignok Paris og de store Byer, et andet er Kjøbenhavn, og ét er de Folk, der har med Tanker at gøre, et andet er — man tilgive mig — vore unge Mennesker. Og Jules de Goncourt var sikkert en glimrende udrustet Aand, men han havde den Egenhed, der gør det lidt vanskeligt at vælge ham til Forbillede, særlig i Danmark, at han aldrig var ledig. Om det saa var ved glade Middage mellem Venner, passede han paa hvert Ord, der blev sagt, og naar han kom hjem, skrev han dem op. At et Menneske, der ved en særlig Kultur havde drevet sine Nerver til overhoved aldrig at være i Hvile, og som end ikke, naar han dovnede med sin Elskerinde, glemte Bogen med Optegnelserne, kunde lade sig ærgre af Naturens ligegyldige Ro, er forstaaeligt. Men naar noget lignende indtræffer for vore unge Mennesker, er der det uheldige derved, at vi øjeblikkelig tillægger det en derfra meget forskellig Aarsag. Vi har Billedet af et Urværk for os, der hvert Øjeblik gaar i Staa, og som trænger til idelige Stød og Puf for at naa et for Dagen nogenlunde hæderligt Resultat. Disse Stød og Puf kan Træer og aabne Marker vanskelig give, og det hjælper derfor unægtelig at holde sig til Kaféerne og til Gaderne i Kjøbenhavn, hvor der dog nu og da forefalder et og andet.

Det er jo saa, at de saa kaldte blaserte, de med det dæmpede Mæle og de uforstyrrelige Ansigtstræk, ynder

at hidføre deres Tilstand fra et finere Hjerne- og Nerverliv end andres, og at de t. E. med en Smule Aandsnærværelse kunde falde paa at sige, at de ikke taaler det brutale Naturliv, men at de maa have det omsat i Kunst for at kunne nyde de mindst angribende Dele deraf. Men dels gaar det med denne Finhed som med den blege Hudfarve, Damerne i sin Tid satte saa stor Pris paa: det var en Sygelighed, der blev gjort til Modesag og kunde tilvejebringes kunstigt, hvorfor man ogsaa hører Folk snakke om blaserte paa samme Maade, som naar de i sin Tid om en bleg Dame sagde, at hun drak Æddike. Og dels er det overhoved noget tvivlsomt med denne Overforfinelse i Kjøbenhavn. Mon ikke det skulde være en Fejltagelse? Det er jo en klodset By, hvor baade Kunst, Fornøjelser og Kærlighed er til at tage ind med Skeer. Der er i Virkeligheden ikke stor Forskel paa de Glæder, Blasertheden finder i Kjøbenhavn, og Dansen Sankt Hans Nat paa Landet, kun, at den sidste drives bravere og ikke giver sine Dyrkere Hovedpine.

Og saa er det jo ingen Anseelse at vinde her hjemme ved at være blasert over for den fine Duft af Hø i en Eng, over for de sidste Kuk af Gøgen, eller Aftenlyset i en Skov, eller over for en blikstille Morgen ved Fjorden, hvor Fiskerbaadene uden for Badehuset spejler hver Klink og Nagle, og hvor alle Lyde kommer som i en uhyre Klokke af sammensveitset Søvluft. For den Sags Skyld skal man ikke blive borte fra den store Skønhed og den store Sundhed paa Landet.

Og hvad siger saa endelig den elegante Jules de Goncourt, der for Alvor var en blaseret Herre? Han fortæller, syv Aar efter, at han som ung Mand har ærgret sig over Græssets Grønhed og den blaa Himmel paa Landet, og efter at han den Gang med Fryd har hilst paa de hæslege Plakater om Cirkusforestillinger og Gøgl i Paris som Erstatning for Synet af Naturens evindelige Frødig-

hed, at han nu med Broderen og et Par Venner ligger paa Landet i en lille Kro, hvor han betaler 3 frs. 50 om Dagen, og sover i en hvidkalket Stue paa Dynen. Han føler Solskin under Huden og Glæde strømme gennem alle Nerver og Porer. Han ligger under Træerne i Krohaven og lytter til sin egen dasende Henrykkelse, som man i en Baad kan lytte til det klunkende Vand. Dagene rinder hen for ham, og hans Tanker flagrer som hvide Sommerfugle mellem Kaalplanterne. Han er udelt lykkelig. Og han fortæller om Skyerne, om Solen, der gaar ned, og om Koen, der halvt i Skygge langsomt drikker af Floden, og naar den har drukket, løfter sin lyse Mule, hvorfra Vandet drypper i lange Traade, og glor. Og han siger: „Paa Landet er Arbejde mig næsten en Umulighed. Jeg føler mig som Skyen, der gaar forbi, som Bladet, der vipper, som Vandet, der løber.“

Og tror man til syvende og sidst ikke paa denne grundige Omvendelse, saa lyt til følgende Iagttagelse, der er overbevisende: „I Morgenens Halvsøvne frembringer Hølæssenes Gniden mod Muren uden for ens Sovekammer samme Lyd som den sagte Knitren af en Kvinde, der trækker sine Silkestrømper af paa Fodenden af ens Seng.“

Om ikke for andet, saa for dog en Gang at høre denne Lyd af Silkestrømper, kunde vore unge Mennesker jo skynde sig at tage paa Landet.

E. Skram.

Politisk Kronik.

Kjøbenhavn har intet med Politik at skaffe om Sommeren; Staden har sin Rigsdagssession som sin Teatersæson — hin kortere og kedeligere end denne — men ligesom ingen kjøbenhavnsk Frue siger til sin Mand i Juli: skal vi gaa i det kgl. Teater iaften, saaledes dæmmer dog selv i den mest upolitiske Dames Hjørne den Forestilling, at Rigsdagen hører Vinteren til, de mørke Maaneder, den kolde Slud.

Selv de, der tænker mest hadefuldt imod parlamentarisk Regimente, vilde maaske finde det ubarmhjærtigt, hvis man om Sommeren indespærrede Rigsdagsmændene i den triste Kasernebygning forpestede Atmosfære, og undte man end Størsteparten af Stuens Beboere, Folketinget den voldsomme Kvælingsdød, der turde passe for Venstremænd, tør man dog ikke glemme dem, der er *ovenpaa* i Rigsdagen som i Livet, Landtingsmændene, Blomsten af den danske Adel og Intelligens. Det Medlem, der paa Samlingens sidste Dag opførte sig saa højt ungdommeligt, at han forhindrede Blomsterne i en blid og bejaende Nikken til de otte Milioner, som Hr. Estrup ifjor Foraar satte i Kjøbenhavns Befæstning — dette fremfusende og næsvise Medlem, som desværre valgtes af H. M. Kongen for treogtyve Aar siden, Geheimekonferensraad Andræ er ganske snart 77 Aar gammel —

altsaa ingen ren Aarsunge. Hvorfor bar han sig nu saa forkasteligt ad? Ganske simpelt, fordi Rigsdagsluften var stegen ham til Hovedet. Det maa blive fremtidige Forskeres Sag at bestemme videnskabeligt de Sygdomme, som Rigsdagsarbejdet medfører; fra et Lægmandsstandpunkt tager det sig nærmest ud som Sygdommene var i Slægt med de Lidelser, Arbejdet i Kulminerne medfører. Man spærrer de Ulykkelige inde fra Kl. ti Morgen til ti Aften, ingen Solstraale trænger ned til dem, enten vandrer de om i Halvmørke eller de blændes af elektriske Blus og hjærneblødes af osende Gaslamper, Ventilationen er nødvendigvis rædselsfuld, den tunge Luft staar fuld af Støv som en Brandtaage og Maden indtages i lave og stinkende Værelser, hvor der enten hersker en ulidelig Hede eller en skærende Kulde.

Hvad bliver Følgen af Opholdet i dette Gehenna? Naturligvis, alle Arter af Nervelidelser, Hjærtebanken, Hjernekrammer o. s. v. Henad Foraaret faar derfor Rigsdagsmændene dumme Øjne og Tanker, bliver modløse og slappe, i det Hele undergivne den aandelige Nedtrykthed, der kendes saa vel fra Undersøgelserne over Grubearbejdernes Tilstand.

Se saadant et æret Medlem komme ud af Rigsdagen om Foraaret! Du gode Gud, hvor tumler han frem lyssky og træt og tilsmudset og nervøs og overarbejdet! Selv de tarvelige Naturer, i hvem Misundelsen bider for de seks Kroner om Dagen, vilde muligvis ved slikt Syn finde de Penge surt fortjente.

I de sidste Dage inden Samlingen slutter, viser den sygelige Nedtrykthed sig paa mangehaande Maader. Der findes Folketingsmænd, som vilde sælge deres Sjæl til Hr. Bahnson endsige til Fanden for blot at slippe ud; andre spekulerer paa Fif, der kan afstedkomme Opløsning og nye Valg; Hr. Scharling blev sidst saa nervøs, at han fór op i Landstinget, fik fat paa Hr. Goos og udstødte

Trusler mod de Godsejere, der vilde bevilge Landbohøjskolen nye Bygninger, inden der var lagt paa Universitetsprofessorernes Løn. At det just var to Universitetsprofessorer, der opstillede denne Betingelse for Landbohøjskolelovens Gennemførelse, vidner om, at falsk Uegennyttighed heldigvis ikke trives ved vort Universitet. „Se dig selv til Gode, saa sørger Gud for Resten!“ er et Ordsprog, der hentet fra Nationernes Visdom lader sig forene med et Liv i Videnskabens Tjeneste.

Men som antydet mest ildesindet optraadte Sygdommen hos Hr. Andræ. Inden Samlingen endnu var sluttet, fik han et Tilfælde af Zitterkrampe og gjorde Opposition mod de af Kongen, ligesom han selv, valgte Ministre.

*

*

*

Man tænke det Hele engang igennem. Ifjor Foraar skiltes Rigsdag og Ministerium efter de livlige Paaskeforhandlinger uden saameget som en Bastion bevilget til Fæstningen eller en Pot Vand til den vaade Grav. Og paa Fæstningen var Forliget strandet. Hr. Estrup ærgrede sig utvivlsomt over, at han ikke havde faaet Regnskabet i Orden, og til den anden Side trængte Hr. Bahnson i Spidsen for Selvbeskatterne paa med den hellige Forsvarssag. Hvad skulde Ministeren gøre? Han er en ganske bestemt Mand og en politisk Natur: han vilde derfor éngang for alle være færdig baade til Højre og til Venstre.

Saa tog han resolut ned i Kassen og lagde otte Millioner paa Bordet. For den Pris vilde han have ikke blot en Fæstning — Fæstninger er naturligvis ligesom andre Anstalter til forskellig Pris — men *Fæstningen*, selve den Fæstning, som var besunget af Hr. Bergsøe og alle Landofficererne Landet over. Da Hr. Bahnson ogsaa véd, hvor Ræven har sin Gang, erklærede han, at otte

Millioner netop var den Pris, for hvilke han kunde levere en Fæstning, ikke en Øre mer eller mindre. Naturligvis havde han ogsaa andre Fæstninger paa Lager af forskellig Størrelse og Kvalitet, men den til de otte Millioner var netop en Prima-Fæstning, som han i enhver Henseende kunde anbefale og prompte levere. Den vilde kunde afslaa Fjendens Angreb, yde et Værn for vore Sønner, sikre Tid for de Allieredes Hjælpetropper, forsvare Kjøbenhavn, forsvare Sjælland, forsvare Jyl -

„Det er altsaa *Fæstningen*“, afbrød Hr. Estrup den veltalende Soldat.

„Fæstningen“, bekræftede Hr. Bahnson.

„Værsgo, her er otte Millioner!“

*

*

*

Saaledes gjorde Hr. Estrup sit første Skaktræk: hele Partiet, som sammenbankedes ved Forsvarssagen, maatte hylde hans patriotiske Energi. Der herskede alt længe en trykkende Fornemmelse af, at Selvbeskatningen ikke forslog; nu viste Hr. Estrup sig som den Dug-dæk-disk, der stillede den nysseligste Fæstning med Løvefødder og Gesvejsning paa Bordet for de Forsvarshungrige. Hr. Estrup havde givet Højre, hvad *det* skulde have.

Overfor Venstre kunde de otte Millioner ikke virke saa snart. Meningen var den, at skaffe et Stridspunkt i Rigsdagen, en Hindring for Forliget ud af Verden. Foreløbigt var det Sommer, der holdtes ingen Rigsdag, og Fæstningens Fuldendelse vilde blot tabe i politisk Værdi, hvis den under Sommermøderne diskuteredes altfor stærkt. Hr. Estrup offentliggjorde derfor ikke den kgl. Resolution, der bemyndigede ham til Udgivelse af de otte Millioner, pralte ikke med sin Gerning, lod blot Rygtet sprede sig til Højremænds Glæde og satte Pengene paa Tillægsbevillingen, som han langt inde i Samlingen

forelagde Rigsdagen. Uden Ophævelser gled han let henover denne Bagatel af otte Millioner, der skaffede alle, Højre som Venstre, af med det Uhyre af en Fæstnino, der truede med at blive kronisk og som Hr. Estrup nu akut havde faaet Ram til.

Hvad Motivering gav Hr. Estrup til Venstre af de otte Millioner? Det forlyder, at man i Finansudvalget ivrigt udspurgte ham om de europæiske Forviklinger, der havde givet Anledning til dette Jag med et Arbejde, der havde taalt Luntetrav i mange Aar. Havde Hr. Rosenørn-Lehn hvisket ham en Djævel i Øret? Eller maaske Fyrst Bismarck eller den russiske Czar? Eller havde Konsejlpresidenten fra sine fortrinlige diplomatiske Agenter faaet Bud om, at nu straks brød den næste Krig ud?

Hr. Estrup benægtede alt herhenhørende med Energi. Der fandtes ikke nogensomhelst udenrigs Grund til Fæstningens Fuldendelse, han anede ifjor intet hverken om europæiske Forviklinger eller Bismarckske Planer. Hans Motivering var — saadan i Almindelighed Forsvaret.

Det tør antages til Finansudvalgets Ære, at denne Erklæring modtoges med en augurisk Smilen. Herregud, de vidste jo allesammen, hvorfor Hr. Estrup havde rykket ud med de otte Millioner. Venstre spurgte for Homnørens Skyld om den truende Krig og Hr. Estrup kunde ikke sige Ja. Det skulde dog lade, som han havde virket for Forsvaret nu og altid, naar han havde bygget Fæstning for Selvbeskatterne og kørt et Stridspunkt, saa godt han formaaede, ud af Finansloven.

Naturligvis maatte Folketinget saa gjerne forkaste Fæstningen, nu skulde Landstinget blot give den en Afstemning og saa skulde ingen høre mere om den Historie. Saa kunde Fæstningen gjerne gaa i sin egen Grav langs med hele Kallebodstrand, dens politiske Rolle var tilende.

Som en cartesiansk Djævel i et Glas skød Hr. Andræ op i Landstinget, paa Samlingens sidste Dag. Han havde

altfor længe være været deprimeret af Rigsdagsluften, nu fór han med en Kraftanstrængelse tilvejs og ødelagde Hr. Estrups klogt udtænkte Plan:

Der kunde ikke afstemmes over Fæstningen. Hr. Andræ holdt sig tæt til Forretningsordenen som en gammel Matematiker til en Formel og Kunststykket var gjort.

Man afbødede naturligvis dette Slag saavidt muligt. Grev Moltke opmumlede fra et Stykke Papir et Tilsagn fra Højres Side, der maatte gælde istedetfor den manglende Afstemning. Hr. Estrup var misfornøjet.

*

*

*

Tanken var jo nemlig den, at den tilbagelagte Samling skulde tage Fæstningen med sig, saa at man gik frisk uden Konflikt til den nukommende, der da passende kunde indeholde det Forlig, som i hvert Fald Hr. Nellemann, sikkert ogsaa Hr. Estrup ønsker — for ikke at tale om Hr. Ingerslev og Hr. Ravn, hvem ingen spørger, eller om Hr. Rosenørn, der overhovedet betragtes som udenrigs. Hr. Scavenius, der i sin Tid var en ivrig Krigsmand, siges stækket overfor Livets forskellige Gryder, og tilbage staar da kun Hr. Bahnson, den veltalende Soldat, der ernærer sig af Fæstninger som Høns af Smaasten.

Kampen staar om Middelgrundsfortet.

Vil Hr. Estrup give femten Millioner til Søofficerernes Fæstning og derved sikkert holde Striden oppe her i Landet for mange Aar, eller lukker han Kassen og søger Overenskomst med Folketinget?

Politik i Danmark drejer sig derom, det vil sige til Vinter; thi i Sommer forberedes blot Valget ved Møder i alle Kredse.

Efter Vinterens Strabadser ligger nemlig Rigsdagen paa Landet. Og omend de stakkels Rigsdagsmænd trænger til Sommerluft og Solskin ovenpaa Kasernelivet, turde dog næppe en Snes Møder med Vælgerne virke i samme Grad styrkende som et lige Antal Vesterhavshade. Særligt ikke, fordi Hr. Estrup i sin Bismarckske Menneskeforagt viser sig drillehorn i Sommer.

Hvornaar skal nemlig det næste Valg afholdes til Folketinget?

Treaarsperioden udløber d. 28. Januar 1890. Imidlertid tvivlede intet Menneske om, at Regeringen ikke vilde udsætte Valget til dette Tidspunkt, hvorved en Rigsdags-samling brødes i to Dele. Hvad skulde et Folketing tage sig til i Tiden mellem 1. Oktober og 1. Januar, naar samme Folketing vidste at dets dødelige Afgang indtraf d. 28. Januar. Selv et almindeligt sundt Menneske vilde næppe slide som et Bæst med Udsigt til Død og Begravelse om tre Maaneder, og nu et nervøst og af Kasernebakterier forgiftet Folketing!

Folk troede godt om Hr. Estrup, og nogle forestillede sig Valg i April, andre i September. Hr. Estrup bekræftede ikke dette, men han sagde heller ikke det modsatte.

Saa omtrent i Februar spredtes i Rigsdagen det Rygte, at der var langt til Valget. Hvorfra det kom? Fra et af Ministeriets Medlemmer, som til hvem der vilde høre derpaa forsikrede, at Regeringen ikke tænkte paa Opløsning. Og Rygtet gav ligesom Ro i Samlingens sidste Del. Langt til Valget — selv om man ikke frygter dette Møde med sine Vælgere, saa kan man jo ikke vide —

Og siden hørte man ingenting.

Dette er da Ministeriets Drillespil for Sommeren, at ingen véd, hvornaar Valgets Time slaar. Det kan blive fra September og til Januar hvad Dag Hr. Estrup vil.

Og det morer tydeligvis Hr. Estrup at vise Vilje i en saadan Bagatel.

Imens gaar saa Sommeren med Stridigheder hele Landet over, i hvilke der ikke findes megen Politik. Thi det falder ret ligegyldigt, hvordan Venstres Grupper for-deler Medlemmer mellem sig — hvis Forandringen da ikke mod al Forventning skulde blive enorm — og det betyder heller ikke stort, om Højre taber eller vinder et Par Stemmer.

Kjøbenhavn er i hvert Fald ganske udenfor det Hele. Byen tager først igen fat paa Politik, naar den har Rigs-dagsmændene behørigt genindsatte i Kasernen.

Rustam.

Kjøbenhavnske Væddeløb.

Ved Kjøbenhavn afholdes to Slags Væddeløb, til Travsportens Fremme flere Gange om Aaret, og til den ædle Hesteavls Fremme en Gang om Aaret. Af disse Formaal omfattes Travsportens Fremme ikke med Forkærlighed af det finere Publikum og dens Væddeløb anses hverken fashionable eller morsomme. Det første, fordi det som bekendt hele Verden over ikke anses for saa fashionabelt at se en Hest trave som at se den løbe i Karrière, det andet, fordi det heller ikke er morsomt altid at se de samme Heste trave, og paa Kjøbenhavns Traverbane traver aldrig andre end de samme. Skønt det saaledes i Aarenes Løb maatte synes nogenlunde afgjort, hvilke af disse utrættelige Dyr, der traver bedst, kommer deres Kuske dog hver Gang op at skændes om Sejren, private Nachspiel, som støder og sløver Forsamlingen, der venter paa sine *Odds* og vil hjem. Naar dertil endelig kommer, at Travernes Ejermænd for Størsteparten er Forretningsfolk og Næringsdrivende, der af deres Fæller i de forskellige Næringsgrene ovenikøbet betragtes med hemmelig Misundelse og Uvilje, som Folk der vil gøre sig vigtige og hæve sig over deres Stand, er det forstaaeligt, at et tilbageholdende, fint udviklet og kræsent dømmende Publikum som det bedre kjøbenhavnske, ikke kan skænke Travvæddeløbene nogen sær Bevaagenhed og

Kredit, men i Følge sin Opdragelse og skarpe sociale Sans maa sætte dem i Kurs med Jockeybillardspil, Præmiekegleturning og lignende mindre mondaine Adspredelser.

Anderledes derimod med den ædle Hesteavl, for den banker alle dannede Hjærter. Eremitageløbene i Juli Maaned er den kjøbenhavnske Sommers allerfineste Begivenhed, de er højeste chic, og deres *fashion* fastslaaet som et Dogme. Til den elegante Morskab møder Hoffet, Staldetaten og Diplomaterne i Spidsen af det fornemste Selskab: Rigets højeste Adel og lavere Noblesse, de i Rangen ophøjede Finantser, den unge Herreverden, de smaa Frøkener fra Godserne og Strandvejens tennisspillende Arvinger paa mindst 200,000 — hele Kransekagen. Paaklædningen Formiddagsgala, Damerne lys Overtaskelse, Herrerne dæmpet Korrekthed. Om denne glimrende Skare, der fortrinsvis bevæger sig i Nærheden af Dommertribunen og det af Hoffet occuperede Terræn, det frie kjøbenhavnske Borgerskab i varm og ærbødig Beundring, andægtig forvissat om at deltage i Indbegrebet af *high-life* og overvære en mageløs Udfoldelse af aristokratisk Luksus og Pragt — og slyngende sig om det hele, ned over den bølgende gulgraa Slette under Julihimmels Glød, kantet af Vognrækker og Tilskuer-Trængsel, Banen, Valpladsen, de ædle Hesteavlernes Vej til Ros og Magt.

*

*

For at gøre rigtig Figur ved dette straalende Stævne er det imidlertid ikke tilstrækkeligt at møde paa Pletten i stiv Puds, det kommer nok saa vel an paa, hvordan man er mødt — det gælder at tage standsmæssigt ud og standsmæssigt hjem. Fordringerne er dog overkommelige. Den kjøbenhavnske Ekvipageluksus er som bekendt ikke blændende. I alt findes der maaske i hele Byen fem, seks komplette, private Køretøjer, Resten fordunkler ikke al-

mindelig Vognmandsstilfuldhed. Naar man derfor blot ikke anstiger pr. Kapervogn eller i Droske, er Honnøren reddet. Det fineste, naar man ikke er selvejerkørende, er at være to i en af Jørgensens Viktoriaer. Da det imidlertid vides, at Jørgensen kun har to Viktoriaer, som det er meget vanskeligt at erholde, fordi de i Reglen forbeholdes den notable Forretnings allernotableste Kunder, kan det tilgives at man er tre i en Landauer fra Bohn. Flere end tre i en lejet Landauer bør man nødig være; fire er allerede ufint, men kan gaa an paa Hjemturen — man har inviteret en uanbragt bekendt til at køre med sig til Byen — fem, én paa Bukken, absolut simpelt. Har man derimod eget Køretøj, kan man uden at støde an godt være en halv Snes, fire Børn hos Kusken og seks Voksne indeni. Saadan er nu en Gang de tavse Regler, og dem gør man vel i at iagttage, naar man ønsker at optræde distingveret. Har man endelig ikke kunnet opdrive en præsentabel Landauer, eller er man et Selskab, der vil være sammen, kan man ogsaa komme i Charabanc. Men man maa da sørge for, at det faar tydeligt Udseende af at være en *Pick-nick*, f. Eks. ved at give Hestene kulørte Silkesløjfer bag Ørene, have Champagne med i Vognen og lade en af de deltagende Herrer fungere som Kusk. Forstaar vedkommende Herre at køre med fire, kan det hele endda faa et ret elegant og aparte Sving og komme til at minde om de engelske og franske *mail-coaches*, firspændige Selvejeromnibusser, hvor Herskabet, Herrer og Damer, sidder paa Taget, Ejeren styrer, og Kusk og Tjenere kører indeni med korslagte Arme.

At indfinde sig til Hest paa Væddeløbspladsen ansaas i forsvundne Dage for flot, men bør nuomstunder indstændigt fraraades som værende under al *bon-ton*. Ogsaa medfører det den Betænkelighed, at Ens Hest let betages af ubetvingelig Ærgærrighed efter at maale sig med de professionelle Løbere, saa man risikerer et ufrivilligt

Vædderidt langs Banens indre Kreds mellem forfærdede Tilskuere, eftersat af Gendarmere og Politi.

* * *

Staar man saa lykkelig og støvet paa den berømte Sadleplads gælder det her ikke at forsynde sig mod Etiketten, men fint stemme sin Optræden efter den herskende Tone. Det kan straks bemærkes, at det slet ikke fordres, man skal give sig Mine af Sportsmand, Hestekender eller overhovedet af at nære stor Interesse for Løbene. Tværtimod, al stærk Læggen for Dagen af Deltagelse er inconvenabel. Men der er andre Regler at vise Hensyn. Først og fremmest ingen lydelig Munterhed, ingen fremtrædende Aabenbaren af, at man er kommet for at more sig, for at deltage i en almindelig Fornøjelse. Væddeløbstonen er stiv og tyst. Naar man har raabt Hurra for de kongelige, der følgende fyrstelig Høfligheds Skik altid efter Referaterne ankommer præcis Kl. 4, bør man bevæge sig langsomt omkring i Sol-skinnet med alvorligt og ligegyldigt Ansigt som til en Promenadekoncert ved en Brøndkur, eller beskedent stille sig hen i Nærheden af Snoren og uden at strække Hals efter Rytterne føre dæmpet Samtale. Man maa dernæst være i høj Grad tilbageholdende, meget forsigtig med at nærme sig til andre end Ens intime og jævnlige. Henvender man sig til bekendte, som er finere end En selv, betragtes det som paatrængende — til nogen, som er lavere paa Straa, som uforskammet nedladende. Der hersker paa Væddeløbsdagen en Rangforordning strængere end ved et Hofbal, de forskellige Klasser gaar rundt med halv fjendtlige Miner, alle i Overbevisning om at være Genstand for almindelig Opmærksomhed og nervøst ængstlige for under den stramme Parade at komme i falskt Lys eller skæv Stilling. Lad Mobben

være ene om at klappe og raabe og bøje sig frem over Snoren, naar Hestene suser ind. Et lille Hurra efter Hs. Maj. Kongens Ærespris er tilladeligt, men det er Æresprisen, det gjælder, den høje Skænker, ikke Sejrherreren. Under det skandinaviske Derby gaar det an, ja kan endog være passende at røbe en vis patriotisk Bevægelse. Danske Heste løber her med tyske og andre fremmede. Bevægelsen maa dog ikke hidledes af Udsigten til at dansk skulde triumfere, blandt andet fordi denne Udsigt, som Erfaringen har vist er for ringe til overhovedet at kunne bevæge, men af den alvorlige Bevidsthed om, at naar udenlandske Heste bevæges til at komme herop og maale sig med vore egne, saa er dette, bortset fra de 6000 Kroner som Løbet vejer, et Tegn paa den Respekt vort Fædreland trods sin Lidenhed nyder i Udlandet og et betydningsfuldt Led i Danmarks Hævden sig som moderne civiliseret Stat.

* * *

Derbyet afslutter den strængt højtidelige Del af Festen. Det begynder ligesom at løsne paa Stivheden, der viser sig Tegn til Humør, Forhinderingsridtene staar for og man har i Mellemtiden indtaget Forfriskninger. Grupperne spreder sig. Nogle styrer ned mod Forhinderingerne, andre bestiger med Kikkerter Udsigtstaget. Om Tolisatoren bliver der Trængsel, nu er der Chance. Hurdle og Grøfter kan give anselige Odds. Skal man holde paa Lørup, Tesdorph eller Castenskiold? Maaske en Indsats paa hver! Eller vælge en hel ubekendt lille Lieutenant fra Provinsen, som Ingen tænker paa og saa, hvis det bliver ham, indkassere en styrtende Profit? Luftkasteller! Fornuftigst at besætte et Par af Favoriterne, risikere sine 10 Kroner, saa man faar 20 igen. Der spilles beskedent paa den kjøbenhavnske *turf*. Ingen

Formuer voves eller skabes, man nøjes glad med, som det hedder, at vinde til sin Middag.

Officererne skal ride. Alle Ansigter klarer op. Kokette Dameskikkelser fremtoner omkring paa Vogræsæderne med Parasollen sænket bagud og Skildpaddeborgnetten for Øjet. Hvem modstaar Uniformen, de ungdommelige Skikkelser, de nydelige Dyr. Det syner dog anderledes end de forkrøblede Jokeyer paa magre langbenede Væddeløbere. Husarerne er de fineste, men Dragonerne er mere populære. En mørk Artillerist dukker frem mellem alt det blaa. Hans røde Benklædestriber tager sig flot ud paa Skimmelens graa Flanker. Nu, ret paa Linje og saa marche, marche — Skaren bruser af Sted, Mængden vender sig og følger dem hen over Sletten. Et Par er forud, Resten følger i Flok. Hop, hop, gaar det over Forhindringerne saa fikst som paa en Manege. Der rullede én, oppe igen som et Lyn og efter de andre. Nu blot over Højen, saa kommer de ind. Er det en Husar eller Dragon? Der er han, der er han, det er en Husar. Han har tabt Huen. Han drejer hvert Øjeblik Hovedet tilbage. Dragonen er lige i Hælene paa ham, han ser ud til at ride en kraftigere Hest — — pas paa nu, han tager ham, Dragonen, Dragonen — Hurra!

Alle er oprømte, enhver har et Øjeblik følt Spændingens oplivende Gysen. Der er lige ved at komme Stemning, nu det er forbi. I samlet Sværm og tavs Trængsel mylrer Vogne og Fodgængere bort og rejser Støvet i kvælende Skyer. Sender Himlen i dette Øjeblik en Byge faar Scenen Ejendommelighed og Liv: Eremitagens hvidlige Rococosilhuet mod den blaasorte Himmel, det bølgende Tag af tusende udspændte Paraplyer, hvorover Landauerne rager frem, standsede midt i Forvirringen for at faa Kalescherne slaaet op, medens Aristokratiets Herrer langsomt kører gennem Stimlen,

tilbagelænedede i graa og gule Regnfrakker, som akkurat synes stemt i Farven efter de solbrændte Ansigter og blonde Moustacher.

Hjem ad Strandvejen rumler og rasler saa om Kaps med Dampsporvognen det lange Køretog, som spirituelle Referenter næste Dag i Bladene kalder den kjøbenhavnske *retour de Longchamps*. Og ved Middagsbordene i Tivolis Restaurationer sidder efter Hjemkomsten unge ikke mindre spirituelle Københavnerne og taler om og tænker paa, hvor København dog mere og mere nærmer sig til at ligne Paris. Vel maa det indrømmes, har den endnu ikke Eiffeltaarnet, men med Stolthed erindres Tuborgflasken, som knejsede allerede ifjor. Og nu Væddeløbene . . . det fortælles, at et Medlem af den yngste Adel, som lige er kommet fra Udlandet bestemt har erklæret i Aar paa Væddeløbsballet at ville indføre den røde Kjole. Kom saa og sig, at København ikke følger Moden. Den røde Herrebalkjole, er det ikke helt og holdent Paris?

Gustav Esmann.

Af en Forelskets Dagbog.

(Kjærlighedsvers paa Prosa).

I.

Jeg elsker Dig Dagen lang, jeg elsker Dig den altfor korte Nat.

Naar jeg ikke holder Dig i mine Arme, tror jeg, at Du flygter bort.

Jeg vil have Dig altid, hører Du! Jeg vil, at Du ikke maa være nogen anden kær. Jeg hader, at Du taler med nogen anden. Du maa ikke være nogen anden nær.

Thi Du er min og jeg har Ret til Dig; Du hører min Sjæl og mit Legem til. Jeg vil have din Sjæl og dit Legem.

Jeg vil Dig i Evighed.

II.

Med Hovedet bøjet, Hænderne korslagte paa Brystet, staar Du frysende foran Spejlet.

Dit blonde Haar bundet op fra den dungyldne Nakke. Lys over hele dit slanke unge Legem.

Det er ikke det døde Marmor Du ligner, ikke det gustent syge Allabast. Det er levende Blomsterkalke, hvide med sartrøde Aarer.

III.

Du piner mig mer end Du ønsker, selv naar Du vil mig ondt. Du er en evig Skiften, og jeg vil en evig Ro. Du hudfletter mine Nerver med din Uro. Og din Stemme, der skifter som et Bygevejr, piner min Hjerne.

Hvorfor kan Du ikke tale som Kilden, ens og sagtmodig? Jeg er angst for hvert Ord, Du taler; jeg er aldrig sikker.

Du er som Svalen, der flyver ud og ind, men aldrig finder Ro i sin Rede.

IV.

Derfor elsker jeg, naar Du træt synker sammen i mine Arme og sér paa mig med halvt lukkede Øjne, bedende om Hvile.

Derfor elsker jeg, naar dit Hoved lægger sig op til mit Bryst og Du trækker Vejret dybt og godt og slumrer ind, tryk som et Barn.

Dine Kinder bliver røde i Søvn, din Mund aabner sig svagt, og din Haand krammer om min Frakke som en Barnehaand om Vuggens Tæppe.

Da bøjer jeg mig ned og kysser den varme friske Mund, og jeg ønsker, Du ikke maa vaagne, men at vi begge maa sove ind.

V.

Aldrig har jeg elsket Dig højere end naar Du var syg; laa stille hen og var glad ved at holde mig i Haanden; blev rolig under min Haands varsomme Strygen henover din Pande; smiled, skønt Du led.

Slog Blikket op et kort Sekund for at lukke det over mit Billed.

VI.

Jeg tror, at Du elsker mig. Ellers saå Du mig ikke. Jeg tror ogsaa, at Du lyver; thi alle Kvinder lyver. Men greb jeg Dig i at lyve, gik jeg min Vej.

Derfor lægger jeg Snarer for din Fod og tager dem atter bort.

VII.

Om Du sagde: „Idag skal Du dø“ — jeg vilde være glad og tage Døden, som Du gav.

Kun vilde jeg, at Du skulde holde mig i Haanden, mens mit Hjertes Slag blev standsede; Du skulde holde mig i Haanden, og naar Du saå, at Blikket brast, skulde Du dække Dødssukket i et Kys.

Giv mig Døden, men gaa ikke fra mig, at jeg skal leve og se Dig med en anden! Vide, at Du giver dit Legem til en andens Kærtegn, din Stemmes Elskovsklang til en anden!

Min Kval vilde gnave min Sjæl ussel og fejj. Jeg vilde ikke have anden Tanke end Dig lykkeberuset i en Fremmeds Arme.

VIII.

Jeg kom for at sige Dig Farvel; jeg vilde prøve at gøre mig fri. Da stod Du saa straalende som en Foraarsdag og lo til mig. Og varmere end nogen Tid dvælede dit Blik paa mig, og din Stemme var lys som Solskin.

Og dine Ord var netop de Ord, som jeg elsker; Du var mere min, syntes jeg, end nogen Tid før.

Jeg kom for at sige Dig Farvel; jeg vilde være fri. Jeg er bunden, til Du slipper mig; og naar Du slipper mig, er jeg Din endda.

XI.

Du havde været hos mig.

Jeg hjalp Dig i Vognen, og Du bøjede dit Hoved ud gennem Vinduet og smilede til mig, mens Du rakte mig Haanden; og Du spurgte: „Er Du glad ved mig?“

... Du vidste, at jeg ikke var glad. Men Du vidste ikke, at hele min Sjæl var én tung, graa Bedrøvelse for Dig.

Jeg sover ind med det om Aftenen; det knuger mine Drømme, saa jeg vaagner med Tyngslen over mig og ikke har Lyst til at staa op, men mest kunde ønske at ligge ganske stille hen, uden at tænke.

Thi jeg sér Dig altid som jeg saá Dig hin Aften: kørende bort fra mig, spørgende, mens Du forlader mig, om jeg er glad; tvingende mig til at være glad ved Dig, naar Du fra mig gaar bort til alt det, som ikke er mig, men som er lige imod mig.

Du er min dybe Bedrøvelse.

Mit Liv tilhører Dig og der er intet, jeg lever eller tænker, som jeg ikke lever eller tænker i og med Dig. Du er den eneste i mit Liv.

Men dit Liv er som Blomsterfrø, Vinden tager og spreder viden om.

Jeg sidder ene og deler i min Fantasi alt Mit med Dig, mens Du er langt fra mig, optaget af tusinde fremmede Ting. Jeg skulde have hele dit Liv, som Du har mit, og jeg har kun dine hastige Kys og de Tanker, som bliver tilovers. Hvergang Du kommer til mig, kommer Du opfyldt af alt det andet, og hvergang Du gaar fra mig, gaar Du for igen at opfyldes af det.

Du vil baade det og mig. Jeg vil Dig alene. Og naar Du, som hin Aften, gaar bort fra mig og spørger, om jeg er glad, da vilde jeg være glad, om noget styrtede ned over os og dræbte os begge.

Dette er den tunge Bedrøvelse, som har sænket sig over mig. Jeg sér dit Smil, som kører bort og forsvinder, mens jeg er ene.

X.

Mindes Du en Sommernat, vi kørte gennem granbevoksede Bakker? Luften var saa blød og lun, fyldt med sød Duft af Granernes Saft.

Du hvilede i min Arm, og vi saá op i den dybe mørke StjernehimmeL. Kusken sad rank paa sin Buk, og Hestene travede jævnt og med ensformige Hovslag.

Der var ikke anden Lyd; rundt om os det uendelige Rum og de højtidelige Granbakker. Vor Vogn var det eneste travle Fnug i denne hvilende Storhed.

Da krøb Du tæt ind til mig og hviskede, med dine Arme fast om min Hals:

„Vi maa holde godt sammen. Se, hvor vi er næsten ingenting. Man maa følges med hinanden i Haanden for ikke at blive borte og alene“.

Nu er Du borte og jeg alene.

Peter Nansen.

Lidt om Kolera.

Af

Dr. X.

Hænder det en sjælden Gang, som iaar, at der kommer lidt ægte Sommervarme i Luften herhjemme, og indtræffer det mærkelige Fænomen, at Varmen trækker i Langdrag udover Uger og Maaneder, istedetfor som ellers efter 1 eller 2 Dages Forløb at vige Pladsen for en bidende Kulde med Blæst og Rusk, er det ude med Kjøbenhavnerens Sjælefred.

Den store Nydelse, han ellers kunde have af den skønne Sommer, han i saa mange Aar forgæves sukkede efter, forplumres af en klam Rædsel for at Koleraen skal komme med sit Mejered og gøre Ende paa den hele Lyksalighed. Thi saa uvant er Kjøbenhavneren med en virkelig Sommer, saa ofte er han blevet skuffet, at naar den endeligt engang kommer, er han for mistroisk til ret at kunne nyde den. Det kan ikke hænge rigtigt sammen med den Varme, — der maa lure noget forfærdeligt bagved og ganske naturligt falder hans Tanke paa Koleraen og paa Kolerasommeren 1853 med alle dens Rædsler.

Hver Mundfuld af Kjøbenhavns lunkne Drikkevand, hver Skefuld Tykmælk og hver Smule Frugt, han indlader sig med, vender sig i Munden paa ham og gør ham kvalm før han faar det ned.

Thi for den almindelige Bevidsthed staar den kombinerede Nydelse af disse fire Ting: stærk Sommervarme, Kjøbenhavns Drikkevand, Tykmælk og Frugt som en næsten sikker Vej til Kolera.

Har saa Varmen staaet omkring 25 Gr. i nogle Uger og bragt Koleratanken til at spire frem i eftertænsomme Medborgeres Hjærner, skal nok et eller andet lille Blad af dem, der lever paa Sensationsmeddelelser, vejre Stemningen og i rette Øjeblik bringe en Kolera-And tiltorvs, som bliver den tændende Gnist, der bringer Koleraskrækken til at slaa ud i lys Lue, og denne slukkes ikke helt, selv om Anden bliver nedlagt.

Det er imidlertid Synd, at Koleraen skal hindre Kjøbenhavnerne i at nyde denne sjældne Sommer i fulde Drag — saalænge og taalmodigt, som de har ventet paa den; thi hverken Varmen eller Vandet, Tykmælken eller Frugten, saalidt som disse Nydelser tilsammen, rummer Faren for eller Spiren til Kolera.

Der er al Grund til at antage, at en lidt mere udbredt Kundskab om de Aarsager og Forhold, der skaber en Kolera-epidemi, saaledes som vi gennem de seneste Aars videnskabelige Forskning har lært dem at kende, vilde gyde Ro i Sindene og tillade en fuld og ublandet Nydelse af Sommerens Glæder. Vi skal derfor i det følgende give en kort og skizzeret Fremstilling af, hvad vi paa Videnskabens nuværende Standpunkt med Sikkerhed kan sige om denne Sygdoms Væsen og Aarsager.

Det Sygdomsbillede, hvormed Koleraen optræder, turde være saa almindelig bekendt, at vi kun behøver at opholde os ganske kort ved det. Som alle véd, domineres det af de pludseligt optrædende, aldeles voldsomme og ustandselige Diarrhoeer, der i en forbavsende Fart udtørrer Organerne for deres Vædskeindhold, hvoraf følger, at disse mister deres sædvanlige Fylde. Saaledes bliver Huden tør og slap og den syge bliver ganske ukendelig ved den rapide Afmagring og de indfaldne, spidse Træk. Han overfalder af en ulidelig Tørst og en heftig Følelse af Angst griber ham. Der optræder stærke Smerter i Læggene, Pulsen bliver næsten ufølelig og Stemmen bliver ganske svag og klangløs.

Saaledes tager Koleraanfaldet sig i korte Træk ud. Et saadant Anfald varer fra faa Timer indtil et Døgn, meget sjældent længere. Døden kan indtræde enten under Anfaldet eller efter dette i Løbet af nogle Dage, under Udvikling af en tyfuslignende Tilstand med Feberanfald, Bevidstløshed og Vildelser.

Kommer den syge sig derimod, forkyndes dette ved at Udtømmelserne bliver sjældne, mindre vandagtige og genvinder den naturlige Farve, medens samtidig Huden bliver varm, overtrukket af en let Rødme, hvorefter der indtræder en varm, velgørende Sved. Angsten forsvinder og den syge falder i en dyb, rolig Søvn, hvoraf han vaagner forholdsvis kraftig og veltilmode.

I og for sig kan dette Sygdomsbillede nu ikke siges at være fuldstændigt karakteristisk for Kolera, thi de svære Tilfælde af vor hjemlige, uægte Kolera, der populært gaar under Navnet Kolerine, kan ganske frembyde Billedet af de lette Tilfælde af ægte Kolera. Der kan meget godt opstaa ganske koleralignende Tilfælde i Grønnegade eller i hvilkensomhelst anden Gade, uden at der derfor er Grund til at frygte, at en

Koleraepidemi er i sin Udvikling. Thi det, der karakteriserer Koleraen, er netop den Maade, hvorpaa den opstaar og udbreder sig; det er da i denne Retning overmaade beroligende at vide, at denne Sygdom er bundet til et bestemt lille mikroskopisk Væsen, der ikke har Bopæl her i Landet, hvorfor der aldrig er Tale om, at Kolera kan opstaa primært eller af sig selv her hjemme, om det saa er aldrig saa varmt og om man saa skejer nok saa uforsigtigt ud i Nydelsen af Tykmælk, Pærer, Blommer og alle de andre berygtede Sager. Sygdommen skal bringes til os ved syge Individuer fra Egne, hvor Sygdommen raser endemisk eller blot epidemisk — endemisk dér, hvor den har sit Hjemsted, sit faste og stadige Ophold som i Forindien, epidemisk dér, hvor den kun er paa Besøg, saaledes som de foregaaende Aar i Sydevropa.

De Tilrejsende, der skal bringe Smitten med sig, kan komme hertil over Land, hvad der er det ulige farligste, idet en virksom Karantæne ved Landgrænsen er næsten umulig, men under Forhold som de nuværende, hvor der intetsteds i Evropa hersker nogen Koleraepidemi, kan man næsten ganske lade denne Mulighed ude af Betragtning; derimod kunde man vel tænke sig, at et Skib fra et af Koleraens Hjemsteder kunde bringe Kolerasmitten med sig, men mod Søsiden er Karantænen af en langt mere virksom Natur, idet hvert Skib undersøges, inden der er landsat Mandskab, og det næppe vilde være muligt for en Kaptajn at skjule det, hvis der havde raset en Epidemi ombord undervejs. Som man ser, er der saaledes under de nuværende Forhold en grumme ringe Sandsynlighed for Indførelse af Kolerasmitten her og saaledes kun ringe Grund til Ængstelse. Imidlertid — Muligheden er der og derfor bevarer det sin betydelige Interesse at drøfte, hvordan vi venteligt vilde være stede, hvis den nu listede sig herind trods Karantænen, hvor farlig den vilde være for os her og hvilke Vaaben vi maatte besidde til dens Bekæmpelse.

Men disse Spørgsmaal kommer vi bedst ind paa igennem en Omtale af de epokegørende Undersøgelser over Koleraens Aarsager, som de allerseneste Aar har bragt.

Som naturligt er, har Lægerne lige fra Aarhundredets Begyndelse, da Koleraen første Gang angreb Europa, ivrigt søgt at udgranske denne Sygdoms Væsen og at komme paa Spor efter dens egentlige Aarsag. Paa Sporet har man da ogsaa været, idet allerede ældre Forskere som Davaine, Hallier o. fl. har søgt efter et organiseret, altsaa levende Smitstof og endog har ment at iagttage et saadant. Men deres Angivelser var

ganske modsigende og meget løse, som rimeligt var i Betragtning af de primitive Mikroskoper og Undersøgelsesmetoder, de dengang var henviste til.

Efterat derimod Studiet af Mikroorganismene havde faaet et saa vældigt Opsving igennem Pasteurs glimrende Arbejder, efterat Apparater og Metoder var undergaaede saa forbavsende Forbedringer og navnlig da det var lykkedes ved Hjælp af disse at paavise Bakterier som den virkelige Aarsag til adskillige Sygdomme hos Dyr og Mennesker (Miltbrand, Hønsekolera, Tuberkulose), maatte Haabet om at komme Koleraens formodede Mikrob ind paa Livet blusse op stærkere end nogensinde.

Det viste sig da ogsaa, at denne Tanke gærede ved begge de to Arnesteder for bakteriologisk Forskning: i Paris hos Pasteur og i Berlin hos R. Koch, Tuberkelbacillens højtfortjente Opdager. Thi da Koleraen i Sommeren 1883 blussede op i Damiette, afgik baade fra Paris og Berlin videnskabelige Ekspeditioner til Ægypten forat studere Sygdommen paa selve Stedet. Medens Koch selv anførte den tyske Ekspedition, blev Pasteur hjemme og sendte en af sine Elever ud som Leder af den franske Ekspedition. Denne havde lige fra Begyndelsen til Slutningen Uheld med sig: Ekspeditionens Leder døde af Kolera og Undersøgelserne førte ikke til noget Resultat. Langt lykkeligere var den af Koch ledede tyske Ekspedition, hvis ihærdige og modige Bestræbelser kronedes med afgjort Held.

Koch og hans Ledsagere gik systematisk tilværks: i det ene Koleralig efter det andet undersøgtes alle Organer paa Mikrober, idet ingen Undersøgelsesmethode, der kunde have Betydning, blev forsømt. Resultatet af hans Undersøgelser i Ægypten var dette: det lykkedes ham ikke i noget andet Organ end i Tarmen at finde Mikrober; i Tarmindholdet fandt han forskellige Bakterier, men i selve Tarmens Slimhinde fandt han til Stadighed den samme ejendommelige Mikroorganisme, som han dengang beskrev som en stavformet Bakterie. Koleraen var imidlertid i Aftagende i Ægypten allerede ved Kochs Ankomst dertil og da han ikke følte sig fuldt tilfredsstillet ved Resultatet af sine Undersøgelser dér, besluttede han at gaa til selve Koleraens Hjemstavn i Indien for at arbejde videre. Hans Ophold i Indien, som varede fra December 1883 til Marts 1884, svarede til Forventningen. Det lykkedes ham her for første Gang fra Tarmindholdet af Koleralig at rendyrke den senere saa berømte Kommabacil og at paavise, at det i Virkeligheden var den samme Stavbakterie, som han allerede i Ægypten havde iagttaget i selve Tarmens Slimhinde.

Benævnelsen Kommabacil gav han den, fordi den som oftest har Udseende af en kort, tyk, let krummet Stav (med en Længde af 1,5 Mikromillimeter \approx $\frac{1}{10}$ af en Millimeter).

Uagtet Koch havde vist, at denne Bacil altid fandtes i Tarmen hos Koleralig, medens den aldrig fandtes i sunde Tarme, ja uagtet Koch havde Lejlighed til at iagttage, at Mennesker ved at drikke af Vand, der indeholdt den paagældende Mikrob, fik Kolera, rejstes der dog efter Kochs Meddelelser fra flere Sider Tvivl om, hvorvidt den af ham fundne Kommabacil virkeligt var Koleraens egentlige Aarsag.

Først paastodes det af andre Forskere, at den af Koch beskrevne Bacil slet ikke var særegen for Kolera, da ganske lignende Mikroorganismer skulde være fundne i Tarmindholdet fra sunde eller fra Mennesker, der i hvert Fald ikke led af Kolera. Det lykkedes imidlertid Koch let at slaa alle disse Angreb tilbage, idet det ved nærmere Undersøgelse viste sig, at der kun var en ganske overfladisk Lighed imellem de omtalte Baciller og Kochs Kommabacil. Da endvidere talrige andre Læger ved Undersøgelsen af Koleralig og Koleraudtømmelser stadig har kunnet konstatere Tilstedeværelsen af Mikrober, der i alle Henseender frembød de af Koch beskrevne Karaktermærker, er efterhaanden al Opposition mod Rigtigheden af hans Opdagelse forstummet — ja endog Medlemmerne af den franske Koleraekspedition har ganske sluttet sig til Kochs Opfattelse.

Efterat man saaledes er blevet enig om at betragte Kommabacillen som Koleraens eneste og egentlige Aarsag, har man ivrigt givet sig ifærd med at studere denne Mikrobs Levevis og Særegenheder med ganske særligt Hensyn paa derigennem at vinde Holdepunkter for dens Bekæmpelse og mulige Udryddelse.

Det har da ved disse Undersøgelser først og fremmest vist sig, at Kommabacillen er et meget tørstigt Væsen, der for at leve og formere sig fremfor alt kræver Fugtighed og næppe er ømfindligere for noget end for Udtørring. Det viste sig, at en Udtørring af blot 2 Timers Varighed tilintetgør Kommabacillernes Levedygtighed, selv om der ellers er Næringsstof nok tilstede. Er derimod det Medium, hvori de anbringes, fugtigt, trives de fortræffeligt, selv om der kun er meget ringe egentligt Næringsstof \approx organiske Stoffer tilstede. I destilleret Vand, som er ganske frit for saadanne organiske Substanser, gaar Kommabacillen meget hurtigt til Grunde, men allerede i almindeligt Brøndvand, hvor der altid findes en ringe Mængde organisk Stof, kan de holde sig levedygtige igennem ret lang Tid, efter Undersøgelser af Koch i et Tidsrum af 30 Dage. I Kloakvand

og Latrinindhold lever de kortere, men kan dog findes leve- og forplantningsdygtige efter 7 Dages Ophold i disse Vædske. Overordentligt frodigt formerer Kommabacillerne sig paa fugtig Jord, som de hurtigt overtrækker med et slimet Dække, idet de fortrænger de andre i Jorden levende Mikrober — men rigtignok kun for nogle Dage, hvorefter disse sidste atter faar Overtaget og Kommabacillerne lidt efter lidt uddør.

Man vil se, at allerede dette er ret værdifulde Oplysninger, idet de lærer os, at en tør Sommer ingenlunde er gunstig for Koleræens Udvikling og endvidere at Vanding ikke er Midlet til at bekæmpe Kommabacillerne.

At derimod en meget varm og tillige fugtig Sommer kan være gunstig for Udviklingen af en Epidemii fremgaar af de Undersøgelser, der er gjorte over Kommabacillens Forhold til Temperaturen, ved hvilke det har vist sig, at den trives bedst ved en Varme af 30° — 40° og allerede ved en Temperatur af 16° C. standser ganske i sin Udvikling. Men dermed er ikke sagt, at den dør ved denne Varmegrad — tværtimod, den kan endog taale at stivfryses ved en Temperatur af $\div 10^{\circ}$ C. uden at miste Evnen til at leve op igen, naar den atter kommer under gunstig Temperatur og faar passende Næring. Derimod er Kommabacillen meget sensibel for Temperaturer over 40° og og allerede en Temperatur af 50° — 55° C. er nok til i Løbet af nogle Timer at dræbe den.

Det har saaledes vist sig, at Udtørring og høj Temperatur er af ødelæggende Indflydelse paa Koleramikrober, men det har endvidere vist sig, at der findes en betydelig Mængde Stoffer, der er istand til at ødelægge den eller dog afsvække den betydeligt.

Saaledes er det af stor Interesse, at Tilstedeværelsen af selv ganske ringe Mængder Syre hindrer Kommabacillens Vækst overordentligt. Dette er rimeligvis en Omstændighed, der frelser mange Menneskers Liv paa kolerasmittede Steder, da Mavesaften, som bekendt, den største Del af Døgnet reagerer surt, og da Koleræens Smitstof som Regel maa antages at trænge ind gennem Munden, ligger det nær at antage, at Kommabacillerne ofte gaar til Grunde i den sure Mavesaft, som de maa passere inden de naaer ned i Tarmen. Ser de derimod deres Snit til at trænge ind i Organismen paa en Tid, hvor Mavesaften reagerer alkalisk, kan de uhindret slippe ned i Tarmen.

Vi skal ikke her nævne alle de Stoffer, der er befundne skadelige for Kommabacillen, men kun nogle enkelte, til hvilke der synes at knytte sig praktisk Interesse. Vi vil saaledes

nævne, at Jodoformen har en ganske særlig ødelæggende Indvirkning paa Koleramikroben, der endog er saa ømfindlig overfor dette Stof, at den ikke blot ved Berøring med det, men allerede paa en vis Afstand dræbes deraf.

Skulde der derfor engang bryde en Koleraepidemi løs, turde der være al Grund til at forsøge om dette Stof ikke ved indvendig Brug kunde vise en helbredende Indflydelse paa Kolerasyge.

Af andre Stoffer, der har vist sig i Besiddelse af en overordentligt stærk dræbende Indflydelse paa Kommabacillerne, skal vi blot nævne Sublimat og Karbolsyre, der under en Epidemi maatte blive af en overordentlig Betydning som Desinfektionsmidler, navnlig til Uskadeliggørelse af de kolerasyges Udtømmelser. Sublimatet er det mindst heldige af disse Stoffer, uagtet det paa selve Kommabacillen har den kraftigste Indflydelse, thi dets Virkning svækkes i Praksis ved at det indgaar Forbindelser med Æggehvite-stofferne i Udtømmelserne. Derimod synes Karbolsyre, og da navnlig blandet med lige Dele koncentreret Svovlsyre, at maatte blive et aldeles paalideligt Desinfektionsmiddel ved Anvendelse i en 5°/₁₀ vandig Opløsning.

Som man saaledes af det foregaaende vil se, er der i og for sig ikke megen Grund til at frygte en Invasion af Kolera her under de nuværende Forhold og skulde den komme hertil, er der al Grund til at tro, at vi vil være ganske anderledes væbnede imod den end tidligere, efter alt hvad vi nu véd om dens Aarsager og de Betingelser, den fordrer, for at udvikle sig til en alvorlig Epidemi.

Det offentlige kan gøre uhyre meget til at formindske Farerne ved at skaffe Spildevandet frit og hurtigt Afløb og ved at holde skarp Kontrol med Renligheden i Husene, men mest kan den enkelte gøre for sig selv ved simple og forstandige Forholdsregler, der grundes paa Kundskab til Sygdommens Aarsag. Holder man sig fra kolerasyges umiddelbare Nærhed og gør man sig til Regel altid at koge det Vand og den Mælk, der benyttes i Husholdningen, har man i Virkeligheden ikke Grund til at frygte for denne Sygdom, der langt fra hører til de smitsomste eller vanskeligste at undgaa, naar man blot véd lidt Besked om Sygdommens Natur.

Af Dagens Krønike.

Det var i 1866. Kejser Napoleon havde besøgt en lille fransk By, hvis Navn man vil have Vanskelighed ved at finde paa Kortet. Den hed forresten Auxerre. Mairen havde gjort sin Opvartning paa Jernbanestationen og sad Dagen efter veltilfreds over at have afleveret de konventionelle Fraser uden at stamme eller hakke. „Den tavse Mand“ havde trykket sin tro Embedsmands Haand med det aandsfraværende Udtryk i Ansigtet og det tilslørede Blik, som Verden antog for Tegn paa Oraklets Dybsindighed. Noget Svar paa den lille beskedne Velkomsttale havde Mairen ikke ventet udover det sædvanlige: „Modtag min Tak, Hr. Maire, fordi De paa en saa smuk Maade har udtrykt de Følelser, der besjæler mine trofaste Undersaatter i Auxerre.“ Og hans kejserlige Herre overskred heller ikke denne Gang sin Veltalenheds beskedne Grænser.

Kejseren rejste, Befolkningen i den lille By raabte sit *Vive l'Empereur*, Mairen gik i Seng og sov de Retfærdiges Søvn og sad den næste Dag paa sin Veranda ved Frokosten, spændt paa at læse sit Navn i Morgenbladene i Forbindelse med Beretningen om Kejserbesøget.

Paa en Gang udstøder han et Overraskelsens Skrig. I alle de officiøse og inspirerede Blade var Napoleons Besøg i Auxerre gjort til en Verdensbegivenhed. Kejseren havde holdt en Tale, som vilde sætte hele Evropa i Bevægelse. Og den gjorde det virkelig, samtidig med, at Pressen i Udlandet ikke kunde komme sig af Forundring over, at Kejseren havde valgt

en saa ubetydelig Begivenhed og en saa ubetydelig By til at holde en saa sensationel Tale.

Mairen slog sig for Panden, rokkede stille frem og tilbage: ikke et Ord af alt det, der stod i Bladet, kunde han mindes!

Mairens Frue begyndte at frygte for, at Mandens Forstand var rystet, da han i det samme faar Øje paa et stort ministerielt Brev, som ikke var aabnet endnu. Han brækkede med rystende Haand Seglet og læste. Og jo længere han læste, des mere glattedes Rynkerne i Panden. Et bredt Smil stjal sig hen over Ansigtet: „Det var dog mærkeligt, at jeg kunde glemme det“, mumlede han, „en saa vigtig Udtalelse.“

Han rakte sin bedre Halvdel Brevet, som kun indeholdt hans Udnævnelse til Officer af Æreslegionen „som Anerkendelse af hans Diskretion og Dygtighed.“

Den næste Dag var de bevingede Kejsrerord over hele Evropa. Kabinetterne fik travlt, Interpellationer forberedtes i Kamrene, Børserne fik Feber, kort sagt, den lille Tale, som aldrig havde været holdt, havde gjort den tilsigtede Virkning. En ny Kammertone i Politiken var anslaaet.

Treogtyve Aar senere gentager en lignende Historie sig i St. Petersburg.

Czaren havde Besøg forleden af en lille Fyrste, Nikita hed han, Høvding over Tschernagora, det sorte Bjerg, ogsaa kaldet Montenegro, hvis Hovedstad ikke længere tilbage end i Slutningen af Tredserne beskrives som Landets første Stad „med 20 Boliger, af hvilke dog kun to kan fortjene Navn af Huse“. Nogen Anledning til at holde en stor og verdenrystende Skaaltale var lige saa lidt tilstede her som i Auxerre, men ikke destomindre læser man næste Dag i Alverdens Blade en sensationsvækkende Udtalelse af Kejseren, som denne selv har ladet sit Pressebureau telegrafere Evropa rundt. Den er senere blevet et Slags bevinget Ord: Fyrsten af Montenegro er min eneste sande Ven!

Den i Forvejen af mørke Skyer tungt bedækkede politiske Himmel er ikke bleven klarere efter dette Lynglimt fra St. Petersburg, og dog kan man være temmelig sikker paa, at det har ramt, hvor det skulde. I politiske Kredse — og særlig i tyske — har man imidlertid anvendt megen Tid paa at lede efter det bestemte Maal for Czarens Tordenkile. Man har ment, at om end det direkte Sigt punkt har været Balkanstaterne, har Tordenen ogsaa skullet høres tydeligt saavel i de kejserlige Paladser i Wien og i Berlin som i Quirinalet. Det er Afskeds-

ordet til Trekejserforbundet, om hvilket man ikke vil høre mere, før den næste evropæiske Krig er overstaaet og de tre Stater atter til indre politiske Formaals Opnaaelse behøver en intim Tilnærmelse.

Det nærmeste Formaal med Kejserordet har dog været en Trusel mod de antirussiske Bestræbelser i Serbien og fremfor alt i Bulgarien. Medens Ruslands Indflydelse i det førstnævnte Kongerige ganske vist er steget betydeligt paa Østerrigs Bekostning siden Kong Milans Abdiktion, saa meget, at alle de fredelige og forsonlige Udtalelser fra det regerende Parti i Serbien med Hensyn til Forholdet overfor Østerrig, i Wien betragtes som hule Talemaader, saa udfoldes der dog samtidig af Dynastiet Obrenovichs Venner en ihærdig Agitation, som nok har kunnet vække Betænkelighed i Petersburg. Og i Bulgarien har Forholdet for Ruslands Vedkommende stillet sig endnu ugunstigere.

Denne unge Stat har nemlig i et Par Aars Tid faaet Lov til at leve sit eget Liv. Den evropæiske Presse har kun i ringe Grad beskæftiget sig med Begivenhederne dernede og det er mærkeligt, hvor velgørende det er for et lille Land, naar det lykkes dets Styrere at hindre det i at blive gratis Sensationsstof for politiske Causører.

Prins, eller om man hellere vil, Fyrst Ferdinand har i sin korte Regeringstid forbavset dem, der har havt Lejlighed til at følge med Begivenhederne i Bulgarien. Med en Dygtighed og Energi, som ingen har tiltroet ham, har han skaffet Ro og Orden tilveje i Landet, holdt de russiske Agitationer og Konspirationer indenfor hidtil uskadelige Grænser, og ved Hjælp af sin dygtige Minister Stambulow med meget Held arbejdet for Landets fredelige Udvikling. I de sidste to Aar har Bulgarien gjort overraskende Fremskridt.

Prins Ferdinand synes at være en ret original Karakter. Han udtalte sig forleden til en engelsk Journalist om Aarsagen til, at det var lykkedes ham i saa kort Tid at gøre sig ikke blot taalt, men tilsyneladende virkelig afholdt af Bulgarerne. Grunden, mente han, var, at han havde haft det Held ved sin Ankomst til Sofia, hverken at repræsentere russisk eller østerrigsk Politik. Fra alle Sider havde man nemlig slaaet Haanden af ham. Og da han blev forladt af dem, der særlig af personlige og dynastiske Grunde kunde ventes at ville støtte ham, havde han gjort sig det klart, at han maatte være sig selv nok.

Hans isolerede Stilling har vundet ham Bulgarernes Sympathi. Intet har passet bedre til Situationen end den muntre Pessimisme, med hvilken han optræder overfor sine Omgivelser. Han fortalte selv, hvorledes han ved en given Lejlighed spøgefuldt havde ytret til sine Officerer, at da de havde jaget Fyrst Alexander bort, som havde ført dem til Sejr, saa vilde det vel ikke vare længe, førend de skaffede sig af med denne engang saa populære Fyrstes Efterfølger.

Prins Ferdinand nærrede stor Agtelse for den ulykkelige Kronprins Rudolf af Østerrig. Han mener, at Østerrig i ham har tabt et politisk Geni, hvis udprægede Sympathi for den slaviske Befolkning gjorde ham ganske særlig skikket til at være Monarkiets fremtidige Styrer. Men Rudolf savnede ligesom de fleste andre kgl. Arvtagere en rationel Opdragelse, anlagt for den Stilling, de skal beklæde. „Prinser“, sagde Ferdinand, „kan ride, gaa paa Jagt og spise gode Middage, og nogle af dem kan ogsaa eksercere et Regiment, men naar det Tidspunkt kommer, da de stilles overfor politiske Problemer, viser de sig at være rene Børn.“

Tilsyneladende tror Prins Ferdinand, at han har traadt sine politiske Børnesko. Tiden, maaske den nærmeste Fremtid, vil vise det. Foreløbig slumrer Rabalderpolitiken og de krigerske Tilbøjeligheder i Bulgarien, talrige Fabriker oprettes og vigtige Jærnbaner bygges. Den store Orientbane, som har sat Bulgarien i direkte Forbindelse med det øvrige Evropa, har været i Drift i nogen Tid, og for kort siden paabegyndtes Bygningen af den overordentlig vigtige Banelinje Yamboli-Bourgas. Hidtil har Bulgariens Ind- og Udførsel saa at sige været fuldstændig afhængig af Nabostaternes gode eller onde Vilje, men med Aabningen af den nye Forbindelsesvej vil Hjærtet af Landet blive bragt i Kommunikation med Havet, med det Sorte Hav, ved hvilket Bourgas, Bulgariens Marseille, ligger.

Denne Bane, hvis Længde skal være omtrent 110 Kilometer, bliver vistnok den billigste og hurtigst byggede Jærnbane i Evropa. Kontante Penge er ikke Bulgariens stærke Side, og Laan paa rimelige Vilkaar har foreløbig ikke været at opnaa. Regeringen har derfor valgt en ikke ganske sædvanlig, men højst praktisk Maade at bygge paa. Hærens Pioneer- eller Ingeniørregimenter skal arbejde her hele Sommeren og alle de Bønder, der bor i Nærheden af den projekterede Banelinje, skal yde visse Dages Arbejde som Ækvivalent for den forøgede Værdi, Jærnbanen skaber for deres Agerbrugsproduktion.

Otte Tusind Bønder skal levere 20 Sveller hver, saaledes at saa godt som det eneste udenlandske Produkt, der behøves til selve Banen, er Skinner, som er købte i England. Til næste Efteraar skal Banen være færdig. I Modsætning hertil har Serbien kastet Penge bort i Massevis til udenlandske Jærnbane-Spekulanter og Entreprenører, som ved et udsugende Tarifsystem har skaffet sig en Profit af indtil 28 Procent og Serbien en trykkende Gæld.

Men hvorlænge vil denne fornøjelige Tilstand være efter Czarens truende Tale? Alle velunderrettede Politikere er enige om, at den nuværende Fredstilstand i Europa lakker mod Enden, og saavel den østerrigske Kejsers som hans Ministers Udtalelser viser tilstrækkeligt, at de er paa det Rene med, at der er Fare i Luften. Der er ingen Mangel paa Tændstof i det sydøstlige Hjørne af Europa til at skabe en *casus belli* for Rusland, hvis historiske Mission i Orienten endnu stadig venter paa en endelig Løsning, og selv om Striden fra Begyndelsen af vilde blive et Udslag af det nu snart sagt permanente, spændte Forhold mellem Rusland og det tyske Kejserrige, vilde Sammenstødet mellem Czaren og Tysklands trofaste Forbunds-fælle, Østerrig, dog finde Sted i Balkanstaterne.

* * * * *

Samtidig med, at den russiske Czars opsigtvækkende Skaaltale har sat den politiske Spekulation i Bevægelse, støttet af det uvenlige Forhold, der raader mellem Rusland og Tyskland, og som dels giver sig tilkende ved at Kejser Alexanders Kontravisit i Berlin foreløbig maa betragtes som opgivet, dels ved det hidsige Felttog, som af tyske officøse Presseorganer er aabnet mod russiske Værdipapirer, forøges den almindelige Usikkerhed ved Tysklands voldsomme Optræden overfor Schwejts.

Det oprindelige Stridsspørgsmaal, om en tysk Politimands Arrestation af de schwejtsiske Myndigheder, er forlængst traadt i Baggrunden. Trin for Trin er Tysklands Fordringer voksede overfor dets lille fredsæle Nabo, indtil de er naaet op til et aabent Angreb paa Forbundsstatens Asylret. Fra tysk Side har man hævdet at de bestaaende Traktater forpligter Schwejts til at udvise alle tyske Undersaatte, der ikke er forsynede med Hjemstedspapirer. Denne Paastand er saa aabenbart i Modstrid med Asylrettens Grundsætninger, at kun den Magt, som

med Vilje vil lukke Øjnene for de heraf følgende meningsløse Konsekvenser, kan fremsætte den. Det ligger jo nemlig i Sagens Natur, at politiske Flygtninge aldrig vil kunne møde frem med saadanne af Hjemstedets Myndigheder udstedte Papirer.

Og hvad den bestaaende Overenskomst angaar, som den den tyske Regering paaberaaber sig, saa er det jo soleklart, at en Bosættelsestraktat ikke kan have haft til Formaal Udlevering eller Udvisning af Fremmede. Og særlig har den tyske Overenskomst med Schwejts aldrig haft dette Formaal. Den indeholder tværtimod Forsikringen om, at indvandrede Tyskere i Schweits skal behandles efter samme Regler som Kantonernes egne Borgere. Og naar der i Traktaten er Tale om Udvisninger, saa er det simpelthen en Ret, Forbundet har sikret sig over for erhvervsløse Fremmede, som eventuelt under deres Ophold vilde falde vedkommende Kommune til Byrde.

Det har derfor forbavset at se den Skarphed, med hvilken den tyske Regering fremsætter sine Fordringer, hvis folkeretlige Grundlag er af den allerløseste Beskaffenhed, og dertil ledsage dem med Trusler, der hovedsageligst gaar ud paa at rokke den garanterede Nevtralitet, som Wiener-Traktaten tilsikrede Forbundet. Man har ikke kunnet tro, at denne voldsomme Optræden alene havde til Hensigt at berøve de socialistiske Agitatorer et Fristed, Kraftanvendelsen stod ikke i Forhold hertil, især efter at Schwejts havde erklæret sig villigt til at reorganisere og skærpe sit Fremmedpoliti.

Den Opfattelse gør sig derfor ogsaa mer og mer gældende, at Tyskland ønsker at holde det nuværende Stridsspørgsmaal svævende, for ved given Lejlighed at kunne benytte det til Ophævelsen af Schwejts' Nevtralitet, eventuelt til et Paaskud for en ny „polsk“ Sønderlemmelse af Forbundsstaten. Saadanne Antydninger er endogsaa fremkomne i tyske Blade, der ofte benyttes til at bringe officjose Artikler. Der er blevet sagt, at den schwejtsiske Nevtralitet næppe vilde blive respekteret i en Krig mellem Tyskland og Frankrig, og endelig, at det italienske Schwejts var det eneste Ækvivalent, der kunde bydes Italien for de Opofrelser, som Trippelalliancen paalægger det. Saa kunde man endvidere overlade det fransktalende Schwejts til Frankrig som et Sonoffer for Tabet af Elsass-Lothringen.

At noget saadant kan fremkomme i et Blad, der ofte benyttes af Bismarck, er meget betegnende for Situationen, og man har endogsaa villet paastaa, at hele Striden vil kunne føres

tilbage til Afgørelser, der er truffet under Kong Humberts Ophold i Berlin.

Det kan ikke nægtes, at der er meget, som taler for, at Tysklands Planer gaar i Retning af at sikre sig en bedre strategisk Position mod Syd-Vest. Det er jo nemlig ingen Hemmelighed, at Schwejts, fra et strategisk Synspunkt betragtet, er og har været en Torn i Siden paa Tyskland. Militære Autoriteter er fuldstændig paa det Rene med, at hvis Frankrig under en eventuel Krig med Tyskland hensynsløst vil krænke Schweits' Neutralitet, det da endnu lettere end tidligere vil kunne gøre det schwejtsiske Omraade til en overordentlig gunstig Basis for sine Operationer mod de tyske Tropper, der har taget Frontopstilling mod den franske Grænse. Og fordi Tyskland i 1870 undgik en truende Fare fra denne Kant paa Grund af de franske Bevægelses Planløshed og de franske Generalers Mangel paa Resoluthed, er den tyske Generalstab ikke blind for, at Frankrig siden 1870 har vundet i Erfaring, og at det ikke er sandsynligt, at man for anden Gang vil begaa den samme Dumhed.

Naar dertil kommer, at det for den tysk-italienske Militærkonvention vilde være særdeles ønskeligt, om de to forbundne Armeer kunde række hinanden Haanden tværs over Alperne, saa vinder den nuværende tysk-schwejtsiske Tvist en Betydning, som ikke lader sig afdæmpe af det socialpolitiske Bomuld, i hvilket man fra den tyske Regerings Side har saa travlt med at indvikle den.

Pax.

Mellem Sæsonerne.

Vedtagelsen af den nye Theaterlov vil altid staa som et af de mest opløftende og rørende Momenter i den danske Kunsts Historie. Den Iver, ja den Begejstring, hvormed baade Højre- og Venstrepolitikere, der ikke til daglig vides at beskæftige sig med Kunstens Tarv, søgte at værne den nationale Kunst — hver paa sin Maade —, turde være noget saa enestaaende, at man roligt kan gaa ud fra, at den Komædie faar man aldrig mere at se.

Den Maade, hvorpaa Folkethingsmanden for Kjøbenhavns 7de. Hr. Halkier, oprindeligt havde tænkt sig at fremelske den nationale Kunst, var dog uden Tvivl Forhandlingens Glanspunkt. Han sagde noget lignende som: Man bør sørge for, at Privattheatrene ikke faar Fingre i de gode Stykker. Det er Privattheatrenes naturlige Opgave at spille alt muligt Gøgl; thi hvad skal det store Publikum med ordenlige Stykker? Disse hører hjemme i det kgl. Theaters Arkiv, for derfra, med passende Mellemrum, at fremføres til Gavn og Glæde for Blomsten af det danske Folk.

Det lader sig ikke nægte, at der i den finere Del af Rigsdagen var nogen Stemning for denne Afgørelse, og Gud maa vide, hvad Enden paa det vilde være bleven, hvis ikke de kjøbenhavnske Theaterdirektører med ligefrem Fanatisme var gaaet i Ilden for det literære Repertoire. Et virkelig betagende Skue! Her var ikke Tale om Paavirkning udefra, om hyklet Mod og Lyst — nej! Haand i Haand, med oprejst Pande, og „paa egne og Personales Vegne“ skred vore brave Direktører frem til Kamp for den hellige, den store Kunst.

Og da Rigsdagen hørte om den elendige Tilstand, hvori baade Hr. Ferd. Schmidt og Hr. Abrahams og Hr. Carl Nielsen befandt sig, fordi de ikke kunde være saa literære, som de gjerne vilde være, da ynkedes selv Hr. Halkier, og den nye Theaterlov blev vedtagen.

Saa er da det højtidelige Øjeblik kommet, da vore Direktører skal følge deres Hjærtets Trang og ikke længer øde deres Geni paa aandsfattige Kassestykker.

Vi, der er udenforstaaende, glæder os oprigtigt til at se dem udfolde sig i al deres Glans. Og vi har Grund til at vente os noget virkelig Storartet.

Hvor ofte har en fordringsfuld Presse ikke lagt Folketheatrets Hr. Abrahams paa Sinde, at han burde anvende sine fortræffelige Aktører til en ædel og fornem Kunsts Dyrkelse. Men Hr. Abrahams svarede som en bedrøvet, men standhaftig Martyr: Hvad skal jeg arme literære Direktør gøre? Al min Hu og al min Higen gaar mod Kunstens Paradis, dog kun lidet nytter min hæderlige Stræben! Paradisets Have er forsvarligt lukket af og udenfor vandrer Kammerherrekeruben med Nøglen. Men luk Porten op, giv mig Lov til at spille hvad jeg vil, og I skal faa literær Komædie at se!

Nu er Entréen fri, og Hr. Abrahams behøver ikke længer at græde udenfor paa Maatten.

— Himlen være takket for den udmærkede ny Styrelse, som Dagmartheatret har faaet. Ak, hvor herligt endelig en Gang at skulle se Tragedien genfødes herhjemme. Det eneste foruroligende skulde da være, at de tre energiske unge Direktører var altfor ivrige. Thi ikke kan de modstaa nogen hverken gammel eller ny Tragedie; hver af dem farer rundt i sin Del af Europa, og det er ikke enkelte Stykker, men hele Repertoier, de bringer med sig hjem. Selv om intet af Stykkerne gaar længere end en Uge, har de allerede mere end nok til den Tid, en Theaterdirektion i vore Dage kan regne paa at disponere over.

Hvilken Lykke, navnlig for Hr. Ernst v. d. Recke. Som et deltagende Publikum sikkert erindrer, har denne forurettede Digter for et Decennium eller to siden produceret en Tragedie, der forgæves bankede paa det nationale Theaters Port. Ganske vist forklarede den ondsksfulde Kammerherre Fallesen siden, at Grunden til det kgl. Theaters Ubarmhjærtighed var den, at Tragediens Personliste havde 7 Prinser, hvilket var selv et kgl. Skuespillerpersonale uoverkommeligt.

Men Dagmartheatrets 3 Helte vil ikke vige tilbage for Hr. Reckes 7 Prinser. Hr. Aagaard er som skabt til en Magnus Barben

og hvis Guldharald optræder i Tragedien, kan Hr. Riis-Knudsen ikke finde nogen mere passende Debutrolle. Saa har Dagmartheatret jo ogsaa nu Hr. Sophus Neumann, der er vant til at være baade Fyrste og Kejser, og for hvem en sølle Prins vil være den smalleste Sag.

Som maaske en og anden af vore Læsere ogsaa har lagt Mærke til, er Hr. Riis-Knudsen, foruden at være Theaterdirektør, tillige Redaktør. Han udgiver et Tidsskrift for den Rudolph Schmidtske Digterskole, en Skole, som er afgjort tragisk og som udøser sin Bedrøvelse for en snævrere Vennekreds. I dette alvorsfulde Tidsskrift erklærede Hr. Riis-Knudsen ifjor med den Pathos, der falder ham saa naturligt, at han ikke gad beskæftige sin berømte Pen med at kritisere Kasino-Theatrets Forestillinger, idet han ansaa baade Skuespillere og Repertoire for at være under hans Kritiks Værdighed.

Hr. Riis-Knudsen burde som den Tragiker, han er, have betænkt, at der er en Nemesis til. Ikke saasart var Redaktør Riis-Knudsen bleven Theaterdirektør, før han ilede med at engagere baade Hr. Sophus Neumann og dennes Søster Fru Mathilde Neumann-Nielsen fra det foragtede Kasino, og det var ikke Hr. Riis-Knudsens Skyld, naar han ikke fik unge Kolling med.

Nu bliver det spændende Spørgsmaal, hvordan han vil forlige Redaktør Riis-Knudsen med Theaterdirektøren af samme Navn. Allerede det, at Redaktør R.-K. i sit Tidsskrift ikke vil omtale et Theater, der konkurrerer med Direktør R.-K., bliver artigt nok. Men hvordan skal Redaktøren forholde sig overfor Direktørens Kasinoskuespillere? Vil Redaktør Riis-Knudsen ikke omtale Hr. Neumann og Søster, eller vil han forkynde Verden, at disse to Syndere er blevne lutrede ved at komme i Direktør Riis-Knudsens artistiske Frelserhær?

Forøvrig vil herefter ingen med Rette kunne rynke paa Næsen af Kasino. Ogsaa dette Theater vil i den kommende Sæson stræbe mod Kunstens stejleste Tinder. Direktøren, Ridder Carl af Nielsen, har ved at overvære Meiningerens Prøver perfektioneret sig i den højere Iscenesættelse, og han vil i Shakespeares Othello (i Uddrag) præsentere Kjøbenhavnernes Resultatet af sin Flid.

Man tør da i Sandhed ønske Kjøbenhavn til Lykke. Har vi før intet literært Theater haft, faar vi nu ikke mindre end tre, og kun det kgl. Theater vil, som hidtil, dyrke de lettere Genrer.

Leporello.

Korrespondance.

Denne Rubrik er helliget Damerne, de Damer, der uden at være professionelle Forfattere har et eller andet paa Sinde og for hvem Brevformen falder lettest og naturligest. Det første Brev, vi har modtaget, lyder:

Skaf mig en Doktor!

Allerførst maa jeg, siden det er blevet moderne med Introduktion — og Moden bør man følge — forestille min Ringhed for Dem, Hr. Redaktør. Desværre tør jeg ikke melde mig som fast Medarbejder. Jeg kunde nok have Lyst til at give mit kvindelige Besyv med til Diskussionen i Dagens Krønike, men hverken har jeg Mod til at lægge Beslag paa Deres Plads, eller har jeg Tid til at binde mig med Løfte om regelmæssigt Arbejde. Jeg er et tilfældigt Numer i Deres Tidsskrift, kommer med en Bøn, et Spørgsmaal, og synes De ikke, det passer for Dem, faar jeg rolig lade det gaa i Papirkurven og se Tiden an, om nogengang Lejligheden skulde være mig gunstig til at faa mit Kæremaal frem.

Det er ikke en Klage for igaar og idag, det er et mangeaarigt Savn, jeg vil bede Dem hjælpe mig over, hvis der hjælpes kan.

Skaf mig en Doktor!

Nu hører jeg det Forbitrelsens Ramaskrig, som opløftes lige fra Lægekongressens Pasteurs til Hr. Huth og alle Kvaksalverne: Er her ikke Læger, ti for en, er her ikke Kliniker og Konsultationstider, er her ikke Læger tilfods og tilvogns, hvad vil dette Menneske?

Og dertil kan jeg kun svare: jeg er intet Menneske men en Moder; og jeg ønsker det, som enhver fornuftig Moder maa ønske: en Doktor, ja, en Læge til mine raske Børn.

Jeg er nemlig saa heldig at have en Flok raske Unger, som Gud ske Lov kun sjælden trænger til Lægehjælp; jeg har en overordenlig dygtig Huslæge, en *Cordon bleu*, som er paa Pletten hvergang jeg sender Bud efter ham, som kan erklære mig en Skarlagensfeber og en Slump Mæslinger over trods nogen, saa jeg aldrig tvivler, naar han har sagt: „smitter, afspærres,“ som kan skrive Dig Hostepiller, der maatte stoppe Munden paa en Søløve, som kunde operere Dig til hundrede Glas Spiritus og vide Navnet paa dem allesammen, men som ikke gider beskæftige sig med Ubetydeligheder, som gør mig flov, hvergang jeg beder om Raad for en Snue eller en bolden Finger, og som ler mig ud for min naragtige Ængstelighed og forestiller mig, at mine Børn ikke kan komme i Betragtning; thi i hans Venteværelse staar det tykt med baade Halte og Blinde og Værkbrudne — det er Doktorarbejde, og imod dem er mine Skader ikkun for Kanaljer at regne. Men jeg vil saa nødig vente, til mine Børn bliver Halte, Blinde og Værkbrudne, og jeg mener at fornuftige Raad i rette Tid kunde forhindre mangan en Sygdom og Elende.

Hvis man nu havde en Doktor, som af sig selv, regelmæssig, for Eksempel hver Ugedag, besøgte En og spenderede en Timestid paa En, hvor beroligende vilde det ikke virke. Man fik Fortrolighed til ham, Børnene lærte ham at kende, saa ikke det at skulle tale med Doktoren straks skaffede hysteriske Anfald og Krampegraad, man fik Besked om, hvordan man havde at forholde sig overfor Omgangssygen eller Epidemien, hvis der var nogen i Kvarteret, man talte sammen og valgte det rigtige Tidspunkt, da Jette skulde have Jernpiller og Rikke et lille stift Snørliv, for ikke at vokse sig skæv, man fik sig et forstandigt Raad og kunde sikkert ride mangan en Storm af ved at tage de rette Reb i Sejlene. En sagkyndig velvillig Vejleder gennem den fysiske Opdragelses Skær, det savner man nutildags.

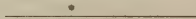
Kanhænde mangan en Læge vil korse sig ved Tanken om at skulle praktisere paa den Maade — men saa kan han jo lade være, der er nok af videnskabelige Specialiteter at vælge imellem. Kunde ikke Huslægespecialiteten respekteres mellem de andre og uddannes som de, der maatte vel findes Læger nu som i forrige Tider, der ikke udelukkende helligede sig særlige Studier og Forsøg, men rolig tog det Parti at holde Sundheden vedlige i enkelte Individer, som interesserede dem, fordi de var deres Hjord.

Ja, for i gamle Dage, i min Bedstemoders Tid, havde man Huslæger af den Art. Min Bedstemoder havde en Perle af Genren. Det var ingen Professor, ikke en eneste Opdagelse af et usselt Infusoriums Forplantning havde han gjort, jeg tror saamænd, at Fætrene kaldte ham en gammel Idiot; men han vidste Besked om og interesserede sig for Husets Ve og Vel, alt havde han Tid til at afhandle med Bedstemoder: Kokkepigens Tandpine og Studentens Hovedværk, de Smaas Fingre og de Størres Kinder; og saa fik man et lille Tilhold, som altid hjalp, maaske netop fordi Manden ikke var saa stor en Idiot endda.

Og jeg tror det vilde blive til alle Parters Tilfredshed, om man indrettede sig paa regelmæssig venskabelig Bekendtskabsfod med sin Læge. Der er ingen Mening i, at Doktoren er en Forløber for alle Lidelser og Kvaler, saa Barnet bare ved Synet af ham faar Uro og Angst i Kroppen; nej en Doktor, som er en Ven, som interesserer sig for mig og mine, som har Tid tilovers til at tale med mig og tænke sig ind i mine Ængstelser, det maa der til, en Art Sjælesørger for vore Legemer, kunde det ikke tænkes?

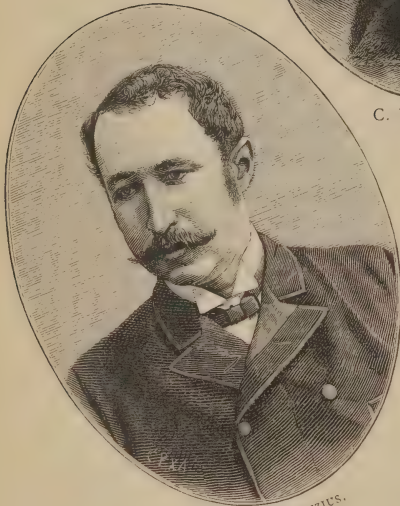
Lad blot Videnskaben og Specialisterne florere ved Siden af. jeg ønsker kun en Specialitet føjet til de øvrige, en Specialitet, som er den betydningsfuldeste og som forsømmes skammeligt. Huslægen skulde repræsentere Klasselærerinden i Skolen, det er den beskedneste, men den vigtigste Post.

Fruen i Huset.

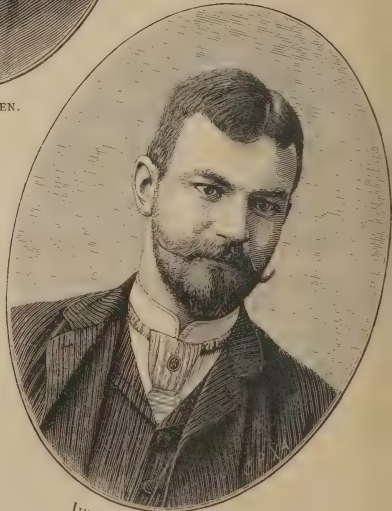

C. RIIS-KNUDSEN.

KARL MANTZIUS.

JULIUS LEHMANN.

Dagmartheatrets nye Direktion.

Til Portræterne.

I disse Dage, da dette Hefte udkommer, vil det kjøbenhavnske Theaterpublikums Interesse samles om Dagmartheatret og dets 3 unge Direktorer. Af *Dagens Krønike* opfylder da kun en simpel Pligt, naar det præsenterer sine Læsere Portræter af disse Dagens Helte.

Hr. Riis-Knudsen er Søn af afd. Proprietær Jacob Knudsen til Blidstrup paa Mors. Han er født 1863. R.-K.s Fader var en meget rig Mand, og Farbroderen, Etatsraad Poul Knudsen, der efter sin Broders Død ægtede Enken, ejer foruden Blidstrup: Ullerupgaard i Thy, Moutrup m. m. R.-K. blev privat dimitteret som Student og tog siden Philosophicum. I 1885 udgav han en Pjece *Højrepressens literære Kritik*, der vakte en vis Opsigt ved den Hensynsløshed, hvormed den ganske ubekendte Kritiker, der tonede Flag som uafhængig Højremand, slog om sig baade til Højre og Venstre.

Ifjor paabegyndte han Udgivelsen af et literært Fjortendags-Skrift *Literatur og Kritik*, hvori han selv som Theaterkritiker kæmpede for den store Komedies Genfødelse; iaar lejede han Dagmartheatret, vel tildels for i Praksis at bringe sine dramaturgiske Ideer til Udførelse. Han holdt for faa Uger siden Bryllup med Frk. Julie Bredstrup, en af hans Theaters unge Skuespillerinder.

Hr. Karl Mantzius, Søn af afd. Skuespiller Kristian Mantzius, er født i Kjøbenhavn 1860. Blev Student fra Mariboers Skole 1878, studerede romansk Filologi, først her, siden ved Pariser Universitetet. Under sit Ophold i Paris 1882—83 modtog han Engagement til det kgl. Theater. Debuterede 1883 som Jeronimus i *Erasmus Montanus*. Har navnlig de sidste Par Sæsoner gjort stor Lykke i klassiske Farce- og Lystspilroller. Andetsteds i dette Hefte

omtaler Dr. Edvard Brandes Hr. Mantzius' Spil som Rosiflengius i *Det lykkelige Skibbrud*.

M. har faaet Uddannelse som Skuespiller hos sin Fader, ved Konservatoriet i Paris under Got og Delaunay, hos Phister og senest i den af Olaf Poulsen ledede Klasse i det kgl. Theaters Elevskole.

Ved forrige Sæsons Slutning tog M. Afsked fra det kgl. Theater for at gaa som Direktør og Skuespiller til Dagmartheatret, for hvilket han ifjor oversatte og bearbejdede et Par Stykker, bl. a. Farcen *Dr. Jojo*. Han er gift med en Datter af afd. Dr. C. Rosenberg, en talentfuld Skuespillerinde, der følger sin Mand til Dagmartheatret.

Hr. Julius Lehmann er født i København 1861; Søn af Oberst L. Blev Student fra Metropolitanskolen 1878, studerede tysk Sprog og Literatur, tog Magisterkonferens i Tysk 1885. J. L. er baade Journalist og Forfatter. En kort Tid (1883) skrev han Anmeldelser fra Privattheatrene i det af Hørup og Edv. Brandes redigerede *Morgenblad*; senere har han vikarieret som Musikanmelder ved *Nationaltidende* (1886—87). I Januar 1884 fik han paa det kgl. Theater opført Proverbet *Afdansning*. Til dansk Folkebibliothek har han oversat *Egmont* og *Vilhelm Tell*; til Dagmartheatret Wilbrandts *Malerne* („Jephthas Datter“). — Paa to Udenlandsrejser har L. haft Lejlighed til at se megen tysk Komædie, navnlig paa Burgtheatret. — I forrige Sæson var han af forhenv. Direktør Cetti engageret som Sceneinstruktør ved Dagmartheatret; da Hr. Cetti straks gik fallit, blev L. artistisk Direktør i den provisoriske Theaterrepublik. Han er nu gaaet over i den Riis-Knudsen'ske Direktion. Han er ugift.

Billederne af Dhrr. Lehmann og Mantzius er skaarne efter Originalportræter tagne til *Af Dagens Krønike* af Fotograf Riise. Billedet af Hr. Riis-Knudsen er efter et Portræt fra sidste Vinter.

Teaterbetragtninger.

I.

Det kongelige Teaters afvegne Sæson maa historisk utvivlsomt betegnes som: *Aprilsnarrenes Sæson*. Den gamle Heibergske Vaudeville opførtes 31 Gange, og hvis dette Tal absolut taget ikke forekommer særdeles højt — paa Privatteatrene regnes tredive Opførelser næppe for en Sukces — saa viser det sig ved Sammenligning enormt for en afbleget Vaudeville. Man behøver ikke at være nogen Olding for at mindes en Tid, hvor *Aprilsnarrene* hverken trak Hus eller gjorde synderlig Lykke; da Stykket opførtes i Begyndelsen af Halvfjerdserne, kom intet Menneske i Bevægelse af den Grund. Derimod blev Genoptagelsen i sidste Sæson til en Art national Begivenhed. Huset udsolgtes, naar *Aprilsnarrene* stod paa Plakaten, og hvis man med et lavt Tal vil anslaa udsolgt Hus i det kgl. Teater til 3000 Kr., saa udgav det fattige Kjøbenhavn henved 100,000 Kr. ifjor Vinter for at se *Aprilsnarrene*. Man jævnføre hermed, at en god Bog af en yndet Forfatter — til en Pris af fire Kroner for Eksempel — sjældent sælges i et Antal af tusind Eksemplarer. Den hele Nation naar ikke til at spendere 4000 Kr. paa en Bog, hvis den ikke af Forfatteren skreves og bestemtes til Konfirmationspræsent for det danske Folk.

Hvor meget de 31 Gange relativt betyder, viser andre Stykkers Opførelsesantal i samme Sæson. I den allerbedste Teatertid, i Januar Maaned gaves *Broder Rus* første Gang. Opførelsen var halvvejs fremtvungen ved en stor Del af Pressen, der havde rost det allerede udgivne Stykke paa Grund af dets gammelromantiske Tilsnit og fordret dets Antagelse, skønt Forfatteren allerede havde faaet et Helaftensskuespil opført i Begyndelsen af Sæsonen. Selvfølgelig blev det da velvilligt omtalt ved dets Fremkomst og Udførelsen ligeledes prist i høje Toner. Alligevel naaede ikke *Broder Rus* længere end til 13 — tretten Opførelser. Tager man endvidere *Fruen fra Havet* til Sammenligning, hvilket Skuespil bar Henrik Ibsens berømte Navn og hvis Fortrin endog den reaktionære Kritik, der forkastede *Gengangere*, anerkendte, saa lykkedes det ikke at skaffe dette Drama mere end 11 — elleve Opførelser. Gik det saaledes med de nye Stykker, kan man begribe, at Forholdet stiller sig endnu ugunstigere for ældre Sager. Efterat Teatret har forsømt Oehlenschläger i en Aarrække, genoptoges *Dronning Margareta* under den officielle Presses obligate Bifald — og kun en ringe Del af Pressen er ikke-officiel, naar det gælder det kgl. Teater. Naturligvis følte Publikum sig ogsaa pligtskyldigst rørt ved dette Gensyn med Danmarks største tragiske Digter. Alligevel, da det kom til Stykket, hvad gav saa *Dronning Margareta*? Kun ti Aftener i mere end to Maaneder.

Imidlertid, Tallene beviser endnu intet. Det som ikke kan statistisk opgøres, er Stemningen i Teatret, medens *Aprilsnarrene* gik over Scenen. Noget i Retning af Konfirmationssøndag, Juleaften og patriotisk Festmiddag. Ganske sikkert, Folk kom i Teatret for at mere sig, men med en Morskab, der ikke udelukkede Andægtighed og løftet Nationalfølelse. Velsindede Grosserere sad der som levende og klippestærke Protester mod

den nyere Literatur, og Borgerskabets Damer følte sig ligesom i Ly mod alle Anfægtelser ved den iøvrigt noget havarerede Uskyld, der giver sig Luft i Trines kvalme Sang: *Der er i Himlen en Dreng saa smuk!* Fremstillerinden, den talentfulde Fru Bloch hævede ogsaa Visen gennem barnlige Betoninger til psalmeagtig Himmelvendthed, omtrent som om hun antog den saa smukke Dreng i Himlen for Jesusbarnet og ikke for den hedenske Gud Amor.

Paa dette Punkt svømmede Tilskuerne i Taarer, dog smilende igennem Taarerne. Der var ingen i Teatret, der følte sig mere end tolv Aar gammel. Børn paa en Scene frembringer altid en sikker Effekt; man ser det i Cirkus, naar den lille Jockey rider Manegen rundt paa sin Miniaturhest, og i Balletterne, naar et Par, der tilsammen tæller ti Aar, danser en adstadig og gammeldags Menuet: Publikum svimler af Henrykkelse over et Syn der appelerer til den de fleste Mennesker medfødte Kærlighed til Børn mere end til den af de færreste følte Kærlighed til Kunst. Heiberg, der handlede som en gammel Praktikus, anbragte gjerne Børneskikkelser i sine Vaudeviller. Peter og Kristine kurtiserer hinanden i *Et Eventyr i Rosenborghave* som Kadetten og Karoline i *De Uadskillelige* og Hans og Trine her; *Alferne* komponeredes helt over Børnefremstillingen, og rundt om i de andre Heibergske Arbejder finder man den halvvoxne Dreng eller Pige dukke op, saaledes Balthasar i *Syvsoverdag* og Juliette, der i *De Danske i Paris* træder frem som en nydelig ung Knøs. Man har i de fleste af disse Figurer set Vidnesbyrd om den tidlige Interesse, hvormed Digteren omfattede den da purunge Skuespillerinde, der skulde blive hans Hustru, og sikkert staar denne Betragtning literærhistorisk ved Værd, men Heiberg, der nærmede sig Fyrreerne, følte muligvis en i den Alder ikke sjælden Beundring for det kvindelige Foraar i ren Almindelighed og havde desuden i Paris lært, hvormegen Virkning den saakaldte *travesti* (Pagerollen)

besad: derfor maatte Teatrets kønne Skuespillerinder blæse paa Papagenos Fløjte i Kadetbukser og Juliette trods Tantens sædelige Bud forvandle sig til en kæk Page.

Man skal i det Hele erindre, at disse Heibergske Vaudeviller forfattedes med koldt Overlæg af en Mand, der var ude over den første Ungdom. Deraf deres braadløse Satire. Ingen Himmelstormen, knap en Smule zigeuneragtig Lystighed i den tidligste Vaudeville *Kong Salomon og Jørgen Hattemager*, men en dannet Mands og et godt Hoveds kloge Vittighed og elskværdige Spøg. Netop saamegen Kommers, som Voksne kan lide, at Børn morer sig med — Poesi in usum Delphini. Derfor vrimlede Teatret ogsaa af Børn ved Opførelsen af *Aprilsnarrene*: en virkelig smittende Barnelatter lød igennem Huset. Publikum bestod saaledes enten af Voksne, der vilde blive som Børn igen, eller af den virkelige Danmarks Ungdom. Og der raadede en vis Nemesis heri. Da Heiberg i 1849 næsten tresindstyve Aar gammel endelig var bleven Teaterdirektør, aabnede han i September sin første Sæson med den forfærdelige Duftvaudeville *Slægtningene* og udstedte samme Dag en Ukas, ved hvilken den barnløse Mand forbød at medtage Børn under ti Aar i det kgl. Teater. Denne meget urimelige Bestemmelse — thi naar mindre Børn forholdt sig rolige, kunde de jo ligesaa gjerne sidde der som i andre Teatre, særlig naar Forestillingerne syntes afpassede efter deres Alder — denne Bestemmelse staar endnu ved Magt. Alligevel, mon ikke Krontrølløerne ved Opførelsen af *Aprilsnarrene* havde faaet Ordre til ikke at lade Børnene i den kriminelle Lavalder falde for Aldersgrænsen? Eller laa Vanskeligheden i at forlange Fødselsattester af den fremstormende Børnelegion under Ledsagelse af svigagtige Mødre, der hellere satte Børnene i en for Moderens Dyd højst graverende Alder end nægtede de smaa Synet af Trines Dans og Eksamensprøve? Vist er det, at Logerne

garneredes med runde, smilende, leende, gabende, skælmske, fortryllende Barneansigter som paa en Correggio'sk Frise. Det var et nydeligt Syn, men mon egentlig J. L. Heiberg havde værdsat dette Publikum efter Fortjeneste?

Alle disse Børn ledsagedes af Voksne, men som sagt disse kom ogsaa alene. Ikke alene de abonnerende Damer, for hvis Aftenfornøjelses Skyld det kgl. Teater væsentligt understøttes med flere hundredtusind Kroner om Aaret af Staten, men ogsaa Mandfolk. Kan nok hælde, at enkelte, der ikke var anlagte for Vaudevillen og som ikke formaaede at afvinde *Aprilsnarrene* en literærhistorisk Interesse, kedede sig lumsk. Alle gik dog derhen, fordi det var blevet Mode mellem det Selskab, der bestemmer Teatergangen i Kjøbenhavn.

II.

Hvad der tildelte *Aprilsnarrene* den dominerende Indflydelse i forrige Sæson, hvad der tiltalte Publikum og foranledigede den nationale Begejstring, er Stykkets Barnlighed. Denne Egenskab forlanges hos den Literatur, der skal behage fra det kgl. Teaters Brædder. Hele Repertoiret peger hen derimod. Hvilket Skuespil opnaaede det største Antal Opførelser efter *Aprilsnarrene*? Den Molière'ske Farce *Scapins Skalkestykker*, et af den store Digters allersvageste Arbejder, et Stykke for Galleriet med lignende Fastelavnsløjer som *Aprilsnarrene* — her Snedkeren i Kurven, der Geronte i Sækken. Medens *Misanthropen* for faa Aar tilbage slæbte sig Abonnementet igennem, medens *Fruentimmerskolen* i sidste Sæson opførtes fire Gange (ialt paa det kgl. Teater fra 1751: 74 Gange), spilledes *Scapins Skalkestykker* under Publikums

Jubel 21 Gange (ialt fra 1749: 168 Gange). I Januar Maaned optoges Hertz' nogenledes kedelige Lystspil *Indkvarteringen*, der spilledes middelmaadigt, men som ogsaa formedelst dets Barnlighed oppristedes til nationalt Mindesmærke, og i Løbet af tre Maaneder kom Publikum 15 Gange til *Indkvarteringen*. Man sammenligne hermed ikke blot *Fruen fra Havets* elleve Gange, men ogsaa, at Paillerons nye Stykke kun kunde sættes paa Plakaten syv Gange. Nu er *Musen* sikkert intet Mesterværk, dertil indeholder det altfor forlorne Følelser og uinteressante Figurer, men det rangerer altid lige saa højt som *Indkvarteringen*, og saa er der mere Mandfolk i *Musen*.

Ogsaa paa anden Maade kan Bestræbelsen mod det Barnlige konstateret i sidste Sæsons Repertoire. I December gaves et nyt originalt Lystspil *Dristigt vovet* —, som fik en saare krank Lykke, udtrykt i kun fem Opførelser. Hvorfor? Nærmest paa Grund af det ikke særdeles dristigt Vovede i Stykkets Handling og Repliker. Stykket blev fundet upassende, ikke barnligt nok for de abonnerende Damer, og der gik endda det Rygte, at Teaterchefen havde faaet en Reprimande fra højere Steder. Hvis man vil paastaa, at denne Betragtning kun hviler paa Formodning, saa kan andetstedsfra hentes sikkert Bevis for det kgl. Teaters Uskyldstrang. Ikke alene saadant Bevis, at Skuespillerne holder Haanden for Ansigtet eller søger ind i Kulissen, naar de skal udtale de grove Ord hos Holberg, men hvad der fandt Sted med det ovenomtalte *Broder Rus*. Hvis dette Stykke bæres af nogen Idé, saa maa det vel siges at være denne, at den unge Kærlighed staar fri overfor tvingende Samfundsregler og kunstig Askese. Derfor da den unge Munk har forladt Klosteret og truffet sin Elskede, saa frigør han sig selv for Klostertugten, og mellem tredje og fjerde Akt i Skovens store Mysterium dér holder han Bryllup paa egen Haand med sin kønne Bondepige. Hvem er saa fordærvet, at han ikke forstaar

en saadan Handlings Utilstedelighed paa det kgl. Teater? Kunde man anstændigvis byde et ærbart Publikum sligt? Der maatte skrides kraftigt ind. Følgeligt forandredes Begivenheden imellem tredje og fjerde Akt fra et Bryllup til en Forlovelse. Paa den Maade var alting reddet; i Virkeligheden er jo en Forlovelse akkurat det samme som et Ægteskab, blot at det Upassende er fjærnet. Forlovelsen er ganske anderledes konfirmationsagtig, poetisk og national. Det maa have været et for velopdragne Mennesker underskønt Syn, da Hr. Fallesen eller Hr. Bøgh, maaske ogsaa begge sammen bortskar af *Broder Rus* de upassende, altfor mandfolkeagtige Steder.

Hvis man endnu i sidste Sæsons Repertoire betragter den anden af Teatret dyrkede Kunststart, nemlig Operaen, finder man den samme Tendens mod det Barnlige. Hvad der dyrkes, er den allerletteste franske og italienske Musik; man iagttage følgende Liste over de opførte Operaer af fremmed Oprindelse:

	Antal Gange.
<i>Don Juan</i>	1
<i>Hans Heiling</i>	1
<i>Mefistofeles</i>	2
<i>Faust</i>	3
<i>Barberen i Sevilla</i>	3
<i>Regimentets Datter</i>	3
<i>Trubaduren</i>	5
<i>La Traviata</i>	5
<i>Skatten</i>	6
<i>Romeo og Julie</i>	6
<i>Wilhelm Tell</i>	7
<i>Carmen</i>	7
<i>Konge for en Dag</i>	16

En lærerig Progression! Selvfølgelig træffes ikke Wagners Navn! Vort Teater er endnu ikke naaet blot til *Tristan og Isolde*, endsige til Niebelungedramaet, og mon

det naar saavidt i dette Aarhundrede? Man indskrænker sig til at tale om *Mestersangernes* Genoptagelse. Imidlertid, Wagner savnes, Mozart repræsenteres ved én Opførelse af Don Juan i Sæsonens ellevte Time (d. 27. Maj), derimod dyrkedes saadanne italienske Operaer, som endnu for faa Aar siden den nuværende Teaterchef erklærede udenfor Teatrets Opgave *Trubaduren* og *la Traviata* (endog med italiensk Titel paa dansk Teaterplakat) og der stiges gennem *Carmen* og *Wilhelm Tell* op til Operasæsonens alt overstraalende Glanspunkt, Operetten *Konge for en Dag*, som gik seksten Gange og vel at mærke altid for straks udsolgt Hus.

Libretten er ussel, Musiken ganske middelmaadig og Udførelsen var, paa en enkelt Undtagelse nær, interesseløs.

Librettoen laantes fra et østerlandsk Sagn, der vandrede Verden rundt og maaske hører til Eventyrene med mytologisk-religiøs Oprindelse. I sin arabiske Form, i *Tusind og én Nat* hæver Kalifen et enkelt Døgn en Fattigmand til sin Trone, indbildende ham, at han virkeligt er Kalifen. Eventyret erholder let et vist filosofisk Tilsnit, som behager. Den fattige Fisker kan vise sig i Besiddelse af en ukendt Herskerevne, naar der pludselig gives ham Lejlighed til at udfolde sin Begavelse. Det bliver en Lære om Geniernes Vækst ude i Folket, en demokratisk Lære, som derfor Hostrup behandlede kort efter 1848 i det romantiske Drama *Drøm og Daad*. Fiskeren kan overgaa Kalifen i Retfærdighedstrang og Forstand paa Lykkefordeling mellem Folket, fordi han som fattig bedre kender dets Nød og Krav. Et Drama over denne Opfattelse af Eventyret vilde blive revolutionært i sin Aand, og selv i Holbergs Bearbejdelse af Sagnet, i *Jeppe paa Bjærget*, hvor den kloge Professor ikke vovede sig længere end Tidens Mægtige kunde taale, spores Glimt af denne Fortolkning, for Eksempel naar Jeppe viser sig saare kyndig i Ridefogdens Færd. Derimod i Holbergs

anden Bearbejdelse af samme dramatiske Motiv, i hans første Stykke *Den politiske Kandestøber*, hvor han endnu var helt akademisk-konservativ, tager han Parti for Kalifen imod den folkelige Kritiker: Herman v. Bremen latterliggør sig aldeles paa sin ene Ophøjelsesdag. Teorien er her: naar Snavs kommer til Ære o. s. v.

At dvæle ved den franske Tekst til Operetten vilde være urimeligt; den skyldes en grov Fabrikarbejder, som intet har forstaaet af Eventyrets Poesi eller Filosofi. Og hvad Musiken angaar, saa staar den i Opfindelse og Vid langt under for Eksempel Offenbachs *Den skønne Helene*, uden i nogen Henseende at overtræffe dette Værk ved Finhed. Udførelsen skulde heller ikke overvælde En. Hr. Simonsen, der opfattede en Operettekonger som en majestætisk Pave, har mange Gange sunget poesirigere Partier langt bedre; sjældent har Frøken Dons udført en Rolle, der misklædte hende kraftigere: den Scene, hvor den fortryllende Prinsesse ved livfuld Sang og Dans skal bedaare Fiskeren og hvor Frøken Dons stiv som en Pagode rokkede lidt frem og tilbage, medens hun ængstligt vokaliserede helt inde i Ganen, — den Scene fæstnede sig i mange Teatergængeres Erindring som slaaende Bevis paa det kgl. Teaters urokkelige Autoritet. I Italien var det gaaet Frøken Dons ilde.

Hr. Ödman bar Stykket. Publikum beundrede hans Tenor og fornøjede sig over hans Sprog. Medens man ellers havde paalagt den svenske Sanger at benytte det danske Sprog saa godt som muligt ved sin Optræden paa det danske Statsteater, tillod man ham her at synge Svensk. Det opfattedes som en Charme mere hos den yndede Kunstner, gjorde hans Optræden endnu harmløser elskværdig, endnu mere eventyrligt fjærn fra Virkeligheden. Thi man mærke, hvorledes Hr. Ödman opfattede Rollen. Som en naiv Knøs, uberørt, godslig, dumt-skikkelig. Derfor gebærdede Hr. Ödman sig kejtet

i de fine Klæder, forlegent-ærbødigt — endogsaa som Kalif — overfor Prinsesse Nemea. Med ét Ord, han karakteriserede Rollen som barnlig. Ogsaa her sejrede da i det fladt behandlede Eventyr ligesom i Heltetenorens Spil det herskende Krav til Barnlighed.

III.

Den Heibergske Vaudevilles Opblomstring, *Aprilsnarrenes* Sceneheld fik en overordentlig Betydning for vore Teaterforhold. Den blev en af Hovedaarsagerne til den nye Teaterlovs Fremkomst.

I 1890 er der hengaaet tredive Aar siden Johan Ludvig Heibergs Død. Efter den hidtilgældende Lovgivning udløb dermed det kgl. Teaters Ejendomsret over hans Vaudeviller og Lystspil, og ethvert af Privatteatrene kunde frit opføre disse Stykker. Dette følte i adskillige Kredse som en Ulykke. Naturligvis gjorde forskellige Ræsonnementer sig gældende: én mente mere ideelt, at saadanne nationale Digterværker ikke burde profaneres ved Opførelse paa et Teater, hvis Underskud ikke betaltes af Staten; en anden tænkte mere juridisk, at Digterens efterlevende Hustru ubilligt fik sin Ret beskaaren tidligere end ellers vor Lovgivning ophæver den literære Ejendomsret; en tredje forestillede sig mere teaterøkonomisk, at det kgl. Teater ikke taalte at miste netop nu saa kraftige Trækplastre, som Vaudevillerne pludseligt viste sig at være; og rimeligvis opstilledes endnu flere Betragtninger, hvis Begrundelser ikke længer interesserer. Det Afgørende var, at 1890 syntes mange indflydelsesrige Folk et forfærdeligt Revolutionens Aar for det kgl. Teater, naar *Aprilsnarrene* og andre Vaudeviller tabtes for evigt.

Ulykken maatte da afværges. Et Tillæg til Eftertryksloven forlængede den literære Ejendomsret over dramatiske Arbejder fra tredive til halvtredsindstyve Aar efter Forfatterens Død, og samtidigt sikrede den nye Teaterlov det kgl. Teater en Frist af ti Aar, hvor intet af dets Repertoire kan røres af andre, hvis Teatret da ikke godvilligt giver Afkald paa sine Ejendele. Og da Teaterloven desuden bestemmer, at intet Stykke maa opføres andetsteds, forinden det kgl. Teater har ladet det ligge i ti Aar, kan en forstandig Brug af Tiden indtil 10de Maj 1899 bevare Vaudevillerne for Teatret i en uoverskuelig Fremtid.

Og dette er allerede sket i Teorien. For faa Uger siden udstedte Kultusministeren et Manifest, hvorved han i store Træk betegnede det kgl. Teaters Repertoire i de ti næste Aar: hvad Teatret *skulde* opføre og hvad det helst burde opføre, hvis Evnen fandtes. Imellem de af Hr. Scavenius angivne Skuespil — ialt 160 — staar J. L. Heiberg med 12 Stykker, altsaa en Trettendedel af det hele Repertoire, og Teatrets Overbestyrelse har endogsaa medtaget *Fata Morgana*, der i 1838 opførtes fem Gange og siden aldrig genoptoges. Det kan man kalde en vidt dreven Forsynlighed.

Saa langtrækkende var da *Aprilsnarrenes* Sukces, at den for en ikke ringe Del bevirkede en Omordning af vore Teaterforhold. Det maa da være fuldt berettiget at kalde 1888—89 for *Aprilsnarrenes* Sæson, naar en saa dominerende Indflydelse af det gamle Stykke kan eftervises. Imidlertid maa man ikke misforstaa dette: naturligvis kan man engang en Aftenstund med Fornøjelse gense en Heibergsk Vaudeville, hvis Repliker forlængst blev Mundheld og hvis Kupletter synges for og af alle Børn. Men som Hovedværk for en hel Sæson bliver *Aprilsnarrene* et uhyggeligt Bevis paa den reaktionære Bevægelses Kraft herhjemme.

IV.

Se nu ogsaa, hvordan vor Skuespilkunst former sig under dette Barnlighedskrav fra Publikums Side!

Næppe har nogen Skuespillerinde eller Skuespiller gjort saa stor Lykke i sidste Sæson som Fru *Bloch* og det i to Roller: Trine i *Aprilsnarrene* og Hilde i *Fruen fra Havet*. I denne sidste Rolle præsterede den unge Dame virkelig udmærkede Ting, idet hun stadigt fremhævede det Tøseagtige hos Hilde ved morsomme og virkelighedstro Betoninger og Stillinger. Hun vovede her som i andre Roller delvis det Uskønne, det vil sige, hvad der i alt Fald akademisk maa kaldes uskønt. Den svenske Tjenestepige i *Dristigt vovet* var en pudsig Karikatur med vandkæmmet Haar og lidt taabeligt Udtryk — ingen koket Subrette, og Trine figurerede i en Paaklædning, hvis korrekte Hæslighed blev en Ynde overfor Publikum. Fru Bloch viser sig overalt som en meget samvittighedsfuld og intelligent Kunstnerinde, der desuden nøje kender, hvad der virker paa Publikum, om man end ingenlunde kan bebrejde hende nogensomhelst overdreven Behagelyst. Dog samtidigt raader der noget Uhrværksmæssigt over hendes Spil, der med et fransk Udtryk kunde kaldes saa reguleret som Nodepapir. Og derfor kan undertiden Tilskuerne gribes af en pludselig Ubehagsfølelse, naar denne Kunst, som netop er alt andet i Verden end naiv, fortrinsvis anvendes til Fremstillingen af det Barnlige.

Men Tiden fordrer det, Smagen vil det, og Fru Bloch sysler ene med Fremstillingen af de aandeligt talt Ukonfirmerede. Hendes to Hovedroller i Sæsonen er den tolv-aarige Trine og den lidet ældre Hilde, pikante Børn, men dog Børn. Saa godt spillede Fru Bloch som Hilde, at denne Figur trængtes helt i Forgrunden i *Fruen fra Havet*, hvad der næppe svarede til Ibsens Mening. Men er det ikke et Tidens Tegn, at hverken Ægteparret Wangel

eller Lyngstrand eller Bolette finder Fremstillere paa vort Teater, men kun det uartige Barn, hvis Rolle iøvrigt er taknemligst? Turde man ikke med Rette se en Væsensforskelse fra Kristiania Teater betegnet derved, at Bolettes Fremstillende i Kristiania, Frøken Constance Bruun vandt Prisen i den ældre, ikke pikante men alvorlige og særdeles vanskelige Rolle, medens Hilde herhjemme staar med Palmer i Hænderne.

Naar Fru Bloch saaledes fremstiller det Barnlige, saa konkurrerer hun i denne Specialitet — eller rettere i dette Hovedfag ved vort Teater med Fru *Hennings*, der ikke alene spiller alle Ingénuer, men besynderligt gærne tvinger enhver ung Kvinde, hun faar Haand i Hanke med, ned til de Syttenaar. Ogsaa Fru Hennings kender Publikums Smag og modstaar ikke Kravet til Barnlighed, Uskyldshvidhed, Følelsernes Spædhed og Tankernes Grønhed. Undertiden svinger derfor denne Kunstnerinde sig op imod den legemløse Ekstase som for Eksempel i *Dantes* femte Akt, hvor Fru Hennings uheldigt mindede om Engleskikkelser paa Glansbilleder. I denne Sæson fik Fru Hennings Ingénuerollen i *Musen* og bestemte sig heri for en rentud forfærdende Ungdommelighed. Selv om Rollen indbyder til forløren Naivetet, hvorfor vil da en moden Kunstnerinde efterkomme Opfordringen? Ja, Svaret ligger i den herskende Smag og i Rivaliseringen med Teatrets andre Skuespillerinder, der alle arbejder i Barnlighed. Selv Fru *Oda Nielsen*, der siges at repræsentere den franske Retning ved Teatret, synes aldrig gladere og beklappes i alt Fald aldrig stærkere end naar hun, iøvrigt med stor Virtuositet, danser rundt som pur ung Pige (for Eksempel i *De Uadskillige*), og hvad angaar Fru *Emma Nielsen*, der besidder en udpræget Begavelse for moderne, lidt komplicerede og kokette Dameroller, saa jager man hende uden Barmhjertighed ind i de floveste Ingénueroller som Emilie i *Soldaterløjer* og Constance i

Aprilsnarrene. Men af alt hvad der i afvigte Sæson præsteredes paa Kvindesiden, fæstnede alene Fru Blochs Børne-Fremstillinger sig i Erindringen.

Man tænker ikke uden en vis Angst paa, hvorhen dette skal føre. Publikum kræver yngre og yngre Pige-børn fremstillede; de to rivaliserende Skuespillerinder formaar begge at forynge sig helt ned mod Mameluk-alderen (Fru Hennings spillede som Glansroller i Stockholm den ferske Ingénuerolle i *Ildløs i Klostret* ved Siden af Hedvig i *Vildanden*). Skulde dette ende med den ene Dame i Busserunde og den anden i Gangkurv? Og hvad skal de to Fruer Nielsen tage sig til: vil ikke ogsaa de altfor krampagtigt søge til Barnekammeret?

Imidlertid vil man muligvis mene, at Damernes Roller, de unge i hvert Fald altid indbyder til en lidt kunstig Naivetet, og hvis man vil søge det Karakteristiske for vort bedste Teaters Skuespilkunst, bør man derfor nærmest tage Hensyn til Mandssiden. Desværre bliver Resultatet af en saadan Undersøgelse ikke stort bedre: vi strandede overalt i det Naive, hvis det kommer højt, i det deklamatorisk Elegante og Salvelsesfulde.

Tag saaledes Hr. Emil Poulsens Præstationer i denne Vinter! Han har næppe til sit rige Figurgalleri føjet en eneste Skikkelse, som erindres to Maaneder efter Sæsonens Forløb. I *Broder Rus* spillede han den naive skikkelige Abbed, der lader sig forføre til Fraadseriets ret barnlige Synd, og i *Dronning Margareta* en anden Abbed, der ikke lader sig forføre til nogensomhelst Synd. Den Skuespiller, der begyndte sin Virksomhed saa genialt med de dæmoniske og onde Munkeskikkelser, Bisp Popo i *Palnatoke* og Bisp Nicolas i *Kongsemnerne* spiller nu med uforstyrrelig Salvelse de kedsommeligste Lammesjæle. Hvilken Karakter gennemførte Hr. Poulsen i denne Sæson? End ikke Wangel i *Fruen fra Havet*, hvor han ligesom

gled ud af Samtaletonen ind i en akademisk Harangeren, der daarligt passede til den ligefremme Købstadsdoktor.

Derimod burde én Præstation af Hr. Olaf Poulsen erindres, nemlig hans Jesper Oldfux i *Jacob von Thyboe*, hvorefter Publikums Ligegyldighed kun muliggjorde seks Opførelser. Sandt at sige, var Udførelsen interesseløs, naar Hr. O. Poulsen undtoges; men saa var ogsaa hans Spil af første Rang: originalt og stilfuldt, givende den gamle Komedies Vittighed ny Livskraft. Og hvad tildeler man saa denne fortræffelige Kunstner af moderne Roller? Broder Rus i Stykket af samme Navn, en Eventyrfigur uden Marv og Satire, en blodløs Operadjevæl, hvori Hr. Poulsen kun kunde anvende den sekundære Part af sin Begavelse. Meget betegnende blev Fremstillingens Glanspunkt en iøvrigt velskreven *Vise*, som Djævelen synger. En *Vise* — brillant sunget, det bliver tilovers af et Aars Kunst og Virken i moderne Literatur!

Og hvad mindes man saa mere af Sæsonens Forestillinger? Kun to Rolleudførelser, Hr. Zangenbergs Olaf og Hr. Mantzius' Rosiflengius, begge altsaa fra det klassiske Repertoire.

Hr. Zangenbergs Olaf var en Mærkværdighed. Ogsaa af den Grund, at det virkelig kunde falde En ind at tro paa en Sandheden iboende Kraft, naar man mindes Bladkritiken overfor Genoptagelsen af *Dronning Margareta*. Som det er Skik herhjemme, rostes alle over én Kam: Fru Eckardt og Fru Hennings, hvis Talent ikke slog til, ligesaa vel som Hr. Zangenberg, hvis Evne tog Fart i Rollen. Kun et Par Mennesker, der siger deres oprigtige Mening om Teatret, erklærede at hele Resten — Hr. Zangenberg nemlig først fraregnet — var ikke et Skud Krudt værd. Og efterhaanden bredte denne Anskuelse sig. Der er ingen Teaterinteresseret, som ikke nu véd, at Hr. Zangenberg ved sin Udførelse gav Haab om den Oehlschlägerske Digtningens Genoptagelse paa Repertoiret.

medens ingen vover at paastaa, at Fru Eckardt eller Fru Hennings, der hyppigt har deklameret paa samme unaturlige Vis som i *Dronning Margareta*, lovede en ny Æra for dansk Tragedie. Skulde virkelig Sandheden have nogen Magt og en fornuftig og honnet Kritik nogen Indflydelse? En saadan Antagelse er fantastisk, men kan ved denne Lejlighed ikke absolut forkastes.

Imidlertid, hvad der interesserer særlig i denne Sammenhæng, er Hr. Zangenbergs Opfattelse af Rollen. Utvivlsomt forstod han — i Modsætning til de tidligere Fremstillere V. Wiehe og Hultmann — at betone det Naive hos Olaf. Den tragiske Helt blev et skælvende Barn. Det var udmærket gjort og i god Overensstemmelse med Digterens Mening, men naar her en yngre Skuespiller, efter ti Aars Arbejde ved det kgl. Teater, frembringer et Kunstværk af høj Værd, saa er Maalet for hans Fremstilling Naiveteten, som vi synes aldrig at slippe uden om.

Den fandtes ikke i Hr. Mantzius' Spil. Denne talentfulde Kunstner plejede ved sin blotte Diktion at tilstræbe det Intelligent-Modne i Modsætning til det Salvelsesfulde. I *Det lykkelige Skibbrud* gjorde han Rosiflengius til en uforglemmelig Figur, fremstillende ham som Ondskabens og Lumpenhedens pukkelryggede Dæmon, gørende ham ung og ildfuld, medens vi var vante til at se den usle Skribent som en lavkomisk Olding. Og efter denne Fremstilling, som ogsaa delvis fandt den rette Anerkendelse, forlod Hr. Mantzius ved Sæsonens Udløb det kgl. Teater. Fandt han sig ildestillet under Naivetetens Herredømme?

Altsaa Sæsonens Sum: Fru Bloch i Børneroller, Hr. Zangenberg som den naive Helt, Hr. Emil Poulsen ædel Abbed, Hr. O. Poulsen komisk Snyltegæst i en gammel Komædie og Hr. Mantzius afskediget. Korteligt: Barnlighedens Triumf.

V.

Under disse Forhold bliver det urimeligt, hvis man efter gammel Skik vil angribe Teaterbestyrelsen for dens Forsyndelser imod Literaturen og Kunsten.

Bevares, man kunde naturligvis tænke sig en med stor Energi og Kunstsans udrustet Mand i Spidsen for Teatret. En saadan Teaterchef forekommer ikke i dansk Teaterhistorie; J. L. Heiberg var jo nærmest ved Idealet, efterdi han paa éngang besad Tidens højeste Dannelse og fornøden praktisk Erfaring, men alle véd, hvorledes han skuffede rimelige Forventninger og endog strakte sin beskyttende Autoritet ud over Vaudevillens værste Afarter. Og hvor faa af Literaturens store Navne knyttes iøvrigt til det kgl. Teaters Chefpost! Baggesen funkede et Øjeblik som et Meteor uden Energi og uden Indflydelse; Rahbek tilhørte et Triumvirat, hvori hans Stemme intet betød. Teatret har overvejende i de halvandet hundrede Aar, det har bestaaet, været styret af mer eller mindre dannede Embedsmænd, der kun nærde en nødtørftig Interesse for Literatur.

Ingen kan for Alvor nægte, at Hr. Fällesen har vist større kunstnerisk Frisindethed end man vilde vente af en Oberst og Kammerherre uden literære Antecedenser. Han har opført ikke saa faa Skuespil, som ikke behagede de herkende Kredse i Kjøbenhavn. Naar Teatret ikke spillede *Gengangere* for Eksempel, saa kan man ikke lægge Skylden paa hans Skuldre, thi han er kun Udføreren af Ordre, der udtænkes og gives paa andre Steder. Han fungerer blot som opvartende Kammerherre og maître de plaisir for den offentlige Mening, der styrer Teatret. Man kan angribe ham, fordi man igennem ham træffer en Smagsretning, der gaar ud paa Fordummelse og Hykleri, men ublandet komisk bliver det, naar Personer, der ganske forretningsmæssigt smigrer for Snobbe-

riet herhjemme ved Eventyrkomedier og patriotisk Gøgl, pludseligt vil slaa sig op til Poesiens Riddere overfor Hr. Fallesen, efter forlængst at have sagt Poesien og Ideerne Farvel for at blive Riddere af Dannebrog, roste i Højrebladene og Digttere for Borgerskabet.

Kampen mod den nuværende Teaterchef vilde faa et Præg af Fornuft, hvis man vidste, at hans Afløser besad en højere Kunstværdi. Men hvem vil dog for Alvor forestille sig en Forbedring paa nogetsomhelst administrativt Omraade? Man kan derimod altid med Sikkerhed gaa ud fra, at hvad man faar istedet er mere reaktionært end hvad man havde. Man styrtede i sin Tid Ministeriet Fønnesbech og fik istedet Ministeriet Estrup; da Molbech opgav Censorpladsen ved det kgl. Teater, besattes Posten med Hr. Erik Bøgh — begge disse meget forskellige Eksempler kan vise, at man ikke skal bilde sig ind, at noget System skulde falde med Hr. Fallesen.

Et Blik paa Privatteatrene vil ogsaa vise dette.

Hvis herhjemme fandtes Publikum for en anden Smagsretning end den, der dyrkes af det kgl. Teater, var det da ikke rimeligt, at et af Hovedstadens tre andre Teatre havde dyrket moderne og alvorligt Drama. Hr. Abrahams raader paa Folketeatret over en udmærket Trup, der heldigt kunde forslaa selv til store Opgaver. Men Sæsonens Repertoire viser hvad Hr. Abrahams anser for tjenligt for sit Teater. Her skal blot anføres de hyppigst opførte Stykker:

<i>Nøddebo Præstegaard</i>	74	Gange
<i>Abekatten</i>	22	—
<i>Guldfugle</i>	20	—
<i>En Søndag paa Amager</i>	19	—

Behøves der mere? *Nøddebo Præstegaard*, en barnlig Bearbejdelse af en Børnebog, tager næsten en Tredjedel af hele Sæsonen. Kjøbenhavnske Dreng og Smaapiger vidste alle, at der dansede smaa Julenisser paa Scenen,

og annekterede med Rette Stykket. Fra det kgl. Teater laante Folketeatret de to mest kendte Duftvaudeviller og spillede disse fortærskede Sager hver en Snes Gange. Og endelig opførtes ligesaa hyppigt en tom men ganske morsom tysk Farce.

Paa *Kasino* optoges Halvdelen af Sæsonen af *Pigernes Jens*, et ganske barnligt Stykke med vekslende Tableauer og harmløs Kommers. Intet af hvad iøvrigt forsøgt, lykkedes, bedst maaske den gamle Eventyrkomedie *Kalifen paa Eventyr*.

Endelig tæller *Dagmar-teatret*, hvorfra ingen officiel Opgørelse foreligger, to Sukceser med franske Stykker, det ene et naivt men vel bygget Melodrama *Den Pukkelryggede*, det andet en vild Farce *Dr. Jojo*; Folkekomedien tiltrak ubetinget det største Publikum.

Denne yderst kortfattede Oversigt forhøjer kun det Indtryk af Kjøbenhavns Smag, som det efter mange Aars Pres lykkedes de reaktionære Kredse at skabe.

VI.

Imidlertid, vore Privatteatre har hidtil kunnet anføre som Undskyldning for deres Repertoire den strænge Lov, der sikrede det kgl. Teater alle Nyheder af alvorlig Art og hele den klassiske Literatur.

Den nye Teaterlov borttager nu enhver rimelig Undskyldning. Alle nye Stykker er som bekendt givne fri.

Men ogsaa af det kgl. Teaters gamle Repertoire er ved Kultusministerens loyale og energiske Udførelse af Teaterloven Stykker i Hundredevis frigivne, idet det kgl. Teater som sagt ialt forbeholdt sig 160 Stykker det næste Tiaar.

Naturligvis har Teatret skummet Fløden. Af Holberg ejer Teatret næsten alt, af Oehlenschläger det Meste af hvad der kan opføres. Dog vilde et Privatteater næppe fortryde Opførelsen af Skuespil som *Tordenskjold* og *Fostbrødrene*, hvilke det kgl. Teater har frigjort for sin døde Haand. Men kommer vi til de mindre Guder som Hertz viser det ministerielle Frisind sig i det skønneste Lys. Det kgl. Teater reserverede sig tretten Stykker, men frigav ikke mindre end tredive — og deriblandt ikke faa som utvivlsomt kan spilles med Held. Snurrigt ser det ud, naar *Flyttedagen*, der for faa Aar siden opførtes paa Folke-teatret, nu krampagtigt fastholdes. Det Samme er Tilfældet med Bjørnsons *En Fallit*, som Ministeriet fastslaar for det kgl. Teaters Repertoire, da Stykket dog ifjor ganske roligt overlodes Dagmar-teatret.

Af Henrik Ibsen er fri *En Folkefjende*, af Bjørnson: *Geografi* og *Kærlighed*, desuden begge Kiellands Lystspil og en Mængde andre moderne danske og norske Sager.

Af Verdenslitteraturen har Teatret sikret sig 49 Stykker, hvad der maa kaldes et moderat Antal, naar man ovenikøbet har fundet Plads til *Farinelli* og *Michel Perrin*, medens hele Victor Hugos Digtning overlades til fri Afbenyttelse. En Fjerdedel af disse oversatte Stykker skyldes Shakespeare, men ogsaa af denne Digter vil for Fremtiden Privatteatrene kunne opføre Arbejder, hvis Direktørernes Sind staar dertil.

Utvivlsomt forandrer den nye Lov Kjøbenhavns Teaterforhold grundigt — rent teoretisk taget. Paa det kgl. Teater lægges der et ikke ringe Tryk: kun hvad Teatret opfører, bliver i dets Eje, og Ministeriet forlanger derfor, at en Række klassiske Arbejder skal sættes i Scene. For Privatteatrene indvindes der en Frihed, som ingen-sinde tidligere kendtes.

Hvis de nu vil benytte denne! Det er aldrig værdt at vente sig store Resultater, saalænge Barnligheden,

Vaudevillen og Eventyrkomedien, modtages med en saadan Velvilje fra Publikums Side, at Direktørerne jager til Væds efter naive og romantiske Nyheder. Naar der fordres Stykker for Børn, skrives der ogsaa saadanne.

Naturligvis findes der i Kjøbenhavn nogle voksne Mennesker, som kunde ønske at se voksne Skuespil, hvis Kvinder ikke talte som femtenaars Ingénuer og hvis Mænd tænkte og følte mandligt. Folk med saadant Kunstideal maa det tilraades almindeligvis at blive hjemme fra vore Teatre, som ikke beregnes paa den modnere Alder. For den Digtning, der siger Sandheden, spærres alle Sunde, medens brede Broer lægges for den Literatur, der vil fortie og besmykke. *Aprilsnarrenes* Aand vil muligvis svæve over Teatret Aarhundredet ud, til Ære for J. L. Heiberg, til Glæde for de Velsindede og kun til Lede for de faa, der lever paa Kant med den kjøbenhavnske Smag.

Edvard Brandes.

Den Brandes'ske Bevægelse*).

Under min Syssel med fremmede Literaturer, navnlig med den nyere franske; da jeg havde læst Taines „Histoire de la littérature anglaise“ og derefter hans andre Værker, efter et Studium af Sainte-Beuve fik mit tidligere romantiske Kunstideal det ene Grundstød efter det andet.

Længe havde jeg sét, at vi herhjemme udelukkende levede paa Tradition. Hvad der kom frem af Poesi fra de Yngre, var og blev Efterklang, lidt bedre og lidt daarligere i Klang, men det var næppe muligt at afgøre, hvilke af disse Digtere, der var Kunstnere og hvilke Dilettanter. Jeg havde ikke heller Tro til, at jeg selv havde Evner ud over at bevare den „gode Tradition“. „Ja kunde man gøre Noget som Balzac har gjort!“ Læsningen af Goldschmidts Fortællinger vakte Lyst hos mig, men Modet svigtede. At angle efter den herskende Kliques Gunst, søge de selskabelige Kredse, der var indflydelsesrige nok til at skabe et vist lokalt Digterry, faldt mig ikke ind. Jeg kendte nok til dem fra min Ungdom, til at de ikke lokkede mig.

Man havde det jo endda ret lunt og rart i sin muntre Kreds, hvor man „fronderede“ privatim.

*) Dr. Schandorph har under sit Ophold i Frankrig nedskrevet sine *Oplevelser*. „Den Brandes'ske Bevægelse“ er et Afsnit heraf. Bogen udkommer i Efteraaret paa Reitzels Forlag.

Jeg tænkte, at kom der en epokegørende Kraft i Literaturen, saa maatte den enten begynde med et Stormløb mod det bestaaende og tilføre Poesien Kød og Blod fra Virkelighedslivet, eller, hvis denne Kraft var anlagt paa den symboliserende idealistiske Digtning, maatte den slaa ud i en aristofanisk Satire eller en dantesk Nedtordning.

Saa kom Tvivlen. Skulde dette lemlæstede Land, hvor al Kultur endda var samlet i dette evig-ligeglade Kjøbenhavn, kunde føde noget Saadant? Ak dette Kjøbenhavn, hvor der ikke sporedes nogensomhelst gennemgribende Interesse for aandeligt Liv, der, udenfor Fagvidenskabernes Kreds, ikke havde en eneste fremragende producerende Kraft, denne politisk hensovede By, der valgte sine Repræsentanter i Søvn! Den var min Fortvivlelse, den Hovedstad i Kongeriget Danmark.

Blandt de yngre Prosaforfattere saá jeg ganske vist i G. Brandes det betydeligste og interessanteste Talent. Min Hustru og jeg læste gerne sammen, hvad han skrev, og disputerede om ham med nogle af vore Venner, som ikke vurderede ham saa højt. Da „Kritiker og Portræter“ udkom, var jeg sikker paa, at der laa en rig Fremtid beredt for Forfatteren, men anede ikke, at han skulde komme til at udøve en saa gennemgribende og alsidig Indflydelse paa vor Kultur, skulde blive mig personlig saa inderlig kær.

Da var det, at han efter sin Doktordisputats og efterfølgende Udenlandsrejse holdt de Forelæsninger paa Universitetet, der bragte ham saa varm en Beundring og saa bittert et Had.

De holdtes om Eftermiddagen. Da var jeg træt af mine Undervisningstimer og maatte spare paa mine Kræfter til min egen Arbejdstid: Aftenen og Natten. Det var C. Michelsen, O. Borchsenius og Holger Drachmann, der bragte mig Bud om, hvad Brandes lærte. Men endnu var

jeg tvivlende, jeg var saa vant til haabløs Venten paa „Den, der skulde komme“, at jeg mente, at det havde vel gode Stunder endnu.

Men da jeg havde læst hans Bog om Emigrantlitteraturen, blev jeg saa glad som den yngste af Brandes's Tilhørere.

Hvad jeg og mange med mig mere eller mindre dunkelt havde længtes efter, men hverken haft Mod eller Talent til at udtale med Myndighed, med Fordring paa, at Landet skulde lytte efter, kom her klart og begejstret til Udtalelse.

Der maatte slaas stærkt, der maatte raabes højt. Det maatte siges, at vi paa næsten alle aandelige Omraader laa i Syvsoversøvn: Den Politik, som havde skilt os af med omtrent det halve af Landet, førte endnu det store Ord, som om intet var sket, Literaturen præsterede kun Nipssager, og de Skrivende anede for det meste ikke, hvad der var tænkt og digtet i Evropa i de sidste halvhundrede Aar; Skulpturen sov i Ly af Thorvaldsens mægtige Skygge; Maleriet var ved at løbe sig fast i en genial Theoretikers halvforstaaede Doktriner; ved Universitetet var der kun Liv i de eksakte Videnskaber; Brøchner, den dygtigste Filosof, var jo dødssyg, endnu tog man Begreber som „Aandsvirkelighed“ for Alvor og lod vel fornøjet med „Dualismen i vor nyeste Filosofi“.

Fra Brandes's Ord sprudede Gnister til alle Sider; og mange af dem fængede. Straks tændtes Drachmanns Ungdomsbegejstring, som i en kort Række Aar frembragte den skønneste, klangfuldste Lyrik med det videste Vingefang — Toner, der ikke var hørte saa friske siden Oehlenschlägers Ungdom, og som den Gang syntes os at forjætte en lige saa stor Bane som Oehlenschlägers.

En Del af den daværende yngste Generation af Malere sluttede sig til Brandes, og i det næste Hold fik

han endnu talrigere Venner. Hvor han fik Indpas, bragte han Liv og Bevægelse ind.

Han æggede En op, han gav En Lyst til at anspænde sine Kræfter, han gav En Mod. Hvad man tidligere ikke havde gidet eller ikke turdet tage fat paa, syntes man nu, at man maatte og burde vove. Hans klare, bestemte, uforbeholdne Udtalelser fejede mange Spøgelser af ældre Theorier og Dogmer, der endnu puslede i Ens Sind, ud af det, og man lo ad det, man tidligere var lidt bange for.

Adskillige havde fundet, at jeg fortalte morsomt Træk fra Livet paa Landet og i Købstæderne, og at jeg havde Evner til at opfatte de karakteristiske Figurer, som færdedes der. Man opfordrede mig ogsaa til literært at benytte disse Evner. Jeg prøvede derpaa og læste saadanne Prøver for Venner. Saa hed det sig, at disse Prøver manglede „poetisk-ideal Baggrund“, en ideal Kontrast til al denne Realisme; der skulde stilles Lyrik op imod Komiken som i Heibergs Vaudeviller. Jeg lod mig imponere. Det var mig ikke klart den Gang, at det „poetiske“ i et Digterværk laa i den kunstneriske Energi, at med den kom alt af sig selv; jeg huskede ikke paa at anføre de gamle nederlandske Malere, der havde lige saa stort Kunstværd som Italienerne. Det var ikke gaaet op for mig, at Trop, Ledermann og Klatterup havde mere Levedygtighed end Keiser og Viva tros alle deres „stemningsfulde“ Kupletter, at Hostrups Studenterfigurer er blegnede lige over for hans Spidsborgere, saa vist som Henrik og Pernille, Jeronimus og Magdelone, Arv og Oldfux har adskillig mere „Poesi“ i sig end Leander og Leonora.

Det er ikke G. Brandes's mindste Fortjeneste, at han har været lige saa stræng mod den æsthetiske som mod enhver anden Overtro.

Men jeg havde jo dog læst Sainte-Beuve og Taine. Ja, jeg havde læst saa meget og havde tænkt: Hvor det staar højt over, hvad vi har set af literær Kritik og Kunstfilosofi hos os. Men hvorledes faa disse Mænds Syn paa Kunst indført her? Var vi ikke af en Race, der ikke var modtagelig for slige Tankegange? Et Bjærg af Vanskeligheder ophobede sig for mig. Balzac! Hvem der turde tage vort danske Samfundsliv paa Kornet og male det saa ubarmhjærtig sandt! Forbilledernes Storhed, Storheden af det Medium, hvori de havde levet, vor egen Lidenhed, vore trykkede smaa Forhold, der gjorde, at vi alle daglig skurede tæt op ad hverandre, skræmmede mig. En virkelig realistisk Roman vilde være en Umulighed i vort Land.

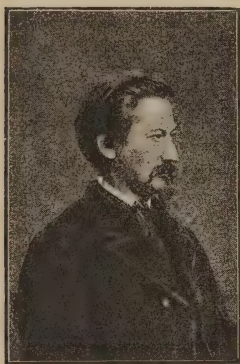
Da sagde Brandes: Se Jer om, digt om, hvad I har set, erfaret, levet.

Den matte Idealisme, vi alle gik i, indlullede af Klang fra større Tider, som var stærkere end det virkelige Livs Kalden paa En, spottede Brandes ubarmhjærtig i Bøger som i Samtale.

Han var i sin personlige Omgang lige saa vækkende som i sine Bøger. En Samtale med ham fik En stemt stærk og energisk, Arbejdstrangen og Arbejdspligtfølelsen rørte sig i En. Og hvor kunde han opmuntre En, naar Ens Arbejde forekom ham vellykket. Da jeg havde udgivet „Fra Provinsen“ i 1876, mødte jeg ham en Formiddag paa Gammeltorv, som jeg skulde ned og læse i Mariboers Skole ved Frederiksholms Kanal. Han bredte Armene ud mod mig og var mere glad over Bogen end jeg selv. Vi gik frem og tilbage i Raadhusstræde, jeg tror nok, jeg snød Skolen for en halv Time den Dag.

Allerede i 1874, da jeg havde udgivet „Nogle Digte“, interesserede han sig for mig og paapegede, hvad jeg

kunde og burde gøre, og hvad jeg burde lade ligge. Fra den Tid af kom vi i venskabeligt personligt Forhold, det blev senere til et varmt Venskab, som jeg er vis paa holder, saa længe jeg lever.

Dr. S. Schandorph.
(Efter Fotografi fra c. 1870).

Dr. G. Brandes.
Efter Fotografi fra c. 1870).

Sjælden er en Mand bleven saa voldsomt angrebet. Men det maatte Brandes vente. Folk, som sidder fast i Routinen, befinder sig vel og synes, at de sidder godt, gør som Hunde, man vil tage et Kødben fra, naar nye Tanker forstyrrer dem. Folk, som er blevne for gamle til at øjne og høre ny aandelige Strømninger, Folk, som sidder inde med en respektabel Andagt for det Gamle, vredes og bedrøves, naar En banker paa deres Dør og melder, at de kommer, disse Strømme, og er ved at skylle over de gamle Huse.

Selv lagde Brandes ikke Fingre imellem, tog ikke blidt, kunde ikke vente eller forlange, at der blev taget blidt paa ham. De Angribere, der først tog Forsvarsstilling for deres Eget og angreb hans Tankegang, kunde være meget agtværdige. De havde Lov til at stritte imod. Ædle og betydelige Mænd som D. G. Monrad og C. Palu-

dan-Müller tog til Orde imod Brandes i en Tone, der var nobel og urban. Det var Folk, vi alle tog Hatten af for.

Men Brandes er bleven bagtalt, beløjet, nederdrægtig behandlet af Misundelsen, Hykleriet og Halvdannelsen.

Misundelse er en dansk Skødesynd. I dette Land, hvor der er saa stort Avancement for respektable Middelmaadigheder, ser man skævt til alt, hvad der rager op over denne Middelmaadighed. Samme Middelmaadighed er jo godt lønnet, offentlig hædret, ergo føler den sig som hævet over en genial Privatmands Angreb. Paa den Tid herskede en stor Uvidenhed i de studerende Kredse om hvad der foregik i Evropas aandelige Liv, og man blev egenlig gnaven over hvert Forsøg paa at bringe Kundskab derom til os. Trolden vilde være sig selv nok, man sagde „*La Danemarca farà da se*“. Som om dette stakkels lille lemlæstede Land ikke trængte til al den Kultur, det kunde rumme. Mange hidtil ordførende Kritici følte meget vel Brandes's aandelige Overlegenhed, og de Kritikerø hadede ham af inderlig Misundelse. De havde nøjedes med Heibergs aflagte Klæder og ærgrede sig over, at det ny Lys blottede det luvslidte Tøj.

Det er morsomt at se, hvor Fjenderne i Aarenes Løb har lært af Brandes. Selv Kritikerne af underordnet Rang paa modsat Side har allerede længe søgt at tilegne sig hans Methode. Og vist er det, at der blandt de unge Studerende læses mere og kendes mere af Udlandets Literatur end Tilfældet var med den Slægt, som Brandes først talte til. Nu kan man ikke gaa om og gøre Fordring paa at kaldes literært dannet, naar man ikke kan læse de store Kulturfolks Literatur i de Sprog, den er skreven i. Det er dog latterligt at tænke sig, at de færreste Studenter den Gang kunde læse Engelsk, et Sprog, som man kan lære sig selv at forstaa gennem Øjet paa et Fjerdingaarsstid, naar man gider være over det.

De almindelige Halvdannelses-Folk holdt ikke af, at et Spejl blev sat for deres Øjne, hvori deres Uvidenhed reflekterede sig. De danske Studenter havde haft travlt med at kalde f. Eks. Seminarister halvdannede; nu viste det sig, at de selv gik ind under denne Kategori. Individet med et saadant Lavmaal af Viden som flere af dem, der hidindtil var anerkendte som aandelige Ordførere, var ikke mulige længere som Koryfæer. Og det er stadig Halvdannelsen, der er efter Brandes. Har den ment — med Rette eller Urette — at han har begaaet en Unøjagtighed i noget faktisk — saa kommer den med Stileretterens vigtige Mine. Som om en Mand, der maa tumle med et saa uhyre Stof som Brandes har gjort, som aandeligt behersker det, som Faa her i Landet har formaet, syndede svarlig, om han tog fejl i et Aarstal eller ikke citerede ordret, om hans Hukommelse slog fejl paa et eller andet Punkt. Det er over sligt, at den aandelige Undermaaler glæder sig: Se, se . . . her tog jeg ham! Tre Streger under som under de værste Grammatikalere i en Skolestil.

Jeg har en Gang hørt en Biskop sige: — Søren Kierkegaard — hm . . . hans Laud til theologisk Attestats var virkelig alt andet end glimrende.

Et lille Samfund, hvor den gensidige Kontrol saa let kan føres, hvor man er saa bange paa Karrièrens og Avancementets Vegne for, at Ens Synder skal blive aabenbare, er ogsaa en god Jordbund for Hykleriet: det verdslige og det gejstlige. Brandes's maaske stundom for flot henkastede Ytringer om bestaaende Institutioner frembragte Protester dels af dem, der fra deres Standpunkt var i deres gode Ret, dels og mest fra dem, der i Munden ærede, men i Gærning ikke respekterede disse Institutioner: Skamløsheden og Løgnagtigheden i at fordreje Brandes's Ord og forvrænge hans Tanke har ikke nægtet sig noget.

Vitterlige Udhalere har imod ham prædikedet om Ægteskabets Hellighed, vitterlige Fritænkere har ageret Kirkens Vogtere over for ham. Jeg er ikke enig med ham i alt, hvad han har udtalt — jeg er lige saa lidt Brandesianer som nogen Slags — aner, men jeg ser i ham en af de betydeligste Begavelser, en af de fineste Aander, vort Land har frembragt, sine Modstandere saa uendelig overlegen, at jeg er bleven langt mere forarget over naar jeg har set ham blive Genstand for smaalig eller lumpen Bedømmelse, end naar jeg selv har været udsat for lignende Behandling.

Der kom et Liv, en Frejdighed op iblandt os i de Dage. Der var nu opstaaet en Dommer, for hvis Dom man havde Respekt, som stod over os andre i Aand og Kundskab. Om den tidligere Kritik sagde Dit eller Dat, havde været mig aldeles ligegyldigt, hans Kritik saå jeg i Møde med Spænding.

Da jeg altid har haft en vis Foragt for de miskendte Genier, der mener, at de gaar omkring som uforstaaede og forurettede Storheder, havde jeg søgt i al Ro at udfinde, hvad Grunden kunde være til, at kun en saa snæver Kreds troede paa, at jeg var Digter. Jeg havde dog lagt mit Liv an derpaa, Trangen til Digtning havde rørt sig hos mig, saa længe jeg kunde huske.

Som jeg senere skal fortælle, slog nogle Ord af Fr. Paludan-Müller*) ned i mig. Da nu Brandes paa sin Vis sagde noget Lignende, tog jeg mig sammen og søgte at finde mit Felt. „Fra Provinsen“, min første Novellsamling, fandt Gehør endog paa Steder, hvor jeg mindst ventede det.

Min Vej var mig nu anvist, det var den realistiske Digtning, den national-lokale Sædemaleris, med mine egne Oplevelser som Underlag.

*) P.-M. sagde til S., at Manglen ved hans Digttervirksomhed var den, at han ikke havde „fundet sit Felt“.

Min Ven, Kristian Mantzius, som ikke havde Sympathi for Brandes og hans Gærning, sagde til mig, da da han havde læst hans Anmeldelse af „Fra Provinsen“ i „Det 19de Aarhundrede“:

— Det har han gjort godt . . det er Fændens godt set. Hvor kender han Dig saa godt fra, den Hundetamp?

Mantzius sagde tit, hvad andre ogsaa har sagt til mig, at han ikke kunde begribe, hvor jeg kunde holde saa meget af G. Brandes, som var saa vidt forskellig fra mig. Jeg har haft svært ved at gøre Folk begribeligt, at jeg altid har interesseret mig mest for de Aander, jeg kunde lære mest af, og at jeg lærte mest af dem, der lignede mig mindst. Af samme Grund er min Interesse for de romanske Racers Aandsliv fremgaaet.

Det var glade, forhaabningsfulde Aar. Alle vejrede vi noget Nyt i Luften. Skønt vi literære Folk — maaske paa Drachmann nær — holdt os i en vis Afstand fra Oppositionens Politik, som vi ikke ret forstod — var vi dog glade over, at Oppositionen syntes at vokse sig stærk. Godsejerne havde vi hverken Sympathi for eller Antipathi imod. De var os fremmede. De havde aldrig taget Del i vor Kulturudvikling, havde i det hele ingen Interesse vist hverken for Videnskab, Kunst eller Literatur; for os maatte de gærne regere, hvis de lod disse Magter i Fred og stillede sig upartisk over for deres Dyrkere, til hvilken Retning de hørte. Mens Fischer var Kultusminister, tegnede det til, at de Regerende vilde stille sig saaledes. Det var Nationalliberalismen, vi vilde prøve en Dyst med. Fischer tog sig baade af Professor Schiødte og af Drachmann, og, som han længe efter sin Afgang sagde mig, han interesserede sig for Brandes og vilde gærne have ham ansat ved Universitetet.

Mine gamle Venner Arentzen og Kaalund blev ved at være skeptiske over for Bevægelsen, Arentzen især. Det gik ham, som mange, der havde længtes efter noget

Nyt, men som ikke fandt Behag i det, da det viste sig. Kaalund, som ikke havde sin Styrke i Tankens Klarhed eller i Kundskab, var medgørligere, og svingede i længere Tid imellem det Ny og det Gamle, afvekslende tiltrukken og frastødt. Han var og vedblev at være et Følelses- og Stemningsmenneske. Et dybt og rigtigt Instinkt laa til Grund for hans Domme over for hjemlige Fænomener; jeg husker, hvor han jublede, da jeg læste for ham Brandes's Karakteristik af Goldschmidt, men det fremmede, som vi andre var optagne af, forstod han ikke. Efter at have læst Mérimées „Chronique du temps de Charles IX“ i min Oversættelse, følte han sig (ligesom gamle Skolebestyrer Neve) frastødt. Naar han blev hidsig, kaldte han den ny realistiske Kunststræben Tarmeskraberi.

Desuden — hed det sig i Disputer — Realismen er jo ikke ny i vor Literatur. Man nævnede Blicher. Meget rigtigt — hed det saa fra den modsatte Side — der kommer intet op i et Folks Aandsliv, som ikke har sine Spirer i Fortiden. Men Blicher havde staaet muttersene. Mens han levede, brød kun Faa sig om ham. Den romantiske Idealisme sad i Højsædet, fortjente ogsaa sin Plads, saa længe den frembragte betydelige Værker, men den gispede jo nu kun i mat Efterklang. Kun ad Virkelighedsiaagttagelsens Vej, gennem Virkelighedsfremstillingens Kunst kunde der blive Liv i vor Literatur.

Om den nu, efter snart 20 Aars Vandring ad de Baner, trænger til at forsøge sig i ny Retninger — hvad jo ganske unge Røster fordrer — véd jeg ikke; siger blot: Vis os, at I kan skabe noget Godt, noget Livsfyldigt, noget Betagende, saa er det mig aldeles ligegyldigt, om I digter et Æventyr eller en Roman, en symbolsk Digtning med Scenen paa Syvstjernen eller en Bambocciade, der ageres paa den værste Knejspe. Fiesole eller Adrian Brower — det er det samme — blot Kunstnersjælens mægtige Aande-

pust blæser sit Liv i Jert Poems Næsebor. Men jeg bryder mig Pokker om Jere Theorier, før jeg ser deres Frugter.

Endnu maatte jeg undervise, men behøvede ikke at overanstrengte mig. Tidsskrifternes Redaktioner søgte mig, og jeg begyndte at haabe paa, at den Tid vilde komme, da jeg helt kunde ofre mig for min Kunst — at min Ungdoms Haab kunde blive til Virkelighed.

Borchsenius var mig i de Aar en stadig opmuntrende Ven. Han pirrede paa sin Vis ved mig, kendte mig sagtens nok til at frygte, at jeg let kunde fristes til at lægge mig til at hvile paa min Smule Lavrbær. Tidligere havde han været tilbøjelig til at mene, at jeg burde blive Videnskabsmand, og vilde slet ikke tro mine Forsikringer om, at jeg følte mine Evner glippe lige over for den Opgave, at jeg, trods ret ordenlige Studier paa Literaturhistoriens Omraade, manglede den Fremstillingsevne, der skaber historiske Kunstværker. At være Samler og blot Kritiker laa slet ikke for mig. Nu var Borchsenius lige saa ivrig for, at jeg skulde give Studierne en god Dag. Deri var jeg ikke enig med ham. Kundskab er en god Afstivning for poetiske Byggeforetagender, mente jeg, og jeg mener endnu, at de geniale Ignoranters Tid forlængst er forbi.

En Række lykkelige Aar kom.

I 1877 fik jeg mit Ønske opfyldt om at komme til Syden. Man gav mig Digterportionen af det Anckerske Legat. Det var Molbech, jeg havde at takke derfor. Min Bejlen til samme Legat har sin egen lille Historie, som jeg straks skal berette*).

Jeg var da nær de Fyrrer, men jeg følte mig yngre, end da jeg var 25 Aar.

Lige før vor Bortrejse samlede vi vore Venner til en lille Afskedsfest i vor ny Lejlighed i Frederiksborggade.

*) Et Kapitel i *Oplevelser* handler om, hvorledes S. søgte og tilsidst erholdt det Anckerske Legat.

Der var Arentzen, der var Brandes, der var Drachmann, der var Pingel og Hørup. Der blev disputeret, sunget, spillet, spøgt og let, og et Parti gammel Rhinskvin, jeg havde arvet efter gamle Redaktør Jørgensen, blev tømt til sidste Draabe. Mariboes Skoles Lærere gjorde Afskedsgilde for mig paa Skydebanen. Min daværende Kollega ved Skolen, nuværende Skoledirektør Theisen, havde lavet en morsom Tegning af Sortkridt og Kaffegrums, hvor Kultusminister Fischer paa Parnassets Top kronede mig, der var klædt i romersk Imperatorrustning med en uhyre Doktorhat under Armen, mens Flasker, der som Etiketter bar Musernes Navne, slyngede sig i Dans om Klippen, og min Kone, i Form af en Huskat, sad oven paa den store Rejsekuffert.

Brandes laa paa Rejsen til Berlin for at bosætte sig der. Men hans Venner haabede, at han snart skulde komme tilbage og indtage den Stilling ved Universitetet, hvortil han havde større Adkomster end Nogen i Landet.

En Adresse til ham beredtes. Jeg efterlod Pingel mit Navn til Underskrift. For fjerde Gang forlod jeg dansk Grund; denne Gang for en længere Rejse i Tid og Rum end mine tidligere Pariserture.

S. Schandorph.

Scenens sidste Romantiker

† 29. Juli 1889.

Hvad siger Du, Hans Laurids, vel
til ham den mørke Kavalier,
som fra Kulissen paa Dig ser
og triner frem og vinker? —
opkrampet Hat med sorte Fjer,
en Riddersmand Du for Dig ser,
en „Kraft“ iblandt Komparfers Flok,
den allerbrugeligste nok —
et Sværd i Haand ham blinker!
Du er jo Kunstner — han Statist,
Du har Repliken — han er stum;
Du falder ud . . . Du blir saa bleg —
und Dig, Hans Laurids, Pusterum!
det er jo dog kun Scenens Leg —
nej, det er Dødens Alvor,
som over Scenen falder!

Hans Laurids Stigaard var af dem,
som havde ingen Alder;
for ham var Scenen „Musers Hjem“,
Theatret „Kunstens Haller“;

Hans Laurids Stigaard var en Mand
 med ildfuld Sjæl og jævn Forstand,
 med Hjærte for det snævre Land,
 hvori han fuldt var Borger;
 han kendte dette — Hjærtets — Sprog
 vel mer end mangan anden;
 han var paa Livet lidet flog,
 Erfaringer — dem havde han,
 men de sad ej i Panden:
 han stod, mens Kammerater faldt
 i Kampen mod den Døds-Gestalt,
 som hedder Dagens Sorger;
 han var en Ungling, alt i alt,
 blev aldrig graa, blev aldrig trist,
 var „Elsker“ — helt — til allerfids —
 og derfor var han elsket!

Og stod han med Cylinderhat,
 og gif han med en Fjer-Barret:
 helt lige ungdomsrank og let
 han bar den kønne Nakke;
 i Brystet gemte han en Skat
 af det Metal, der rustet ej —
 det fandt han paa den Høj-Folks Vej
 alt under grønne Bakke:
 blandt Elverfolk, i Elverdans,
 han drak sig ej fra Vid og Sans,
 men plukked sig en duft-sød Krans
 og pryded med en Blomst af den
 sin stedse pletfri Frakke;
 usammensat, „ureflektert“,
 hans Ham var ren, hans Hjærte bravt,
 han styed, hvad for ham var lavt —
 og derfor er han savnet!

Og er Du i den rette Tid
 — Hans Laurids Stigaard — havnet,
 og sled Du Dig ej krum og hvid
 oprevet i en indre Strid
 tilblods for Thespis-Kærren:

saa skal Du mindes just som den,
der bragte med Dig Glans og Duft
fra hine Elver-Længslers Luft,
der daler med en stille Dugg
ned over Hjærte-Strig og Suf
og Vredeshyl og Snærren!

J Kunst maa ogsaa Skriget til,
men Held den Mand, som aldrig vil,
hvad ej han kan — og som gaar bort
saa ridder-ranf, saa yngling-fast,
naar Dødens Trudsel triner
imod ham fra Kulisjen!

Holger Drachmann.

RAFFAËLLI.

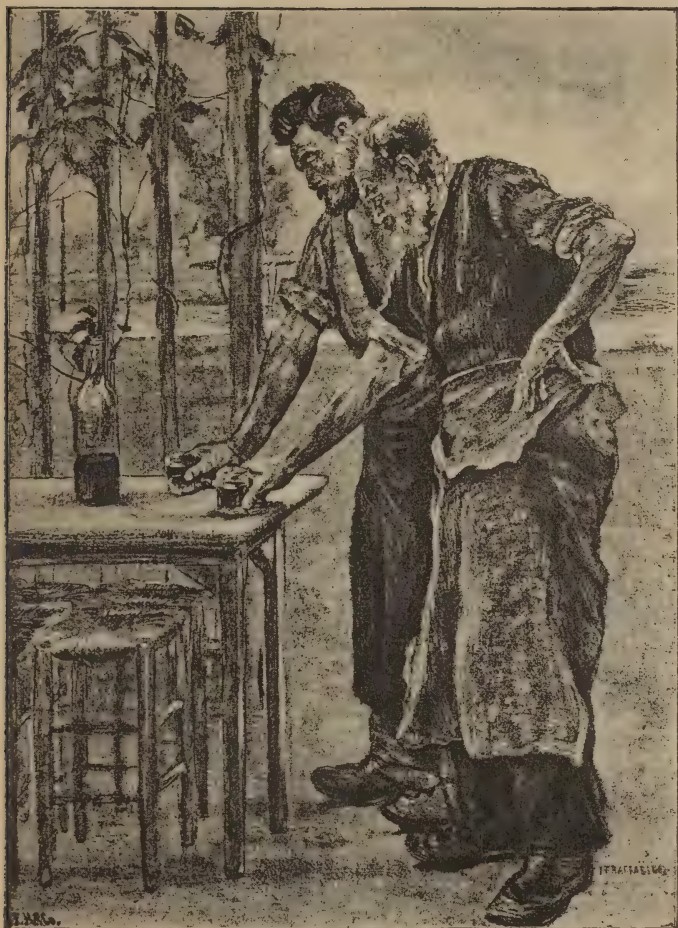
Et af hans Billeder hedder
To Smede:

Scenen er i en Krohaves Lysthus. I Lysthuset et Bord og nogle Taburetter. To Smede staar for Bordenden udenfor Lysthuset; de strækker paa samme Tid hver en Haand ud efter de Glas med Vin, som de har skænket af en Flaske. Den ene Smed er en 60aarig Mand med hvidt Skæg og skallet Isse, den anden en 30aarig; visse Ensartetheder i Ansigtform og Legemsbygning tyder

paa, at det er Fader og Søn. De ere komne lige fra Smedien; begge er barhovede, begge har Skødeskind og opkiltede Ærmer. De er tavse, tager taktfast og paa samme Maade deres Glas, — ganske som de gjorde det igaar, ganske som de vil gøre det imorgen, thi der er slet ingen Tvivl om, at de kommer her paa samme Sted, paa samme Tid, hver Dag, tunge i deres store Kroppe efter Arbejdets Besvær.

Man kan se paa deres stærke Arme, at det er Arbejdere; man kan se paa deres Øjne — uden Laag og med det skarpe Blik —, at det er Smede.

Men det er mere end Arbejdere, mere end Smede. Det er Mennesker med et knusende Alvorssyn paa

TO SMEDE.

Efter Maleri af Raffaëlli.
(Verdensudstillingen).

Tilværelsen, tavse, indegemte, tunge Mennesker, hvem hvert Aar bringer en Rynke i Panden og mangen Rynke i Sindet. De bruger faa Ord, har lige saa faa Tanker ud over den tyngende, tærende Tanke for Udkommet, — en Tanke, der har præget disse Smede med en sløv og uafrystelig Alvor.

Raffaëlli har forstaaet denne Alvor. Han har fundet det højtideligt, at denne Fader og Søn stod her Side om Side, Sønnen som et Billede af Faderen i dennes Ungdom, Faderen som et Billede af Sønnen i dennes Alderdom. Sønnen er en Smule højere end Faderen, men Tiden vil dukke hans Ryg, som den har dukket hins, og Tiden vil bringe ham det hvide Haar og den skallede Isse. Ellers er der ingen Forskel paa disse to. Det er to Mennesker, men de illustrerer ét Liv.

Og det er Livet saaledes som det fysiognomisk afspejler sig, der fængsler Raffaëlli, — Livet blandt Smaafolk og fornemlig blandt Arbejdere. Han, der er Arbejdernes Maler, søger dem op for deres egen og ikke for deres maleriske Beskæftigelses Skyld. Hvad andre Kulturmennesker under ét benævner Arbejdere, det er for ham en Samling af Individualiteter. Han finder saadanne først og fremmest, fordi de er der, dernæst fordi hans særlige Art og Begavelse fører ham til dem, endelig i Kraft af en god Portion Villie og selvlavet Theori.

Han har i et Par Smaaskrifter — iøvrig uden større literær Værdi — nedskrevet sin Mening om nogle andre Kunstnere og om det, han anser for Kunstens Opgave; og man lærer herudaf hans Theori at kende *).

*) *Catalogue illustré des oeuvres de Jean-François Raffaëlli, exposées 28 avenue de l'opéra, suivi d'une étude des mouvements de l'art moderne et du beau caractériste.* Paris 1884, in 8°.

Conférence faite par M. J.-F. Rafaëlli au palais des beaux-arts de Bruxelles, le 7 février 1885, in 8°.

Om det første Skrift erklærer Rafaëlli i et Forord, at det er det „fjerde Kapitel af en Bog om Kunstens Filosofi, som snart

Han forkaster Opfattelsen *l'art pour l'art*. Han vil have den erstattet med *l'art pour l'utile*. Han vil det, fordi han vil, at Kunsten skal yde sit Bidrag til Erkendelsen, til at lære at forstaa og sondre fra hverandre saadanne Tilværelser, der — som Arbejdernes — oftest betragtes som en Korporation. Han indrømmer ingen anden Kunst Retten til Eksistens end den, i hvilken der er sagt noget nyt og personligt i skarp og anskuelig Form. Han vil, der skal være en Tanke og en Filosofi i hvert et Kunstværk, — saaledes at forstaa, at Kunstnerens egen Livsopfattelse skal meddele sig gennem Lærredet til Beskueren. Han ønsker ikke Kunsten i Partiers og Tendensens Sold, han vil den blot som Udtryk for Enkeltmands Betragtning. Han vil en individuel Behandling af det individuelle, ét Menneskes forstaaende klare Betragtning af et andet. Han vil have, at hver en Kunstner skal beskæftige sig kun med det, der ligger hans Hjærte personlig nær, for saaledes at blive en Slags selvkaldet Defensor for det Væsen, han har valgt at skildre.

Han selv er bleven Arbejdernes, i anden Række den lavere Borgerstands Defensor, idet han blev deres Maler. Jeg kender lidet til hans Liv, intet til hans Person, men jeg lærer ham af hans Smaaskrifter at kende som en god Demokrat, som en fri baaren, frit tænkende og frit forskende Mand med et følende Hjærte, men med endnu mere sund Forstaaelse af den ulykkelige Del af sin Tids Slægt. For hans ubetinget tilforladelige Interesse for de Smaa i Samfundet borger mig først og fremmest hans

vil udkomme“. Den er dog aldrig udkommen. „Det fjerde Kapitel“ vidner ikke om megen filosofisk Tænkeævine; det er højst uklart, om end ikke uden fine og personlige Iagttagelser.

Det andet Skrift gør ikke Fordring paa at være mere end et Causerie; men er rigt paa gode Indfald.

Det første Skrift er udsolgt i Boghandelen, det andet har aldrig været i Handelen og er kun trykt i 100 Exemplarer.

ærlige Kunst, dernæst mangt et Udtryk i det, han har skrevet. Han siger saaledes et Sted, at han ikke forstaar dem, der maa til Tinderne af menneskelig Intelligens for at se, hvor stor Menneskeaanden er. Han finder i sin Nation „Menneskeracens herlige Skønhed“ fuldt saa vel udtalt hos „de Smaa, de Barbenede, de allerfattigste Folk“. „Alle,“ siger han, „have de kæmpet, alle have de anstrængt sig, alle er de Sejrherrer, som i Forhold til deres Ævner have kæmpet med Aand eller Legemskraft“.

Det, de har kæmpet for, er Friheden. Og Raffaëlli elsker Friheden, ikke blot fordi han selv er en frisindet Mand, men ogsaa fordi han i Friheden taknemlig hylder Oprindelsen til den uafhængige menneskelige Karakter, — Individualiteten. Han betragter denne som Kunstens værdigste Opgave, og det er paa den, hans egen Kunst helt og holdent hviler.

Caractérisme kalder han denne sin Kunst, og han forstaar dermed simpelthen, at den griber og fastholder det, der er særlig karakteristisk, og at den kaster bort det, som ikke er ejendommeligt for den Enkelte. Han river derfor Arbejderen ud af den Ramme, hvori andre Malere med Forkærlighed sætter ham ind. Han tager ham ud af Værkstedet, bort fra Kammeraterne, ud fra den Baggrund, han deler med saa og saa mange andre. Det er ikke Drosken, men Kusken, ikke Essen, men Smeden, ikke Værtshuset men Drukkenbolten, ikke Marken men Markarbejderen, han vil male. Han bærer sig saaledes ad, fordi han vil være Arbejderens og ikke Arbejdets Maler. Han vil i Arbejderen fremstille et Menneske og ikke et Redskab, og han gør det paa Bekostning af alt andet.

Lykkeligvis har han Ævnen, som han har Villien, og han formaar at udtrykke nøjagtig, hvad han vil. Lad os

forestille os, han skal til at male et Billed, — lad det f. Ex. være det med Arbejderen, som sidder foran sit tomme Glas og ryger sin Pibe paa en landlig Beværtning og med sin lille indsovede Pige ved Siden *). Lad os endvidere tænke os, han lige skal til at male Arbejderen. Saa begynder han med at søge det mest individuelle i den Individualitet, som ifølge hans Samfundsbetragtning skal og maa findes i den Person, han har for sig. Jeg tror, Forstanden hos Raffaëlli i et Øjeblik som dette har et mægtigt Overtag over Følelsen. Jeg tror, han i langt højere Grad forstaar sin Model Træk for Træk, end han tilegner sig den umiddelbart gennem sine Nerver. Og i hans Ævne til at finde og bringe paa Lærredet de Træk, som stort og kraftigt afspejler Individualiteten, ligger da hans Geni. Han har denne Ævne tilfælles med *Daumier* og enkelte af de andre store Karikaturtegnere, thi Karikaturens Princip er dette, at tage det væsentlige ud af Fysiognomiet. Han følger altsaa i Virkeligheden Karikaturtegneren et Stykke paa Vej, men naar Karikaturtegneren derefter overdriver det Væsentlige for at gøre det komisk, saa følger Raffaëlli ham ikke længere, men bøjer ind paa en Vej, som ikke fører til Latterens, men til den alvorlige Forstaaelses Domæner. Dette sker i Kraft af hans Samfundsopfattelse, ifølge hvilken intet er hæsligt, intet hjemfaldent til Latteren, alt værdigt til at skildres kunstnerisk strængt og alvorligt, blot det rummer Gran af Ejendommelighed.

Nu sidder han altsaa foran denne Arbejder, der har Piben i Munden og Glasset foran sig. Sikkert nok underholder Raffaëlli sig ikke med ham for ad den Vej at lære ham at kende, thi der er i Billedet af ham en Tavshed, som hersker overalt hos denne Maler. Han har altsaa kun sit Øje at lide paa, og det narrer ham ikke. Det lader

*) Fra Salonen 1886; for Øjeblikket paa Verdensudstillingen.

ham forstaa, at der er Træk, som betegner dette Individ som saadant i en ganske særlig Grad, — f. Eks. dette døde, glansløse Blik, der kun kjender til at være lukket eller aabent, men ikke til at se. Raffaëlli forstaaer saadant et Blik helt ind i dets Dyb. Han sætter da al Kraft ind paa at give os andre sin egen Forstaaelse deraf, og han pointerer paa sit Lærred dette Blik, for at det skal drage os, saaledes som det drog ham. Paa samme Maade markerer han den store plumpe Næse, som kun har udrettet sine Funktioner og lugtet daarlig Tobak, det stride Skæg, der vokser vildt over Ansigtet, den stive lædrede Haand, som holder omkring Piben, den knækkede runde Hat, der sidder saa urimelig daarlig paa Hovedet, de fedtede Klæder over det uformelige Legeme. Han understreger alt sligt for at faa rigtig tydelig frem sit Indtryk; han overdriver maaske hist og her en Enkelthed, uden at det dog er føleligt i Helheden. Og han opnaar saa i dette Billed at skildre Arbejderen lyslevende, ikke blot hans Fysiognomi, men hans Væsen, hans Vaner og den Atmosfære af Dødhed og Sløvhed, som ikke kan forlade ham, — en Atmosfære, en Stemning, som Raffaëlli genialt har forøget ved at anbringe Arbejderens lille Datter sovende ved Faderens Side med sit Hoved hvilende paa Armen.

Men man finder i denne Enkelthedsfigur tilmed mere end en Skildring af dette ene Menneske. Den har en kraftig Smag af en hel Art. Man føler overfor dette Billed sine Forestillinger om visse Dele af Arbejdernes store Folkeslag bekræftet, ser Tusinder af Personer og Hundreder af Egenskaber legemliggjorte i denne ene Figur. Det er saa meget mærkeligere at finde sligt hos Raffaëlli, hvis hele Stræben netop er en Strid for det portrætmæssige, for en Fremstilling fri for Spor af Abstraktion. Men naar en Droskekusk af Raffaëlli alligevel synes den Kusk, vi kjørte med igaar, en Avissælger netop ham, vi saa paa

Boulevarden i Aftes, naar kort sagt alle hans Figurer synes os Paris' og Omegns kendte Ansigter, saa ligger det i den fuldendte Intelligens, med hvilken denne Maler vælger til Model den Art af Skikkelser, vi kalder Typer. Tusind gaar han kræsent forbi, før han vælger en, og denne ene er netop den, der synes ham Summen af de tusind andre. Det er dette saa simpelt lydende og dog saa sjældne, der gjør ham ny i den moderne Kunst. Han har haft Forgængere i *Daumier*, til Dels i *Monnier*, men ingen af dem har naaet saa langt som Raffaëlli i Karakterens Styrke, og begge har de konstrueret Typen mere, end de har søgt at finde den i et Eksempel af Virkeligheden. Og mellem de bedste nulevende Malere er der ingen, der gjør fælles Sag med Raffaëlli, hvor mange af dem der end beskæftiger sig med Arbejdernes Liv. Enkelte af deres Skildringer stræber mod Storhed og bliver stikkende i det Akademiske; de fleste af dem er Rabaldernumre i den dramatiserede Faldgrubes Art; en anden Del er Eksperimenter med Værkstedernes maleriske Lysvirkninger. Og sjældent kommer de faa, som virkelig drages af ren Sympathi mod Arbejderen, længere end til at fremstille denne som Arbejdsdyret, som Trællen i Trædemøllen, som én blandt mange, lig de mange. Det gælder saaledes *Rolls* „Le travail“, det mægtige, figurrige Billed, kendt fra den franske Udstilling i Kjøbenhavn. Roll har villet give en Skildring netop af de menneskelige Arbejdsdyrs Virksomhed paa selve den Scene, hvor de slæber deres halve Liv hen. Til en saadan Skildring har han fundet den ene Arbejder lige saa god som den anden, blot han kunde gøre Tjeneste som Model. Det var ikke den enkelte, han vilde fremstille, men det samlede slidsomme Arbejde; derfor har han intet pointeret, men givet alt en ligelig, desværre ikke nær nok stræng Behandling. Jeg har i dette Øjeblik, skøndt jeg atter og meget nøje har genset *Rolls* Billed for kun en Maaned

siden, ikke et eneste Enkeltræk deraf levende i min Erindring, men kun et Indtryk af Arbejdet i det Hele, — altsaa for saa vidt noget, der kan passe godt nok med Billedets Titel. Men af alle Raffaëllis Billeder af den Art, jeg hidtil har omtalt, erindrer jeg Arbejderen, — paa én Gang som et Portræt og som en Type, men mest som det sidste.

Naar jeg tænker paa de fleste andre betydeligere Maleres Værker, ser jeg for mig Billeder, — med male-
riske Fortrin, med smukke Motiver, fine Stemninger, gode
Kompositioner, god Karakteristik, men altid Billeder. Naar jeg derimod tænker paa de fem og tyve Malerier og
hundreder af Tegninger, jeg har set af Raffaëlli, ser jeg
for mig Mennesker, alene Mennesker. Jeg drager
heraf den Slutning, at ingen af de moderne har som han
fanget det levende Enkeltliv ind paa sit Lærred, ingen
har med saa kraftig, saa voldsom og sikker en Haand
grebet om det fremherskende i en Karakter, holdt det
saa fast paa Lærredet under Arbejdet og lagt det bart
og til Rette for os med en saadan Anskuelighed, som
han. Ingen af de moderne, sagde jeg, men jeg kunde
uden Overdrivelse have sagt, at i hele Kunsten fra For-
tid og Nutid er der intet saa rent ud forbløffende levende
og haandgribeligt som en Figur af Raffaëlli.

Han vil i Overensstemmelse med sin Opfattelse af
Kunsten som en Nyttekunst i første Række være anskuelig.
Manet havde noget af hans Ævne til at anskueliggjøre,
men den kom aldrig til sin Ret som hos Raffaëlli. *Manet*
vilde være en Maler frem for alt, vilde karakterisere
kraftig og klart nok saa meget med Farve som med Teg-
ning, søgte derfor stedse den karakteristiske Farve og
glemte derved stundom at give sine Figurer den faste
Konstruktion, den skarpe Støbning, som forlener med
den absolute Individualitet. Raffaëllis Farve er enklere,
optager ham mindre og bæres af en Pensel, der nok saa

meget tegner, som den maler. Raffaëlli har lært af *Daumier* ikke at betænke sig paa at konturere med sort, naar det gælder at pointere noget, og han kommer til Tider det Sorte en Smule farlig nær. Det er maaske en Fejl, men den rummer hans Dyd. Han benytter det Sorte oftest paa hvidt, stiller gjerne en Figur kraftig mørk op mod en hvid Mur eller en lys Luft og opnaar derved den mest overraskende Haandgribelighed i selve Figuren. Han synes altid at male sin Model i dens umiddelbareste Nærhed, saaledes at dens Lokalfarve for hans Øje er uberørt af Atmosfæren, og han ser den derfor altid som noget i Omrids yderst fast og stoffigt. Han vrager saaledes Atmosfærens Ævne til at adle og forskønne, stiller sin Figur helt i Forgrunden af sit Billed i den mest nøgterne Belysning og behandler den landskabelige Baggrund, mod hvilken den tegner sig, løst og i ganske lyse Farver. Skøndt han har malet fine og stemningsfulde Landskaber, tiltror jeg ham ikke synderlig Sans for den landskabelige Natur. Den er ham kun den døde Baggrund, paa hvilken han finder sin Figur dobbelt levende, dobbelt legemlig. Han tilsidesætter ofte i sin Behandling saadan en landskabelig Baggrund ganske urimelig, stundom endog ganske utilladelig, men sikkert nok altid med velberaad Hu, fordi han vil, Figuren for Beskueren skal være det Centrum, den var for ham selv. Han gaar overhovedet ubestikkelig sin egen Vej, uden Medlidenhed med de Traditioner, han tramper ned. Han har et bevidst Maal, og intet faar ham til at gaa en Omvej for at naa det. Han har ikke hørt paa Spotten paa den ene Side Vejen, Forargelsen paa den anden, Fristelsen, der var i Hælene paa ham og Formaningen, der gik ham ædelt i Møde. Han har hævdet sig selv og sin Ret til at træde dér, hvor han selv fandt for godt. Hans Kompas har været hans Forstand og ikke lærte Regler. Han har staaet og gaaet paa egne Ben dér, hvor de andre satte

sig op at køre med Læreres og Traditioners bekvemme Befordring.

Han er bleven ensidig paa denne sin ensomme Gang. Der ligger udenfor hans Kunsts Omraader Verdener af Skønhed, til hvilke han aldrig har kastet et Blik, og selv indenfor hans egne Omraader gives der Skønheder, som han forbigaar i sit voldsomme Gaaen-løs paa sit Maal. Han kan med lovlig skaanselløs Haand tage Livet eller i hvert Fald Skønheden af noget, som andre Malere vilde finde Dages Arbejde værd. Der er i hans Syn paa Naturens Farve noget af dette Lægmandsblik, for hvilket sort er sort og grønt er grønt, og han bryder sig yderst lidet om disse Farvers Forskellighed i Lys, i Skygge og Refleks. Han følger heri Anskuelsesbilledets Princip, noterer kun, at denne Mands Haar er sort, denne lille Piges Strømper blaa, dette Gulv brunt, dette Stakit grønt, uden at regne med de forskellige Lysbetingelser, som denne sorte, denne blaa, denne brune og denne grønne Farve er underkastede i Henhold til deres Beliggenhed. Mangen Gang tegner han midt i Oliefarven med en Blyant, naar han finder Virkningen af denne fastere og sikrere end, hvad han kunde gøre med Penslen. Til andre Tider betænker han sig ikke paa at male hele sit Billed „indslaaet“ mat i Farven for derefter at paasætte en skinnende blank Førnis paa de Genstande, som er blanke af Natur: en høj Hat, en poleret Træpibe, et blaat emaillet Husnummer e. l.

Men Raffaëlli behøver for Resten for at være anskuelig aldeles ikke Anskuelsesbilledets „Dette skal være Troja“. Han kan give den enkelte Figur en Stemning, der fortæller af sig selv, alene med et lille Træk eller to grebne ud af Virkeligheden. Han har saaledes malet et Billed, der forestiller en lille tyk og gammel Haandværker med en Malerpotte i den ene Haand og en i Malerpottens grønne Indhold til Skaffet dyppet Pensel i den anden.

EN KLUDESAMLER.
Efter Tegning af Raffaëlli.

Han staar udenfor sit Hus, i sin lille Have, hvis Stakit han lige har strøget med en skrækkelig grøn Farve. Han vender Ryggen til Stakittet og synes at spekulere paa at finde endnu en Gjenstand, der kunde fortjene en Overhaling med al den dejlige Farve, han har tilbage. Med denne Smule Handling og med denne Smule Sceneri er Arten af den lille tykke Mand med Farvepotten tydelig bestemt: Den skrækkelige grønne Farve paa Stakittet og den i Farven til Skaftet dyppede Pensel røber klart nok, at det er ingen Maler af Profession, man her har for sig. Hvem anden skulde han saa vel være, end en lille Haandværker, som har købt sig en Grund, muret sig et Hus, plantet sig en Have, for at leve stille og sorgløst paa sine gamle Dage, optagen af at vedligeholde den lille Ejendom, der er hans hele Stolthed. Billedet levner ingen Tvivl om, at det hænger saadan sammen, skøndt det er udtrykt med tænkeligst faa Midler. Men til yderligere Bevis for Rigtigheden heraf kan man henvende sig til et andet Billed af Raffaëlli, hvor man ser den samme lille tykke Mand i Færd med at bestille sig noget Brænde hos en Nabo, der har fældet nogle Træer, og man møder ham endnu en Gang i et tredje Billed, ude i hans Have, hvor han, efter at have gravet, har sat sig paa Jorden, — med et velfornøjet Blik hen over det lidet, han med Rette kan kalde sit. — Paa den Tegning, som ledsager denne Afhandling, er Kludesamleren betegnet som saadan alene ved den Kvist, han holder i den ene Haand, den Kurv, han bærer i den anden, Sækken ved hans Fødder og Vognen i Baggrunden, og man vil se, at hvor yderst løst end alt dette er skizzeret, anskueliggør det dog øjeblikkelig Mandens Bestilling.

I nøje Forbindelse med denne Ævne til at anskueliggøre med tekniske Midler eller Smaatræk ud af Livet er hos Raffaëlli Ævnen til at lokalisere, d. v. s. til at vise Beskueren hurtig og tydelig de Omgivelser,

hvori den Fremstillede hører hjemme. Maler han saaledes Arbejderen siddende i en Krohaves Lysthus, ser man gennem dettes Tremmer Fabrikens Tage og Skorstene ude i det Fjerne. I det omtalte Billed af den lille Mand med Malerpotten tegner Mandens Skikkelse sig mod den hvidkalkede Mur af det Hus, der er hans Stolthed, ligesom et Bed af hans selvplantede Have kommer til Syne i et Hjørne af Forgrunden. Naar Raffaëlli vil gøre os det klart, at det er fra Hovedstaden en vejfarende Bonde vender hjem, saa anbringer han ham siddende og hvilende sig paa en Milepæl, hvorpaa der staar skrevet det Ord PARIS. Der er et kosteligt Billed, paa hvilket man ser en ældre Mand og Madame af den lavere Borgerstand staa stille udenfor et Hus, op ad hvilket Madamen har stillet sin Paraply for at faa Hænderne fri til at knappe Mandens hvide Glacé-Handsker. Det vilde ikke være mulig at forstaa Meningen med disse hvide Glacé-Handsker en Vinterdag paa Gaden, hvis ikke Raffaëlli havde skrevet med store Bogstaver over en Dør paa Huset SALLE DES MARIAGES. Det er altsaa et alderstegent Par, som endnu, medens det er Tid, vil forsøge Lykken bag denne Dør.

Jeg beundrer i og for sig ikke saadanne Smaatræk af en paa Kunstens Omraade raffineret anvendt Intelligens. Jeg vilde endog finde det lidet tiltalende, om den første den bedste Maler bød os Bogstaver og Indskrifter i Stedet for billedlig Skildring, thi man forudsætter jo dog gerne, at Malerier skal ses og ikke læses. Men med Raffaëlli er det en anden Sag. Dels sætter han aldrig Anskuelsesbilledets vejledende Paaskrifter i Stedet for, men i Tilgift til Karakteristiken. Dels gør han det i Almindelighed paa en saadan Maade, at selve Paaskriften enten er naturlig eller forklarlig paa det Sted, hvor den findes anbragt. Dels og endelig er han et Geni med Ret til en Masse Friheder, som er de borgerlig fødte i Kunsten haardhjærtet nægtede.

Han hører til de Lykkens Udkaarne, som Heldet følger. Han trækker ikke Nitter, selv om han griber blandt Motiver, som skulde synes at ligge udenfor hans Omraade. Han har til Eksempel paa det novellistiskes Omraade en Gang fundet Æmnet til et af sine kosteligste Billeder, og jeg fristes til at tro, at han hin ene Gang begyndte med den Ramme, som han ellers nøjes med tilsidst at antyde. Rammen var en Stue, typisk for sin Ejermænd og typisk til den mindste Enkelthed, — i den Grad, at Raffaëlli denne ene Gang ikke kunde forsage og nøjes med at antyde, men maatte have alt med. Saa maatte han ogsaa have den med, der havde givet denne Stue dens Præg, — en gammel borgerlig Pebersvend med hvide Krøller foran Ørene og med sort Kalot paa Hovedet. Og for rigtig at anskueliggøre ham i hans hele Spidsborgerlighed og Smaalighed viste han, hvorledes det gaaer til paa den epokegørende Dag, da denne Gamling skal fæste sig en ny Jomfru. En alderstegen en af Arten, indskrumpen og tandløs, har indfundet sig som Ansøgerinde og taget Plads ved Kaminen ligeoverfor den gamle Herre i den store Lænestol. De synes at være paa Veje til at blive enige, da der træder en ny Ansøgerinde ind, denne Gang en ung og fyldig mørkhaaret Pige med en sirlig hvid lille Kappe. Den gamle Jomfru synes helt at blive glemt, undtagen af Katten, der med et klart Blik paa Situationen har plantet sig ved hendes Fødder. Medens Gamlingen sender den unge Pige nogle velvillig skælmske Øjekast, vender den alderstegne Jomfru sig med sit sureste og mest foragtende Ansigt halvt om mod Fristerinden. Den Borgerlighed, der er over denne Scene, understøttes paa ethvert Punkt af den Stue, hvori den foregaaer: Her er et lille broderet Tæppe, hvorpaa den Gamle sætter sine Fødder i de broderede Morgensko. Der staaer paa Kaminpladsen et Kaffeapparat, en Buket Porcellensblomster under en Glaskuppel og en Mængde andre af

disse græsselige „Nipssager“, som gamle Folk trækker rundt med hele deres Liv uden nogensinde at se paa dem, men ærgrende sig uhyre, naar de en Dag slaaes i Stykker. Hér ligger foran den Gamles Seng en Stump broderet Tæppe; dér staaer en Skammel, — Gaver fra omsigtsfulde Niécer, — og op mod Kaminén støtter sig sirlig anbragt Ildrager og Tang af Messing — alt sammen lige ubrugeligt og uforældent. Føj hertil paa den lave Væg med dens blomstrede graa Tapet et Kobberstik i Mahogniramme, ovale Familieportræter i Rammer af Glas over sort Glanspapir, endelig en Sommerfuglesamling, en Ungdomserindring, og man vil sikkert fornemme, at alt nu var saa nøje i Overensstemmelse, at det hele bar dette samme Præg af Ejermandens sorte Kalot og broderede Morgensko, at Raffaëlli nødvendigvis maatte have det alt med. Og han har gennemført med Omhu hver lille Enkelthed, af Frygt for at berøve Scenen det mindste af dens Stil.

Jeg har omtalt Raffaëlli som Arbejdernes og den lavere Borgerstands Maler. Men hans Omraader indskrænker sig ikke dertil. Han har til et stort, desværre smagløst udstyret Værk *Les types de Paris**) leveret en Række Illustrationer, i hvilke han foruden Arbejdere har fremstillet Skuespillere, Bohêmer, Kafégæster, Lærere, Kuske, Grøntkoner, Tjenestepiger etc., — dels med Gengivelser efter sine Malerier, dels med Tegninger særlig udførte for dette Værk. Desuden er Raffaëlli, som det var at vente, en fortrinlig Portrætmaler. Han har for et

*) Paris, *Plon*. 1888. in 4° (fr. 25). Værket bestaaer af 10 Hefter og er, trods dets smagløse Udstyrelse, værd at anskaffe, da der i hvert af de ti Hefter findes en ret god Heliogravure efter Raffaëllis bedste Billeder.

Par Aar siden malet *Edmond de Goncourt*, — efter en fotografisk Gengivelse at dømme et Mesterværk af Karakteristik og gennemført Form, et Portræt i hel Figur, fuldendt aristokratisk i Holdningen og med en dyb Forstaaelse af den berømte Forfatters fine Skønhed. Han havde paa dette Aars Salon et Dobbeltportræt af to unge Piger, klædte i hvidt med sorte Bælter (stadig det sorte paa det hvide), en Smule kejtet i Opstilling, men med en egen Elskværdighed i Opfattelse. Den samme Kunstner, som i Billederne af Arbejdere er saa alvorlig og saa voldsom, kan, naar han lejlighedsvis maler Billeder af Børn og unge Piger (ogsaa naar han maler Dyr), have saa meget Lune, saa megen Finfølelse og Ynde, at det i Sandhed er forbavsende. Det bedste i saa Henseende er et Billed af en lille otteaaers Pige i Færd med sit Morgentoilette. Hun staaer foran sit Vaskebord med det blaa Service og vender sig med en rask Bevægelse omkring. Hun ser til Siden med et allerkæreste næsvist Ansigt, som om hun hørte paa en Bemærkning fra en Indtrædende, og som om denne Bemærkning ikke rigtig faldt i hendes Smag. Hun er henrivende i sin lille Chemise, med sine bare Arme og sine sorte Strømper. Og saa hænger der fra Strømperne nogle lange hvide Bændler ned langs med hendes Ben, og de Bændler i Forening med de to nedhængende Arme, Benenes Stilling og det holdningsløse i hele Skikkelsen gør hende saa velsignet tøset trods hendes gammelkloge Ansigt og damemæssig opsatte, blonde Haar. Der er i denne Figur en Ynde og et Lune, som man skulde tro nægtet denne Maler af Kludesamleres, Jordarbejderes og Smedes grove Fysiognomier.

Men for Raffaelli vil i Kraft af hans dybe intellektuelle Forstaaelse overhovedet ingen Fremstilling af det enkelte Individ mislykkes. Hans Kunst har i denne intellektuelle Forstaaelse en urokkelig Grundvold, som det skyldes, at alle hans Billeder forekommer En saa

omtrentlig lige gode, at man har ondt ved at foretrække et for et andet. Han er i dem alle til Stede med hele sin Person, han har givet dem alle alt, hvad han ejede af Energi og Kraft. Alligevel har han naturligvis kunnet give sine Billeder et stedse mere og mere helstøbt Præg, efterhaanden som han fik mere Herredømme over sine Midler, og han formaaede ikke fra først af at karakterisere, anskueliggøre og lokalisere med de faa Træk, hvormed han nu kan nøjes. Lærerigt er i saa Henseende et af hans Billeder fra 1877, en Familie af Bønder. Det er fem Figurer, opstillede uden Komposition og indre Sammenhæng mod en hvid Mur, beundringsværdige i den indtrængende Karakteristik, men malede med et forskrækkeligt Besvær. Fra en noget senere Tid er et andet Billed, *mairie et conseiller*, (ligesom de foregaaende paa den retrospektive Udstilling), yderst detailleret, — i den Grad, at hver Rynke er medtaget, og Behandlingen, der er graa og lidet kraftig, adskiller sig ikke synderlig fra andres. Endnu i det oven omtalte Billed af den Gamle, der søger Husjomfru (1883), er Behandlingen omstændelig og detailleret, og først fra Aarene 1884—86 kan man regne Raffaelli for en fuldt udvoksen Tekniker, selvraadig, hensynsløs, ubestikkelig personlig i sine Midler.

Det er sagt — i en iøvrig ikke synderlig forstaaende Kritik — at han fra først af gjorde fælles Sag med Impressionisterne og betragtede sig som hørende til dem. Hvis det er sandt, maa det være hans smaa Landskabsbilleder og landskabelige Baggrunde, der har givet ham Navn af Impressionist, thi han er i sine Figurer ikke mere Impressionist end Holbein og Dürer. Det er det uforanderlige i Fysiognomiet, han søger som Udtryk for den uforanderlige Sjæl. Og naar hans Landskaber er impressionistiske, er det netop, fordi han betragter Landskabet som noget i Modsætning til Karakteren omskifteligt,

betinget af Vejr og af Vind. Han kalder heller ikke sig selv Impressionist; Landskabet er for ham en Biting, efter hvilken han ikke vil benævnes. Han ser selv sin Betydning i det, han har ydet af figurlig Karakteristik. Derfor kalder han sig Karakteristiker, og han har i højere Grad end nogen anden Samtidig Krav paa dette Navn.

Paa den franske Udstilling herhjemme i Sommeren 1888 var han repræsenteret lige saa slet som de fleste andre store franske Malere. Den Udstilling var overhovedet sammensat, som om det gjaldt at illustrere den franske Kunsts Forfald. Paa den retrospektive Afdeling af Verdensudstillingen i Paris er Raffaëlli derimod i Øjeblikket til Stede med tyve Billeder, i hvilke man lærer ham fortræffelig at kende. I Betragtning af den rige Repræsentation, man dermed har givet ham, maa man antage, at hans Fortjenester omsider — hen mod hans fyrretyvende Aar — er blevne anerkendte af hans Landsmænd. Det har nemlig ikke alle Dage været saa. Han er fattig født, har ernæret sig som Korsanger i Kirker og som Baryton paa et Forstadstheater. Samtidig hermed fik han en kort Tid i *école des beaux-arts* den eneste Undervisning, han nogensinde har nydt, men som er gaaet sporeløst hen over ham. En Kunsthandler tog ham dernæst i Forpagtning for 40 Francs om Ugen, han levede for disse Penge i en Landsby udenfor Paris, malede Billeder af Omegnens Proletariat og fik dem ikke sjældent refuserede paa den aarlige Salon.

Saa foranstaltede han en Dag i 1884 i en tom Butik paa Boulevarden en Udstilling af halvandet hundred af sine Arbejder, og fra da af vidste Paris, det ejede en stor Kunstner i Raffaëlli.

Han har paa Verdensudstillingen et Billed af to gamle Jøder, som spadserer tavse ved hinandens Side, lige ud mod Beskueren. Noget mere forbløffende levende

har jeg i Kunst ikke mødt, og det forekommer mig at være hele Verdensudstillingens lødigste Kunstværk. Jeg gad se det Billed oppe i Louvre mellem de gamle Klassikere, — Side om Side med Holbein, Clouet og Antonello da Messena, og jeg gad se, om Raffaëlli vilde blegne mod disse Stormænd.

Det troer jeg næmlig ikke.

Emil Hannover.

Katrinebjerg pr. Taastrup, Juli 1889.

Kong Karl XV.'s Unionsforslag.

En Episode af Nordens Historie.

Belyst ved Erindringer og Korrespondance

af

Emil v. Qvanten.

II.

Min Redegørelse i foregaaende Hefte blev afbrudt ved det Tidspunkt, da Unionsforslaget akcepteredes af begge Skandinaviens Konger og Konsejlspræsident Monrad. Saasnart Kong Karl modtog Christian IX's og Monrads Brev, henvendte han sig til Friherre de Geer og Grev Manderström, og hans to fornemste Raadgivere tilkendegav ligeledes deres Sympathi.

Det saa nu ud, som om Nordens længe nærede Enheds-tanke skulde virkeliggøres. Hofjægermester Carlsen, en af Forslagets vigtigste Støtter i Danmark, skrev til Kong Karl: „Jeg har overbevist mig om, at der fra min Konges Side aldrig vil blive lagt nogen Hindring i Vejen for et alvorligt Arbejde paa at bringe en loyal Overenskomst i Stand.“ (Bil. 14.) Til-syneladende som en Bekræftelse herpaa optoges Carlsen kort efter (10de Maj) som Indenrigsminister i Monrads Kabinet, for der at repræsentere Unionsforslaget. Ogsaa fra det svenske Kabinet sporedes fremdeles kun gode Tegn. Det Brev, Kong Karl skrev den 7de Maj til Monrad (Bil. 17), var konciperet af Justitsministeren, Friherre de Geer.

Man har bagefter ladet forstaa, at det lykkedes Friherre de Geer „paa en fin og behændig Maade at redde Kong Karl ud af det Spil, paa hvilket han havde indladt sig.“ Det er vistnok sandt, at i Politiken er Ordene ofte til for at skjule Tankerne. Man lader, som man sér til én Side, men nærmer sig i al Hemmelighed en anden. Den, der uden personlig Ærgærrighed af Hjærtet slutter sig til en stor folkelig Sag og pludselig befinder sig midt inde i den politiske Hvirvelström, maa ofte med Fortvivlelse spørge sig selv: hvad er Sandhed og

hvem er til at stole paa? Friherre de Geers noble Statsmandskarakter forbyder dog at tro, at han skulde have drevet et sligt Spil med de danske Skandinaver, med Monrad, Kong Christian og Kong Karl. Det synes umuligt, at han paa samme Tid, som han forfattede Koncepten til Kong Karls Brev, traf Foranstaltninger i modsat Retning. Hvad Brevet angaar, er Meningens dermed utvetydig. De Geer lader Kong Karl opfordre Monrad til officielt at fremsætte Unionsforslaget for den svenske Regering. Havde de Geers virkelige Hensigt været den at lade Forslaget visne, havde han haft den bedste Lejlighed dertil. Kong Karl havde jo allerede forud ved Forslagets Oversendelse til Kong Christian og Monrad opfordret Danmark til at tage det officielle Initiativ, og Monrad havde afslaaet dette. De Geer havde heri haft en naturlig Grund til at formaa Kong Karl til at trække sig tilbage under levende Forsikringer om vedvarende Interesse for selve Sagen. At han tværtimod gaar med til, at Kongen fornyer Opfordringen, tyder paa en anden Hensigt end den, man senere har tillagt ham. Men der findes i Friherre de Geers Koncept en anden Ytring, der endnu bestemtere aabenbarer hans sande Tanke. Han bemærker ligesom i Forbigaaende, at Forslaget vistnok burde behandles af Tillidsmænd fra de tre skandinaviske Riger. Denne Ytring indeholder, som man ser, en Plan til Forslagets Virkeliggørelse, om end kun fremsat indirekte. De Geer havde ingen Grund til at give denne Antydning, hvis han ikke havde ment den oprigtig, og dette vinder Bekræftelse, naar man erindrer, at han selv knapt to Aar forud, i Februar 1862, fremsatte Planen til et svensk-norsk Unionsparlament, hvis Grundideer genfindes i udvidet Form i det foreliggende Forslag. Men det samme svenske Ministerium, der i 1862, omend desværre forgæves, foreslog den eneste definitive Løsning af det norske Spørgsmaal, sad 1864 ved Roret, og de Geer, dets første Mand, plejede at handle i nær Forstaaelse med sine Kolleger. Der er heller ingen Grund til at antage, at han just nu, da han skrev Koncepten til Kong Karls Brev, skulde afvige fra denne Regel, navnlig da det gjaldt en saa yderst vigtig Sag. Han maa først og fremmest have raadført sig med Grev Manderström. Kong Karls Brev af 7de Maj udtrykker altsaa paa en vis Maade det svenske Ministeriums Opfattelse. Der fandtes dog vistnok i Ministeriet antiskandinaviske Elementer, og som et saadant betragtedes Friherre Gripenstedt. Det gjaldt derfor om ved en rask Handling at komme ham og de Andre i Forkøbet.

Men hele denne gunstige Stilling ændredes hurtigt. Efterat Kongen allerede er begyndt at blive urolig (se Bil. 18), kommer der endelig Svar fra Monrad, hvori han paany overlader Initiativet til Unionsforhandlingerne til den svenske Regering. I et Brev, som han samtidig skrev til mig (Bil. 19), imødeser han et Brev fra Friherre de Geer, hvorom jeg skulde have givet ham Forhaabning, skønt jeg i mit Brev til ham (Bil. 16) tværtimod tilkendegav, at man her fandt det heldigst for Sagen, at Initiativet toges af Danmark. Dette formelle Stridsspørgsmaal vilde dog næppe have haft større Betydning, hvis Monrad blot havde staaet paa det samme Standpunkt, som i sit første Brev til Kong Karl. Men dette var ikke Tilfældet. Han fastholdt ganske vist ogsaa nu selve Unionsforslaget; men det nationale Grundlag, hvorpaa det hvilede, var forladt. Han ikke blot afviste en national Deling af Slesvig, men krævede ogsaa Holstens Bevarelse for Danmark. Han foreslog noget helt andet.

Monrads Tankegang var følgende: I Danmark har der hidtil bestaaet to Partier, det ejderdansk-skandinaviske og det helstatlig-antiskandinaviske. De to Partier vilde nu mulig slutte sig sammen. „Efter min Overbevisning“, fortsætter han, „er det ved Nordens politiske Enhed, at Besiddelsen af Holsten kan bevares for Norden . . . Gennem Holsten vilde Norden komme til at øve Indflydelse paa den evropæiske Politik. Jeg ønsker derfor inderligt, at den dynastiske Enhed med Holsten maa kunne bevares“. Monrad demaskerede nu Ønsket i sit første Brev om, at Indholdet af Unionsforslaget ikke maatte blive kendt af Londonerkonferencen. Dette havde naturligvis ikke kunnet ske paa anden Maade end derved, at de skandinaviske Lande, efterat være traadte i Underhandling med hverandre og efterat have afsluttet en Alliance til Nordslesvigs Bevarelse, tilkendegav dette og indtog en fælles Stilling paa Konferencen, hvorhos Danmark erklærede, at det til Tyskland afstod Sydslesvig og Holsten, hvis fremtidige Overhoved skulde bestemmes paa Konferencen. Men paa den sidste Del af Programmet havde Monrad, som det nu viste sig, aldrig tænkt paa at gaa ind, om han end ikke straks vilde give et aabent Afslag af Frygt for, at Sverig mulig da med Understøttelse af Frankrig og det Parti i Danmark, der havde rejst Unionsforslaget, skulde optage Programmet paa egen Haand. For at forebygge dette forlangte Monrad i sit første Brev, at Forhandlingerne mellem Danmark og Sverig-Norge skulde føres „aldeles hemmeligt.“

Men efter at man fra svensk Side var gaaet ind herpaa,

benyttede Monrad — ogsaa dette viser sig tydeligt nok — Unionsforslaget som et „Skræmmeskud“ mod „de Staters Regeringer, der ikke ønsker noget Foreningsbaand mellem Nordens Folk“, for at formaa dem til at bevare idetmindste hele Slesvig for Danmark. Hvilke Staters Regeringer eller rettere sagt, hvilken Stats Regering dette var, derom kan der ikke være Tvivl. At den danske Regering i Tiden mellem den 28. April, da Monrad afsendte sit første Brev, og den 13. Maj, da han skrev sit andet Brev til Kong Karl, underhaanden havde faaet Løfte om „det danske Monarkis Integritet“, fremgaar baade af Tonen og Indholdet i det sidstnævnte Brev. Brevet af 28. April er opfyldt af Enthusiasme over det Skridt, Karl XV har gjort. Anderledes den 13. Maj. Monrad bebrejder ikke utydeligt Sverig, at det skabte Slesvigholsteinismen, da det berøvede Danmark Norge. Han forbigaar ganske, at Unionsforslaget til lige medfører Krigshjælp for Danmark, eftersom denne Hjælp alene gælder Nordslesvig. I sit første Brev lovpriser Monrad Kong Karl for den „utrættelige Opmærksomhed“, hvormed han fulgte Danmarks Skæbne, og den „varme Sympathi“, han viste Danmark. Nu dvæler han ikke mere herved. Londonerkonferencen, bemærker han tørt, vil i alle Tilfælde ordne Danmarks Anliggender. I det første Brev konstaterer han ivrig „den Fare, som altid truer smaa Stater fra mægtige Naboers Side, hvis de ikke i rigtig Erkendelse af fælles Interesser med deres forenede Kraft støtter hverandre“, og han anmoder om „snaest muligt“ at maatte træde i officiel Forhandling med den svensk-norske Regering. Nu overlader han blot til denne at „bestemme Tidspunktet for Forhandlingernes Begyndelse.“

Forskellen mellem den 28. April og den 13. Maj er for stor til, at man ikke maa antage, at Monrad første Gang ikke har været fuldt oprigtig i sine Udtalelser, og at det danske Kabinet kort derefter har faaet Løfter, der senere viste sig at være — tomme Ord. Ligesom Unionsforslaget kombinerer ogsaa Monrad Unionsspørgsmaalet og det slesvigholstenske Spørgsmaal med hinanden, men paa en ganske anden Maade. Han vil ikke blot bevare hele Slesvig for Danmark, men ogsaa Holsten (og Lauenborg), og dette traditionelle, halvt skandinaviske, halvt tyske Danmark skal indgaa en Union med Sverig-Norge. Man kan vistnok til Nød forklare, at en dansk Mand kan akceptere et slikt Program. Han har historisk vænnet sig til at betragte Slesvig som et i sin Helhed dansk Kronland og Holsten som dansk Ejendom. Selve den Strid, i hvilken han er bleven

indviklet og ved hvilken hans gamle Ret er bleven forulæmpet, ægger ham til stolt at holde fast derved. Man kan ogsaa forstaa, hvorfor han ønsker, at Danmark skal indtræde i Unionen med hele Slesvig plus Holsten-Lauenborg. Danmark vilde derved komme til at indtage en saa meget større Plads, blive et saameget vigtigere og indflydelsesrigere Led af Unionen. Det umiddelbare Forhold til Tyskland og det evropæiske Kontinent, hvori Unionen vilde træde gennem Danmark, eller, som Monrad udtrykker sig, den „Indflydelse paa den evropæiske Politik“, som Norden vilde komme til at udøve „gennem Holsten“, vilde vel ogsaa motivere, at Kjøbenhavn blev Unionens Hovedstad. Som sagt, man kan forstaa Muligheden af en saadan Opfattelse hos en dansk Mand; men man maa frakende denne Opfattelse praktisk Sans og politisk Fremsyn.

Jeg ilede efter Kongens Paalæg med at fremholde dette i et Brev til Carlsen (Bil. 21). Carlsen svarede ikke derpaa. Det var tydeligt, at det danske Kabinet havde besluttet hverken at give Afkald paa Sydslesvig eller Holsten, og at det ikke vilde føre Underhandlinger om en nordisk Union paa anden Basis end Danmark med hele Slesvig i Unionen og Holsten-Lauenborg som et Appendiks til Danmark. Mit Brev til Carlsen krydsedes dog af et fra ham til mig, hvori han fremsatte et af ham og Monrad udarbejdet Forslag til en Familietraktat mellem det svensk-norske og det danske Kongehus (Bil. 22). Men herpaa gav Kong Karl paa sin Side intet Svar, da man i Danmark havde opgivet det nationale Grundlag. Heller ikke følte han sig tiltalt af Forslagets Redaktion, der var meget forvrøvlet og desuden overlod meget til det blinde Tilfælde.

Men allerede før Monrads andet Brev indtraf der noget, som viste, at der var foregaaet en ejendommelig Vending i Kjøbenhavn. Jeg var næppe kommen hjem til Stockholm med Kong Christians og Monrads (første) Svar til Kong Karl, før Hovedindholdet af det sidste saavel som Forslaget til en Forbundstraktat refereredes til *Norsk Rigestidende* i et Brev, dateret Kjøbenhavn den 4. Maj. Slutningen af Korrespondancen, jævnført med Slutningssætningen i Monrads Brev, viste, at Korrespondenten havde næsten ordret Kendskab til Monrads Skrivelse*). Dette maatte synes saameget mærkeligere, som

*) Korrespondenten skriver: „Hvad angaar den danske Regerings Svar, som afgaves den 28. April, da gik det, saa vidt jeg véd, ud paa, at Regeringen med Glæde vilde underhandle om den i Brevet fremsatte Plan og imødesaa disse Underhandlingers Ind-

Monrad i samme Brev havde ønsket en „aldeles hemmelig Forhandling“ om Sagen, og det næppe synes rimeligt, at Nogen kunde faa Kendskab til Ordlyden af dette Svar uden med Monrads eget Samtykke. Men det overraskende indskrænker sig ikke hertil. Ved Referatet af Forbundsforslagets Indhold lader Korrespondenten sig slet ikke forlyde med, at Sverig-Norge netop straks skulde tilbyde Danmark Vaabenhjælp. Man kan jo fornuftigvis ikke give Ordene: „Derimod forpligter Sverig og Norge sig til med al Magt og med alle til Raade staaende Midler at modsætte sig, at den nationale danske Del af Slesvig gaar tabt for Danmark“ den Fortolkning, at Sverig-Norge først senere hen skulde kæmpe for Nordslesvig; Forpligtelsen maatte naturligvis netop gælde med Hensyn til den Krig, der for Tiden førtes. Havde Monrad næret mindste Tvivl om dette Punkt, kunde og burde han straks i sit første Brev til Kong Karl have forskaffet sig Vished derom. At han ikke gjorde noget Spørgsmaal, beviser det modsatte. Imidlertid skriver Korrespondenten: „Men én Tanke tror jeg har været fælles for alle Danske, der har hørt Forslaget, og den er: Vi behøver Brød (Vaabenhjælp) og Du giver os Stene (politiske Projekter). Muligvis er det Ædelstene, men dog kun Stene. Jeg tror slet ikke, at Forslaget vil faa nogen umiddelbar Virkning, og jeg betvivler, at en saadan Virkning overhovedet har været tilsigtet fra Kong Karls Side.“ Ved denne Fremgangsmaade gav Korrespondenten et Vrængebillede af Forslaget, der mistede al Fornuft og al Forbindelse med Situationen, hvis det ikke netop — om end paa visse Betingelser — havde givet Tilsagn om umiddelbar Vaabenhjælp i en Kamp for Nordslesvig. Ved dernæst at insinuere, at Kong Karl rimeligvis slet ikke mente det alvorligt med Forslaget og ved tillige omhyggelig at fortie, at det havde Tilhængere i Danmark — tværtimod forsikredes det, at „alle Danske, der havde hørt Forslaget“, var imod det — var Korrespondentens Fremstilling vel egnet til at vække Uvilje mod Forslaget. Dette blev ogsaa i fuldeste Maal Tilfældet.

Det skarpeste Udtryk fik denne Uvilje i det norske *Aftenbladet* allerede for den 9. Maj. Det hed deri: „Vi skal

ledning fra svensk-norsk Side.“ Monrads Slutningssætning lyder saaledes: „Mit allerunderdanigste Andragende vil derfor være, at det maa behage Deres Majestæt at tillade mig saa snart som muligt at træde i officiel og fuldkommen hemmelig Forhandling med Deres Majestæts Regering om Sagens videre Fremme.“ Korrespondenten har udeladt Ordet „hemmelig“, der ikke passede ham.

slutte Alliance med Danmark, Krigsforbund til fælles Forsvar, men ikke førend den Krig, der truer Danmark med Tilintgørelse, er udkæmpet af Danmark alene eller er endt med, at det nødsages til at ofre større eller mindre Dele af sit Territorium. Det Krigsforbund, som Sverig-Norge tilbyder, gaar altsaa ikke ud paa at redde Danmark for Norden, men kun paa at sikre de Dele af Norden, der bliver tilbage efter den nuværende Krise, mod yderligere Sønderlemmelse i Fremtiden. — — Men at byde Danmark et Forsvarsforbund, der ikke gælder dets nuværende Kamp, er kun at føje Sten til Byrden, Haan til Skaden. — — Hvad andet vilde dette saakaldte Forsvarsforbund betyde end Danmarks Riges Sønderlemmelse og Deling mellem Sverig (med eller uden Norge) og Prøjsen? — — Alt dette vilde, naar det endte med, at Sverig og Prøjsen delte Danmarks sønderhuggede Lemmer mellem sig, give det hele Udseendet af en saa afskyelig Plan, at Tanken viger tilbage fra at skue ned i dens Dyb.“

Disse saftige Refleksioner hvilede dels paa Uvidenhed om, at Forbundsforslaget ogsaa bestemte, at Sverig-Norge skulde afslutte Krigsforbund med Danmark for at redde Nordslesvig for Unionen, d. v. s. alt hvad der virkelig var nationalt-skandinavisk i Danmark, dels paa, at Artiklens Forfatter ingen Anelse havde om, at hele Forslaget var fremsat og billiget af danske Mænd. I et Brev til Carlsen (Bil. 21) besværede jeg mig over Korrespondancen og dens skadelige Følger. Jeg ventede at se et passende Dementi fra dansk Side; men jeg blev skuffet.

Hvorledes skal man forklare denne Forvanskning? Hvorledes forklare dens Mulighed? Hvad var Bevæggrunden, Hensigten? Kan *Norsk Rigstidendes* Korrespondent, der var saa nøje underrettet, have handlet i god Tro? Dette synes utroligt. Det var heller ikke Tilfældet, hvad det fremgaar af en Meddelelse, jeg erholdt af Carl Rosenberg (Bil. 35), efter at jeg selv havde faaet fat paa Korrespondancens Forfatter. Det var en Medarbejder i Plougs Blad *Fædrelandet*, Cand. juris Christoffer Krabbe. Rosenberg siger, at Krabbe ikke vilde have, at „Unionen skulde komme i Stand, uden at Svenskerne havde stridt for den“. „Saa bestialsk“, tilføjer Rosenberg, „var hans og manges Maade at se Sagen paa“. Krabbe forvanskede saaledes Forslaget med Forsæt, og han gjorde det for at modvirke dets Gennemførelse. Han ansaa følgelig Planen for i og for sig at være af den Beskaffenhed, at den kunde lykkes ogsaa uden Kamp. Han antog, at hvis en svensk-norsk Krigsstyrke

straks optraadte i Danmark, og hvis den danske og den svensk-norske Regering i Forening erklærede paa Konferencen i London, at Danmark vilde være villigt til at afstaa hele sit tyske Landomraade til Tyskland, men at samtlige skandinaviske Riger var beredte til med al Magt at kæmpe for det dansk-nationale Nordslesvigs Forbliven ved Danmark, da vilde Tyskland være gaaet ind paa en saadan Afgørelse hellere end at fortsætte en Krig, der allerede var forhadet i Evropa; samt at hvis Rusland forsøgte at hindre Danmarks frivillige Tilslutning til Sverig-Norge, da vilde begge Vestmagterne være traadte imellem for endnu engang i Forening at værne om det fredelige Skandinaviens Selvstændighed og det civiliserede Evropas Sikkerhed; Rusland vilde da, advaret ved Krimkrigen og det endnu næppe dæmpede polske Oprør, troligvis have trukket sig tilbage. Men at dette var Krabbes og „Manges Maade“ at bedømme Forslaget paa, viser, at der i Monrads Nærhed fandtes en talrig Kreds, der slet ikke troede, at Forslaget medførte en saadan Fare for Danmark som den, Monrad havde nævnet i sit første Brev til Kong Karl. Tværtimod. Men alligevel var de fjendtlig stemte mod Forslaget! Og hvorfor? Jo, siger Rosenberg, fordi de ikke undte Sverig at stifte en skandinavisk Union, uden at det først havde stridt for den. Det var ikke nok, at Sverig tilbød at kæmpe for den fælles Sag, hvis det fordredes, det maatte ogsaa have blødt for den. Fortrydelsen over, at Sverig ikke før Krigen havde sluttet Alliance med Danmark, afholdt dem nu fra at virkeliggøre den store politiske Tanke, for hvilken de havde arbejdet lige siden 1840. Dette minder om en endnu regerende Dronning, som, da hun engang var vred paa sin nu afdøde Gemal, straffede ham med, at hun intet spiste ved Middagstaflet. Men er en slig blind Fortrydelse virkelig mulig blandt politisk tænkende Mænd? Jeg tror det ikke. Et saadant Paradoks er muligt i Ord, men i Handling? Nej. Den virkelige Grund til, at Krabbe og de, der inspirerede hans Korrespondance, modvirkede Forslaget, maa have været en anden — hvilken, er ikke vanskeligt at gætte. De kan ikke have misbilliget Unionen i og for sig, ej heller have taget varigt Anstød af de foreslaaede retslige Former for denne, hvilke jo desuden vilde blive Genstand for behørig Overvejelse, før de definitivt fastsloges. Tilbage bliver da alene den nationale Basis, hvorpaa Forslaget hvilede. Det var altsaa den, de ikke billigede. De vilde ikke, at Danmark skulde give Afkald paa Holsten, end mindre paa Sydslesvig. De saa mere paa det

danske Riges ydre Omfang end paa det danske Folks sikre Frelse og fremtidige Tryghed. De frygtede Forslagets Gennemførelse, hvis det kom til at ligge klart for Dagen. De skyndte sig derfor at fremstille det i en Form, der vilde vække Harme; at skræmme Forslagets Tilhængere i Danmark ved den kategoriske Forsikring, at det misbilligedes af alle Danske, at undertrykke Spørgsmaalet om Danmarks danske eller tysk-danske Tilværelse ved at henlede Opmærksomheden paa Kong Karls opdigtede Taktløshed, for ikke med det norske *Aftenbladet* at sige noget værre, hans ukonstitutionelle Fremgangsmaade, da han ganske paa egen Haand fremsatte Forslaget, hvilket derfor heller ikke kunde udøve nogen „umiddelbar Virkning“ paa den danske Regering. Det sidste Udtryk i Krabbes Korrespondance tilkendegav tilstrækkelig tydeligt en officøus Inspiration, saa at Enhver, der forstod at læse mellem Linierne, straks kunde se, at Monrad selv forberedte et Indlæg mod Forslaget. Dette bekræftedes ogsaa fuldstændig ved Monrads andet Brev.

Endnu et Aar derefter og langt senere søgte Carl Ploug at slaa fast i *Fædrelandet*, at Forslaget alene hidrørte fra Kong Karl, at det næppe var alvorlig ment, og at det maatte anses for temmelig stødende midt under Krigen at faa Tilbud om Hjælp — naar Krigen var forbi*). Tankegangen i denne Udtalelse er saa aldeles den samme som i Korrespondancen til *Norsk Rigstidende*, at det ikke kan betvivles, at Ploug var sin Medarbejders Medarbejder. *Fædrelandet* skriver: „Uagtet en Forhandling af denne Natur maatte føres i dybeste Hemmelighed, hvis den skulde føre til noget, og navnlig Kongernes personlige Meningsudvekslinger ikke burde kendes af Nogen, før de var betroede til deres ansvarlige Ministre, saa synes Kong Karls Sendebud baade at have været nøjere underrettet om sin Sendelses Hensigt end det behøvedes, og, hvad der var værre, han synes ogsaa at have manglet Forstand paa de Pligter, denne Viden paa lagde ham; thi han bar sig saa uforsigtigt ad, at to eller tre Dage efter hans Ankomst vidste det halve Kjøbenhavn hans Ærende“. Ja, hvis den Fabel havde været Sandhed, som man udsprede i Danmark, nemlig at Kong Karl havde affattet Forslaget, da havde det ganske vist været underligt, at jeg havde et saa nøje Kendskab til min Missions Formaal, og endnu underligere, at saa mange Mennesker i Kjøbenhavn vidste Besked dermed, før jeg endnu havde overgivet Brevene til Christian IX og Monrad. Da havde Kong

*) *Fædrelandet* den 30. Oktober 1865.

Karl enten uforsigtig betroet sig til mig eller — hvad der skimter frem mellem Linierne i *Fædrelandet* — givet mig hemmelig Ordre til ved en Indiskretion at forstyrre hele Foretagendet*). Men naar Faktum er, at Forslaget blev forfattet i Kjøbenhavn og at jeg selv var nærværende og medvirkende, er den Omstændighed, at jeg og foruden mig mange Personer i Kjøbenhavn kendte Forslaget, forinden det overgaves til Christian IX og Monrad, saa lidet forunderlig, som at Aarsagen altid gaar forud for Virkningen.

Ogsaa vidste Ploug god Besked med det rette Forhold. Samme Dag, jeg i Kjøbenhavn afleverede Kong Karls Brev, havde Rosenberg en politisk Sammenkomst hos sig, hvortil han foruden Forslagsstillerne havde indbudt nogle andre politiske Personligheder af politisk Betydning, deriblandt ogsaa Carl Ploug (Bil. 23). Rosenberg ønskede denne Sammenkomst, og da jeg, hvad Personalforholdene i Kjøbenhavn angik, maatte stole paa ham, havde jeg ingen Grund til at modsætte mig hans Ønske. Ved denne Sammenkomst fik Ploug saavel som de Andre en fuldstændig Redegørelse for Sagen af Rosenberg. Et Par Dage derefter og efter at jeg havde afleveret Brevene til Kong Christian og Monrad, stod der i *Flyveposten* en lille Notits om min Sendelse til Kjøbenhavn. Rosenberg har gættet paa (Bil. 23), at dette skyldtes en Indiskretion af gamle Balthasar Christensen, en af Bondevenpartiets Førere, der ogsaa var indviet i Planen, men som i Hjærtet var den fjendtlig stemt, da den afveg fra det siden 1848 orthodoxe Ejderprogram. Jeg tager dog Christensen i Forsvar. Den gamle Bondeven og Skandinav har sikkert ikke villet samarbejde med *Flyveposten*, Reaktionens og Antiskandinavismens Organ. Hvorfor skulde ikke de Elementer i Monrads blandede Ministerium, der var imod Skandinavismen, ogsaa have deres Krabbe? Var det imidlertid Plougs Hensigt at lade forstaa, at just den Omstændighed, at Forslaget ikke fra Begyndelsen havde været en Hemmelighed mellem de to Konger og Kabinetter, bevirkede, at det ikke „førte til noget“, saa maa herimod indvendes, at lige saa lidet forunderligt det var, at Planens egne Ophavs-mænd kendte til deres Plan, lige saa lidet laa Aarsagen til, at den mislykkedes, deri, at den senere blev omtalt i *Flyveposten* og andre Blade. Thi kan det ikke paavises, at Monrad

*) *Fædrelandet* taler om at gaa kvantsvist tilværks, men det havde været korrekttere at sige krabbevist.

og den danske Regering vilde have fulgt en ren skandinavisk Politik, saafremt vort Unionsforslag ikke var kommet imellem, saa kan det heller ikke paastaas, at den Omstændighed, at Forslaget blev kendt og omtalt, var Grunden til, at det ikke kunde „føre til noget“. Kendt eller ikke, af Færre eller Flere, stod det jo i al Fald i sin Helhed uden for Monrads Politik.

Ploug lod endvidere *Fædrelandet* sige: „Det er ogsaa usandsynligt, at Monrad skulde begæret Sagen udsat for at faa Holsten ind i Forbindelsen; thi der kunde i Maj og Juni 1864 ikke være nogen alvorlig Tanke hos ham om at bevare Holsten; Spørgsmaalet drejede sig om Sligrønsen eller en nordligere Grænse. Har Monrad altsaa i Forbigaaende nævnt Holsten i sine Breve, maa det have været af en utidig Føjelighed mod vort Hofs samtidige slesvig-holstenske Drømme, der jo ikke lod sig forene med nogen skandinavisk Forbindelse. Hvis det nu turde antages, at denne intetsigende Antydning havde været Aarsagen til fra svensk Side at afbryde Underhandlingerne (som ikke var begyndte), vilde vor Tro paa Forslagets Alvor og Ærlighed lide et stort Skaar.“ Ploug søger at vinde en objektiv Støtte for den allerede af Krabbe fremsatte Formodning, at Forslaget ikke var ærlig ment fra Kong Karls Side. Men den Støtte, som Ploug vil gøre troværdig, findes ikke. Af mit Brev af 27. April til Monrad (Bil. 11) fremgaar, at Forslagsstillerne vidste, at der allerede da var Spørgsmaal om Sligrønsen. Men dette Spørgsmaal om en Deling af Slesvig efter en sydligere eller en nordligere Grænselinie var hverken da eller nogensinde for den danske Regering ensbetydende med Holstens og Sydslesvigs Adskillelse fra Danmark. Det betød kun en Grænseregulering mellem det danske Slesvig og det den danske Konge tilhørende Holsten, hvorved Slesvig-holstenismens og Tysklands Krav skulde tilfredsstilles, saaledes at den tilbageværende Del af Slesvig inkorporeredes i Danmark og Besiddelsen for Danmark af det kompletterede Holsten samtidig betryggedes. Først i Londonerkonferencens 5te Møde den 12. Maj opsagde Prøjsen og Østerrig formelt Londonertraktaten af 1852 samt de saakaldte Overenskomster fra Aarene 1851—52. Først i det 6te Møde, den 17. Maj, altsaa fire Dage efter, at Monrad havde skrevet sit andet Brev til Kong Karl, forelagde Prøjsen, Østerrig og det tyske Forbund første Gang deres Fordringer, som da gik ud paa et Slesvig-Holsten i Personalunion med Danmark, hvilke Fordringer Danmark i det 8de Møde den 2. Juni besvarede med Tilbud om en Grænseregulering langs

Slilinen. Det er saaledes et Faktum, at da Monrad skrev sit andet Brev til Kong Karl, havde Danmark ingenlunde opkastet Spørgsmaalet om Holstens Afstaaelse. Monrad vilde jo tværtimod endog forsøge at knytte Holsten til den skandinaviske Union. *Fædrelandet* siger, at dette ikke lod sig „forene med nogen skandinavisk Forbindelse“. Hvis Monrad har ytret sig i den Retning, kan dette, mener Bladet, kun være sket „i Forbigaaende“, alene i Form af en „intetsigende Antydning“. Jeg har meddelt Monrads Brev (Bil. 20), og Enhver vil faa det modsatte Indtryk deraf. Monrad præsenterer for Kong Karl de to store politiske Partier: det ejderdansk-skandinaviske og det helstatlig-antiskandinaviske. Han vil nu sammensmelte dem til et tredie, ved hvilket Slesvigholstenismen skal overvindes. Det er ved Nordens politiske Enhed, siger han, at „Holsten skal bevares for Norden“. Han nærer derfor et inderligt Ønske om, „at den dynastiske Enhed med Holsten maa kunne bevares“. Det er ikke „i Forbigaaende“, ikke heller „intetsigende“. Det er motiveret og bestemt. Hermed reduceres den Insinuation til sit rette Værd, at Kong Karl skulde have søgt et Paaskud til at afbryde Underhandlingerne og dermed vist, at de fra hans Side ikke var ærlig og alvorlig mente. Jeg er ogsaa fuldt overbevist om, at ligesom Ploug vidste, at Unionsforslaget var udarbejdet i Danmark, saaledes kendte han ogsaa det sande Indhold af Monrads Brev. Allerede den Omstændighed, at han mod bedre Vidende nægter det første, peger hen paa det sidste.

Jeg er gaaet nærmere ind paa disse Detailler, fordi Plougs Stilling som den danske Skandinavismes mest repræsentative Mand har givet de Anklager, han har udslynget, en særlig Vægt og, ved Siden af Krabbes Korrespondance, gjort dem bestemmende for Bedømmelsen af Kong Karls Unionsforslag. Plougs lange Arbejde i den skandinaviske Sags Tjeneste, hans store Talent, hans Geni, hans over al Tvivl hævede Fædrelandskærlighed har ganske naturlig givet hans Ord stor Autoritet. Jeg er ogsaa overbevist om, at det alene er hans Opfattelse af, hvad der gavnede hans Fædreland, der straks fra Begyndelsen lod ham være med til at undertrykke Kong Karls Unionsforslag, og jeg er ligesaa overbevist om, at han erkender, at jeg er i min gode Ret, naar jeg afslører en Taktik, hvis Midler og Maal jeg lige lidt kan billige. Det er aabenbart, at Ploug anser enhver List, Usandhed, Forvrængning, Bagtalelse for tilladelig i Politik som i Kærlighed. Men han vil dog sikkert indrømme,

at Sandhed er nødvendig, naar man vil give et om end nok saa ringe Bidrag til sin Tids Historie. Det er, hvad jeg har ønsket at gøre. Ploug er en historisk Personlighed. Han staar i Centret af det store nationalliberale Partis skandinaviske Fløj. Han er dets olympiske Festsanger, dets publicistiske Korfører, dets orakelmægtige delfiske Pytia, hvis Trefod hedder *Fædrelandet*. Man maa forstaa at tyde hans Udtalelser, hvis man skal komme efter deres sande Betydning.

Naar Ploug siger i *Fædrelandet*, at hvis Monrad i en „forbigaaende“ og „intetsigende“ Antydning har nævnet Holsten, da er dette kun sket paa Grund af en „utilladelig Føjelighed“ mod det danske Hofs „slesvigholstenske Drømme, der jo ikke lod sig forene med nogen skandinavisk Forbindelse“, saa betyder dette, korrekt udtydet: „For at skjule, at det nationalliberale Parti i Virkeligheden lige til det sidste ønskede at bevare Holsten for Danmark, kaster vi hele Skylden paa Hoffets slesvig-holstenske Lyster, og for at gøre denne Beskyldning saa meget sandsynligere, opdigter vi en utilladelig Føjelighed af Monrad og nægter selve Muligheden af en Forbindelse mellem Holsten og en skandinavisk Union“. Ogsaa Rosenberg skrev engang til mig, at Monrad optog Holsten i det skandinaviske Program i Følge Kong Christians udtrykkelige Ønske (Bil. 24). Men dette kan kun være den halve Sandhed. Monrad var ikke den Mand, der gerne underkastede sig Nogen, og paa den Tid, hvorom der her er Tale, var han i Danmark mægtigere end Kongen. Han akcepterede derfor sikkert ogsaa selv Kombinationen Holsten-Skandinavien. Men han maa tillige have kunnet paaregne Støtte i Rigsdagen. Hos de gamle, halsstarrige, halvabsolutistiske Helstatsmænd kunde det næppe være, thi deres Program var for en stor Del rettet just mod Skandinavismen. Det kunde heller ikke være hos Bondevenpartiet, hvis ene Fraktion, den Tscherning-Andræske, betragtede hele Nationalitetsbevægelsen blot som en Latterlighed og en Dumhed (for dem gaves der kun én Interesse: den økonomiske), og hvis anden Fraktion ganske nylig ved sine første Mænd havde erklæret sig for en rent national Afgørelse. Det maatte saaledes være hos hans egne gamle Meningsfæller, de Nationalliberale, blandt hvilke Ploug var en af hans nærmeste Fortrolige. Her i dette Partis Skød træffer man Drømmen om en holstenskejderdansk-skandinavisk Union. Den kunde næppe heller være opstaaet just *för tillfället*, og i Virkeligheden findes der allerede tidligere Spor deraf. Tydelige Spor fører

til Børsmødet den 14. Juni 1862 under det skandinaviske Studentermøde i Kjøbenhavn. En Taler fra Slesvig vilde, at den danske Skandinavisme skulde hejse rent Ejderflag og frigøre sig fuldstændig for Holsten. Men Ploug skyndte sig at gøre bekymrede Indvendinger. Jævnfører man disse Indvendinger med den i og for sig urimelige Maade, hvorpaa Kong Karls Unionsforslag mishandlede af de Nationalliberale, og med Monrads Brev til Kong Karl, kommer man til det Resultat, at Holsten længe har ligget gemt som Sukker paa Bunden af det Broderbæger, som de nationalliberale Skandinaver rakte Sverig og Norge. Men dette skulde *à tout prix* skjules, indtil det slesvigske Spørgsmaal var lykkelig og definitivt løst ved Sverig-Norges Hjælp. Først senere, i et gunstigt Øjeblik, skulde den paatænkte Gave afsløres i Haab om, at den da ikke vilde blive forsmaaet. Det radikalt-nationale Unionsforslag, som Kong Karl optog og anbefalede, tvang Monrad til at demaskere denne Plan. Monrads Brev kaster en ny forklarende Lysstribe ind i den danske Politiks Labyrinth. Og denne Stribe spreder et nyt, i dobbelt Forstand forklarende Lys ogsaa over den svensk-norske Regerings Stilling og Holdning i de for Norden saa sørgelige Aar 1863—64.

Jeg har allerede søgt at vise, at det svenske Ministerium i det hele taget mødte Unionsforslaget med Sympathi. Man har dog — naturligvis først og fremmest Carl Ploug — gjort ivrige Indvendinger herimod. Hertil maa paa Forhaand bemærkes, at selv om disse Indvendinger maatte findes fuldtbegrundede, vilde man aldeles ikke derved blive kendt med den faktiske Grund til, at Underhandlingerne mellem Kong Karl og Monrad strandede. Aarsagen ligger, som jeg tidligere har vist, helt og holdent i Monrads og det nationalliberale Partis egen Politik. Jeg vil dog gøre Rede ogsaa for disse Indvendinger, da de fører til en nærmere Undersøgelse af den svenske Regerings danske Politik, saaledes som den hurtig udvikledes efter Krimkrigen og de store italienske National- og Frihedsbevægelser i Slutningen af Halvtredserne og Begyndelsen af Tredserne.

Man har set et særdeles daarligt Tegn deri, at Kong Karl skrev sit andet Brev til Monrad under Frih. de Geers og ikke under Grev Manderströms Medvirkning. Dette skulde næsten være et Bevis for, at det svenske Ministerium straks vilde bortfuske hele Sagen; thi ikke de Geer, men Grev Manderström var jo Udenrigsminister, og kun den sidste, ikke den første, kunde føre Underhandling med en anden Stat. Men

da den foreslaaede Union, som Monrad bemærkede i sit første Brev, tillige var et indre Retsspørgsmaal, var jo heller ikke de Geer daarlig paa sin Plads. At Kongen ved denne Lejlighed, da der endnu ikke var aabnet officielle Underhandlinger, valgte ham, kan jo ogsaa have beroet paa personlig Sympathi.

Der berettes i „Fortrolighed“ i „underrettede“ Kredse: Kort efter at Hofjægermester Carlsen var indtraadt i det danske Kabinet som Indenrigsminister, modtog Monrad Besøg af den svensk-norske Gesandt i Kjøbenhavn, der meddelte, at den svenske Regering var bleven ubehagelig berørt af Carlsens Ud-nævnelse, da det var ham, som havde formaaet Kong Karl til at optage Unionsforslaget. Denne „venskabelige Meddelelse“ udtydedes saaledes, at Frih. de Geer og Grev Manderström kun havde hyklet Bifald for Kong Karl, men havde skyndt sig at tilkendegive for Monrad, at de i Virkeligheden misbilligede Foretagendet*). Denne Udtydning er imidlertid moralsk umulig, fordi den vilde være lige saa nedsættende for de to Statsmænd som fornærmende for Kongen. En anden Fortolkning ligger ogsaa ved Haanden. Den 6. Maj stod Korrespondancen i *Norsk Rigtstidende*. Den 10. Maj blev Carlsen Indenrigsminister. Manderström, der saa godt som Nogen forstod at læse mellem Linierne, havde kastet sit skarpe Blik i Monrads Kort og set, at denne tilsigtede en Frontforandring. Han maatte derfor alvorlig misbillige, at Carlsen under saadanne Forhold traadte ind i Monrads Kabinet. Desværre blev mod Forventning Carlsens Holdning hurtig vaklende. Den 5. Maj forsikrer han Kongen, at Monrad, om det behøves, vil „gøre Sagens Fremme til et Kabinetsspørgsmaal“, uden den ringeste Antydning af, at Monrad i noget Punkt modsatte sig Forslaget. Tre Dage efter hans Indtrædelse i Ministeriet skriver Monrad sit andet Brev til Kongen, om hvis Indhold han (Carlsen), ifald han var holdt i Uvidenhed derom, straks blev underrettet i et Brev fra mig. Kongen kunde da vente, at han udtraadte af Ministeriet og sammen med sine Meningsfæller kæmpede paa bedste Maade for det Forslag, som de selv havde udarbejdet. Men Carlsen tav, blev i Ministeriet og lammede derved ogsaa de andre. At Carlsen ligesom Monrad i sine Breve til Kong Karl udtrykte

*) Denne Anekdote forekommer i den af Dr. Carl Rosenberg sammenfattede Redegørelse, som, skønt meget ufuldstændig, ligger til Grund for Professor Geffroys i det foregaaende nævnte Afhandling i *Revue des deux Mondes*, 1870.

sig: „Deres Majestæts Unionsforslag“, „Deres Majestæt har taget Initiativet“ o. s. v., skete i Overensstemmelse med almindelig Coutume og Courtoisie overfor regerende Personer. Men da der siden blev Spørgsmaal om at fremlægge en Redegørelse for Unionsforslaget fra 1864, vilde Carlsen for Alvor gøre gældende, at det ikke var forfattet i Danmark, men af Kong Karl. Carlsen, den rige Godsejer, udnævntes senere til Kammerherre ved Hoffet; den fattige, kundskabsrige og dygtige Rosenberg blev tvungen til at tage sin Afsked af Statens Tjeneste.

Endelig er det samstemmende blevet berettet fra flere Sider, at efter at Underhandlingerne mellem Kong Karl og Monrad var afbrudte, havde hele det svenske Ministerium i et officielt Aktstykke fralagt sig al Delagtighed i Forslaget. Hertil skal kun bemærkes, at dette jo var fuldt korrekt og slet ikke var ensbetydende med, at det svenske Ministerium modsatte sig hele Forslaget.

Men mod alt, hvad jeg her har anført, vil man maaske dog indvende, at selve Faktum, at det svenske Ministerium ikke var Unionsforslaget uvenlig sindet, dermed ikke er forklaret. Man antager, vover jeg at tro, at min Redegørelse er korrekt, mine Angivelser rigtige. Men jeg har dog ikke, siger man, fremført Grunden til, at Kong Karl troede at kunne optage Unionsforslaget. Jeg har ikke paapeget Aarsagen til, at det samme Ministerium, der nylig havde trukket sig tilbage fra en Alliance med Danmark, nu ikke veg tilbage for en skandinavisk Union, hvilken sidste jo dog var en meget videregaaende Ting end den første. Hvad skete der mellem December 1863 og Maj 1864, som ophæver en saa aabenbar Modsigelse? Uden en tilfredsstillende Forklaring paa dette Punkt opløses Kong Karl XV.s Unionsforslag i en hemmelighedsfuld Gaade.

Jeg svarer: Lad os se, om Modsigelsen er virkelig, om der virkelig findes en Gaade.

Det er noget nær blevet en almindelig Trossag, at Grev Manderström aldrig for fuldt Alvor fulgte Kong Karl i dennes skandinaviske Politik. Han gjorde det, siger man, blot som en indbudt Deltager i et kongeligt Jagtparti, hvilket er mere til Fornøjelse end til Nytte. Under denne politiske Sport lagde den danske Konsejlspræsident Hall, bistaet af den ærgærrige Grev Hamilton, et Næt ud for ham, i hvilket han, og med ham Sverig, var ved at hænge fast. Vi var nær komne til at rage de danske Kastanier ud af den tyske Ild. Hall lokkede

Kong Karl med Udsigten til en Union med Danmark; men den svenske Regering vilde lige saa lidt en saadan som det svenske Folk.

Det er fuldkommen sandt, at Nationalitetspolitikken ligesom enhver anden i Folkenes Liv dybt indgribende ny Bevægelse har haft og endnu har sine Modstandere, først og fremmest blandt dem, der er forelskede og personlig interesserede i den gamle Ordning. Men selv om dette indrømmes, maa man paa den anden Side erkende Nationalitetspolitikens store Evne til at bemægtige sig Sindene og omorganisere hele det evropæiske Statssystem. Før Kabinetspolitikken fandtes der kun Riger og Undersaatter, ikke Nationer og Folk; Nationalitetsbevægelsen derimod tilsigter Folkenes naturlige og frivillige Forening efter Slægtskab og Sympathi i Stedet for deres vilkaarlige og voldssomme Sammenkobling.

Nationalitetsbevægelsen er et Supplement til den store franske Revolution af 1789 og udleder som Princip sin Oprindelse fra Erklæringen om Menneskerettighederne, hvilke den omsætter i Nationernes Rettigheder. Nationalitetsbevægelsen og den folkelige Frihedsbevægelse er fra Begyndelsen uadskillelig forbundne, hvilket faktisk fremgaar af den evropæiske Folkestemning under Befrielseskrigen mod den første Napoleon. I Fyrreerne blussede Nationalitetsbevægelsen op i Skandinavien, indviet af den intelligente Ungdom og Digterne, ved hvis Hjærte enhver stor Idé maa varmes for at vinde Udbredelse. Den fik Bloddaaben allerede i den slesvigholstenske Krig 1848—50, under hvilken svenske og norske Frivillige kæmpede i den danske Armé og en svensk Hærstyrke landede i Nordslesvig. Kort efter Krimkrigen og de italienske Befrielseskrige havde allerede den skandinaviske Bevægelse antaget bestemt Form i Bestræbelserne for en politisk Union mellem alle tre skandinaviske Folk. Man behøver ikke selv at have levet med i den Tid for at kende den Begejstring, som det italiensk-franske Felttog og de Tusindes Sejrstog under Folkehelten Garibaldi vakte i hele Sverig, blandt Masserne, i Pressen, i Rigsdagen. Men hvad var Begejstringen for det italienske Nationalitetsværk andet end en Genklang af den Vækkelse, som den skandinaviske Bevægelse havde hidført i det svenske Folks eget Bryst? Var ikke Fællesskabet i Nationalitet den samme Anledning til Forening mellem de skandinaviske som mellem de italienske Folk? Medførte ikke en Forening for de første som for de sidste en kraftigere Udvikling, en større Tryghed, indad som udad? Var

ikke alle disse frivillige Broderforeninger mellem nærbeslægtede Folk et Billede af den Menneskelighedens store Forening, fra hvilken vi endnu er saa langt borte, men som vi aldrig kan op-høre at stræbe hen imod? Der indvendes, at den skandinaviske Nationalitetsbevægelse ikke som den italienske kunde med-føre Befrielse fra udenlandsk Aag og indenlandsk Undertryk-kelse, da Skandinavien ikke led under noget af dette. Hertil kan siges, at det gjaldt dog om at redde et af de skandinaviske Brødrelande fra en fremmed Magt, der havde trængt sig ind i dets Indre og truede det med Undergang, og en Folkefriheds- og Selvstyrelsesudvikling laa i selve den Form, man almindelig tænkte sig for den vordende Union, nemlig en Tillæmpning af det nordamerikanske Statsforfatningssystem. Man behøver blot at lytte til Folkeforsamlingerne, Literaturen, Pressen i den sidste Halvdel af Halvtredserne og Begyndelsen af Tredserne, og man vil snart mærke, hvor varmt og resolut alt, hvad der i Sverig staar i Fremskridtets Række, udtaler sig for en skandinavisk Union.

I denne Række stod det Geerske Ministerium. Kunde det forholde sig ligegyldigt overfor den vældige Folkebevægelse, som bar hele Tidens Udviklingsarbejde oppe? Maatte ikke Unions-spørgsmaalet nødvendig trænge sig ind paa det? Det synes mig utvivlsomt, at dette ogsaa var Tilfældet. Det skete lidt efter lidt, sammen med den dansk-tyske Konflikts Stigning. For at komme til Kendskab om den svenske Regerings Unions-bestræbelser maa man saaledes studere Grev Manderströms diplomatiske Noter og Aktstykker fra Begyndelsen af Tredserne. I disse, i de Kontroverser, der staar i Forbindelse med dem, og i de tilsvarende danske Statsakter ligger Historien om Kong Karl XV.s nordiske Regeringspolitik forvaret. Jeg kan her blot give en kort Oversigt; men den turde være tilstrækkelig for mit Øjemed.*)

*) Se *Diplomatiske Aktstykker vedrørende det danske Spørgsmaal*, meddelte Sverigs Riges Stænder og Norges Storting, Febr 1863; *Beretning fra det af Rigsraadets Folketing nedsatte Udvalg*, Aug. 1864; Julian Klaczkos med Uddrag af saa godt som alle evropæiske Regeringers blaa Bøger fyldte Værk: *Europa, Polen og Danmark* i 1863—64, oversat fra *Revue des deux Mondes* paa Dansk af Carl Rosenberg; A. H. E. Fich, *Geheimraad Hall og Krigen samt Omrids af den dansk-tyske Strids Historie*; *Aftonbladet* 1863; *Post- och Inrikes-Tidningar* 1864, m. fl.

Man maa dog ikke vente at finde Nationalitetspolitikens ejendommelige varme Udtryk hos Manderström. Han taler aldrig om det svenske Folks Broderfølelser for det danske, om Brødre, der trues med Overfald, om det naturlige Foreningsbaand mellem nær beslægtede Folk o. s. v., om end de foreliggende Omstændigheder nødsager ham til at nævne „det germanske Element“, „Forhaabningerne og Trangen hos de forskellige Nationaliteter“, hvoraf det danske Monarki er sammensat o. s. v. Manderströms diplomatiske Teknik, og i Bund og Grund tillige hans politiske Ideer, tilhører den gamle Skole fra Wienerkongressens Tider. Vor Ret til at være en interesseret Part i Danmarks Politik hidrører alene fra vor Egenskab som Danmarks „Naboer og Allierede“, derfra, at Danmark er en nærgrænsende og „allieret Stat“. „Det Maal, vi forfølger, er ganske simpelt Opretholdelsen af Freden og Ligevægten i Norden“. Sverig vil blot sikre „det danske Monarkis Uafhængighed og Integritet“. Men de reelle Midler, Manderström foreslaar til dette Formaal, og den aldeles specielle Betydning for Sverig, han ivrig tillægger det danske Spørgsmaal, viser tydeligt, at Opretholdelsen af Freden og Ligevægten i Norden er ensbetydende med den endelige Oprettelse af en skandinavisk Union, der sætter en Grænse for den videre Udbredelse af „det germanske Element“. Manderström er ikke selv Nationalitetspolitiker, men Nationalitetspolitiken har taget ham i sin Tjeneste. For at Danmark senere frit og ubundet skal kunne støtte sig til de to andre skandinaviske Lande, er det fremfor alt nødvendigt præliminært at skille Kongeriget Danmark og det Danmark tilhørende Slesvig fra det danske Monarkis tyske Lande, Holsten og Lauenborg. For det danske Monarkis Integritet i og for sig var det jo ganske ligegyldigt, om det danske Element var afhængigt af det tyske eller omvendt; men Manderström retter Stød paa Stød mod den Sammenkobling af Tysk og Dansk, der under Navn af Helstaten foretoges i Danmark. Han udtrykker sig paa det bestemteste om „Umuligheden af ethvert Forsøg paa for Fremtiden at tilvejebringe en for hele det danske Monarki fælles Konstitution“*). Da den engelske Udenrigsminister Lord John Russel af dødelig Skræk for, at England skulde blive indviklet i Krig for Danmarks Skyld,

*) Dépeche til de svenske Gesandter i London, Paris og Petersborg 12. Maj 1861.

stadig gjorde Schleswigholsteinismen og Tyskland nye Indrømmelser, skrev han: „Vi kan tage fejl, men vi frygter for, at Helstatsbygningen, som man forsøger paany at opføre, hviler paa en altfor løs og usikker Grund“*). Han raader Gang efter Gang Danmark til „et afgørende Skridt, hvorved de tyske Hertugdømmer kan blive stillede under en administrativ Styrelse, der er fuldstændig skilt fra Kongerigets og Slesvigs“**). Han driver atter og atter paa en „saa fuldstændig Afsondring af Holsten fra det øvrige Monarki som muligt“***). Han tager Initiativ til Danmarks Ordning paa en ny Basis. Han foreslaar i en fortrolig Depeche, at Holsten neutraliseres efter at være blevet fuldstændig skilt fra „det øvrige Monarki“†). Da dette Forslag ikke nød Fremme, afgiver han et vidtløftigt „Memorandum vedrørende det danske Monarkis Omdannelse“††). Dette detaillerede og indviklede Aktstykke er højst „diplomatisk“. Det begynder med mange Forsikringer om varm Interesse for det danske Monarkis Integritet og Uafhængighed, fortsætter med Indrømmelser i Retning af administrativ Enhed i visse for Monarkiet fælles Anliggender og slutter — Manderströms *ceterum censeo* — med Kravet om Helstatsforfatningens Ophævelse. Holsten og Lauenborg skal have hver sin uafhængige Repræsentation, Slesvig en Provinsialrepræsentation og et Rigsraad fælles med Danmark (Kongeriget), der ved Siden af beholder sin Rigsdag. Herved vilde Holsten og Lauenborg statsretlig skilles fra det øvrige Monarki“†††). De administrative Baand kunde i fornødent Fald let løses. Manderström opgør endog Normalbudgettet for de fælles Indtægter og Udgifter. Han kunde ikke have været omhyggeligere, om det

*) Depeche til den svenske Gesandt i London 12. Oktbr. 1862.

***) Dep. t. d. sv. Ges i Kjøbenhavn 14. Marts 1861.

****) Dep. t. d. sv. Ges. i London 29. Decbr. 1861.

†) Fortrolig Note til den sv. Ges. i London, Paris og Petersborg 29. Marts 1861.

††) Maj 1861.

†††) Da Lord Russel for Alvor foreslog, at Lauenborg, Holsten, Slesvig og Danmark skulde have hver sin uafhængige Repræsentation, og at alle disse Repræsentationer skulde have samme Ret til at beslutte i Monarkiets Fællesanliggender, replicerede Manderström bidende: „I Almindelighed finder Europas Suveræner det vanskeligt nok at komme tilrette med et eneste Parlament. Hr. Første-Statssekretæren gør tilvisse Kongen af Danmark en stor Ære, naar han tror ham i Stand til at regere med hele fire.“

havde angaaet hans eget Land. Sluttelig ledsages disse Forsikringer, disse Opfordringer, disse Forslag af et obligat Omkvæd, der stadig tilkendegiver, at det gælder „et Stridsspørgsmaal, hvis Betydning for os selv er aabenbar“,*) „en bestandig Fare for den almindelige Fred og navnlig for Nordens Fred“; „en Strid, der hviler tungt paa vor Fremtid og som, hvis der intet gøres for at faa en Ende paa den, før eller senere nødvendig maa fremkalde en Kamp, for hvilken vi vanskelig kan forblive fremmede“,**) en Løsning, „i hvis Fremme vi i højere Grad end enhver anden Trediemagt er interesserede“.***)

Saaledes vedbliver Manderström Aar efter Aar at drive dansk og nordisk Politik. Jeg henstiller, om han kan have gjort dette alene for Spøg? Eller om Nogen kan have taget fejl af Endemaalet for denne Politik? Hvorvidt Manderström gik til Værket *de bon coeur*, faar være usagt. At han gjorde det for fuldt Alvor, kan ikke betvivles.

Som en Fabius Cunctator gav den danske Regering kun langsomt efter for den svenske Regerings indtrængende Forestillinger. Endelig tog den sit Parti og gjorde ved Patentet af 30. Marts 1863 en Begyndelse til Holstens Udsondring. Som det var at vente, stødte dette Skridt paa Tysklands Modstand. Den 9. Juli s. A. krævede det tyske Forbund Patentets Ophevelse under Trusel om Eksekution i Holsten, hvilket var Indledningen til en Krig. Manderström forsvarer i en ny Depeche Patentets Berettigelse og gentager Omkvædet i en endnu bestemtere Form. Han taler om „de alvorlige Følger, der for os selv maa opstaa af en Strid, for hvilken vi ikke let vil kunne forblive fremmede, eftersom vore dyrebareste Interesser vanskelig vil tillade os at se paa, at en af vore Naboer knuses under Paaskud, der senere kan sætte vor egen Uafhængighed i Fare“.†)

Faa Dage efter Udfærdigelsen af den sidstnævnte Depeche mødes den svensk-norske og den danske Konge, først paa Skodsborg i Danmark den 22. Juli, siden i Malmø og paa Beckaskog den 25. Juli. Ved denne Sammenkomst mellem Karl XV og Frederik VII lagdes Planen til en ny skandinavisk Union.

*) Depeche til den svenske Gesandt i Kjøbenhavn 14. Marts 1861.

***) Dep. til den sv. Ges. i London, Paris og Petersborg 29. Marts 1861.

****) Dep. til den sv. Ges. i Petersborg 30. Decbr. 1862.

†) Dep. til den sv. Ges. i London 19. Juli 1863.

Hver af Monarkerne havde sin Premierminister med sig, Kong Karl Frih. de Geer, Kong Frederik Konsejlspræsident Hall. Hvilke Midler man tænkte sig til Planens Gennemførelse og Løsningen af de Vanskeligheder, der laa i Vejen, synes endnu indhyllede i Mørke.*) Et Par Uger efter Sammenkomsten paa Beckaskog tilstillede Hall den svenske Gesandt i Kjøbenhavn, Grev Hamilton, en Note, hvori det hedder: „Da Kabinettet i Stockholm gaar ud fra den rigtige Opfattelse af den Solidaritet, der sammenknytter Danmarks og de skandinaviske Kongerigers Interesser, anser det (Danmark) Timen for kommen, da dette solidariske Forhold bør træde tydelig for Dagen i Form af en Traktat, som afsluttes med det fjendtlige Angreb for Øje, hvormed Danmark trues fra Tysklands Side. Det er Dem bekendt, Hr. Greve, hvad den danske Regering tænker med Hensyn til en saadan Overenskomst mellem de to Lande, der efter min Mening baade direkte og indirekte vil komme til at øve den heldigste Indflydelse paa Fremtiden“.**) Af de sidste Ord fremgaar tydeligt, at den „Solidaritet“, der allerede forenede Sverig-Norge og Danmark, tænktes afløst af et endnu inderligere Forhold. Hele Tonen i Halls Note vidner om, at man ikke blot vil modtage Hjælp, men ogsaa give fuldt Vederlag derfor. Efter endnu omtrent fjorten Dages Forløb***) tilstillede Hall Grev Hamilton et Udkast til en Forbundsstraktat, affattet i fem Paragrafer. I den første Paragraf bestemtes det, at „H. M. Kongen af Sverig og Norge tilsikrer H. M. Kongen af Danmark sin Bistand ved Forsvaret af de ikke til det tyske Forbund hørende Lande og Provinser mod ethvert Angreb, som maatte blive en Følge af den mellem Danmark og det tyske Forbund opstaaede Strid“. I den tredie Paragraf fastsattes, at den Understøttelse, som Kongen af Sverig og Norge skulde yde tillands, foreløbig ikke skulde overstige 20,000 Mand af alle Vaabenarter, og at Understøttelsen tilsøgs skulde være Genstand for nærmere Overenskomst.

De svenske Skandinaver betvivlede i Virkeligheden aldrig, at den svenske Regering omgikkes med Unionsplaner og at Allianceunderhandlingerne var et indledende Skridt til disse

*) Gængse Rygter gengives af Julian Klaczko, anf. St. S. 331.

***) Note fra Konsejlspræsident Hall til den svenske Gesandt i Kjøbenhavn, Grev Hamilton, 8. Aug. 1863.

****) Den 23. August.

Planers Virkeliggørelse. Havde jeg ikke været overbevist herom, vilde jeg naturligvis heller aldrig være gaaet ind paa den af Rosenberg udkastede Plan. Da Sverig trak sig tilbage, troede Skandinaverne ligesom hele Verden, at det alene skete, fordi den svenske Regering havde betænkt sig og ikke vovede at gøre Skridtet fuldt ud, da det gjaldt*). Forholdt det sig saaledes, vilde Sverig ikke have gjort sig ufortjent til den Bebrejdelse, der ligger i de Ord, hvormed det danske Rigsraads Folketingsudvalg slutter sin Betænkning angaaende Forhandlingerne om et Forsvarsforbund mellem Sverig-Norge og Danmark: „Forhandlingerne med Sverig om Alliancetraktaten har paa en skæbnesvanger Maade grebet ind i Danmarks Anliggender; men til Gavn for Danmark har de sikkert ikke været“. Det „bedste“ af Sverigs Ministerier vilde da have haft en tung Andel i Danmarks Ulykker. De Aktstykker, der senere er komne for Dagen, og den Erfaring, jeg selv gjorde i Foraaret 1864, har imidlertid bragt mig paa andre Tanker. Jeg tror nu — og jeg skal søge at give Grunde for min Tro —, at Aarsagen til Allianceunderhandlingernes Stranding hovedsagelig ligger hos den danske, ikke hos den svenske Regering.

Jeg skal i et følgende Hefte fortsætte og afslutte min Afhandling.

*) En Genlyd af det politiske Evropas Dom over Sverigs Stilling og Handlemaade paa den Tid findes endnu den Dag i Dag i Julian Klaczkos Ord: „Uden Tvivl burde Sverig i Farens Stund have staaet ved Danmarks Side; det burde endog have udsat sig for et sikkert Nederlag (som dog ikke vilde have været forbundet med stor Fare), det burde være kommet Danmark tilhjælp i sin egen velforstaaede Interesse, af Hensyn til Fremtiden og den skandinaviske Union — der, efter hvad man forsikrer, skal øve en vis Tillokkelse paa flere end ét højtstaaende Hoved ved Mælarens Bredder —, thi det er rigtigt ikke blot i en belejlig Stund at kæmpe for en Idé, men ogsaa at lide Modgang for den, hvad Piemont afgiver et saa lysende Eksempel paa“.

Bilag til v. Qvantens Afhandling.

Nr. 18. *Til Indenrigsminister de Carlsen fra E. von Qvanten.*

Stockholm, d. 16de Maj 1864.

Hs. Majestæt har paalagt mig at udtrykke hans Glæde over, at han i Deres Ekscellences Person har fundet en Mand i Kongen af Danmarks Raad, hvis nordiske Sindelag maa give dette forøget Styrke til at opretholde den danske Nation under dens haarde Prøvelser. Hs. Majestæt ser heri saavel en ny Borgen for den Resolut-hed, hvormed Konsejlspræsident Monrad har godkendt et skandinaviske Program, som en yderligere Garanti for Muligheden af at gennemføre dette Program til fremtidig Lykke og Sikkerhed for de skandinaviske Brødrelande.

Efter at have udført dette Hverv tillader jeg mig for egen Regning at vedføje nogle Ord med samme tillidsfulde Aabenhed overfor Hs. Eksc. Indenrigsministeren som tidligere overfor Hr. Hofjægermesteren paa Køgegaard.

Det er ni Dage siden, at Kongen afsendte sit Svar paa Hs. Eksc. Monrads Brev, og endnu er der ikke kommet nogen Meddelelse i denne Anledning. Jeg véd, at Hs. Majestæt er meget urolig over enhver Udsættelse, da de herværende Modstandere af det paa Bane bragte Forslag, som stiller Sverigs væbnede Optræden for Nord- og Mellemslesvigs Skyld i Udsigt, imidlertid faar Lejlighed til at modarbejde det. Er Sagen engang taget op af Regeringerne, bliver Faren i denne Henseende naturligvis mindre.

Den forhastede Korrespondance til den norske Rigstidende har ogsaa afstedkommet stor Fortræd.

Maaske har Ds. Eksc. ikke set *Nya dagl. Allehanda* for den 13de ds.? I de faa Linjer, hvormed det ledsager Korrespondancen til *Rigstidenden*, fremsættes summarisk alle de Bemærkninger, Modpartiet her troer at kunne gøre angaaende Forslaget formelle Optagelse. Hvis Forslaget meddeles Hs. Eksc. de Geer af Hs. Eksc. Monrad, bortfalder alle Indvendinger, og det er da forsaavidt ikke ilde, at de paa Forhaand ere blevne udtalte. For Forslaget Frem-

gang her i Sverig er det i Virkeligheden af stor Nytte, at det fremtræder som dansk, saa meget mere, som det i sine Grundtræk blev udarbejdet i Kjøbenhavn under mit første Ophold der.

Da Kongen efter min sidste Hjemkomst fra Kjøbenhavn underrettede Grev Manderstrøm i Lighed med de Geer om hele Sagen, var den første meget tilfreds og udtalte i stærke Ord sin fulde Billigelse af den Maade, hvorpaa Hs. Maj. var gaaet tilværks. Men nogle Dage efter, da Korrespondancen havde staaet i Rigstidenden, var Grev Manderstrøm af en ganske modsat Anskuelse.

Kongen tror at kunne antage, at Hs. Eksc. de Geer, der endnu mere moralsk end formelt er det svenske Ministeriums ledende Aand, er fuldstændig skandinavisk sindet. I detmindste har Hs. Eksc. hidtil udtalt sig gunstigt om Forslaget, og han har udkastet den Plan, at saasnart det kan ske for Konferencens Skyld, skal Medlemmer af det svenske, norske og danske Ministerium træde sammen med Tillidsmænd fra alle tre Riger for at udarbejde Forslaget i dets Detailler; dette skulde samtidig offentliggøres for at vinde Indgang i den offentlige Mening.

For min Del tror jeg at kunne sige, at hvis Hs. Eksc. de Geer først engang har indladt sig paa Sagen, kan man være vis paa, at han vil blive den tro; thi han er en Mand af stor Konsekvens i Karakter og Handling.

Nr. 19. *Fra Konsejlspræsident Monrad til E. v. Quanten.*

Kjøbenhavn, d. 13de Maj 1864.

Jeg tillader mig herved at sende Dem et Brev til Hs. Maj. Kongen af Sverig. Jeg imødeser med stor Utaalmodighed det Brev fra Hs. Eksc. de Geer, om hvilket jeg efter Deres Skrivelse tør gøre mig Forhaabning.*) Jeg kender ingen svensk Statsmand, med hvem jeg med større Tillid vilde træde i en fortrolig Brevveksling.

Nr. 20. *Til Kong Karl XV fra Konsejlspræsident Monrad.*

Kjøbenhavn, d. 13de Maj 1864.

Deres Majestæt!

Med inderlig Glæde modtog jeg Deres Majestæts Brev og haaber, at det helt og holdent stemmer overens med Deres Majestæts Vilje, naar jeg straks meddeler de allerunderdanigste Bemærkninger, som min levende Interesse for Sagen har fremkaldt hos mig.

*) Noget saadant fremgik ikke af Skrivelsen. Tværtimod. Se Bil. 16, 17, 18.

Deres Majestæt har taget Initiativet i den for Nordens Fremtid saa store og betydningsfulde Sag. I Historiens Aarbøger vil dette Initiativ slynge en uvisnelig Krans om Deres Majestæts Navn. Efter denne Krans vil min egen allernaadigste Herre og Konge aldrig udstrække Haanden; han vil nøjes med den beskedne Ros, at han ærligt og trofast har rakt Deres Majestæt Broderhaanden.

Deres Majestæt har vist mig den Naade og den Tillid at overlade til mit Skøn, naar det rette Tidspunkt maatte være kommet til at indlede en officiel Forhandling. Som jeg tidligere allerunderdanigst har udviklet, er det min Overbevisning, at Tiden til at begynde en saadan Forhandling ikke er kommen, saalænge Konferencen sidder i London, og det er mig en virkelig Glæde, at Deres Majestæt har fundet, at de af mig fremstillede Grunde ikke var uden Vægt. Men, Deres Majestæt, dette var blot Sagens negative Side. Langt vanskeligere er det derimod at danne sig en klar Mening om, naar det rette Tidspunkt er kommet for de nævnte Forhandlinger. Det er navnlig de diplomatiske Forhold, som det gælder om at bedømme rigtigt. Men det er ikke nogen falsk Beskedenhed, naar jeg nødsages til at gøre gældende, at overfor Deres Majestæts Regering er min Erfaring saa ringe, mine fortrolige Forbindelser saa faa, at jeg kun daarlig vilde svare til den Tillid, Deres Majestæt har vist mig, om jeg ikke overlod Valget af Tidspunktet for Forhandlingernes Begyndelse til Deres Majestæts Regering.

Allernaadigste Konge! Det er ikke alene forbigaaende personlige Forhold, som gør dette ønskeligt i den store Sags Interesse; men det ligger i Forholdenes Natur, at jo mindre et Land er, desto vanskeligere er det for dets Regering at skaffe sig et aldeles klart og sikkert Overblik over den politiske Situation. Ogsaa i denne Henseende befinder Deres Majestæts Regering sig i en gunstigere Stilling, og jeg vover endnu at tilføje, hvad der for mig har overordentlig Vægt, at Deres Majestæt selv, som antydet i det første allerhøjeste Brev, hvormed jeg hædredes, har Forbindelser, der er af den allerstørste Betydning. Jeg vilde derfor komme til at bebrejde mig en utilgivelig Selvtillid, saafremt jeg modtog Deres Majestæts allernaadigste Tilbud. Hvor smigrende for min Forfængelighed dette Tilbud end maatte være, saa elsker jeg dog Nordens Sag for højt til, at jeg ikke skulde tilsidesætte alle personlige Bevæggrunde.

Allernaadigste Konge! Det er ikke uden Frygt for at trætte Deres Majestæt, at jeg endnu vover at tilføje et Par Ord, men det er af Betydning for mig, at der ikke findes nogen Uklarhed hos

Deres Majestæt. Her i Landet har der hidtil været to Partier: det ejderdansk-skandinaviske og det helstatlig-antiskandinaviske. Begge Partier vil maaske forenes i en tredje Anskuelse, som det maa være mig tilladt allerunderdanigst at fremstille. Efter min Overbevisning er det just gennem Nordens politiske Enhed, at Besiddelsen af Holsten kan bevares for Norden. Saa længe vi havde Norge, var det skandinaviske Element saa stærkt og Staten saa stor, at Dansk og Tysk levede fredelig sammen. Det var Tabet af Norge, som skabte den slesvigholstenske Misère; det er Nordens politiske Enhed, der skal tilintetgøre den. Det gaar med Statslegemerne som med Himmellegerne; de udøver en attraherende Kraft i Forhold til deres Størrelse. Danmark har lidt Vold i Frankfurt; det forenede Norden vilde ikke have været udsat for en saadan Behandling. Tyskland er blot tappert overfor den Svage.

Gennem Holsten vilde Norden komme til at øve Indflydelse paa den evropæiske Politik; jeg ønsker derfor inderligt, at den dynastiske Enhed med Holsten maa kunne bevares. Deres Majestæt deler maaske ikke disse Anskuelser, men det er ogsaa blot for at min Mening kan fremtræde klart, at jeg har tilladt mig at fremsætte dem. Forøvrigt vil jo forhaabentlig Spørgsmaalet om Holstens Stilling finde sin definitive Løsning ved Londonerkonferencen.

Min allernaadigste Konge og Herre sender Deres Majestæt sin hjærtelige Genhilsen.

Allerunderdanigt

D. G. Monrad.

Nr. 21. *Til Indenrigsminister de Carlsen fra E. v. Quanten.*

Stockholm, d. 21de Maj 1864.

Hs. Eksc. Monrad skrev sidst, at de to hidtil fjendtlige Partier i Danmark, det ejderdansk-skandinaviske og det helstatlig-antiskandinaviske, skulde være ifærd med at forene sig i en tredje Anskuelse, i Følge hvilken Holstens Besiddelse burde kunne bevares for Danmark gennem Nordens politiske Enhed. Hs. Eksc. mente, at Norden gennem Holsten vilde komme til at øve Indflydelse paa den evropæiske Politik, og ønskede derfor, at den dynastiske Enhed med Holsten blev bevaret.

Denne Opfattelse strider paa det bestemteste mod det Forslag, jeg har haft den Ære at overbringe Hs. Maj. Kong Christian IX. Den strider mod den almindelige Opfattelse i Sverig, saavel blandt Skandinaver som blandt Antiskandinaver. Man er i Sverig overbevist om, at Besiddelsen af Holsten kun vil bringe Ulykke over Norden. Man nærer i Sverig den faste Overbevisning, at det for-

enede Norden vel vilde kunne øve Indflydelse paa den evropæiske Politik ved hvad det selv var, men ikke derved, at det sad inde med en Brøkdæl af en fremmed Nationalitet. Holsten vilde for Skandinavien blive det samme som de italienske Lande for Østerrig: en Kilde til Uro, Kraftudtømmelse og stadig Ydmygelse.

Det er en Kombination — saaledes ræsonnerer man her —, der lige saa meget strider mod vor Tids hele politiske Udviklingsproces som mod Danmarks bitre Erfaring i de senere Aar og mod den Nordens Enhed, som man vil oprette. Man kan vel tænke sig to Monarker i et Statsforbund eller en enkelt Monark i Spidsen for et saadant; men vanskeligere bliver det at tænke sig en og samme Monark som Medlem af to særskilte Statsforbund, det skandinaviske og det tyske, af hvilke det sidste uophørlig vilde søge at undergrave det første. Thi saa længe en Strimmel tysk Land hører ind under Danmarks Krone, enten i virkelig Forening eller i Personalunion, saa længe vil ogsaa Slesvigholstenismen vedblive at arbejde sig frem til Danmarks Marv. Kun en fuldkommen Skilsmisse mellem Dansk og Tysk kan afbryde denne Ødelæggelsesproces, som, hvis den gennem Danmark indpodedes i det skandinaviske Statsforbund, lidt efter lidt vilde angribe ogsaa det øvrige Skandinavien. Saaledes tænker man almindelig i Sverige, og derfor betragter man Holstens Adskillelse fra Danmark som et Hovedvilkaar for Muligheden af et Skandinavien.

Imidlertid kan man meget vel forstaa, at det paa Grund af dynastiske Interesser falder meget svært for Ekscellencen Monrad helt og holdent at kaste Holsten overbord. Men kunde disse Interesser ikke tilfredsstilles, uden at tysk Land indpodedes i Skandinavien? Kunde ikke den af de to Kongeætter, som i Fremtiden ikke blev Indehaver af Skandinavien's Troner, faa de af Danmark udskilte tyske Landsdele i Erstatning? Idet jeg vover at fremsætte denne Tanke, berøres jeg atter af det ubehagelige i Udsættelsen af de officielle Præliminærunderhandlinger. Hvor meget vilde der ikke kunne forberedes gennem disse for senere at indvirke paa Konferenceforhandlingernes Gang!

Med Forbavelse saa jeg, at *Fædrelandet* aftrykte de Refleksioner, som var fremkomne i det norske *Aftenbladet* i Anledning af Korrespondancen i *Rigstidenden*. *Aftenbladet*, som ikke nærmere kendte det omhandlede Forslag, hvorefter Sverige og Norge forpligtede sig til at kæmpe for den nordiske Nationalitet i Slesvig, kunde paa Grund af dette sit Ukendskab antage, at Sverige og Norge i intet Tilfælde vilde gribe til Sværdet, men kun søge at vinde en hvilken-somhelst Rest af Danmark for en skandinavisk Union, at Forslaget gik ud paa en ny Polens Deling osv. Men Hr. Ploug, der sikkert

kendte Forslaget, burde ikke have gengivet en urigtig Opfattelse af det, naar han hverken kunde eller vilde korrigere denne. Dette er en tvetydig Fremgangsmaade. Det forekommer mig, at Hr. Ploug endnu i den sidste Minut ikke formaar at tage sit Parti. Naar Ploug og de, der deler hans Stemning, betragter Virkeligheden, hvad maa de da vente af Fremtiden? Kan de efter det Punkt, hvortil Danmark nu er kommet, vente, at den samme Stilling eller en for det gamle danske Monarki endnu gunstigere Stilling end før Krigen vil kunne vindes? Umuligt. Det er fuldkommen klart, at hvis Holsten og hele Slesvig skal kunne bevares, saa kan det alene ske paa det Vilkaar, at Holsten og Slesvig nærmere forenes for senere at indgaa enten en Helstatsforbindelse eller en Personalunion med det øvrige Danmark. Men dette vilde jo være det samme som at overgive det nordiske Danmark til en langsom Død, og om en skandinavisk Union kunde der ikke længer være Tale. Skulde Ploug og hans politiske Venner ikke ville dette, staar der kun tilbage at beslutte sig til en Udskillelse af Holsten og den overvejende tyske Del af Slesvig. Til Erstatning derfor vilde Danmark da senere i en Forening med sine Frænder vinde ny Helsen og Styrke.

Nr. 22. *Fra Indenrigsminister de Carlsen til E. v. Quanten.*

Hotel Fønix, d. 17de Maj 1864.

Jeg beder Dem bringe Hs. Maj. Kong Karl min underdanigste Tak for hans Hilsen. Ganske vist tør jeg paa ingen Maade anse mig for værdig til de smigrende Ord, Hs. Maj. i sin Bevaagenhed har paalagt Dem at indflette i hans Hilsen, men jeg kan med Sandhed sige, at ingen Mand nærer en trofastere Kærlighed til det danske Folk eller en fastere Tro paa Nordens Fremtid end jeg.

Monrad har nu, efter hvad han igaar sagde mig, afsendt sit Svar til Kong Karl. Han og jeg er utrøstelige over, at Sagen er kommen ud, og vi haaber, at hvad der herefter maatte fremkomme, maa blive bevaret paa begge Sider som en stor Hemmelighed. Optagne, som vi er, af pinagtige Forhandlinger, faar vi dog meget ofte Tid til at afhandle Nordens store Sag med hinanden. Vi er enige om, at det først og fremmest kommer an paa at bringe en Familjeoverenskomst i Stand. Vi har talt om forskellige Former for en Afgørelse, og som en af disse, der dog i forskellige Henseender ikke er uden Mangler, vil jeg her meddele følgende:

Den af de to Konger, der overlever den anden, bliver Konge over Nordens tre Riger. Dør Kong Christian først, bliver efter ham Kong Karl Konge i de tre Riger, og dør omvendt Kong Karl først, bliver Kong Christian Konge.

Lever Kong Christian længst, bliver Prins Oscar efter ham Konge over de tre Riger. Lever Kong Karl længst, bliver Prins Frederik Konge.

Er kun en af de to Kronprinsere ilive efter begge Kongernes Død, forbliver Kronerne hos hans mandlige Efterkommere og gaar først, naar disse er uddøde, over paa den anden Kronprins's mandlige Afkom.

Dør Prins Oscar som Konge, og Prins Frederik bliver Konge efter ham, forbliver Kronerne hos hans mandlige Efterkommere. Dør Prins Frederik, og Prins Oscar bliver Konge efter ham, forbliver Kronerne hos hans mandlige Efterkommere.

Er saavel Prins Frederik og hans mandlige Æt som Prins Oscar og hans mandlige Æt uddøde, er Prins Nicolaus August og hans mandlige Efterkommere nærmest arveberettigede, ifald Prins Frederik og hans mandlige Efterkommere har overlevet Prins Oscar og hans mandlige Efterkommere; i modsat Fald er Prins Valdemar og hans mandlige Efterkommere nærmest arveberettigede. I det førstnævnte Tilfælde arver Prins Valdemar efter Prins August og hans mandlige Efterkommere, i sidste Tilfælde arver Prins August og hans mandlige Efterkommere efter Prins Valdemar og hans mandlige Efterkommere.

Er endelig saavel Prins Augusts som Prins Valdemars mandlige Efterkommere uddøde, er Kong Georg I og hans mandlige Efterkommere arveberettigede til Nordens tre Kroner.

Jeg sender dette i mere end én Henseende mangelfulde Forslag saaledes som det har formet sig i Samtaler mellem Monrad og mig; maaske det kunde tjene som Udgangspunkt for en Underhandling.

Nr. 23. *Fra C. Rosenberg til E. v. Qvanten.*

København, d. 14de Maj 1864.

Du kan tro, jeg har ærgret mig over den Bestialitet, som baade den danske Brevskriver og den vedkommende Normand har begaaet ved at offentliggøre Brevets Indhold.*) Hvem der har gjort det, véd jeg ikke; det er ikke lykkedes mig at opspore det. Hvad mig angaar, véd jeg mig fri for enhver Delagtighed deri, naar undtages, at jeg under din Nærværelse her og med din Tilladelse meddelte Ploug, Bille og Hammerich det væsenlige af Sagen; men de har vel næppe sladret af Skole. I det mindste véd jeg, at Hammerich er bleven udsurgt, men har holdt sig tavs. Snarere turde

*) Monrads første Brev til Kong Karl.

B. Christensens Uforsigtighed have været med i Spillet Jeg véd nemlig — i det mindste siger Ploug det, formodenlig efter Meddelelse fra Monrad —, at Monrad, da den første Notits om din Mission fremkom i *Flyveposten*, spurgte Kongen, om han havde sagt noget. Kongen havde hertil forsikret Nej, og da han skal være meget redelig og retskaffen, maa man vel tro det. Altsaa maa *Flyveposten* have faaet det fra andet Hold, og da bliver den Formodning tilbage, at B. Christensen kan have sladret. Tænker man nærmere over Sagen, er det dog ikke troligt, at Chr. for anden Gang har gjort Ulykker, i alt Fald da han næppe har haft Lejlighed dertil. De senere Underhandlinger er dog sikkert blevne hemmeligholdte paa vor Side. Gud ske Lov, at vi alligevel kan tale om senere Underhandlinger! Skulde jeg gætte paa nogen, maatte det snarere være paa en eller anden af Kongens reaktionære Omgivelser, som kan have faaet Nys om Sagen, eller — var det ikke muligt? — en herværende svensk Fredsven, som har indset, at en Offentliggørelse vilde modvirke en Bestræbelse, der i alt Fald gennem sine Konsekvenser kunde føre Sverig ind i en Krig, som det ellers vilde undgaa. Dette kunde stemme overens med en anden Omstændighed. Ploug har sagt mig, at Grev Wachtmeister*) var instrueret om at arbejde paa en Deling af Slesvig med en saa nordlig Grænse som muligt. Det er tydeligt, at en saadan Løsning, skønt den vilde angribe Danmarks Livsmarv og skønt dens Fremme staar i den skarpeste Strid med alt, hvad der tidligere fra svensk Side er blevet sagt i Sagen, alligevel for Eders Pengemænd vilde medføre den Fordel, at det varede noget længere — om end ikke meget —, inden de forenede Riger atter befandt sig i den nuværende ubehagelige Stilling at skulle nødes til at vælge mellem Skam og Krig; ja, denne Fred kunde maaske blive varig, hvis Tyskerne vilde lade sig nøje med, hvad de havde vundet, og Danskerne siden sluttede sig til dem, hvilket jo ikke vilde være saa urimeligt, blot vi først var befriede for denne skandinaviske Galskab, for hvilken man hverken kan være i Fred paa Børsen, i Kontorerne ved Skibsbroen eller i Kongens Raad. Jeg tror ikke, jeg gør Eders Fredsvenner og deres diplomatiske Repræsentanter Uret ved at tillægge dem disse smukke Tanker, og derfor forekommer det mig ikke saa aldeles umuligt, at man kan have givet Wachtmeister et Vink i den antydede Retning eller at man for at forebygge en videre gaaende skandinavisk Bevægelse har sørget for, at Sagen blev røbet. Jeg er virkelig tilbøjelig til at tro, at det er gaaet saadan til, thi den norske *Rigs-*

*) Sverig-Norges Gesandt i London og Medlem af Londoner-konferencen.

tidende er unægtelig et for vore Reaktionære temmelig fjærntliggende Organ.*) Du maa oplyse mig om en Sag, som ikke har været mig ganske klar: hvad er Meningen med Forbundsforslagets Fremlægelse paa Konferencen? Skal Forbundet først afsluttes mellem os og Fredsunderhandlingerne siden føres paa Grundlag af Danmarks derved forandrede Stilling, saaledes at vi under alle Forhold holder sammen og, ifald Konferencen opløses — hvilket jo kan ske, saasnart blot Vestmagterne er villige til at slaa til — kæmper sammen, hvad enten det bliver mod Tyskerne eller Russerne? Man kan jo vente Angreb fra begge Sider. Eller er det Meningen, at Forbundsforslaget skal paa Konferencen fremlægges kun som et Forslag, saa at det bortfalder, hvis det ikke finder Sympathi hos Vestmagterne, altsaa bliver uden Virkning, saafremt Konferencen opløses uden Resultat? Ligesaa rigtigt som det første synes mig — Norden har da selv *valgt* sin Politik, og Evropa anerkender den eller deler sig i to Lejre, den ene for, den anden imod —, ligesaa fortvivlet finder jeg det andet Alternativ: det vilde være paa Forhaand at gøre de nordiske Riger rent ud til de Magters Vasaller, som vilde understøtte den tilsigtede Politik; det vilde være at stille Nordens indre Forhold under Udlandets Garanti og Opsigt, at erklære, at Danmarks og Sverig-Norges Regeringer følte sig ude af Stand til at gøre et Skridt, som dog ikke greb ind i nogen anden Stats Rettigheder, uden først at bede om de øvrige Magters allernaadigste Tilladelse. Jeg har hele Tiden troet, at det første var Meningen; men ved *Aftenbladets* „Ramaskrig“, der for øvrigt skete i den bedste Hensigt, blev jeg opmærksom paa, at det virkelig ikke fremgik tydelig af dine Ytringer eller af selve Forslaget, hvorledes man tænkte at gaa tilværks.**)

Skriv snart til mig og lad mig høre din Mening. Er det af nogen Betydning, at Carlsen er bleven Minister? Jeg talte idag med B. Christensen. Han „troede at turde formode, men ogsaa kun formode, skønt han havde nogen Anledning til at anse sin Formodning for ikke ugrundet o. s. v.“, at de Geer ikke stod fuldstændig udenfor det hele. Er der noget sandt heri? Det vilde jo være udmærket.

*) Rosenberg var her fuldstændig paa Vildspor. Korrespondancen i norsk *Rigstidende* var forfattet i Kjøbenhavn af Cand. jur. Krabbe, Medarbejder ved det Blad — *Fædrelandet* —, hvis Redaktør og Medudgiver Ploug var.

***) *Aftenbladets* Fremstilling hvilede helt og holdent paa en Misopfattelse. Naturligvis kunde der kun være Tale om det første Alternativ.

„De 22,000 og Han selv“.

Da jeg et Par Dage efter, at *Af Dagens Krønikes* første Hefte var udkommet, læste E. v. Qvantens Artikel om „Kong Karl XV's Unionsforslag“, stødtes jeg straks over at finde i denne ellers interessante og oplysende Fremstilling en meget væsentlig Fejl om et saare vigtigt Punkt og dertil knyttede grove Fejlslutninger. Da nu oven i Købet Dagbladene med en vis Begærlighed bragte netop Fejlen ud i vide Kredse, tænkte jeg paa, om det dog ikke var bedst at fremkomme med den fornødne Rettelse, eftersom jeg nu engang var en af de faa, der som Øjenvidne til den omtalte Tildragelse var i Stand dertil, og det ingenlunde var sikkert, at der fra anden Side vilde blive nedlagt Indsigelse imod Fremstillingens Sandhed. Andre har været af samme Mening, og jeg vil derfor nu i den historiske Sandheds Interesse meddele, hvorledes det virkelig forholder sig med det berømte Telegram i *Fædrelandet* for 15de Decbr. 1863 om de „20,000 og Han selv“.

Hr. v. Qvanten skriver herom (S. 18), at Telegrammet var sendt til Redaktør Ploug fra den svenske Godsejer Rosenmüller, der var rejst op til Stockholm i Ærinde for nogle ivrige danske Skandinaver (Carlsen, Blixen-Finecke, A. Hage), men at det kun var en privat, fortrolig Meddelelse om Kong Karls Beslutning, som ifølge Kongens udtrykkelige Vilje skulde holdes hemmelig, og at Ploug ikke des mindre straks optrykte Telegrammet i *Fædrelandet*, „uden Tvivl for at binde Kong Karl“. Da Hjælpen senere udeblev, „indsaa Ploug, at han havde kompromitteret sig selv, og dette forøgede Bitterheden i hans Stemning“. Alt dette er dog aldeles urigtigt, og hvo der end i denne Sag maatte have fejlet, tror jeg ikke, at man med Billighed kan give Dr. Ploug Skylden.

Jeg var som Medarbejder af *Fædrelandet* tilstede paa Kontoret, da Telegrammet kom, og en Tildragelse af denne Art, der tilmed er bleven saa meget omtalt og var saa nøje

knyttet til de alvorligste Forhold, præger sig for dybt i Sindet til, at jeg nogensinde skulde glemme den rette Sammenhæng. Jeg vilde derfor ikke have taget i Betænkning at stole paa min Hukommelse ved denne Berigtigelse; men jeg har desuden haft Lejlighed til at forvise mig om, at de paagældende Aktstykker endnu er i Behold, og at min Hukommelse i ingen Henseende havde svigtet mig.

Det Telegram, der blev trykt i *Fædrelandet*, og som var sendt fra Stockholm Kl. 2.25 Min. samme Dag, var ikke fra Rosenmüller, men fra Plougs mangeaarige fortrolige Ven, *Aftonbladets* daværende Redaktør, Dr. A. Sohlman. Det indeholdt foruden en Sætning om den „Pression“, der øvedes af Stormagternes Diplomater ligesaa vel i Stockholm som i Kjøbenhavn, kun de tit gentagne Ord: „22000 Mand komme og Hanselv“; men ikke den ringeste Antydning af, at det kun var en fortrolig Meddelelse. Det kom midt under Korrekturlæsningen, rimeligvis omtr. Kl. 3¹/₂, og det vakte selvfølgelig den største Glæde og Overraskelse. Der blev holdt en kort Raadslagning mellem Bladets Redaktører Ploug og Giødwad om, hvorvidt det burde trykkes, men de enedes snart om at gengive det uden mindste Bemærkning ordret, alene med dansk Form af Ordene i Stedet for den svenske. I *Fædrelandet* for næste Dag (16de Decbr.) læses følgende Forklaring:

„Den telegrafiske Melding, vi igaar modtog fra Stockholm, overraskede os selv lige saa meget, som den sikkert nok har overrasket de fleste af vore Læsere. Vi tilstaa, at vi betænkte os et Øjeblik, om vi skulde trykke den straks eller søge Oplysninger til dens Forklaring forinden. Da imidlertid Afsenderens Vederhæftighed ikke kunde lade nogen Tvivl opstaa hos os om, at han jo i hvert Fald selv troede fuldt og fast paa at være rigtig underrettet — thi ellers vilde han ikke have telegraferet — og det var umuligt, inden Bladet sluttedes, at skaffe nogen nærmere Oplysning, eftersom Depechen først kom os i Hænde, da de sidste Linjer af Korrekturen læstes, troede vi ikke at burde forholde vore Læsere en saa glædelig Efterretning i 24 Timer, men bestemte os til at gengive Depechens kategoriske Indhold ordret uden nogen tilføjjet Bemærkning, hvortil der desuden ligesaa lidt var Tid“.

Kort efter, men endnu førend Korrekturlæsningen var helt til Ende, bragtes der paa Kontoret — jeg husker ikke fra hvem, og det bliver nu vistnok vanskeligt at faa opklaret — en Afskrift af et Telegram fra Rosenmüller, der altsaa var

kommen næsten samtidig til en af de omtalte danske Skandinaver — blandt hvem Ploug nemlig ikke var — og dette stemte helt vel med Sohlmans Meddelelse. Det forsikrede nemlig om et bindende skriftligt Løfte fra Kong Karl og sluttede med de Ord: „Far kommer med drängarne; äldsta bror (d. v. s. nuværende Kong Oskar) går frivillig med“. Heller ikke dette Telegram indeholdt noget Paalæg om, at Efterretningen skulde være en dyb Hemmelighed. Derimod maatte denne Meddelelse, som jo i det væsentlige kun var en Omskrivning af Sohlmans, men som desuden bragte en særlig Nyhed, yderligere styrke *Fædrelandets* Redaktion i dens Beslutning om at offentliggøre sit Telegram, fordi det syntes, som om Kundskaben om Kongens Beslutning ad tvende Veje var kommen til de to Meddelere. Samme Aften kom — som det ligeledes kan ses af *Fædrelandet* for 16de Decbr. — et nyt Telegram fra Sohlman, der oplyste, at det var en personlig Beslutning af Kongen, uden at der endnu var truffet nogen Afgørelse i Statsraadet, og næste Formiddag Kl. 1 berettedes i et tredje Telegram, at der var afgaaet Depecher til Magterne, og at der var gjort store Bestillinger til Hæren o. s. fr. Men intet af disse Telegrammer tyder paa, at man havde ønsket eller ventet nogen Hemmeligholdelse.

Man har alligevel bebrejdet Dr. Ploug, at han handlede ubesindig med at trykke Telegrammet, fordi han derved kompromitterede Kong Karl og — naar det slog fejl — tillige sig selv. Men indeholdt da Telegrammet noget, som maatte kaldes usandsynligt, eller meldte det ikke netop, hvad man havde god Grund til at vente? Det maa jo huskes, at den svensk-norske Regering med Grev Manderström som Udenrigsminister i Aarvis havde støttet den danske i dens diplomatiske Strid med Tyskland og aabent givet at forstaa, at den regnede det slesvigske Spørgsmaal for at være en Sag, som paa det dybeste berørte hele Norden; at der i flere Maaneder var ført Underhandlinger om et Forsvarsforbund, og at dette var om ikke formelt afsluttet, saa dog helt aftalt; samt at Grev Henning Hamilton ogsaa efter Frederik den 7des Død havde erklæret sig fuldt forvissat om, at han hver Dag kunde vente Bemyndigelse til at underskrive Traktaten derom. Nu var dette vel ikke sket endnu, og man vidste ret godt herhjemme, at der ogsaa gjorde sig en anden Retning gældende i Stockholm, da Uvejret trak saa stærkt op sønderfra; men var det derfor utænkeligt, at Regeringen efter nøje Overvejelse kunde være kommen til den

Slutning, at den havde gaaet for vidt til at kunne trække sig tilbage med Ære? Endnu i denne Stund lader denne Paastand sig jo ikke afvise, at de forenede Riger ikke alene vilde have ført en stor og højsindet, men ogsaa en god og forstandig Politik, saafremt de dristig havde gjort Danmarks Sag til deres egen og derved forvandlet et indviklet og forvrøvlet statsretligt Stridsspørgsmaal til en ren og klar Nationalitetskamp.

Endelig var Kong Karls eget Sindelag overfor Danmark vel kendt, og der er jo heller ikke mindste Tvivl om, at han — hvem Henrik Ibsen senere besang som „Den ridderligste“ — var for sin Del fast bestemt paa at bringe Broderfolket Hjælp. Vel véd vi nu, hvorfor hans Tilsagn ikke blev indfriet, nemlig fordi han ikke havde fornøden Indflydelse paa sine daværende Ministre, og fordi disse ikke troede det forsvarligt at gaa til Krig uden en Stormagt til Forbundsfælle, samt endelig fordi Medfølelsen for Danmark ikke var saa stærk hos det svenske Folk, at det vilde billige Ministeriets Fjærnelse og derved sætte den længe forberedte Rigsdagsreform paa Spil for Danmarks Skyld; thi Hovedmændene for den store Politik og særlig Grev Hamilton vare ivrige Modstandere af Reformen. Alt dette véd vi nu meget godt; men det er virkelig formeget forlangt, at man ogsaa skulde have vidst Besked derom paa *Fædrelandets* Kontor den 15de Decbr. 1863.

At Ploug ved at trykke Telegrammet vilde binde Kong Karl, er derfor ligesaa urigtigt, som at han senere efter Skuffelsen blev bitter i sin Stemning imod Kongen. Tværtimod har han altid ytret stor personlig Hengivenhed for Kong Karl, og denne viste ogsaa ham baade under Besøget i Kristiania i Marts 1864 og senere ved det nationaløkonomiske Møde i Stockholm 1866 saavel Fortrolighed som kongelig Bevaagenhed. Han synes altsaa heller ikke at have følt sig krænket over, at Dr. Ploug i sin Tid havde næret fuld Tillid til hans ridderlige Sind og oprigtige Følelser for Danmark.

Emil Elberling.

Ved et københavnsk Badested.

De københavnske Badesteder danner en smilende Række langs Strandvejen ved Øresund mellem København og Helsingør.

De pragtfuldeste, nærmest Hovedstaden, kalder sig Anstalter og beboes — saavidt nogen boer der — af Udlændinge, Diplomater og enkelte enormt rige Indfødte, der her fører et Verdensliv med Rideæsler, Vandrutschebane, Gedebukkekøretøjer, Jockeyroulet, svenske Koncerter, fransk Køkken og Kellnere, der kan Tysk.

Nordligst ligger de beskedne Lejer. Ved idylliske Tilstande og Omgivelser erstatter de Savnet af kunstige Adspredelser. Her bader for en moderat Indakkordering københavnske Hustruer, der lig Psyche kun ser deres Amor om Natten. Skuespillere i Jægers Normal trænerer paa Velocipede og udvikler Skæg. Unge Malere færdes med fantastiske Hovedbedækninger og iagttager vidunderlige Solopgange. Strængt moderne Poeter samler Lokalstudier til sørgmodige Noveller om det oprindelige Naturgriseris Bukken under i Kampen mod den fremvæltende Forfinelse.

Midtvejs mellem disse Poler, dér hvor Idyl og Kultur rækker hinanden Haanden, hvor en ærværdig Tro, omskygget af brede Kastanjer, paa sine knudrede Skuldre bærer en let Schweitzeretage med Snitværks

Balkon og „Hotel“ i Guldskrift paa Gavlen, hvor den driftige Vært har bygget seks Badehuse, der ligner Lysthuse ude i sin Strand og fire Lysthuse, der ligner Badehuse, oppe paa sin Skrænt — i klart Vejr kan man stirre over til Vinduerne i Landkrona — hvor Posten bringer Bladene Morgen og Aften og Eftermiddagsdamperen ankommer i passende Spisetid, — dér er Stedet, das ist Tyrol, det ægte københavnske Badested, hvor nogle af Jordens lykkeligste ligger paa Landet og gaar i Vandet.

Naturligvis er der Grader i Lykken. Beboerne af de omliggende store Landsteder, der bag uigennemtrængelige Hække af Avnbøg og Tjørn skjuler sig med Parkanlæg, Drivhuse, Sportsterræner, Vognremiser, Familiebegrovelser og mangfoldig anden jordisk Herlighed, disse Pamfliusser, der ovenikøbet spiser til Middag Klokken otte efter at have drukket The Klokken fem — omtrent det fornemste man kan foretage sig hertillands næst at lade afholde Parforcejagter — maa selvfølgelig føle sig herskabeligt ophøjede over de Beboere af Steder med aaben Have ud til Strandvejen, som spiser til Middag Klokken fem og drikker The Klokken otte. Til Gengæld kan disse se ned paa Indehaverne af de træløse Villaer ved grusede Sideveje. Og skønt Ejermændene til saadanne Smaahelveder af Støv, Sol, Fluespisestuer, Soveblykamre og nabovenligt Klaverspil, med en vis Arrighed kalder deres landlige Tilflugtsteder for *Nøjsomhedsly*, *Sindsro* eller *Mon plaisir*, maa dog selve Proprietærfølelsen forlene dem Værdighed overfor Folk, der kun boer til Leje hos Fiskerne eller har givet sig i Pension paa Hotellet. Disse lavest stillede paa Landlivets Rangstige har ikke andre at foragte end det Udskud, der kun kommer om Søndagen for at drikke Kaffe og fortære medbragte Madkurve i Hotellets Have. Men saa viist er alt indrettet, at dette Publikum enstemmigt antages at skue med dybeste Ærbødighed og Misundelse op til alt, hvad der ligger fast paa Landet, og

der er saaledes lykkeligt tilvejebragt den fornødne Grundvold for en stedlig Samfundsorden, inden hvilken de forskellige Klasser kan føre deres Badeliv i gensidig Agtelse og Tillid.

*

*

*

Da et københavnsk Badested mere end nogen anden Del af Riget fordrer hyppig og intim Forbindelse med Hovedstaden er det klart, at den højeste Vigtighed og Interesse maa tillægges de Befordringsmidler paa hvilke Opgaven hviler. Ubestridt nyder dog af dem alle Dampskibene den videste Popularitet. Der er næppe det Grossererbarn paa den fashionable Del af Kysten der ikke om ethvert af disse i Hastighed og Komfort lige ypperlige Fartøjer ved Besked med alt fra Navn og Sejletider til Kaptajns Fødselsdag og Kahytjomfruens fungerende Kæreste. Men Dampskibene fortjener ogsaa Respekt og den ømmeste Opmærksomhed. De giver Ly for nogle af det københavnske Samfundslegemes betydningsfuldeste Livsytringer. Der ombord ligger nemlig den københavnske Sladder paa Landet, og sover den københavnske Børs til Middag.

Vel turde den Paastand være for dristig, at den københavnske Børs ellers aldrig sover. Men ingen bør tvivle om, at netop den Skraber, Blomsten af dansk Foretagelsesaand her sliber, bærer sine Renter. Fredeligt henstrakte i halvfire Damperens Katakomber ligger disse mægtige Mænd for hvem Kurserne skælver, Side om Side; en let Sved perler paa deres Pander, roligt hæver Brystet sig under de massive Guldkæder, en højtidsfuld Snorken bølger som dæmpet Orgelbrus gennem Rummet — ja var det ikke at tale ugudeligt Spøg om en ærefrygtindgydende Ting, skulde man næsten ved Synet af saa megen Vægt og sund Flegma, Boks ved Boks, fristes til den An-

tagelse at Opfinderen af et vist Spil med visse trivelige Kugler, som netop for Tiden drives over hele Byen, her har hentet den oprindelige Impuls til sin heldige Idé.

Og nu den kjøbenhavnske Sladder, hvad i al Verden skulde den vel stille op i den selskabsløse Sommertid uden Dampskibene, hvor alle, der sladrer og sladres om, saa yndigt kan træffe hinanden. De vilde jo dø af Kedsomhed, vore smaa Balsiskener og Middagspapegøjer, om de ikke en Gang eller to om Ugen kunde sejle frem og tilbage med *Gylfe* eller *Øresund* og knæbre med deres søde smaa Næb. Eller den værdige Grosserer og Familiefader som, knap han har sat sig ved Middagsbordet og sunket den første Skefuld Suppe, overfaldes af sin utaalmodige Frue med Spørgsmaal om Nyt, hvad skulde den stakkels Mand gribe til, om han ikke straks kunde servere hende en Mundfuld Sladder lige frisk fra Dampskibet. Skikkelig kjøbenhavnsk Sladder, saa uskyldig fri for Vid, saa lykkelig ren for Gift, kun at ligne ved lunkent, fedtet, højst en Kende surt Opvaskningsvand, hvori det dog gør saa velsignet at putte Næsen, mens man bløder Næstens intime Linned.

*

*

*

Idet Landliggerne til Søs saaledes styrker og adspreder sig, nyder de for Tilfældet tilbageblevne Naturens Glæder. Damerne bader. Dette foregaar sædvanligt mellem 10 og 12, og man har da paa den Tid op langs Kysten det ene Syn mere fortryllende end det andet. Større og mindre Flokke af Damer staar med hinanden i Hænderne og hopper uafbrudt op og ned paa samme Plet under glade Opsange og Hvin. Andre boltrer sig dristigt svømmende omkring dem. Der er dog ved en Dame, mens hun svømmer, som Regel noget iøjnespringende, der hurtigt bringer den tænksomme Iagttager til Erkendelse

af det taktfulde i Folkemythens Idé med at skænke Havfruerne Fiskenes Hale.

Efter Vandet holdes Frokost og Siesta over hele Linjen. Markiserne rulles ned for Verandaerne, Hængekøjerne klynges op, Formiddagens Døsighed lægger sig over de solbagte, insektsummende Haver. Søen skubber sig dovent ind og ud paa Stranden. Skinnende Krager og Alliker spanker om og fisker i Tangen. I Horisonten staar Sejlerne ubevægelige som klippede ud i graat Papir.

Pludselig opskræmmes Freden ved en Række skarpe Skrig fra Hotellets Have. Det er Drengene Jens og Aksel, som er paa Spil. De ligger paa Landet herude med deres Mødre. Jens er $2\frac{1}{2}$ Aar; hans kridhvide Haar, hvorpaa han bærer en mægtig Kasket, giver hans ungdommelige Hoved bagfra Lighed med en ældgammel Bondemands. Forfra ligner han med sine rosenrøde Kinder, himmelblaa Øjne og et vist sødligt Englesmil en affektet Provinsingenué. Af Væsen er han skabagtig og paatrængende høflig. Til alle, der gaar ud og ind eller forbi, skriger han „God Dag“ som en afrettet Papegøje.

Aksel er kun to Aar, i en Art Skørt og med Straahat, hvis Elastik han holder i Munden. Hans store ildrøde Ansigt tyder paa en gnaven og indesluttet Karakter. Han kan nu heller ikke tale og indlader sig i det hele højst nødtigt med nogen. Derimod besøger han flittigt Skarnbøtten omme ved Køkkendøren, hvorfra han vender tilbage med Hummerben, Ærtebælge og Kyllingehalse, som han fortærer i Ensomhed. Ogsaa kæmper han med Ænder og Spurve om det Brød, Gæsterne kaster ud.

Begge to er de tyve Gange om Dagen i overhængende Livsfare, enten ved Vandet, mellem Vognene eller paa Trappen op til Skrænten. Dette kundgøres ved de omtalte Skrig fra deres ulykkelige Mødre, som hækler under Kastanietræerne og paa Grund af Omstændigheder ikke ret hurtigt kan sætte efter dem, medens de

vagthavende Barnepiger regelmæssigt er forsvundne i visse dunkle Lysthuse i Baggrunden af Haven, hvor de af Hotellets to Opvartere undervises i at fløjte, smælde med Lindeblade og lignende hyrdeagtige Selskabsfornøjelser.

Opvarter Friis er Kjøbenhavner, nakkeskilt og i Kjole; han serverer Hotellets Pensionærer paa deres Værelser og ved Fællesmaaltiderne i Salen. Hans Kollega Jeppesen er bondefødt, slaveklippet, og betjener i Trøje og Forklæde Gæsterne i Skænkestuen og Haven. Ubeskæftigede i Øjeblikket, da Barnepigerne er gaaet for at berede Jens og Aksel deres Middagslur, staar begge drømmende ved Indgangen. To ældre Damer, lige ankomne med en Sofavogn, ryster, først den ene, saa den anden, Folderne af sig ude paa Vejen og styrer hen imod Laagen, som den galante Friis skynder sig at aabne. De er begge meget smaa, meget nærsynede og en Smule gebræklige, ganske ens klædt i staalgraa Kjoler, sirlige sorte Mantiller med Blonder og éns mørke Hatte. Kun har den ene grønne Vindruer paa sin Hat, den anden spanske Kirsebær. Formodentlig er det herpaa, deres smaa Nevøer og Niecer kender dem fra hinanden.

De er nu kommet ud paa en lille Landtur, maaske er det den enes Fødselsdag, eller de skal blot gøre et Ophold, mens de venter paa næste Skib eller Vogn for at begive sig videre til et Sted, hvor de er inviteret til Middag. Belevant konverserende ledsager Hr. Friis dem ind i Haven. Om Damerne maaske agter at bo paa Hotellet, han skal da straks lade deres Bagage afhente. Eller Damerne ønsker maaske kun en Forfriskning? I saa Fald vil han anbefale dem at indtage den oppe paa Skrænten, hvorfra Udsigten netop i Dag er aldeles henrivende. Men kan saamænd se langt ind i Sverig; de er allerede begyndt at høste derovre. Ja man maa rigtignok ønske, det Vejr vil blive ved at holde sig. To Chokolade altsaa — med et dybt Buk forlader han sine blændede

Protegéer ved Foden af Trappen og henkaster paa Tilbagefarten, pegende med Tømmelfingeren over Skuldren: Gæster til Dig, Jeppesen, to Chokolade op paa Skrænten! Op farer Jeppesen ad Trappens 57 Trin for at tørre Bordet af og høre, om der skal Brød til. Op farer han igen med Chokoladen, op nok en Gang med en Kikkert, saa med en Avis, endelig for at faa Betaling.

— Hvormeget, spørger Friis, der med Lorgnet paa imidlertid har studeret *Politiken*.

— Seks Øre, svarer den forpustede Jeppesen. — Indiot!

Langsomt, støttende sig til Parasollerne kommer nu Damerne ned ad Trappen. Friis nærmer sig paa ny, haaber de har været tilfredse, beklager de allerede vil forlade, plukker i Forbigaaende to ormstukne Roser og overrækker dem hver „en lille Erindring.“ Dette er overvældende. Saa meget Galanteri kan ikke forblive ubelønnet. Den ene gamle Dame hvisker til den anden, og op af Tasken kommer til den ærbødigt overraskede Friis en Femogtyve Øre, som han for sin Kollegas Næse flot kaster i Vejret og fanger igen paa Bagen af Haanden med et: „Saa er Maaden, Jeppesen.“

Naar Sommêlier'en Friis ved Femtiden har inspiceret Opdækningen i Table d' hôte Salen, smagt paa Syltetojjet og Salaten og skænket sig et Glas af Departementchefens private Rødvin, lader han Pigen ringe Badegæsterne sammen og stiller sig selv hen ved Anretterbordet med Servietten over Armen. Lidt efter triner Selskabet højtideligt ind, Herrene i sort Frakke, gnidende sig i Hænderne, Damerne med Armbaad og Handsker, Børnene artigt kæmmede. Der hilses alvorligt og samtales stødvis, mens Spisesedlen gaar rundt, først efter Suppen kommer den egentlige Konversation i Gang. Som det sig hør og bør, hvor danske Kvinder og Mænd er tilsammen i festligt Lag, drejer den sig til Indledning om Kongehuset, og det er da rørende

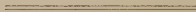
at være Vidne til, hvilken trofast og nøje Kendskab, Folk der ellers staar Hoffet fjærnt gemmer til de kongelige Personers daglige Liv og Vaner. Der oplyses om Majestæternes Livretter og Prinsesse Maries Adspredelser, skæmtefuldt og dog ærbødigt fortælles om de kronprinselige Børns Sengetid, hvor mange Stykker Smørrebrød de unge kongelige Højheder faar til Aften, og hvad der er paa. Da en Dame meddeler, at Hs. Majestæt holder meget af Vandgrød, løfter hele Selskabet Hovederne og gentager som én Mund „Vandgrød“ med henrykt opspilede Øjne. Ja, turde det tænkes, at der ved Herskabernes Taffel raadede en blot tilnærmende Interesse for den undersøatlige Diæt, med hvilken Sandhed kunde man da ikke tale om styrkende Baand mellem Kongehus og Folk.

Den Dame, som serverede Vandgrøden, rødmer højt baade af Glæde over sit Held og Forvirring over sin Dristighed. Hun og hendes Mand, en velstaaende Børstefabrikant, er nemlig først for ganske nylig blevet fuldt accepterede af Kredsens fornemste Dame, Departementchefens Frue. Forgæves gik hun i Begyndelsen fra om Morgenen tidligt i violet Silkekjole og med Diamantbrosche, forgæves var hendes Mand utrættelig i at rive Svovlstikker af til Departementchefens Cigar. Først da hun en Dag havde faaet sin Landauer ud og Departementchefinden, der ikke kunde modstaa den elegante Ekvipage, havde samtykket i en Køretur, blev der tilstedt hende Adgang til det departementale Kaffebord efter Middagen. Til Gengæld er en ung Herre, skønt Student og af passende social Byrd, blevet ganske udstødt. Dels er han nemlig iagttaget drikke Absinth, dels er han en Søndag-eftermiddag taget til Kjøbenhavn og først vendt tilbage Mandagformiddag, hvorpaa han straks gik op og lagde sig til at sove. Det blev derefter forbudt de unge Damer at tage ud at ro med ham.

Men Søndagen er nu i det hele for Hotellet en Skammens og Uhyggens Dag. Saa lugter der af Bøf i Haven fra Klokken syv om Morgenen, og lange Vognrækker med Trompeter og Foreningsfaner i Spidsen kører op for Døren og aflæsser støjende Folkeskarer, som stormer Lysthuse, besætter Bænke og Borde, farer Væddeløb paa Badehusbroen og ned ad Skrænten, drikker, danser og holder Kommers. Seks Reserveopvartere fra Kjøbenhavn flyver frem og tilbage og tager ganske Luven fra Jeppe- sen. Sangkor opstiller sig paa Balkonen og foredrager „Joachim uti Babylon“, saa Departementchefen umulig kan faa sin Blund. Tilstøvede Bicykleryttere ligger og holder Rast paa Plænerne i upassende Benstillinger. Og i alt dette Hurlumhej tripper de pæne Badegæster og Pensionærer forknytte omkring eller trykker sig sammen i afsides Kroge som fornærmede Høns, der af en vraltende og snadrende Andeflok er forjagne fra deres retlige Ene- mærker.

Derfor erklærer ogsaa Fru Departementchefen hvert Aar hver Søndag Aften ved Thebordet, at det bestemt er sidste Sommer, de boer der.

Gustav Esmann.

Af Dagens Krønike.

Der er noget idyllisk ved den tilsyneladende Ro og velgørende Hvile, der giver den politiske Situation sit Særpræg for Øjeblikket. Det er et Stillebenstykke i stor Stil. Højsommeren er forbi, men endnu har Efteraarsstormene ikke sendt deres Forbud om Vinterens Fremrykken, endnu er det Sommerfesternes Tid med Fyrstebesøg, trofaste Haandslag og hjærtevarme Ord.

Et smilende Landskab. Solen straalere i al sin Glans. Men yderst ude i Horisonten dukker Toppen af mægtige mørke Skybjærgene frem. De antager fantastiske Skikkelser som Krigermasser i Anmarsch, men Ingen agter derpaa. Man er midt i Sollyset og Sommerglæden.

Imidlertid vokser Skybjærgene frem, en underlig dump Lyd høres, som af en fjærn Torden eller et fremrullende Artilleri; brede Slagskygger varsler et truende Uvejr.

Bliver det til Alvor eller driver det over

Saaledes kan Sommerens politiske Situation males.

Fyrstesammenkomsterne har iaar været talrigere end nogensinde tidligere. Stødet hertil er udgaaet fra den unge tyske Kejser, hvis Rejselyst synes at være uudtømmelig. Naar Aaret gaar til Ende, vil der kun være ganske faa evropæiske Stater, som ikke har nydt Æren af Kejser Wilhelms Besøg. Og disse Visitter fordrer Genbesøg, som af Etikettehensyn maa aflægges i den tyske Righovedstad, der i denne Anledning er bleven Centret for Entrevuerne mellem Evropas kronede Hoveder.

Mange og dybsindige er de Betragtninger, som har været anstillede over Betydningen af disse Sammenkomster overhovedet og hver enkelt i Særdeleshed. Optimisterne har svælget i de mest blomstrende Udtryk for den Fredens Æra, som hermed skulde inaugureres. Naar Tripelalliancens kronede Statschefer samles under Ledsagelse af deres mest fremragende politiske og militære Raadgivere, saa lyder Optimisternes Frydeskrig

over, at Evropa endnu ejer et saadant treenigt Fredspoliti, som med dets mægtige Kohorter, med Tusindtals gabende Kanonmundinger og en tæt pakket Skov af blinkende Bajonetter danner et Værn for Freden i den gamle Verdensdel.

De samme forhaabningsfulde Politikeres og Journalisters Glæde kendte ingen Grænser, da den mægtigste af Tripelalliancens Medlemmer besøgte sin Bedstemoder i England. Resultatet af denne Visit kunde ikke være noget ringere end Tripelalliancens Udvidelse til en Kvadrupelalliance. Der kunde ganske vist ikke konstateres nogen skriftlig Afgørelse, men de fornøjelige Skaaltaler, der var udvekslede under Feststemningen, afgav Beviser nok for, hvad der skulde komme: en tysk-engelsk Alliance var forestaaende.

Saa længe den tyske Kejser opholdt sig ved det engelske Hof, var Britterne høflige nok til ikke at nedlægge nogen Protest mod disse glade Forhaabninger. Og maaske var selv de bitreste Modstandere af en saadan Alliance ikke utilbøjelige til at jage Franskmændene og Russerne en Skræk i Livet ved Udsigten til at se Centralmagternes Styrke forøget med Englands mægtige Flaade, hvis Sammendragning og Mønstring sikkert har haft et langt vigtigere Formaal end at fornøje Germanernes Kejser. Men længe turde man ikke lege med en saa farlig Ild. Det engelske Folks sunde Sans vilde oprøres, hvis man paa Forhaand havde bundet Øriget til Fastlandets Politik. Og det liberale eller snarere det radikale Partis Mening om Situationen formede sig snart til en Udtalelse, der i det Væsentlige gaar ud paa følgende:

Den tyske Presse hilder sig i Illusionen om at Kejser Wilhelms Besøg vil bringe os til at staa Skulder ved Skulder „mod en fælles Fjende“ og at den vil styrke Englands venskabelige Forhold til Centralmagterne. Som en praktisk Nation bør Tyskland løsgøre sig fra denne Vildfarelse. Vore Sympathier er snarere paa Frankrigs end paa Centralmagternes Side. Og Tyskland kan være vis paa, at hvis Lord Salisbury forsøgte paa at ruste, at brænde blot en Tons Kul eller affyre en eneste Kanon til Hjælp for Trippelalliancen, vilde han straks blive styrtet. Har Fastlandets Nationer Lyst til at lave Krig, maa det være deres egen Sag; vi beklager det, men vi skal sandelig ikke tage Parti for nogen af de Krigsførende.

Dette Ræsonnement træffer utvivlsomt paa en Prik den store offentlige Mening i England. Hvis derfor Kejser Wilhelms Rejse har haft noget større politisk Formaal udover et

rent demonstrativt, saa maa Turen være at betragte som mislykket. Forøvrigt kan det ikke nægtes, at de fyrstelige Sammenkomsters Hyppighed nutildags berøver dem en ikke ringe Del af den Betydning, som tidligere med Rette eller Urette tillagdes dem. Naar alle Statscheferne pêle—mêle udveksler Visitkort, ligger det i Sagens Natur, at Troen paa Oprigtigheden af de varme Ord, de hjærtelige Haandtryk, som de officielle Blade fører til Protokols, umulig kan naa ud over rent personlige Sympathier.

En Sammenkomst, om hvis konventionelle Karakter der næppe kan herske nogen Tvivl, er Czarens Genbesøg i Berlin. Hvornaar det vil finde Sted véd endnu Ingen bestemt. Grunden hertil synes dog ikke at være den, at Turen til Berlin muligvis vilde blive opgivet, men kun de for Kejserens personlige Sikkerhed nødvendige Forsigtighedshensyn. De storartede Politiforanstaltninger, der skal træffes i denne Anledning, fordrer Tid og fremfor alt Hemmelighedsfuldhed angaaende Tidsbestemmelser. Interessen for dette Møde er forøvrigt nu kun meget ringe; den knyttede sig hovedsageligst til Spørgsmaalet om, hvorvidt Czaren vilde komme til Berlin. Var han nemlig ikke kommen, maatte det betragtes som et Udtryk for Ønsket om at konstatere de lidet forsonlige Følelser, som i Virkeligheden raader i Rusland mod den tyske Nabo.

Czaren vil nu besøge Tysklands Hersker; de vil omfavne hinanden og — Situationen vil være uforandret. Efteraarssolen vil kaste et noget blegt Skær over dette Møde; i Parken ved Potsdam vil Løvet være ifærd med at falde og vil minde de høje Herrer om, at Sommerpolitikens Dage ere talte, at Efteraarstormene er i Vente.

*

*

*

I den forløbne Maaned er det hovedsageligst Frankrig, som har henledt Opmærksomheden paa sig ved Udfaldet af Departementsraadsvalgene og Boulanger-Processens Afslutning.

Valgenes Udfald konstaterede et mærkeligt Omslag i Stemningen for og imod Boulanger. De storartede Forhaabninger, som Generalens Partifæller satte til disse Valg, faldt paa det ynkeligste til Jorden. Den landflygtige Storhed havde haabet paa et Slags Plebiscit ved Valg i et uhyre Antal Kredse. Dette skulde tjene som Reklame for Generalen ved det kommende almindelige Valg til Deputeretkamret, og at dømme efter det uhyre

Stemmetal, Boulanger opnaaede i Paris ved Suppleringsvalget, var der al mulig Sandsynlighed for, at disse Forhaabninger skulde gaa i Opfyldelse.

Men Frankrig er Overraskelsernes Land; istedetfor at blive valgt i Hundreder af Kredse, opnaaede Boulanger kun et knebent Flertal i 12.

Og Grunden til dette Nederlag? Var det de Oplysninger af særlig graverende Art, som Generalfiskal Beaurepaire havde samlet om *le brav' general*, eller var den Støtte, som Boulanger hidtil havde haft hos Royalisterne, ophørt, havde disse fine Politikere nu opdaget, at den saakaldte Republikaner havde udspillet sin Rolle, at han var bleven for kompromitteret til at han kunde bruges længer som Splittelsens onde Aand i Republikanernes Lejr, med andre Ord, havde de besluttet, at Mooren nu kunde gaa?

Vi tror, at Grunden til Omslaget ved denne Lejlighed er en noget anden. At Boulanger savnede den fornødne Understøttelse ved Valgene fra sine royalistiske Venner, er sikkert, og ligeledes kan det ikke nægtes, at den offentlige Anklage mod ham for Forbrydelser mod den borgerlige Straffelov i Form af Tyveri eller Underslæb, maa have gjort en ikke ringe Virkning, hvor megen politisk Animositet man end vil lægge ind i Anklagen. Men alt dette kunde næppe have frembragt et saadant Resultat overfor en Mand, med hvilken der kun nogle faa Uger i Forvejen dreves Afguderier.

Spiren til Boulangers Nederlag ligger længere tilbage; den findes allerede, da han viste Afsky for at afbryde sin behagelige Beskæftigelse med at være Afgud ved at underkaste sig, selv kun et kortvarigt Martyrium; den findes tydeligt, da Boulanger flygtede. Franskmændenes Hang til Afgudsdyrkelse er lige stor, hvad enten de kalder sig Kristne eller Ateister, men de vil ikke nøjes med Surrogater; de vil have deres Heroer lyslevende hos sig. Til Trods for den megen Tale om Realismen i Frankrig, er Franskmændene en Nation af Romantikere og Romantiken stikker Hovedet frem, selv i deres mest realistiske Literatur. De vil se deres Helt i en klædelig romantisk Situation, enten galopperende paa en fnysende sort Ganger eller med et blegt Ansigt tittende ud paa sine Trofaste gennem Fængslets Jerngitter.

Men Boulanger har — foreløbig idetmindste — skuffet disse brave, barnlige Gemytter. Helten lod sin Paradehest i Stikken og flygtede til London, hvor han, saavidt hans Midler

tillader det, henlever en privat Gentlemans behagelige Liv, sikker paa ikke at blive udleveret til sine Forfølgere, til Trods for de Beskyldninger for kriminelle Forbrydelser, der er rejst imod ham. Og imedens fordunkles hans tidligere Popularitet ved den Kækhed, med hvilken Folk som Laguerre o. a. optræder, saavel i Kammeret som i Retssalen, som den døende Boulangismes Forsvarere.

Departementsraadsvalgene spaar Boulangismens Begravelse ved de forestaaende Valg til Deputeretkamret. Men Lykken har jo undertiden de sælsomste Luner, og Ingen kan vide, hvad der kan ske, hvis Generalen lige før Valgene uventet kaster sig i Breschen og møder sine Angribere Ansigt til Ansigt paa fransk Grund.

Men foreløbig er hans Position yderlig slet. Processen er afsluttet. Han og hans to Løjtnanter, Rochefort og Dillon, er kendt skyldige og dømt til Deportation. Men Dommen er aabenbart ikke det værste, der kunde overgaa Boulanger; hvad der har ramt sikrere er de Afsløringer, som den offentlige Anklager Quesnay de Beaurepaire fremkom med under Processen. Selv om Boulanger paa en eller Maade kunde have bevist sin Uskyldighed med Hensyn til Tyveri af Statens Penge, saa forekommer det os, at den Samling Kæltringer, Koblersker og Agenter af den laveste Art, der har dannet Generalens meget intime Omgangskreds, vilde i ethvert andet Land end Frankrig for Tid og Evighed gøre ham umulig som offentlig Person. En Pariserjournalist skriver, at man næsten maatte holde Lomme-tørklædet for Næsen, da Beaurepaire under Processen opstillede denne Samling Individier for Rigsretten. Der bredte sig en Duft af Knejspe og Tugthus, som al Verdens Parfumer ikke vil kunne fjærne fra General Boulanger. Der var den alsidige Hr. Buret, som med lige Dygtighed besørgede Reklamen og Forretninger, der ikke taaler Dagens Lys. Til Trods for de smaa Uheld, der er hændt ham ved forskellige Sammenstød med Kriminalretten, er han familiær med Generalen og spiser ved hans Bord. Saa er der den elegante Dame, Madame Pourpre, som forener Mætressen, Koblersken og den betroede Agent i sin buttede Person. Hun har i Tunis opfostret Boulangers første politiske Ambitioner, er Ejer af de hyggelige Smuthuller, der er Scenen for Generalens galante Æventyr, og medens hun sidder arresteret for Bedrageri i St. Lazare, modtager hun Besøg af Frankrigs tilkommende Diktator. Der er Monsieur de Cadel, en „Alfonse“, som skriver Flyveskrifter for Generalen,

men da denne en skønne Dag ikke vil betale ham rigelig nok, truer han med at rejse Anklage mod sin Beskytter for Bedrageri og fjærner først denne truende Fare, da Boulanger fylder hans Lommer med Guld. Og endelig viser der sig blandt hele denne Bande af Agenter, prostituerede Fruentimmer, Projektmagere og Slagsbrødre, som alle er velkendte i Politiets Protokoller, den i den sidste Tid saa navnkundig blevne Foucault, som ogsaa kalder sig Mondion. Denne værdige Gentleman er en ægte Type paa de Individer, der benyttes af det moderne Spion-system. Han lader sig i Paris bruge af det tyske Politi og agerer fransk Spion i Berlin. Man har paastaaet, at han er Forfatteren til de i sin Tid saa opsigtsvækkende „bulgariske Aktstykker“, hvis Offenliggørelse nær havde frembragt en evro-pæisk Krise og skabt de pinligste Forviklinger i visse Fyrstehuses intimeste Kredse; det turde dog være højst tvivlsomt, om man her er kommet paa det rette Spor.

Disse Afsløringer, som Beaurepaire med megen Dygtighed har lagt Hovedvægten paa i den rejste Anklage mod Boulanger, vil utvivlsomt gøre denne den største Skade, især da Generalen selv har indrømmet, at han har staaet i Forbindelse med alt dette Pak. Denne Indrømmelse maa i højeste Grad vanskeliggøre Stillingen for enhver boulangistisk Kandidat ved de kommende Valg, som nu er fastsatte til d. 29de September. Hvor store Overraskelser den franske indre Politik end kan berede Verden, og der henvises i saa Henseende hyppigt til Boulangers Forbillede, Louis Napoleon, saa er Forskellen mellem disse to Prætendents Stilling dog højst iøjnefaldende. Boulanger er for det første ingen Bonaparte; man bør ikke overse i hvor høj Grad denne levede paa sin store Familiechefs Navn og Berømmelse. Og Louis Napoleon fremstillede sig i Modsætning til hans Efteraber modigt for sine Dommere, leverede et dygtigt Forsvar og var endelig ikke anklaget som Tyv for at have anvendt Statens Penge til egen Fordel. Boulanger selv har intet gjort for at rense sig for de ærerørende Beskyldninger, der er fremkommet, og hvad der er endnu værre, hans hidtilværende trofaste Allierede, de Konservative, Royalisterne og Bonapartisterne i Senatet gjorde end ikke et Forsøg derpaa, efter at denne Afdeling af Lovgivningsmagten havde konstitueret sig som Rigsret. De trak sig alle tilbage under Skjul af, at de ikke kunde anerkende en saadan Domstols Kompetence.

Imidlertid staar Valgene i Frankrig nu for Døren og imødeses med Spænding ikke blot i Frankrig selv, men af hele

Evropa. Den nu om nogle faa Uger afsluttede Valgperiode begyndte alt andet end lovende for Republikens Venner. Før Omvalgene fandt Sted efter Valgdagen den 4de Oktober 1885, var der kun definitivt valgt 140 Republikanere mod 110 Royalister og 77 Bonapartister. Ganske vist forandrede Omvalgene i væsentlig Grad dette Resultat, saaledes at ialt 380 Republikaner og 204 Konservative fik Sæde i Kammeret, men det ugunstige Indtryk af de første Valg har holdt sig længe. Det var en højst betænkelig Kendsgerning, at det republikanske Parti ved Hovedvalget kun havde omtrent $\frac{1}{2}$ Million flere Stemmer end Modstanderne.

Situationen synes mere lovende nu. Hvis Virkningen af Boulangers Nederlag holder sig, vil et farligt Splittelsens Æmne være fjærnet fra Republikanernes Rækker samtidig med, at Reaktionen, som hidtil har gjort hans Sag til sin, vil faa en vanskelig Position overfor Vælgerne. Og den storartede og glimrende Verdensudstilling, med hvilken det republikanske Frankrig fejrer Mindet om den store Revolution, om Monarkiets Fald, har været saa vellykket, har medført saa store pekuniære Fordele for Befolkningen, at den utvivlsomt har vakt en stærk sympathetisk Stemning for det bestaaende Regeringssystem. Den stormende Hyldest, som Republikens Præsident i den sidste Tid har været Genstand for, afgiver et synligt Bevis herfor.

23de Avgust 1889.

Pax.

Korrespondance.

Et Indlæg i Kvindesagen.

Hr. Redaktør! Jeg er 16 Aar og ugift. Jeg har en Fader, som er Ridder af Dannebrog og som har Penge nok. Vi bebor en 10 Værelses Lejlighed inde i Byen — paa et rigtig fint Strøg — og vi har Villa i Rungsted. Vogn holder vi desværre ikke selv; men til Baller lejer vi hos Bohn; og vi sparer aldrig paa en Droske. Vi giver pæne Middage med god Vin og vi ligger i Sæsonmaanederne aldrig ledige. Mine Kjoler faar jeg fra Salomon Davidsen, jeg køber Smaafor nødenheder hos Wessel & Vett, Hatte hos Sachs.

Jeg kan næsten ikke tænke mig, at man kan have det behageligere, end jeg har det. Og alle mine Veninder sidder omtrent lige saa godt i det. Jeg føler mig som en Embedsmand med en god Gage og ingenting at bestille.

Men derfor driver jeg ikke Tiden hen. Jeg uddanner baade min Aand og mit Legeme. Skønt jeg slet ikke behøvede det, tager jeg endnu Undervisning. Jeg konverserer Fransk med en norsk Dame, der har været 10 Aar i Paris og som er fuldkommen saa flink som en Indfødt; jeg hører historiske Forelæsninger af en theologisk Kandidat, der er noget ved en Højskole; og jeg gaar til Gymnastik hos Fru Erna Juel. (De maa for Guds Skyld ikke tro, at det er mig, hun har skildret i En ung Dames Historie). Jeg synger og spiller ogsaa, men det er forresten ikke videre bevendt. Jeg mangler Gehør. Derimod er jeg allerede flink til at køre paa Tricycle, og jeg springer i Vandet fra Vippen.

Jeg er ganske vist ikke forlovet endnu, men jeg har ikke opgivet Haabet. Der har været flere Tilbud; men dem har jeg refuseret. Det var en stud. phil. og en paa Galsters Officørkursus.

Jeg er elsket og afholdt af mine Slægtninge og Bekendte; jeg faar Lov til at gøre næsten alt, hvad jeg vil, og jeg kan ikke erindre, at jeg har haft alvorlige Sammenstød med min Papa. Han betaler Regningerne uden at blinke, og jeg kan faa det med ham, ligesom jeg vil, navnlig efter Middag, naar den har været god.

Nu spørger jeg: Kan man i Grunden med nogen Ærlighed og Sanddruhed paastaa, at jeg er at beklage? Vilde det ikke være Skaberi, om jeg sagde, at jeg ikke var lykkelig? Er der den bitterste Anledning for mig til at anke over Kvindens Kaar i Samfundet og misunde Mændene?

Jeg har en Broder, som er 1 Aar ældre end jeg. Naar jeg tænker paa, hvor guddommeligt jeg har det i Sammenligning med ham! Og saadan har det egenlig altid været.

Han er 17 Aar og Skoledreng endnu. Fra han staar op om Morgenens, til han sent om Aftenen lægger sig, maa han hænge over Bøgerne eller — tænk! — sidde paa Skolebænken. Og tager han sig en Gang imellem en Udgangsbillet, saa holder Fader straks en Tordentale for ham og skælder ham ud for en doven Slubbet.

Og hvor han saa gaar klædt! I Tøj, der skinner af Slid og stumper paa alle Leder og Kanter!

Han er saadan en god Dreng og jeg har virkelig ofte saa ondt af ham. Mens jeg allerede i to Aar har været voksen Dame, er det ikke langt fra, at Fader truer ham med Prygl, naar han har gjort noget forkert.

Og saa glæder Skindet sig til næste Aar, naar han bliver Student! Hu ha! Han skulde bare vide, hvor en sølle nybagt Student er lidet estimeret i den bedre Dameverden. Og ikke saasart har han den ene Eksamen, før han skal til at klemme paa med den næste! Og altid staa Fader til Regnskab! Være underkastet Kritik og Kontrol! Stikke Skoser i Lommen og være bange for Regnskabets Time.

Hvor jeg husker vor Konfirmationsdag. Vi blev konfirmerede sammen. Jeg stod i hvid Silkekjole, han i Jakke og en ækel lille rundpullet Hat. Og ved Middagen bagefter blev jeg behandlet som komplet Dame — Fader førte mig til Bords og var saa galant — men Frits sjokkede forlegent omkring og maatte døje den Tort, at Fader efter Bordet i alle de andres Paahør sagde til ham: „Naa, min Dreng, idag faar Du vel Lov til at ryge en Cigar sammen med os Voksne?“ Frits blev ildrød i Hovedet og gik udenfor og græd. Men til mig sagde Fader: „Ønsker Frøkenen en Cigaret?“ — og gav mig selv Ild ved sin Cigar.

For at komme til Sagen: nu er der en Tante af mig, der absolut vil have mig til at være misfornøjet med min Stilling i Samfundet. Hun gaar og tuder mig Ørene fulde af, at vi Kvinder ikke bør finde os i det længer, at vi bør gøre Oprør mod Mændenes Tyranni; at vi skal afkaste vort Aag og fordre

de samme Rettigheder, som Mændene har. Hun siger, at det er usle og elendige Vilkaar, Kvinden lever under; at Mændene har taget sig selv alle Behagelighederne og kun givet os saadanne trykkende Pligter som at „føde og opdrage den nye Generation“.

Skønt det maaske ikke er passende for en ung Dame at have en Mening om den Ting, synes jeg nu nok, at det er ubilligt at bebrejde Mændene, at de ikke føder den nye Generation. Det er vel noget, de ikke selv bestemmer.

Og ellers kan jeg ikke sige, at jeg føler mig besværet af Pligter. Derimod véd jeg, at Mandfolkene har en gruelig Bunke alvorlige Pligter. De skal slide i det, fra de er smaa, og skaffe god Mad og gode Klæder til os Kvindfolk. Hvis det skal kaldes Rettigheder, kan jeg forsikre, at jeg ikke er forhippet efter dem.

Men saa svarer min Tante mig, at det er uværdigt at leve af Mændenes Naade, og at det netop er for at underkue os, at Mændene har gjort os økonomisk afhængige af sig.

Erlig talt, tror jeg ikke et Muk af det. Jeg tror saamæn, at Mandfolkene allerhelst vilde komme lige saa let til det som vi og at de slet ikke vilde have noget imod ingenting at bestille, andet end hvad de lige havde Lyst til.

Det gladeste Mandfolk, jeg kender, En, som alle andre Herrer af mit Bekendtskab taler om med den største Misundelse, er en Fætter af mig, som for fem Aar siden var saa heldig at redde sig en stenrig Kone. Fra det Øjeblik har han ikke bestilt det aller bitterste, men lever et Slaraffenliv for sin Kones Penge.

Jeg har aldrig hørt en eneste sige om ham: Den Stakkel! Nej, alle siger: Den Lykkens Pamfilus!

I disse Tider, hvor saamange Kvinder staar frem og vidner om deres Fortvivlelse og Harme over den dem beskikkede Lod, føler jeg det som en kær Pligt at aflægge en højtidelig Forsikring om, at jeg i alle Maader er tilfreds, som jeg har det, og ikke atraar anden Forandring end at jeg nok engang om ikke forlænge vil ombytte min gamle rare Papa med en yngre og smukkere Forsørger.

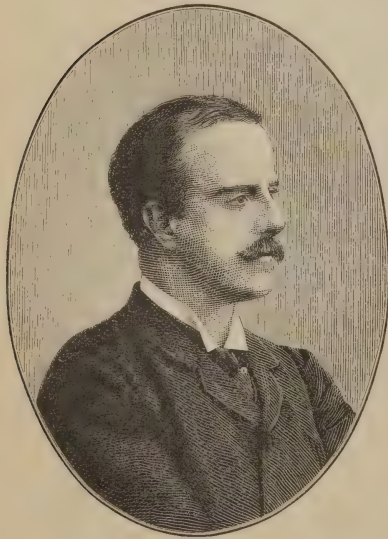
Det Honorar, Hr. Redaktør, jeg faar for denne Artikel, er de første Penge, jeg har slidt mig til. Jeg er ikke stolt derover, men glad.

Storfyrst PAUL ALEXANDROVITCH,
Broder til Alexander III, født 3. Okt. 1860.

ALEXANDRA,
Prinsesse af Grækenland, f. 30. Aug. 1870.

JARLEN AF FIFE,
født 1849.

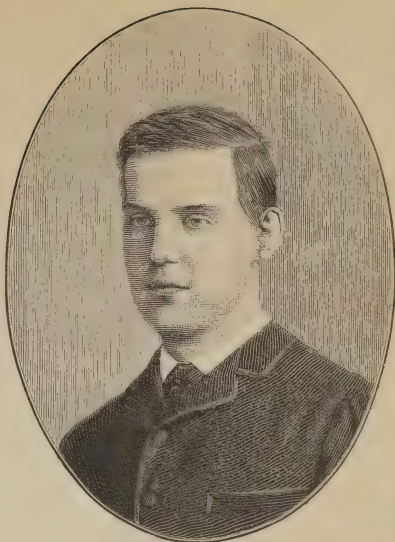

Prinsesse LOUISE AF ENGLAND,
født 20. Febr. 1867.

De Nygifte.

Prinsesse **SOFIE** AF TYSKLAND,
Datter af afd. Kejser Friederich, f. 14. Juni 1870.

Kronprins **CONSTANTINOS** AF GRÆKENLAND,
født 2. August 1868.

De Forlovede.

Prins **CHRISTIAN**,
ældste Søn af den danske Kronprins, f. 26. Sept. 1870.

CESAREVITCH, NIKOLAJ, ALEXANDROVITCH,
Russisk Storfyrsttrønfølger, født 18. Maj 1868.

Forlovelses-Kandidaterne.

EN HAANDFULD SANGE

af

Holger Drachmann.

(Uddrag af en Digtsamling, som forberedes til Udgivelse.)

Ouverture.

Der strømmer atter Vaarluft gennem Skoven,
paany vil Fuglen parres, Knoppen briste —
aa, om jeg vidste, om jeg vidste,
hvorlænge jeg endnu har Livets Lejde:
da gav jeg Død og Djævlen Krig og Fejde,
da skulde Haanden smidigt Lyren stemme,
da skulde sitrende min Sjæl fornemme
den Vellyd, som omkring og i mig bølger —
og i den Klang forneden som foroven,
i Kildens Hvisken og i Fuglens Latter,
med Et der lød et Skrig, et Fødselsraab:
det var min Ungdom, som saa' Lyset atter,
min Ungdom, som Naturen bar til Daab!

En ny, en kraftig Ungdom! Kom med Skaalen,
med Tvættevandet og med Linneddugen!
Ah, dette Gys fra Issen ned til Saalen,
som maaler Festens Rus paa Arbejds-Ugen!
Kom saa med Vinen, kom med Blomsterdynger:

Jeg tømmer Døbefonten — og jeg synger.

Jakobstigen.

Jeg drømte, jeg var død — bagefter Dig.
 Og op til Himlen fo'r jeg, til St. Peder,
 og banked ydmyg paa. Han knurrede: Nej!

Jeg kiggede skuffet gennem Porten ind
 og saa' den tidtommældte Jakobstige,
 hvis Top hensmælted i et Straaleskin.

Ad Trinene steg Engle op og ned;
 ved Foden stod en bleg, sørgmodig Pige,
 som vendte sig og hen mod Porten skred . . .

Aa, — Himmel! det var Dig! Jeg huggede Hæl,
 jeg stemmed Knæ mod Portens Gittertremmer,
 indtil St. Peder raabte: Stille Sjæl! —

Vildt trygled jeg og bad. Og bøjet saa'
 jeg Dig med Hænder korsvis over Brystet
 for Jakobstogens sidste Trin at staa.

Højt oppe fra lød da den Tale ned:
 »hans vilde Adfærd har Os ikke rystet,
 men derimod din Sorgs Bestandighed:

»og blev Du ej ved Himlens Glæder trøstet,
 saa gaa med ham — drag bort i Fred!
 St. Peder, vis de to til Jorden ned!«

Og atter var vi dér, hvor Skov, hvor Sø
 og hvor din stille Bolig rummed os —
 dér hvor vor Kærlighed kan aldrig dø.

Paa Jorden var vi atter — og tilsammen.
 Højlovet være . . . osv. Amen!

Folkevisе.

Der var engang en Konge —
 en Konge i et Land,
 der ligger saa langvejs borte
 bag Sø og salten Strand;
 han elsked hedt, han elsked ungt,
 saa skiltes de; det faldt jo tungt,
 men Tiden, Tiden skrider:
 han gifted sig omsider.

Han leved med sin Dronning,
 sin Hustru brav og god,
 hun skænked ham Sønner og Døtre,
 han var i Hu saa mod;
 hun saa' hans Sorg, men spurgte hun,
 han tav og klapped hende kun
 og peged for sin Frue
 ind mod den Børnestue.

Da blev han syg, den Konge;
 det spurgtes vidt om Land,
 men ikke de bedste Læger
 at hjælpe var istand;
 og der gik lange, lange Aar,
 og Græsset groed i hans Gaard,
 der var ej Raad at vide
 udi den Herres Kvide.

Saa blev en Vismand kaldet;
 den Vismand kom og saa':
 Gud bedre Eder, Hr. Konge,
 vi Bud udskikke maa;
 Jer Sygdom trodsed Lægers Kløgt,
 men har I mon den rette søgt?
 det er blandt Landets Kvinder
 Jer Lægedom I finder!

Da svared Kongens Hustru,
 den Dronning brav og god:
 For alle de kloge Koner,
 alt hid jeg stævne lod!
 de støbte Voks, de lagde Kort,
 tilsidst jeg jog med Skam dem bort;
 ej véd jeg mer at finde
 den rette kloge Kvinde! —

Og se, ind i det Kammer
 brød Aftensolens Strøm —
 Dørfløjen aabnedes sagte,
 saa tyst som i en Drøm:
 dér stod en Kvinde, brudt og bleg,
 og Kongens matte Øje keg
 op mod den Mo'rlille
 og forsked, hvad hun vilde?

Det var den syge Konge
 han løfted Haanden hvid;
 ad Kindens sitrende Fure
 gled der en Taare strid;
 han sukked dybt, han greb med Hast
 og trykked ømt og knuged fast
 den Haand, som Kvinden lagde
 paa Pudens — og han sagde:

Min Morgensol, min Elskte,
 min Dugg i Ungdoms Dag,
 min Styrke, min Livsens Glæde —
 hvor blev jeg mat og svag!
 hvor stædtes Du? hvor stævned jeg?
 hvor skiltes Lønsti fra den Vej,
 som Verdens Stormænd træder
 mens Hjærtet graadløst græder!

Kom Du mod Nattens Stunder —
 saa kommer Du med Fred!
 kom Du med Lægeurter —
 saa blir jeg karsk derved!
 din Læbes Blomst er falmet hen,
 jeg ser det ej, jeg kysser den —
 jeg kysser den i Døden
 frisk som i Morgenrøden! — —

Det skjælv, hans svage Mæle,
 den tav, hans brudte Røst;
 den ældede, blege Kvinde
 laa over Kongens Bryst.
 Og det var Landets Dronning god
 og ham, den Vismand, som dér stod —
 de vilde ej skille de Tvende,
 de kunde det ikke nænne.

Visen om Agnete og Havmanden.

Der staar en Frøken ved Havets Strand,
længst fik hun nok af det faste Land,
af Baller, Koncerter og The-dansant'er,
af Onkler og Fætttere, Mødre og Tanter.

Og Bølgen sukked og Bølgen brød —
skøn Havmand sig op af Dybet skød;
han kom og hun blev; hun saa' og han vandt —
i Dybet hun sig hos skøn Havmand fandt.

Og hør Du, Agnete, hvi sukker Du saa;
har ikke Du Alt her i Bølgen den blaa?
uendelig Elskov og Frihed dertil:
Du kan gøre saa noget nær hvad Du vill! —

Ak, véd Du, skøn Havmand, jeg tænker derpaa,
i Kursalen lysted en Stund jeg at gaa;
svart længes jeg efter de The-dansant'er
med Onkler og Fætttere, Mødre og Tanter.

Og stopper Du ej med et Ja min Mund,
jeg sørger mig død her paa Havets Bund! . . .
Saa førte han hende til Strandbredden hen
og kyssed Agnete — og svandt igen.

Agnete hun traadte i Kursalen ind,
da blev hun saa rød om sin blege Kind;
Alt blev hende tilgivet, Alting forladt —
hun var ej af Gulvet den hele Nat.

Og Lysene straaled og Valsene lød,
 hun havde Buketter paa Barin og i Skød;
 og navnlig en Fætter var særlig galant —
 en Kammerjunker og Løjtenant.

Hun svæved med ham i de saligste Sving —
 alle smaa Løjtnanter saa' sig omkring;
 hun dansed med ham paa sin letteste Taa —
 hun glemte skøn Havmand i Bølgen den blaa.

Agnete, hvi trækker saa tungt Du dit Vejr?
 Der staar en Fremmed i Døren dér;
 hans Dragt er beskeden — jeg siger for sandt,
 aldrig det Snit jeg i Garden fandt!

Agnete, Kusine, jeg elsker Dig højt;
 Du bryde Dig ikke om ham en Døjt!
 og var Du kanske hans forlovede Brud,
 hele din Garde skal smide ham ud! —

De slog til den Havmand — han slog igen;
 dér laa den Garde paa Valen hen;
 da lo han saa højt, at en Kellner fik ondt —
 og saa var han borte samme Sekund.

De søgte hans Spor fra Hotel til Hotel —
 ej altid har Politiet Held.
 Men Ugen efter Agnete man fandt
 forlovet med X . . , Premierløjtenant.

Den røde vilde Vin.

Et Sus af sagte høstlig Vind,
 et Blad, som strejfer let min Kind
 og falder mig for Fode ;
 dér ligger det paa Gruset blødt
 og ler til mig saa purpurrødt
 og gør mig — ja jeg véd knap hvad —
 saa ungdomsvarm tilmode:
 Du Tid, hvor hun var min, ja min,
 med denne Vækst, saa svaj, saa fin,
 med denne Mund, som bød mig glad
 de aabne Læbers Rosenblad —
 o røde vilde Vin!

Du Tid, for Dig jeg bøjer mig,
 for Minderne, som føjer sig
 tilsammen ret som Blade;
 og rask jeg plukker mig en Krans
 før Stormen spiller op til Dans
 og hvirvler Livets Løv henad
 den aabne Høst-Estrade:
 End er hun nær, end er hun min,
 end venter hun mig svaj og fin,
 og byder mig saa frisk og glad
 de aabne Læbers Rosenblad —
 o røde vilde Vin!

Af Dig jeg perset har en Drik —
men ej for flygtigt Øjeblik
med bitter Smag om Munden;
den »vilde« Vin gav Drue-Høst,
og Druen gløder i mit Bryst
og gør mig — ja jeg véd knap hvad —
saa varm til Hjærte-Bunden:
O Glød for Dig, som end er min,
for denne Vækst, saa svaj, saa fin,
for Munden, som mig rækker glad
de friske Læbers Rosenblad —
Du røde vilde Vin!

Hvor stædes nu min Gertrud!

Hej, Krofa'r, Krofa'r, Vinen frem,
 den bedste Most, Du ejer!
 igaar var jeg saa sort i Hu
 som nogen Skorstensfejer;
 idag er jeg saa hvid og skær
 og lys i alle Tanker:
 idag jeg byder ind til Gæst
 hver som paa Døren banker.
 Hvor stædes nu min Gertrud?

Idag er jeg Alverdens Ven
 og Konge i et Rige,
 som strækker sig fra Skænken ud
 i det Uendelige!
 igaar laa jeg, en Las, paa Jord,
 idag gaar jeg paa Rejser:
 og jeg vil ha' en Krone paa
 som selve Romas Kejser!

Du, Krofa'r, Du er Rigens Marsk,
 Du, Kyper, Lehnsbaronen!
 blæs alle Spillemand imens
 jeg sætter paa mig Kronen:
 en Ædelsten saa klar som Vand,
 en rød som Blodrubinen —
 det hele Rigsklenodie har
 et Farvespil som Vinen.

Saa drager vi af Borgen ud
 med Pauker og Trompeter,
 et Lande-Tog saa stout og stort
 som saare sjældent sét er.
 Ind ad den gamle Rigs-Stads Port
 paa Torvet frem vi rider:
 og Byens Laug og Stadens Raad
 gør Front fra alle Sider.

I Grams blir kastet Skillemynt,
 Guldæblerne de springer
 og Gadedrengene faar Prygl
 mens alle Klokker ringer;
 da træder frem en gammel Raad
 med Byens unge Piger,
 og pegende paa Kredsens Rund
 han rømmer sig og siger:

»Her — Ihro Gnaden — er et Flor
 af lutter unge, smukke
 og uberørte Blomster smaa —
 behag nu Selv at plukke!« —
 Men Majestæten smiler bredt,
 slaar op med Haand og siger:
 Gud signe Stadens Laug og Raad
 og Byens unge Piger!

Igaar min Lykkes Sol gik ned
 bag Aftenskyer sorte:
 igaar min Hjærtenskær blev vred
 og fra vort Stævne borte;
 igaar var jeg saa sort i Hu
 som nogen Skorstensfejer —
 idag! o Lykkens Kejser Du!
 min Hjærtenskær jeg ejer!

Hej, Krofa'r, Krofa'r, Vinen frem!
Paa Stadens Fred og Helsen
vi drikker Raadet under Bord
og alle Laug paa Pelsen;
og har den gamle Rigs-Stad gjort,
hvad Borgerskabet orker —
frisk iler jeg til Stævnet hen
mens hele Byen snorker
Hil være Dig, min Gertrud!

Borghuin.

Jeg ejer Dig — og alle Skygger flygter,
 som hused i min Ungdoms Borghuin,
 hvorom der gaar saa mange slemme Rygter — — —
 vær rolig! Borgens Kælder gemmer Vin.

En ædel Vin. Den henter jeg fra Dybet
 ved Midnat frem, trods Edderkoppers Spind
 og Uglers Flok og Marekattekrybet — — —
 Du viser Vejen mig ved Lampens Skin.

Den kære Lampe — som ej frygtsom skælver
 i Haanden, der højt hævet holder den!
 Se, Kælderen sin mørke Bue hvælver —
 se, her er Vinen — og med den din Ven!

Den Vin er af de ædle og de stærke —
 kend denne Duft, og kend saa denne Smag!
 og spørger Du om Aarstal og om Mærke:
 den stammer fra vort første Mødes Dag!

Jeg ejer Dig — og gaar der disse Rygter
 om Spøgeriet i min Borghuin:
 En véd jeg, som for Spøgelser ej frygter
 saa lidt som for den stærke Druevin!

Sommerdrømme paa Havet.

Den sorte Røg.

»Lad gaa dér agter!« lød Kaptajns Ord;
og Trossen plumped som en Frø i Vandet,
og Skibet gik, og vi var To ombord,
og Havnefyret svandt — og bort gled Landet.

Den store, stille, lyse Sommernat —
hvor Røgen som en kulsort Dragehale
i leddet Bugtning leged en Tagfat
og mørknede de smaa blanke Bølgedale:

»Den stygge, sorte Røg« — var hendes Ord —
»hvorfor skal den nu ødelægge Vandet?«
Saa sad vi tavse dér en Stund ombord;
To tænkte hver for sig paa Et og Andet.

Den store, stille, lyse Sommernat —
og disse glatte, blanke Bølgedale —
og denne Røg, som i en træet Tagfat
svang bugtende den mørke Dragehale!

»Nej!« — udbrød jeg — »den Tavshed er for stor,
den kunde knuge Skibet under Vandet!
Røg er kun Røg, og vi To er ombord —
og vi har Kyssets Sprog, har vi ej andet!«

Dér sad vi Side om Side.

Jeg sejled en Nat over Havet —
 ej Sol gik ned,
 ej Glans blev slukt,
 Solen laa dér bag Næsset,
 paa Klem var dens Øje lukt!
 det var i den lyse Sommer,
 hvor Sol kun paa Skrømt gaar ned;
 jeg blunded med aabne Øjne
 mens Skibet paa Havet gled.

Og Havet tog til at nynne —
 hvor blidt det lød,
 hvor mild en Klang,
 som formed en Kvindelæbe
 den bølgende Vuggesang;
 og aander en Kvindetanke
 i disse dæmpede Ord,
 saa er det vel Dig Alvilde,
 som er paa Skibet ombord!

Jeg sejled en Nat over Havet —
 ej Sol gik ned,
 ej Glans blev slukt,
 jeg saa', hvor hun havde sit Øje
 i drømmende Vemod lukt.
 Dér sad vi Side om Side
 og lytted, mens Bølgen klang:
 Alvilde, jeg kender den Nynnen,
 den hedder Nirwanas Sang!

Nirwana.

Der leger en Sang gennem Luften.
 I Dagingens blege Glød
 jeg sidder med Gudebilledet
 vuggende paa mit Skød:
 Og ser Du den flydende Sølvstrøm,
 som bærer den mørke Kanô;
 ser Du den Ø i Floden
 med Templet rejst for os To? —
 »Jeg ser ingen Ø i Floden
 og ikke den mørke Kanô;
 Templer kan rejses og styrte:
 Nirwana har Plads for os To!« —

Der leger en Sang gennem Luften.
 Den slaar som en Maage ned
 med Varsko bag Damperens Jærnhæl
 i Midnattens Dejlighed:
 Og hører du Keddelen grynte
 her dybt under Dækkets Bro,
 som var den et Vildsvin, der vilde
 rive isønder os To? —
 »Vel hører jeg Vilddyret grynte
 bag skrøbelig Plankeværns Bro,
 men om vi saa slynges i Havet,
 Nirwana har Rum for os To!« —

Der leger en Sang gennem Luften.
 Fra Dybet fornemmer vi den,
 hvor Tangskoven skilt ad ved Roden
 i Kronen forenes igen;
 og Kronerne øjner en Sølvstrøm,

som bærer den mørke Kanô
vuggende tyst over Floden
til Templet, som rejstes for To;
Ak, Elskede kender Du Floden
og ser Du den mørke Kanô? —
den glider med os, vi, som søger,
Nirwana! din evige Ro!

Vølund.

Smeddet i Bolt vil jeg sidde
 med Værktøjet Dag og Nat
 og hamre mig ud af Guldet
 en Billedverdenens Skat.

Bryder da Tiden isønder,
 hvad selv jeg troed en Skat —
 saa lægger jeg mig til at sove
 den ensomme lange Nat.

Tramper da Nogen deroppe
 henover min Gravstens Brædt
 og siger: »Han var ikke Mester!« —
 saa giver jeg Manden Ret.

Kun naar de siger: min Kunst var,
 saavel som mit Hjærte, tilfals —
 saa rejser jeg mig og raaber:
 nej, det er Løgn i jer' Hals!

Og atter stolt jeg mig strækker,
 med Blus paa min blege Kind —
 og Vinden suser deroppe,
 den evige støtte Vind.

Politisk Kronik.

Venstre falder i tre Grupper: de Moderate, de Radikale og Hr. Berg. De to første Grupper arbejdede i Slutningen af sidste Rigsdagssamling i jævn god Forstaaelse med hinanden og mod Hr. Berg.

Hr. Berg besidder en sjælden Evne til at samle og skille venstresindede Rigsdagsmænd: saasnt han befinder sig i Midtpunktet af Venstre, sprænger han inden kort Tid Partiet til alle Vinde; saasnt han derimod agerer i Udkanten af Partiet, samler han de øvrige Afskygninger til en Samvirken imod hans enevældige Bestræbelser.

Dette er dansk Politiks normale Gang. Dog kan heri opstaa Svingninger paa Grund af den Karakterens Svaghed, som ikke er uforenelig selv med et demokratisk Sindelag. Og saaledes kan det hænde, at snart den ene snart den anden Gruppe indenfor Venstre bejler til Hr. Bergs Venskab, og at der fremkommer Misvisninger i Kursen.

Dette skete i Begyndelsen af forrige Samling. Som man erindrer, skiltes Rigsdagsmændene i Foraaret 1888 efter det store Paaskeslag. Der blev dengang intet Forlig sluttet med Regeringen — vil man ikke anvende Ordet „Forlig“ om de ret ydmygende Betingelser, der tilbødes, saa kan man gjerne sige: Fred. Venstre havde ført Krig og Venstre havde tabt i Kampen, og man kan

slutte Fred, naar Lykken gaar En imod, uden at miste hverken Ære eller Værdighed derved. At Freden ikke blev sluttet, beroede ikke mindst paa, at Venstre som Parti ikke besad nogen Fører. Ingen Enkeltmand kunde paatage sig det politiske Ansvar for Fredsslutningen under fuld Tillid fra sit Parti. Hr. Berg, der afholdt sig fra at stemme om Forliget, ligesom Hr. Bojsen, der hverken vilde fraraade eller tilraade i den Sag, stod i Virkeligheden begge paa samme Standpunkt: „Bare nogen anden vilde gøre det, saa kunde vi benytte Situationen bag-efter!“ Maaske Hr. Hørup, der direkte stemte imod Forliget, i sit Hjertes Dyb nærede et lignende fromt Ønske.

Efter den Historie skændtes Lederne indbyrdes som føre Karle.

Da saa Rigsdagen forrige Efteraar atter samledes, stod de to Grupper: Moderate og Radikale som Fyr og Flamme mod hinanden. Og imellem dem Hr. Berg pustende til Ilden. Saasnaart et Lovforslag kom til Behandling, straks var Hr. Berg paafærde og opsporede de Punkter, hvor Venstremeningerne kunde deles. Var Revnen funden, borede han sig med hele sit anselige politiske Legems Vægt ind i Sprækken — ligesom i længst forsvundne Dage selve Odin, da han søgte efter en kostbar Saft hos en smuk Dame. Ogsaa Hr. Berg attraaede en Trylledrik, en Slurk af den Foryngelsens Nektar, der gør gamle Politikere unge paany. Og fik han først Munden til Fadet, vilde han sikkert bære sig ad ligesom Odin: tømme det i en Fart til sidste Draabe og intet levne til de andre.

Hr. Berg arbejdede sig atter op imod et Førerskab baade paa Rigsdagen og ude i Landet, fordi han gjorde Fordring paa ene at repræsentere det uforfalskede Demokrati og fordi hans aargamle Erfaring og sikre Kendskab til Bøndernes Karakter, lagde ham de Ord i Munden, som kunde samle Stemmer omkring ham. Naar han holdt sine lange Taler, var der foruden hans egne altid nogle

af de to Grupperes Mænd, der lyttede til hans Udviklinger. Dertil kom, at han med en Uforfærdethed, der trodser enhver Beskrivelse, blev siddende som Medlem i det Parti, han dagligt angreb i Pressen og paa Møder, tog Del i dets indre Forhandlinger, som om han var fuldt berettiget dertil — skønt altid med en vis Fornemhed, der viste hans fuldkomne Uenighed med Partiet — interPELLEREDe Formanden om formelle Spørgsmaal i en Diskussion, ved hvis Afslutning han erklærede at ville modarbejde Partiets Beslutninger, tilførte sig og sine Folk en altid nyttig Kundskab om Smaaahemmelighederne i Taktiken og geberdede sig i det Hele som en uafrystelig Fredsforstyrrer.

Men, vil man sige, hvorledes gik dette til, sligt er jo uhørt, hvorfor satte man ikke den Mand ud af Partiet, naar han i Virkeligheden var en erklæret Fjende og kun benyttede sin Tilstedeværelse i Møderne til at angribe og skade Partifællerne?

Ja, Aarsagen var tilsyneladende formel. Efter Partiets Love kunde ingen udelukkes med mindre at fem Sjattedele af alle Partiets Medlemmer stemte for Udelukkelsen. Men baade var det tvivlsomt, om man kunde samle 60 Stemmer af Partiets 72 Medlemmer imod Hr. Berg, og selv om 60 Rigsdagsmænd i Virkeligheden var enig om Udelukkelsen, kunde det atter knibe, at faa alle disse Mænd samlede til bestemt Time — for at skride til Eksekutionen af den éngang saa ansete og frygtede Fører.

Dernæst fandtes der ogsaa en moralsk Grund. Partiet besad ikke den *selskabelige* Styrke, som hurtigt tvinger en paatrængende Gæst ud. Dets Medlemmer kunde ikke *se Hr. Berg ud*. Rigsdagsmændene boycottede ham ikke partimæssigt, tvertimod passiarede venligt med ham i Mødet, ja selve Partiets Formand tog Hensyn til Hr. Bergs Meninger og Afbrydelser. Havde Partiet formaaet at lægge et Bjærg af isnende Ringeagt mellem sig og Hr. Berg, saa havde denne maattet fortrække; nu borede

han sig let ind i den Mur, som enkelte Medlemmer byggede op af skøre Elementer.

Under disse Omstændigheder dannede de Moderate deres Forening af 32 Mænd, der holdt uafhængige Partimøder i et Privathjem, vistnok almindeligvis hver Lørdag-aften.

Kunde man egentlig fortænke dem heri? Der var overmaade uhyggeligt i Partiet med Hr. Berg, der ødelagde alt menneskeligt Samkvem, og med den standende Krig mellem Moderate og Radikale. De Herrer, der samledes under Hr. Bojsens Forsæde, fortrak til et hyggeligere Lokale.

Men samtidigt begyndte der en højst uhyggelig Kappelstrid om en ny Alliance med Hr. Berg. Hvilken af de to Grupper, der vandt ham, vilde derved staa overmægtig baade i Rigsdagen og paa Landet, og omend der ikke direkte forhandlede, saa taler dog Sandsynligheden og et velbegrundet Rygte for, at der i Samlingens første Maaneder gjordes Hr. Berg forskellige Underhaands-tilbud om Samarbejde.

Højst karaktersvagt, vil man synes, at alliere sig med Fjenden! Ak ja, men saadan er dansk Politik, og desuden Hr. Berg vilde været en anden, om han havde afsluttet Alliancen. Og man skal i det Hele ikke vente sig Mallings store og gode Handlinger af det danske Folketing, som den nu sejrriige Reaktion har reduceret til en stakkels Institution, der har al Besvær med at holde sig oven Vandet. Hvem griber ikke selv en raadden Planke, naar Bølgerne har Overtaget? Bevares, det var sikkert ikke for Rigsdagsmændenes Fornøjelse, hvis nogen af dem tænkte paa Forsoning med Hr. Berg, men naar det gjaldt at gøre Livet nogenledes slideligt paa Rigsdagen: ja, saa maatte ogsaa den Mulighed prøves. At Hr. Berg af principielle Grunde skulde afslaa Alliancen, derpaa troede ingen.

Saaledes kom Hr. Berg højt op igennem disse halvvejs Planer. Han var den attraaede Mand, den hvis Ven- skab søgtes fra to forskellige Sider, han var Tungen — en meget talende Tunge — i den politiske Vægtskaal. Hvorhen vilde han helde sig, hvilket Parti skulde ved Hjælp af ham veje det andet op?

Han vandrede stolt afsted i Samlingens første Tid; Situationen syntes ham med Rette behagelig, og han har sikkert drømt om mangt et godt Kup i de Dage.

Men dels manglede, da det kom til Stykket, de egentlige Ledere Lyst til Alliance med ham, og dels led han under sin gamle Mangel paa Evne til at bestemme sig. Han greb ikke til, nøjedes med at underminere de to Grupper ved at paavirke de Menige.

Indtil pludselig henad Nytaar denne kun for Hr. Berg gunstige Situation blev de andre Politikere uudholdelig. Ganske langsomt bedredes Forholdet mellem de Moderate og Radikale, og ved Samlingens Slutning var Forholdet saa godt, at de nu eksisterende Grupper indenfor Partiet dannedes under almindelig Forstaaelse. Hidindtil havde de 32 været en Art hemmeligt Selskab, der mod naturlige Regler for et Parti virkede udenfor det forenede Venstre: nu traadte Hr. Bojsens Gruppe fremfor Dagens Lys, medens Hr. Hørup sammensatte sin Gruppe endog med enkelte Folk, der havde staaet Hr. Bojsen nær.

Om der skal udrettes noget hertillands af Venstre, vil i den nærmeste Fremtid ene bero paa, om disse to Grupper kan arbejde hæderligt og fornuftigt med hinanden.

Naturligvis skal man forstaa „udrette“ med alt muligt Forbehold. Her er ikke Tale om store Sager. Men hvis der paa forskjellige Omraader, fra Told til forfalskede Levnedsmidler, fra Skole- til Retsvæsen kan træffes rime- lige Forbedringer, saa maa man slaa sig tiltaals. Kan vi faa bygget et nyt Hospital istedetfor et daarligt, saa er

det godt, kan vi gardere vore Svin, maa man takke Himlen. Blot man altid husker, at der maa resigneres. Og saa — at Frasernes Tid maa være forbi.

Paa den Politik gaar Hr. Berg foreløbig ikke ind. Hans Finanslovpolitik — ved hvilken han stemmer imod den Finanslov, i hvis Udarbejdelse han selv deltager — er det rene Vaas og strider direkte imod hvad han selv har anbefalet og bifaldet for faa Aar tilbage. Men det véd Hr. Berg saa godt som nogen. Den Politik er kun et Middel i hans Haand.

Man ser det bedst af følgende: han erklærer nemlig selv, at han agter at forlade den af ham forfægtede Politik — hvis Valget gaar ham imod. Kun i Danmark kan en Politiker tale saadan.

Man tænke sig et Menneske, der forfægter en Anskuelse, som han anser for sand og nyttig. Han søger Rigsdagsvalg paa denne Anskuelse, men erklærer samtidigt, at han agter at opgive denne Anskuelse, hvis der ikke kommer et Flertal af enssindede Mennesker ind i Tinget, Hvis Hr. Berg dog vil bøje sig for Flertallet, hvorfor bøjede han sig da ikke forlængst for de 60 Stemmer imod de 12?

Men Hr. Bergs Tale er kun Ord. Hvad der ligger gemt bag Ordene, er Kendskabet til Befolkningens Mistænksomhed, og den energiske Ærgerighed, der bestandigt væbner Hr. Berg i Tilværelseskampen. Han vil frem, vil regere saavidt muligt; han fylder snart tresindstyve Aar: hvad Under om han vil udnytte den sidste Del af sin Levetid til den størst mulige Magt- og Evneudfoldelse?

Kunde de to Venstregrupper organisere sig til et fornuftigt Samarbejde, vilde Livet altid blive noget taaleligere for Venstremænd i Danmark.

De to Grupper maatte da holde Fred indbyrdes handle i Overensstemmelse, afgøre Sagerne i forretnings-

mæssig Kollegialitet. Særlig maatte ikke den ene Part stræbe efter Folkegunst og Rigsdagsmagt paa den andens Bekostning. Hver af Grupperne er stærk nok til at forhindre den andens Held, men kun sammen vinder de — efter al Sandsynlighed — frem mod bedre Tider.

Samtidigt maatte ogsaa selve Valget af Rigsdagsmænd kontrolleres ganske anderledes end tidligere. Der vælges nu Personer ind i Folketinget, om hvilke det mildeste er at sige: de gavner ikke deres Parti. Skarpere Kritikere vilde fælde strængere Dom. Men inde fra Rigsdagen gøres der aldrig noget for at fjærne den Art Politikere: de sidder inde i Gruppen som i en Fæstning, hvor Kommandanten ikke vil undvære nogen Del af Garnisonen: kommer der Krig, kan de altid anvendes til Kanonføde, og hvem indestaar Kommandanten for, at han erholder Forstærkning istedetfor de Kasserede.

En Mand paa Rigsdagen er nu en Stemme og kan altid vente Understøttelse af dem, sammen med hvem han stemmer.

Men Beregningen er forkert. Venstre har langt mindre Brug for Stemmer end for Kræfter.

Rigsdagen sammentræder under de ugunstigste Forhold for Venstre. Ministeriet trækker sandsynligvis Valget ud og ødelægger derved Samlingen. I de første tre Maaneder vil Venstre kun være beskæftiget med Valgforberedelser under uafsladelig Kiv med Hr. Berg — dernæst kommer en Valgmaaned — og saa to Maaneders knappe Tid, hvor intet ordentligt Arbejde kan udføres. Chancerne synes da yderst ringe.

Men — hvis Venstre kunde bruge de første Maaneder til en omfattende indre Organisation, vilde Valget ikke blive saa fantastisk usikkert, og Fremtiden muligvis lysere.

Rustam.

Mefistofeles og Baccalaureus.

Et Brudstykke af Goethes „Faust“, anden Del.

Oversat af P. Hansen.

Faust og Mefistofeles have som to navnkundige Trolde-mænd været Gjæster ved Kejsers Hof, de have bragt hans forfaldne Pengevæsen paafode igen ved Udstedelsen af en Masse Seddelmønt og tillige sørget for den forlystelses-syge Hersters Underholdning. Blandt Andet har Faust efter Monarkens Ønske manet den antike Verdens skønneste Mand og Kvinde, Paris og Helena, op fra Skyggeriget og ladet dem vise sig for Kejseren og hans Hof. Men ved Synet af Helenas fuldkomne Skønhed gribes Faust af en heftig Attraa efter at besidde hende, og da Paris vil bortføre hende, overensstemmende med den mythiske Handling, som skal genfremstilles, røver Skinsygen Faust al Besindelse; trods Mefistofeles' gentagne Advarsler glemmer han, at det Hele kun er et Skyggespil, stormer frem mod Helena for at favne og fastholde hende og vil med sin magiske Nøgle mane Paris ned til Underverdenen igen. Følgen af dette Overgreb er en stærk Eksplosion, Skyggerne opløse sig i Dunst og Faust slynges til Jorden, hvorfra Mefistofeles faaer ham løftet op paa sine Skuldre og forsvinder med ham under den almindelige Forvirring.

Mefistofeles bringer den bevidstløse Faust tilbage til hans gamle Studerekammer, hvor han i sin Tid, for Aar tilbage, grublede over Erkendelsens Utilstrækkelighed og sluttede Pagten med Djævelen. Her, hvor vort Brudstykke tager sin Begyndelse, staar alt uforandret paa sin gamle Plads, kun mere tilstøvet og stærkere medtaget af Tidens Tand, og i Fausts gamle Pels have Insekter fundet et uforstyrret Bo. Nu stræmmes de op, da Mefistofeles ryster Pelsen, men hilse ham straks som deres Herster og Ven (sml. 1. Del: „Jeg Herren over alle Mus“ o. s. v.). Han ifører sig med Pelsen den videnskabelige Værdighed, som ogsaa i 1. Del vakte hans Behag (Scenen med Studenten); men da Værdigheden kun er halv, naar den ikke anerkendes af Andre, hidkalder han Vidner ved at trække i den gamle Klokke, for hvis uvante Døn de møre Hvælvinger ryste og alle Døre springe op. Den brave Nikodemus, famulus hos den nu saa berømte Professor Wagner, der i sin Tid beklædte den samme tilhaandegaaende Stilling hos Faust, kommer bestyrtet over denne frygtindgydende Afbrydelse af den daglige Stilhed vaklende op ad Gangen og forfærdes endnu mere ved at se et levende Væsen, isørt Fausts Pels, i den saalænge aflaaede og utilgængelige Studerecelle. Mefistofeles beroliger den betuttede famulus og indgyder ham Tillid ved i høje Ord at lovpriise hans Herres videnskabelige Dygtighed og Ry og fremhæve ham som den, der nu forkynder den usvigelige Sandhed saavel om Naturens som om Aandens Hemmeligheder („han lukker op for Himmel som for Jord“). famulus betoner i Modsætning hertil sin Herres Bestedenhed, idet Wagner vedblivende anerkender Faust som sin videnskabelige Mester og endnu ikke har opgivet Haabet om hans Tilbagekomst. Forøvrigt er den lærde Mand ivrigt sjselsat med et vigtigt Eksperiment, som har optaget ham saa fuldstændigt i nogle Maaneder, at han har luffet sig inde og ikke vil modtage Nogen. Mefistofeles anmoder dog om, at han maa blive meldt som En, der er istand til at yde ham Hjælp ved hans Arbejde, og famulus gaar for at efterkomme Anmodningen.

Neppe er Mefistofeles bleven ene, før et nyt Besøg gæster ham, ligeledes hidlokket af Klokkens Døn. Det er en gammel Bekendt fra 1. Del: Studenten, der ved Begyndelsen af sin akademiske Løbebane ængstelig udbad sig den lærde Mands Vink angaaende sin Studieplan og med Urefrygt takkede for de gode Raad, den i Doktorkappen fornummede Djævel gav ham. Siden den Tid har Mælkebrødsansigtet faaet Skæg paa Hagen,

Studenten er naaet et Skridt fremad, han er bleven Baccalaureus, og det friske Liv mere end de mugne Folianter har givet ham en Selvtillid, der lader haant om de Aldres Erfaring og hævder Ungdommen den eneste Ret til at tale med om Tingene, medens der endog nægtes den modnere Alder Adkomst til overhovedet at eksistere. Satiren her gaar nærmest ud over den til Underlighed drevne Idealisme i Fichtes filosofi, saaledes som den i Slutningen af forrige Aarhundrede foredroges i Jena, og den naar sin Højde i Baccalaureus selvbevidste Udtalelser om det ungdommelige Jægs skabende Evne („Sør jeg fik Verden skabt, den ej bestod“ o. s. v.); men at Digteren i den unge Tølpers guddommelige Anmasselse og Grovhed overhovedet har villet, uden at Vægten særlig lægges paa nogen enkelt filosofisk Retning, give „en Typus paa den sidste nye Slægt, som blæser ad den gammeldags Respekt“, derom vidner den overlegne, i fuld Almindelighed gyldige Ironi, hvormed Mefistofeles behandler den første Ungdoms Selvsikkerhed og dens Overgreb, idet han tilsyneladende bestedent bøjer sig for den Ungres større Indsigt og kun blidt bebrejder ham en Smule Mangel paa Hensyntagen, medens han i sin Enetale i Slutningen af Scenen stemter med dette ligesaa tomme som fordringsfulde Overmod, der ikke har nogen Anelse om, at Alt, hvad der er dumt, ikke mindre end Alt, hvad der er klogt, forlængst har været tænkt og ikke er den splinternye Opdagelse, som Ungdommen tror at gøre; hvorhos han tilføjer som en gammel Erfaring, at slige Nykker fortage sig med Tiden — en Httring, som ikke smager de yngre Tilskuere i Parterret.

Højthvælvet, trangt gothisk Kammer, forhen Fausts,
uforandret.

Mefistofeles

trædende frem bag et forhæng. Idet han løfter det og ser sig tilbage, faar man Øje paa Faust, som ligger henstrakt paa en gammeldags Seng.

ig her, Usalige! Det Saar,
af Elskov voldt, Du sent forvinder!
Hvem Helena med Lamhed slaar,
ej Sands og Samling let genfinder.

Seende sig om.

Allt staar fremdeles paa sin gamle Plads,
hvorhen mit Blik igennem Rummet trænger;
lidt mattere mig tykkes Rudens Glas,
lidt tættere vel Spindelvæven hænger;
Papiret gult og Blækket tykt er blevet,
men Alting staar, hvor det blev stillet hen;
her ligger jo endog den Pen,
hvormed sig Faust til Djæveln har forskrevet.
Og sel her sidder i det hule Rør
endnu en Draabe Blod, som længst er tør.
Til saadant herligt Unicum af Stykke
jeg ønsted selv den største Samler Lykke.
Den gamle Pels — og paa den gamle Knage!
Den kalder mig hin faade Spøg tilbage,
da for Studenten jeg agerte Lærer —
en Skat, hvorpaa endnu han sagtens tærer.

Det kunde sandelig igen mig lyste,
 indhyllet i det varme Skind,
 endnu engang mig som Docent at bryste
 og bilde mig Alverdens Visdom ind.
 Den er de Lærdes sikre Ejendom,
 forlængst den Djævelen afhænde kom.

Han har taget Pelsen ned og ryster den; Cicader, Biller og Garfareller flyve ud.

Kor af Insekter.

Velkommen! velkommen
 vor Herster og Ven!
 Saa gladelig summer
 vi om Dig igen.
 En enkelt i Stilhed
 Du podede adræt,
 her kommer vi tusindvis
 slagrende let.
 Nu skjuler jo Skalkhed
 sig mere og mer,
 selv Lus i en Skindpels
 man lettere ser.

Mefistofeles.

En Overraskelse! De kære smaa!
 Jo, Høsten kommer, naar man blot vil saae.
 Jeg ryster nok engang det gamle Skrud,
 endnu der slagrer en og anden ud. —
 Naa, søde Venner! bort og gemmer Eder
 i Eders hundredtusind Skjulesteder.
 Der, hvor de gamle Væsker staar,
 i støvbesængte Potteskaar,
 i Dødningfjallers Øjenhuler,
 i gulnet Pergament Jer skjuler!
 Hvor den Slags døde Gods er stuvet sammen
 maa der gaa Levende i hele Krammen.

Smutter i Pelsen.

Omhyl min Skulder, gamle laadne Ven!

Nu er jeg Principal engang igen.
 Dog hjælper lidt en Kvalitet som denne mig,
 naar der er Ingen til at anerkende mig!

Han trækker i Kloffen, som lader høre en svingende, gemmentrængende Tone, der faar
 Hjulvingerne til at bæve og Dørene til at springe op.

Famulus

vakkende hen ad den lange mørke Gang.

Hvilket Døn i Luften svæver!
 Trappen ryster, Muren bæver;
 gennem Ruderne, som zittre,
 ser jeg det som Kornmod glittre.
 Gulvet revner, Stene regne
 ned fra Loftet allevegne.
 Døren, som i Laas var stængt,
 er som ved et Under sprængt. —
 Hist en Kæmpe — hvor jeg gruer! —
 klædt i Faustes Pels jeg skuer!
 Skulende hans Øje blinker,
 se, med Haanden han mig vinker.
 Skal jeg blive? Skal jeg gaa?
 Af, hvad skal jeg finde paa?

Mefistofeles

vinfende.

Kom hid, min Ven! — J hedder Nicodemus.

Famulus.

Ja, Herre, saadan er mit Navn. — Oremus!

Mefistofeles.

Lad vær' med det!

Famulus.

Saa jeg er altsaa kendt?

Mefistofeles.

Javel, tillaars og dog endnu Student,
 en mosgroet Herre! Dog, den lærde Mand
 studerer væk, thi Andet ej han kan;

man bygger sig et Korthus, net og værdigt,
 selv ej de største Aander faar det færdigt.
 Dog, Eders Mester er en holden Mand,
 Professor Wagners Ry gaar vidt om Land;
 som ypperst i den lærde Republik
 han ene holder paa det Hele Skif,
 og Visdomsfondet daglig han forøger.
 En videlysten Skare til ham søger,
 at lytte til hans indholdsfulde Ord.
 Han lyser som en Sol fra sit Katheder
 og bruger Nøglemagten som Sanct Peder:
 han luffer op for Himmel som for Jord.
 Ja,, fremfor Alle glimrer han og funkler,
 imod hans Viden Ingen holder Stand;
 selv Doktor Faustus han komplet fordunkler,
 thi nye Baner bryder ene han.

Famulus.

Tilgiv, Ærværdige! om ej tilfulde
 i dette Punkt med Jer jeg stemme skulde,
 men det er ikke ganske saa, thi vid:
 Bessedenhed i hans Natur er grundet,
 og at den store Mand saa sporløst er forsvundet,
 det har han ingensinde ret forvundet,
 men sætter til et Gensyn al sin Lid.
 Studerekamret skulde urørt staa,
 aldeles som i Doktor Faustus' Dage,
 indtil Beboeren var vendt tilbage,
 og neppe vover nu jeg ind at gaa.
 Hvad er vel Klokken efter Stjernetid? —
 Mig syntes Murene at rave,
 Dørstolper sprang og Rigler kom aflave,
 I ellers selv ej kunde kommet hid.

Mefistofeles.

Hvor har vi ham, den lærde Mand?

Besøge ham man dog vel kan?

Famulus.

Al nej, han aabner ej sin Dør for Nogen,
at melde Jer jeg i Betænkning ta'er.

I Maaneder fuldstændig indgetogen
blot for sit store Værk han levet har.

Den fineste Professor, som vi ejer,
han ligner ligefrem en Skorstensfejer,
sværtet af Kul fra Ørerne til Næsen,
Øjnene røde af den megen Blæsen,
og med en Ildtangs Klirren til Musik,
saaledes venter han det store Øjeblik.

Mefisto feles.

Vær rolig! Mig han neppe Udgang nægter.
Sig ham, at jeg hans Værk at fremme mægter.

Famulus'en gaar, Mefistofeles sætter sig gravitetisk ned.

Knap er jeg bleven installeret her,
før alt en Gæst, en god Bekendt, er nær,
en Typus paa den sidste nye Slægt,
som blæser ad den gammeldags Respekt.

Baccalaureus

stormende op ad Gangen.

Frit Kjørind for aabne Døre!
Saa tør man vel Regning gøre
paa, at Mug og Møl ej længer
ved den Levende sig hænger,
saa han stimlende forødes
og af selve Livet dødes.

Synkefærdig Muren luder,
Væggens Heldning fald bebuder,
ramler ned, før man kan vide;
man bør søge Læ itide.
Hertil læft jeg frem dog trænger,
men nu faar mig Ingen længer.

Hvad! kan mig mit Syn bedrage?
 Det var her, for Aar tilbage,
 jeg som Rus med Dun paa Hagen
 traadte ind, af Angst betagen,
 lytted til de gamle Skæggede,
 troede paa den Snak, de præfede.

Løgn, i gamle Bøger prentet,
 frem som Visdomsord de hentet,
 lærte, hvad de selv ej troede,
 stjål det Liv, som i mig boede.
 Hvad er det? — Jeg tror saavist,
 En endnu jeg skimter hist!

Hvad om jeg gif hen imod ham?
 Ja, med Haanden under Kind,
 hyllet i det laadne Skind,
 ganske som da jeg forlod ham!
 Dengang vandt han let sit Spil,
 da jeg endnu ej forstod ham,
 nu skal der lidt mere til;
 tale med ham dog jeg vil.

Hvis ikke, gamle Herre, Lethes Strøm
 har gjort enhver Erindring til en Drøm
 og svækket Hjernens Liv bag Skaldepanen,
 rod op og find blandt Eders gamle Minder
 en ung Student, der nød Jer Lærdoms Frugt,
 men voksed længst fra akademisk Tugt.
 Aldeles uforandret Jer jeg finder,
 men jeg staar for Jer som en ganske Anden.

Mefistofeles.

Det glæder mig, I hørte Kloffen klinge.
 Jeg agted Eder dengang ikke ringe;
 alt Chrysaliden varsler jo de farver,
 som broget Sommerfugl med Tiden arver.

Da faldt Jert Haar i Loffer ned fra Nakken,
 og bredt laa Kniplingskraven over Frakken. —
 En Pidsst har J vel sagtens aldrig baaret? —
 Kortklippet ser jeg nu J gaar med Haaret.
 Ret fiks og resolut J træder frem;
 blot ej som absolut J vender hjem!

Baccalaureus.

Det er det gamle Sted, min gamle Herrel
 men Tiden, ser J — Tiden den er ny;
 tvetydig Vittighed J helst bør sty;
 vi passer bedre paa — for Jer desværre.
 Trofskyldig, som man er i Ungdoms Dage,
 det faldt Jer let ved Næsen os at tage;
 det skulde Nogen nu blot prøve paa.

Mefistofeles.

Alt uforfalsket Sandhed man docerer,
 den grønne Ungdom ikke ret gouterer,
 og siden, naar den faar sig langt om længe
 Erfaring købt for dyre Lærepenge,
 den i sit Hojmod tænker let som saa:
 af eget Væld vi øste hver en Draabe,
 vor Lærer var en Snegl, en stakkels Taabe.

Baccalaureus.

En Skelm maaste! — Thi hvilken Lærer vil
 os ej med alstens Vaas om Munden smøre?
 De trækker alle fra og lægger til,
 som havde de med Pattedørn at gøre.

Mefistofeles.

J nogen Tid man jo i Lære staar;
 nu, ser jeg, kan J give selv forklaring.
 J har vel alt i Maaneder og Aar
 indsamlet Jer en rigelig Erfaring?

Baccalaureus.

Erfaring! Idel Dunst og Tant!

uværdig til at staa ved Aandens Side.
 Hvad hidtil man har ment og vidst som sandt —
 tilstaa det kun — var ikke værd at vide.

Mefistofeles

efter en Pause.

Det falder mig som Skæl fra mine Øjne.
 Hvor dum jeg var, at tro paa slige Løgne!

Baccalaureus.

Det glæder mig, I kommer til forstand;
 det er et Særsyn hos en ældre Mand!

Mefistofeles.

Jeg graved efter Guld i Videns Lande —
 af! Kul og Aske kun jeg fandt til sidst.

Baccalaureus.

Saa tilstaa da, at bag Jer Skaldepande
 er Tomhed som i Kranierne hist!

Mefistofeles

genlytlig.

Du ved vel ej, hvor grov Du er, min Kære?

Baccalaureus.

Paa Tydsk er Høflighed og Løgn af samme Sfære.

Mefistofeles,

der rykker nærmere og nærmere ud i Prosceniet med sin Bullestol, til Parterret.

Heroppe vil man Lys og Luft mig røve;
 jeg tror, jeg Eders Gæstfrihed vil prøve.

Baccalaureus.

Unmassende det er, naar sløv af Ælde
 endnu man vil for Noget gaa og gælde.

I Blodet rører Livet sig, og hvor
 er som i Ungdomsblodet Kraften stor?

I Ungdomsblodet gærer det og gløder
 og Liv af Liv sig uophørlig føder.

Der handles, bygges op i Ungdomsalder
 Alt, hvad der dur, mens Strammelværket falder.

Mens vi den halve Verden kæft har vundet,
 hvad har saa J bestilt? Smaankket, blundet
 og drømt og over golde Planer grundet.
 En feber er i Sandhed Alderdommen,
 et Kuldegys, som slukker Livets Blød:
 naar først man er forbi de Tredve kommen,
 saa er man alt saa godt som død.
 Bedst var det, om man slog Jer ned itide.

Mefistofeles.

Det er en Tanke, Djæveln selv maa lide.

Baccalaureus.

Naar jeg ej vil, er Djæveln ikke til.

Mefistofeles

affides.

Han vinder nok engang med Dig sit Spil.

Baccalaureus.

Det er det ægte ædle Ungdomsmod!
 før jeg fik Verden skabt, den ej bestod;
 af Bølgens Dybder Solen frem jeg tvang,
 med mig begyndte Maanens Vekselgang;
 da smykked Dagen sig paa mine Veje,
 og Jordens Blomsterliv fik jeg til Eje.
 Paa Vink af mig i Verdens første Nat
 blev alle Stjerner's Pragt paa Himlen sat.
 Hvo uden jeg har sprængt Jer alle Skranke
 af snørliivstrykkende Filistertanke?
 Selv fri og fro jeg færdes uden Baand,
 kun ført af Lyset inderst i min Aand;
 glad ved mig selv jeg vandrer, ført af Lykken,
 mod Klarhed Øjet vendt, mod Mørket Ryggen.

Gaar.

Mefistofeles.

Original, far hen i al din Pragt! —
 Hvor vilde den Erkendelse Dig krænke:

kan noget Dumt, kan noget Klogt man tænke,
 som ikke alt forlængst er tænkt og sagt? —
 Dog, heller ej om ham vi Haabet taber,
 han blir en Anden inden staffet Frist:
 om ogsaa Mosten rent absurd sig staber,
 der bliver dog en Vin deraf tilsidst.

Til det yngre Parterre, som ikke applauderer.

J lider ej min Tale, som jeg ser;
 det regner jeg Jer ej til Last, Børnlille.
 Husk: Djæveln er en gammel Kavaler,
 bliv gamle selv, om J forstaa ham ville!

Et Offer*).

(Koncept.)

I.

Det var en Dag i Begyndelsen af Sommeren — naa, hvorfor ikke sige det straks: det var den 5te Juni, selve Grundlovsdag. Saa véd dog ethvert Barn, at paa den Dag hænger Himlen fra Morgenstunden som en tung Kulrøg ned over det festsmykkede Land, over den lysegrønne Skov, over de sørgmodigt vajende Dannebrogssflag, over Festpladsernes granomvundne Talerstole og hvide Beværtningstelte, over Skibshavnenes vimpelbehængte Maste-rækker og Lystanlæggenes kransesmykkede Frederik VII Buster — — indtil netop det Øjeblik, da Borgerne samler sig paa Torvene for med fædrelandsk Musik og ærværdige Lavgsfaner at drage i Procession ud til Festpladsen. Da lyser det med ét i Mørket over deres Hoveder, Himlen løfter sig, og netop idet Festkomiteens Formand hæver sin sølvbeknappede Stok, og Processionen sætter sig i Bevægelse, bryder Solen skælmsk frem mellem de vigende Skyer og faar alle de mange nystrøgne Cylinderhatte til at straae, og skinner ned paa Bannernes forgyldte Spyd, paa Musikkens blanke Messinginstrumenter, paa Borgmesterens Brillen og Politibetjentens røde Næse, paa hele den mylrende og trykkende Sværm, der fylder Gaden indtil Kvælning, efterhaanden som Optoget skrider frem, paa Madamer, der raser, paa Børnevogne, der vælter, paa Hunde, der hyler, og unge Piger, der hviner, fordi de nappes i Benene — alt mens Solen faar mere og mere Magt og som den sejrende Friheds Symbol jager alle Mørkets lede Skytrolde ud over Himmelranden.

. . . I den lille Fjordkøbstad havde der den hele Dag hersket det festligste Røre.

*) Efter Aftale med Forfatteren trykkes Novellen med Petit-Skrift for at undgaa en Deling.

Red.

Allerede fra den tidlige Morgen havde patriotisk pyntede Børn vist sig paa Gaden, Smaapiger i hvide Kjoler med røde Livbaand, og Drengene i nyvasket Kadettøj med en eller anden krigerisk Prydelse som et malet Papskjold, en Husar-Chacot, en Træsabel eller blot et Dannebrogslag. Fra Kvist til Kjælder havde alle Slags Hoveder strakt sig ud af Vinduerne og med haabløse Miner kigget op paa den tunge Skyhimmel, der laa som en sort Dyne ned over Tagene. Men stolende paa Traditionen om „Grundlovsvejret“ havde Byens Beværtere kørt Læs paa Læs af Teltinventarium og al Slags Proviand ud i det Grønne, hvor Festerne skulde afholdes; og hele Formiddagen havde Byens Original „Fjotte-Karl“ marcheret stolt frem og tilbage gennem Gaderne i sit sommerlige Festskrud, med gule posede Nankinsbenklæder, der var snøret sammen over de lasede Støvler, en gammel Livkjole med blanke Knapper, et stort rødt Halstørklæde, en bulet graa Cylinderhat, et Par gamle sorte Handsker og en Ridepisk. Ved Middagstid var alle Butikkerne bleven lukkede, og lidt efter begyndte Gaderne allerede saa smaat at bølge af to, fra hinanden let adskillelige Menneskestrømme, af hvilke den ene og gennemgaaende mest velklædte bevægede sig ud imod Byens smukke og skyggefulde Lystanlæg, der var blevet Regeringspartiet tilstaaet til Festplads, medens den anden og mere broget sammensatte drog afsted ud til en aaben og nøgen Mark en halv Mils Vej fra Byen, hvor dennes Demokrater skulde højtidelig holde Dagen i Forening med Omegnens Bønder.

Inde i den trange Møllerslippe, helt henne i dennes lukkede Ende og nede i en Kælder, til hvilken man naaede ned gennem en Hals saa mørk og dyb som en Brønd, med Fare for at brække Benene paa en stejl Stentrappes smalle og slidte Trin og rende Panden mod Spidsen af en rødmalet Støvle, der som Skilt var hængt op over Murhvælvingen — hernede havde ogsaa Skomagermester Holleufer kastet sit Skødskind og rejst sig fra den trebenede Træstol, hvorfra han den hele Formiddag hvert Kvarter i urolig Spænding havde strakt sig frem og med Nakken mod Gulvet kigget op til de truende Skyer.

Nu stod han ved Væggen i sin af Ugens Sved gulnede Skjorte, i et Par gamle bagflikkede Benklæder og med nedhængende Bukseseler, i Færd med at barbere sig foran et lille Spejl, hvori foruden hans indsæbede Hageparti tillige et Stykke af det brunplettede Loft, Knæet af et Kakkellovnsrør, Hjørnet af en Senghimmel og en til Tørring ophængt Ble afbildedes. Over Ryggen af en Stol ved Siden af ham var omhyggeligt henlagt en vel afbørstet cikoriebrun Skødefrakke med sorte Kantebaand, en lys-blomstret

Sirtsesvest, et sort Bændelslips og en nystrøgen Krave saa stiv som et Blikskjold.

Det halvmørke Kælderrum, der paa én Gang tjente baade til Værksted, Dagligstue, Køkken og Sovekammer, var opfyldt af en ejendommelig blandet Stank af surt Læder, Mug, Tørverøg, Sæbevask, Stegefæsk og Menneskeuddunstninger. Kom man oppe fra den ellers ikke parfumerede Gade, sortnede det formelig for Øjnene, og man fik en Fornemmelse, som om Maven vilde op gennem Halsen paa En; — og dog havde Skomager Holleufer henlevet snart tyve Aar i disse Omgivelser, uden at det tilsyneladende havde tæret synderlig paa hans Livskraft. Herpaa tydede i hvert Fald det Mylr af rødhaarede og fregnede Børn i alle Aldre, der i fattige Klæder og med snottede Næser væltede sig omkring overalt paa Gulvet, paa Stolene, i Sengene og rundt om Skørterne paa deres allerede igen højt frugtsommelige Moder, der stod og uddelte Fedtebrød inde i en halvrund, kun af Komfurskæret oplyst Grotte i den ene Mur, hvorfra der gik en Dør op til Gaardspladsen, og som skulde forestille Køkken

Der var i Stuen en Brølen og Snadren og Skænden, saa man ikke kunde høre Ørenlyd. Men Skomager Holleufer anfægtede dette tydeligt nok slet ikke. Enten det nu var, fordi hans Hørenerver med Aarene havde vænnet sig til Spektaklet, eller paa Grund af de Tanker og Beslutninger, der i Dagens Anledning optog ham, — det var, som om han intet hørte. Selv da et af Børnene med et Svine-skrig væltede ned af Natpotten, saa dennes Indhold flød hen ad Gulvet, vendte han sig ikke om eller blandede sig i, at Konen ophidset fór frem og uddelte et Par Lussinger i Flæng, forinden hun atter satte det forulykkede Barn tilbage paa dets Plads, hvor det da igen rolig tog fat paa sit Fedtebrød.

Madam Holleufer havde lige fra Morgenstunden været i det frygteligste Humør. Hun var en lille afgnavet Skabning med et brunskjoldet og surmulende Ansigt, som hendes nuværende Tilstand ikke gjorde mere tiltrækkende. Hun havde hele Dagen ikke været til at slaa et Ord ud af; og i den sidste halve Time havde hun staaet inde i sin Køkkengrotte og sendt det ene vredladne, næsten hadefulde Blik efter det andet hen paa sin Mand, der stod dér saa ganske upaavirkelig af alt, hvad der foregik omkring ham, og skar Grimacer til sig selv inde i Spejlet, løftede de buskede Bryn, trak den store røde Næse i Vejret eller udspilede med Tungen snart den ene snart den anden Kind, som om han var en Bajads, der indøvede sig i en Rolle.

Naa, — Madam Holleufer havde i Virkeligheden heller ikke meget at glæde sig til. Hun vidste præcis af mange Aars bitre Erfaring, hvad denne Dag vilde bringe af Skam over dem allesammen. Hun vidste, at om lidt vilde den halte Skrædder Ziegler og den mæskede Bagersvend Mikkelsen komme herved for at trække afsted med hendes Mand, hvem hun da ikke vilde gense, før han ud paa Natten vendte fuld hjem efter at have gjort Skandale ude paa Festpladsen ved at staa op paa Tribunen og holde Tale. En hujende og skrigende Sværm af Fabriksarbejdere og Læredrenge vilde følge ham lige til Kælderdøren, hvorfra han endnu vilde tale det sidste Ord til „Folket“; og hele Resten af Natten vilde de blive forulempede af Mennesker udenfor, der bankede paa Ruderne og raabte alle Slags stygge Ting ned til dem.

Jo, hun havde Grund til at være lystig paa Grundlovsdagen, hun! —

„Saa det er virkelig dit Alvor, Holleufer! Du vil igen derud?“ spurgte hun endelig.

Holleufer slap Næsetippen, som han netop havde løftet lidt, og vendte sig imod hende. Et Øjeblik betragtede han hende tavst, mens et hemmelighedsfuldt Smil bredte sig i hans Ansigt

„Vær rolig, min Tulle!“ sagde han derpaa og vendte sig atter mod Spejlet. „Du vil i Dag erfare noget, som du ikke har drømt om. Jeg har noget at betro dig, skal jeg sige dig — — men Taalmodighed! — et Øjebliks Taalmodighed, min Tulle!“

II.

Hver Gang, naar Grundlovsdagen nærmede sig, havde Madam Holleufer nu Aar for Aar søgt baade ved blide og vrede Ord at overtale sin Mand til at holde sig borte fra Festlighederne og forestillet ham, hvorledes han dér blot var til Latter for alle Folk og bragte Skam og Spot over hele Familien. Regelmæssigt havde hun understøttet saavel sine Trusler som sine Bønner med Løftet om at lave Flæskekage til ham og ved at udmale for ham, hvor meget bedre det vilde være for dem allesammen at spasere ud til et eller

andet fredeligt Sted paa Landet og spise deres Mad i en Vejgrøft, hvor Børnene kunde tumle sig i det Grønne, saadan som de havde gjort det i gamle Dage, da der endnu ingen Grundlov, eller i hvert Fald ingen Politik var til i Verden.

Men Holleufer havde som Svar altid smilet til hende paa sin stille, medlidende Maade og derpaa opløftet sin lange magre Skomagerhaand og sagt:

„Du taler som en Kvinde, Grethe! Du har ikke Øjesyn for, hvad der gærer i Tidens Skød. Det forstaar du dig slet ikke noget paa, min Tulle, og derfor snakker du, som du gør. Men vi andre, skal jeg sige dig, — som sér Tegnene, forstaar du! — vi føler paa vores Indre, at nu kommer Smaamandens Tid, — nu rykker Arbejderen og Bonden frem! Nu skal det store Slag staa for Frigørelsen, forstaar du! Og saa skulde jeg blive hjemme og forsømme min Borgerpligt? Nej, nej, min Tulle! — det kan ikke være din Mening. Hvad tror du ogsaa, Folk vilde sige? De vilde sige: hvor er Holleufer? Holleufer skal ha'e Ordet! Se, det er Sagen! Naar man har Talegaverne! Giv Agt, min Pige! — før du tænker paa det, kan der ske Ting, som du aldrig har drømt om i din Vugge!“

Dagen efter Festen havde Skomager Holleufer vel regelmæssig haft en uklar Fornemmelse af, at det ikke var gaaet ham ganske efter Ønske. Han kunde ikke skjule for sig selv, at hans Præstationer ikke havde været helt vellykkede, ja at man virkelig, som Grete sagde, havde haft ham en Smule til Bedste. Men dette tilskrev han alene den ulykkelige Omstændighed, at han var kommen til at smage paa dette Bajer-Øl, som hans Hoved aldrig havde kunnet taale, og han følte sig overbevist om, at naar han næste Gang passede paa ikke at komme i Fristelse, skulde det nok gaa op for Folk, hvad for en Kraft Demokratiet besad i ham, og navnlig hvilket ualmindeligt „Foredrag“, han sad inde med.

„Jeg skal sige dig, Grethe“, sagde han til sin Kone, naar de om Aftenen, efter at Børnene var bragt til Sengs, sad sammen i Fortrolighed, hver med sit Arbejde omkring den lille kuppelløse Lampe paa det lave Skomagerbord, mens Stilheden og Børnenes rolige Aandedræt uvilkaarlig vakte begges blide og forsonlige Følelser. „Jeg skal sige dig, jeg har Poesi, forstaar du! Jeg kan tale til Hjærterne, — det er Sagen! Ser du, Andersen og Bjørn og de andre, de kan nok sige Besked og rede Sagerne ud — men de kender ikke Foredraget, og det er det, det kommer an paa. For Poesi, skal jeg sige dig, det er noget, man har fra Fødselen af. Det kan man ikke lære sig til. Men jeg var nu ikke mere end en Knøs paa otte Aar, da min Faster Julle, du véd, altid sagde om

mig: Pas paa, den Dreng bliver der noget af. For jeg kunde allerede den Gang fortælle mere, end der kunde staa i en hel Katekismus; og da jeg blev Soldat, og naar vi saadan om Aftenen sad og drev inde i Vagtstuerne, og ingen rigtig vidste, hvad de skulde tage sig for, saa sagde de altid: 69 skal fortælle, sagde de. — Se, det er det, man kalder for Geni, Grethe. Og det er det, det kommer an paa. Det er Geniet, der bringer Folk frem i Verden, forstaar du!“

„Det var bedre, du havde Geni til at lave Støvler, Holleufer“, svarede Grethe bestandig lige modløs. „For det er dog det, vi skal leve af. Det andet — det du snakker om — det giver vist ikke Brød.“

„Siger du dét, Grethe!“ sagde han og saa med et listigt Smil op fra sin Pløkkesaal. „Det skulde du dog ikke være saa sikker paa. Har du ikke hørt tale om Nicolaj Blomberg? Naa! Ser du, han var ogsaa Skomager en Gang, ligesom jeg. Og nu er han Rigsdagsmand og faar seks Kroner om Dagen for at spasere ovre i Kjøbenhavn og gaa i det kongelige Theater og komme til Middag hos Grosserere. Hvad siger du saa? Og du skal se, han kommer højere op endnu. Naar man først har faaet en Fod indenfor derovre, saa gaar alting af sig selv, for saa er man med til at bestemme det. Og Blomberg faar nok en skøn Dag et stort Embede, skal du se. Eller — hvem véd? — maaske kan han endogsaa blive Minister, før vi snyder vores Næse. Sligt ligger i Tiden, forstaar du! Det er Smaamanden, der skal frem. Det er Sagen!“

„Ja, det kender jeg altsammen ikke noget til“, tog Grethe igen til Orde. „Men jeg tror nu aldrig, der kan komme noget godt ud af saadan at befatte sig med andres Dele, især naar man ikke er andet end en simpel Haandværker. Og dét synes jeg, du skulde tænke paa, Holleufer. Det siger ogsaa et gammelt Ord: Skomager bliv ved din Læst!“

Disse Ord, hvormed Grethe regelmæssigt afsluttede Samtalen, krænkede altid Holleufer dybt. Han sænkede sine buskede Bryn helt ned over Øjnene og saa' hen paa hende med et Blik, der var dystert af Miskendelse. —

Imidlertid var der i det sidste Aar — som Følge af de politiske Begivenheders Gang — hemmeligt foregaaet en fuldkommen Omvæltning i Skomager Holleufers Anskuelse. Han talte bestandig sjældnere og navnlig meget mindre begejstret om det store Frigørelsesværk, paa hvis snarlige Fuldbgyrdelse han saa sikkert havde stolet. De stolte Ord om „Smaamandens Oprejsning“ og „Arbejdernes Ret“ forstummede tilsidst ganske i den lille mørke Kælderstue; — thi

ingen havde efterhaanden kunnet undgaa at lægge Mærke til, at Vinden i Virkeligheden blæste ad en ganske anden Kant. Grethe, hvis Kækhed kendelig steg med Holleufers Klejnmodighed, sagde vistnok tyve Gange om Dagen:

„Er det ikke Nicolaj Blomberg, han hedder — den Skomager, der skulde være Minister? Minister Nicolaj Blomberg! Jo, det tog en smuk Ende med den Minister! I Hullet kom han ligesom en anden Tyveknægt, fordi han havde brugt beskidt Mund om Kongen. Ja, saadan gaar det, naar Smaafolk vil i Højheden, saa ender de i Skidtet.“

Krummet over sine Pløkkesaaler sad Holleufer og hørte paa denne Tale med et Stik i Hjærtet, uden at kunne svare et eneste Ord dertil. Thi virkelig havde det taget en saa ulykkelig Ende med den stolte Nicolaj Blomberg. Og denne var langt fra den eneste, der havde faaet at føle, at Springet fra en Skomagerstol til en Ministertaburet alligevel var større, end mange en Tid havde indbildt sig.

Under disse Forhold indsaa' Skomager Holleufer tydeligere og tydeligere, at han havde været dum. Det gik mere og mere op for ham, hvor forfærdeligt han havde vandret i Blinde.

Til denne ydmygende Erkendelse bidrog ogsaa væsentlig hans egen økonomiske Stilling, der Aar for Aar var bleven mere og mere uholdbar, takket være dels hans ustandselig voksende Børneflokk, dels den svindende Velstand hos Bønderne og Smaahaandværkerne, blandt hvilke han saa godt som udelukkende havde sine Kunder, — dels endelig et ganske vist aldrig tilstaaet men derfor ikke mindre virksomt Tryk, der fra Byens ledende Kredse hemmeligt udøvedes mod enhver, der ikke hyldede de „rette“ Meninger.

Dette tilsammen bevirkede, at Holleufer tilsidst anstillede følgende ædruelige Betragtning for sig selv:

„Er jeg ikke først og fremmest et kristent Menneske og bag efter dansk Statsborger? Skal jeg ikke opfylde mine Pligter som Ægtemand og Fader, før jeg har Lov til at tænke paa mine Rettigheder som Borger? Og hvad hjælper det mig desuden, at jeg er fri Borger, naar jeg ikke har Brødet? Naar jeg først er paa Fattighuset, hvor er da mine politiske Rettigheder? Naa! Hvem er det da, der giver mig mine politiske Rettigheder? Det er dem, der giver mig Brødet. Men hvem giver en Skomager Brødet? Er det dem, der gaar med Træsko? Naa!“

Han havde været dum. Han begreb ikke, hvorledes det var gaaet til, at han ikke for længe siden havde indset noget saa simpelt. Og tænk, hvad han maaske havde forskærtset ved sin

haardnakkede Forblindelse! Hans livlige Fantasi udmalede daglig for ham alle de Herligheder, hvori han mulig kunde have svømmet, i Fald han i Tide havde forstaaet Øjeblikkets sande Rørelser. Hvem véd? — maaske havde han da nu siddet med en stor Spejlglasbutik midt paa Torvet og haft alle Byens bedste Folk til Kunder; og Grethe havde gaaet med Silkemantille, og Børnene var kommen i Jomfru Bohses Institut, og baade Amtmanden og Obersten var kommen ind til ham i Butikken og havde givet ham Haanden og sagt: „God Dag, Hr. Fabrikant Holleufer! Hvorledes behager De at befinde Dem?“

Ak, hvor havde han været dum!

Thi nu begyndte han ogsaa at fatte Grunden til den ringe Paaskønnelse, som han havde nydt hos det Parti, han hidtil saa trofast havde viet sine Evner. Han kom til det Resultat, at han egentlig altid havde næret en dyb Foragt for Bønderne, der kun forstod sig paa Smør og Flæsk og slet ikke havde Begreb om saadanne højere Materier som Poesi. I det andet Parti derimod var Intelligensen, og dér vilde man sikkert ganske anderledes have forstaaet at skatte hans Evner, ligesom han ogsaa selv dér vilde have faaet den Udvikling og Lærdom, som han meget godt følte, at han trængte til.

Paa dette Punkt af Skomager Holleufers aandelige Udvikling faldt han sammen i fuldstændig Modløshed. Han indsaa' klart, at hans Liv var forspildt, og at Faster Julles stolte Profeti nu ingen Sinde vilde gaa i Opfyldelse.

Men da en passende Tid var gaaet hen med Anklager og Selvbebrejdelser, spurgte han en Dag sig selv, om det da var ganske umuligt at gøre Dumheden god igen. Han gentog sit Spørgsmaal saalænge, indtil en indre Stemme svarede ham, at der vistnok var Tid endnu. Og da først denne mystiske indre Stemme var kommen til Orde, blev den snart særdeles veltalende og overvandt hurtigt alle øvrige Skrupler hos den ligesaa lydhøre som lærvillige Holleufer. Han forstod da efterhaanden af sig selv, hvad han havde at gøre, og navnlig, at han ikke vilde kunne finde nogen bedre Lejlighed end den forestaaende Grundlovsfest til den aabne og ærlige Tilstaaelse af sine Vildfarelser, som vilde være nødvendig. Det vilde gøre Opsigt! Man vilde lave store Øjne! Og i Venstre vilde de rase, — men de kunde have det saa godt, siden de ikke skønnede bedre paa ham, mens Tid var!

Saaledes modnedes da hos ham den Beslutning om at møde ved Højres Grundlovstog, der i den sidste Maaned havde opfyldt ham med Spænding. Han havde endnu ikke betroet den til nogen —

dels af Frygtagtighed, dels af snu Beregning, fordi han indsaa', at jo mere uforberedt hans Omvendelse kom over Folk, des mere overvældende vilde Virkningen blive.

„Thi“ — som han plejede at sige, idet han fiffigt lukkede det ene Øje — „Gamle Holleufer er nok en Poet. Men han véd sgu ogsaa nok, hvordan et Par Støvler skal skæres!“

III.

Da Holleufer endelig blev færdig med sin Barbering, traadte han et Skridt tilbage og betragtede sig i Spejlet med et vel-fornøjet Blik.

Det havde altid forekommet ham selv, at han havde et sjældent interessant og karakteristisk Ansigt, og det forbavsede ham, at ikke dets Træk straks aabenbarede for enhver, at han ikke var nogen almindelig Skomager. Han havde en høj, smal, stærkt tilbagevigende Pande fuld af opsvulmede Aarer og med to dybe Huler lige over Tindingerne. Hans Øjne var store og farveløse, og Haaret der allerede var graasprængt og tyndt ovenpaa Issen, bar han i Nakken saa langt, at det hang med krøllede Ender næsten ned til Skuldrene. Den store Næse havde hen ad Ryggen og ude paa Spidsen et rød-violet Anstrøg; men med Hensyn hertil havde Holleufer en god Samvittighed. Det var kun paa Søndagene og ved festlige Lejligheder, at han smagte Spiritus, og i det hele maatte selv hans politiske Modstandere indrømme, at han i Grunden var en stræbsom og særdeles respektabel Borger.

Han fuldførte nu samvittighedsfuldt sin Paaklædning. Mens alle Børnene efterhaanden samlede sig omkring ham i beundrende Beskuen, skiftede han Skjorte og Benklæder, fik Halsen lykkelig anbragt i det stive Kravetøj som i en skarp Tang og kæmmede omhyggeligt Haaret med Vand.

Netop som han skulde i Lag med den højst vigtige Opgave at binde Slipset, skiftede hans Ansigt pludselig Farve. Udenfor hørttes nemlig et Par Mennesker med stort Spektakkel at tumle ned gennem Kælderhalsen, og et Øjeblik efter aabnedes Døren af de to ventede Venner.

Først indtraadte Skæddermester Ziegler paa sin Klumpfod, svingende med sin Stok og udbrydende i et kraftigt „Leve vor gamle revnede Grundlov!“ endnu mens han stod i Døren. Han var en dværgagtig Skikkelse med et Hoved, der var ganske overgroet dels af et graat strittende Skæg, hvorfra en lille spids og rød Næse stak frem, dels af en vildtflagrende Manke, som han uafsladelig gennemfør bag i Nakken med den ene Haand.

Efter ham kom den mæskede Bagersvend Mikkelsen, en fuldkommen sjofel og forsoldet Fyr, hvem Feststemningen allerede saaledes havde overvældet, at han straks maatte sætte sig paa en Stol henne ved Døren, hvor han derpaa blev siddende ganske forvildet og gned sig med et gammelt rødt Lommetørklæde over sit flæskeskinnende Ansigt, mens han kæmpede med en ustandselig Hikke.

„Honnør!“ udbrod Skrædderen og begyndte øjeblikkelig at humpe gestikulerende frem og tilbage over Gulvet, saa Børnene forfærdet trak sig ind i Stuens mørke Kroge, hvor de blev siddende stille paa Hug som en Klynge blege Ansigter. „Nu skal vi Dælen klistre mig sla' et Alvorsslag for gamle salig Fredriks Grundlov, Holleufer! Fem Mark Alenen! Se nu at faa Tøjet paa dig, Skomager. Her er ingen Tid at spille, gamle Dreng! — Honnør! Hvad siger De, Madam? Nu gaar den godt igen, forstaar De, — fremad mod det stolte Hav!“

Grethe, der ikke havde rørt sig udenfor sin Køkkenhule, sendte herfra de to Gæster et forbitret Blik. Hun vidste godt, at det var disse to Drukkenbolte, der hvert Aar forlokkede hendes Mand og i Forening drak ham fuld for at kunne drive Løjer med ham bagefter. Hun lod derfor, som om hun slet ikke hørte Skrædderens Tiltale, og vendte ham haanlig sin skæve Ryg.

Heller ikke Holleufer havde hidtil sagt et Muk. Han havde i det første Øjeblik, da Vennerne traadte ind, set sig raadvild omkring i Stuen, som om han søgte et Musehul at krybe ned i. Nu sad han ubevægelig paa sin Skomagerstol, med en lang, mager Haand hvilende paa hver af de tynde Knæ, og stirrede stift frem for sig med sine store, glasagtige Øjne. Hans Ansigt var ganske blegt, og hans Kæber bevægede sig mekanisk op og ned, som om han sad og gumlede paa noget.

„Naa“, vedblev Skrædderen. „Se nu at komme i Støvlerne, Holleufer. Immer saa nøs han, den gamle Hollænder! Død og Pine, det er paa høje Tid, vi kommer afsted!“

„Ja, Død og — Pine“, hikkede den tykke Mikkelsen henne paa sin Stol.

„Op med Aanden, Skomager! Sidder han ikke dér og falder i Staver. Hvad er der i Vejen med dig? Faa nu Klæderne paa dig, gamle Dreng!“

„Jeg skal ingen Steder hen“, slap det endelig ud over Holleufers sitrende Læber.

Skønt Ordene blev udtalt med tykt og usikkert Mæle, kom de med et saadant Præg af Paalidelighed, at begge Gæster uvilkaarlig saa' op. Selv Grethe begyndte at blive opmærksom henne i sin Krog, og alle tre stirrede de tilsidst paa hinanden, som om de hver især umuligt kunde tro, at de havde hørt rigtigt.

„Hør nu Kammerat“, tog saa Skrædderen til Orde, idet han stillede sig op lige foran Holleufer, lænende sig med Hoftene mod sin Kæp, med en Haand i Siden, og Klumpfoden kastet over det raske Ben. „Hør nu en Gang“, sagde han og slog som af gammel Vane smaa virrende Slag med Hovedet efter hvert Ord: „Hvad er der i Stykker med dig? Er du krank? Jeg synes, du hænger saa blegt med Næbet. Holder du Rullekælder i Maven, gamle Skomager — hva'?“

Holleufer svarede kun med en uforstaaelig Brummen og forsøgte for første Gang at se Skrædderen brøstigt i Øjnene.

„Alvorlig ment“, vedblev denne. „Er du daarlig, Kammerat? Er det Madskebet, der er i Uorden? Det skal du ikke bryde dig om, Gamle. Vi ta'er os et Par ordentlige Tarmskrabere henne i Kælderen om Hjørnet, saa gaar den godt igen, skal du se! . . . Ikke sandt, du gamle Kringlevrider derhenne? — Honnør! Hvad siger De, Madam? Leve vor gamle revnede Grundlov! . . . Kom nu, Mikkelsen, saa ta'er vi gamle Holleufer under Hanken, og saa — fremad mod det stolte Hav!“

Men da Skrædderen nu virkelig gjorde Mine til at tage fat i Holleufer, brast endelig dennes Taalmodighed:

„Kan du la' mig være! Du har ikke noget med mig at skaffe, Ziegler! Naar jeg har sagt, at jeg ikke vil med jer, saa kan I vel lade mig i Fred.“

„Herre Gud, Holleufer!“ kvækkede den tykke Mikkelsen i næsten grædefærdig Tone. „Skal vi nu skænd's og sla's? Vi er jo bare kommen for at ønske glædelig Grundlov, Kammerat — det kan du da inte ta' fornærmelig op.“

Men for Skræddermester Ziegler, der var tumlet helt tilbage i Stuen ved Holleufers uventede Stød, begyndte der at gaa et Lys op. Han satte Kæppen i Gulvet en hel Alen foran sig, strakte sig frem paa sin Klumpfod, løftede sin lille spidse røde Næse i Vejret og udstødte en langtrukken Fløjtetone.

„Naa, saadan!“ udbød han derpaa og nikkede. „Saa det er dét, Katten render med i Næbet! . . . Ja, jeg har jo nok formærket det i den sidste Tid, at der har været noget gedulgt ved dig, Holleufer! Du stikker Halen mellem Bagstykkerne. Du har faaet Lugt paa Fedtefadet, hva'? — Maa jeg tillade mig det Spørgsmaal, har du maaske allerede meldt dig ind i Højre, Holleufer? Kanske agter du at vandre med i Provisoristtoget i Dag? Er det Meningen?“

„Har jeg sagt det?“ skreg Holleufer op og blev blodrød helt ned paa sin lange slunkne Hals.

„Honnør, min gamle Ven!“ afbrød Skrædderen og strakte afværgende Haanden frem. „Skal du ikke med i Dag, saa kommer du nok med næste Gang. For nu forstaar jeg, at det er dog saadan, det er fat med dig. Du vil i Højheden, Holleufer! Du er bleven sulten efter at slikke Tallerkningerne hos de store. Kanske spidser du Snuden efter at blive udnævnt til kongelig Hof-Lappe-skomager, hva'?“ —

„Hvad kommer det dig ved, hvad jeg gør? Skal jeg maaske gøre jer Regnskab for det? Skylder jeg jer noget? Har I noget at kræve ind her? Hvad vil I mig saa? Jeg har ikke haft Bud efter nogen af jer, og har I ellers noget at skal have sagt, kan I jo komme an!“

Holleufers pludselige Opbrusning og navnlig Ordene: „Komme an!“ virkede øjensynligt afkølede paa den lille halte Srædder. Han anbragte sig hende ved Døren i en theatralisk Stilling med Stokken ved Siden og sagde:

„Jeg mærker, at det er Alvor med dig, Holleufer. Du vil slaa Haanden af dine gamle Venner. Nu har vi ellers fulgtes som gamle Frihedskammerater i tyve Aar — men det Ord skal du alligevel ikke sige to Gange. Er du bleven Provisorist, saa er det forbi mellem os. Gør du, hvad du vil. Men den Dag skal du aldrig skue“ — her bankede han sig hitemæssigt paa sit Bryst — „da Lauritz Gudmand Ziegler svigter sin gamle Fane. — Kom, Mikkelsen, her har vi ikke mere at gøre. Vi to vandre støt vor lige Vej uden Slingren — fremad mod det stolte Hav!“

IV.

Da de to Venner havde forladt Stuen og med et Rabalder slaaet Døren i bag sig, sendte Holleufer en foragtelig Grimace efter dem, hvorpaa han vendte sig mod sin Kone for endelig hos hende at indhøste den forstaaende Paaskønnelse, som han længe havde glædet sig til.

Men Grethe nærmede sig ham med Tegn paa alt andet end Opbyggelse og sagde næsten skrækslagen, som om Talen gjaldt en paatænkt Forbrydelse:

„Er det virkelig dit Alvor, Holleufer, at du vil gaa med Højre?“

„Ja, min Tulle!“ sagde han og udviklede nu omstændelig for hende alt, hvad han i den sidste Tid havde tænkt og gennemlevet, Men hans Veltalenhed formaaede ikke at overvinde Grethes Betænkelighed; hun svarede i sin gamle modløse Tone:

„Jeg tror nu, det er lige galt, enten det er Højre eller Venstre. Du skulde følge mit Raad, Holleufer, og holde dig borte fra begge Dele, saa vidste man da, at du kom ikke i Ulykke.“

Disse Ord, som Holleufer mindst havde ventet, fyldte ham med en dyb Smerte. Han saa' anklagende paa sin Hustru og sagde højtideligt, næsten med Salvelse:

„Du taler som en Kvinde, Grethe! Du har ingen Forstand paa, hvad der gæver i Tidens Skød, og derfor snakker du, som du gør. Men vi andre, som ser Tegnene, forstaar du! — vi føler ogsaa, hvad der er vor Pligt i Farens Stund. Og gamle Danmark er i Fare, Grethe! Ser du ikke, det er Skiddet, der vil regere nu. Det er saadanne Folk som Ziegler og Mikkelsen, der vil frem og styre Land og Rige. Men skal vi taale det? Forstaar en Skrædder sig paa, hvordan Tingene skal være? Skal vi ikke lade Kongen om, hvem han vil samle i sit Raad? Og, Gud ske Lov, vi har en Monark, som — —“

Han blev afbrudt af de fjærne Toner fra et Horn, — Samlings-signalet henne paa Torvet, hvorfra Regeringspartiets Procession skulde udgaa.

Han fór op og fuldendte i Hast og under synlig Sindsbevægelse sin Paaklædning.

Da han tilsidst stod foran Spejlet, med sin gamle graa Cylinderhat trykket ned over det vandkæmmede Haar, med sin brune langskødede Bryllupsfrakke knappet stramt om sit slunkne Liv, og med Armene løftede som et Par Vinger, mens Grethe surmulende gav hans Klædning den sidste Bearbejdelse med en Petroleumsklud

og en Børste, blev han grebet af en pludselig Rørelse, fremkaldt af Spænding og allerede begyndende Forknyttelse.

Næsten med Taarer i Øjnene lagde han Armen om Halsen paa den svagt modstræbende Grethe og kyssede hende lydeligt midt paa hendes surmulende Mund. Saa tog han højtideligt Afsked med hver især af Børnene, som om han agtede sig paa en lang Rejse; og endnu i Døren vendte han sig om og sagde med et Fingerkys:

„Vær rolig, Grethemo'er! I Dag skal du ikke høre noget om mig, som du ikke kan være bekendt!“ —

Udenfor paa Gaden var det virkelig i Færd med at lysne. Endnu hang vel Skyerne med frynsede Rande ned over Tagene, men der var begyndt at komme Liv i dem; Himlen højnede sig . . . det var aabenbart: Solen kunde bryde frem, hvilket Øjeblik det skulde være.

Alligevel var der ikke den sædvanlige frejdige Borger-Selvfølelse i Skomager Holleufers Holdning og Miner, idet han nu i sit velbekendte Grundlovsskrud passerede den trange Møllerslippe. Stille sneg han sig ligesom paa Tyvesaalers langs med Murene i den tomme Gyde, og hver Gang et Vindu aabnedes over hans Hoved, eller han hørte Stemmer i sin Nærhed, dukkede han med Nakken og paaskyndede sin Gang.

Han var næsten naaet ned til Enden af Gyden, da han standede ved Lyden af Musik ude fra Hovedgaden, hvori Møllerslippen udmundede. Det var Processionen, der var i Anmarsch. Dens Forløbere — en Flok af Læredrenge, Kagekoner og Børn — begyndte allerede at passere forbi, og snart lød Hurraerne ganske nær.

Holleufer stod et Øjeblik tvivlraadig. Men idet Spidsen af den første Fane viste sig for Enden af Slippen, smuttede han ind i en Port og blev staaende der i heftig Uro, mens Processionen drog forbi.

Denne aabnedes af Byens Politibetjent, der marscherede frem med smaa, taktfaste Skridt, hvide Bomuldshandsker og med en Mine, der tydeligt røbede, at dette for ham var Aarets store Øjeblik, i hvilket han følte alles Øjne hvile paa sig med Beundring og Misundelse. Efter ham fulgte Musikken, to tynde og fire tykke Mænd med oppustede Kinder, allerede dryppende af Sved. Derpaa kom Festkomitéen, fire overlegne Herrer i elegante Sommerpaletots med store dannebrogfarvede Rosetter paa Brystet; dernæst Amtmanden med tilknappet Diplomatfrakke, gule Glacéhandsker, Guldbriller og forlorne Tænder; Borgmesteren i omfangsrig Uniform; værdige Medlemmer af Byraadet; den lille Præst paa flade Fødder, med Bomuldspapary og store blaa Briller; Byens Matador den store

Tømmerhandler med sit nye Ridderbaand, med hvilket hans politiske Slingren var bleven tøjlet; andre Handlende, lavere Embedsmænd og Byens Lærerstand. Herefter fulgte Bannerne tæt paa hinanden, først en Række store Dannebrogslag, baarne af Kudske med hvide Handsker og eskorteret af to Natvægttere med Blikskilt paa Brystet; derefter Haandværksmestrene med deres Lavgsfaner, ofte kun 4—5 Stykker om hvert Banner, men alle alvorlige og satte Mænd med Loyalitet fra Frederik den sjettes Tid og Bakkenbarter fra Christian den ottendes. Omtrent midt i Toget gik en større politisk Forening, hvis Medlemmer alle bar smaa, blomsteromvundne Dannebrogslag, hvorpaa der stod „For Gud, Konge og Fædreland“. Det var hovedsagelig ganske unge, langhalsede Mennesker, Kommiser og Kontorister med en paafaldende Mængde fremtrædende Adamsæbler. Foran hvert Hus, hvor der viste sig Tilskuere — især Damer — i Vinduerne, brød de alle ud i skrigende Hurraer, svingede med Hattene og sloges om de Blomster, som tilkastedes dem. Især blev den ungdommelige Jubel øredøvende, da de naaede det store Hjørnested skraas for Møllerslippen, hvor Amtmandens Damer stod klædt i hvidt paa Byens eneste Altan og modtog Befolkningens Hyldest med mekaniske Nik, som de havde lært af kongelige Personer. — Herefter kom nye Foreninger og nye Faner; men efterhaanden tyndedes Rækkerne, Musikken hørtes allerede ikke længer, og tilsidst sluttedes Toget af en Skare underlig slunkne Skikkelser, der gik tavse, ude af Trit, og saa' ned mod Jorden eller stift ud i Luften, som om de ikke hørte til her eller følte sig under Bevogtning. Det var Arbejdere fra Havnen, fra Bryggerierne, fra den store Tømmerhandlers Værft, Smaahaandværkere og Daglejere, hvem Frygt eller et ligefremt Paabud havde tvunget ind i disse Rækker. Man kom ved at se denne tavse Skare uvilkaarlig til at tænke paa det, det hele i Virkeligheden ogsaa var: et Ligtog — Frihedens pyntelige Ligbegængelse!

Allersidst i Toget, omgivet af en Flok hujende Dreng, kom „Fjotte-Karl“ som et Billede paa det triumferende Vanvid. Uanfægtet af Ungdommens Hyl og smilende som en Fyrste skridtede han strunk afsted med sine svingende Arme, som om han havde overvundet Verden og nu modtog usynlige Mængders Hyldest.

... Først da den sidste Støj var forsvunden, traadte Skomager Holleufer ud af sin Port. Hans Beslutning stod nu fast. Gennem den uddøde By og de tomme Gader søgte han ad en Genvej ud til Festpladsen.

V.

Amtmanden havde udbragt det sædvanlige korte men bevægede Leve for Monarken — en hel lille opløftende Bøn —; Præsten havde holdt en lang versificeret Tale for Danmark, og Byens berømt Agitator, den populære Prokurator Enevoldsen havde udført sit velbekendte store Grundlovs-Nummer, spækket med snart fraadende, snart humoristisk overlegne Udfald mod Modpartiet, et virkningsfuldt Potpourri af lidenskabelige Udbrud, Brandere, Avis-Anekdoter, By-sladder og virkelig Sagkundskab, der tilsidst hensatte Tilhørerne i vild Jubel.

Derefter var Ordet givet frit, hvilket var bleven benyttet — først af en ung ærgærrig Lærer ved Byens Realskole, der havde vakt Opsigt ved at gaa med en Guldknop i Halsen i Stedet for Slips og i den Anledning ansaaes for lidt af et Geni; dernæst af Byens Bitterfabrikant, der regelmæssigt optraadte ved enhver folkefestlig Lejlighed for der igennem at gøre Reklame for sin Mikstur.

Forsamlingen, der fra Tribunen, hvor Honoratiores opholdt sig, bredte sig Hoved ved Hoved ud over næsten hele den af høje Træer omhegnede Plads, var imidlertid begyndt at blive utaalmodig. De yderligst staaende trak sig allerede saa smaat tilbage til Beværtningsteltene mellem Træerne, og overalt ønskede man Afslutning for at kunne komme til Festmaaltidet, Dansen, Karusselen, Gyngen, Skiveskydningen og de andre Forlystelser, der var knyttede til Festen.

Ordstyreren, en yngre Læge, der havde skaffet sig Praksis ved at skrive Artikler om Parlamentarismens Fordærvelighed i Stiftsavisen, ringede paa sin Klokke.

„Er der ellers nogen, der begærer Ordet?“ raabte han og saa' ud over Forsamlingen.

I det samme opstod der for tredje Gang Røre lige ved Tribunen i Anledning af en Mand med graa Hat og brun Skødefrakke, der under Talerne havde trængt sig bestandig længere frem gennem Menneskemassen, og som nu atter stod med blottet Hoved, mimrende Mund, Hatten trykket ind mod Brystet, ganske bleg af Spænding, mens han strakte sin lange slunkne Hals frem for at tiltrække sig Dirigentens Opmærksomhed og bede om Ordet.

Det var Holleufer.

Da Ordstyreren endelig fik Øje paa ham, løftede han først studsende sine Bryn og spurgte derpaa ganske hvast:

„Vil De tale — her?!“

„Ja, Deres Velbaarenhed . . . det ønskede jeg gjerne“, fremstammede Holleufer med sit rustne Mæle.

„Hvad vil De tale om?“

„Jeg vilde tale noget om mig selv.“

Saasnart man paa Tribunen mærkede, at der var noget usædvanligt paa Færde, viste den iltre Agitations-Prokurator sig ved Balustraden. Han var en lille Mand med et rødviolet Ansigt og smaa, næsten sorte Briller. Da han fik Øje paa Holleufers kendte Skikkelse, glemte han ganske sig selv og udbød:

„Har man kendt Mage! Er det Dem, der vil tale. Hvad vil De her?“

„Jeg vilde gjerne aflægge en Bekendelse“, vedblev Skomageren lige uforstyrret af de omstaaendes Tilraab og den alt andet end smigrende Opmærksomhed, han blev Genstand for oppe fra Tribunen, hvor bestandig flere rejste sig op for at tage Urostifteren i Øjesyn.

„En Bekendelse!“ gentog Prokuratøren. „Hvad skal det sige? Hvad Fanden er det for en Bekendelse?“

„Det er om min Vildfarelse —“

„Deres Vildfarelse? . . . Hm! Det er en anden Sag —“ sagde Agitatøren. Han vendte tilbage til sine Venner, mellem hvilke der nu fandt en kort Raadslagning Sted, som endte med, at der blev givet Holleufer Tegn til, at han kunde komme op.

Ordstyreren traadte frem og ringede paa sin Klokke.

„Hr. Skomagermester Holleufer har Ordet!“

I første Øjeblik troede Forsamlingen, at det var en Spas af den gode Ordstyrer, og gav sig til at le. Men da man nu virkelig saa' Holleufers vandkæmmede Hoved dukke op over Trappen og dernæst hele hans lurvede Person træde hen foran det røde Klæde, hvormed Talerstolen var bedækket, brød man ud i lydelige Protester. Navnlig henne fra den Side, hvor de unge Mennesker med de mange smaa Dannebrogspaner havde samlet sig, hørtes der Hyssen og Haansord, og alle Vegne fra lød det:

„Væk med ham! — Vi vil ikke høre ham! — Ingen Skandaler her! — Det er uforskammet! — Ned med ham!“

Dirigenten søgte forgæves at tilvejebringe Ro. Han kimedede med sin Klokke, og først langt om længe skaffede han sig nogenlunde Ørenlyd.

„Den ærede Forsamling maa forholde sig rolig. De maa være overbevist om, at der intet upassende vil finde Sted, saa længe jeg

beklæder denne Plads. Jeg maa derfor anmode Dem om at høre den ær— at høre Taleren i Rolighed. Hr. Skomagermester Holleufer har bedet om Ordet for at faa Lejlighed til at aflægge en Tilstaaelse for denne Forsamling. Jeg tror, vi skylder ham at høre paa, hvad han har at sige.“

Efter disse Ord lagde Uvejret sig omsider; en forventningsfuld Stilhed indtraadte, og Dirigenten trak sig atter tilbage.

Imidlertid havde Holleufer staaet ganske ubevægelig og blot nu og da ført sin ene lange magre Haand skælvende hen over Haaret. Som alle Søndagstalere havde han stillet sig klods op ad Skranken, med de flade Hænder hvilende paa dennes Rand, paa hvilken han ogsaa til almindelig Morskab havde anbragt sin Hat lige foran sig.

Men idet han nu løftede sig paa Armene og hældede sig frem for at begynde, var det med ét, som om der blev slaaet en Dør i Laas inde i Hovedet paa ham. Af sin Tale, som han hele den sidste Maaned havde studeret paa, og som for ikke et Sekund siden havde været ham fuldstændig nærværende lige fra Begyndelsen til Enden, huskede han pludselig ikke et Muk. Hvad er det? tænkte han. Hvad er der i Vejen med mig? — Skulde jeg virkelig — — han mindedes med Skræk, at han, for at faa Mod, havde været inde i et af Beværtningssteltene og drukket et Par Glas — Skulde jeg virkelig ogsaa denne Gang have faaet for meget? Men det kan dog ikke være muligt; det var jo kun to smaa bitte Snapse og en Spids.

Han blev ganske forvirret; alt løb rundt for hans Øjne. Hans Hoved var som en summende Bikube, hvor Ord og løsrevne Sætninger fløj ud og ind, uden at han kunde faa fat paa dem.

Fra Forsamlingen begyndte man at raabe:

„Naa, hvad bliver det til?“ — „Han har nok glemt Mundlæderet!“ — „Det maa han vist ogsaa hellere bruge til at forsaale Støvler med!“

Gode Gud! tænkte han og følte sig ganske stiv i Ansigtet — Hvad er dog dette? Hvad skal det blive til? Det er en skrækkelig Ulykke! Hvad skal jeg gøre? Og hvad vil Grethe sige?

Skönt Folk blev ved at raabe, var det ham ikke muligt at løsrive sig fra Fordybelsen i, hvorledes hans Kone vilde modtage ham, dersom han i Dag led Nederlag. Han gennemlevede i et halvt Minut alt, hvad han i saa Fald vilde komme til at lide, fantaserede sig til enhver Ydmygelse, enhver Forhaanelse, mens hans Legeme gennemrystedes af en forunderlig Kulde, der ligesom steg op nede fra hans Fødder.

„Han er jo drivende fuld! Det er en Skandale!“ hørte han nu en Stemme sige lige under ham, og disse Ord vakte ham som et Knappenaalsstik til Besindelse.

Med et Udtryk af Fortvivelse, der just passede godt til Lejligheden, løftede han som med et Ryk den ene Haand raskt i Vejret og gav sig til at tale.

Han vidste i Begyndelsen ikke selv, hvad han sagde. Det var Ord om gamle Danmark, om Kongehuset, om Fædrenes Bedrifter, om stolte Minder. Gudsfornægtere og Fædrelandskærlighed. Først da han hørte En raabe „Hør!“ gik det pludselig op for ham, at det var selve den saa omhyggeligt indstuderede Tale, der nu flød mekanisk over hans Læber. Dette gjorde ham ganske betuttet, især da han snart mærkede, at han var begyndt i den forkerte Ende og om et Øjeblik maatte være ved Slutningen. Men da nu dog Traaden i Talen var genfundet, og da snart nye opmuntrende „Hør“ og „Bravo“ lød op til ham fra Forsamlingen, genvandt han efterhaanden sin Fatning. Det var, som om han tæde op udvendig og indvendig. Der kom Liv i hans Tale. hans Røst hævede sig; og inspireret af det Hav af spændt lyttende Hoveder, som han nu bestandigt tydeligere saa' bølge frem af Taagen for sit Blik, begyndte han tilsidst at gestikulere, at indtage oratoriske Stillinger og give sin Røst den højtidelige Bæven, der forekom hans eget Øre uimodstaaelig.

Da Talens Slutning var naaet, tog han saa udenvidere fat paa den oversprungne Begyndelse:

„Hvorfor er jeg her? Hvad har jeg at gøre i denne Forsamling? Hvorfor er jeg ikke derude, hvor der raabes paa Frihed og Fremskridt og Arbejdernes Frigørelse? Jo, mine ærede Tilhørere, — jeg er her, fordi jeg har følt inde i mit Hjærte, at dérude har jeg ikke længer noget at gøre. Jeg er her som den Blinde, der er bleven seende, og som den Halte, der er bleven gaaende. Ja, mine ærede Tilhørere, jeg har vandret frygtelig i Mørke og Hovmod; men nu har jeg — Gud ske Lov! — faaet Øjnene op for den Ulykke og Fordærv, hvori de andre vil styrte vort gamle kære Fødeland. Jeg har sét, at Arbejdernes sande Venner, de er ikke derude, hvor de nu raaber paa Fremskridt og Frigørelse. Nej, mine ærede Tilhørere: Arbejdernes sande Venner, de er her! Og det vilde jeg ønske og bede til vor almægtige Fader i Himlen, at Arbejderne i hele Landet snart vilde faa Øjnene op for, hos hvem de har deres Støtte, og hvem der er deres sande Velgørere.“

Efter den enstemmige Tilslutning, som disse Ord fremkaldte, fortsatte han med stedse større Mod og Lidenskabelighed. Og da han havde forbrugt sin Tekst, begyndte han dristigt at improvisere. Han gav sig til at udstøde rasende Forbandelser mod Venstre og Socialisterne, udslyngede de frygteligste Beskyldninger mod disse Partiers Førere og kaldte dem Tyve og Røvere, der alene ledte

Folket paa Afveje for at kunne mele deres egen Kage. Og hidset af det stadig mere larmende Bifald, som hans Ord vakte, talte han sig efterhaanden op i en vild Ekstase. Han følte, at hans Livs store Øjeblik nu endelig var kommen. Denne Jubel, disse Hurraer og Bravoraab, der tilsidst næsten efter hver Sætning brusede op imod ham, gjorde ham fuldkommen ør. Han tabte ganske Herredømmet over sin Fantasi, begyndte at fortælle om de Forfølgelser, han havde været Genstand for, og fremstillede sig som en Martyr, hvis Enfold og Uegennyttighed man skændigt havde benyttet sig af.

Hvad der herefter skete, erindrede han senere kun uklart og stykkevis som en Drøm. Han huskede, at han sluttede med et skrigende Jubel paafulgt „Længe leve Ministeriet Estrup!“ — at han derpaa selv maatte frem og modtage Hyldest; at Ordstyreren klappe ham paa Skuldren, og Prokurator Enevoldsen trykkede hans Haand; at Folk trængte sig omkring ham, da han kom ned imellem Mængden; at en Skare unge Mennesker med Dannebrogssflag raabte „Leve Holleufer“ og førte ham bort til et langt Bord mellem Træerne, hvor de drak Punsch af store Terriner og sang og skreg Hurra, mens der rundt om blev tændt kulørte Lys i Grenene som i et Æventyrland: at han herfra blev ført ind i en stor Telthal med Lysekroner og Blomster, hvor alle Byens fine Folk var samlede; at han her fik Vin, der lignede Sæbeskum og prikkede i Næsen som et Brev Knappenaale; at Amtmanden kom hen og klinkede med ham og sagde ham nogle anerkendende Ord; at han derpaa igen blev ført ud i det fri, hvor et Par unge Mennesker atter tog ham under Armene, mens der oppe under Himlen blev brændt Fyrværkeri med Raketter, Guldregn, Kanonskud — — — — —

Imidlertid sad Grethe hjemme i Kælderen i Møllerslippen og lappede Børnenes Tøj ved Lyset fra den lille kuppelløse Lampe, der kastede et grelt Fattigdomsskær over det usle og fugtige Rum. Børnene var alle forlængst bragt til Ro, og en uhyggelig Stilhed trængte sig omkring hende fra den uddøde By, hvorover kun det gamle Kirkeur nu og da ligesom søvndrøkkent rungede.

Grethe var saa vant til at have Holleufer omkring sig Dag og Nat, at hun følte sig ganske beklemt i denne Ensomhed. Al hendes Uvillie imod ham var forsvunden, og hun ønskede blot, at hun havde ham vel hjemme hos sig igen. Hun saa' op paa det lille Vækkerur paa Væggen; Klokkeren var tolv. Hun frøs og var søvniq, men havde ikke Mod til at gaa i Seng; og mens hendes uformelige Krop sank mere og mere sammen, og Øjnene — trods Arbejdet — faldt halvt i, drømte hun sig atter tilbage til hine lykkelige Dage, da der endnu

ingen Politik var til i Verden, og da Holleufer og hun levede fredeligt i deres Kælder uden at tænke paa andet end paa dem selv og Børnene.

Pludselig vakttes hun ved Sang og Spektakel, der nærmede sig gennem Slippen. Hun kastede sit Arbejde og rejste sig hastig op, — hun kendte disse vilde Hyl og slog fortvivlet Hænderne sammen over Hovedet. Dér var de med ham! Menneskesværmen naaede snart Huset, og gennem Hurraraab og Sang hørte hun nu Holleufers Stemme:

„Tak, Venner! — Tak! — Dette har været en stolt Dag. Leve vort gamle Fædreland! Held og Hæder følg det! — —“

„Leve Holleufer!“

Ny Jubel, nye Skrig.

Grethe var sunket ned paa en Stol og begyndt at græde af Skam og Fortvivlelse.

Endelig stilnede Spektaklet; noget rumsterede udenfor paa Trappen, og Holleufer traadte ind.

Hans graa Cylinder sad fladtrykt bag i Nakken, Kraven var gaaet op, Benklæderne stod aabne, og de stive Øjne var ligesom kantede med røde Silkebaand.

Ved Synet af ham i denne Tilstand brød al Grethes Forbitrelse frem paany.

„Naa. er du dér, dit Svin!“ raabte hun. „Og det var dig, der lovede at komme hjem som et ordentligt Menneske, og saa møder du her med hele Trynen fuld —“

Men Holleufer var i Aften ikke for Katten og gav hende øjeblikkeligt Svar paa Tiltale.

„Ti stille, Kvinde!“ tordnede han, som han stod dér med Ryggen støttet op ad Dørstolpen. „Respekt, siger jeg dig! Tror du maaske, det er Sjøvere og Banditter, der har fulgt mig hjem i Aften. Respekt, du! Jeg har drukket Champagne med Amtmanden, om du vil vide det . . . og de har raabt Hurra for mig, og det var Byens fineste Folk, forstaar du . . . Kan du høre? . . . De raaber paa mig . . . De vil ha'e, jeg skal tale . . . Gaa væk, du — jeg skal op og tale — for Kvinden — —“

Han gjorde virkelig Mine til at stolpre op ad Trappen igen. Kun med yderste Besvær holdt Grethe ham tilbage og fik ham overbevist om, at der var ganske stille paa Gaden. Og uden at bryde sig om al hans vedvarende Snak om Amtmanden og Prokurator Enevoldsen og Champagne og hans storartede Tale, som hun altsammen antog for drukkent Pral, gav hun sig derpaa udenvidere til at klæde ham af og hjælpe ham i Seng.

VI.

Det var ikke med de lystigste Følelser, at Holleufer den næste Dag endelig krøb op af Sengen for igen at tage fat paa sin vante Dont. Det var i det hele ikke den hyggeligste Stemning, der denne Formiddag hvilede over den lille Kælderstue. Holleufer mærkede snart det Uvejr, som trak sammen over hans Hoved henne fra Grethe, der fra sin Køkkengrotte saa' paa ham med et galdegult Blik og sprudede Gnister som en Kat, blot han nærmede sig hende. Thi Klokken var bleven næsten ti, før Holleufer kom op af Dynerne, og hele Natten, havde han ligget og kastet sig urolig i Sengen og skreget højt i Søvn, snakket om Amtmanden, raabt paa Champagne og holdt Taler.

Nu sad han ganske slatten paa sin Skomagerstol, bleg om Næbet, med belagt Tunge, en styg Smag i Munden og Fornemmelsen af at have nævestore Knuder i Panden.

Om hans Hoved hvilede ligesom en vammel Taage. Han vidste endnu ikke, hvad der var Drøm, og hvad der var Virkelighed, eller om det endog muligvis altsammen var en Drøm. Det var først efterhaanden, han formaaede at slaa fast, at i det mindste hans Tale og den Jubel, den havde vakt, var en uomstødelig Kendsgerning. Men i den glade Bevidsthed herom blandede der sig snart en Frygt, der gjorde ham ganske modløs — Frygten for, at han ved sine senere Foreteelser, dem han nu ikke længer huskede, kunde have forstyrret det gode Indtryk, hans første Optræden havde gjort. Dog, han trøstede sig med, at det i hvert Fald nu var erkendt, at han virkelig havde Talegaver og var en Poet — og for hundrede Gang gennemlevede han i Tankerne Gaarsdagens Begivenheder og berusede sig i Erindringen om sine Tilhøreres Hurraer, om Prokurator Enevoldsens Haandtryk og Amtmandens naadige Smil.

Derimod var der ingen særdeles Forelskelse at spore i det Blik, hvormed han derefter skævede til Bunken af saaleløse Tøfler og skimlede Sko, til hvis Selskab han nu atter ubarmhjærtig skulde synke ned. Han forstod egentlig slet ikke længer, hvad Meningen med dette var. Hvorledes var det dog gaaet til, at han, som formaaede med sit Geni, sin Tales Ild at opflamme Tusinder — at han af Skæbnen var bleven anvist en Lappeskomagers ydmygende Stilling? Hvad var Hensigten hermed? Og skulde der aldrig — selv efter, hvad der i Gaar var passeret — ske nogen Forandring heri?

I et Par Timers Tid havde han vel siddet og grundet over dette, mens han tankeløst satte Lapper under Ligbærer Hansens

Sko, der skulde helforsaales — da han pludselig løftede Hovedet ved at høre Lyden af et Par fine Knirkestøvler, der kom ned ad Kældertrappen, og derpaa af en behandsket Kno, der bankede paa Døren.

Holleufer sprang op og stirrede hen imod Indgangen — som ventede han næsten at se selve Æventyrets Fe træde ind i hans Stue.

Dette var det paa en Maade ogsaa, dog i Prokurator Enevoldsens lille forvoksede Skikkelse med det røde Ansigt og de smaa sorte Brillerglas. Han blev staaende i Døren og saa' op mod Loftet, som frygtede han at komme til at støde Hovedet imod det; hostede derpaa bag sin Haand, som om Kælderluften slog hans Lunger med Forfærdelse, og traadte endelig ind.

„Lad Dem ikke forstyrre“, sagde han, da han saa' den Forvirring, som hans Tilsynekomst bevirkede hos alle i Stuen. „Jeg vilde blot gjerne bringe Dem min Tak for i Gaar, Hr Skomagermester Holleufer! Jeg tror, jeg gør mig til Tolk for den almindelige Mening, naar jeg udtaler min Glæde over den Overraskelse, De i Gaar beredte alle loyale Borgere. Jeg vilde gjerne i samme Anledning udbede mig et Øjeblikks fortrolig Samtale med Dem. De er jo nok saa god at skænke mig et Par Minutter af Deres Tid ikke sandt?“

Holleufer tørrede fortumlet en Stol af med sit Skødskind, og Prokurator Enevoldsen satte sig paa Kanten af den, med Stokken mellem sine Ben, mens Grethe henne i sin Køkkengrotte var i Færd med at tabe baade Næse og Mund.

„Mit Ærinde til Dem, Hr. Holleufer“, begyndte Prokuratøren idet han med udspilede Fingre trykkede sine mørke Brillers tætttere ind mod Øjnene, saaledes som han plejede, naar han stillede sine Fælder. — „Mit Ærinde til Dem, vil De maaske finde, er af en lidt ejendommelig Art. De har sandsynligvis af Aviserne set, at Partiet til i Eftermiddag har berammet et større politisk Møde ude i Gandlejre Krohave, hvortil navnlig Egnens Landbostand og Arbejderklassen er bleven indbudt. Nu var det, vi vilde søge at formaa Dem, Hr. Holleufer, til at indfinde Dem ved dette Møde og dér at gentage den Tale, De i Gaar holdt for os. Forstaar sig, Meningen er ikke, at det behøver at være en nøjagtig Gentagelse — ingenlunde. Hvad det for os fornemmelig kommer an paa er, at De betoner den Skuffelse, Venstrepartiet i enhver Henseende har beredt Dem, og navnlig fremhæver den Passus, at det er os — Højre — der er Arbejdernes sande Venner. De vil forstaa, hvilken Betydning man nødvendigvis maa tillægge en saadan Udtalelse af en Mand som Dem, der — om De end bærer Mesternavnet — dog i

Ordets bedste Forstand kan siges at være en Haandens Arbejder. Dette er netop, hvad der ogsaa udtrykkes i den hædrende Omtale af Dem, som De maaske har set i Avisen for i Dag — —“

„Staar der noget om mig i Avisen?“ udbød Holleufer, rejste sig halvt og blev ganske bleg.

„Naa, De har endnu ikke set det. Jeg har — — der er til Referatet af Festen i Gaar knyttet nogle Bemærkninger om Dem. Jeg mente, det var rigtigst særlig at fremhæve Betydningen af Deres Deltagelse, især hvis vi — hvad jeg altsaa nu haaber — tør gøre Regning paa Deres Bistand i Dag og maaske fremdeles ved en Række andre Møder, som Partiet i den nærmeste Fremtid agter at afholde rundt i Kredsen. Og, ikke sandt, det tør vi jo nok?“

„Gud, dersom De tror, jeg egner mig, Hr. Prokurator. — Men hvad er det, der staar om mig i Avisen?“

„Ja, det vil De nu altsaa faa at se. — Jeg maa ikke glemme at tilføje, at det er en Selvfølge, Hr. Holleufer, at De i enhver Henseende vil blive holdt skadesløs for den Tid og de Kræfter, De vier os. Og dette gælder ikke alene for i Dag, men overhovedet for enhver Tjeneste, De muligvis fremtidig vil kunne yde Partiet i den Kamp mod de revolutionære Elementer, som vi nu agter med forøget Stykke at føre.“

„Gud, derom har jeg aldrig tvivlet, Hr. Prokurator!“

„Ja, saa er mit Hverv jo sluttet. Maa jeg takke Dem for Deres Redebonhed. Jeg venter altsaa at se Dem i Eftermiddag i Gandlejre. Jeg vilde gjerne tilbyde Dem Plads paa min Vogn, dersom jeg ikke ansaa' det for rigtigst, at Deres Tilstedeværelse fik mere Udseende af at være uopfordret. Ifald De derimod vil være parat Kl. 3, skal en Vogn med nogle andre Partifæller her fra Byen, der ønsker at deltage i Mødet, holde udenfor Deres Dør. Jeg tør maaske — uden at være paatrængende — minde Dem om, at De, dersom De mulig skulde behøve det, endnu i Dag kan henvende Dem paa Kontoret, hvor Deres Ønsker i enhver Henseende saa vidt muligt vil blive imødekommet.“

Saasnart Prokurator Enevoldsen var ude af Døren, sprang Holleufer hen til Skabet efter sin Hat og Frakke. Han vilde straks løbe hen i Ølkælderens om Hjørnet for at se Avisen. Men pludselig kom han til at tænke paa, at han derhenne sandsynligvis vilde træffe Ziegler og Mikkelsen, hvad han i Øjeblikket ikke havde overvættes stor Lyst til. Saa sendte han i Stedet den ældste af Pigebørnene hen til Aviskontoret for at hente det omtalte Nummer.

„Du behøver bare at sige, at det er fra mig!“ raabte han efter hende. „Saa faar du straks, hvad du forlanger!“

Derpaa begyndte han at vandre med lange Skridt op og ned ad Gulvet og stillede sig tilsidst med korslagte Arme op foran Grethe, der var sunket ned paa en Stol og derfra stirrede paa ham med et Udtryk, som om hendes Smule Forstand var gaaet fuldstændig i Staa i Hovedet paa hende.

„Naa! Hvad siger du nu, min Tulle!“ udbrod han. „Har jeg saa haft Ret eller har jeg ikke? Saa' du, hvem der var hernede, og hørte du, hvad han sa'e? Naa! Hvad siger du saa? Du har altid snakket om, at jeg gjorde for meget ud af mig selv, og at jeg bare skulde holde mig til Skomageriet. Jo vist! Kan du nu se, at jeg virkelig havde Ret. Jeg vidste det nok, at det skulde komme frem en Gang, naar jeg bare kom paa det rette Sted. Og nu har de forstaaet mig. — — Hvor bliver den Tøs af med Bladet? — — Hørte du det, Grethe; de begynder allerede at skrive Artikler om mig. Og nu kommer de med Wienervogn for at hente mig, bare for at faa mig med. Kan du se! De forstaaer mig! La' du Mærke til, hvor fint han snakkede til mig, Grethe? Det var næsten, som om jeg var over ham allerede, ikke sandt? Det var ligesom Sukker, hva'? Jo, de véd nok, hvad jeg duer til, at her er Poesi indenfor Panden. — Hør du, Grethe; vi maa gøre lidt i Orden hernede, for — hvem véd? — kanske kommer der flere efter. Du skal se, det bliver bedre endnu. Kanske kommer Amtmanden selv — eller Grosserer Falkenberg, du! — — Men hvor bliver dog den Tøs af med Bladet? — —“

Endelig kom Pigebarnet ganske forpustet løbende.

„Hør, Fa'er! Véd du, hvad de siger ude i Byen?“

„I Byen? Hvad siger de?“

„Olsens Anton sa'e, at du var løbet over til Fjenden.“

„Til — — Hvad svarede du paa det?“

„Jeg sa'e, at det kunde kan selv være.“

Hvor det Barn dog har arvet mit Geni! tænkte han. — „Hvor har du Bladet, Rosalinde?“ sagde han højt.

Han rev det i det samme ud af hendes Hænder og kastede sig over det som et hungrende Dyr.

„Udland — Kornpriserne“, mumlede han. „Her er det! Grundlovsfesten — truende Himmel — brød Solen frem. — Hvor er jeg? Hvor er jeg? — tusinder af Deltagere — Venstre og Socialisterne — forsvindende lille Klat. — Hvor er jeg? — Bevæget udbragt Leve

for hans Hs. Majestæt Kongen. — Pastor Møllers aandfulde Foredrag. — — Her kommer det! Her er jeg!“

Først læste han det under synlig Bevægelse tre Gange stille for sig selv. Saa gentog han det to Gange højt og med salvesfuld Stemme for Grethe, der vedvarende sad som forstenet henne paa sin Stol og aabenbart endnu ikke var bleven enig med sig selv om, hvorvidt hun skulde optage det hele som Spøg eller Alvor. Hun havde før haft Eksempler paa, at Folk havde drevet grovkornet Spas med hendes Mand, og hun vidste, hvor let han lod sig lokke i en Fælde.

Holleufer læste:

„Dagens Helt blev dog uden Tvivl Hr. Skomagermester Holleufer fra Møllerslippen. Denne Mand har hidtil været kendt som en ivrig Tilhænger af Venstre, til hvis dygtigste og nobleste Personligheder han ubetinget altid har hørt. Sandsynligvis netop derfor har han indenfor dette Parti ikke nydt den Anerkendelse, han kunde have fortjent, men snarere været en Skive for denne Samling af raa Elementers Spot og Grin. Man vil andet Sted i Bladet med Interesse læse Referatet af Hr. Holleufers aabne og kække Tilstaaelse af hans Vildfarelse, og vi skal her blot tilføje, at vi med særlig Glæde hilser Hr. Holleufer velkommen i vore Rækker, idet vi i hans uforbeholdne Tilslutning ser Begyndelsen til det Omslag i Stemningen hos de arbejdende Klasser, hvorom vi længe har spaaet. Arbejderne og de mindre Haandværkere er endelig bleven trætte af det afmægtige Venstres store Ord og tomme Løfter og har indset, at de i os har deres eneste naturlige Støtte. Hr. Holleufer er for vor By den Svale, der bebuder os en snarlig Sommer.“

Da Holleufer for femte Gang læste disse Ord, blev han grebet af en dyb Rørelse, og to Taarer gled ham ned ad Kinderne. —

Paa Slaget 3 holdt Vognen udenfor Døren. Det var dog ikke den flotte Landauer, som Holleufer i sit Overmod havde ventet sig, men en af Vognmand Jansens gamle Charabanc'er, paa hvilken der sad en Samling Personer, der paafaldende mindede om nogle af de tavse og indadvendte Skikkelser, som Dagen i Forvejen havde sluttet Grundlovstoget.

Holleufer blev højlig skuffet, da han gennem Vinduet fik Øje paa dette Selskab. Der var Arbejdsmand Frandsen, Kuldrager Munksgaard, Tømmerkarl Svendsen og flere. Hvad skulde det sige? Skulde han sidde mellem saadanne Personer?

Da genkendte han oppe hos Kusken et af de unge flotte Mennesker, der om Aftenen havde fulgt ham hjem. Dette formildede ham. Han satte sin Hat paa Hovedet, tændte sig en lang Cigar, som han havde ladet Rosalinde købe hos Urtekræmmeren, vinkede Farvel med Haanden og skred ud paa Gaden.

VII.

(*Et Udtog.*)

Der oprandt nu en lykkelig Tid for Holleufer. Hele Sommeren gik hen med Møder, ved hvilke han vel i Almindelighed ikke fik Lov til at optræde som egentlig Taler, men hvor han skulde være til Stede som det levende Vidnesbyrd om „Strømkæntringen“ og ved Mødets Slutning fremstille sig med en angerfuld Bekendelse.

Holleufer var efterhaanden bleven saa fortrolig med denne Rolle, at han ganske mekanisk lagde sit Ansigt i de rette Folder og afhaspede sine Jeremiader. Og alligevel ansaaes hans Optræden for saa betydningsfuld, at andre Valgkredse undertiden „laante“ ham til Afbenyttelse.

Imidlertid blev Skomageriet naturligvis lagt paa Hylden. Agitationskomiteen underholdt, især i Begyndelsen, hele Familien saa rigeligt, at Grethe endelig indsaa', hvor uretfærdigt hun havde bedømt sin Mand, og med ét gjorde ham til Genstand for en formelig Afgudsdyrkelse. Holleufer modtog hendes sene Hyldest med mild Overbærenhed. Der var i det hele kommet noget næsten forklaret over ham, siden han nu havde faaet Lejlighed til ganske at hengive sig til det, der for ham stod som hans Livs egentlige Bestemmelse, Dyrkelsen af hans poetiske Kald. Hver Dag, naar han ikke var bestilt til et Møde, sad han hjemme og udfærdigede i sit Ansigts Sved lange Digte til „Danmark“, „Til vor Drot“, „Til Sønderjyderne“ o. s. v., hvilke Stiftsavisens Redaktør efter Ordre fra Agitationskomiteén lod trykke bag i sit Blad lige foran Avertissementerne.

Idéen til disse Poesier undfangede han paa ensomme Vandringer ude i Byens Anlæg, hvor han spaserede frem og tilbage

gennem Alléerne i en af Amtmandens aflagte sorte Frakker og med Præstens gamle sorte Cylinder bag i Nakken — søgende at tiltrække sig de forbigaaendes, især Damernes, Opmærksomhed ved at vandre dem forbi ligesom hensunken i dybe Tanker. Undertiden, naar han saa' et større Selskab nærme sig, standsede han endog og stirrede 'fortabt op i Løvet eller gav sig til at skrive inde i sin Haand paa en Lap Papir, som han tog op af sin Baglomme.

I det hele havde han efterhaanden tillagt sig forskellige fornemme Vaner. Saaledes mødte han regelmæssig hver Søndag til Højmessen; og hver Formiddag, naar Byens Honoratiores spaserede Morgentur paa „Eng-Promenaden“, saaes ogsaa Holleufer skride afsted med de lange Arme paa Ryggen, hilsende forbindtlig paa enhver lys Damekjole og nobel Herredragt, han mødte.

Indenfor selve Højre-Partiet var man efterhaanden bleven meget misfornøjet med den uforholdsmæssige Begunstigelse, Holleufer nød af Partiets Kasse, og den overdrevne Betydning, der blev tillagt en saa latterlig Persons Omvendelse. I et Komitémøde blev Sagen endog bragt frem til Drøftelse; men den erfarne Prokurator Enevoldsen overvandt snart enhver Betænkelighed.

„Vi maa sandelig i Begyndelsen tage, hvad vi kan faa; ellers kommer vi aldrig videre. Det gælder om at bane Vejen for de mere værdifulde Elementer blandt vore Modstandere og give disse Mod til at komme til os. At Hr. Holleufer er en latterlig og indbildsk Person er uomtvisteligt; men netop derfor bør vi foreløbig behandle ham med al mulig Hønnør. Naar Folk overbevises om den rigelige Støtte selv et saadant Individ finder hos os, vil det efterhaanden vække Eftertanken ogsaa hos dem, hvis Tilslutning vi fortrinsvis ønsker os. Naar dette er sket, kan vi altid lade Hr. Holleufer og Konsorter skøtte sig selv.“

Saaledes levede da den forhenværende Skomager ret et Slaffenliv og blev for hver Dag mere og mere nærgaaende og anmassende i sin Optræden. Han formelig svulmede af Selvfølelse, begyndte endog tilsidst at kritisere Partiets Ledelse og give Prokurator Enevoldsen overlegne Raad; og overalt brovtede han med, at det var ham, Partiet fortrinsvis skyldte den overordentlige Tilslutning, det i den sidste Tid havde faaet.

Trods dette Overmod kunde Holleufer ikke undgaa at lægge Mærke til, at hans Stjerne begyndte at dale. Ministeriets energiske Fasthed i Forbindelse med Uenighed i Oppositionens Rækker havde virkelig i Sommerens Løb drevet mange af dette Parti — og det ikke af de mindst formaaende — over i Højres Lejr. Holleufer mente Gang efter Gang at have Grund til at beklage sig over Til-

sidesættelse, der endog gik saa vidt, at Avisens Redaktør rent ud nægtede længer at trykke hans Poesier og — da Holleufer i den Anledning blev højroestet paa hans Kontor — ligefrem viste ham Døren med en Bemærkning om, at han „gav hans Smørierer Fanden“. Amtmanden hilste ham ikke længer paa Promenaden, og han modtog ikke mere Anmodninger om at assistere ved Partiets Møder. Af samme Grund ophørte tilsidst ogsaa Tilskudene fra Agitationens Kasse, og da Holleufer derfor — drevet af Nøden — henvendte sig paa Kontoret hos Prokurator Enevoldsen, kom det her til en Ordstrid, der endte med en lovformelig Opsigelse.

„De vil altsaa behage at forstaa“, ytrede Prokuratøren, der hele Tiden havde talt i en tør, forretningsmæssig Tone og hverken budt ham Stol eller givet ham Haanden. „De vil altsaa behage at forstaa, at der fremtidig ikke vil tilflyde Dem Understøttelse af Partiets Midler, ligesom De heller ikke tør forvente nogen særlig Opfordring fra vor Side til at optræde paa Partiets Vegne.“

Holleufer, der var kommen derhen med den Bestemmelse at opføre en Scene, og som ogsaa var begyndt med en hoven Opbrusning, blev ved disse Ord ganske tam. Det gik nu først op for ham, hvad den egentlige Mening var, og han blev grebet af en frygtelig Angst.

„Det kan da ikke være Deres Alvor“ — fremstammede han — „Vil De ikke bruge mig mere? Hvad skal jeg da tage mig for.“

„Hvad De skal tage Dem for? De har jo Deres Haandværk, som De vist i en altfor overdreven Grad har forsømt. De kan dog vel umuligt have tænkt, hele Deres Levetid at blive underholdt af os.“

„Mit Haandværk? De glemmer nok, at jeg har lagt mig ud med alle mine gamle Kunder, fordi jeg er bleven Højre. Og hvor faar jeg nu andre fra?“

„Ja, det kender jeg slet ikke noget til. Jeg mener dog, at enhver dygtig Haandværker nok kommer frem. Men jeg indrømmer rigtignok, at man ikke med nogen særdeles Tillid sender sine Støvler til en Skomager, der skriver Vers.“

„Aa, Hr. Prokurator!“ tiggede Holleufer nu ganske ydmygt: Knæene rystede under ham. „Det kan ikke være Deres Mening. De maa dog huske paa, hvad jeg har ofret for den gode Sag. Jeg har Kone og mange Børn, Hr. Prokurator. Vi har ikke Brød i Huset. Ak, Gud, hvad skal jeg gøre? Tænk dog paa, gode Hr. Prokurator — —“

„Det nytter ikke, vi taler mere herom“, afbrød Hr. Enevoldsen kort og koldt. „Min Tid tillader mig ikke at beskæftige mig mere

med Dem. Dersom vi skulde underholde alle dem, der har skiftet Anskuelse i denne Sommer, fik vi nok at gøre. Vi formelig bestormes i denne Tid af saadanne Folk. Derfor maa denne Samtale være afsluttet. Farvel!“

Som i Blinde tumlede Holleufer ned ad Trapperne. Det sortnede for ham; han havde en Fornemmelse, som om han gik og vadede i et oprørt Hav og hørte Grethe og Børnene skrigte fra Dybet.

Først da han kom ud i den friske Luft, genvandt han nogenlunde Besindelsen og strøg sig ned over Ansigtet, ligesom for at stryge bort den Taage, der havde lagt sig for hans Øjne. Et dumpt Raseri kæmpede i hans Bryst. — Og det havde de budt ham! Saaledes behandlede de En, der havde gjort Partiet saa store Tjenester! — Men det skulde de komme til at undgælde for! Han skulde hævne sig. „Bi blot!“ raabte han højt. Han skulde samle et Parti og knuse dem. „Bi blot!“ Han skulde — han skulde — —

Han knyttede midt paa Gaden Hænderne over Hovedet, saa den lille Kordegn Magens, der i det samme kom nynnende forbi, forfærdet krøb ind i en Gadedør. Men Holleufer mærkede intet. Husene, Gaden, Raadhusets Spir, Skyerne paa Himlen, alt sprang Buk over hinanden for hans Øjne. — —

Hvad han senere tænkte eller foretog sig, vidste han ikke, før han fandt sig selv siddende paa en Stenbunke et Stykke udenfor Byen, uden Hat og ganske tilsølet. Det regnede koldt, og henne ved et Led saa han to Bondefruentimmer, der stirrede paa ham med bestyrkede Miner. Han førte Haanden op til Panden; han havde en Fornemmelse, som om han havde sovet og i Drømme været oppe hos Amtmanden og kaldt ham en Skurk og siden været oppe at slaaes og tilsidst talt med Fjotte-Karl, der havde tituleret ham Ekscellense og inviteret ham ud paa sine Godser, som han altid talte om.

Men pludselig blev han ganske forfærdet ved virkelig at se Fjotte-Karl spasere henne paa Vejen i sine gule Nankinsbenklæder og med den svingende Ridepisk i Haanden. Var det da ikke en Drøm? Havde han virkelig talt med ham?

Alt løb rundt for ham, og med ét fornåm han til sin Forundring, at han igen befandt sig midt inde i Byen. Det forekom ham, at alle Folk hilste ham ærbødigt og veg til Side for ham, hvor han kom frem. Skildvagten udenfor Raadhuset syntes ham at skuldre Gævær, idet han gik forbi; i alle Vinduerne saa' han hvidklædte Damer, der kastede Blomster paa ham, og Torvet var fuldt af Folk,

der hilste ham med Hurra og raabte „Leve Ekscellensen!“ og svingede med Hattene. — —

I den lille By blev der pludselig Røre. Rygtet om, at Holleufer havde trængt sig ind til Amtmanden og kaldt ham en Skurk og derpaa kastet en Mand til Jorden, som vilde gribe ham, var hurtigt fløjet igennem Gaderne. Og da man nu erfarede, at han stod ude paa Torvet og holdt Taler, strømmede man ud fra Butikker og Købmandsgaarde.

„Hurrah! Holleufer er bleven fjottet!“ lød det fra Læredrenge der skyndte sig afsted for at se paa Spasen.

Tilsidst kom ogsaa Politibetjent Raffenstein i Ilmarch henne fra en Ølkælder og styrede op imod Torvet.

Her traf han Holleufer staaende midt i en hujende Sværm, til hvilken han talte med høj Røst og store Gøbærder. Hans Hoved var bart, Ansigtet lighvidt; Vanvidet lyste som Maaneskin ud af hans Øjne.

„Jeg takker jer, kære Venner! I kan være overbevist om, at jeg skal gøre min Pligt. Jeg skal ikke svigte, naar gamle Danmark er i Fare — —.“

Politibetjent Raffenstein trængte sig ind gennem Sværmen og lagde sin Haand paa Holleufers Arm. Men da udstødte Holleufer et Skrig og satte sig til Modværg, idet han raabte:

„Hvem tør vove! Véd du, hvem jeg er? Gaa væk, din Hund — eller jeg — — Hvem befaler her? — —“

Kun med yderste Besvær og ved Hjælp af et Par hosstaaende Karle fik Politibetjenten den Vanvittige ført bort og indesluttet i Sygehuscellen. —

Om Aftenen indfandt Fattigforstanderen sig i den lille mørke Kælderstue i Møllerslippen for at tage den stakkels Familje under sin Beskyttelse og træffe Foranstaltninger til dens Overførelse til Fattighuset.

Grethe græd gudsjammerligt. Men Fattigforstanderen, der var en godmodig Mand, klappede hende beroligende paa Skuldren og trøstede hende med de Ord:

„Tag Dem det ikke for nær, lille Kone. De skal se, De bliver saamænd ikke den eneste, hvem alt dette Politikvæsen fører til mig!“

Henrik Pontoppidan.

Oversigt over det kgl. Theaters Opera-

H. S. Paulli.

Antal Gange.	Operaens Navn.	Sæsonen:					
		1877 —78.	1878 —79.	1879 —80.	1880 —81.	1881 —82.	1882 —83.
15	Barberen	1	1	—	3	6	4
8	Colomba	—	—	—	—	—	8
30	Don Juan	7	5	8	5	3	2
21	Drot og Marsk	—	11	—	8	2	—
10	Elskovsdrikken	5	—	2	—	—	3
19	Faust	6	3	8	2	—	—
17	Figaros Bryllup	—	—	—	10	5	2
17	Hamlet	—	—	—	—	11	6
18	Hans Heiling	5	2	4	2	3	2
8	Hvide Dame	3	—	1	—	4	—
2	Ifigenia i Aulis	—	—	2	—	—	—
8	Jean fra Nivelle	—	—	—	8	—	—
26	Jeannettes Bryllup	—	5	9	7	5	—
8	Josef	—	—	—	6	2	—
14	Jægerbruden	4	2	4	3	1	—
24	Kongen har sagt det	15	6	—	3	—	—
15	Liden Kirsten	—	—	—	3	8	4
7	Lohengrin	—	—	—	—	—	7
16	Martha	10	6	—	—	—	—
31	Mignon	—	—	13	8	3	7
8	Murmesteren	—	—	3	—	5	—
5	Norma	—	—	—	—	—	5
5	Paa Krigsfod	—	—	—	5	—	—
5	Postillonen	—	5	—	—	—	—
22	Regimentets Datter	—	1	6	9	5	1
6	Røverborgen	—	6	—	—	—	—
5	Rigoletto	—	—	5	—	—	—
10	Skatten	—	—	4	4	2	—
4	Skildvagten	—	—	—	4	—	—
7	Stumme i Portici	—	—	—	—	—	7
9	Tannhäuser	2	4	1	—	—	—
9	Tove	8	—	1	—	—	—
7	Trubaduren	2	—	—	—	3	2
16	Tryllefløjten	—	6	3	4	2	1
16	Ungdom og Galskab	7	5	4	—	—	—
19	Wilhelm Tell	4	2	4	6	3	—

465 Opera-Aftener i alt, med
36 Operaer, hvoraf
11 nye.

79 Opera-Aftener med
14 Operaer, hvoraf
2 nye.

70 Opera-Aftener med
16 Operaer, hvoraf
2 nye.

82 Opera-Aftener med
18 Operaer, hvoraf
2 nye.

100 Opera-Aftener med
19 Operaer, hvoraf
3 nye.

73 Opera-Aftener med
18 Operaer, hvoraf
1 ny.

61 Opera-Aftener med
15 Operaer, hvoraf
1 ny.

NB. De fremhævede Titler
og Tal er Nyhederne.

*) Udarbejdet paa Grundlag af „Rolle og Spillelisterne“ i Arthur

virksomhed i de sidste tolv Sæsoner*).

Joh. Svendsen.

Antal Gange.	Operaens Navn.	Sæsonen:					
		1883 —84.	1884 —85.	1885 —86.	1886 —87.	1887 —88.	1888 —89.
16	<i>Aida</i>	—	—	14	2	—	—
8	<i>Aladdin</i>	—	—	—	—	—	8
16	<i>Barberen</i>	—	—	—	7	6	3
21	<i>Carmen</i>	—	—	—	6	8	7
1	<i>Colomba</i>	1	—	—	—	—	—
12	<i>Det gør de alle</i>	—	—	—	6	6	—
20	<i>Don Juan</i>	—	6	1	—	12	1
1	<i>Drot og Marsk</i>	—	1	—	—	—	—
17	<i>Faust</i>	—	—	14	—	—	3
14	<i>Figaros Bryllup</i>	7	7	—	—	—	—
9	<i>Fra Diavolo</i>	9	—	—	—	—	—
15	<i>Flyvende Hollænder</i>	—	12	3	—	—	—
9	<i>Hans Heiling</i>	3	—	5	—	—	1
4	<i>Hemmelige Selskab</i>	—	—	—	—	4	—
3	<i>I Møllen</i>	—	3	—	—	—	—
7	<i>Josef</i>	—	7	—	—	—	—
9	<i>Jægerbruden</i>	—	5	—	4	—	—
16	<i>Konge for én Dag</i>	—	—	—	—	—	16
19	<i>La Traviata</i>	—	—	—	—	14	5
13	<i>Lohengrin</i>	3	—	—	4	6	—
3	<i>Loreley</i>	—	—	—	—	3	—
8	<i>Lynet</i>	—	—	8	—	—	—
41	<i>Mefistofeles</i>	—	22	10	2	5	2
24	<i>Mignon</i>	11	9	—	—	4	—
8	<i>Oberon</i>	—	—	—	8	—	—
14	<i>Romeo og Julie</i>	—	—	—	—	8	6
22	<i>Regimentets Datter</i>	6	—	—	13	—	3
10	<i>Skatten</i>	4	—	—	—	—	6
12	<i>Sorte Domino</i>	—	—	—	12	—	—
19	<i>Spanske Studenter</i>	17	—	2	—	—	—
10	<i>Stumme i Portici</i>	5	—	5	—	—	—
6	<i>Tannhäuser</i>	—	—	—	5	1	—
4	<i>To Dage</i>	—	—	4	—	—	—
19	<i>Trubaduren</i>	—	9	5	—	—	5
7	<i>Wilhelm Tell</i>	—	—	—	—	—	7
4	<i>Zampa</i>	—	—	—	4	—	—
441	Opera-Aftener i alt med 36 Operaer, hvoraf 17 nye.	66	81	71	73	77	73
		10 Operaer, hvoraf 1 ny.	10 Operaer, hvoraf 3 nye.	11 Operaer, hvoraf 3 nye.	12 Operaer, hvoraf 4 nye.	12 Operaer, hvoraf 4 nye.	14 Operaer, hvoraf 2 nye.
		Opera-Aftener med	Opera-Aftener med	Opera-Aftener med	Opera-Aftener med	Opera-Aftener med	Opera-Aftener med

Johan Svendsen i København.

I seks Sæsoner har nu Hr. *Johan Svendsen* været Kapelmester ved det kgl. Theater. Dette Spand af Tid maa være tilstrækkeligt til derpaa at grunde en ikke helt svævende Dom om Kapelmester Svendsens Virksomhed i København, særlig da naturligvis ved den Opera, hvis øverste musikalske Ledelse han har haft i Hænde i det nævnte Tidsrum.

Enhver Musikven her hjemme vil huske, at der stod en hidsig Kamp, inden Prof. Paulli fandt sin Afløser. Mange Stemmer hævdede sig i patriotisk Selvfølelse mod Svendsen, den fremmede, hvis Valg til Pladsen indirekte var et Mistillidsvotum til vore egne Musikere, — denne Normand, der ganske vist havde et Navn, men udelukkende som Instrumentalkomponist og Orkesterdirigent, og for hvem mange mente, det vokale Element i Musiken, og særlig Operaen, saa temmelig var en lukket Bog. Nok saa mange Stemmer paastod dog, at netop Svendsen var Manden. Han havde paa sine Orkesterkoncerter i Kasino vist sig som en blændende overlegen Dirigent, just med dette haandfaste, energiske Præg, som man først og fremmest maatte ønske Operaens Overledelse. Svendsen var aabenbart en Disciplinens Mand, og ikke mindst af den Grund saa' man i ham den frelsende Messias, nogle ventede og alle vidste, vi trængte til.

Joh. Svendsen blev Kapelmester og tog godt fat. Det lykkedes ham i forholdsvis meget kort Tid at stramme Kapellet fortrinligt op. Under de sidste Aar af Paullis tiltagende Alder og Svagelighed var dette Elitekorps af udøvende Musikere jævnt, men sikkert gledet ud i det nødtørfte, under Tiden endog det middelmaadige. Der

hvilede en tung Magelighedens og Selvbestemmelsens Aand over Kapelmedlemmerne, hvad der naturligvis førte til sløje, sløsede Ydelser. Svendsen fik Taktstokken i Haanden, og Kapellet vaagnede omtrent i samme Øjeblik. Hans store orkestrale Intelligens og Dirigentbegavelse rev Orkestret med, æggede dets Evner og anspændte dets Kræfter. Den nye Kapelmester fik det til at spille saa fortrinligt, som det kunde, naar det vilde, og denne Aarvaagenhed har holdt sig til den Dag i Dag. Forhaabenlig behøver man ikke at banke under Bordet, fordi dette siges rent ud.

Alle vød, at Kapelmesteren ikke længe efter sin Tiltræden havde et mere privat Sammenstød med Kapelmedlemmerne; det var angaaende de filharmoniske Koncerter, som Kapelmesteren dirigerede og ved hvilke Kapellet spillede. Man vilde paa dette Omraade prøve at sætte Chefen Stolen for Døren, endog diktere ham Programmet til Koncerterne. Voksne Mænd, der er som et Korps under en Officer, kan ligesaa lidt som Børn modstaa Fristelsen til at forsøge, hvor meget en ny Lærers Taalmodighed lader sig byde. Kapelmesteren var imidlertid paa sin Post: han viste Kapellet, at han kunde undvære dets Assistance ved Koncerterne, og han sørgede for, at Disciplinen i Orkestret ikke blev røkket et Hane-fjed af dette Stormløb mod Autoriteten. Resultatet er da dette, at Disciplinen nu i Kapellet er, som den bør være, og Kapelmesteren i det hele og store ligesaa afholdt, som estimeret. Den Erklæring, Kapellet i saa Henseende afgav i Vinter en Gang, da en højst malplaceret Korrespondance fra København til et norsk Blad paastod det modsatte, var nok saa tydeligt et Bevis.

Om Svendsen *opad* havde vidst at hævde sin Stilling lige saa resolut, som han forstod at gøre det *nedad*, vilde det ganske sikkert ingen Skade have været til. Hvad en dygtig Kapelmester formaar, naar han faar frie Hænder til at disponere og raade, det har i forrige Sæson Nordquist vist i Stockholm. Joh. Svendsen vilde og burde have kunnet naaet et lignende Resultat. Det var ikke den Oppositions Mening, der frejdigt og fortrosthedsfuldt banede ham Vej til Pladsen bag det kgl. Theaters Soufflørkasse, at han *kun* skulde disciplinere Kapellet og saa for Resten lade sig nøje med paa bedste

Maade at indstudere de Operaer, Chefen maatte bestemme og besætte. Kapelmesterens Ønsker, og udelukkende hans, bør i saa Henseende være Operaens Vilje; og Kammerherre Fallesen, der selv særdeles elskværdigt indrømmer, at han har liden eller ingen Forstand paa Musik, vilde sikkert med Glæde have lagt Opera-Scepteret i Kapelmesterens Haand, om denne blot havde strakt Haanden ud og bedt om det. Give det fra sig uden Anmodning — ja, det er i hvert Fald „menneskeligt“, at Chefen ikke har villet det.

Men paa dette Punkt har Kapelmester Svendsen været mærkelig beskeden, — absolut *for* beskeden. Havde han ikke været det, havde han grebet rask til og havde han faaet Lov til af Hjærtens Lyst at lede og styre Operaen, som hans Forstand og Følelse tilsagde ham, da havde vi formentlig faaet et paa mange Punkter andet Billede af de seks sidst forløbne Operasæsoner end det, de nu fremviser.

Ikke saaledes at forstaa, at disse nu dømmer, ja, fordømmer Joh. Svendsen og hans Operaledelse. Ja, den anti-Svendsen'ske Fløj af vor Musikverden — den samme, der under Kapelmesterpladsens Vakance var den „nationale Garde“, men senere blev bragt til Tavshed af den ny Kapelmesters hurtigt voksende Popularitet og først nu i de aller-sidste Aar har vovet sig frem med mer eller mindre aabenlyse Angreb — *denne* Fløj staar for Øjeblikket parat til eksekvere Dødsdommen over Svendsen; hans Gærninger, de seks Sæsoner, har dømt ham. Helst, naturligvis, til at have Embedet forbrudt. Men denne Jury er ikke uhildet, og en Undersøgelse af Sagens Akter vil vise, at Johan Svendsen i saa Henseende bør for Tiltale fri at være, selv om man nok samtidig kan udtale et Ønske om, at de næste Aar maa vise et endnu rigere Udbytte.

Akterne er det statistiske Materiale, som med Lethed kan skaffes til Veje. Omstaaende findes saaledes en detaljeret Oversigt over Opera-Virksomheden under Svendsens Regimente i de sidste seks Aar og til Sammenligning et Pendant hertil fra de forudgaaende seks Aar under Paullis Taktstok. Denne Statistik taler for sig selv: Antallet af opførte Operaer er saa nær hinanden, som vel muligt, nemlig ens, men — regner man saadanne „Genoptagelser“ som „Det gør De alle“, „Zampa“ o. l. med,

og det maa man nødvendigvis -- har Joh. Svendsen adskilligt flere Nyheder paa sin Side. Man vil hertil indvende, at de sidste Aar af den gamle Kapelmester, Prof. Paullis, Regimente netop var usædvanlig fattige, at der f. Ex. af Nyheder *kun* opførtes en enkelt Opera hver af de to sidste Sæsoner, og at det jo netop var for at bringe Tingen paa Fode igen, vi fik Joh. Svendsen hened. Men paa den anden Side maa man ogsaa huske, at *alle* de Operaer, den ny Kapelmester skulde dirigere, saa godt som maatte indstudies fra nyt af, at han skulde vænne sig til Pladsen og Arbejdet og — saa møder han jo i Virkeligheden med et absolut større Resultat af Nyheder i de seks Aar, end Forgængeren.

Nej. Det er utvivlsomt ikke paa dette Punkt, Nyhederne, Kapelmester Svendsen bør dadles. Han har været flittig nok. Hvad man derimod bør klage over, er at han ikke har sørget for at *bevare* det Repertoire, han i Virkeligheden har skabt. Ser man paa Repertoire-Oversigten fra hans Tid, falder det straks i Øjnene, at han ikke har forfulgt sine Sejre. Hvorfor er saaledes ikke „Aida“, „Oberon“, „Jægerbruden“, „Zampa“, „Sorte Domino“ osv. opført de to sidste Sæsoner, hvorfor har vi i *tre* Aar ikke hørt „flyvende Hollænder“ og „den Stumme“, i *fire* Aar ikke „Figaros Bryllup“ og „Josef“? Det burde være en fast og ufravigelig Regel ved en Opera som vor, at *var* en klassisk eller god Opera indstuderet og faldt i god Jordbund, skulde den ufravigelig holdes paa Repertoiret. I samme Øjeblik en af Rollebesætningen meldte sig syg, skulde vedkommende Rolle doubleres, saa at Operaen stadig kunde være parat til Opførelse. Saa risikerede man ikke saadanne Urimeligheder, at hele Operavirksomheden i lange Tider maa holdes gaaende med en enkelt Opera. „Mefistofeles“ gik endogsaa 22 (!) Gange i én Sæson. Det er aldeles absurd. Nej — havde Joh. Svendsen blot sørget for, at af de Operaer, han i de fem Aar har indstuderet, alle de hørte til det løbende Repertoire, som har Værd og som har „gjort sig“ — saa kunde han *nu* lægge Haanden paa Hjærtet og være vis paa en god Samvittighed. *Derfra* kommer nemlig Taarerne.

Det er urimelig Ødselhed at ødelægge det Arbejde, der allerede er gjort, hver Gang man tager fat paa et

nyt. Men saaledes har det altid været Sæd ved den kgl. danske Opera. At Johan Svendsen ikke paa dette Punkt har været sig selv nok, men — foreløbig — er gaaet over til Troldene, det skal bebrejdes ham.

Enhver, der kender lidt til Joh. Svendsen, véd, at han i Musiken mindst af alt er Bagstrævsmanden. Hans Hjærte slaar varmt for det nye og store, han ejer den overlegne Intelligens og Kundskabs samtidige Beundring for det gamle og Begejstring for det nye. At vi i sidste Saison ikke hørte *en* Wagnersk Tone i Theatret var sikkert ikke med hans gode Vilje. Men saa er det ogsaa først og fremmest hans Sag at protestere og ikke vor. *Han* bør sige, hvor Skabet skal staa, fordi han véd det og, om det gøres fornødent, selv kan flytte det.

Slaar ikke alle Solemærker fejl, vil Kapelmesteren i denne Saison opgive den passive Holdning, han i Spørgsmaalet om Operaens Overledelse for længe har indtaget. Han har Ret til at sige: jeg har Ansvaret, jeg har Pligterne — men saa vil jeg ogsaa have Rettighederne, og det bør han gøre. Wagners „Walküre“ er under Arbejde; Karl Gjellerup oversætter den, Partituret er købt og Joh. Svendsen brænder af Begærlighed efter at tage fat paa det.

Lad os haabe, det indleder en ny Æra. Men samtidig bør Joh. Svendsen *frivillig* gøre, hvad Skuespillet er bleven tvunget til: repetere alt det tidligere lærte. Om han resolut nybesatte og med nogle Prøver opfriskede alt det gode, der i de seks Aar er kommen frem under hans Taktstok i Theatret, trak disse Perler paa det løbende Repertoires Snor, og saa for Alvor prøvede paa at sætte *sin* Vilje og *sine* Forsætter igennem for det kommende, — ja, saa vilde han i en Haandevending kunne lade sig afsløre som den Operaens Messias og Genfornyner, vi unge og haabefulde for seks Aar siden saa' i ham.

„Læreaarene“ er nu forbi.

Charles Kjerulf.

Kong Karl XV.'s Unionsforslag*).

Af E. v. Qvanten.

III.

I det foregaaende har jeg — som jeg vover at tro — godtgjort, at den svensk-norske Regering i Aarene 1861—63 udviklede en skandinavisk Politik. Jeg skal nu vise, at Grunden til, at denne Politik ikke førte til det tilsigtede Resultat, maa søges hos det Hallske og ikke hos det de Geer-Manderströmske Kabinet.

*) E. Elberling, Medarbejder ved *Fædrelandet* 1863, har gjort en Indvending mod min Fremstilling af Sammenhængen med det navnkundige Telegram: 22,000 Mand kommer og Han selv. Elberling var den 15de December nærværende paa *Fædrelandets* Redaktionskontor. Han siger, at der da til Kontoret ankom to Telegrammer fra Stockholm, det ene afsendt af *Aftonbladets* Redaktør, Sohlman, det andet, som jeg har meddelt, af Georg Rosenmüller. For saa vidt synes det mig, at Elberling er uberettiget til at betegne min Fremstilling som „aldeles urigtig“. Endvidere konstaterer han, at Sohlmans Telegram var det først indtrufne og lød paa Svensk saaledes, som det samme Dag gængaves i *Fædrelandet* paa Dansk: „22,000 Mand kommer og Han selv“. Men førend Korrekturlæsningen endnu var sluttet, „bragtes“ der paa Kontoret en „Afskrift“ af Rosenmüllers Telegram, der var affattet i den forblommede Vending: „Far kommer med drängarne“. Selve Indholdet stemte imidlertid overens med Sohlmans. Saaledes havde Redaktionen samtidig to Telegrammer om Sagen til sin Raadighed, Sohlmans og Rosenmüllers; men kun det første offentligjordes, ikke det sidste. Dette er en faktisk Berigtigelse af min Meddelelse. Tilbage staar min Paastand om, at Rosenmüllers Telegram paalagde Modtageren ikke at offentliggøre Indholdet. Elberling siger, at i intet af disse Telegrammer findes et slikt Forbehold, og jeg indrømmer, at hans

Man har almindelig berettet følgende:

Da Konsejlspræsident Hall den 23de August 1863 tilstillede den svensk-norske Afsending i Kjøbenhavn, Grev Hamilton, Udkastet til den Forbundstraktat, der skulde være det første praktiske Skridt til de tre skandinaviske Folks Union, bredte Efterretningen herom sig straks i de svenske Regeringskredse og fremkaldte Betænkeligheder hos en Mand, der ved Siden af Friherre de Geer og Grev Manderström indtog en Leders Plads. Denne Mand var Friherre Gripenstedt, Finansministeren. Den 1ste September traf Gripenstedt sammen med sine Kolleger i et Statsraadsmøde og begærede Oplysninger om Indholdet af Forbundsforlaget. Kort efter, den 8de September — i Følge andre Opgivelser den 2den eller 3die — holdtes

Vidnesbyrd er af Vægt for Carl Ploug. Hvad angaar det Sohlmanske Telegram, betvivler jeg ikke hans Udsagn. Anderledes stiller det sig, som det synes mig, med det Rosenmüllerske. Elberling meddeler selv, at det indleveredes i Afskrift paa Kontoret. Er han da aldeles sikker paa, at Afskriften ogsaa var fuldstændig? Den Omstændighed, at det nu, som Elberling siger, turde være vanskeligt at faa opklaret, hvem Indlevereren var, er uden Betydning, eftersom han tror at vide, at Telegrammet var adresseret til en af de tre ivrige Skandinaver — Carlsen, Blixen-Finecke og A. Hage —, som havde sendt Rosenmüller til Stockholm. En af dem, A. Hage, var endog, hvis jeg ikke fejler, Plougs egen Svigerfader. Elberling betoner, at Ploug ikke var en af dem, der havde sendt Rosenmüller. Noget saadant har jeg jo heller ikke sagt. Derimod antager jeg, at Ploug paa Forhaand vidste god Besked med Rosenmüllers Mission og var forberedt paa snarest muligt at modtage Underretning om Resultatet. Min Viden om det af mig omtalte Forhold har jeg fra en af de to Personer, der maatte besidde det mest autentiske Kendskab dertil. Jfr. hvad der meddeles om hele denne Sag af Posthumus, *Ur minnet och Dagboken om mina samtida*, ellefte Del, 1874, S. 138—139, hvor ligeledes Telegrammet om de 22,000 angives at være fra Rosenmüller, med den Tilføjelse af Posthumus: at Kong Karl havde nægtet at give et „bindende skriftligt Løfte“. Dette synes mig allerede i og for sig at burde have overtydet den ærede Redaktion af *Fædrelandet* om, at Løftet var „privat fortroligt“ og ikke bestemt til at offentliggøres. Det forekommer mig derfor ogsaa mindre korrekt, naar *Fædrelandet* i sin Forklaring Dagen derpaa, den 16de, ytrer, at den korte Tid, inden hvilken Bladet skulde gaa i Pressen, ikke tillod Redaktionen at skaffe sig „nærmere Oplysning“ om Depechen. Rosenmüllers Telegram indeholdt jo en Kommentar til Sohlmans. Antyder ikke Modsigelsen mellem denne Forklaring og det virkelige Forhold, at man ønskede ved Hjælp af det trykte Ord at binde det skriftlige Løfte?

hos Kongen paa Ulriksdals Slot en hemmelig Sammenkomst, hvori deltog: Friherre de Geer, Grev Manderström, Friherre Gripenstedt, den norske Statsminister Sibbern og den fra Kjøbenhavn indtrufne Grev Hamilton. Man har almindelig antaget, at Ulriksdalssammenkomsten betegner et Vendepunkt i Sverigs danske Politik. I Kjøbenhavn troede man inden kort Tid at vide fra paalidelig Kilde, at „i denne Sammenkomst blev Staven uigenkaldelig brudt over den skandinaviske Alliance“*). Dette skulde have været Friherre Gripenstedts Værk. Gripenstedt — fortælles der — forudsaa, at Frankrig, England og Rusland vilde lade Danmark i Stikken. Han fandt, at Sverig ikke havde andre Interesser overfor Danmark end de øvrige Undertegnere af Londonerprotokollen 1852, der garanterede det danske Monarkis Integritet. Han fremhævede, at man nøje burde overveje, om Sverig-Norge evnede at udruste og underholde en Armé paa Krigsfod, thi man kunde jo ikke forlange, at den skulde underholdes af Danmark**). Gripenstedts Fremstilling gik af med Sejren. Efter Ulriksdalssammenkomsten fortsattes Allianceunderhandlingerne med Danmark alene for et Syns Skyld, indtil de fuldstændig afbrødes i December 1863.

Saaledes fortælles der. Men saaledes kan det umuligt forholde sig.

For det første fortsætter Grev Manderström i sine Skrivelser det samme Sprog, som han har ført i flere Aar. Den 28. September indberetter den danske Gesandt i Wien, at hans svenske Kollega

*) *Fremtiden*, Politiske Betragtninger af Vidar, Kjøbenhavn 1866, S. 42.

*) Se Johan August Gripenstedt, en Nekrolog IX Gøteborgsposten 6te November 1874. Forfatterens Ytringer om de eventuelle svensk-norske Hjælpetroppers Underhold i Felten viser, at han ikke havde Kundskab om det danske Allianceforslag, i hvis § 4 det hedder: „Hs. Maj. Kongen af Danmark forpligter sig til at transportere de svensk-norske Tropper, der stilles til hans Raadighed, fra Kristiania, Gøteborg eller Malmø til Danmark og efter Benyttelsen tilbage. Ligeledes bærer den danske Statskasse Omkostningerne ved de svensk-norske Troppers Underhold, Sygepleje, Foder til Hestene, Ammunition af Krudt og Kugler samt Felttillæg til Mandskabets og Officerernes Fredslønninger“. Da det er utænkeligt, at Friherre Gripenstedt ikke skulde have forskaffet sig fuldstændigt Kendskab til Traktatforslagets Indhold, fremgaar heraf tydelig Upaalideligheden af hele den livlige Skildring, Nekrologforfatteren (Poul Fritz Mengel) har givet i Gøteborgsposten af Gripenstedts Optræden ved Ulriksdalssammenkomsten.

fra Grev Manderström har modtaget en Depeche, hvori tilkendegives: „Saa længe en Forbundseksekution indskrænker sig til Holsten, vil den svenske Regering deri alene se et rent tysk Strids-spørgsmaal; men skulde dette Omraade blive overskredet og Slesvig berøres deraf, bør det ikke skjules, at den i saa Tilfælde maa betragte hele Norden som truet og da vil se sig nødsaget til at opgive sin passive Holdning“*). Samtidig, den 29de September, indberetter den danske Gesandt i Petersborg, at den svenske Minister dersteds har modtaget en Depeche fra Grev Manderström, hvori udtales: „I Overensstemmelse med sine tidligere Tilkendegivelser vil Sverig forblive neutralt, saa længe der kun er Tale om Holsten og Lauenborg; men det maa opgive sin passive Holdning, saafremt de tyske Tropper rykker ind i Slesvig“**) Samme Sprog, som Grev Manderström fører kort efter Ulriksdalssammenkomsten, fortsættes senere. Den 16de November, Dagen efter Frederik VII.s Død, indberetter den danske Gesandt i Stockholm til sin Regering: „Under den Samtale, jeg idag havde med Grev Manderström, ytrede han til mig, at det pludselige Slag, der har ramt os, ikke vil foranledige nogen Afvigelse fra svensk Side fra den Vej, som den svenske Regering har betraadt med Hensyn til den Alliancetraktat, hvorom der føres Underhandlinger“***). Hermed stemmer en Depeche overens, der samme Dag sendtes Hamilton i Kjøbenhavn fra det svenske Kabinet og i hvilken Manderström skriver: „Jeg har igaar modtaget den norske Regerings Udtalelse om Alliancetraktaten. De i denne Henseende indledede Underhandlinger vil gaa deres naturlige Gang, og fra vor Side idetmindste vil intet blive forandret i vor Tænkemaade og vore Hensigter. Det turde imidlertid være hensigtsmæssigt at vente lidt for at erfare Danmarks Anskuelse“†). Endnu den 27de November kunde Konsejlspræsident Hall skrive til den danske Gesandt i Stockholm, at Hamilton havde meddelt, at skønt det svenske Kabinet ganske vist betragtede den nye Vending i Striden mellem Danmark og Tyskland — Tvivstemaalet om Christian IX.s Arveret til Holsten og Slesvig — som noget, der gjorde Alliancetraktaten mindre nødvendig, maaske endog mindre gavnlig, var det ikke desto mindre fuldkommen villigt til at „afslutte Alliancen, hvis Danmark

*) Det danske Rigsraads Folketingsudvalgsbetænkning, August 1864, II, Bil. IV.

***) Anf. St. Bil. V.

***) Anf. St. Bil. VIII

†) *Post- och Inrikes-Tidningar* 9. April 1864.

fastholdt, at den vilde medføre en bestemt Fordel under den nuværende Situation“*).

Dette Sprog, som Sverig-Norge førte saavel overfor de europæiske Stormagter som overfor Danmark, er af en saadan Beskaffenhed, at det ikke kan have fundet Sted alene for Skinnets Skyld. At erklære gentagende, at Sverig-Norge vil opgive sin passive Holdning, saasomt tyske Tropper rykker ind i Slesvig, at det er fuldkommen villigt til at afslutte Alliancen, hvis Danmark vedblivende gør Fordring derpaa osv., uden at man endog i det Øjeblik, da man ytrede dette, mente noget alvorligt dermed, vilde være saa uheldigt, at det er utænkeligt hos nogen Regering, der har den ringeste Følelse for sit Lands og sin egen Værdighed og Ære. Man maa ikke indvende, at det svenske Kabinet jo senere havde ladet forstaa, at Rapporterne fra de danske Gesandter i Wien og Petersborg angaaende de svenske Depecher ikke er eller kan være fuldt overensstemmende med det rette Forhold**), eller at man ikke fuldt ud kan lide paa de af Hall paaberaabte Ytringer af Grev Hamilton, da det senere viste sig, at Hamilton stod nærmere Hall end Manderström i den famøse Strid om Fuldmagt for Hamilton til at undertegne Alliancetraktaten. For det første er det aldeles utroligt, at de svenske Gesandter i Wien og Petersborg skulde have meddelt deres danske Kolleger noget, som ikke var sandt; for det andet stemte deres Udsagn i Hovedsagen — Sverig-Norges Villighed til at bistaa Danmark — ikke blot overens med den Meddelelse, som Dagen efter Frederik VII.s Død indgik fra den danske Gesandt i Stockholm, men ogsaa med de Forsikringer, som Grev Manderström samme Dag lod afgaa til Hamilton i Kjøbenhavn. Reservationen overfor Rapporterne fra de danske Afsendinge i Wien og Petersborg kan saaledes ikke gjælde deres Sandfærdighed, men vel deres Fuldstændighed, hvorved den danske Regerings Fortolkning af deres Indhold er bleven ensidig. Hovedsagen staar dog fast: Sverig-Norges Erklæring, at det agter at optræde ved Danmarks Side i den ventede Kamp om Slesvig, kan lige saa lidt nu som før forudsættes at være afgiven paa Vilkaar af, at ogsaa andre Magter deltog i Krigen til Fordel for Danmark Vilkaaret for Sverig-Norges Deltagelse beroede paa Danmark selv.

*) Det danske Rigsraads Folketingsudvalgsbetænkning, August 1864 II, Bil. X.

**) *Post- och Inrikes-Tidningar* den 22de September 1864.

Men ikke nok med disse Erklæringer, der ikke er det ringeste tvetydige. Sverig-Norge virker ogsaa direkte for Traktatens Afslutning. I et sammensat svensk-norsk Statsraad den 27de Oktober 1863 fremlægger Udenrigsministeren „Forslag til Instruktioner ved Underhandlingen om en Alliancetraktat“ med Danmark. I Følge dette i Detail udarbejdede Forslag skulde Hamilton bemyndiges til at tilsikre Kongen af Danmark et svensk Hjelpekorps paa 20,000 Mand „til Forsvar af dets ikke til det tyske Forbund hørende Landsdele“. Danmark skulde kunne paakalde Sverig-Norges militære Bistand „saasnt det tyske Forbund har erklæret Danmark Krig eller Forbundets Tropper har overskredet Grænsen mellem Hertugdømmerne Holsten og Slesvig“. De svensk-norske Tropper skulde „anvendes til Forsvar af dette Rige og Hertugdømmet Slesvig, men aldrig føres ud over den nævnte Grænse“. Derhos skulde der overgives den danske Regering en særlig Deklaration, der gik ud paa, at saafremt Danmark tog Initiativet til et Anfald mod Tyskland tillands eller tilvands, eller hvis en Krig mellem Danmark og det tyske Forbund skulde udbrude af en Grund, der ikke var forudset i Traktaten, forbeholdt Sverig-Norge sig frit at tage Bestemmelse om den Politik, det i saa Tilfælde vilde følge*). Ingen skal kunne antage, at Grev Manderström har udarbejdet ogsaa disse Instruktioner og fremlagt dem i et svensk-norsk Statsraad blot for et Syns Skyld. Det unyttige og latterlige i et saadant Spilfægteri, det være sig inden eller udenfor Statsraadets fire Vægge, afviser enhver Mulighed deraf.

Den almindelige Anskuelse, at Sammenkomsten paa Ulriksdal brød Staven over den skandinaviske Alliance, viser sig saaledes at være en Fejltagelse Tværtimod; det svensk-norske Kabinet har vedblivende de samme Hensigter som tidligere og træffer endog bestemte Foranstaltninger til Virkeliggørelsen af sin unionelle Politik. Ikke desmindre fremtræder Ulriksdalssammenkomsten som et Vendepunkt i Allianceunderhandlingerne. Man sporer nemlig derfra en vis Forskel i Standpunkter mellem den svensk-norske og den danske Regering, hvilken Forskel udvikler sig til en bestemt Uoverensstemmelse, der sluttelig fører til Splittelse og Ulykke. Men det er ikke den svensk-norske Regering, der forandrer sig; det er den danske, der afviger fra den Basis, paa hvilken Broderlandenes Regering har gjort sig solidarisk med Danmark og som den konsekvent stod paa, da Alliancespørgsmaalet optoges. Man har under Indtrykket af de

*) *Post- och Inrikes-Tidningar* den 9de April 1864.

Ulykker, der stormede ind over Danmark, ikke lagt Mærke hertil. Man har, da Alliancen udeblev, under den samme Paavirkning givet Sverig alene Skylden herfor. I Virkeligheden forholder det sig ganske anderledes.

En Slags Rivning skimter allerede frem af de antørte Depecher til Wien og Petersborg. Straks efter, at Hall havde tilstillet Hamilton Forslaget til Alliancetraktaten, bredte det Rygte sig gennem Pressen, at Alliancen var fuldbyrdet. Samtidig med, at Manderström forsikrer, at Sverig-Norge ikke vil være et uvirksomt Vidne til et Angreb paa Slesvig, skynder han sig at erklære, at Rygtet om Alliancen er „forhastet“. Et Indblik i Motiverne til Alliancens Udskydelse faar man dernæst ved en af den danske Gesandt i Paris, Grev Moltke-Hvitfeldt, d. 7. Oktbr. afsendt Rapport angaaende Svarene paa to Depecher, som Grev Manderström d. 11. Septbr. havde tilstillet det engelske og det franske Kabinet og hvorom Moltke var bleven underrettet af den svensk-norske Gesandt i Paris, Baron Adelsvärd. Moltke skriver: „Efter Hr. Adelsvärds Opfattelse er den franske Depeche gunstigere for det stockholmske end for det kjøbenhavnske Kabinets Politik, forsaauidt som den billiger den Holdning, som det førstnævnte Kabinet har indtaget i Sagen, og forkaster Tanken om, at der fra dansk Side gøres væbnet Modstand mod en Forbundsseksekution i Holsten. Forøvrigt udtyder min Kollega de af Hr. Drouyn de Lhuys*) benyttede Udtryk paa en Maade, som om det af den klart skulde fremgaa, at Danmark, Sverig og Norge kunde gøre sikker Regning paa Frankrigs Hjælp, hvis de tyske Tropper gaar over Ejderen“**). Heraf fremgaaer, at Frankrig betragtede Sverigs, Norges og Danmarks Interesser som solidariske, saasart det gjaldt et Angreb paa Slesvig, men at Sverig-Norge ikke ligesom Danmark vilde betragte en Forbundsseksekution i Holsten som en Krigsaarsag, og at Frankrig billigede denne Opfattelse. Endvidere er Moltkes Depeche mærkelig derved, at den synes at være et af Hovedoplagsstederne for de flittige Anklager for hemmelige Beregninger, der af Antiskandinaver og Skandinaver er udslyngede mod Sverig. Moltke skriver nemlig: „Da Hr. Adelsvärd meddelte det franske Ministerium sit Kabinets Depeche, befittede han sig, efter hvad han selv har sagt mig og, som jeg maa formode, paa sin Regerings Befaling, særlig paa at betage Hr. Drouyn de Lhuys enhver Tanke om, at

*) Den franske Udenrigsminister.

***) Det danske Rigsraads Folketingsudvalgs Betænkning, August 1864, II, Bilag VI.

man skulde kunne tilskrive de forenede Rigers Politik egennyttige Hensigter“. I det danske Rigsraadsudvalgs Betænkning ytres i denne Anledning: „Det synes, at der hos Drouyn de Lhuys er opstaaet den Tanke, at man kunde forudsætte egennyttige Hensigter hos den svensk-norske Regering“. Men der findes aldeles ingen Andtydning heraf i Moltkes Brev. Tværtimod billigede jo, som Moltke selv meddeler, den franske Regering ret eftertrykkelig Sverigs Politik. Den napoleonske Regering, der nylig havde indlemmet Nizza og Savoyen i Frankrig, og som udstrakte sine Følehorn mod Belgien, var heller ikke den rette Moraldømmer over andre Staters „egennyttige Hensigter“. Anklagen mod Sverig maatte saaledes være kommen fra en helt anden Kant. Endnu langt senere raadede Frankrig Sverig til ikke at „forhaste sig“ med Alliancens Afslutning*).

Den her paapegede Uoverensstemmelse fremtræder i bestemt Form ved Grev Manderströms Forslag til Instruktioner af 29de Oktober, jævnført med Halls Forslag til Alliancetraktat af 23de August. I det sidste læses, § 2: „Hs. Maj. Kongen af Danmark kan reklamere den i § 1 omhandlede Hjælp, saasntart der er Fare for Angreb paa de nævnte Dele af det danske Monarki (dets ikke til det tyske Forbund hørende Lande), og som en saadan Fare skal man betragte Okkupationen af de til det tyske Forbund hørende Hertugdømmer, navnlig Holsten“. I Manderströms Instruktioner siges, at Danmark skulde have Ret til at paakalde Sverigs Hjælp, naar „det tyske Forbund har erklæret Danmark Krig eller Forbundets Tropper har overskredet Grænsen mellem Hertugdømmerne Holsten og Slesvig“, men at de svenske Tropper „aldrig maa føres over denne Grænse“. Det er, som man ser, ganske modsatte Forskrifter, og Holsten er de afvigende Meningers Anledning og Genstand.

*) Den 16de November skriver den danske Gesandt i Stockholm til sin Regering: „Jeg véd, hvad Traktaten angaar, at Kongen iforgaars ytrede til en af mine Kolleger, at Instruktioner skulde afgaa inden kort Tid for at sætte Grev Hamilton i Stand til at skride til Traktatens Undertegning; det er mig ogsaa bekendt, at min franske Kollega raader til ikke at forhaste sig med noget i denne Henseende“. Se det danske Rigsraads Folketingsudvalgs Betænkning August 1864, II, Bilag VIII. Jfr. hermed hvad C. Rosenberg i Brevet af 23de Februar meddeler, at den franske Gesandt i Stockholm, Fournier, havde ytret: „Tving Jer ikke Danmark paa, men vent, til Danmark af Forholdene nødsages til at henvende sig til Sverig og kaste sig i dets Arme, for at der kan opstaa et virkeligt Skandinavien“.

Det skulde nu synes, at Sverig havde kunnet overlade til Danmark at kæmpe alene mod Tyskerne i Holsten, om det behagede, og for sin Del tilbyde at deltage i Forsvaret af Slesvig og det egenlige Danmark. At en saadan Overenskomst alligevel ikke kom i Stand, hidrører fra, at der med Spørgsmaalet om Holstens Okkupation som Krigsaarsag forenede sig andre Meningsforskelligheder.

At dette virkelig var Tilfældet, fremgaar af to Depecher, som Manderström den 5. Oktbr sendte den svensk-norske Gesandt i Kjøbenhavn. I den første henstiller Manderström, om det egenlig var gavnligt at afslutte en Alliancetraktat. Skulde Tyskland forsøge et Indfald i Slesvig, „tror vi med Tillid at kunne forudse, at Danmark med fuldkommen Tryghed vil kunne stole paa aktiv Understøttelse fra flere end én Magt, og for vor Del — hvad enten en Traktat bliver indgaaet eller ej — tvivler vi ikke om paa det bestemteste at kunne erklære, at vi i Tilfælde af et Angreb af Tyskland paa Slesvig vedblivende vil være villige til efter vore Kræfter og de Resourcer, hvorover vi maatte raade, at tilbyde Danmark den Hjælp, det kan fordre af os.“ Der er vedblivende Tale om Slesvig, om aktiv Understøttelse til dettes Forsvar, men der viser sig tillige en Tendens til Handlefrihed overfor den danske Regering. Hamilton opfordres til at henlede Konsejlspræsidentens Opmærksomhed paa „den udelukkende defensive Karakter, som vi i alle Tilfælde agter at give vore Forpligtelser, saavel som paa deres Indskrænkning til den foreliggende Situation, der hidrører fra H. M. Kongen af Danmarks Vægning ved at tilbagekalde Patentet af afvigte 30. Marts. Det er nemlig altid for enhver Stat en meget betænkelig Sag at gjøre sig solidarisk ansvarlig for alle de Forholdsregler, som en anden Stat maatte have taget eller kan komme til at tage og som kan være af den Beskaffenhed, at de fuldstændig forandrer Stillingen.“ I den anden Depeche fører Grev Manderström et næsten opbragt Sprog. „Jeg kan ikke fortie for Dem“, begynder han, „at jeg blev meget forundret, da jeg erfarede, at den kgl. danske Regering havde forelagt Rigsraadet et Forslag til en ny Grundlov for Danmarks og Slesvigs fælles Anliggender“. Han indrømmer, at den foreslaaede Forfatning i og for sig ikke indeholder „umiddelbare Forandringer af overvejende Vægt“; men Tidspunktet for dens Forelæggelse samt „en Ytring i det kgl. Budskab“ betegnes som saa meget mere betænkelige. Naar det i Budskabet siges, at man vil give den nye Forfatning en saadan Styrke, at den i Fremtiden vil kunne bære Rigets hele konstitutionelle Udvikling, kan dette meget let „vække Frygt for en fattet Plan til senere at afskaffe baade den danske Rigsdag og Slesvigs Provinsialstænder, for at hele Repræsen-

tationen af begge disse Dele af det danske Monarki kan blive overdraget Rigsraadet. Dermed vilde Inkorporationen være fuldbyrdet. Det tilkommer ikke os at rejse nogen Modstand mod de Grundsætninger, der har foranlediget et saadant Skridt; men det er os magtpaaliggende at konstatere, at vi aldrig har givet noget Raad i dette Øjemed“. „Herved bevises,“ tilføjer Manderström, „yderligere det betænkelige i at fastslaa en Solidaritet i Grundsætninger og Interesser med en Magt, der fra den ene Time til den anden kan forrykke Stillingen og saaledes frembringe en helt anden Situation end den, som bestod med vort Vidende og Bifald.“ Den første af disse Depecher skulde Hamilton oplæse for Konsejlspræsident Hall, men ikke den sidste; han skulde kun tilkendegive det Indtryk, som den danske Regerings Optræden havde foranlediget. Herved fik den danske Regering dog Kendskab til Depechens Hovedindhold. Det er forøvrigt uretfærdigt, saaledes som det i sin Tid skete, at betegne Dobbeltdepechen af 5. Oktbr. som en moralsk-politisk Dobbeltthed af Grev Manderström; thi skønt for største Delen af forskelligt Indhold, supplerede begge Depecherne dog hinanden og løb ud i den samme Konklusion: den mod den danske Regering rettede Bebrejdelse for Upaalidelighed i Holdning og Aftale. Eftersom Manderströms Vrede synes rettet ogsaa mod Grev Hamilton, der ikke i Tide havde varskoet ham, er den sidste Depeche tillige at betragte som en Reprimande til Hamilton, og var ogsaa af denne Grund ikke egnet til at oplæses for Andre.

Derimod maa Manderströms Bebrejdelser mod det Hallske Kabinet anses for beføjede. Den danske Regerings Fremgangsmaade mod den Magt, til hvem den allerede stillede Krav som sin Allierede, var uden Tvivl ukorrekt. Tidligere havde den næppe gjort det mindste Skridt uden paa Forhaand at indhente den svenske Regerings Raad og Bifald. Nu besluttede den et vigtigt Skridt uden knapt engang at underrette den svenske Regering derom. *)

*) Først den 28. Septbr., Dagen før Forfatningsforslaget forelagdes i Rigsraadet, fik det svenske Kabinet ad telegrafisk Vej Underretning derom. A. H. E. Fich, „Gehejmeraad Hall og Krigen, en aktmæssig Fremstilling“, Kjøbenh. 1866, S 13: „Det er os bekendt, at Hall ikke raadførte sig med den svenske Regering angaaende Forfatningsforslaget.“ Og S. 14: „Forslaget blev sendt til den danske Chargé d'affaires i Stockholm uden officielt Paalæg om at give Grev Manderström Underretning derom, saa at denne kun fik Kundskab derom ad ikke officiel Vej.“

I det danske Rigsraads Folketingsudvalgs Betænkning om „Forhandlingerne med Sverig-Norge om et Forsvarsforbund“

Denne havde dog nylig staaet den bi i et afgørende Øjeblik. Det gjaldt om at afgive det afvisende Svar paa det tyske Forbunds Fordring om Martspatentets Tilbagebetaling. Hall skrev da den 8. Aug. i en til Grev Hamilton rettet Note, i hvilken var indesluttet et Udkast til dette Svar: „Jeg har stadig nærret et levende Ønske om i vor Strid med Tyskland at optræde paa en saadan Maade, at jeg kunde gjøre Regning paa Deres Regerings Sympathi og Bifald. Men under de nuværende Omstændigheder anser jeg det rent ud for en Pligt paa Forhaand at forvise mig om, at der ikke blot med Hensyn til det væsentlige, men ogsaa hvad angaar Formen hersker den fuldstændigste Overensstemmelse om hvert Skridt, som vi tager. Jeg tillader mig derfor, Hr. Greve, at anmode Dem om at vise mig den Velvillie at overgive dette Udkast til H. Eksc. Grev Manderström og bede ham om at vedføje sine Anmærkninger.“ Dette skete. „Dette Udkast“, siger det danske Rigsraadsudvalg, „er paa nogle efter den svenske Udenrigsministers Ønske gjorte Ændringer nær ligelydende med det til Forbundet afgivne Svar, der er dateret den 27. Aug. 1863.“**) Det svensk-norske Kabinet havde altsaa baade reelt og formelt gjort sig solidarisk med det danske. Deraf fulgte sikkert, at Danmark med Rette kunde betragte Sverig og Norge som sine Medkæmpere i den forestaaende Krig med Tyskland. Men deraf fulgte ogsaa, at Etikette og Pligt bød den danske Regering heller ikke at foretage noget yderligere Skridt, som kunde øve Ind-

omtales aldeles ikke Depecherne af 5. Oktbr. Havde Udvalget faaet Meddelelse om deres Tilværelse, vilde det sikkert ikke paa den Maade, som det gjorde, have udtalt sig om den svensk-norske Regerings Forhold til Novemberforfatningen (saaledes kaldet, da den vedtoges og stadfæstedes i Novbr.). I Overensstemmelse med Udvalgets Udtalelser lod paa den Tid, da Forfatningen skulde afgøres, nogle Personer, der stod den danske Regering nær, forstaa, at Forfatningens Vedtagelse ikke vilde medføre nogen Hindring for Alliancens Afslutning. (Se bl. a. *Vidar, Fremtiden, Politiske Betragtninger*. Kbh. 1866, S. 46). Men allerede længe før Depecherne af 5. Oktbr. offentliggjordes og før Rigsraadsudvalget afgav sin Betænkning, meddelte en officios Indsender i Post- og Inrikes-Tidningar den 18. Decbr. 1863: „— — mindst vilde vort Kabinet, hvis det var blevet spurgt, hvilket ikke skal være sket, have tilraadet den danske Regering saa alvorsfuldt et Skridt paa et saa kritisk Tidspunkt som det, da det nævnte Grundlovsforslag forelagdes af Kong Frederik VII.s Regering.“ Det synes besynderligt, at det danske Rigsraadsudvalg slet ikke har lagt Mærke til denne Udtalelse.

**) Beretning fra det af Rigsraadets Folketing nedsatte Udvalg. II. Aug. 1864, S. 4.

fydelse paa Danmarks Stilling til Tyskland, uden at den i Forvejen kom overens med den svensk-norske Regering derom. En anden Handlemaade maatte stille Sverig-Norge det ubehagelige Valg enten at hidkaldes til Kamp i en Stilling, som det selv ikke billigede, eller at trække sig tilbage fra en Alliance, hvormod Rygtet allerede havde allarmet Evropa, uden at det endog af Ridderlighed mod det af Overmagten truede Danmark aabent kunde angive den rette Grund hertil.

Den „Udtalelse i det kgl. Budskab“, hvortil der sigtes i den anden Oktoberdepeche, vedrørte et meget ømtaaligt Punkt i det svensk-norske Kabinets Politik. Manderström havde ivrigt taget Ordet for Holstens Udsondring. Han havde antaget for aldeles givet, at naar Helstaten saaledes var ophævet, vilde det Fællesskab, der var tilbage mellem Slesvig og Kongeriget, vedblivende finde sit Organ i det allerede bestaaende Rigsraad, fra hvilket Holstens og Lauenborgs Repræsentanter var udelukkede. Han erkendte, at dette stred mod de saakaldte Overenskomster af 1851—52, der hvilede paa det af Østerrig og Prøjsen opstillede Forbehold, at „Kongeriget og Slesvig ikke maa forbindes ved noget konstitutionelt Baand, der ikke tillige omfatter Holsten.“*) Han forudsaa, at denne Reorganisation vilde fremkalde Tysklands Modstand. Men han antog, at alle de upartiske evropæiske Kabinetter vilde indse og erkende Retmæssigheden og Nødvendigheden af disse Foranstaltninger. Han skrev i en af sine Depecher: „For Enhver, som har helliget denne

*) Efterat Danmark 1848—50 med Kraft og Held havde undertrykt det slesvigholstenske Oprør og faaet sin gamle historiske Ret til Slesvig anerkendt af Tyskland, begik det en stor Uforsigtighed. Det lod østerrigske Tropper pacificere Holsten, skønt dette Hertugdømme var tysk Forbundsland. Da Danmark senere forlangte Holstens Rømning, gjorde Østerrig Vanskeligheder og opstillede sit bekendte Forbehold, som Danmark nødsagedes til at antage for at faa Holsten tilbage. Den danske Regering erklærede at ville „paa lovlig og forfatningsmæssig Maade“ gennemføre samtlige danske Statsdeles „organiske og ligestillede forfatningsmæssige Forening til et samlet Monarki“ (Depecherne af 5. Decbr. 1851 til Kabinetterne i Berlin og Wien) samt opretholde dette Monarki som et „velordnet Hele“, dels ved de fælles Anliggenders Forvaltning ved Fællesavtoriteter, dels ved en for de fælles Anliggenders Behandling fælles Forfatning (Kundg. af 28. Januar 1852, meddelt Stormagterne i Depeche af 29. s. M.). Først efter at disse Erklæringer var afgivne, marcherede Østerrigerne ud af Holsten. Danmark var faldet i et Baghold, fra hvilket Vejen gik til Kriegen i 1864.

Sags Udvikling en upartisk Opmærksomhed, maa det synes klart, at alle de Forsøg, som den danske Regering har gjort med det Formaal, paa Basis af de af samme Regering i 1852 afgivne Erklæringer, at tilvejebringe en for alle Monarkiets Dele fælles Konstitution, er strandede paa de udefra understøttede Hertugdømmers Modstand og at der for den danske Regering ikke staar andet tilbage end at berede disse Hertugdømmer en Stilling, der, samtidig med at den værner om deres Rettigheder og opretholder deres Egenskab af tyske Forbundsmedlemmer, tillige tillader de under Hans danske Majestæts Scepter forenede Lande, der ikke udgør en Del af dette Forbund, at leve et selvstændigt Liv uden at se sig udsatte for Indgreb og for Tysklands Indblanding i Monarkiets indre Anliggender, hvilket er uforeneligt med dets fortsatte Tilværelse som selvstændig Stat.“*) Ved en anden Lejlighed bemærker han: „Det følger af sig selv, at Hertugdømmet Slesvig, til hvis Udsondring der ikke er samme Grund (som for Holstens og Lauenburgs), kommer i en nærmere Forening med Kongeriget end Holsten“; at der uden Tvivl ved Anskaffelse af en dertil hørende Fællesforfatning vil hæve sig Stemmer mod enhver fortsat Tilværelse af en Forsamling (Rigsraadet), som Mange „anser for et overflødigt Drivhjul, og hvis Forretninger i Stedet kunde overflyttes til Kongerigets og Slesvigs særlige lovgivende Forsamlinger“; men at foruden det, at en saadan Deling af den lovgivende Magt, hvor den vedrører Kongerigets og Hertugdømmets fælles Anliggender, uden Tvivl vil vanskeliggøre Sagernes Løsning, vilde „Rigsraadets Inddragelse ikke blot være en i Danmark yderst upopulær Foranstaltning, men ogsaa diametralt krydse de Ønsker, der i den senere Tid kraftigt er komne til Orde for en inderligere Forening af Kongeriget og Slesvig.“ Hvortil han føjer: „Det er ogsaa vanskeligt at antage, at den danske Regering nogensinde af fri Villie skulde samtykke i Undertrykkelsen af en Institution som denne.“ Men ved alle disse saa bestemte Udtalelser tager Manderström stadig paa sin Side et Forbehold, som han betoner saa stærkt, at det næsten ser ud, som om han derved vilde bortlede Opmærksomheden fra det oprindelige Forbehold og faa Verden til at tro, at hans Vilkaar er ikke Hovedsagen. „Et Raad“, skriver han, „hvortil den danske Regerings Ære byder den at lytte og som den i Handling uvilkaarlig maa følge, hvis den til Opgørelsen af Tvistighederne mod Tyskland vil paaregne de mod den venligsindede Magters Bistand, er fremfor alt det, at den ikke inkorporerer Slesvig i Kongeriget“; samt: „Slesvigs provinsielle

*) Depeche til den svensk-norske Gesandt i London 29. Marts 1861.

Autonomi synes betrygget ved Opretholdelsen af Hertugdømmets særlige Rigsdag.“ I den anden Oktoberdepeche henvender han sig paa dette Punkt direkte til det danske Kabinet og tilføjer: „Hvilken Udtydning man end vil give de Forpligtelser, som Danmark paatog sig 1852, findes der alligevel ét Punkt, hvor de er altfor tydelige og klart udtrykte til at kunne give Anledning til Tvist, og dette er just det Punkt, som vedrører Forpligtelsen til ikke at inkorporere Slesvig Med Hensyn hertil er de af Danmark afgivne Forsikringer fuldkommen bestemte — idetmindste har vi altid antaget dette, og heraf følger naturligt, at vi aldrig har kunnet give Danmark det Raad at gaa fra dem.“

Men det var, bemærker Manderström her, ikke mod „Principet i et saadant Skridt“, at han opponerede. Ligesom det var klart for hele Verden, at Tysklands Fordring om, at Holsten skulde omfattes af ethvert konstitutionelt Baand, der forenede Slesvig og Kongeriget, ikke hidrørte fra nogen Ømhed for Konstitutionalismen, men fra den Beregning, at Holsten derved vilde faa Lejlighed til paany at hage sig fast til Slesvig, saa at dette tilsidst vilde følge med til Tyskland, lige saa tydeligt var det paa den anden Side, at Danmarks Undladelse af at inkorporere Slesvig skyldtes Opportunitetshensyn. Saasnart Tyskland opgav sine Fordringer paa at indblande sig i Danmarks Forfatningsforhold, vilde Slesvigs Inkorporation naturlig følge som selve Beseglingen af Danmarks Sejr. Den danske Regering opfattede ogsaa meget klart begge disse Sider af Sagen. Konsejlspræsident Hall fremhævede med stor Kraft, at den foreslaaede nye Forfatning faktisk ikke medførte en Inkorporation af Slesvig. I sin Indstilling om Forslagets Fremlæggelse for Rigsraadet ytrede han: „Enhver saadan Paastand vilde saa langt fra finde Hjemmel i Virkeligheden, at det ikke vilde være vanskeligt for os at tilintetgøre ethvert Forsøg fra Forbundets Side paa ad denne Vej at nærme sig sit Maal. Thi Skællet mellem Særligt og Fælles bliver det samme som hidtil. Hertugdømmet Slesvig beholder sit særlige Ministerium og sin øvrige Administration, sine egne Domstole og sin egen Retsforfatning samt endelig — og dette er Hovedpunktet — sin særlige Repræsentation for sine provincielle Interesser. Saalænge disse Ejendommeligheder bestaar, er intet Skridt gjort, der kan fortolkes som en Inkorporation“ Dette stemte ogsaa fuldkommen med Manderströms egen Definition: „Slesvigs provinsielle Autonomi synes tilstrækkelig betrygget ved Bevarelsen af Hertugdømmets særlige Rigsdag“. Men paa den anden Side havde Hall tillige ladet forstaa, at den foreslaaede nye Forfatning tilsigtede i Fremtiden at bære Rigets hele Konstitution

og Udvikling, og dette stiledede ganske tydelig mod en Inkorporation.*) Det var just denne paa Forhaand fremsatte aabne Tilkendegivelse, som Manderström ansaa for politisk uklog; og forsaavidt selve Forfatningsforslaget gav Anledning til en saadan Forklaring, betragtede han det som fremkommet i Utide. Manderström havde villet, at Tyskland skulde bringes til at være den af de to Modstandere, der først aabent blottede sig. Han beregnede, at Danmark da afgjort vilde faa det evropæiske Diplomati paa sin Side. Hall synes paa sin Side med Flid at have villet lokke Tyskland til et formeligt Angreb paa Slesvig, sikker paa, at det da vilde „møde den evropæiske Intervention, som det hidtil var lykkedes at holde ude“. Det vil ikke kunne nægtes, at Manderströms Plan var den forsigtigste og klogeste, og det var derfor ikke til at undres over, at Manderström blev forsigtig, da Hall uden et Ord til ham derom „forrykkede“ den Stilling, der bestod med hans „Vidende og Bifald“.

Men uagtet det svensk-norske Kabinet saaledes havde Grund til at være misfornøjet med det danske, synes Novemberforfatningen ikke at kunne have været Aarsagen til, at det tilsidst trak sig tilbage. Faktisk var den Stilling, Danmark indtog ved Novemberforfatningen, kun en Konsekvens af Patentet af 30. Marts, med hvilket det svensk-norske Kabinet havde gjort sig solidarisk. Manderström tænkte sig den allerede bestaaende Rigsraadsinstitution som indtil videre fælles for Kongeriget og Slesvig. Novemberforfatningen reorganiserede kun det gamle Rigsraads Valgmaade og Sammensætning. Ialtfald fik Slesvig og Kongeriget en Fællesforfatning, der ikke udstraktes til Holsten. Men i denne Omstændighed laa selve Anledningen til den fornyede Kamp med Tyskland. Det Stormløb, der siden fandt Sted mod Novemberforfatningen, var, som Begivenhedernes Gang snart viste, blot en Episode i den sammensatte Angrebsbevægelse, hvormed Tyskland omslyngede Danmark. Da Tyskland fordrede Novemberforfatningens Ophævelse, tilbød Danmark at tage Martspatentet tilbage. Da dette skete (4. Decbr. 1863), krævede

*) I sin Indstilling af 18. Novbr. om Forfatningsforslagets Stadfæstelse ytrede Hall yderligere: „Ministeriet har tillige til det nye Rigsraad knyttet det Haab, at det efterhaanden mere eller mindre fuldstændig vil absorbere de særlige Repræsentationer, og skønt dette er et fjærnt Haab, som kun Fremtiden og gunstige Omstændigheder vil kunne virkeliggøre, er den almindelige Tilslutning, som Forslaget og navnlig denne Tanke har vundet, os en ny Borgen for, at vort Haab ialtfald ikke vil komme til at strande paa Befolkningens manglende Tilslutning.“

Tyskland Novemberforfatningens Ophævelse inden to Dages Forløb*), hvilket ikke kunde ske paa forfatningsmæssig Maade. Havde den danske Regering besluttet sig til et Statskup, stod Arverettsagen i Hertugdømmerne tilbage.***) Hvis Danmark, efter at Østerrig og Prøjsen derhos havde besluttet sig til at tage Slesvig i Pant***), satte sig til Modværge, da indtraadte „Krigens Ret“, som ophæver alle Retsforhold, foregaaende Traktater og Overenskomster †), Og lod Danmark modstandsløst Slesvig besætte, stod

*) I en præjsisk-østerrigsk Note, der den 16. Jan. 1864 overbragtes den danske Regering af en Feltjæger.

***) Den 8. Maj 1852 var den evropæiske Olymp, Stormagterne og deres Meddelegerede, samledes i London for at skænke Danmark en Tronfølger, ved hvilken „det danske Monarki i hele sit territoriale Omfang skulde være sikret i Fremtiden“. Den begik ved denne Lejlighed ganske den samme Fejl som den antike Olymps Guder, da de fejrede Kong Pelevs' Bryllup med Havgudinden Tetis: De havde glemte at indbyde Eris, Tvedragtens Gudinde, og dette blev Aarsagen til Trojas Undergang. Londonertraktatens Ophavsmænd glemte at lade det tyske Forbund underskrive Protokollen, og denne vidtløftige, nu afdøde Dame gav sig ingen levende Ro, før hun havde formaaet Prøjsen og Østerrig til at skille sig fra deres Medunderskrivere og fornægte deres egne Underskrifter. Dette syntes at være en komplet Umulighed, da de jo selv var Forbundets vigtigste Medlemmer. Men det skete dog alligevel, thi Tyskerne er et filosofisk Folk, der forstaar at gøre skarpe Distinktioner. Hvad Prøjsen og Østerrig havde besluttet i Egenskab af evropæiske Stormagter, kunde de jo underkende i Egenskab af Medlemmer af det tyske Forbund. Den 16. Novbr., Dagen efter Frederik VII's Død, skrev *National-Zeitung* i Berlin: „Prøjsen og Østerrig har kun (!) undertegnet Londonerprotokollen som evropæiske Stormagter, og Tyskland har ikke derved paataget sig nogen (!) Forpligtelse. Af det tyske Forbund venter vi, at det ikke anerkender Danmarks nuværende Konge som Slesvig-Holstens Hertug“. Med denne Anskuelse, som var det tyske Forbunds, samstemte de evropæiske Stormagter Prøjsen og Østerrig. Dette er uden Tvivl et af de mærkeligste Blade i vor Tids Historie.

***) Den 14. Jan. 1864.

†) Hos Julien Klaczko læses, at Lord Russel i Begyndelsen af Januar 1864 ængstelig spurgte Bismarck, hvad der vilde ske, hvis Danmark gjorde Modstand. Svaret lød: „Hvis det gjorde Modstand? Det vilde være en stor Ulykke, thi det vilde være det samme som Krig, og Krigen kunde let forandre Prøjsens og Østerrigs velvillige Hensigter.“ Hvilke disse velvillige Hensigter var, erfares af en Depeche, som Bismarck den 19de Januar afsendte til de tyske Smaastater og hvori det hedder: En Personalunion mellem Danmark og Slesvig-Holsten

endnu tilbage Tysklands Forbehold om Arveretssagens fremtidige Afgørelse. Hele denne Akkumulering af Sager udviklede sig til et Enten — eller: enten Slesvig-Holsten i Personalunion med Danmark eller Slesvig-Holsten fuldstændig forenet med Tyskland. I og for sig var det aldeles ligegyldigt, hvilken af sine foregivne Tvistegrunde Tyskland gjorde gældende; de havde alle et og samme Maal: Slesvigs Løsrivelse fra Danmark. Men Sverig-Norge havde udtrykkelig tilkendegivet, at dette stred mod dets velforstaede Interesser. Det svensk-norske Kabinet havde erklæret Slesvig for en Del af det samlede Norden, for hvis Selvstændighed og nationale Enhed det vilde kæmpe med Vaaben i Haand. Det havde ikke længer noget Valg, skønt Danmark havde begaaet den Uforsigtighed at indtage en svagere Position. Ogsaa finder man, at det svensk-norske Kabinet endnu efter den 5te Oktbr. er rede til at slutte sig til Danmark, og at det mod Slutningen af Novbr., altsaa efter Frederik VII's Død og efter at Christian IX har stadfæstet den nye Forfatning (18de November) vedblivende viser sig villigt til at afslutte Alliance. Det ser ogsaa ud som en Modsigelse, naar Manderström i den første Depeche af 5te Oktbr. indskrænker Allianceanledningen til Danmarks Vægring ved at tage Patentet af 30te Marts tilbage. Thi efterat Novemberforfatningen har bekræftet Holstens Udsondring, synes det temmelig ligegyldigt, om Martspatentet fremdeles eksisterer eller ej. Man har ogsaa sagt, at det svensk-norske Kabinet i Virkeligheden allerede trak sig tilbage den 5te Oktbr., thi det var tydeligt, at den danske Regering agtede at sætte Martspatentet ud af Kraft og at følgelig den fortsatte Konflikt med Tyskland vilde knytte sig til Novemberforfatningen*). Den rette Grund til Sverig-Norges Tilbagetræden indhyller sig, synes det, mere og mere i et

„er en af de Kombinationer, der først og fremmest vil blive tagne i Betragtning“.

*) Vidar, *Fremtiden, Politiske Betragtninger*, Kbh. 1866, ytrer S. 47: „Først den 5te Oktbr. lovede man Danmark Hjælp, men vel at mærke kun til Forsvar for Patentet af 30te Marts, hvilket den danske Regering — som Grev Manderström dengang vidste — havde besluttet at tage tilbage, saasnart den fælles Grundlov var vedtagen“. Og i en Note tilføjer Vidar: „Han kunde vide det, thi den daværende Indenrigsminister, Lehmann, havde tydelig nok sagt det i Rigsraadet den 3dje Oktbr.“ A. H. E. Fich, *Omrids af den dansk-tyske Strids Historie*, Kbh. 1866, udtaler S. 57: „Vi kan saaledes ikke paa nogen Maade finde andet, end at Grev Manderström aldeles utvetydig (ved Oktoberdepechen) har tilkendegivet den danske Regering, at Novemberforfatningen vil tilintetgøre Alliancen“.

hemmelighedsfuldt Slør. Manderström, hvis Sprog er saa ejendommelig skarpt og bestemt, indvikler sig efterhaanden i den ene Modsigelse efter den anden. Snart betvivler han, at Afslutningen af en Alliancetraktat vil blive til Gavn for Danmark selv, snart mener han, at det blotte Rygte om Alliancetraktaten har gavnet Danmark. Da efter Frederik VII's Død Arveretssagen rejses, skriver han, at Sverigs Stilling ikke mere var den samme som før, at Sverig vistnok var forpligtet til at opretholde Londonertraktaten, men af samme Retsgrunde som de øvrige Undertegnere, fra hvilke det ikke vilde skille sig. Tidligere havde Grev Manderström betonet, at ethvert Angreb paa Slesvig berørte os nærmere end enhver anden Trediemagt. Naar han sluttelig offentlig udtaler den 24de Novbr. paa Ridderhuset, at i Sverigs Forhold til Danmark er der intet at fornægte, intet at skjule, thi det ligger aabent for enhver, der behager at gøre sig bekendt dermed, forekommer det næsten En, at man er midt inde i den bekendte Leg, hvor man skal opsøge en skjult Genstand under voksende og aftagende Toner. Man hører den tiltagende Klang, men Genstanden ser man ikke.

Og alligevel har Grev Manderström ikke sagt andet end den rene Sandhed. Det svensk-norske Kabinets Politik ligger i Virkeligheden aaben for den, der vil gøre sig bekendt med den. Det hemmelighedsfulde Slør af Udflugter og Modsigelser, der synes at hvile derover, er kun noget tilsyneladende. Dette maa straks erkendes, naar det viser sig, at den ulyksalige Novemberforfatning havde et tredje Maal: at blive en Fællesforfatning for det danske Monarkis samtlige Landsdele, med andre Ord, at det Hallske Kabinet havde til Hensigt at genoprette den danske Helstat, som havde bragt Danmark saamange Fortrædeligheder, Lidelser og Farer. Ja, saa utroligt det lyder, saa er det alligevel sandt, at de aarelange, indviklede Underhandlinger, Martspatentet, Alliancen — alt skulde til syvende og sidst være Omveje til dette politiske Vidunder, der stammede fra Aarene 1851—52. Kun én Forandring skulde finde Sted. Dengang var det Tyskland, der tilsigtede ved Fællesforfatningen at herske ikke blot over Slesvig, men ogsaa over Danmark. Nu var det Danmark, der, efter at den evropæiske Intervention, som Hall ønskede at fremkalde, havde overladt Slesvig til Danmark, tilsigtede ved en fælles Forfatning at herske over Holsten.

Et fuldkomment klart Indblik i denne Plan faar man af det mærkværdige Aktstykke, hvori Konsejlspræsident Hall d. 18. Nov. indstiller det i Rigsraadet vedtagne Forfatningsforslag til Kong Christian IX.s Stadfæstelse. Han udtaler deri bl. a. følgende: „Den samme Selv-

stændighed, der kræves for Holsten, maa tilkomme ogsaa de danske Dele af Monarkiet, den samme Ret, som Holsten paaستاار at have til at udtræde af den fælles Forfatning, maa Danmark og Slesvig have til at bevare den for sig og til at udvikle den efter deres Interesser; og lige saa lidt, som det tyske Forbund vil kunne kuld-kaste den, lige saa lidt kan der være Tale om, at man vil kunne paatvinge os en Forfatning for Monarkiet, hvorved Holsten kom til at indtage en overmægtig og uberettiget Stilling i Forhold til det øvrige Monarki. Det er denne Ret, der ikke kan frakendes os, uden at Danmark fra at være et ældgammelt, frit og selvstændigt Monarki i samme Øjeblik synker ned til at blive ikke engang en Del af Tyskland, men kun et underdanigt Lydland af Forbundet. Og det er denne Ret, som Forslaget giver et bestemt Udtryk, som det bringer i Anvendelse, men ikke overskrider en Haarsbred. Men er Virkningen heraf den, at Holsten endnu mere fjærnes fra de øvrige Dele af Monarkiet og at en Forbindelse umuliggøres, der kunde stemme overens med det almene Bedste og fremme de fælles Interesser? Jeg kommer her til et Punkt, der alvorlig har optaget Ministeriets Tanke, saa sandt som det af Hjærtet erkender, hvor nøje en passende Forfatnings-Forbindelse stemmer overens med alle Landsdelenes virkelige Behov. Men det er saa langt fra, at Ministeriet tror, at denne Udsigt vil fjærnes ved det nye Forslag, at dette tværtimod efter dets fulde Overbevisning vil kunne fremme en saadan Eventualitet. Thi først naar Tyskland ser i Gærning, at det ikke formaar at standse det øvrige Monarkis frie Udvikling, først naar Holsten føler, at en Fortsættelse af den hidtil indtagne Holdning fører til Skilsmisse, da, men ogsaa først da, kan man nære Haab om en Overenskomst.“ Derefter tilføjer han: „Og den Indvending, at dette Forslags allerhøjeste Sanktion vilde præjudicere en fremtidig Afgørelse i Retning af en ogsaa Forbundslandene omfattende Forfatning, vilde være lige saa lidet begrundet Indtraadte der en saadan Eventualitet, kunde den nye Lov lige saa vel som den nugældende med Rigsraadets Samtykke underkastes de nødvendige Ændringer. Dette er ogsaa udtalt af mig som Konsejls-præsident i den kgl. Regerings Navn under Rigsraadsforhandlingerne samt paa Rigsraadsudvalgets Vegne af dets Ordfører.“*)

*) Ser man nærmere efter i den svenske Presse for Aaret 1863, vil man finde, at det nationalliberale Partis uventede nye Helstatsprojekt ikke forblev ganske upaaagtet. I *Aftonbladet* for 17de December udtales i en ledende Artikel bl. a., at den

Man kan ikke udtrykke sig tydeligere og bestemtere, end Hall har gjort. Han beregner, at Holsten, naar det trues med en definitiv Skilsmisse fra det siden Dronning Margrethes og Christian I. af Oldenburgs Dage saa hæftig elskede Slesvig, vil foretrække en inderligere Forening med Danmark i Selskab med Slesvig fremfor at skilles fra begge. Slesvig skal lokke Holsten i Danmarks Arme. Derefter skal den nye Forfatning absorbere Slesvigs Provinsialforfatning og udstrækkes til Holsten som en Fællesforfatning for det danske Monarkis samtlige Landsdele.

Pladsmangel nødsager mig til at vente med Slutningen af min Afhandling til næste Hefte.

danske Sag deler sig i to Sager: det danske Riges og det danske Monarkis Integritet. I det første Spørgsmaal, der omfatter Danmark og Slesvig, bør Sverig alene lytte til sine egne Interesser, der fordrer denne Integritet. Derimod vilde det være Daarskab, om Sverig lagde sit Sværd i Vægtskaalen til Fordel for det sidste Spørgsmaal, der ogsaa angaar Holsten og Lauenborg. Sverigs Utilbøjelighed hertil er ogsaa tiltagen, efter at den danske Regering, uden at adspørge den svenske, har ophævet Martspatentet, og efterat en dansk ministeriel Avis — *Dagbladet* — har foreslaaet at inkorporere Holsten i Danmark. Ploug svarede i *Fædrelandet*, at da man nu havde Novemberforfatningen for Danmarks og Slesvigs Fællesanliggender, var det ligegyldigt, om man bibeholdt eller tilintetgjorde Martspatentet. Hvad *Dagbladets* Projekt angik, da var det, mente *Fædrelandet*, blot et løst Indfald af en Avis. Som om ikke ogsaa *Fædrelandet* var en Avis, og som om man ikke kunde forlange Alvor og Sandhed af en Avis! Da *Fædrelandet* afgav disse Forsikringer, havde alligevel faktisk den danske Konsejlspræsident baade i Rigsraad og Statsraad udviklet en Plan, der gaar en Inkorporation af Holsten saa nær som muligt. Sammenholdt med den nye Helstatsplan var Martspatentets Ophævelse heller ingenlunde nogen ligegyldig Sag, thi først derved kunde Holsten indtræde i det paatænkte nyorganiserede Fællesskab. Men saalænge Patentet var i Kraft, var og blev Holsten ogsaa „udsondret“. Ploug har altid det Uheld at afgive tvetydige, undvigende og faktisk urigtige Erklæringer.

Bilag til v. Qvantens Artikel.

Nr. 24. *Fra C. Rosenberg til E. v. Qvanten.*

Kjøbenhavn, d. 19de Juni 1864.

Jeg skal gøre mit Bedste for at faa Sagen omtalt i et fransk Blad. Hr. W., som i disse Dage rejser til Bryssel, har lovet at tage Brevet med sig og befordre det til Paris. Jeg har det allerede færdigt i Koncept — det gaar noget svært for mig at udtrykke mig paa Fransk — og skal afsende det. Men først vil jeg dog bede Dig sige mig, om jeg virkelig skal anføre, at Forbundsforslaget oprindeligt er udgaaet herfra? Jeg har nemlig hørt, at man i Stockholm skal være vred over, at vi Danske har været saa næs-vise at gøre Begyndelsen.

Det er Monrad, som har gjort Ende paa Underhandlingerne, ikke saa meget ved at forlange, at I skulde gøre Begyndelsen, thi dette Etikettespørgsmaal kunde man vel nok komme ud over — forøvrigt forekommer et saadant Forlangende fra hans Side mig urimeligt —, som ved at genoptage Talen om Holsten. Efter hvad jeg har faaet vide, har han maattet gøre det ifølge Kongens udtrykkelige Ønske.*) Det er det gamle Spil, som er blevet fornyet mange Gange siden den 15de Novbr.: næppe er der ved Monrads Anstrængelser gjort et Skridt i den rigtige Retning, før Konsekvenserne deraf støder paa Modstand, før man fordrer, at der skal gøres noget i modsat Retning, hvilket viser, at andre Indflydelser undertiden har gjort sig gældende. Vi staar i dette Øjeblik ved det allerfarligste Vendepunkt. Striden har nu naaet det Punkt, at man snarere kan vente et Ministerskifte end at Kongen lader sig overtale til at vælge det, der er bedre, hvad han dog hidtil har gjort. Igaar ventede man Afgørelsen. Den udsattes til imorgen, skønt Konferencegesandterne savner Instruktioner og har savnet dem længe. Man gaar i en forfærdelig Spænding. Slesvigs Deling er alle her gaaede ind paa, navnlig siden de russiske Planer endelig er blevne tydelige for mine kortsynede Landsmænd. Maaske *maa* vi gennemgaa denne haarde Skole for at faa den rette Forstaaelse af, hvad Rusland er og hvad dets Venskab vil sige, thi at lære at hade Rusland er et absolut Vilkaar for at være et evropæisk og frit Folk. Endnu i dette Øjeblik — Kl. 2½ — er intet afgjort, kun dette, at Ministeriet begærer sin Afsked, hvorom jeg har telegraferet.

Nr. 25. *Fra C. Rosenberg til E. v. Qvanten.*

Kjøbenhavn, d. 5te November 1864.

Kunde Du ikke skaffe mig en paalidelig Afskrift af alle de Aktstykker vedrørende din Mission med Undtagelse af Familieoverenskomsten, som findes her. Vore Fjender har nemlig indbildt nogle jyske Rigsdagsmænd, at der er blevet konspireret mod Kong Christian, og de vil nu ikke tro, at han var vidende om det hele og selv havde

*) Det synes i Virkeligheden, som om baade Monrad og hele det nationalliberale Parti har været ligesaa omhyggelige som Kong Christian IX for at beholde Holsten og Lauenborg.

været med til en Unionsplan. Det vilde i flere Henseender være meget nyttigt at faa disse Aktstykker udgivne tilligemed en kort Redegørelse. Det vilde navnlig være heldigt, fordi det vilde være et Vidnesbyrd paa den ene Side om Kong Karls gode Vilje til at komme os tilhjælp, paa den anden Side om, hvorledes Kong Christian har ladet sig forlede til at forkaste denne Hjælp, med Drømmene om den ulykkelige Personalunion for Øje; man vilde da indse, hvad den har kostet os. Der kunde udrettes meget ved Hjælp af en saadan Brochure, og diplomatiske Hensyn kan vel ikke nu mere være til Hinder for Offentliggørelsen.

Har Du set, hvorledes Hansen*) i Paris ved en af ham underskrevet Artikel i *La France* mod Personalunionen har overgivet sig til os med Hud og Haar? Mig har han hjulpet til at faa en skarp Korrespondance ind i *Opinion nationale*. At han besøger vort Gesandtskabshotel betyder ikke saa meget. Moltke selv staar snarere paa den nationale Side end paa den modsatte; dette forsikrer idetmindste Bille efter sit Besøg i Paris. Han har ogsaa faaet meget gode Tanker om Hansen, som har forstaaet at skaffe sig Indgang paa de mest utrolige Steder, bl. a. i det franske Udenrigsministerium, af hvilket han endog har været sendt til Bismarck, da denne var i Biarritz. Det var et interessant Møde, hvorom Hansen har aflagt Beretning til dem, der havde sendt ham. Bismarck tog imod ham med en blank Stilet liggende paa Bordet; men de skiltes meget gemytligt. Samtalen drejede sig om den Plan, som virkelig er bleven afhandlet mellem Bismarck og Napoleon, Planen om, at Prøjsen skulde have Frihed til at annektere Holsten og Sydslesvig, mod at Nord-slesvig i Henhold til Resultatet af en Folkeafstemning skulde falde tilbage til Danmark. Bismarck var personlig gunstig stemt for Planen, men Kong Wilhelm vilde, sagde han, selv intet have (hm!), han vilde kun, at Retten skulde have sin Gang, hvad enten saa det hele tilfaldt Oldenborgerne, Augustenborgerne eller Glücksborgerne. Han vidste endnu ikke, om det vilde lykkes ham at besejre denne Modstand. Siden er, som Du vel har set, Rygtet om en saadan Ordning dukket op i adskillige Blade, senest i *L'indépendance belge*. Det vilde nu være et godt Kup, om man kunde formaa Napoleon til at opstille Dannelsen af en nordisk Union som Vilkaar for hans Deltagelse i Gennemførelsen af denne Plan; da vilde alle Danske straks blive Skandinaver, selv Jyderne; thi Skandinavismen vilde da ikke for dem blive ensbetydende med Krig med Tyskland, saaledes som det hidtil har været Tilfældet. Størstedelen af Antiskandinavismen i Sverige vilde vel ogsaa forsvinde, hvis Sagen tog denne Vending. Et andet Spørgsmaal er, om man vilde styrke Bismarcks Modstandere i Berlin ved at indblande Skandinavismen i Sagen, thi naturligtvis er denne Tanke en Skræk for det russervenlige Junkerparti; men en Jordbund for diplomatisk Arbejde i denne Retning forefindes dog sikkert baade i Paris og Berlin. En Deputation fra Slesvig, som var i Paris i Slutningen af September og Begyndelsen af Oktober, gjorde sin Opvartning hos Drouyn de Lhuys, der paa Kejserens Vegne forsikrede Slesvigerne om hans Interesse for deres Sag og lovede dem, at saafremt Nationalitets-

*) J. Hansen, Forfatter af „Fra Diplomatiens Verden“ og „Femten Aar i Udlandet“.

spørgsmaalene i Evropa kom til en almindelig Afgørelse, hvad han haabede snart vilde ske, skulde dette ogsaa komme de danske Slesvigere tilgode. Dette stemmer jo godt overens med Efterretningen om Underhandlingerne mellem Bismarck og Napoleon.

Mr. 26. *Fra C. Rosenberg til E. v. Qvanten.*

Kjøbenhavn, d. 23. Januar 1865.

Det er aldeles nødvendigt, at vi faar Sagen offentlig frem til ligemed Aktstykkerne, thi ellers nytter det ikke noget. Mange Personer er Antiskandinaver af blind Loyalitet, eftersom de tror, at Kongen absolut maa hade Skandinavismen. Gør derfor endnu en Gang et Forsøg. Vi fordrer ikke mere, end hvad der kan stille saavel Kong Karls som Kong Christians Holdning hver for sig i det rette Lys. Det er ogsaa vigtigt, at man faar at se, hvad Monrad egentlig har villet og sagt. Kort efter at jeg havde modtaget dit Brev, bragte jeg J. A. Hansen din Hilsen. Jeg gjorde det med Vilje en Dag, da jeg traf ham i „Snapstinget“ — Rigsdagens Restaurationslokale — i flere jyske Rigsdagsmænds Nær-værelse. Han blev ligesom lidt forlegen. Juel sagde skæmtende: „Vover De at nævne Qvantens Navn her i Hs. Majestæts Slot?“ Jeg tog deraf Anledning til at give en Beretning om Underhandlingernes Historie, naturligvis uden at berøre, hvad vi havde for under dit første Besøg her. Hvor meget man troede deraf, véd jeg ikke, men noget hænger altid ved, indtil man kan faa mere fremstillet og dokumenteret. Men dette er virkelig paatrængende nødvendigt.

Nr. 27. *Fra Minister X. til E. v. Qvanten.*

Kjøbenhavn, d. 4de Marts 1865.

Jeg tror, det vilde i flere Henseender være særdeles heldigt, om vi kunde faa udgivet en af Aktstykker ledsaget autentisk Beretning om de Underhandlinger, som i afvigte April Maaned ved Deres Medvirkning førtes om Oprettelsen af en skandinavisk Union. Efter min Mening burde Brochuren udkomme paa Fransk i Paris, og saafremt De, der er bedst hjemme i Sagen, vil skrive Bogen, skal jeg drage Omsorg for det øvrige. Hvis De ikke har Tid og Lejlighed dertil, beder jeg Dem konfidentielt at sende mig alle Dokumenterne med udtrykkelig Angivelse af, hvad der maa trykkes. Jeg anser det for nødvendigt, at gøre det klart for Verden, at det svenske Kongehus ikke af Egennytte interesserer sig for Skandinavismen, eftersom dennes Modstandere her i Landet søger at anvende Sverigs formodede Annektionsplaner som et velkomment Agitationsmiddel, navnlig blandt Jyderne, der mest af alt frygter en Deling ved Storebelt.

Nr. 28. *Fra C. Rosenberg til E. v. Qvanten.*

Kjøbenhavn, d. 29de Marts 1865.

Du er mistænksom og tror, at Menneskene er mere konsekvente end de er, idetmindste her i Landet. Jeg tror virkelig, at J. A. Hansen er Skandinav, skønt han nu gaar og siger, at han har opgivet Skandinavismen. Alligevel skal han, som jeg hører, i Fællesudvalget paany have erklæret, at han er Skandinav. Gud véd, hvad han egentlig er. Under alle Omstændigheder er han, som saa mange andre hos os, ubegribelig nærsynet. Jeg er blandt

mine skandinaviske Venner næsten kommen i Vanry for min stadige Tale om Rusland. Man ler deraf som man ler af en Monomani, ikke fordi man i nogen Maade nærer russiske Sympathier eller ikke anser Ruslands Herredømme for en Ulykke, men fordi man ikke kan faa i sit Hoved, at vi virkelig har dette Herredømme over vore Hoveder i vor egen Hovedstad. Gælder dette om de i politisk Henseende mest oplyste Kredse — naturligvis med Undtagelse af mangen privat Person —, saa gælder det endnu mere om Menigmandspartiet, der hidtil udelukkende har bevæget sig i smaa indre Forhold og kun er vant til at regne med hjemlige Faktorer uden at tage fremmede Magters Indflydelse i Betragtning. Medlemmerne af dette Parti tror — idetmindste er jeg overbevist derom for J. A. Hansens Vedkommende —, at Danmarks Skæbne alene beror paa Partiernes Stilling, Styrke og Forbindelser, og for at faa en vis Forfatningsform gennemført giver de sig hen til enhver Retning, som lover at staa dem bi heri, idet de indbilder sig, at de nok skal faa Bugt med den, hvis den skulde søge at faa Overmagten. Dette er de Bedres, t. Eks. J. A. Hansens og B. Christensens Tankegang. Naturligvis gives der blandt de underordnede Førere adskillige Slyngler, som fornægter alt, hvad der ikke medfører Privat- og Partifordele. Men allermindst hos disse træffes en Egoisme af den Art, som Du antyder. Deres Fremtidsdrøm er Danmarks erklærede Neutralitet. De er de ægte Efterkommere af det Trællesind, som i to Hundrede Aar har besmittet Folket. At ikke en og anden af de hjemmetske Officerer kan komme paa den vanvittige Tanke om en Tilbageerobring af Skaane m. m., vil jeg ikke garantere for; men den blotte Udtalelse af denne Tanke vilde gøre ham til Latter baade blandt hans Kammerater og overfor hele Folket.

De Nationalliberale har under Forhandlingerne med Heltzen udtalt sig stærkt skandinavisk. Selv Bille har sagt, at man kunde blive nødsaget til at hejse det skandinaviske Banner. Lehmann, A. Hage og Juel har mere end nogensinde erklæret sig for Skandinaver. Forøvrigt har vore — jeg vover at sige mine — skandinaviske Manøvrer gjort deres Nytte. Mine skandinaviske Artikler i *Fædrelandet*, *Folkets Avis*, *Dags-Telegraphen* og *Morgenposten* har gjort Heltzen rasende, saa meget mere, som Skandinavisme og Sæmmensværgelse for ham er et og det samme; i den Grad betragter han det som en Selvfølge, at Skandinavismen vil „rydde Kongen afvejen“. Dette er jo ikke nødvendigt; Kongen kunde ved at gaa ind paa Kong Karls Unionsforslag komme os imøde og bevare sin Familjes Arveret.

Nr. 29. *Fra C. Rosenberg til E. v. Qvanten.*

Kjøbenhavn, d. 11te Maj 1865.

Endelig har vi da paa en Maade bragt vor skandinaviske Forening i Stand. Den 29de April var vi omtrent 100 Mand — samlede, endel Rigsdags- og Rigsraadsmedlemmer, et Par Professorer, et Par Grossererere, nogle velstaaende Haandværkere og en hel Del yngre Folk. De tilstedeværende politiske Storheder hørte næsten alle til det nationale Parti, som i Modsætning til de gamle Nationalliberale holder paa den uforandrede Grundlov. I det hele taget var Grundtvigianismen stærkt repræsenteret. Efter at jeg havde gjort Rede for Bevægelserne i Sverig og Norge og hævdet Nødvendigheden af,

at vi kom med, opfordrede vi Indbydere Forsamlingen til foreløbig at konstituere sig som en Forening, hvis Statuters første Paragraf skulde lyde saaledes: „Foreningens Formaal er ved alle lovlige Midler at virke for det størst mulige Samliv og den størst mulige Samvirken mellem de tre nordiske Folk samt at forberede de tre Rigers Sammensmeltning, saa at de danner en politisk Enhed udadtil med Bevarelse af hvert Riges Uafhængighed indadtil.“ Svend Grundtvig, som ikke er Grundtvigianer, men Hallianer og personlig staar Hall nær, foreslog imidlertid at udsætte den formelle Konstituering, til vi kunde optræde offentlig, og at vi nu kun skulde beslutte den eventuelle Indtrædelse i en Forening med det angivne Formaal samt overlade til Indbyderne at fortsætte Arbejdet for Foreningens Udbredelse. Det var jo egentlig alt, hvad vi kunde ønske. Programmet, der sammenfattede baade det gøteborgske og det stockholmske og i det væsentligste stemmer overens med det norske, blev godkendt, skønt det konsekvent vil medføre baade dynastisk Enhed og Forbundsparlament. Endvidere fik vi aaben Fuldmagt til at anvende Foreningens Midler og bestemme dens Optræden. Vi har i Sinde at udgive en Række Flyveskrifter for at paapege Skandinavismens Nødvendighed i politisk-dynastisk, i national og økonomisk Henseende.

Ploug, som er vidende om det altsammen, staar og vakler, fordi han gjerne vil være med, men ikke tør Indtil han gaar med, holder en stor Del af de bedste Kræfter sig tilbage; giver han Signalet, vil vi faa stor Tilslutning. Men han maa da slide sig løs fra Lehmann & Komp., der endnu befinder sig paa samme Standpunkt af *dépit amoureux*, paa hvilket Ploug befandt sig ifjor.

Nr. 30. *Fra Rigsdagsmand J. H. T. Hasle til E. v. Qvanten.*

Kjøbenhavn, d. 21de Maj 1866.

I Lørdags meddelte man mig, at Hofpartiet havde udspreedt det Rygte, at den svenske Regering var enig med den prøjsiske og at vi maatte belave os paa at afslaa en Landgang fra Sverig. I den Anledning var Svanholmsbatteriet blevet bestykket, og Kanoner var oplantede paa Langelinje.

Jeg kan ikke gaa paa Jagt efter dette Rygte, om ikke af anden Grund saa af Mangel paa Tid; men utroligt er det ikke, at det er blevet udspreedt, thi Hofpartiet med sine August- og Oktoberfor- eninger modarbejder ivrig Skandinavismen.

Et andet Rygte, som jeg ikke kan svare for, gaar ud paa, at Napoleon forlanger, at Danmark skal afslutte et Forbund med Sverig-Norge mod Prøjsen, og at Kongen vel ikke har villet sætte sig bestemt derimod, men at han alligevel i Statsraadet har erklæret, at det var mod hans Ønske.

Er et saadant Forslag kommet fra Frankrig, og vor Regering gaar ind derpaa, nu vel, da fremmes Sagen maaske, uden at vi behøver at gøre noget videre derved. Men gør vor Regering det ikke, da maa der sørges for, at dette bliver det danske Folk bekendt. Medens der endnu er Tid til Handling, maa det faa Kundskab om, at der er Udsigt til ved Sverigs Hjælp at faa det danske Slesvig tilbage i Tilfælde af en Krig mellem Prøjsen og Østerrig.

Med Hensyn til det førstnævnte Rygte om en Alliance mellem Prøjsen og Sverig og Muligheden af et Angreb fra Sverig, kunde

jeg ønske et Dementi fra svensk Side. Naturligvis ikke en direkte Erklæring mod Rygtet, men et eller andet, som indirekte modsagde det.

Som Grund hertil skal jeg anføre, at jeg ved adskillige Folke-møder har set, hvorledes Oktoberforeningsmedlemmerne eller rettere deres Ledere søger at føre Folk paa Vildspor ved at fortælle, at ogsaa de har været Skandinaver, men naar vi ikke ved en Union kan vente samme Selvstændighed for et Danmark til Kongeaaen som for et Danmark til Ejderen, saa maa vi opgive Tanken om Nordens Enhed, thi Danmark blev da kun en Provins af Sverig. Med andre Ord, de angriber Sverig fordi det ikke deltog i Krigen, ja en af disse Herrer havde endog den Dristighed at sige, at den svenske Afsending paa Konferencen i London ikke havde talt et Ord for Danmarks Sag. Det skulde derfor aldeles ikke forundre mig, om de hviskede Folk i Ørene, at Sverig nu indtager en truende Stilling overfor os.

Nr. 31. *Fra C. Rosenberg til E. v. Qvanten.*

Kjøbenhavn, d 22de Maj 1866.

Gammelskandinaverne bedrer sig. Ploug, Lehmann og Hall, med hvilke jeg har talt, ønsker nu, at vor Forening træder op, da det derved vil blive lettere for dem at faa Dansk Folketorenings Program og politiske Virksomhed ændrede i skandinavisk Retning, hvad de har isinde. Jeg har nu ogsaa kunnet holde Foredrag i Dansk Folkeforening, hvilket viser, at den har forandret sig; thi jeg er uforandret Skandinav quand même, og det véd alle. Men nu raser *Rigstidenden* daglig imod mig og lader forstaa, at jeg bør afskediges, naturligvis for direkte eller indirekte at drive Ministeren*) dertil. Han tog nylig fat paa mig og foreholdt mig — dog ikke som Minister, men som dansk Mand — det farlige i Skandinavismen; „det var vel ikke umuligt, at Sverig og Prøjsen kunde komme overens om at dele Danmark“ Jeg hører nu, at den samme Tale føres omkring i Byen paa Foranledning af Hofpartiet, samtidig med at man fortæller om et hemmeligt, i Dotézacs**) Overværelse afholdt Statsraad, der gik ud paa, at man skulde søge en Alliance med Sverig-Norge, ved hvilken Lejlighed Vedkommende skal have sagt, at dette var ham „meget ubehageligt“.

Nr. 32. *Fra C. Rosenberg til E. v. Qvanten.*

Kjøbenhavn, d. 9de September 1866.

Vore Reaktionære ligger gennem Hr. M. i Underhandling med Bismarck om en Konvention mellem Tyskland og Danmark. Førstnævnte Herre havde, da Slesvigerne var i Berlin, fuldstændig udarbejdet en saadan til at fremlægges for Kong Wilhelm. Men de hæderlige Mænd blev saa vrede, at de gik deres Vej uden nærmere at undersøge Aktstykket. Man behøver dog ikke at svæve i Uvished om, hvad det gælder. M. var nemlig her i Foraaret med et Tilbud fra Bismarck, som gik ud paa, at Danmark skulde have Størstedelen af Slesvig tilbage paa det Vilkaar, at det afsluttede en Flaadekonvention med Prøjsen, som bl. a. aabnede de danske Havne for de præjsiske Krigsskibe, d. v. s. Danmark skulde fuldstændig bindes til Prøjsens Politik for senere at underkues.

*) Kultusminister Rosenørn-Teilmann.

***) Den franske Gesandt i Kjøbenhavn.

Denne Plan kan tilintetgøres ved, at man til Gengæld for Slesvigs Tilbagegivelse tilbyder Prøjsen en Alliance med et stærkt og samlet Norden. To Faktorer maa være med til dette Forslag: den svensk-norske Regering og det danske Folk. At faa det sidstnævnte sat i Bevægelse, før man kan henvisse til Tanken som en virkelig politisk Plan, er ikke muligt. Der maa først finde en Aftale Sted mellem den svensk-norske Regering og Bismarck; vi maa idetmindste vide, at den svenske Regering vil og at Bismarck kan antages at ville. Er dette givet, kan og vil vi tilvejebringe en stor Folkeadresse, som fordrer, at Kongen skal gaa ind paa en Union med Sverig-Norge, der gør Udenrigspolitikken fælles. At Sverig-Norge tilbyder Prøjsen en Alliance og giver os Meddelelse derom, er den Anstrængelse, vi behøver fra svensk Side. Det er dog ikke meget i Sammenligning med, hvad Piemont eller Prøjsen har gjort for at naa et lignende Maal som det, hvorom der her er Tale.

Nr. 33. *Fra C. Rosenberg til E. v. Qvanten.*

Kjøbenhavn, d. 28de November 1866.

Grunden til, at jeg idag skriver Dig til, er den, at det, som jeg længe har ventet, nu endelig er kommet. Igaar tilkendegav Rosenørn mig, at jeg havde Valget mellem at opgive al politisk Virksomhed og at faa min Afsked. Jeg valgte naturligvis det sidste og vilde under alle Omstændigheder have valgt det; thi jeg bliver tro mod Nordens Sag, saalænge jeg lever.

Evropa i Kjøbenhavn.

I det altid forlystelsesrige Kjøbenhavn har dog af Aarets Tider September et Ry for at skænke de fuldeste Glædens Skaaler. Til hvilket Mylder af Adspredelser inviterer ikke denne galante Sæson, som forener Vinters og Sommers Tiltrækning! Saa er der ikke længere mørkt om Aftenen i Tivoli, for Maanen skinner stolt ned gennem Træerne, hvis Løv allerede er tyndet, som Haaret paa en Bonvivants Isse. Men regner det tilfældigt en Aften forskafter man sig med Lethed Plads i et Teater, og nyder Stykker, man maaske har glemt, siden man saa dem sidst, og Førsteelskerinder, man kan huske, fra man var lille. Er det køligt, indbyder den lune Cirkus. Der hypnotiseres man blidt af Gasheden, mens man stirrer paa de rundt galopperende Heste, som selv er blevet ganske skeløjede af bestandigt at løbe i Kreds. Endelig er der Revuerne, de ny Studenter og de første Østers.

Trænger man nu efter en Aftens Sanshevirvel til næste Formiddag at passere nogle mindre hidsende Timer, frembyder der sig jo til alle Sider Udflugter i en smilende Natur. For Eksempel til den lille venlige zoologiske Have, hvor man kan drikke Chokolade og indaande den friske Duft af vilde Dyr og søde Æbler. Eller man tager i Skoven og erhverver paa en rask Spaseretur Appetit til en Frokost af Fiskefilet og mandbare Kyllinger, at indtage i en af de vakre Restaurationer, hvor man sidder paa Balkonen og nyser og ser Bladene ét for ét svirre ned i sin Tallerken. Oh, det er smukt og tungsindigt;

kvæget og bevæget ruller man mod Skumringen hjem til den vinkende, oplyste By, de myldrende Boulevarder, de straalende Cafèer og Varitèer, for paany at styrte sig ud i den festlige Tummel.

Intet Under at Kejseren af Rusland altid vælger September, naar han rejser paa Besøg til Kjøbenhavn. Ogsaa forsikres det bestemt, at Hans Majestæt efter hvert Ophold erklærer, at han intetsteds befinder og morer sig bedre end i sine høje Svigerforældres Residens. Og Tilfredsheden er da ubetinget gensidig. Har Sommeren været fugtig, Tivoli mat, har den paa Kongens Nytorv stoltserende Kjøbenhavner en gnaven Augusteftermiddag ved Synet af Stilladserne om Teatret, den tomme Østergade, og de seks Par Turistsko paa Fortovet foran d'Angleterre, følt sig naget af Tvivl, om han virkelig promenerede sin udødelige Sjæl i Verdens Centrum — den Høstdag *Derjava* ankrer paa Rheden og Saluten ruller, véd han paany Evropas Blikke rettede paa sig. Paa Toldboden stiger Czaren i Land og inspicerer den danske Garde!

*

*

*

Paa Toldboden staar den kjøbenhavnske Presse og inspicerer Czaren. Allerede Uger i Forvejen har man i dens mest velunderrettede Organer hver Dag kunnet læse bestemt fra paalideligste Kilde indhentet Efterretning om, hvilken Dato Hans Majestæt vil indtræffe, for Morgenen efter med samme dybe Overbevisning at blive forsikret om, at Ankomsten vil finde Sted en anden Dag. Paa den Maade er Forventningstiden hengaaet i behageligt skiftende Spænding. Denne er yderligere bleven stimuleret ved Uvejrsbyger, der er draget truende hen over den politiske Horizont. Det Rygte er pludselig opstaaet, uvist hvorfra, at en større Del af den danske Flaade skal udrustes og i Forening med de russiske Panserskibe, som eskorterer Kejseren, i dennes Paasyn afholde omfattende

Sømanøvrer i Farvandet om Kjøbenhavn. Eller det forlyder, at de i Nordsjælland kantonnerende Regimenter er designerede til at udføre kombinerede Evolutioner for Selvherskerens Øjne. Hvad kan vel Meningen være med disse Demonstrationer, hviskes der i Krogene. Ja, hvad er Meningen, spørger højlydt de skarptskuende Ledere for den Del af Pressen, der fortrinsvis tænker sig at repræsentere hele det danske Folk. Betyder det Kundgørelsen af en dansk russisk Alliance? Vover Regeringen paa en Tid, da Rigsdagen ikke er samlet og uden at raadspørge Vælgerne, at spille Hazard om Landets Eksistens og kompromittere os i vor overmægtige sydlige Naboes Øjne ved slige vanvittige Manifestationer! Er det maaske Hensigten. . . Prrrr, lyder det beroligende fra anden Side: Hans Majestæt Czarens Rejse til Danmark er uden al politisk Tendens. Han kommer udelukkende for at aflægge et privat Besøg hos sin Gemalindes nærmeste Slægtninge og rekreere sig i sin høje Families Skød. De russiske Skibe skal kun illuminere paa Rheden paa de fyrstelige Festdage, og de russiske Matroser skal spille i Tivolis Koncertsal. Med disse Forsikringer lader det danske Folks ledende Alvorsmænd sig stille tilfreds. De har opnaaet, hvad de vilde, de har vist sig skarptskuende og paa deres Post, og man har taget skyldigt Hensyn til deres Værdighed og Indflydelse. Pressens højre Haand trykker dens venstre i enig Opfattelse af Czarens Besøg som en fredelig Privatmands, der kun har Krav paa offentlig Omtale indenfor en høflig Reportages Former. Dog med den Forskel, at Alvorsmændenes Omtale med folkelig Ligefremhed undgaar de fyrstelige Titulaturer, Majestæt, kejserlig og kongelig Højhed o. s. v.; men da saadant kun gaar ud over de paagældende Referenter, hvis betalte Linjeantal ved Strygningen af disse Ord formindskes, kommer dette Offer paa Frihedsgudindens Alter ikke at genere Alvorsmændene selv.

Helt udenfor disse Overenskomster staar imidlertid den Presse, hvis samfundsomvæltende Principer og barske revolutionære Sindelag overhovedet ikke tillader den at stille sig paa Forhandlingsfod om Kejsere, selv naar disse optræde som Privatmænd.

Denne Presses Reportere er da virkelig at beklage under Kejsersbesøget, som feder deres lykkeligere stillede Kolleger. Dog er enkelte af dem snilde nok til at udtænke Manøvrer, ved hvilke de kan holde sig nogenlunde skadesløse uden at synde mod den Sags Idé, de kæmper for. Idet de nemlig gaar ud fra den socialøkonomiske Enhed „hvad en Arbejderfamilie kan leve af“, udregner de, hver Gang, de fyrstelige Personer foretager sig et eller andet, hvor mange Arbejderfamilier, der havde kunnet leve, hvis de fyrstelige havde resigneret paa dette eller hint. De kalkulerer for Eksempel, hvormeget Kejseren giver for en Hat, og hvor mange Gange han kan antages at hilse med den, inden han kasserer den. Hænder det saa, at Hans Majestæt en Eftermiddag kører op ad Østergade, og Folk staar opstillet og hilser paa ham og derved tvinger ham til at slide paa sin Hat, saa oplyses det næste Dag paa en Prik, hvor mange Arbejderfamiljer, der kunde have ført en sorgfri Tilværelse, om Kejseren i Gaar var bleven hjemme paa Fredensborg. Og der burde ingen Tvivl herske om, at saadanne Beregninger og Eksempler i høj Grad er nyttige til Forbedring af Arbejderstandens materielle Kaar og i det hele til Gavn for den ubemidlede Befolkning.

*

*

*

Det kongelig-kejserslige Vogntog ruller gennem Kjøbenhavn. Med Pomp og Suite, med Blink og Hestetrampen og mellem et dobbelt Hegn af Jordens skikkeligeste Befolkning, ekset og avet af Jordens strikseste Politi. Solen glimrer paa Seletøj og Uniformer, paa mandlige Tilskueres blottede Isser og i Kvindernes ivrigt skinnende

Øjne. Smaa Damer sender dybtnejende de tronende røde Kuske himmelske Blikke. Høje Damer drejer, længe og entusiastisk knejsende, Hovedet efter de bortrullende fyrstelige Nakker. Og blussende af Begejstring udbryder en seks Fods Mø i Livets Høst sikker paa, at Czaren hilste netop hende, da han førte sin hvide Handske op til sin hvide Hue:

— Gud, hvor jeg elsker Kejseren! Ja, hvis jeg var en Mand, vilde jeg ikke bestille andet end raabe Hurra for ham!

Hvilken rørende Appel til Fremskridtets Barmhjærtighed. Klinger der ikke gennem denne uforbeholdne Bekendelse et undertrykt Suk over Arbejdets uretfærdige Fordeling, en skærende Klage over den tyranniske Samfundsorden, som forbeholder Mændene en af Menneskehedens dyreste Rettigheder, den at turde raabe Hurra! Og fortjente ikke denne Kvinde at stilles lige med Mænd? Ja virkelig, naar man ser den Armé af Kvinder, vaabenføre og mindre vaabenføre, Linje, Reserve og Landstorm, som Kjøbenhavn mønstrer i Kejsermaaneden, og navnlig ser, hvad de udretter, da maa det indrømmes, at i hvert Fald denne Stad synes moden til de videste Reformers. Hvem husker ikke fra historiske Billeder de „stormodige Træk af Kvinder under Saragozas Beleyring“, eller — hvorfor gaa saa langt tilbage — hvem har ikke i frisk Minde et patriotisk Skuespil, der for faa Aar siden gik over en af Hovedstadens Scener og hvor en snelokket Invalid, snurrende sig som en Top rundt paa sit Træben, med Kaarden i Haand nedlagde tre hvidskjortede Svenskere, hvem Huris i Kulissen samtidig overheldte med sydende Beg, med en Ynde, som om de vandede Grønærter! Og hvad er saa dette mod de Savn og Strabadser, Damer, som ikke blot er Kvinder, men for Størstedelen ogsaa Invalider, frivillig underkaster sig Dag ud og Dag ind, i den Tid Kejseren gæster Kjøben-

havn. Opstillede i Timevis, pressede ind mod Jærngitre, persede sammen i Gadedøre, tilbagelæggende milelange Strækninger til Fods i alskens Vejr eller indeklemte i gloende Omnibusser og Sporvogne ses Kvinder og atter Kvinder af enhver Alder, Stand og Svagelighed, ofrende Tid og Helbred, Hvile og Hjem, Mad og Drikke, Liv og Lemmer for Czaren. Men heldigvis, Hæren bestaar jo ikke af lutter Veteraner, og hører man end ikke med blandt Festens høje Guder paa Scenens Midtpunkt, kan det ogsaa for en almindelig dødelig have sin Charme at gaa bag Kulisserne i den smalle Passage mellem Gelederne og Husrækken, hvor man smutter saa lunt og dulgt som i Barndommens Tid paa sin Moders Tørreplads, under det tæt udspændte Flagtag af alle de Farver, gamle Dannebrog efterhaanden er kommet i Familie med.

*

*

*

De Dage, Czaren ikke kommer til Kjøbenhavn, kommer Kjøbenhavn til Czaren. Med Morgentogene arriverer der til Fredensborg større og mindre Jagtselskaber udrustede med Paraplyer, Kikkerter og hjemmeskaaren Proviant i Tasker, hvorpaa er broderet Lokomotiver eller Dampskibe, som udspyr uforholdsmæssige Røgmasser. Det gælder at benytte sin Formiddag, ikke spille Tid med Frokost paa Kroen, men straks begive sig til Revieret i Slotsparken og tage Post paa Steder, hvor man sikrest kan vente det fyrstelige Vildt. De heldigste Udkigspladser er imidlertid sædvanlig optagne af indfødte kvindelige Trappers, som med Sytøj, Bog og Madpose straks fra Morgenstunden har stillet deres Fælder, hvor der haves det bedste Blik over Slotsterrassen og Forhaven. For senere indtræffende Ekspeditioner er der da intet andet at gøre, end at spadsere frem og tilbage i den langstrakte Allé, der i en Bue slynger sig udenom Slottet, og med Ansigtet stift vendt mod dette oppebie, hvad der maatte vise sig. I Spidsen

tripper gerne en lille mager, gammel og erfaren Dame med fremstrakt Hals og vejrende Næseboer. Hun sporer Vildtet paa lang Afstand og varer de andre. Efter hende følger Truppens mandlige Medlemmer, to midaldrende adjunktligt udseende Herrer, med sorte Klædesfrakker og Panamahatte. De skæver over Brillerne til de latinske Indskrifter paa de ubegribelige Monumenter og fordyber sig i Underholdning om Fredensborgs gamle Minder. Deres Attraa er at blive Øjenvidne til, hvad de kalder et historisk Genrebillede, det vil f. Eks. sige, se den danske Konge staa paa Terrassen efter Lunch og byde Kejseren af Rusland en Cigar, som denne derefter tænder hos Prinsen af Wales. Efter disse lærde Sværmere træder saa Hovedstyrken an, et halvt Dusin sværtbevæbnede Damer, af hvilke to er pukkelryggede, én halter stærkt og Resten er udstyrede med Øjenklap eller Respirator. De samtaler ikke stort, marcherer bare af Sted, med spændte Ansigter stramt drejede mod Slottet, saa tappert deres respektive Skavanker tillader. Sidst trasker en ulykkelig ung Student, belæst med Overstykker og Parasoller. Han er indvendig aldeles rasende, gør sig Umage for at lade, som han ikke hører til Selskabet, føler sig nervøs af Sult og syg af de Cigarer, Onklerne har trakteret ham med fra tidligt om Morgen. Nu søger han at liste hen til en Bænk, hvor han har opdaget en ledig Plads, men bliver øjeblikkelig attraperet af den gamle Blænkerdame: — Lille Frederik, Du har saa gode Øjne, kom herhen og se en Gang; jeg synes bestemt, det er Kongen af Grækenland, som staa ved det Vindu der til Venstre paa første Sal.

Det kan imidlertid, selv af Frederiks Falkeblik, ikke afgøres, om det virkelig har været Kongen af Grækenland. Den paagældende Herre er nemlig straks igen gaaet bort fra Vinduet. Taalmodigt drager da Selskabet videre, kigger en Stund gennem Gitteret ind i Marmor-

haven, afsøger Normandsdalen, dvæler ved Kongebroen og den russiske Portal, alle vegne, hvor der kan være mindste Haab om at møde blot en fyrstelig Barnevogn, men uden synderligt Held. Det lykkes kun den gamle Læderstrømpe at vejre to ganske unge Prinser, som man end ikke er rigtig sikker paa virkelig var to Prinser. Efter afholdt Krigsraad besluttes da, ogsaa fordi man næsten ikke længer kan staa paa Benene, at indstille Jagten i Terrænet, og begive sig til Kroen. Dér, véd man bestemt, kommer hele Fyrstefamilien forbi, naar den omtrent Klokken to tager ud at køre eller spadserer. I Ventetiden kan man saa udhvile sig og spise til Middag.

Paa Kroen sidder de berømte russiske Opdagere, hvem man allerede kender fra Bladene som Mænd med intelligente Ansigter og gennemborende, allestedsnærværende Øjne. De ser gennemborende paa det indtrædende Selskab, som dog ikke lader til at vække deres letslumrende Mistanke. Tilsyneladende roligt fortsætter de deres Pokuleren med tvende her udstationerede kjøbenhavnske Bladkorrespondenter, hvem de velvilligst forsyner med diverse bevingede Efterretninger, som Korrespondenterne senere lader flyve til Kjøbenhavn. Dineren serveres af landlige Hænder. En Edderkop falder ned i Suppen, ellers passerer intet mærkeligt før ved Bøffen, da en Mand pludselig styrter ind fra Gaden, henrykt brølende: Nu kommer de allesammen!

Det virker som Efterretningen om et Jordskælv. Op farer hulter til bulter Journalister, Opdagere og Rejsende, Herrerne barhovedede, skyndsomt tyggende af Munden, Damerne rivende Servietten fra Brystet, alle ud og kaster sig i Støvet paa Landevejen, mens 3—4 kongelige Char-à-bancs ruller hurtigt forbi; Herskaberne nikker og smiler, den yngste fyrstelige Ungdom behager aller-naadigst at le himmelhøjt.

Nu gælder det blot om snildt at beregne, hvilken Vej, de kommer tilbage og saa gaa dem i Møde for i Ro og Mag at kunne tage dem i Øjesyn endnu en Gang, før man skal hjem med Toget Kl. 5. Lykkes det vel, maa Udbyttet kaldes heldigt. En Kejser, to Kejserinder, flere Konger og Dronninger, adskillige Tronfølgere og Kronprinsesser, foruden en hel Mængde mindreaarige Fyrsteligheder af begge Køn — Smaaavildt, man ikke ret véd at klassificere. Og naar man næste Dag og fremtidig læser i sin Avis den fortræffelige Korrespondents Meddelelse: „Kl. c. 2 $\frac{1}{2}$ kørte hele Kejser- og Kongefamilien med samtlige Gæster ud i 4 Char-à-bancs. De høje Herskaber vendte tilbage Kl. c. 3 $\frac{1}{2}$ “ — saa forstaar man ganske anderledes end før de stemningsfulde Linjer. Nu har man selv set, hvordan denne Begivenhed finder Sted og tager sig ud.

*

*

*

Saaledes omtrent gaar Dagene for Czaren og Kjøbenhavnerne, til Afskedsstunden slaar. Før sidste Gang, den Gang, vajer de trofaste Flag over Byen og ruller Cortégen gennem Gaderne. Afskedskanonaden dundrer og Folk vifter paa Langelinje, saa længe de kan se Røgen fra de kejserlige Skibe. Lidt triste vandrer Kjøbenhavnerne hjem. Paa Vejen i Bredgade er der nogle, som lægger Mærke til, at man i en vis skummel Hjørnebygning er i Færd med at lufte ud og gøre Vinduerne rene. De studser lidt, saa gaar der et Lys over deres Ansigter:

— Det er jo Rigsdagen, vi skal have ind! Herregud, Rigsdagen, det er dog altid en Erstatning!

Saamænd er det saa. Czaren er rejst, Grundloven leve! Der er bestandig noget nyt at raabe Hurra for i Kjøbenhavn.

Gustav Esmann.

Sæsonens første Maaned.

Dagbog.

Det kgl. Teater.

1ste Sept. aabnedes Sæsonen med den af Pressen enstemmig fordrede Oehlschlägers *Axel og Valborg*. Fru *Oda Nielsen* og Hr. *Zangenberg* var de Elskende. Større og mindre Roller udførtes forøvrig af Hr. *C. Price*, Hr. *Foss* og Balletdanserinde Fru *Frederiksen*. Hr. *Emil Poulsen* besørgede den onde Munk: da han sank død om, lo Publikum højt af Tilfredsstillelse. Tragedien var udstyret med to nye Kirkeruder, der imidlertid først medvirkede ved anden Opførelse.

Efter *Axel og Valborg* synes Pressens Begær efter Oehlschläger noget stillet i Bero.

3dje Sept. holdt Fru *Nyrop* 25-Aars Jubilæum som kgl. Skuespillerinde. *Dronning Margrethe*, hvori foruden Jubilaren bl. a. ogsaa Hr. *Faaborg* har Glansrolle, opførtes. 5 Plader ude til ordinær Pris. Mange Buketter, enkelte Laurbærkranse, net Fremkaldelse.

5te Sept. fyldte Kammersanger *Schram* 70 Aar, i hvilken Anledning Teatret var udsolgt til dobbelt Pris. Hr. *Schram* var Leporello for sidste Gang. 25 Laurbærkranse, 50 Buketter, Hurraraab, Jubel, stormende Fremkaldelse. Næste Aar bliver Hr. *Schram* 71 Aar.

18 Sept. *De Danske i Paris* — ny Indstudering. Pressens Dom: ikke morsomt. Publikums Dom: Udsolgt Hus hver Aften, Stykket spilles.

Dagmarteatret.

31te August aabnedes Sæsonen med *Esther*. Halvgod Udførelse, halv Sej. *Esther* — Havets Nymfe — afvekslende Fru *Gjørling* og Frøken *Hartmann*. Fru *Gjørling* en solid Bølge, Frøken *Hartmann* som det skøre hvide Skum.

22de Sept. *Frejas Alter* og *Den honnette Ambition*. Misforstaaet literær Forestilling. En saa slet Holbergforestilling som *Den honnette Ambition* med 4—5 Debutanter i vigtige Roller, er sjældent sét. Og at spille *Frejas Alter*, en gammel Vrøvlekomedie, turde næppe have Krav paa at kaldes en literær Bedrift. I begge Stykker D'hr. S. Neumann og Mantzius fortræffelige. I *Frejas Alter* Frk. Hartmann meget stilfuld i gammeldags Klædebon, højtombæltet, med Pufærmer og med Hals og Arme blottede. Ikke ulig en Pastel af Juel, smægtende og fornem, med klare Farver og blød Porcellæns-Hvidhed.

Resultat: Nogen Ære, ingen Fordel.

Folketeatret.

1ste Sept. aabnedes — efter nogle faa Opførelser i August Maaned af *Nøddebo Præstegaard* — den egenlige Sæson med den antike Folkekomedie *Haandværkerliv*, der paa gammeldags Maner — og med lykkelig Udgang — fortæller det samme omtrent som *Faldgruben*. Hverken Pressen eller Publikum viste Interesse for denne Forestilling, paa hvilken Direktør *Abrahams* havde ofret nogle aldeles dejlige Dekorationer — Mesterværker af den berømte Hr. *Lund*.

22de Sept. afløstes *Haandværkerliv* af *Den kære Husfred*, et ligesaa gammelt Stykke, men i ny Bearbejdelse. Harmløse Løjer og superbt Spil. Synes at trække lidt Hus.

Resultat: Ingen Ære, problematisk Fordel.

Kasino.

16de August. *Faldgruben*. Heri optraadte afvekslende som Gervaise de to Debutantinder Frøken *Christoffersen* og Frøken *Aagaard* samt den i Rollen erfarne Fru *Lydia Lindemann*. Frøken *Christoffersen* ingenue-kvindelig og net, Frøken *Aagaard* frejdig og soubrette-rask. Genoptræden af D'hr. *Cetti* og *Marx*.

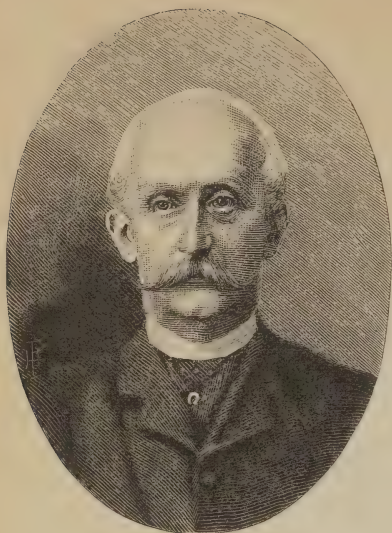
27de August. *Erik Ejegods Pilgrimsfærd* og *En lille Datter*. Første Optræden af Fru *Julie Hansen*; Genoptræden af Hr. *Alb. Helsingren* som Provinsdirektøren i *Erik Ejegod*. Mat Indstudering.

1ste Sept. *Fint Besøg*. Fiasko.

15de Sept. *Det store Kalkbrud* af Georges Ohnet. Graad paa Balkonen, Latter i Parkettet.

Resultat: Hverken Ære eller Fordel.

Leporello.

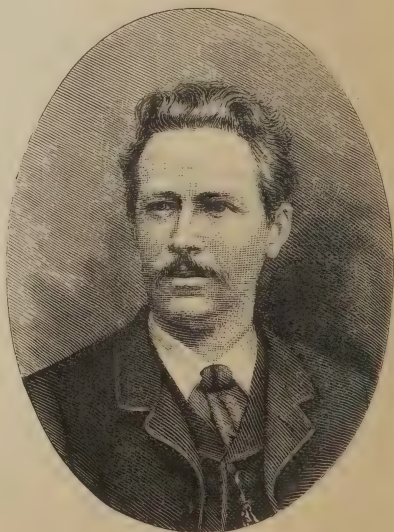
Kammerherre FALLESEN.

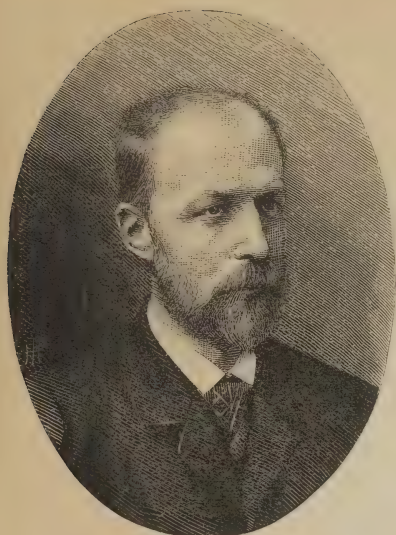
HOLGER DRACHMANN.

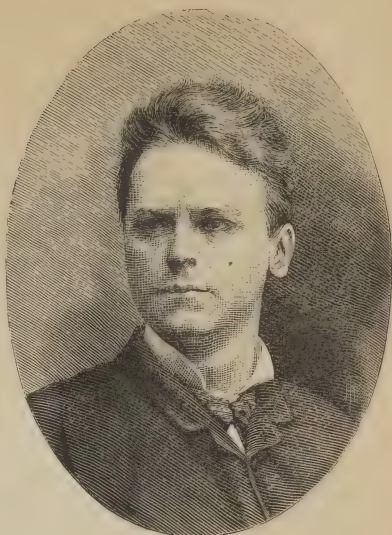
EDVARD BRANDES.

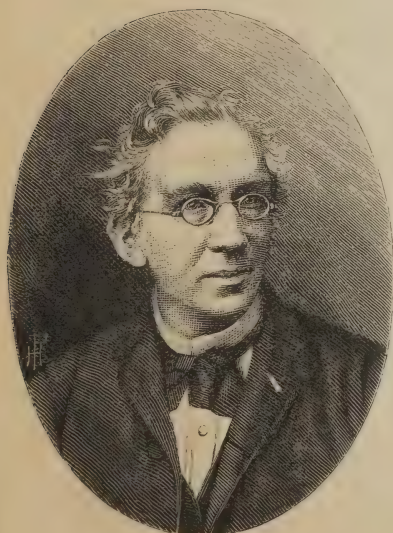
Højesteretssagfører SHAW.

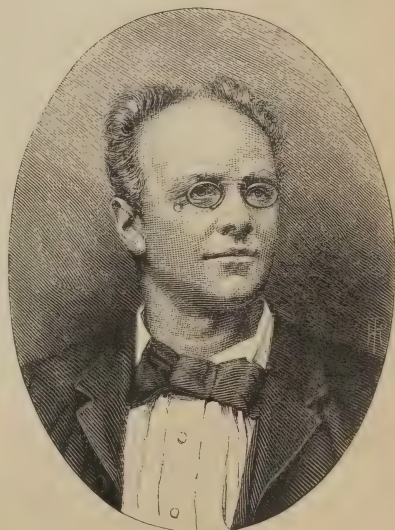
PIETRO KROHN.

WILLIAM BLOCH.

H. P. HOLST.

EMIL POULSEN.

Ude ved Værene.

Ude ved Værene,
vester i Skjærene,
dér gaar Dysten
indunder Kysten.
Dér farer Stormen
Vinterdagene
henover Husene,
bragende,
fusende,
bjelkeknagende.
Dér — i den fraadende,
braatfulde, sprøjtende
Havstok, — gaar Baadene,
Jægterne, Skøjterne,
vaade i Klydsene,
revet i Sejlene,
lændsende, krydsende,
jagende, krængende
ind i det hængende
regnvaade, stængende,
skoddegraa Tykke; — —
dér suser i Taagen
Sildestimen og Hval og Maagen.

Jonas Lie.

Lidt om Henrik Ibsen som Ung.

(En Venindes Erindringer.)

Allerede i hans levende Live slynger Legenden sig rigeligt om Henrik Ibsens Navn. Hans Art at leve paa kan vel bidrage dertil. Selve Ensomheden, hvori hans Liv glider, gør ham lettelig til Stof for Mængdens Fantasi. Fjærn og besynderlig hemmelighedsfuld bliver han for Massen, Tysklands store „fremmede Mand“.

De fordringsløse Erindringer, smaa Erindringer, som her skal meddeles, er om en anden Henrik Ibsen — en uberømt. De fortæller et Par Træk om den unge Ibsen, en ung blandt Unge.

Mig blev de fortalt nu nogle Aftner ud paa Høsten af en Veninde, som i sin Ungdom stod Ibsen nær, og som han endnu kalder sin Ven. Uden Rækkefølge, som jeg hørte dem, vil jeg gengive dem her.

Det var i Bergen min Meddelerinde traf Henrik Ibsen.

Den Tid, da han styrede Teatret — det tarvelige Bræddehus, hvor ogsaa Bjørnson har staaet for Styret. Ibsen boede i Teatret og havde dér to smaa Stuer. Men sine Maaltider nød han hos Madam Sondum, en sær Patron, rask og rap og Rasmus i sit Hus, men en brav Person, kendt over hele Byen. Det skulde være underligt, om hos hende ikke er hentet adskilligt til Billedet af Madam Rundholmen.

Teatret tog jo Ibsens meste Tid. Gud véd mon, om han var nogen god Instruktør — om han havde ret meget

af Skuespillerevnen, som skal til for at fylde det Hverv? Men Respekt for ham havde Skuespillerne, mest, som de sagde, fordi Ibsen var en Mand, „der havde Ærbødigheden for Kunsten“. Med en næsten smaalig Iver vogtede han i hvert et Stykke over hvert eneste af Forfatternes Ord og hver saagar af deres Tankestreger.

Skuespillerlivet saá han ikke i Rosa.

Der var et Øjeblik, hvor en af Teatrets Kunstnere forsøgte at bevæge hans Veninde til at gaa til Scenen. Hun havde Naturellet, mente Skuespilleren.

Hun spurgte Ibsen om hans Mening.

— For Guds Skyld! brød han ud. Skulde De ind i den Elendighed?

En lykkelig Dag havde dog Ibsen selv paa det Bergens Teater — han sagde ofte, at det i Bergen var hans eneste lykkelige Dag — den Aften, da *Gildet paa Solhoug* blev opført for første Gang.

Hvor Folk de jublede, og Ibsen maatte frem og takkede og bukkede — i sin Frakke med de lange vide Ærmer.

Han var saa soigneret, næsten prikken pertentlig i sin Paaklædning. Han gik med Kalvekryds og sirlige Digtermanchetter med Kniplinger ud over Hænderne. Og paa Gaden en ganske kort lille Stok i Haanden.

Folk syntes, han saá uanselig ud — og selv led han vist ved, at han var saa lille af Vækst — men de, som mente ham ubetydelig, havde aldrig sét hans Øjne.

De kunde lyse op og kaste Glimt, som skød gennem et Menneske, saa man mindedes det Tider efter.

Han syntes at sé alt hos sine Omgivelser — tvært gennem Livet paa dem. Og hvad mærkeligt var, han kunde saa den Gang ikke altid tie med hvad han havde sét eller gættet.

Naar noget ophidsede ham, kunde han pludselig fare op i de Huse, hvor han kom, og i rappe og bitre Udfald

sige baade Herren og Fruen alle de Sandheder, han havde gættet.

Og det skabte ham just ikke Venner.

Atter og atter var det mod alt, hvad der hed Form, han rasede. Paa Tomandshaand kunde han pludselig begynde at tale i en hidsig, hensynsløs Strøm af Ord — Paradokser og vilde Sandheder, saa man gik betagen ved Siden af den lille Mand, der ligesom satte i Løb mod alle Vedtægter, saa man syntes, det helt føg om En. Den, som virkelig kendte ham den Gang, har ikke undret sig over Dybden, hans Digtning siden vandt.

For det laa altsammen i ham, allerede den Gang; og det fik Ord i de Stunder, naar hans vante Klage lød:

— At han var et ensomt Menneske — altid vilde blive et ensomt Menneske, som ingen troede paa, og som ingen, ingen i Verden brød sig om . . .

Saa skældte han Formen og Hykleriet. De var hans Arvefjender — om dem vidste han aldrig hadske Sandheder nok.

Men saa var der andre Tider, hvor han helt blev tavs og kunde gaa saa lukket som en Bog i lange Stunder.

Tungsindig var han oftest. Hans Forhold var jo ogsaa smaa og trange, og af Venner fik han egenlig faa og færre alt som Tiden gik. Saa holdt han til, paa en-somme Ture, oppe paa „Sverreborg“. Det var hans Yndlingssted at gaa og saa under Træerne ved Toldboden.

En Syttende-Maj-Fest var den store Dag for dem, der holdt af ham.

Der har jo paa syttende Maj altid været meget med Arrangementer i Bergen. Saa er det et Vikingskib, de kører op med paa Engen — og saa er det det ene og saa det andet.

Den Gang, da Ibsen var med som Agerende, forestillede Arrangementet et Fjæld Det var midt paa „Engen“, at Bjærget blev kørt frem.

Ud af Fjældet kom saa Ibsen som en Bjergmand — og holdt Festtalen.

Enkelthederne er vel glemte nu. Men dét, han talte om, var: at Norge laa endnu i Svøb; men Udviklingen var nær og maatte komme.

Han talte, saa han begejstrede alle Mennesker. De jublede ham imøde.

Den Dag var han glad og oprømt. Det var ham vist — i de Tider — en Lykke en Gang imellem at være Ansigt til Ansigt med Mængden og at føle, at han saadan tæmmede den og kunde beherske den.

Til daglig syntes jo mange Folk, at han var „en Raring“, og det pinte ham nok i Stilhed mér end man skulde tro.

Selv hans Venner kunde vel en og anden Gang synes, at det var nok saa „sært“ at gaa med ham over Gaden, for der var jo noget besynderligt ved ham — ogsaa i hans Klædedragt. Men begyndte han at tale, saa glemte man alt, og man var gaaet lukt i Ilden med ham.

En Gang imellem var han ogsaa i ungt Selskab.

Der var en Landtur et Aar — en Tur til Fjælds en Pintsemorgen. Det var en Flok Unge, som klatrede op ad „Ulrikken“ med nogle Musikere og Henrik Ibsen i Spidsen.

Musikanterne havde Instrumenterne med og lystigt gik det til.

Oppe paa Toppen blev der spist Frokost — Madkurve blev pakkede ud, og Flasker blev der tømte. Musiken spillede, saa det lød ud i den dejlige Morgen.

Saa sprang Ibsen op, og midt paa Fjældet stod han og deklamerede et improviseret Digt — til „Glæden“.

Saadan kunde han være undertiden.

Men saa var der andre Tider, hvor ikke en Gang de, som holdt af ham, fik ham at sé, men hvor han sky skjulte sig ganske.

Tiden gik og Ibsen forlod Bergen.

Faa var maaske de, der savnede ham. Han var kommen alt mer og mer saa halvt paa Kant med „Selkabet“, synes det.

Nogle Aar efter ved den store Sangerfest kom han tilbage. Han var med blandt Sangerne.

Der var før Sangernes Ankomst fremlagt Lister med Navnene paa de Kommende. Værterne valgte saa og skrev deres Navne ved Siden af de Gæster, de vilde have.

Uden for Ibsens Navn stod Pladsen længst tom.

Henrik Ibsen var den sidste, som fandt sin Vært.

— —
Ja — hvor Tiderne har skiftet.

Sidst han var i Bergen — i alle de mellemliggende Aar gensaá han ikke Byen — da maatte han frabede sig Æresdemonstrationer for at faa Lov til at være i Ro. Og blot at have sét Henrik Ibsen — det var Dagens Begivenhed.

Men de, som havde kendt ham nøje i hin Ungdomstid, syntes, det var den samme Mand, de mødte nu efter mer end tredive Aars Forløb: helt den samme Mand, kun klarere og mildere.

Aarene har fremfor alt gjort ham mildere.

. . . . Henrik Ibsens Veninde bliver tavs, hun har talt med en Stemme, som Folks, der begynder at ældes, naar de taler om deres Ungdom, som svandt og som synes at ligge saa fjærnt allerede, fjærnt i sit fagre Lys.

Og saa siger hun, mens hun bliver ved at se frem for sig:

„Men at have ejet hans Fortrolighed giver Indhold til et helt Liv.“

Herman Bang.

Paa Fodtur.

Nyt! Nyt!

Det bekendtgøres herved for det ærede Publikum, at en ung Mand af Middelhøjde og temmelig uanseeligt Udvortes i „Dagens Krønike“ agter at konkurrere med de største og mest fuldkomne Skrivekunstnere. Alene ved Hjælp af Pen og Blæk udfører han sine mærkværdige og enestaaende Øvelser paa Jorden gennem Himlen, over Havet. Saadanne Produktioner er endnu ikke set i nogen dansk By.“

Højtærede Læser!

De véd ikke hvor det ærgrer mig at skulle gøre Kunster for Dem. Jeg kender Dem ikke, jeg har aldrig set Dem og sætter for Øjeblikket ingen Pris paa at stifte Deres Bekendtskab, interesserer mig slet ikke for Dem. Hvis de endda hørte til det smukke Køn, kunde jeg maaske blive forelsket i Dem og vinde Deres Hjærte ved mine behændige Øvelser, men nu er De en ældre forstandig Mand, der sidder inde med en god Forretning og for Resten interesserer Dem en Del for Æstetik og Skønliteratur, noget jeg aldeles ikke bryder mig om. Hvor i al Verden falder jeg saa paa at henvende mig til Dem?

Jeg skal sige Dem, min Søster og jeg er blevne enige om, at enten maa det være Abrikoser eller Reinekloder efter Middag, de bedste faar man hos Bøytler i Bredgade, det er de bedste, men ogsaa de dyreste. Min Stilling som filosofisk Kandidat med 2den Karakter indbringer mig imidlertid aldeles ingen Ting, og hvad skal man saa finde paa? Jeg véd ikke,

hvad jeg kan faa ved at underholde Dem ved Deres Morgenkaffe, men jeg haaber, det bliver nok, baade til Aprikoser og Rejnekloder.

I Dag maa De nu til en Begyndelse følge med paa en Fodtur. Deres Forretninger! desværre! De har ikke Tid. Det kan jeg paa ingen Maade tage Hensyn til, en Fodtur maa man begynde om Morgenens ellers — men De har aldeles ingen Lyst til at komme paa Fodtur, De er en ligefrem Modstander af Fodture. Vil De saa ikke række mig Deres højre Haand, den venstre med om De er saa god, og se mig stift ind i Øjnene, ikke blinke!

Saa er den Sag altsaa i Orden; det første Tog gaar til Hillerød Kl. 7. I en 3die Klasses Kupe sad en gammel Mand og læste Berlingeren, jeg spurgte ham derfor, om han var højre: „Nej!“ svarede han, „højre er jeg egentlig ikke, men det mener jeg nok, at Kjøbenhavn bør befæstes, for det er da aabenbart, at ellers kan Tyskerne gaa lige ind i Byen, men naar Fæstningen er der, maa de altid vente lidt, og saa kunde der jo komme Undsætning — det kunde der da? Jo! det maa vi holde paa, Kjøbenhavn bør befæstes, men derfor kan Venstre godt komme til Magten, det bliver bare det samme“. „Bliver det det samme?“ „Ja! naar de først er blevne Ministre, bygger de nok Fæstning, saa skal de jo have Æren af det. Venstre vil ogsaa nok gøre noget for Landet.“ „Ja! det vil de maaske ogsaa; men Socialisterne da! Hvad mener De om dem?“ „Socialister, lad dem bare være Socialister, enhver maa have Lov at beholde sin Tro, men skidt er det. Det vil sige Førerne kan saamænd være meget fornuftige, man maa altid have noget at smøre Folk om Munden med, det er ligesom naar man skal sælge et Egetræsbord: „Udmærket Materiale, bedste Frue! fortrinligt Arbejde, baade De og Deres Børn kan have Fornøjelse af det,“ men det er kun dumme Mennesker, der bryder sig om, hvad man saadan snakker af sig. Jo! Socialister! dem kender jeg nok af, det er hvert Øjeblik, de kommer og vil have mig med hen i Rømersgade. „Hvad skal jeg dér?“ siger jeg saa;

ja! man man kan da gjerne gaa ind og spytte paa Mandens Gulv; jo Tak! spyttede paa Gulvet fra 9—2 om Natten, det er nok ikke det, man bliver fuld af, saa man stikker den forkerte Ende af Nøglen ind i Hullet, naar man endelig kommer hjem. Nej! det er det Øl, det forbandede bajersk Øl, der ødelægger Folk her hjemme; det er lutter Svovl og andet Djævelskab.“ „Er det Svovl?“ „Jeg forsikrer Dem for, saadan et tykt Lag Svovl sidder der paa hver Tønne, for at Folk skal komme til at tørste af det; ellers var det umulig, de kunde drikke 16—18 Bajere paa en Aften; men Politiet er meget glad over det Øl. I gamle Dage drak Folk Brændevin, og det blev de straks gale af, saa de skældte ud og sloges med Knive, men Øl kan de sidde og drikke hele Aftenen og bliver dog ikke andet end dumme, ligesom de havde Grød i Hjærnen, saa Politiet kan gøre med dem, hvad de vil. Jeg havde selv en Søn, der blev helt ødelagt af det Øldrikkeri, en flink Arbejder var han, men han gik altid ud og svirede; det var hver anden Aften, de kom slæbende hjem med ham døddrukken. Naa! jeg siger nu altid: de kan ikke gøre ved det, det er en Gang saadan i Verden, nogle skal spare og skrabe Penge sammen, andre skal øse dem ud igjen. Ligevægt skal der være i det. Han fortrød det ogsaa altid og græd og bad om Forladelse, den lange Dreng, men Dagen efter var det ligesaa galt. Tilsidst blev det os for grovt, han var i Gæld til op over Ørene og gad ingen Ting bestille; saa fik vi ham sendt over til Afrika.“ „Afrika! ja! det er maaske heller ikke det værste Sted, naar man kan taale Klimaet.“ „Værste Sted! det er den rene Elendighed. For et halvt Aars Tid siden sendte han Bud efter 400 Kr., han havde ikke det tørre Brød, skrev han. Naa! jeg syntes nu, det var lovlig mange Penge at komme af med paa en Gang, saa jeg svarede, at der var ingen Postforbindelse med Afrika; men Fyren var ligesaa klog som jeg, og saa sendte han mig det mest liderlige Brev. Nu for Tiden var der Postforbindelse lige ind i det hede Helvede, naar jeg bare vilde sende Pengene, skulde han nok faa fat i dem; saa sendte jeg

dem da ogsaa.“ „Og det hjalp?“ „Nej! siden den Tid har jeg slet ikke hørt fra ham, de har naturligvis straks skudt ham, da de mærkede, han havde Penge, de vilde Bæster der ovre.“ „Var det den eneste Søn, De havde?“ „Nej! vi havde 4 Børn ialt, min Kone og jeg, to dejlige Børn havde vi, en Søn og en Datter, han var Møbelhandler ligesom jeg, og hun styrede Huset for ham. Det var en god Forretning, han stod i Skat for 20,000 Kr., saa De kan selv indse, der var Gang i det, men saa døde min Datter, og det kunde han ikke taale, han blev gal, helt fjollet og tilsidst døde han Gud ske Lov! det var det bedste for ham, han var kun til Plage for os andre. Men jeg har endnu en Søn, og det er en Gut. Det siger jeg altid, han skal have det godt, han skal have Lov at more sig. Foreløbig er han nu inde som Soldat; han faar 25 Øre om Ugen, ligesaa meget han kan spise og drikke, Klæder, Skotøj og al mulig Renlighed og dog er han ikke fornøjet!“ „Men fortjener han da ellers ikke noget? er han ingen Ting?“ „Jo, han har gaet i Slagterlære, men det er ikke til at faa Arbejde for lutter fulde Slagtersvende. Der er ingen, som holder fast Svend mer, de holder bare en Dreng, og naar de skal have noget slagtet, sender de Bud efter et af de fulde Svin; han gør det for en halvtredsindstyve Øre, saa det staar de sig meget bedre ved. Nej! Det er daarlige Tider og daarlige Folk.“ „Saa regner De vel ikke Dem selv med til Folk?“ „Nej! jeg arbejder jo ikke mere, Gud ske Lov! det behøver jeg ikke; min Kone og jeg har været meget sparsommelige og lagt hen i Tide, saa vi har ikke nødig at klage; jeg har nu mit eget Sted ude paa Nørrebro.“ „Naa De bor paa Nørrebro?“ „Ja! der er ogsaa meget rart at bo, naar man bare ikke havde den Husleje at opkræve og saa de mange Hellige!“ „Har De mange Hellige der ude?“ „Aa! hvert Øjeblik kommer de og synger i Gaarden og præker. Provster, Præster og al mulig Gejstlighed vil de have afskaffet. Jo! jeg siger rigtignok Tak, der blev en rar Relighed. Nej! Præsterne maa vi være glade for, det sér man da ofte, at det virker baade paa den ene og den anden, hvad de siger; og saa

er der da mere Orden i det end at have saadan nogle gale Mennesker løbende rundt alle Vegne. Jeg har selv været inde i en af deres Forsamlinger; sikke noget han, Prædikanteren, stod og prækede om. Legemet døde, sagde han, og kom ned i Jorden, men Sjælen, den steg op til Himlen og fik nye Klæder paa, sad tilbords og spiste al mulig Mad og Drikke — det bare Vrøvl, og saa skældte han Præsterne ud, fordi de fik Gage, men selv forlangte han 10 Øre af hver for at høre alt det Vrøvl, han kom med og Salen var propfuld, det var ikke Penge det! Nej! Præsterne skal man ikke tale ondt om eller Religionen, og det mener jeg da ogsaa nok, at der er en, der styrer det hele for os, det vil sige sikker er jeg nu ikke paa det, men det synes jeg dog, man maa holde paa, jo! Troen maa man holde paa, mens man gaar her nede! Farvel!“

Saadan kom jeg altsaa til Hillerød. De undrer Dem kun over, at jeg kan huske alt, hvad den gamle Mand fortalte. Min gode Hukommelse har jeg ogsaa haft Plage af, lige fra jeg var Dreng. Alt, hvad min Matematiklærer sagde, kunde jeg huske udenad, og saa gik jeg op og ned ad Gulvet og repeterede det, i Stedet for at lære mine Lektier, men det er noget, der fortager sig med Aarene. Gud ske Lov! allerede nu er mine Aandsevner saa svækkede, at jeg kan tale flere Timer baade om sociale og religiøse Spørgsmaal, uden at erindre et Ord af det hele.

I Hillerød spiste jeg Frokost paa Lejdersdorfs Hotel; jeg siger det ikke for at anbefale Mandens Varer, men jeg gaar ud fra, at De ligesom alle andre Mennesker interesserer Dem mest for saadanne ganske ligegyldige Ting, der ikke vedkommer Dem. Til Esrom Sø kom jeg i det sorteste Humør. Solen brændte mig, Myggene stak mig; stadig havde jeg om mig en Sværm af Fluor, der drillede mig paa den utaaaleligste Maade. Omgivelserne fik jeg ikke noget videre at se af, da min store Sol-skærm hele Tiden tog af for Udsigten.

Saa fandt jeg paa at gaa i Vandet, og det hjalp, jeg véd ikke, hvoraf det kom, men jeg véd, at Himlen var blaa og

Solen skinnede; hvad kan man forlange mere af den? er det ikke det aller smukkeste, den kan finde paa? Der er en gammel græsk Filosof, der har sagt, at vi kun levede her paa Jorden for at beundre Solens Skønhed. Jeg indrømmer, at det er rent galt, det er i højeste Grad uforstandigt at sige saadan noget, men alligevel! er det ikke det, Bølgerne saa gjerne vil fortælle, naar de skvulper langs med Bredden? er det ikke det, Fuglene synger om? og De, ærværdige Læser! føler De ikke selv paa en smuk Sommerdag en ejendommelig Lyst til at juble og klappe i Hænderne, danse, synge og gøre alt saadan noget, der ingen Mening er i?

Solen skinner, men Himlen er ikke helt klar; en sagte vestlig Vind fører stadig smaa lette Bomuldsskyer med sig. I saadan et Vejr kommer jeg altid til at tænke paa Jakob, den rigtige gamle Jakob fra Bibelen. Jeg synes, jeg ser ham aldeles tydelig der henne i Horisonten; helt kroget gaar han med den lange Stav og driver sine hvide Faareflokkene hen over Himlen.

Solen skinner og Fuglene synger. Hej! I gamle, stive, barkede Træer! føler I ikke 1000 salige Fornemmelser? føler I ikke Blodet danse helt afsindig i Eders Aarer? Naa! det kan ogsaa være det samme, hvad I gør eller ikke gør, jeg føler for Jer alle sammen. I mig lever og aander hele Verden, naar jeg er død, saa god Nat! Sol, Maane og alle Himlens Stjærner, I kan ogsaa gjerne lægge Jer til at dø, men jeg vil ikke dø, jeg vil leve netop her ved denne yndige Sø med dens skovklædte Skrænter; her suser og mumler det i alle Træerne: „Kom! kom! og læg Dig i vor Skygge.“ Blomsterne strækker deres Hoveder i Vejret, nikker og fortæller, hvor godt man kan have det hos dem, hvor blødt de vil tage imod mig.

Ja! min kære, elskede Pige, her vil jeg ligge og drømme om Dig. Du véd, hvor højt jeg elsker Dig, det har jeg fortalt Dig mange Gange. Jeg vil kysse og klappe Dig og give Dig de skønneste Navne, alt, hvad jeg ejer og har, vil jeg give Dig; jeg vil knæle ned for Dig og tilbede Dig min søde, smukke,

yndige Gudinde, hellige vorde Dit Navn, tilkomme Dit Rige — jeg mener dine smukke brune Øjne.

Naar jeg om Foraaret gaar gennem Bøgeskoven og kommer til en lille mørk Sø, der stirrer alvorlig, melankolsk op imod mig, maa jeg altid tænke paa dine Øjne, jeg forstaar de Folk, der drukner sig i saadanne Søer, saadanne Øjne-Søer! jeg har ogsaa tit gjort Forsøg paa det, men altid er der en god Ven, der har reddet mig: „Haløj! gamle Dreng! hvad gaar der nu af Dig igen? Tror Du, Du kan smøge det hele af Dig paa den Maade? Véd Du ikke, at Estrup har udstedt en ny provisorisk Lov og hele Folket er i Færd med at rejse sig?“ For min Skyld maa Folket rejse hvor hen det vil, naar jeg kun faar Lov at være i Fred. Men det er ikke saadan, naar man først er frelst. Paa en eller anden Maade maa man se at komme til Rette med Verden, smile til højre, græde til venstre og skælve i sit Hjærte, hver Gang Socialisterne holder Jubeltog gennem Gaderne: „Nu kommer Syndfloden“, sagde Gæssene, de saa' Vandet stige i Gadekæret.

Jeg drømte en Gang en salig Drøm,
dit Hjærte havde jeg vundet,
jeg var hos Dig, jeg blev hos Dig
i gyldne Lænker bundet.

Men Drømme er Skum paa Havet,
naar Bølgerne hvirvles hen,
hastig bliver det dannet,
forsvinder hastig igen.

Nu er jeg løs og ledig,
kan løbe hvor hen jeg vil
og udføre stolte Bedrifter,
hvad der slet ingen Grund er til.

Men kan det virkelig være saa vanskeligt at holde sig fra Bedrifter? Bedrifter i og for sig er der naturligvis intet tiltrækkende ved, men naar alle andre Mennesker udmærker sig og bliver berømte, er det dog saa flovt at være den eneste, der

slet ikke driver det til noget. Dér har Kristoffer Kolumbus opdaget Amerika, Guttenberg har opdaget Bogtrykkerkunsten, Fritjof Nansen Indlandsisen i Grønland og Alexander den Store har erobret hele Verden, skulde jeg saa sidde stille med Hænderne i Skødet. Nej! jeg vil drage endnu længere bort, erobre endnu større Skatte og lægge dem for min elskedes Fod.

Op til Himlen vil jeg stige,
 stolte Stjærner nejer sig,
 Solens Læber kysser mig,
 himmelsk er der dér min Pige.

Som den fromme Peter faar jeg
 Hovednøglen at forvare,
 og den lyse Engleskare
 falder ned og korsrer sig.

„Børn! hvor har I Saksen henne?
 Skærer ud af Himlens Blaa
 Silketøj og syr derpaa,
 træder Naal og hefter Ende!“

Himlen er en Skrædderstue,
 Engle sidder dér som sagt,
 syr med Smag din Brudedragt,
 sømmer Lagener og Duge.

Fader Abraham maa lade
 alle Himlens Skyer svinge
 op i sluttet Trop og bringe
 Dig din Bryllupskannonade.

Selv jeg vil af Maanens Bue
 og af Solens Straaler danne
 Brudekransen om din Pande!
 Kys mig saa min lille Due!

Efter denne lange Rejse føler jeg mig ganske underlig og vildfarende til Mode. Hvor er nu Vejen til Esrom? Aa! dér lige til højre, saa kan vi straks være der. Der er ingen

Købmandshandel i Esrom, men der er en Postgaard og der har været et Kloster. Klostret er omdannet til Ølbryggeri; store Tønder og Fade med bajersk Øl ligger opstablede i de gamle gotiske Hvælvinger, hvor Munkene tidligere sad og optegnede Forfædrenes Bedrifter og slog Kors! Kors! for deres fromme Hjærter.

Hjærtet er oprindelig et hedensk Tempel, Venus har hersket der inde og Amor er en Søn af Venus; senere er der gjort mange Forsøg paa at omdanne det til en kristen Kirke. I Middelalderen førte Kristus og Venus hæftige Kampe om Herredømmet. Ofte naar de fromme Fædre var gaaet fra Aftenmesse stod en høj sørgeklædt Kvinde udenfor Klostret og bankede paa Døren. Munken, der kom og lukkede op, bad hun om Husly, og naar han saa viste hende ind i Forstuen, forlangte hun at komme til at skrifte og hun fortalte ham en sørgelig Historie. Hvor mægtig hun en Gang havde været, uindskrænket havde hun hersket over mange Lande og Byer, stolte Bygninger med knejsende Piller havde de skænket hende, Statuer af Guld og Elfenben var rejst til hendes Ære, med et Ord af sin Mund, med et eneste Nik havde hun gjort Mennesker lykkelige for hele Livet. Nu var hun fordrevet fra sit Rige, landflygtig maatte hun gaa fra Sted til Sted og være glad, naar Folk undte hende Husly, men han, der var saa god og helst af alt vilde hjælpe de svage og forurettede, han maatte nu trøste hende, lede hende og skaffe hende sin Ret igen.

Munken saa' paa hende, paa hendes Hænder, hendes Haar og hendes skønne tungsindige Øjne, og han var overbevist om, at det ikke var nogen jordisk Kvinde; en Engel fra Himlen maatte det være; Jesu Moder, Maria dolorosa, var selv kommet til ham for at prøve ham og bede med ham, han knælede saa ned ved Siden af hende. Hun tog hans Hoved mellem sine Hænder: „Barn som Du er!“ Hun kyssede ham paa Panden, paa Kinderne og paa Munden og trykkede ham hæftig til sig: „Du vil nok hjælpe mig.“

Munken bliver nu angst over hendes Hæftighed, han har taget fejl af hende; urolig ser han sig om til alle Sider og beder hende gaa sin Vej, endelig gaa straks, hun kan ikke blive dér, hun ved ikke, hvad Klostret fordrer, og hvad han selv har lovet.

Hun svarer ham ikke, det er, som om hun slet ikke forstod, hvad han sagde; ganske stille ligger hun for hans Fødder og ser op imod ham med sine skønne Øjne, Taare efter Taare løber ned ad hendes Kinder, hun folder sine Hænder, Maria dolorosa!

Afsindig af Elskov og Smærte bøjer han sig over hende: „Jesus har sagt, enhver, der ser paa en Kvinde, til han attraar hende, er værdig til evig Fordømmelse. Vig fra mig Satan! forbandede hedenske Heks! og han slaar Kors! Kors! for sit brændende Hjærte. Saa er det Venus bliver forarget og gaar sin Vej. Stille med bøjet Hoved gaar hun ud af Døren, Regnen strømmer ned og det blæser; langt borte kan man se, hvorledes Vinden tager i hendes lange Sørgeslør, men i Døren staar Munken endnu og slaar Kors! Kors! for sit Hjærte.

Saa har Kristus altsaa vundet, mener De, og Hjærtet er overalt omdannet til en hellig Kirke. Aa! nej, det er saa langt fra. Nu for Tiden er Hjærtet hverken hedensk eller kristent, det er ikke andet end et Slags Pulterkammer for tabte Illusioner, aflagte Klæder, Haab og Længsler, visne Blomster, Familiesorger og Kærestebreve, jeg har selv en Del af det alt sammen, nu skal De se; men hvor er Nøglen henne? Aa! det er sandt, Mathilde har den jo, men hun er — ja! hvad i al Verden kommer det Dem ved, hvor hun er, De faar vente til en anden Gang.

Fra Esrom er der 2 Mil til Helsingør. Næsten den halve Vej gaar gennem Skove, store prægtige Skove, hvor Mørket, Skyggerne kommer listende frem mellem de ranke Stammer, lokker og drager En længere ind i Ensomheden, fortæller om skjulte Steder under Egenes Kroner, bag det tætte Bøgekrat, hvor man ikke hører anden Lyd end Trærnes Susen og Fuglenes

Kvidren, hvor man kan ligge gemt for hele Verden, glemt af alle og sove i Fred, drømme, vaagne og atter drømme.

Omtrent midtvejs mellem Esrom og Helsingør mødte jeg den danske Æstetiker. Hvorfor han netop kom den Vej? ja! jeg véd saamæn ikke, men hvis det morer Dem, kan jeg jo gjerne fortælle, at han skulde spise til Middag i Esrom Kro, ligefrem skadeligt for hans Mave kan det i alt Fald ikke være. Den danske Æstetiker er en Mand paa tyve—tredive Aar af en uendelig Sjælsrenhed. Han gaar ulastelig klædt og spiser det samme som andre Mennesker, naar han ikke kan faa noget bedre. Han udtrykker sig forstandig og klart paa Modersmaalet, og da han er i Besiddelse af en overordentlig Flid, har han kunnet skrive rent lige fra sit tolvte Aar.

Han fortalte mig paa sit skønne, let flydende Sprog, at det var godt Vejr, men temmelig varmt at gaa. „Det er en død Tid“, sagde han saa videre, „politisk sker der intet, og ingen Ting staar der i Aviserne, der er dødt.“ Ja! vist var der dødt, men det hjalp, da han gik sin Vej. Fuglene sang igen deres muntre Melodier, Vinden fo'r susende, brusende gennem Træernes Toppe, de gamle Ege begyndte at brumme og fortælle Historier, „Æventyr og Fortællinger for mindre Børn“. Selv de gamle Ege staar der og lyver, og saa vil Menneskene bilde mig ind, at de taler Sandhed.

Endelig naede jeg da Helsingør og Havet. Hører De ikke det larmende, buldrende Tog, det er Storarmeen, der kommer, Bølgernes Hær, 100,000 Ryttere trænger frem under vajende Faner og klingende Spil, 100,000 Heste med flyvende Manker, Skum om de hidsige Munde. Det er Landet, der drager dem, Skovene med de kølige Skygger, deres Stilhed og Fred; allerede er de lige ved Maalet, Hestene hæves til et sidste Spring, overmodige, sejrstolte rejser de mægtige Dyr deres Hoveder og saa — tager de Land, brydes, kastes tilbage, gispende, døde til ingen Nytte, til ingen Nytte. Nye Skarer følger efter, lige saa stærke; overmodige hæver de sig, brydes, kastes tilbage til ingen Nytte.

Gaar det ikke Menneskene ligesaadan? Er Livet ikke et eneste jagende, hæsblesende Ridt efter det, der aldrig naas. Ivrig strækker vi Hænderne ud efter dette eller dette; Taaber er vi, tror at vi kan fatte og begribe andet og andre, naar vi ikke engang forstaar os selv. En uendelig Bedrøvelse griber mig, det er som hele Menneskeslægtens Smerte hvilede paa mine Skuldre, alt for tunge Byrder tynger mig ned, Mørket har grebet mig, jeg er ikke mere, min Sjæl har forladt mig; paa store hvide Vinger saa' jeg den flyve bort over Havet mod ukendte, dragende Lande, blinkende Søer, himmelske Egne, hvorfra kommer den, hvor langt naar den? jeg véd af intet. Andet er der ikke at gøre end at knuge sig sammen, bøje sig dybt ned mod Jorden og græde, græde over sig selv og de andre. Livet er en March paa Stedet; om jeg ogsaa løber, kommer jeg ingen Vegne, jeg véd intet, tror intet, jeg føler ikke andet end Sorgen i mit eget Hjærte, jeg har ingen Venner, ingen Frænder, ingen Himmel, ingen Gud, jeg gaar min dunkle Vej alene.

Der er nu ingen Tvivl om, at jeg trængte til Middagsmad den Gang. Hvad mener De om Omeletter? Restaurationen er berømt i saa Henseende; hele Tiden medens jeg spiste den daarlige Suppe, sad jeg og drømte om Omeletten, men det gik med den som med alt, hvad der er berømt her i Verden, den tabte ved nærmere Bekendtskab.

Det var først sent, jeg kom fra Helsingør, Solen var gaaet ned, men hele Verden vidste, at den stod op Dagen efter og lagde sig derfor rolig til at sove. Det blæste ikke mere, dovent strakte Havet sig og gabede efter Dagens Anstrængelse. Blomsterne havde faaet ondt i Øjnene af at se paa Solen; glade over, at den var forsvundet og ikke længer fristede dem med sin gyldne Pragt, bøjede de deres Hoveder ned mod Jorden og faldt i Søvn. Fuglene sang endnu en lille Stund og stak saa Hovedet under Vingen, „imorgen er der atter en Dag.“

Solen var gaaet ned, men før den forsvandt, havde den strøet Roser over Himlen og tændt Skyerne i Brand, ingen

flammende, fortærende Brand, men det himmelske Skær, der giver alt Liv og Form, dette Lys, der i et Øjeblik skaber vidtstrakte Lande, Bjerge og Dale, Borge med Spir og knæjsende Tinder og i det næste lader det hele forsvinde. Det var en yndig Tur fra Helsingør langs Kysten til Kvistgaard, stadig kunde man høre Havets dybe, regelmæssige Aandedrag, Skove, Dyr og Mennesker trængte til Søvn og Mørket drog sit Slør over alles Øjne; hele Jorden hvilede ud i en uendelig Harmoni, kun de slanke Popler rystede af og til deres fine Løv, man skulde tro, de havde urolige Drømme.

Efterhaanden som Mørket faldt paa, kom den ene Stjerne til Syne efter den anden; de tittede ned til mig mellem Træernes Løv og nikkede fortrolig, jeg nikkede igen og vinkede med Haanden, det var gamle bekendte. Mange skønne Nætter har jeg tilbragt sammen med dem, og jeg har aldrig fortrudt det bag-efter, de tier kun og nikker. Stjærnerne i Himlen kender mig bedre end noget Menneske paa Jorden, hvad jeg ikke vilde fortælle en eneste hernede, har jeg betroet dem, og endnu har de ikke røbet mig, jeg tror nok, de holder en Smule af mig.

De Stjærner i Himlens Riger
 lignede, syntes jeg,
 tusinde skønne Piger,
 der smilede ned til mig.

Det sidste Tog gaar halv tolv fra Kvistgaard, og det tog jeg ind med. Jeg kørte sammen med syv andre Mennesker, der alle snakkede med hinanden. Af og til henvendte de ogsaa Ordet til mig, naar jeg generede dem; jeg svarede dem imidlertid ikke, da jeg straks var faldet i Søvn og ikke vaagnede, før Toget standsede i Kjøbenhavn og alle mine syv Rejsekammerater traadte mig over Tærne, idet de forlod Kupeen.

Svend Hørup.

Teaterbesøg i Stockholm.

I.

For et Aar siden forvandlede Stockholms to ypperste Teatre *Operaen* og *det dramatiske Teater* fra Statsinstitutioner til Privatteatre. Dette gik saaledes til. Flertallet i Rigsdagen var ked af det aarligt tilbagevendende Underskud: i hver Samling erklærede Regeringen, at bevilgedes blot *dette* Tilskud, var den tvedelte Statsscene hjulpen, og næste Aar mødte Rigsdagen atter samme Bevilling og samme Løfte. Saa til allersidst brød Rigsdagsflertallet overtvært og satte Teatrene uden Naade paa bar Bund.

En god Kjøbenhavnervil opfatte en saadan Begivenhed som om Samfundet rystedes i sine Grundvolde. Tænk om der en skøn Dag lukkedes for det kgl. Teater! Om Fru Hennings og Fru Oda Nielsen skulde fare vide om Verden som Marsk Stigs landflygtige Døtre! Om Hr. Emil Poulsen skulde søge Engagement ved ét Teater, og Hr. Olaf Poulsen ved et andet! Om Balleten og Operaen stod husvilde! Om alle de mange andenrangs Stjærner, som Staten lønner, maatte forsøge andre Dødeliges ublide Kaar: at honoreres efter Værd — hvad som bekendt strider mod al god bureaukratisk Skik.

Imidlertid, hvis der efter en Sæsons Slutning stod at læse i Bladene et Avertissement, ifølge hvilket det kgl.

Teater udlejedes til den Højtbydende, vilde efter al Sandsynlighed Kjøbenhavnernes Forskrækkelse hurtigt kunne lægge sig. I hvert Fald, hvis man tør slutte fra Stockholm, en mindre By, til det større Kjøbenhavn. I den svenske Hovedstad sagde man om Sommeren de to Teatre et rørende Farvel, men genfandt om Efteraaret 1888 baade det dramatiske Teater og Operaen paa den vante Plads, ovenikøbet var Stockholmernes erklærede Yndling Hr. Gustaf Fredrikson vendt tilbage til den første Scene. Revolutionen havde vel været forfærdelig, dog hvad angik Døde og Saarede, saa fandtes der ingen Tilskadekomne paa Valpladsen.

Begge Scener var blevne Privatforetagender, og begge havde fundet energiske og erfarne Chefer, Operaen i den ogsaa her højtansete Kapelmester Nordqvist, det dramatiske Teater i Hr. Fredrikson, som Leder for en Association af Skuespillere. Og Sæsonen 1888—89 aabnedes under mange for Offentligheden fremsatte Tvivl om, hvorledes Kunsten skulde klare sig uden Statens beskyttende Haand.

Begge Scener klarede sig materielt fortræffeligt. Ganske sikkert havde man nedsat Lønningerne endel ved det dramatiske Teater, men da Sæsonen var endt og man gjorde Kassen op, viste det sig, at man endnu havde en betydelig Sum, vistnok c. 40,000 Kr., til Uddeling blandt de samvirkende Kunstnere. Og skønt Operaen havde mistet sin udmærkede Tenor Hr. Ödman, kom den ogsaa helt og holdent ud af Skærsilden og svævede med alle sine Synder forladte ind i den Himmel, hvor Indtægt og Udgift stemmer — et Sted, hvor vort kgl. Teater aldrig vil komme, saalænge det administreres under de nuværende lokale Forhold. Vort Teater vil aldrig betale sig, førend man skaffer Opera og Ballet eget Hus i det nuværende Teater og bygger for Skuespillet en mindre Scene, hvor man kan høre og se de Spillende.

I Stockholm har man to Scener, fortræffelige begge i akustisk Henseende. Man bliver snart nødt til at nedrive det gamle Operahus, som truer med Forfald; blot man nu ikke opfører en af de yndede Teaterbygninger, smukke udadtil med Portaler og Statuer, men indvendigt sande Grave for den fine Kunst, den, som bundes i Sjælen og tager Sjæle fangne. Naar der i vort Teater spilles saa underligt grovt mangengang selv af intelligente Folk, saa erindrer man ikke altid i Kedsomheden herover, at det store og tomme Rum sluger de sarte Afskygninger, det vil sige alt hvad der er udsøgt og nydelsesrigt i Kunst. For nogle Mennesker er endog Nuancen selve Kunsten i egen subtile Person.

Men i det dramatiske Teater i Stockholm, der vil man finde Nuancens Hjem. Tilskuerpladsen er lille og Gulvet skraaner stærkt opad ligesom forbindende sig med Balkon og Etager til en samlet Resonansbund. Selve Skuepladsen har ikke den enorme Forscene, der ødelægger Muligheden for ægte Samtaletone paa vort Teater og er et for vor Kunst skæbnesvangert Misgreb ved Bygningens Konstruktion. Alt paa Scenen trækkes i Bredden, intet gaar i Dybden. Ved Opførelsen af *Axel og Valborg* undrede mange sig over den anvendte Dekoration, der som bekendt fremstiller Korgangen i Trondhjem Kirke. Paa det kgl. Teater var denne Korgang kun et malet Bagtæppe, og naar Bryllupsprocessionen skulde drage frem, gik den over Scenen fra den ene Kulisse til den anden, kom ikke op igennem Kirken! Og værre endnu var det med Spøgelset. Bjørn siger udtrykkeligt:

— En Midnat her, just Klokken tolv,
 som Hanen havde galet, kom Sankt Olaf
 fra Koret hist igennem Kirken i
 sin gyldne Rustning med sin lukte Hjelm
 omkranset af Karfunkelkronen, med
 sit lange Spyd og med sin Sølvorskaabe,
 som slæbte efter ham i Kirkegangen.

Man ser det for sig, hvorledes Meiningerne vilde lade Genfærdet rejse sig bag Kobberkisten og langsomt med elektrisk Lys i Hatten skride op ad Midtergangen imod Kæmperne. Paa det kgl. Teater kom Hr. Axel Madsen, der iøvrigt var et udmærket Genfærd, ind fra Sidekulisen uden Spor af Forberedelse, uden malerisk Virkning. Og hvorfor? Fordi det kgl. Teaters Scene er daarligt bygget, fordi der fragaar en saa stor Strækning til Prosceniet, at Dybden, der selv i *Axel og Valborg* var ligesaa stor som paa Meiningerens Scene, hverken kunde fornemmes eller benyttes. Skuespillerne kan aldrig komme paa Livet af Tilskuerne, aldrig naa over den Ørken, som ligger foran dem og igennem hvilken de skal raabe. Ovenikøbet afskæres de endvidere fra Salonen ved det brede Orkester, der end ikke indskrænkes ved Skuespilforestillinger og som borttager Muligheden for et virkningsfuldt Minespil. Vi har en Scene for Hoffestskuespil som *Elverhøj* eller for den musikalske Pantomime, der benævnes Vaudeville.

Anderledes paa Stockholms dramatiske Teater. Naar store Stykker, der kræver vidtforgrenet Udstyr, skal opføres, flyttes de over til Operahuset, som end ikke er saa rummeligt med Hensyn til Tilskuerplads som vort kgl. Teater. Paa den mindre Scene har Skuespillet hjemme fra Drama til Lystspil; den Kunstform, hvori der tales og samtales. Her raader Nuancens indsmigrende Trylleri.

Og man har en vis Ret til at benytte det franske Ord *Nuance* om svensk Scenekunst, ikke just fordi denne i og for sig er fransk — al Kunst, der duer, bærer Nationalitetens Karaktermærke — men fordi det svenske Teater fra sin Oprindelse til Nutiden i høj Grad har støttet sig til fransk Skuespil. Det dramatiske Teater er blot hundrede Aar gammelt og indstiftedes under Gustav den Tredje, hvor Stockholm forfinedes og forfranskedes paa samme Tid. Fransk Tragedie med Voltaire, fransk Lystspil med

Molière og Destouches, den komiske Opera med Sedaine beherskede de svenske Teatre i forrige Aarhundrede, medens den hjemlige Produktion var langt svagere end ved Teatret i Kjøbenhavn, hvor baade danske og norske Forfattere kunde gøre sig gældende. I vor Tid har det stockholmske Teater flittigt og dygtigt dyrket det franske Drama, som man her i Kjøbenhavn dumt-fornemt holdt sig borte fra. Vi levede af Scribe mellem 1820 og 1850, og vi kommer aldrig fra den Skam, at hans Stykker er spillede oftere end nogen dansk Digers og for Eksempel tre Gange saa hyppigt som Oehlenschlägers. Men med Scribe ophørte ogsaa den danske Interesse for fransk Teater, og hverken dyrkedes det romantiske Drama med Victor Hugo og Dumas den Ældre eller det moderne Skuespil med Augier og Dumas den Yngre.

Ikke saa i Stockholm. Blot det at Dumas' Komædie *le demi-monde* i mange Aar var det dramatiske Teaters Glansforestilling viser Forskellen mellem Stockholm og Kjøbenhavn. Vor Snærpethed havde næppe fundet sig i Stykkets Æmne, og desuden ejede Teatret ikke Kræfter til Hovedrollerne, hverken til den elegante Pariser, som Høedt i sin Tid ønskede at spille, eller til den mer end kokette Suzanne. Hr. Gustaf Fredrikson og Frøken Bjørkegren spillede i sin Tid første Akt saa godt sammen, at end ikke Théâtre-Français' Udførelse naaede højere.

Paa det kgl Teater opførtes ifjor af ialt 28 Stykker tre franske Skuespil, nemlig et nyt: Paillerons *Musen* og to Molièreske Komædier: *Fruentimmerskolen* og *Scapins Skalkestykker*. Derimod opførte i samme Sæson det dramatiske Teater følgende franske Skuespil: *En Pariser*, *Lille Søster*, *Hr. Derblays Giftermaal* (o: *Fabrikanten*), *Duvals Skilsmisse*, *Hvor man keder sig*, *En Kop Te*, *Et Teaterstykke Giftbægeret* (la cigüe) *En lille Formynder*, *Villa til Salg*, *Pépa*, *Gnisten*, *Krigslist* og *Ofret* samt af klassiske Sager Molières: *Tartufe* og *les femmes savantes* — ialt 16 Stykker.

Hele Repertoiret udgøres af 45 Stykker — altsaa optager de franske Oversættelser mer end en Tredjedel af Aarets Gerning.

Tager man det kgl. Teaters 28 Stykker, saa geraader det til vor Scenes Ære, at de 22 af disse er danske Arbejder; Resten udgøres af 3 norske (Arbejder af Bjørnson og Ibsen) og af de ovennævnte 3 franske. Derimod ser det dramatiske Teaters Repertoire fra det nationale Synspunkt betragtet yderst sørgeligt ud. Af de 45 Skuespil, hvormed Svenskerne slaar vore 28, er kun siger og skriver 8 svenske, Resten er dansk-norske (ligeledes 8), tyske (9), engelske (3) og spanske (1). De otte svenske Stykker ere følgende:

- Sveas Fane* (Staaf)
- Flint og Staal* (Hedberg)
- Final* (Lundegård og Ahlgren)
- En frelsende Engel* (Edgren)
- I Telefon* (Ahlgren)
- Ved Sofiero* (Wijkander)
- En Hofsvend* (anonymt)
- Kaptejn Puff* (Kexel)

Af disse Stykker er *Kaptejn Puff* en gammel Komædie af den nemhændede og vittige Bearbejder fra Gustav den Tredies Tid. Intet af hans Stykker er Originaler, hvad for nyligt atter er eftervist af Levertin i hans fortræffelige Bog *Teater och drama under Gustaf III*; i *Kaptejn Puff* plagierede Kexel endog Bellmann. Stykket blev optaget i Sæsonen 87—88 i Anledning af Teatrets Hundredaarsfest.

De øvrige Stykker skyldes moderne Forfattere, fire var nye: det anonyme *En Hofsvend*, der blot gik seks Gange, *Ved Sofiero*, en Lejlighedspjes i Anledning af Kongens Fødselsdag, der spilledes fire Gange, *Flint og Staal* af den rutinerede Forfatter Frans Hedberg, hvis 18

Opførelser betegner en Sukces for den ældre Skole og endelig *Final*, det eneste helt moderne Stykke, som havde fortjent en langt bedre Modtagelse end dets kun fire Opførelser betegner. Stykket er trykt, og enhver kan overbevise sig om den ikke ubetydelige dramatiske Kraft, der rummes i dets Hovedscener. Naar *Final* holdt sig saa kort paa Repertoiret, vidner det blot om, at man i Stockholm som i andre nordiske Hovedstæder først og fremmest forlanger den letteste Underholdning af Teatret.

Det var da Nyhederne. Hvad udgjorde saa det egentlige svenske Repertoire? Tre Skuespil fra de sidste Aar, af hvilke de to endog er Enaktspjeseer, Vaudeviller uden Kupletter ganske éns i Tilsnit, nemlig *En frelsende Engel* og *I Telefon*, medens det tredje endnu utrykte *Sveas Fane* er et Lystspil, der skyldes en vittig og klog Stockholmerjournalists elegante Skepsis. Det er snart sagt det eneste svenske Arbejde af betydeligere Art, der i de sidste Aar har opnaaet en uomstridelig Sukces paa det dramatiske Teater.

Og dette er alt. Paa saa tarvelig en Grund kan et svensk Teater bygges, saa lidt Krav til national Kunst stilles der altsaa fra Befolkningens Side. Men, vil man maaske indvende, naar ingen Forfatter gives, hvad hjælper saa Folks Ønsker, og hvor skal Teatret finde Stykker, hvor ingen Stykker gror? Dog, denne Argumentation holder ikke Stik, for det første, fordi det sikkert vilde være muligt at optage nogle Stykker af det ældre Drama (inden 1870) hvert Aar. *Kaptejn Puff* er en altfor sparsom Repræsentation. Men vil eller kan man ikke dette, saa burde da i hvert Fald Literaturen efter 1870 anderledes dyrkes. Og da kommer uvilkaarligt Navnet Strindberg paa Ens Læber. Sverig har i Øjeblikket én stor Digter, og han skydes til Side, som om han kunde undværes i den literære Bevægelse. Og hvad man nu ellers vil mene om denne Mand, hvor megen Afstand man end vil tage fra hans Teorier, saa kan der da ikke herske

Tvivl om, at hans Skuespil er og vil blive klassiske Værker indenfor svensk Literatur. Dette gjælder sikkert om hans Ungdomsarbejder *Mester Olaf*, *Gildets Hemmelighed* og *Ridder Bengt*. Og er man vis paa, at *Faderen* ikke vil regnes blandt hans genialeste Ting? Dog de tre første Stykker er hastigt forsvundne fra Repertoiret efter faa Opførelser, *Gildets Hemmelighed* oplevede vist ialt tre og genoptoges aldrig siden, og hvad *Faderen* angik, saa naaede det ikke til det dramatiske Teaters Brædder.

Følgen af denne Tilsidesættelse, der i Virkeligheden rammer Teatret ligesaa fuldt som Forfatteren, er den at Strindberg nu, naar han skriver Skuespil, langt mindre skaber dem opførelsesdygtige end tidligere. Man tage for Eksempel *Frøken Julie*, der med en Smule nænsommere Forberedelse, finere Psykologi og mindre Fysiologi, kunde blevet et Drama, som et Teater turde høstet Ære af at spille. Og hvad rummede det ikke for stærke Roller, baade Frøkenen og Kokkepigen og især den pragtfulde Lakaj. Saadan en Rolle maatte da friste en intelligent og energisk Skuespiller som Hr. Personne, der kunde sammensmelte Figurens komiske og brutale Sider. Dog som *Frøken Julie* nu er skrevet, tør ikke det dramatiske Teater opføre det højst interessante Stykke, hvis Værdi beror paa Karakterskildringen men sandelig ikke paa Handlingens Voldsomhed.

I Aar paa Aar har det dramatiske Teater intet Stykke opført af Sverigs første Digter, og denne store Kraft spildes. Man henter fra Spanien et middelmaadigt Melodrama som *Galeotto*, der fylder en hel Sæson, medens man ikke udnytter de hjemlige Kræfter.

Thi Følgen af at Strindbergs alvorlige Kunst holdes nede, er endvidere den, at Publikums Smag, der ikke tvinges mod det Større, naturligt vender sig endnu hurtigere fra det mindre Betydende og mindre Modne. Hvor karakteristisk, at *En frelsende Engel* spilles ustandse-

ligt, medens *Sande Kvinder*, Fru Edgrens bedste Arbejde, ikke hører til Repertoiret! Hvor karakteristisk, at *I Telefon* sender Aften paa Aften sit tomme *Halloh* udover Skuepladsen, medens *Final* falder til Jorden! For faa Aar siden opførtes et mærkeligt Skuespil af Tor Hedberg *Et Livsspørgsmaal*. Publikum knuste det straks. Kan man undre sig, naar Geijerstam, skræmmet af Sporene, giver sig til at skrive Farcer, og tror man, at de Yngre i det Hele vender sig med Fortrøstning til Teatret? Der spirer ikke Korn, naar man ikke saar, og i Øjeblikket synes den svenske Smag snarere at lægge Stene i Vejen for en ung og god Kunst end at berede Jordbunden.

Ganske urimeligt vilde det være, om man lagde Skylden paa Direktør Fredrikson og hans Kammerater, der skal værge for et nyoprettet Privatforetagende og hvis Forvoenhed billigvis maa begrænses af et ufravigeligt Hensyn til Kassens Tarv. Desuden det er aldrig med Teaterdirektionerne man skal gaa i Rette: et Publikum har det Teater, som det fortjener. Og den ogsaa i Sverig mægtige Konservatisme, det literære Pruderi, den selkabelige Fortielse og den al Kunst dræbende Pegepindsmoral — disse Faktorer behersker Publikum og dets Teatre, for ikke at tale om den borgerlige Aandstarvelighed, der søger den allerfladeste Underholdning i Farcer, Operetter, Revyer. Hvorledes skulde vel det dramatiske Teaters Direktion kunne overvinde de Magter, mod hvilke den frisindede Intelligens kæmper hele Norden over?

II.

Det dramatiske Teater raader over et udmærket Personale, ypperligt magtende Komædie og Lystspil, mindre egnet til det alvorlige Drama, blandt andet fordi den tragiske Hovedskuespillerinde Fru Fåhræus f. Björkegren nu kun optræder som Gæst, medens „den ædle Fader“

vanskeligt besættes og det Rollefag, der hedder *grand jeune premier*, Karakterelsker om man vil, saaledes som Kainz var det, heller ikke repræsenteres af en moden Kunstner. Den svenske Skuespiller, der muligvis udvikler sig til noget betydeligt i dette Fag, hedder Svennberg og findes ved August Lindbergs Trup.

Det dramatiske Teater har et hyppigt forekommende Program, som alle Stockholmere kender og smiler ad og som bestaar af fire meget „søde“ Enaktstykker. Disse, der giver en Art Prøvekort over Personalet, hedder: *En frelsende Engel*, *Han er ikke skinsyg*, *I Telefon* og *En Kop Te*.

Det er med Respekt at melde et ret idiotisk Program, et Aftensmaaltid af lutter Desert. Det er Stykker, der enten kan indlede en Forestilling eller afslutte den, men som mangler det Substantielle, der giver et værdifuldt Indtryk af en Teateraften. Men ikke nok hermed. De to af Stykkerne har det samme Emne: en ung Hustru er fortvivlet over, at hendes Mand ikke viser sig skinsyg og søger igennem en fingeret Utroskab at opvække den slumrende Othellofølelse. Denne sølle Spas serveres paa sin Tysk med tyndt Øl i *Han er ikke skinsyg* (af en ubekendt Forfatter, Elz ved Navn) og paa sin Fransk med tynd Te i det andet Stykke, til hvilket Plakaten end ikke opgiver Forfatternavn.

Dette var da Halvdelen af Programmet. Resten udgøres saa af de to svenske Stykker, begge forfattede af Damer, begge meget artige i Følelsen, begge fremstillende den samme uværdige Kokette, der ogsaa i begge Stykker spilles af samme Skuespillerinde, og begge prisende det samme muntre Pigebarn, der ligeledes i begge Pjeser spilles af den samme Kunstnerinde, nemlig den uforlignelige Fru *Hartman*, for hvem da endelig baade *En frelsende Enget* og *I Telefon* er skrevet.

Hun bliver da Aftenens Primadonna som hun i det Hele er Teatrets. Hun er, hvad ogsaa alle Kjøbenhavnere véd, en førsterangs Ingénue, besiddende en lidt koket Ynde, et stort troskyldigt Blik og en fyldig og klinger Stemme. Alle de Mellemstemninger, der ligger mellem barnlig Bedrøvelse, Fortrydelse, spirende Erotik, Smil gennem Taarer, uskyldigt Koketteri, alle de Omraader, der paa hint franske Sjælekort fra forrige Aarhundrede faldt ind under Gebetet *le tendre*, alle de Smaaegenskaber, som Poeter og literære Fabrikanter i Tusinder af Romaner og Skuespil har tillagt den uforanderligt indtagende Askepot, Barnebrud og Paaskeengel og hvoraf skabes det Ideal, der paa Verdenslitteraturens Tinde hedder Agnes i *Fruentimmerskolen* og som derfra synker til den ynkeligste Vaudevilles Ingénue og Dameromaners forkælede Heltinde — alle de Nuancer, som hører til denne ligesaa klassiske som trivielle Figur, raader Fru Hartman over. Man kan i en enkelt Replik, næsten i et enkelt Ord — og det er hendes største Kunst — høre en Fylde af forskelligtfarvede Klange. Den unge Dame er Virtuoso, og som saadan ogsaa en Smule maniereret og noget for behagelysten.

Desværre, det følger med Faget. Naar man Aften efter Aften skal fremstille den ubetingede Elskværdighed, hvor er det da muligt ikke at forcere Tonen en Kende? Og Fru Hartman undgaar ikke den Bebrejdelse at gøre Barnligheden endnu spædere og Uskyldigheden endnu hvidere end Rollerne fordrer, men hun deler denne Bebrejdelse med de allerfleste Ingénuer her i Verden.

Og Fru Hartman kan hente Klangens dybere fra, naar Lejlighed gives. I den Henseende afgav det Shakspearske Lystspil *Den tæmmede Havgasse* et godt Bevis. Heri spiller Fru Hartman selve Havgassen (*argbigga* paa Svensk) med en Kraft og en Passion, hvori der aabenbarede sig en rigere Kunst end i de almindelige Skønjomfruer. Hun vovede sig yderligt, imod det Uskønne,

men var bestandig naturlig og indtagende. Ud fra denne Rolle skulde de svenske Digtere udnytte hendes Talent.

Vil man imidlertid se Fru Hartman vandre i en Rolle som i en for hende særlig afpasset Dragt, saa betragte man hende som Geneviève i *En Pariscr.* Hun er helt vidunderlig af Finhed, Skælmeri og Æmhed. Og her har hun til kyndig Medspiller Hr. *Fredrikson.*

Ved hin fire-pjes Forestilling spillede Hr. Fredrikson Greven i *En Kop The*, den selvsikre Verdensmand, hvem det dog lykkes hans unge Hustru at bibringe en urimelig Jalousi. Det er ikke med Urette, at Hr. Fredrikson i Kulissesproget lyder Navnet *Markien*, thi han er ubetinget den eneste nordiske Skuespiller, der formaar at fremstille en Verdensmand, de franske og tyske Skuespils Verdensmand. At Hr. Emil Poulsen ikke besidder denne Evne, véd alle og geraader denne Skuespiller til ingensomhelst Skam, omfattende som hans Talent er. Den Markirolle i *Hr. Poiriers Svigersøn*, der gik itu for ham, hører til Hr. Fredriksons ypperste Præstationer, og man behøver kun at se ham i *En Kop Te* for at vide, at han har tilegnet sig den overlegne Anstand og den kølige Ro, som fra Bressants Dage betegner Verdensmanden paa Scenen. Hans noget stive Holdning harmonerer med det Præg af skeptisk Intelligens og uoverraskelig Livserfaring, som behersker hans Fysiognomi.

Men hvorved Hr. Fredrikson fortrinsvis virker, er den Samtaleform, den beherskede og naturlige Samtaleform, hvori han støber Repliken. Den Kunst at artikulere, uden hvilken der ingen god Diktation gives, er Hr. Fredriksons urokkelige Styrke. Han behandler en Replik som en Bonde sin Jord: han inddeler, lader ét Stykke ligge brak, kaster fuld Kraft paa ét andet, kapper alt Træ fra det Sted, hvor Sol og Luft skal virke, medens han lader andre Dele ligge i Skygge. Hvis Lignelsen synes

daarlig eller simpel, saa tænke man paa en Hærfører, der inddeler og besætter sit Terræn. I hvert Fald nyder man i Hr. Fredriksons Tale den Velordnethed, hvormed Replikens Mening og Stømning naar Øret. I Virkeligheden er denne Evne til at sønderlemme og atter sammensætte Repliken Basis for den hele Skuespilkunst, og alligevel forsømmes dette Studium hyppigt. I en af sine sidste Føljetoner klager Sarcey over, at man ikke paa Théâtre-Français artikulerer som tidligere. Og naar end ikke den franske Mønsterscene er ulastelig i saa Henseende, hvad kan andre saa forlange? Hr. Zangenberg for Eksempel er for nervøs til at artikulere, medens Hr. Jerndorff hører til de dygtigste Replikbehandlere ved det kgl. Teater.

Dog, man bliver ikke Skuespiller, alene fordi man forstaar at *gennemtale* Repliken. Det er imidlertid umuligt ikke at nævne allerforrest denne fuldendte Teknik hos Hr. Fredrikson, der iøvrigt formaar at fremstille Intelligens, Erfaring, livstræt Skepsis, raffineret Særhed. Man forstaar nemt, at han blev en mesterlig Relling i *Vildanden*, fordi han omformede sin Verdensmandsmistro til den Ibsenske Bitterhed over Gregers Werles Fraser og til den kloge Medynk med Hjalmar Ekdals Usselhed. Hr. Fredrikson besidder den kunstneriske Forstaaelse af Nuancerne, som Gregers Werle vælter overende med sit haandfaste teologiske Krav. Ogsaa her kunde han føle sig som Verdensmanden overfor den brammende Patos, som den Intelligente ligeoverfor den uvidende Smaaborger, og forsaavidt var Rollen ikke forskellig tra hans taktfulde Olivier de Jalin i *le demi-monde*; thi Raymond i dette Stykke kommer med ligesaa ideale Fordringer til den arme Suzanne som Gregers til Ekdal. Hr. Fredrikson repræsenterer med Lethed den sunde Fornuft, ikke just det store Syn, allermindst den geniale Lidenskab.

Fra Roller, hvor Menneskefremstillingen skal bevæge sig paa den Art Omraader, holder han sig fjærnt; man forstaar, at han ikke spiller Victor Hugoske Helte. Dog maa man ikke tro, at han ikke magter den erotiske Passion. Naturligvis var han fortrinlig i *En Parisers* Titelrolle, idet alle hans Skuespilleregenskaber kom ham tilgode i denne lidt vammeltædle Verdensmand, men allerbedst lykkedes ham sidste Akts Scene med Geneviève, hvor pludselig Kærligheden til den unge Pige bryder igennem Faderværdigheden. Her spillede Hr. Fredrikson med en henrivende Lidenskab, viste sig ungdommeligt betagen og glødende.

Det dramatiske Teater opførte i September Maaned *Et Løfte* af Ernst Lundquist, skrevet i et stilfuldt Sprog med fine og sjæfulde Repliker. Her var Hr. Fredrikson den kloge Læge, og hvert Ord blev i hans Mund lysende klart og følt. Lægen tilbades af to Kvinder, en Ingénue som Fru Hartman gav Friskhed og Farve, og en trediveaarig Dame, der spillede aldeles fortræffeligt af Fru *Fahlman*. Denne Kunstnerinde havde allerede i *En Kop Te* vist Evne til at være Hr. Fredrikson en værdig partner i en Konversation. Men denne Pjes er uendeligt flov og holdes kun paa Repertoiret, fordi den gamle Komiker Hr. *Hedin* heri boltrer sig ubetaleligt snurrigt i en Sladderhankrolle af farceagtig Natur. Fru Fahlmans Talent kom til sin fulde Ret paa svensk Grund; hun fremstillede uden Spor af Affektation og med Samtalens fine Nuancer den modne Kvindes Kløgt og Skuffelse.

I de fire Pjeser optraadte ogsaa Teatrets komiske Kræfter, den kyndige og velbegavede Frøken *Ahlander*, der spiller ældre Dameroller; Hr. *Bæckström*, hvis Apparition genkalder Thiron fra Théâtre-Français og som i Besiddelse af et lignende elskværdigt Lune virker med en rolig Komiks stilfærdige Midler. Endelig Hr. *Personne*,

Teatrets Bonvivant og en af dets dygtigste Skuespillere. Han er høj og statelig efter svenske Skuespilleres Skik, thi naar man ser ham, Hr. Fredrikson, Hr. Hillberg, Hr. Palme, den nye lyriske Elsker, Hr. Skånberg, Hr. Svennberg, saa faar man et stærkt Indtryk af, at Racen nærmer sig mere til Garderhøjde end den danske. Hr. Personne, der spiller Duval i *Skilsmisens Overraskelser*, besidder den Blanding af Elegance og Komik, hvormed Bonvivant'en kan vove at kaste et Skær af Latterlighed over sig selv. Han er ganske fortræffelig som den rutinerede og forføreriske Kaptejn i *En frelsende Engel* og viste en klassisk Djærvhed og Løsslupethed som den lystige Tjener i Shakespeares *Havgasse*.

To af Teatrets første Kunstnere optraadte ikke hin Lystspilaften. Den ene var Hr. Hillberg, Scenens tragiske Kraft, ja maaske den Skuespiller i Norden, der har størst Mulighed for at bære moderne tragiske Roller. Han var efter Forfatterens og andre Kyndiges Mening en fortrinlig Gert Bogtrykker i *Mester Olof*, en dæmonisk Jacques i *Gildets Hemmelighed*, men Stykkerne er forsvundne og Hr. Hillberg nøjes med den ædle Ægtemand i *Galeotto*. Hans Maske karakteriserer fortræffeligt Spanieren og han spiller med en overordentlig Energi og Intelligens; blot har man i sidste Akts melodramatiske Optrin, hvor Skuespilleren skal fremstille den Døendes Febervanvid, vanskeligt ved at opfatte Ordene, fordi Hr. Hillberg giver efter for et altfor naturalistisk Hang til Virkelighedstroskab. Imidlertid ser man let her og i *Havgassen*, hvilke Egenskaber Hr. Hillberg kan fremstille: det er ydre Kraft og indre Sønderrevethed, eller hvis man ikke vil anvende dette gammeldags Ord, da indre Uro. Hvad Alverden véd om Hr. Hillbergs Liv tyder paa en urolig Aand, der kaster sig ind i mange forskellige Forhold (Hr. Hillberg var endog for nogle Aar siden Bladudgiver) og som kan forlade sig paa en betydelig fysisk Kraft. Men paa denne

alene kan han ikke grunde sin Skuespilkunst. Man mærker det, naar han fremstiller Petrucchio i *Den tæmmede Havgasse*. Petrucchio er en ret raa Landsknægt, der for Penges Skyld gifter sig med den arrige Katrine og som anvender yderst lavtliggende Midler for at tvinge hendes balstyrige Sind. Det er saa nær Prygl, som det kan være. Rollen bør gøres sympatetisk — nutildags i alt Fald — gennem en fandenivoldsk Overgivenhed, og forresten er da ogsaa de Løjer, som Petrucchio anstiller, af ganske klovnagtig Karakter. Men Hr. Hillberg, der i en sjælden Grad gaar ind i Personens Skind (han maskerer sig altid med en fremragende Forstillingsevne) kan ikke paatage sig i samme Grad Petrucchios Sind: han har Lov at være drøj og stærk, men han bør være uden Lidenskab, uden moralsk Vagtsomhed, og man fornemmer et indre Oprør hos Hr. Hillbergs Petrucchio, hvilket ikke passer til Shakespeares. Imidlertid Figuren har en saadan *prestance* som ingen anden Skuespiller i Skandinavien kan yde en shakespeare'sk Type, og naar man har set Hr. Hillberg her, set ham som en Mester vise Uroen og Usikkerheden hos Ægtemanden i *Galeotto* og hørt hans dybe Stemme skildre Samvittighedskvalerne hos Løftebryderen i Lundquists Stykke, saa fortryder man paa, at denne Mand ikke kan bygge sin Kunst paa de Strindbergske Skikkelser fra Gert til „Faderen“ og paa den Literatur, der kunde vokse op i Strindbergs Markfurer. Det kan ogsaa nævnes, at hans Bark i *Sande Kvinder* var første Rangs Kunst.

Imod ham spiller i *Galeotto* Fru *Bäckström*, Teatrets ypperste kvindelige Kraft i det alvorlige Drama efter Fru Fåhræus' Bortgang. Det er en ganske ung, spinkelt bygget Dame, der ser ud som lutter Nerve og Intelligens. Hun førte sig med fin Sikkerhed i en Verdensdames Væsen og holdt sin Tale i en naturlig og sjælfuld Form.

Det nervøst Skælvende lykkedes hende fortræffeligt baade her og i *Et Løfte*, og man havde bestandigt Indtrykket af en fin og stræbende Natur.

III.

Her er efter nogle Teateraftener skitseret det dramatiske Teaters Personale, fortræffeligt egnet til det borgerlige Drama og Lystspillet, og rummende enkelte Kræfter, der kan anvendes i Tragedien. Dette Personale virker sammen paa en langt intensere Maade end Sammenspillet almindeligvis former sig i vort kgl. Teater, hvor de enkelte fremragende Kræfter udskiller sig fra Ensemblet og drager alles Blikke til sig. I Stockholm forenes de Spillende i et Fællesarbejde, hvor der ganske sikkert ikke altid præsteres saa glimrende Ting f. Eks. indenfor det komiske Fag, som vi kan nyde i Hr. Olaf Poulsens bedste Kunst, men hvor til Gængæld Tonen er naturligere, mindre tillavet. Konversationsstykkerne har virket stærkt paa svensk Scenekunst og tvinger bestandig Skuespillerne ind paa den letglidende Samtales naturligt opstaaende Nuancer.

Dette Personale kunde lettelig forplante en god dramatisk Literatur, om der var Modtagelighed for en saadan.

Ved Siden af det dramatiske Teater arbejder *det svenske Teater* med ikke særdeles forskelligt Repertoire, men uden den store Autoritet og uden saa godt Ensemble, skønt enkelte Kræfter er fortræffelige. Her findes to udmærkede Komikere, Hr. Holmqvist og Hr. Olsson, en meget talentfuld Skuespillerinde Frøken Lundqvist og endnu flere. Det svenske Teater, hvis energiske Direktør Hr. Hjertstedt anvender den højtansete Dramaturg Hr. Ludvig Josephsons sjældne Instruksionssevne, er undertiden inde paa den enerette Vej: at spille de Sager, som det

dramatiske Teater ikke drister sig til, fordi dette endnu bærer Præg af „kongeligt“; men samtidigt maa det svenske Teater spille saadanne slemme tyske og danske Farcer, der af alle Teaterdirektører betragtes som tjenlige for Kassen.

Stockholm besidder endnu forskellige mindre Teatre; naar Frøken Anna Pettersson optræder (for Tiden kun engang imellem som Gæst), da kommer der Glans over Operetten ved hendes Skønhed og Talent. Ubegribeligt, at ikke Kasino eller Dagmar-teatret i deres Velmagtsdage sikrede sig Frøken Petterssons friske Stemme og glade Spil.

Men langt mere ubegribeligt er det dog, at vi ikke snart kan faa en skandinavisk Udveksling i Stand mellem de tre nordiske Hovedstæder, saa at der ingen Sommer gik, hvor ikke enten svenske eller norske Truper gæstede Danmark, og omvendt danske drog til Kristiania eller Stockholm. Det burde indrettes som en ustandset Rundrejse, og Hovedteatrene gratis staa aabne for de fremmede Gæster. Nu for nylig optraadte Hr. Bjørn Bjørnson her som Gæst, da var det over 20 Aar siden, at vort kgl. Teater havde tilladt norsk Kunst at indvirke paa et dansk Publikum. Men den ene fremmede Fugl hjælper ikke, skønt det er urimeligt, at den Art Gæsteoptræden ikke hyppigere finder Sted. Hvorfor engagerer ikke f. Eks. Dagmar-teatret saa fremragende norske Skuespillerinder som Frøken Constance Bruun eller Fru Heiberg til en Række Forestillinger — denne Scene mangler jo Kræfter til moderne Kvinderoller. Og hvorfor arrangeres ikke en Tur, hvorved Kristiania Teaterpersonale besøgte Kjøbenhavn med en Række norske Skuespil? Det kgl. Teater vilde utvivlsomt staa de Fremmede aabent; alle vilde jo høste Nytte af et saadant Besøg.

Og det Samme gælder de svenske Teatre. For nogle Aar siden gæstede Operaen os under Ledelse af Hr. Nordqvist, der er en utrolig myndig Herre, samlende

Orkestrets Ledsagelse, Solisternes Pragtnumre og Korets Foredrag alt i sin Taktstøks smaa sikre Bevægelser. Han sidder som en Konge midt i sit Orkester, vaagende over Scenen lige saa vel som over sine Musikere, og man kan lære af ham, at Kapelmesteren bør være mere end Orkesterdirigent. Hvornaar vil den svenske Opera vise os nogle Mønsterforestillinger af saadanne moderne Operaer, som vi ikke magter? Og dernæst, hvorfor ruster ikke Direktør Fredrikson sig til et moderne Togt og præsenterer Kjøbenhavn en Række svenske Skuespil, spillede paa Svensk. En Sæsons Arbejde burde samles i en halv Snes Mønsterforestillinger, thi efter denne Plan skulde hvert Land kun give Nabolandene det Bedste og Ejendommeligste i den ypperste Scenes Kunst.

Fru Hennings har været i Stockholm, Hr. Zangenberg i Bergen, Hr. Bjørnson i Kjøbenhavn — det er kun Bud, der gik fra Stad til Stad. Men hvis de tre nordiske Hovedstæder i Teaterforhold kunde virke med Endrægtighed, saa vilde et saadant Samarbejde her, ligesom paa andre Omraader, befrugte Sindene og udvide den aandelige Forsnevring, som smaa Landes trange Syn naturligt medfører. Igennem Sammenslutningen vilde alle føle sig større og stærkere.

Edvard Brandes.

En Bryllupsaften.

Lystspil i 1 Akt.

Personerne.

JOHAN } Brudeparret.
KLARA }
MARIE, i Tjeneste hos Brudeparret.

Et nyt og velhavende møbleret Værelse, stærkt oplyst med Lys og Lamper. Rundt om Blomster. I en Krog en Bunke Pakker. Dør i Baggr. To Døre til Højre, to til Venstre.

1ste Scene.

En Pige lukker Døren i Baggrunden op. Brudeparret kommer ind med Overtøjet paa.

JOHAN (til Pigen). Tak — saa kan De godt gaa i Seng.

PIGEN (ved Døren). Der er ikke noget, Fruen ønsker?

KLARA. Nej Tak.

PIGEN. Herren og Fruen ønsker ikke en Kop The?

JOHAN. Nej -- vi skal ikke ha'e The. De kan godt gaa.

PIGEN. Vandet koger ellers.

JOHAN. Lad det koge ad hede —

KLARA. Hm!

JOHAN. Nej Tak, De skal ingen Ulejlighed have.

PIGEN. Der er altsaa slet ikke noget, jeg kan hjælpe Herskabet med?

JOHAN. Nej.

PIGEN. Ja saa vil jeg bare ønske Herren og Fruen Godnat!

JOHAN. Godnat.

KLARA. Godnat min Ven.

(Pigen gaar.)

2den Scene.

(KLARA. JOHAN. De har faaet Overtøjet af. Fremme paa Scenen.)

KLARA. Tror Du ogsaa, det var rigtigt?

JOHAN. Hvad for noget?

KLARA. At sige Nej til Theen. Hvad maa hun tænke?

JOHAN. Hvad hun maa tænke! At vi helst vil være i Fred den første Aften i vort nye Hjem som Du slet ikke har sét Dig om i endnu.

KLARA (vender sig om). Aa ja Du, hvor her er festligt. Det er hende, det har ordnet alt dette. Hun er vist en rigtig skikkelig Pige.

JOHAN. Ja, din Mo'r har jo valgt hende, og din Mo'r er Specialist i Pigefaget.

KLARA. Hvad mener Du min egen Ven? Er Du ondskabsfuld?

JOHAN. Mod din Mo'r -- nej Du, det kunde aldrig falde mig ind!

KLARA. Det skulde Du ogsaa nødig. For saa løber jeg straks.

JOHAN (griber hende). Nej! . . . Jeg kender saamæn ikke en eneste saa fortræffelig Kone som din Mo'r.

KLARA. Der er heller aldrig nogen, som har forkælet mig saameget som hun. Saa pas paa, jeg ikke fortryder, at jeg har giftet mig med Dig! — — Det er naturligvis ogsaa Mo'r, som har sagt til Pigen om Theen. Mo'r vilde ikke sove roligt, om hun tænkte, at jeg maatte undvære min Aftenthe med Sandkage.

JOHAN. Og nu maa Du nøjes med mig! (Vil kysse hende.)

KLARA (bort fra ham). Nej nej! ikke kysse mig. (Ser paa ham.) Jeg tør ikke.

JOHAN (efter hende). Tør Du ikke kysse mig? Det var nyt!

KLARA (baglæns vigende). Ja, før — da vi var forlovede. Men nu . . .

JOHAN (griber efter hende). Nu skulde Du kysse mig meget mer.

KLARA (afværgende). Nej, gaa din Vej — Jeg tør ikke. Jeg kender Dig ikke. Du sér saa skummel ud.

JOHAN (som før). Og Du sér saa yndig ud. — Klara, er Du bange for mig?

KLARA. Nej, nej, bliv staaende. Ganske roligt. (Betragter ham nøje.) Jeg maa venne mig til Dig . . . (Han vil fange hende.) Hvis Du rører mig, skriger jeg! . . . (Ser stadig paa ham.) . . . Saa, smil saa! . . . Sé, nu er Du rar! (Ind til ham.) Kys mig saa!

JOHAN (drager hende med sig). Min søde lille Kone! . . . Kom lad os sætte os (De sætter sig i Sofaen.)

KLARA (efter en Pause). Nu danser de andre . . .!

JOHAN. Og din Mo'r græder!

KLARA (adværende). Johan!

JOHAN. Jamen véd Du, hvad hun sagde til mig, da hun kyssede mig ved Vognen?

KLARA. Hun sagde vel, at Du skulde være elskværdig imod mig; aldrig drille mig; altid forkæle mig.

JOHAN. Hun sagde: »Mit arme ulykkelige Barn!« — Det ulykkelige Barn var Du, og jeg var Forbryderen. Det er egentlig en aparte Maade, hvorpaa Svigermødre er venlige mod deres Døtres Mænd!

KLARA. Det maa saamæn heller ikke være hyggeligt at betro sine pæne rare Døtre til saadanne væmmelige Mandfolk!

JOHAN. Er jeg saa væmmelig?

KLARA. Nej, Du er meget sød.

(Pause.)

JOHAN. Hvor det er dejligt at sidde saadan — mens der er ganske stille i Huset, ingen til at forstyrre os; min egen elskede Klara — vi to, ganske alene . . .

3die Scene.

(PIGEN fra Baggrunden. De to flytter sig hurtigt fra hinanden.)

JOHAN. Saa for —

PIGEN. Jeg be'r Herren og Fruen meget undskyldte; men der var noget, jeg endelig skulde sige Fruen.

KLARA. Saa, hvad var det, min Ven?

PIGEN. Jo, Fruen sa'e, at jeg ikke maatte gaa i Seng, før jeg havde givet Herren og Fruenen Kop The.

JOHAN. Hvad for en Frue?

PIGEN. Fruens Fru Mo'r.

JOHAN. Hvad Fanden bryder De Dem om, hvad hun siger!

KLARA (strængt til ham). Johan — Du forglemmer Dig. (Til Pigen, venligt.) Naa, saa min Mo'r sagde altsaa til Dem, at De skulde give os The. Det er fuldkommen rigtigt af Dem, at De husker, hvad min Mo'r har paalagt Dem. Det er meget smukt af Dem, at De er saa pligttopfyldende. Men hverken min Mand eller jeg har Lyst til The, og Klokken er nu saamange, at De kan trænge til at komme til Sengs.

JOHAN. Ja, og hvis De saa kunde være saa venlig —

KLARA (indtrængende til ham). Du tillader maaske, at jeg giver Pigen Besked. (Til Pigen, venligt.) De kan altsaa godt gaa nu; men De véd, at jeg sætter megen Pris paa, at De retter Dem efter de Vink, min Mo'r har givet Dem.

PIGEN. Jeg siger Fruen saa mange Tak. Men jeg er saamæn saa lysvaagen, saa hvis der var et eller andet — —

KLARA. Nej, De kan roligt gaa i Seng. Der er slet ingenting.

PIGEN. Ja, saa be'r jeg Fruen undskyldte og ønsker Herren og Fruen Godnat.

KLARA (venlig). Godnat.

JOHAN (arrig). Godnat.

PIGEN (i Døren). Godnat.

4de Scene.

JOHAN (op og ned ad Gulvet). Det er vist en rar Pige!

KLARA (i Sofaen). Ja, jeg synes, det lader til at være en rigtig fortræffelig Pige.

JOHAN (imod hende). Hende faar vi vist megen Fornøjelse af.

KLARA. Man har ikke Piger for at have Fornøjelse af dem. Man har dem til at gøre Nytte.

JOHAN. Det er en rar Maade, hun er begyndt paa.

KLARA (drillende). Hvad mener Du?

JOHAN. Jeg mener, at hun kom Pokkers til Ulejlighed før.

KLARA (som før). Hvordan min Ven?

JOHAN. Aa — det véd Du godt. Jeg mener, at nu sad vi netop saa hyggeligt, og saa kom den Oldenborre og forstyrrede os.

KLARA (som før). Mig forstyrrede hun ikke.

JOHAN. Vil du dermed sige, at Du ikke bryder Dig om at være alene med mig?

KLARA. Aa nej. Men jeg havde ingen særlig Anledning til at ville være alene med Dig netop dengang.

JOHAN. Jeg skulde mene, det er Anledning nok, at det er vores Bryllupsaften.

KLARA (naiv). Plejer man saa at være alene?

JOHAN (utaalmodig, spydig.) Man skulde tro, Du var født igaar.

KLARA (leende drilsk). Nej — men jeg er bleven gift idag. Og det er første Gang, saa jeg har ingen Erfaring.

JOHAN (standser foran hende). Klara — hvorfor driller Du mig?

KLARA (smilende). Jeg driller Dig ikke.

JOHAN. Jo, Du gør. Du piner og plager mig . . . Før var Du god og sød, og nu . . . nu er Du kold og ligegyldig.

KLARA. Du er saa ophidset Johan. Du er virkelig urimelig. Du farer op og bliver ubehagelig, fordi den stakkels Pige ganske uskyldig kommer ind og spørger om et eller andet . . . Du forglemmer Dig til den Grad ligeoverfor Pigen, at Du (alvorlig) ikke blot omtaler min Mo'r paa en (værdig) mildest talt hensynsløs Maade; men Du er endogsaa lige ved at kompromittere mig.

JOHAN. Kompromittere Dig? Hvad mener Du?

KLARA. Jeg mener, at din Vrede over, at Pigen kom, maatte give hende nogle højst aparte Ideer om, hvad her foregik.

JOHAN. Aa — hun er vel ikke saa stor en Idiot, at hun ikke forstaar, at Nygifte helst vil være alene.

KLARA (fornem). Jamen jeg vil ikke, at hun skal tro, jeg helst vil være alene med Dig. Jeg finder det højst upassende.

JOHAN. Aa, siden Du har giftet Dig med mig —

KLARA. Hvem siger Dig, at jeg har giftet mig for at være alene med Dig? Hvem siger Dig, at jeg ikke har giftet mig netop for at være sammen med saamange som muligt!

JOHAN. Saa burde Du have ladet være med at gifte Dig.

KLARA. Hvorfor? Naar jeg nu havde Lyst?

JOHAN. Det var rigtigt venligt mod mig.

(Pause. Hun i Sofaen. Han paa en Stol langt borte.)

JOHAN. Klara!

KLARA. Ja.

JOHAN (en Stol nærmere). Synes Du, dette her er morsomt?

KLARA. Nej.

(Pause.)

JOHAN (en Stol nærmere). Klara?

KLARA. Ja.

JOHAN (paa Sofaen). Det er ikke værd at tale om, hvem der har Skylden.

KLARA (overbevist). Jo, Du har Skylden.

JOHAN (smilende). Du synes slet ikke, at Du ogsaa har lidt Skyld?

KLARA (bestemt, men behageligt). Nej.

JOHAN. . Naa ja ja. Saa siger vi, det er mig.

KLARA. Nej, vi siger det ikke blot. Vi mener det ogsaa.

JOHAN (ømt; tager hende om Livet). Ja, saa mener vi, at det er mig ganske alene (smiler) der har Skylden.

KLARA (forsigtig). Nej, lad mig se paa Dig. . . Jeg kan ikke lide, Du smiler.

JOHAN (smiler). Maa jeg ikke smile?

KLARA. Jo; men ikke af mig. Jeg kan se paa Dig, at Du lær under Flippen. Det er meget ugalant at gøre Nar af sin Kone.

JOHAN. Det gør jeg heller ikke. Men jeg tænker paa Misdæderen — den eneste skyldige, vores fiffige Husnisse.

KLARA. Som nu sover de uskyldiges Søvn.

JOHAN (op ad hende, sagte). Ja, Klokken er mange.

KLARA (kælen). Du er bestemt søvning?

JOHAN. Synes Du, jeg ser ud til det?

KLARA (som før). Løft mig op, Du. (Hun strækker Armene frem.) Jeg vil se Lejligheden.

JOHAN (rejser sig, tager hende i Hænderne). Du er vist selv træt . . . saa tung Du er.

KLARA (oprejst). Jeg er bare doven. (Tager ham under Armen.)

JOHAN. Skal vi aabne Pakker iaften?

KLARA. Nej, lad os gemme de Visitkortskaale og Biscuitfigurer til imorgen. Iaften vil vi blot se paa Lejligheden — se, hvordan vi skal bo. (De spadserer rundt.) Dette er altsaa Dagligstuen?

JOHAN. Ja, lige ved Entreen. Aaben for alle Vinde og Husets Venner.

KLARA. Meget fin, meget nydelig. Men lidt stiv. Jeg kunde lide nogle Møbler paa skraa — skal vi vælte lidt Stole hulter til bulter?

JOHAN. Nej — i Dagligstuen maa man holde paa Værdigheden. Det er Paradepindene for de fremmede Fugle.

KLARA. (Ryggen mod Publikum.) Saa vil vi her til Venstre.

JOHAN (trækker hende med sig). Nej, først til Højre. (Tager en Armstage fra Klaveret og aabner Døren til Højre i Forgr.)

KLARA (kryber sammen ved hans Arm). Spisestuen? Hu ha. Det var koldt.

JOHAN. Har Du nogensinde hørt, at der var varmt i en Spisestue? — Som Du sér, alt i den mest passende umagelige Stil: haarde Egetræsstole med Knaster i Ryggen. Plads til 12, og naar det er Familie og gode Venner, hvis Knæer man ikke generer sig for, saa 15.

KLARA. Vi vil aldrig se andre end gode Venner.

JOHAN (kysser hende). Helst slet ingen.

KLARA. Vi gaar videre.

JOHAN (aabner Døren til Højre i Baggr.). Dette er mit Værelse — i al Tarvelighed. Dør til Spisestuen for at lette Fodringen og egen Indgang fra Entréen.

KLARA (bestemt). Det synes jeg ikke om.

JOHAN. Værelset?

KLARA. Nej; men det med egen Indgang. Det passer sig ikke for en Ægtemand.

JOHAN. En saa dydig Ægtemand.

KLARA. Pyt! . . . Nej, den Dør lukker jeg af. Du kan godt gaa gennem Dagligstuen.

JOHAN. Jeg holder ikke saa meget af det — ligeoverfor — — fremmede.

KLARA. Aa — vi siger, det er for Kuldens Skyld. En Ægtemand har altid Gigt. Ja — lad os saa gaa til Venstre, min Ven.

JOHAN (fører hende over til Døren i Baggr. til Venstre). Først et Kys! (Kysser.) Saa aabner vi for Fruens Gemak.

KLARA. Hvor henrivende, hvor lækkert!

JOHAN. Blødt altsammen, som vi haaber dit Regimente vil blive. Blødt som dine smaa Hænder (stryger hendes Haand der ligger i hans Arm) — — naar Klørerne ikke er fremme.

KLARA. Men de kommer aldrig frem for Alvor, aldrig uden Du driller dem til det . . . (Peger paa den sidste Dør; kælen.) Og saa Døren dér, Johan?

JOHAN (fører hende derhen). Til det helligste hellige (aabner den.) Hvorind kun Du og jeg maa træde.

KLARA (kigger nysgærrig). Der er saa mørkt — Du holder Lyset galt.

JOHAN (lægger sin Arm om hendes Liv.) Kom, saa tænder vi derinde (Hvisker.) Min egen lille Kone!

KLARA (op til ham; sagte). Johan! Jeg elsker Dig. (Han vil føre hende ind.)

5te Scene.

(I samme Øjeblik smækker PIGEN Døren i Baggrunden op. De farer fra hinanden; *han* med et lille Hvt. n.)

PIGEN. Jeg beder tusind Gange om Forladelse.

JOHAN. Bevares — ingen Aarsag. (Til Klara.) Var det rigtigt?

PIGEN (ser først paa den ene, saa paa den anden). Jeg kommer maaske til Ulejlighed?

JOHAN. Paa ingen Maade, min Ven! (Til Klara.) Er jeg ikke flink? (Til Pigen.) Hvad vil De saa?

PIGEN. Det var ikke andet end som —

JOHAN (til Klara). Der kan Du høre. Det var ikke andet end som (til Pigen). Jamen saa er der jo ikke noget i Vejen?

PIGEN. Ja, det var bare det, at jeg kom til at huske, at Fruen . . .

KLARA (fornem). Hvad for en Frue?

PIGEN. Fruens Fru Mo'r.

KLARA (irriteret). De skal aldeles ikke bryde Dem om, hvad Besked De faar af andre end mig.

JOHAN (trækker hende i Kjolen; sagte). Klara, husk det er din Moder! (Til Pigen.) Naa, lille Ven, hvad var det saa med min Svigermoder?

PIGEN. Jo, den gamle Frue sa'e, at den unge Frue endelig ikke maatte gaa i Seng, før Fruen havde drukkert en

Kop The, for det havde Fruen altid plejet van i Fruens Hjem. Og saa var det, da jeg stod og klædte mig af, saa huskede jeg, at det havde jeg rent glemmt, og at Fruen havde sagt, at jeg endelig ikke maatte glemme at huske, hvad Fruens Fru Mo'r havde sagt til mig, og saa sprang jeg herind for at spørge Fruen, om Fruen dog ikke syntes, det var bedst, jeg alligevel lavede en Kop The.

KLARA (som før). Har jeg ikke sagt Dem, at jeg ikke vilde have den The?

PIGEN. Jo, men jeg tænkte — —

KLARA (opbragt). De skal aldeles ikke tænke!

JOHAN (til sin Kone, sagte). Du forivrer Dig, Klara! (Til Pigen, venligt, men indtrængende.) De har maaske nu forstaaet, at vi ikke ønsker, De skal have Ulejlighed med at lave The. Hverken Fruen eller jeg trænger til nogetsomhelst. Vi takker Dem for Deres Betænksomhed, men beder Dem bare gøre os den Tjeneste at gaa i Seng.

PIGEN. Ja, hvis Herren og Fruen altsaa ikke ønsker . .

KLARA (kort). Vi ønsker, at De skal gaa.

PIGEN. Saa mener maaske Fruen, at det er unødvendigt at lade Vandet koge længer . . . ?

KLARA (til Johan). Hører Du, Johan, det koger endnu?

JOHAN (til Pigen). De kan uden Samvittighedsnag lade det gaa af Kog.

PIGEN. Ja, saa tillader maaske Fruen, at jeg gaar i Seng?

KLARA (spydig). Jo, De maa gjerne.

JOHAN. Og saa skal De have Tak for iaften, lille Ven! — Hvad hedder De forresten, flinke Pige?

PIGEN. Jeg hedder Marie, men mit sidste Herskab kaldte mig for Stine, for Fruen dér hed ogsaa Marie, saa hvis Herren og Fruen ønsker

JOHAN. Nej, lad os holde os til Deres Kristennavn . . .
Godnat Marie.

PIGEN (i Døren). Godnat Herre. Godnat Frue.

KLARA (gnaven). Godnat.

(Pigen gaar.)

6te Scene.

KLARA. JOHAN.

JOHAN (lér.)

KLARA (sætter sig paa en Stol i Forg.). Hvad lér Du af?

JOHAN (lér). Hun er mageløs morsom.

KLARA. Mig keder hun.

JOHAN. Synes Du ikke, det er komisk?

KLARA. Jeg synes, oprigtig talt, det er højst irriterende.

JOHAN. Man kan mærke det paa Dig . . . Men Herregud, Klara, (sætter sig ved Siden af hende) skal vi dog ikke for én Gang, for vor Bryllupsaftens Skyld, prøve paa begge at se det lidt humoristisk. Før var det mig, der var gnaven . . . lille Klara, vær nu frommere end jeg! . . . (hun tier fremdeles, vender Hovedet bort fra ham.) . . . Kom, saa gaar vi ind og sér paa Helligdommen . . . Du fik den jo slet ikke at sé før!

KLARA (med bortvendt Ansigt; mut). Nej, jeg vil ikke.

JOHAN. Vil Du da blive siddende her hele — Tiden?

KLARA (som før).] Jeg véd ikke, hvad jeg vil. (Tager Lommeterklædet for Øjnene.) Jeg er saa ulykkelig.

JOHAN (ømt). Du græder jo, Klara? (Hun hulker.) Nej, Du maa ikke græde, hører Du!

KLARA (med Graad i Stemmen). Aa — jeg er vist meget uelsk-

værdig! Det véd jeg godt! Men jeg (smiler til ham) kan ikke gøre for det.

JOHAN (som før). Du er aldeles ikke uelskværdig. —

KLARA. Aa jo! — Du er ked af mig, og jeg forstaar det saa godt.

JOHAN. Lille Klara dog!

KLARA. Det maa heller ikke være morsomt at faa en Kone, som er saa utaalelig som jeg . . . Men jeg var saa nervøs . . . og saa kom den dumme Pige og tog alt Humøret fra mig . . . Aa, jeg har hele Dagen været saadan, at blot et Ord kunde faa mig til at græde . . . Jeg har ikke været mig selv . . . Er Du vred paa mig, Johan?

JOHAN. Nej vist ikke. Hvor kan Du tro! Jeg forstaar det jo altsammen saa godt!

KLARA (smilende, lidt flov). Og saa bliver jeg saa grim, naar jeg græder — —

JOHAN. Du er altid smuk, altid yndig. Du har aldrig været smukkere.

KLARA (rejser sig, han holder endnu lidt hendes Haand). Nej, véd Du nu hvad Johan! Det er ved Gud for galt. Saa dum er jeg heller ikke, at Du kan bilde mig det ind . . . Har Du et Spejl?

JOHAN (rejser sig og henter et lille Haandspejl fra Bordet). Værs'go.

KLARA (spejler sig; peger ind i Spejlet; Johan staar bagved hende). Vil Du behage at se! Sikken et Uglebillede! (Gnider Øjnene; lér.) Naa!

JOHAN. Ja, det var rigtignok en Forbedring. Hvor det er rart at se Dig i godt Humør igen.

KLARA (lægger sin Arm om hans Hals. Hvisker.) Holder Du saa af mig? Men rigtig meget, ikke blot saadan en lillebitte Smule?

JOHAN. Jeg elsker Dig!

KLARA (indsmigrende). Ogsaa naar jeg er gnaven . . ogsaa naar jeg er urimelig?

JOHAN. Altid og altid lige højt!

KLARA (rask). Saa tænker vi ikke mere paa Marie — — eller var det Stine, hun hed?

JOHAN. Nej, det var Marie. Tror Du nu ogsaa, hun er gaaet i Seng?

KLARA (sætter sig). Hør Du! Det er ligefrem uhyggeligt med det Menneske! Hun kommer farende som en ond Aand.

JOHAN (sætter sig hos hende). Hun er et rent Spøgelse!

KLARA. Jeg vil sige Dig — jeg er bange!

JOHAN. For at hun skal gøre Ulykker med Ild og Vand?

KLARA. Nej, men hun lurur bestemt!

JOHAN. Tror Du?

KLARA (lytter mod Døren). Tys! Kan Du høre? — Var der ikke nogen, som gik paa Gangen?

JOHAN. Du kan tro, hun drikker selv Theen?

KLARA (rejser sig). Vent lidt. Jeg vil se efter ved Døren. Man kan aldrig være sikker paa saadant et fremmed Menneske! (mod Døren.)

JOHAN (siddende). Pas paa, hun ikke æder Dig!

KLARA (vender sig). Kom med Johan. Jeg tør ikke alene!

(De lister sig sammen hen til Døren paa Taaspidserne. Hun foran. Ved Døren standser de et Øjeblik og lytter.)

KLARA. Er der nogen?

JOHAN. Jeg synes, det rasler.

KLARA. Hu ha! . . Nu frisk Mod, Johan! . . En, to, tre, og saa siger vi: bum!

JOHAN (sagte, langsomt). E-n!

KLARA (som han). T-o!

JOHAN (hurtigt). Tre!

BEGGE (mens hun støder Døren] op). Bum!!

7de Scene.

(PIGEN i Døren, med Thebakken.)

Et Øjeblik stumt Spil.

PIGEN (frem). Gu' hvor Herren og Fruen gjorde mig bange! Jeg havde saamæn nær tabt Theen.

KLARA og JOHAN (udbrydende). Theen!!

(De sér paa hinanden og lær.)

PIGEN (sætter Thebakken paa Bordet.) Ja, Fruen maa ikke være vred. Men da jeg kom ud i Køkkenet, stod Vandet og kogte saa dejligt! Og saa tænkte jeg, at det var ved Gud Synd, at Fruen ikke skulde ha'e det, som Fruen plejede van, da Fruen var hjemme. Og det var jo ikke nogen Ulejlighed for mig at tale om, for det stod jo altsammen lige parat.

JOHAN. De er vist en ualmindelig flink Pige, Marie?

PIGEN. Ja, Herren og Fruen skal se, De bliver nok tilfreds med mig. Man faar det saamæn akkurat med mig, som man vil ha'e det.

KLARA. Ja, det mærker man straks. Men nu da vi har faaet Theen, Marie, saa har De vel ikke noget imod at gaa til Sengs?

PIGEN. Nej — hvis der ikke var mere Fruen ønskede, for ellers —?

KLARA. Nej tusind Tak! Nu har vi jo faaet alt, hvad vi vilde.

PIGEN. Ja, saa vil jeg bare ønske Herren og Fruen Godnat.

BEGGE (leende). Godnat!

8de Scene.

(KLARA, JOHAN. De staar stille overfor hinanden. Brister saa begge i Latter.)

KLARA (pegende paa Thebakken). Ja, jeg véd ikke, om Du synes —? Nu da vi har Theen . .

JOHAN. Ja, lad os da saa i Herrens Navn drikke den!

(Tæppet falder hurtigt.)

Peter Nansen.

Om Solens Sale og Maanens Magt.

Nærværende Afhandling er en efter Samraad med Forfatteren af Karl Larsen foretagen, noget ændret og forkortet Gengivelse af: „Ueber zwei Strophen der Völuspá“ (Julius Hoffory: Edda-studien. I Theil. Berlin 1889).

I Begyndelsen af Völuspá fortæller Seersken i højtidsfulde Ord om alle Tings første Ophav:

Der var ej Sand, ej Sø, ej kølige Vover; der var ej Jord og over den ej Himmel: der var et Svælgenes Gab, men ej Grønsvær at øjne.

Og af selve Verdens Skabelse fremmaner hun i fjerde Strofe et ophøjet Billede:

I de tidligste Tider hæved Bors Sønner Landene op — de som skabte den herlige Midgaard. Syd fra skinned Solen paa Jordbundens Stene: da spirede af Grunden de grønne Urter frem.

Herpaa følger i de to Hovedhaandskrifter af Völuspá to femliniede Strofer af et mærkeligt Indhold:

Syd fra slynged Solen med Maanen i Følge sin højre Haand omkring Himmelens Rand. Ej vidste Solen, hvor den havde sine Sale, ej vidste Stjærnerne, hvor de havde deres Stader, ej vidste Maanen, hvor stor dens Magt nu var. — Da gik de Alraadende til deres Herskerstole, de høje, herlige Guder og raadslog herom. Nat og Maanens

Skifter gave de Navne, Morgen og Middag satte de ind Eftermiddag og Aften: til Aarets Udmaalen.

Hertil knytter sig da Fortællingen videre om Gudernes første, glade Virken:

Aserne mødtes paa Arbejdsmarken, Alter og Helligdom rejste de højt. De byggede Esser, de smedede Guld; de dannede Tænger og gjorde sig Værktøj.

I sin Deutsche Alterthumskunde (V, S. 91 f.) har Karl Müllenhoff paa en fuldkommen overbevisende Maade godtgjort, at de to femliniede Strofer afbryde Digterens Tankegang og følgelig ikke oprindeligt have hørt med til Kvadet. De ere utvivlsomt senere føjede til af en Interpolator. Müllenhoff har sikkert ogsaa Ret i at betragte dem som et Brudstykke af en gammel Sang om Verdensordenens Indstiftelse. Den anden af Stroferne indeholder de paa andre Steder i Digtet ofte tilbagevendende Ord: „de høje, hellige Guder og raadslog derom“, hvilke her udgøre en i Versemaalet overtallig Linie og derfor nødvendigvis maa bortfalde.

Løvrigt kan det jo ikke være tvivlsomt, at den nævnte *visa* omhandler Gudernes Indsættelse af Døgnets Tider. Derimod er den forudgaaende Strofe — der ogsaa indeholder en overtallig Linie — bekendt som en af de dunkleste i den hele Edda, og det er heller ikke lykkedes Müllenhoff at udgrunde dens skjulte Mening; han siger l. c. S. 91: „Hvad dens to første Linier betyde, har endnu ikke nogen Dødelig kunnet finde ud af.“

Det absurde i de ældre Forsøg paa en Udtydning ligger nu ganske vist klart for Dagen. Man læste tidligere enten *himinjódyr* eller *himinjódyr* og maatte saaledes i første Tilfælde oversætte: den fólte eller fingrede Syd fra med den højre Haand ved Himmelhestedøren, „saa at den“, som Müllenhoff bemærker, „synes at have befundet sig i Mørke eller ogsaa var blind“ — medens Linien efter den anden Læsemaade vilde betyde: den

slyngede sin Højre om Himmelhestedyrene, „enten“, tilføjer Müllenhoff sarkastisk, „af ren hensigtsløs Kælenskab, eller af Sorg, eller muligvis af en anden og ubekendt Aarsag.“ Men heller ikke Bugge's utvivlsomt rigtige Læsemaade *himinjöpur* kunde tilfredsstille Müllenhoff. Han skriver: „Nu for nylig har man fundet ud, at Solen lagde sin højre Haand om Himlens Rand, Indhegning eller Skranker. Om det nu er indenfor eller udenfor disse, om det er for at finde ud eller ind, eller hvad den overhovedet fingrer efter, det har man til Dato endnu ikke fortalt os eller maaske ikke engang tænkt over.“ Linierne ere og blive ham uforstaaelige: „Her synes jeg, man som Hr. Bugge træffende har kaldt det, netop kan tale om en af disse „Dumheder“, der begaas af en Interpolator, som ikke forstod at sige, det han vilde og skulde have sagt.“

Og heller ikke de sidste Linier af Strofen bedømmer Müllenhoff synderlig gunstigere. Der var ham især en utaaelig Uoverensstemmelse mellem paa den ene Side den tredje og fjerde Linie, hvor der bliver sagt om Solen og Stjærnerne, at de ikke vidste, hvor de havde deres Sale eller Stader og paa den anden Side den femte Linie, som fortæller os, at Maanen ikke mere vidste, hvor stor dens Magt nu var. Han betragtede Linien om Maanen som en senere Tilføjelse og hævdede, at man ved at fjærne den dog i hvert Fald kunde opnaa en udvortes Paralellisme mellem de to sidste Linier (l. c. S. 92). Men Müllenhoff indsaa meget vel, at man herved ikke kom den egentlige Forstaaelse af Strofen et eneste Skridt nærmere, og han har ofte paa Forelæsningerne og i Samtaler beklaget sig over denne plagsomme Gaade. „Hvor er det dog muligt, at en Digter, der var ved sine fulde Fem ganske rolig kunde betegne Solen som Maanens Ledsagerinde. Det er jo dog Solens Opgave at lyse om Dagen, og Maanen skal skinne om Natten, og det er en Undtagelse, naar de viser sig samtidig paa Himlen. Og hvor passer saa ikke ogsaa

Udtrykket „med Maanen i Følge“ elendigt her paa dette Sted — naar Solen flakker vildsomt rundt i Himmelummet, kan den dog ikke godt følges med Maanen. Og hvorfor kan Solen ikke finde sine Sale og Stjærnerne ikke, hvor deres Stader er?“ Jo længere man tænker over Strofen, desto uopløseligere vikle Traadene sig ind i hverandre, desto frodigere skyde Selvmodsigelserne i Vejret.

Og Gaaden vil lige til evig Tid blive ved at være Gaade, saa længe man kun vil prøve paa at forklare den ud fra vore vanlige Begreber om Himmel og Jord. Men dersom man derimod vil gøre sig den Naturanskuelse nærværende, som maa have foresvævet den gamle nordiske Digter, der har skrevet Verset — ja, da forsvinder i et Nu hver en Modsigelse, og alle de Træk, der tilsyneladende ikke vare til at forlige med hinanden, forene sig ligesom af sig selv til et Helhedsbillede, der i Højhed og Fantasi ikke staar tilbage for nogen af de ægte Strofer i Völuspá. —

Naar man har overskredet Polarkredsen, staar Solen som bekendt en Tid af Vinteren ikke op og gaar en Tid af Sommeren ikke ned. Hvor længe disse Tidsrum vare afhænger af vedkommende Steds Beliggenhed; ved selve Polarkredsen er det kun en Dag, længere imod Nord flere Uger, oppe ved Nordkap endogsaa mere end to Maaneder. Og medens det, at Solen Uger igennem er borte, nødvendigvis maa gøre Vinteren i disse nordlige Egne glædeløs og mørk, saa indhyller paa den anden Side Midnatssolen om Sommeren hele Naturen i et næsten overjordisk Skær, som den, der boer længere Syd paa vanskeligt kan gøre sig nogen Forestilling om. Bjørnstjerne Bjørnson siger i sine „Smaastykker“ („En ny Feriefart“) S. 336 ff. („Fortællinger“, 1ste Del):

„Man har hørt det, at hvilke Forestillinger man end bringer med, de vil taage hen i selve Synets Naturmagt. Og det er sandt. Straks den svømmende Ildkugle glider stort op over Horizonten, hvor den kun et Øjeblik har

haft Forbud, forvandles Himmel, Fjæld og Hav. Selv kan den ses timevis med blotte Øjne; der staar ingen hindrende Straaleglans omkring, al Brand er inden dens Omkreds, men denne er ogsaa meget større, end man er vant til at tænke sig om Dagen, ja, saa stor, at man i Begyndelsen betages deraf og længe af intet andet. Endelig vinder Farven; det er et rødglødende Meteor, som man kunde tænke vilde smælde i Millioner Stykker og Stumper, hvis ikke Synets rolige Højhed, Farvernes Harmonipragt i den Himmel, det majestætisk skrider frem i, gav Fred, fuld og forklaret Fred. Naar en Skystump glider ind over Kuglen, gennembrændes den straks og bliver mørkere rød, saa der tegner sig paa Solen som Fjælde eller Landskaber. Men naar en Skystump glider ind i den farvefine Himmel, tændes blot Kanterne, de gøres hvid- eller rødglødende, mens det indre holder Farve og hæver derved alt omliggende. Thi Himmelen staar i alle Farveovergange fra det stærkeste blodrøde over Fjældene til det hvidgraa ligegyldige i Højden; men dette saaledes, at du paa intet Punkt kan sætte blot en Synaalspids ind og sige: der løber den ene Farve over i den anden. Dersom nu dette Syn stod stille, saa kunde man maaske dog engang blive mæt deraf. Men det skifter uafledelig; nu er Solen mere violet, nu mere gulrød, nu med et Slør over af grønt, nu atter opklaret af hvidt; men altid varm, rød bag sine vekslende Slør... Og den omgivende Himmel skifter samtidig gennem alle Farveovergange, som sitrede det gennem den, og Skyerne deri, efter som de fortyndes eller fortættes, efter som de komme i de blaalige, hvide Lag eller de røde, violette, brændes stærkere i Kanterne, hvidner eller mørkner i det indre. Synet er saa bestandig nyt, at jeg har set gamle Folk paa Stedet møde dertil med samme uafledelige Opmærksomhed som vi.“

Medens Solen saaledes i det høje Norden skrider frem i uforlignelig Pragt og Skønhed, frembyder Maanen et helt ynkeligt Skue. Bjørnson fortæller:

„Engang som Midnatssolen var paa sit skønneste, kom Maanen op; den vidste formodentlig ikke, hvad her var paafærde; thi skidnere, grætnere Fjæs, mere fordrukkent og vantrent, kan ingen til Opiumsrog forfalden Kineser fremvise. Med dette haarløse Eksemplar af Drukkenboltenes Klasse havde den overhovedet en slaaende Lighed. At nogen Digter nogensinde har skrevet Oder til ham, nogen Elskerinde nogetsteds smægtet mod ham, var ikke let at forstaa. Vi peb ham ud, saa ynkelig han drog sig hen, og dængede ham til med Latter. Han var ogsaa bleven paafaldende liden og sammenskrumpen; han maatte vist føle det, thi han holdt sig paa betydelig Afstand.“

Bjørnson's her meddelte Skildring giver et overordentlig stemningsfuldt Billede af Midnatssolens glimrende Farvepragt og af dens Straalers Glans. Man maa nu imidlertid tillige erindre, at ogsaa Solens Bane tager sig ganske anderledes ud i det høje Norden end Syd for Polarkredsen. I det nordlige Norge staar Solen ganske vist lige som andre Steder om Middagen i Syd, gaar derfra mod Vest, videre mod Nord og synker stadig, til den naar Horizonen. Men i Horizonen ruller den til visse, bestemte Tider et Stykke fra venstre til højre, løfter sig saa igen, gaar imod Øst og derfra videre mod Syd. Og da Solen overhovedet ikke gaar ned, staar om Natten Sol og Maane samtidig paa Himlen.

Vi maa nu holde disse Kendsgerninger fast og tænke os, hvilken Virkning deres Iagttagelse maa have udøvet paa en Digtters modtagelige Sind i det gamle Norge. Han har intet kendt til Astronomi i vor Forstand, for ham var Sol og Maane levende, fornuftige Væsener, som vandrede deres evige Baner ved Dag og ved Nat til Menneske-

slægtens Vel. Han saae om Eftermiddagen Solen komme Syd fra, gradvis synke og tilsidst glide til højre langs med Synskredsen. Og dette sælsomme Syn formede sig da i hans Sjæl til et fængslende Billede: syd fra slynged Solen sin højre Haand omkring Himmels Rand. Og han ser videre med Undren, at Solen ikke gaar ned, som den ellers plejer, men snart efter atter løfter sig og begynder sit Løb paa ny. Da forstaaer han paa en Gang Sagens Sammenhæng: Solen vilde som sædvanlig gaa til sine Boliger under Synskredsen for der at begive sig til Hvile, men den kan denne Gang ikke finde Vej, den ved ikke, hvor dens Sale er henne, og derfor klamrer den sig med sin højre Haand fast til Himmels Rand. Og Solen kommer slet ikke til Ro; ogsaa om Natten maa den sammen med Maanen vandre igennem Himmelrummet; ogsaa den er nu bleven en Nattens Stjerne og er saaledes i Sandhed „med Maanen i Følge“. Men Maanen bliver uhyggelig til Mode og bange for det Følgeskab: den føler, hvorledes dens Glands blegner, og dens Skikkelse bliver lille ved Siden af den mægtige Ledsagerinde, og med Skræk spørger den sig selv, hvor vel dens Magt er bleven af? Stjærnerne ere derimod slet ikke synlige under den vældige Væddestrud mellem Solens Skin og Maanelyset. Den overtallige fjerde Linie maa saaledes være puttet ind af en umættelig Interpolator, der ikke har haft nok i Sol og Maane alene. Men ved sit Paahæng har han netop røbet, at han var uvidende om, hvad det kom an paa i Skildringen, og at han ikke med egne Øjne havde set de Fænomener, som Strofen beretter om.

Det er altsaa klart, at hele Strofen omhandler Midnatssolen og dens Forhold til Maanen. De Vers, som selv Müllenhoff holdt for en Interpolators Dumheder er en dybt følelse Sangers Digt. Med sikker Haand har han forstaaet at forene de enkelte Træk i det fjærreste Nordens mest ophøjede Naturfremtoning til et Helhedsbillede, der

er knapt i sin Form, men af en mægtig Virkning. Og ud over det overvældende Indtryk, Synet af Solopgangen ved Midnat har gjort paa vor Digter, viser Strofen os tillige, hvorledes han bestræbte sig for at forklare det vidunderlige Fænomen efter sit Begreb. Hans første Følelse var Undren og Rædsel: Verden er gaaet ud af sine Fuger — Solen vandrer ad ukendte Veje, Maanen har tabt sin Magt. Og den Tanke paatrænger sig ham da ganske uimodstaaeligt: vendt tilbage er den Tilstand, der forudum herskede, da Verdens Orden ikke var befæstet, og Himmellegerne endnu ikke havde deres lovbundne Baner. Men Digteren følte ogsaa, at en saadan Tilstand ikke kunde vare længe ved; han forudsaa, at der snart maatte indtræde Lov og Orden igen, og han lod derfor Fortællingen om Indstiftelsen af Døgnets Tider følge umiddelbart paa Skildringen af Solens og Maanens hvileløse Færd. Der ligger saaledes ogsaa her en regelmæssig tilbagevendende Naturbegivenhed til Grund for den mythologiske Opfattelse: som *Freyr* hvert Foraar slaar *Beli* ihjel, som *Thjazi* hvert Efteraar bortfører *Idun*, saaledes bestiger Guderne i det højeste Norden hver Sommer deres Herskerstole og regelbinde Solens Bane og Maanens Løb, til Tidens Beregning for Menneskens Slægt.

Julius Hoffory.

Tre Sonetter.

Sprogkunst.

At digte er jo egentlig at male,
vi vælge ud i mangefarvet Flor
af Sprogets fineste og bedste Ord,
at de til Hjærterne vor Sag skal tale.

Tidt vække vi den Sorg, der laa i Dvale,
den Løndom, som ej nogen Sjæl erfor,
og i vor Kunst til Verden den betror,
at den som Dugg skal over Blomster dale.

Naar fra vort Dagværk vi til Hvilen gaar,
det trøster os, at Verden dog skal arve
en Sang, hvori vort Hjærte endnu slaar.

Da kommer Tiden som en blindfødt Larve
og stjæler Sangens Liv. Om hundred Aar
er vore Dages Sprogkunst uden Farve.

Opvaagnen.

Nu strømmer Sangen atter fuldt og rigt,
den Sang, der laa en stakket Tid i Dvale,
det er, som om jeg atter maatte tale
med Jord og Hav og Himmel i et Digt.

For mig er det en Bøn, en hellig Pligt
i dunkle Ord mit dunkle Liv at male,
at lade Tonen stige eller dale,
og skulde I vel undres over sligt?

Knæle I ikke selv ved helligt Skrin?
Lod I ej Bønnens hvide Due stige?
Drak I ej eders Guders stærke Vin?

For mig er Sangens Kunst en Himmelstige,
hvorad jeg daglig svinger mig et Trin
op mod min Længsels gyldne Sommerrige.

Martyrskarer.

Jeg hører Tidens tunge Klokker slaa,
en Klang af Malm, der i mit Øre runger,
Og Livets Alvor er paa deres Tunger
og Lyd af Timer, som til Hvilen gaa.

De svundne Timer op af Graven staa
og tale til mig som fra hæse Lunger,
der træder frem et Aandekor og sjunger
en Sørgesang — som Støvet trist og graa.

Jeg ser, hvordan i Klokkens dybe Tone
der gaar et Tog af alle Jordens Slægter
og alle Tider mod den Højes Trone.

Men naa den Højes Fodstol ej de mægter;
ti Broen brister — hjælpeløst som Krybet
nedhvirvles Martyrskarerne i Dybet.

Alfred Ipsen.

Lumbye'ske Erindringer.

Meddelte af Fru C. Recke-Madsen

p. t. Trelleborg, d. 10de Oktober 1889.

Kære Hr. Redaktør!

Da De er saa venlig igen at opfordre mig til at overlade Dem noget af hvad jeg har samlet af gamle Minder til „Dagens Krønike“, saa sender jeg Dem her lidt Forskelligt, hvoraf De kan vælge, hvad De vil.

Med hjærtelig Hilsen

Deres

Caroline Recke-Madsen.
født Lumbye.

Den unge Moder (Drømmebilleder).

(H. C. Lumbyes Tekst-Udkast).

Moderen lægger sin lille Pige i Vuggen og nynner en Sang som tillige er en Bøn for Barnet, gaaer saa selv til Ro og vugger den Lille, til hun falder i Søvn. Da drømmer hun, at hun med sin lille Pige kører med Sporvognen til Frederiksberg Have; der hører hun en melankolsk Fløitespiller. Et Valdhorn inde i Haven blæser hendes kjære lille Sang, hun seer Slottet oplyst og hører Balmusik. I Nærheden spilles Zither i en Pavillon. —

Aftenvinden suser svagt i Træernes Blade og paa samme Tid høres Klokkeringning fra Frederiksberg Kirke: den er oplyst, der er Bryllup, hun gaar derind og ser sin egen Datter som Brud, ung, smuk. Da Koralen er ude, komme de og tage Afsked med hende, hun skal reise til et fremmed Land med sin Mand, hun hulker og sørger over, at Datteren forlader hende; da tænker hun paa sin lille Sang og Bøn for Barnet, da vækkes hun ved, at Barnet græder, og lykkelig over, at det kun var en Drøm, synger hun sin Sang.“

Saaledes skrev Fader altid sine Fantasier op og gav dem da til en eller anden, der satte dem i Vers. Samme Aar, vi fik Sporvognene i Kjøbenhavn, har Fader komponeret dette Fantasibillede.

Frederik Madsens første Roller.

(Breve til hans Søster).

I.

Odense, 1ste April 1857.

... Ved Theatret gaaer alt godt, hvad mig angaaer, og jeg har Gudskelov ingen Grund til Klage; senest har jeg gjort stormende Lykke som Peter i *Eventyret i Rosenborg-have*; jeg er bleven modtagen med Klap hver Aften, og i Mandags blev jeg fremkaldt tilligemed Hrr. Hougaard. — Paa Fredag skal jeg op første Gang som Silvestro i *Drøm og Daad*, det er en lille Rolle som Gundersen spillede; efter den stille Uge har jeg Fabio i *Ricardo*, Abel i *Et Uhyre* (en ypperlig Rolle, noget lignende som Melley i *En Evadatter*), Raphael i *Kalifen paa Eventyr* og Vicomte Silly i *En Brud ved Erobring* eller *Kamp og Sejer*.

II.

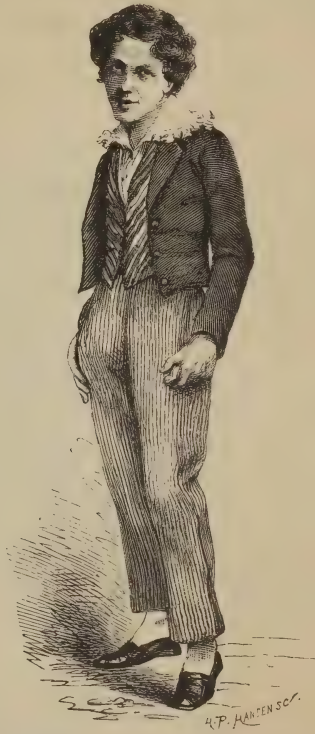
Odense, d. 8de April 1857.

„... Lykken synes rigtignok at føie mig ganske godt paa den ellers saa slibrige Theaterbane, men derfor skal man dog ikke strax stikke Næsen for høit.

Fr. Madsen som Peter i „Et Eventyr i Rosenborg Have“.

(Udført af Xylograf H. P. Hansen efter Billeder fra 1857).

Fr. Madsen som Hans Mortensen i „Aprilsnarrene“.

... Ligesom I vist ofte have ønsket at kunne see mig spille herovre, saaledes har jeg ofte ønsket, at I maatte kunne overvære en af mine Triumfer enten som *Hans Mortensen*

eller som *Peter*, ja jeg vover at kalde det Triumfer, thi der er ikke mange Skuespillere, som i deres første Sæson er bleven saaledes modtagen og fremkaldt, som det Gudskelov er hændet mig, navnlig i de ovennævnte Partier; men komme I ikke i Aar, saa kan det jo skee næste Aar, og hvem veed, det er jo ikke umuligt, at dømme efter den trange Tid, der for Øieblikket er for Skuespillere, at jeg snart kunde faae Ansættelse i Kjøbenhavn.“

III.

Odense, den 1ste April 1859.

„... Nu lidt om mig selv! — Af Aviserne har Du vel seet, at det gaaer mig ganske godt, og min Benefice-Aften glemmer jeg aldrig; alt, hvad der hedder Noblesse, var mødt i Logerne, og ved min Entree i første Akt hilsendes jeg med stærk Applaus, og da jeg efter Forestillingen fremkaldtes, blev jeg modtagen med en Blomsterregn, saa jeg neppe har Plads til dem i mine tre Fag Vinduer; dette gav imidlertid Anledning til Jalousie imellem Coulisserne, som endnu ikke er forsvunden, og Redacteurerne mene jo, at det er en Hylding, som kun bør forbeholdes Damerne, og derfor skrev Gerson i Critikken over *Fader og Søn*, at min Felix fortjente enhver passende Paaskjønnelse. I Aften skal jeg første Gang spille Julius Schmidt i *Et Rejseeventyr* og jeg haaber, I ville kunne læse en god Kritik iovermorgen over mig ...“

Utrykt Digt af Ludvig Bødtcher.

(Stambogsblad).

Naar Livets Sol er ved at dale,
Da kaster den et Afskedsblik
Paa Alt, hvad Skjönt og Dybt der gik
Forbi dens Syn i Aand og Tale,
Og tager Summen, som den fik,
Taknemlig med til Himlens Sale: —

Du staaer blandt mine lyse Minder —
 Jeg saae Dig paa min Vintervei
 Som Kunstens evigfriske Mai,
 Der kjæmper kjækt og Krandsen vinder: —
 Tag Hjertets Tak! og — glem mig ei,
 Naar Jorden for mit Syn forsvinder!

Skjærtorsdag 1866.

Ludvig Bødtcher.

Utrykt Digt af Adolf Recke.

„Til min elskede Laia*) paa hendes Geburtsdag d. 17de Marts 1855.“

Mel.: Es lebe hoch ...

Et Aar igjen
 Er svundet hen
 Og end min Lykke er den samme!
 Jeg har det smaat,
 Men ellers godt —
 Og Laia er endnu min Flamme
 Hun er saa liflig som Fiolen,
 Der nys er sprunget ud i Solen
 Og staaer og dufter paa en Eng —
 jeg savner blot en lille Dreng.

Vi har en Tøs,
 Saa mageløs,
 Saa riig paa Ynde og Noblesse —
 Hun overalt
 Bussi**) blier kaldt,
 Og er forresten Baronesse.

*) Navnet Laia efter Gratien Aglaia gav Recke mig og siden har jeg beholdt det og kaldes det den Dag i Dag.

**) Efter Champagnen *Crème de Bussi*, som blev drukket ved vort Bryllup.

Vort gamle Navn hun dog ei mægter
 At lade gaae i Arv til Fremtids Slægter,
 Og derfor lyder mit Refrain:
 Vi fattes blot en lille Dreng!

Digteren Christian Juul*).

(En Erindring).

Chr. Juul havde indleveret et 5 Akts Drama til det kgl. Teater, *En Episode*, der fremstillede et Optrin af Digteren Ewalds Liv; deri havde han tildelt mig en af Hovedrollerne og jeg var med til Oplæsning paa Stykket, men da det blev opført i Efteraaret 1852, var jeg ikke mer ved Teatret.

Nogen Tid efter kom Juul ud til os og forærede mig et Eksemplar af *En Episode*, saaledes begyndte vort Bekendtskab. Han lod til at befinde sig vel i vort lille Nyboderhjem og i vor lille Kreds og tilbragte ofte sine Aftener hos os. Han var en Mand godt oppe i Trediveerne, hyggelig og beskeden, men noget indesluttet og der hvilede en dyb Melankoli over ham. I Erindringen ser jeg endnu saa tydelig ham, *Chiewitz* og *Recke* sidde sammen og passiare efter Aftensmaaltidet ved en lille Bolle Punch (der hørte til den gemytlige Tids Skik og Brug), disse tre Kontraster: Juul, mørk og drømmende, *Chiewitz*, lidt blaseret og kritisk, og *Recke* straalende glad og skæmtende. Naar Stemningen blev animeret, rejste Juul sig undertiden pludseligt op, inspireret, og improviserede de yndigste smaa Digte. Et af disse mindes jeg endnu. Det lød saaledes:

*) Se i dette Hefte Artiklen *En glemt Forfatter*, hvor nærmere Oplysninger om Chr. Juul findes. Red.

Jeg saa' en Høstdag en lille Fugl,
 med Hovedet bøjet;
 den sad i Træernes bladløse Skjul,
 der var Tungsind i Øjet.

Den varslede om, hvad om føje Aar
 mig selv skulde tynges:
 Jeg véd, hvad det er, at miste sin Vaar
 og glemme at synge.

Det blev senere anvendt i en 3 Akts Vaudevillekomedie *Skrædder og Digter*, som han og Recke oversatte sammen til Kasino.

En Aftenstund, jeg sad alene hjemme og sang min lille Pige i Søvn, ringede det stærkt paa Døren. Det var Christian Juul. Han saa' saa fortvivlet ud, og rystende af Kulde i den tilsneede tynde Sommerfrakke, som han gik med i den strængeste Vinterkulde, spurgte han hastig: „Er Recke hjemme? Jeg maa endelig tale med ham.“ „Nej, han er henne og læser med de blinde Børn, men jeg venter ham hvert Øjeblik,“ svarede jeg. „Det var godt,“ sagde han, og saa' hen for sig, støttende sig op mod Kakkellovnen. „Sæt Dem ned, kære Hrr. Juul, er De syg?“ „Ak nei,“ svarede han, „men — i dette Øjeblik har jeg bragt min Hustru hen paa Fødselsstiftelsen“. Er De gift?“ udbød jeg forbavset (det havde vi ingen Anelse om, skønt han i længere Tid daglig var kommen til os). „Ja,“ svarede han, „jeg har i flere Aar været Familiefader, men mit Hjem er ikke saadant, at jeg kan se mine Venner hos mig, og derfor har jeg ikke omtalt det for Dem.“

I det samme kom Recke, og Juul gik ind med ham i det andet Værelse. Dér betroede hen Recke en Del om sin vanskelige Stilling og bad ham om en Tjeneste. — „Tak, tak, kære Recke,“ hørte jeg Juul sige, idet de igen kom ind til mig; saa tog han os hjærtelig i Haanden

og sagde: „Farvel, jeg maa skynde mig hjem, mine Børn er nu alene og venter med Længsel paa mig.“

Siden den Aften kan jeg ikke mindes at have set ham. Dage, Uger, ja vistnok Maaneder gik, han kom ikke, vi vidste ikke, hvor han boede, det havde han ogsaa fortiet.

Saa en Dag, da Recke kom hjem, sagde han: „Det vil gøre Dig ondt at høre, vor Ven Christian Juul er død.“

Paa Begravelsesdagen gik jeg hen paa Frederikshospital med en Krans; ved Indgangen til Kapellet mødte jeg Digteren *M. Goldschmidt*, der gik bort, da der ingen af Følget var kommen endnu. Ved Kisten stod en gammel Kone, der hørte til Hospitalet; hun udbrød, da hun saa' mig: „Naa, Gudskelov, at De bringer ham lidt Blomster.“

Nogen Tid efter traf vi Goldschmidt i et Selskab, og da han blev præsenteret for mig, spurgte han, om jeg kunde erindre, at vi havde mødt hinanden paa Frederikshospital ved Christian Juuls Begravelse. „De bragte ham en Krans — véd De, det var den eneste, han fik! Hans Følge bestod kun af et Par Venner, og han var dog en virkelig Digter. Det er min Overbevisning, at han er død af Sult, det vil sige af Nærings sorg. Men han betroede sig aldrig til nogen, nu først efter hans Død har jeg faaet at vide, at han boede paa et lille Kvistværelse i Hotel du Nord med Kone og Børn og led Nød.“

En Vise.

Lige til sin Død bevarede Recke sin glade Ungdommelighed. Nogle Maaneder før han døde, nedskrev han saaledes i et muntert Herreselskab følgende overgivne Vise:

Pusselankerne.

Løft op, løff op, I Pigebørn smaae!

Saa skal I blot see, hvor I Følgeskab faae. —

Løft op, løft op, blot ikke for kjækt —
 Jo mindre man øiner, des mere Effect.

Ja, hvad kan forføre
 Og et Hjerte røre
 Som i sølet Føre
 Et Par kjønne Been!

Omkvæd: Veed De, derfor ender Sangen
 Altid med Cancanen!

For det fryder,
 Naar man byder
 Os at see

Disse |: Pusse Pusse |:
 Pusse Pusse Pusselanker —
 Pusse Pusse Pusse
 Pusse — lankerne!

Man har en Orden straalende stor,
 Den Hosebaandsordenen hedder, jeg troer,
 Den skyldes kun — naa den er jo reen —
 Den skyldes en Dames bedaarende Been —

Ja, hvad var Grisetter,
 Maskerade-Nætter,
 Bournonvilles Balletter
 Uden smukke Been?

Omkvæd: Seer De, derfor ender Sangen
 Altid med Cancanen o. s. v.

Og hvad var Renz med Damer og Dyr?
 En Latterlighed og en ynkelig Fyr,
 Hvad var hver lille Glut for Een.
 Om ikke hun havde de søde smaa Ben —

Paa en Sporvogn skulde
 Derfor selv i Kulde
 Pigerne de hulde
 Sidde ovenpaa.

Omkvæd: Og see, derfor ender Sangen
 Altid med Cancanen o. s. v.

Ja var ei Pusselankerne smaae,
 Saa maatte jo Skomagerlauget forgaae,
 Og Weels og Warburgs Strømpebutik
 Naturligvis begge i Hundene gik —

Venner Spøg tilside
 Skaal for disse hvide
 Smaae og dog solide
 Nysselige Been. —
 Omkvæd: Seer De, derfor ender Sangen
 Altid med Cancanen!
 For det fryder,
 Naar man byder
 Os at see
 Disse |: Pusse Pusse |:
 Pusse Pusse Pusselanker —
 Pusse Pusse Pusse
 Pusse — lankerne!

Et Brev fra H. C. Lumbye.

Efter Reckes Død 1867 tog jeg straks hjem til mine Forældres Hus. Fader var endnu i sit Engagement i Berlin. Det gjorde et overordenligt stærkt Indtryk paa ham, at modtage Budskabet om dette uventede Dødsfald, hvorved han paa engang mistede en kærlig Svingersøn og sin velvillige artistiske Direktør i Tivoli; det tog paa hans Mod, og dertil kom ogsaa det uheldige Engagement, han havde. Den Mand, hos hvem Fader var engageret, var fuldstændig ruineret og en Fallit var uundgaaelig. Ved Fader holdt han det dog gaaende endnu i nogle Maaneder, men henimod Jul maatte han give tabt. — Fader, der var vant til at have Lykken med sig, blev forknyttet som et Barn ved for første Gang at komme i en saadan Situation. Saa modtog vi dette Brev, som er ganske karakteristisk for ham:

Berlin, den 18de December 1867.

Min elskede Gine og min elskede Laia og Lidde*)!

Jeg sendte Penge til Dig igaar, men det var nær ved at jeg ingen havde faaet. Manden er borte, tør ikke lade sig see, saa bliver han nappet, han har en uhyre Gjeld, 36,000 Thaler og mere endnu, Møblerne har de taget, det Hele er en storartet Schwindel. En anden Mand har igaar forpagtet det Hele, min Contract er Nul; den nye Mand er en flink Mand, og jeg faaer vel ogsaa mine Penge, forsaavidt der kommer nogen ind, men det er før Julen den sletteste Tid.

Du kan tro, jeg var glad, da jeg Kl. 11 $\frac{1}{2}$ om Aftenen fik mine Penge, men jeg skriver dette nu for at Du ikke skal stole for meget paa Fremtiden, jeg har vidst det længe, men jeg vilde ikke bedrøve Dig, det var nok, at jeg bar paa det, den ene Sorg slaaer den anden ihjel, men det kan maaske gaa bedre, end jeg troer.

Tak for dit kjære Brev, min lille Guds Engel, men jeg kan ikke sende Dig noget til Julen, det smerter mig, men maaske senere; jeg kan ikke blotte mig, jeg har desværre saa mange Noderegninger ivente, ogsaa fra Bote og Boch, for trykte Sager, jeg bruger 15 Numre hver Aften og om Søndagen 22 — ja, havde jeg Tivolis Noder, men jeg har ikke en 10de Deel deraf. Lad Moder give Dig en 5 Dalerseddél til at kjøbe lidt Pilleri for, og nu ønsker jeg Eder Alle en glædelig Juul, jeg og Hildebrand er inviteret til W.'s, en elskværdig Familie, som tager Deel i Sorg og Glæde, jeg skal hilse tusinde Gange fra dem; hils min Søn Carl og Emilie og ønsk dem en glædelig Juul fra mig, og min kjære Lange og min søde Julie og min yndige Laia og min egen Augusta**), jeg er Gud

*) Lidde, min yngste Søsters Kælenavn.

**) Min Broder Georg var paa Konservatoriet i Paris, derfor ingen Hilsen til ham.

være lovet rask og haaber at høre det samme fra Eder,
saa lad det i Guds Navn gaa som Gud vil.

I Hast.

Hils Adolph H. og tak ham mange Gange for Noderne
og sin havte Uleilighed.

Din trofaste Mand og Eders Fader

H. C. Lumbye.

Mange Hilsener fra Frantz Hildebrand.

Tal ikke til Nogen om Situationen her.

En glemt Forfatter*).

Christian Juul erindres næppe længer af mange; hans Skrifter læses af Ingen. De er ogsaa vanskeligt tilgængelige og maa findes frem enten hos en Antikvar eller paa Bibliotekerne.

Han er dog værd at kende. Han var Pessimisten mellem sin Tids ellers saa livsglade Sangere. Tungsindet aander i næsten hver Linie, han har skrevet. Lykken er kun Drøm, Virkeligheden idel Sorg og Skuffelse — det er det Tema, som han Gang efter Gang i sine Digte behandler. Og naar han siger: Tro mig, thi jeg véd det! — da er der næppe Grund til at tvivle om, at han taler sandt. Tungsindet var hos ham ægte nok — en fattig Mand med mange Sorger og Bekymringer var han, og Lykken smilede sjældent til ham. Skéte det, som da han i 1852 af Heiberg fik antaget sit 5 Akts Drama *En Episode* til det kgl. Teater, var det kun et flygtigt Nu: Stykket gjorde sig ikke.

Dertil bidrog, hvis man har tro *Dagbladet's* Anmelder, i væsenlig Grad Udførelsen. Den kvindelige Hovedrolle var saaledes overgivet til en Debutantinde, Jfr. *Nielsen* — den endnu ved Teatret virkende Frk. N. — og hendes Debut synes at have været endogsaa usædvanlig uheldig. *Dagbladet's* Kritiker bruger følgende hvasse Ord: „Hvor vanskeligt det end er at fælde nogen sikker Dom om en Debutantinde, tro vi dog ikke at sige formeget ved at paastaa, at den unge Dame kun i meget ringe Grad synes at besidde de Egenskaber, der plejer at danne Skuespillerinden; thi bortset fra et Ydre, der just

*) Se Afsnittet *Digteren Christian Juul* i Fru Recke-Madsens „Lunbyeske Erindringer“.

ikke egner sig for Teatret, fra en monoton, slæbende, for ikke at sige læspende, Diktion, og fra den Forlegenhed og Ubehjælp-somhed, der er saa naturlig for en Debutantinde, synes hun kun saare mangelfuldt at have opfattet en Rolle, hvoraf der ikke kunde være gjort saa lidt.“

„Hvad Stykket angaar“ —skrev samme Kritiker — „bærer dette altfor tydelige Spor af at være en ung Forfatters første dramatiske Arbejde, medens det paa den anden Side ved smukke Enkeltheder vidner om et ikke ringe Talent.“ Kritiken fremhæver videre, at de lyriske Partier er meget vellykkede.

Det handlede om Ewald (Michael Wiehe spillede Ewald med en fortrinlig Maske) og dette er betegnende for Christian Juul. Ewald var ikke blot hans beundrede Forbillede som Lyriker, men tillige den for ham mest sympathetiske Personlighed i den danske Literatur. Ewalds Fattigdom og sørgelige Zigøjner-Eksistens syntes ham saa lig hans egne triste Livsforhold, og uvilkaarlig formede han Klagen og Vreden over *sin* kummerfulde Tilværelse til Elegier over Samfundets Mangel paa Forstaaelse af Ewalds Digterværd.

Christian Juul var tidligt greben af Frihedsideerne. Alle-rede i Trediverne — kun en Snes Aar gammel — skrev han politiske Digte. Og da Krigen kom i 48, besang han som alle Datidens danske Poeter denne og dens Helte.

Foruden to Digtsamlinger — *Digte* (i Kommission hos Høst 1844) og *Nogle Digte* (Iversens Forlag 1849; 2den Udgave 1852), — har han udgivet Dramaet *En Episode* (Iversens Forlag 1852) samt to Noveller: *Skoflikkerens Søn* (Iversen 1851) og *Tre Nætter* (samme Forlag 1852).

Han fødtes 30te Octbr. 1813, blev Student fra Borgerdydskolen, var 1843—44 Redaktør af Maanedskriftet *Journal for Literatur og Kunst* og døde 22de Oktober 1854 af Brystbetændelse.

Af alt, hvad han har skrevet, har kun et enkelt Digt opnaaet Popularitet og synges den Dag idag, uden at Digterens Navn erindres. Det er den smukke stemningsfulde Aftensang:

Fuglen sit Øje lukker,
 sætter sig trygt til Ro,
 drømmer, mens Vinden sukker
 hult i hans høje Bo.

Navnlig er vel sidste Vers kendt:

Stormen — lad den kun fnyse!
 Bølgen — lad den kun gaa!
 Drømmenes Kyst, den lyse
 kan de dog aldrig naa.

Andre af hans Sange har dog større poetisk Værd og dybere Indhold.

I et satirisk Digt („Til Digterne paa Skydebanen“) findes saaledes følgende kækt formede Strofe:

Den gamle Tid er svunden,
 ej længer nu man troer,
 at Sangeren skal logre
 for et Ben fra Herrens Bord.
 Han skabtes ej til Tolk blot
 ved Gratiernes Fest, —
 i Sandhedens Tempel
 blev han Ypperstepræst.

I et andet Digt, omtrent fra samme Tid, hedder det:

Illusionernes Tid har jeg længst forladt,
 til en kraftig Føde jeg trænger;
 enten højlys Dag eller bælgmørk Nat,
 det andet duer ej længer.

Enten højlys Dag eller bælgmørk Nat,
 det andet duer ej mere;
 Halvheden er mig saa dybt forhadet,
 i vor Tid det gælder at være.

Mod Morgenens spillende Straalelag
 er Løgnens Pile sløve,
 og derfor jeg elsker den lyse Dag;
 thi Sandhed kan Livet behøve.

I den sorte Nat, naar Stjærnen er skjult,
 naar Bølgen skummer om Stenen;
 naar Stormen suser saa tungt og hult
 gennem Skoven og knækker Grenen;

Da bliver Modet og Kraften sat
 paa Kampens alvorlige Prøve;
 og derfor jeg elsker den sorte Nat,
 thi Mod og Kraft kan vi behøve.

— — Den sidste Linie falder, som man ser, mat af. Ellers er der Energi i Tanken, Fart i Udførelsen. Af melankolske Digte er der mange smukke — mange, der gribende skildrer Livets Tyngde og Nød. Som Motto for Juuls hele Produktion kunde sættes følgende Strofe, der ender Digtet „Paa Slottet og udenfor“:

„En Fattig er værre faren end den usleste Hund paa Jord!“

Novellerne er ikke meget interessante. De er teknisk ubehjælpssomme og en Blanding af Duftvaudeville-Sentimentalitet og en usikker Virkelighedsstræben. Hist og her forbavses man over at finde Ræsonnementer, der endnu i vore Dage klinger krast moderne. Saaledes følgende Dagbogsnotits (ovenikøbet af *en ung Kones Dagbog*) i *Skoflikkerens Søn*, Side 102—3:

„En øjeblikkelig Sanserus, Letsindighed, Havesyge eller Overtalelse slutter af tusinde Ægteskaber de ni hundrede og ni og halvfems; derfor bliver disse ikke andet, end hvad George Sand ansér dem for, Hor paatrykt et lovligt Stempel. Og dog vil man omgive Ægteskabet med en hellig Nimbus! Dog skulle Præsterne med deres vise Besyv modsætte sig Ophævelsen af private Bordeller!“

Dagbladet følger den i Nød og Elendighed bortgangne Digter til Jorden med følgende Ord: „Ikke faa af hans lyriske Digte er af megen Værdi, og enkelte af dem vilde indtage en udmærket Plads i enhver Literatur.“

Saalidet paaagtet var Juul dog, at et Blad som *Fædrelandet* end ikke noterer hans Død.

Politisk Kronik.

Rigsdagen er begyndt, og til dens Virksomhed knyttes næppe i Øjeblikket anden Interesse end netop dette, at den overhovedet eksisterer, det vil sige, at Folketinget venter paa Valg som en Jomfru paa sin Bejler. Om Grøden er sveden eller Brændet fugtigt eller Kokkepigen uforskammet — slige Spørgsmaal vil alle synes underordnede overfor det ene store: tager han mig? Og saa vil den gode Jomfru pynte bedst muligt op paa sig selv og sine Omgivelser, for at Valget kan falde Bejleren naturligt, ja uundgaaeligt overfor saamegen Dyd og Skønhed.

Saasnart Rigsdagen var traadt sammen, erfarede Folketinget, at det skulde sidde sin Tid ud. Konsejlspræsidenten vilde ikke opløse „uden Grund“. Han forelægger for Folketinget Finanslov og mange andre Love, han og hans Ministre ophober for de to Ting enorme Mængder af Arbejdsstof, men intet Menneske tror for Alvor, at Folketinget faar Stunder til at give nye Embedsmænd eller nye Regler for Bogholderi eller nye Straffe for Forfalskning — aa nej, man pynter sig til Valg, og kun hvis der i de mange Lovforslag skulde findes noget, hvoraf der lod sig lave fristende Valgpynt, vilde Flertallet henvende sin Opmærksomhed paa hvad Regeringen lægger paa Bordet for Venstremændene.

Resultatet altsaa: død Samling, træge Møder til rime-
ligvis langt ind i Januar, thi det forlyder, at Regeringen
ikke vil sætte Valget før den yderste Dag.

Og hvem kan egentlig fortænke Hr. Estrup heri, naar
man betænker, hvorfor det Estrupske Ministerium sidder.
Det er nemlig ikke for nye Loves Skyld, end ikke for
Forsvarssagens Skyld — thi det hellige Forsvar er politisk
sét Middel og ikke Maal — nej Maalet er at bekæmpe
Venstre. Og man kan mene om Hr. Estrup, hvad man
vil, men det vilde være dumt ikke at se i den Mand en
politisk Begavelse.

Efter smaa Forhold naturligvis, men Genierne er jo
yderst sjældne hertillands. Et Land, hvis sidste Verdens-
berømtheder var H. C. Andersen og Madvig — som For-
fattere af respektive Børnebøger og Skolegrammatiker —
skal beskedent finde sig i en tarvelig Tilværelse. Og vor
Førsteminister er hverken nogen Bismarck eller Gladstone
eller Gambetta — herregud, hvor skulde han ogsaa blive
det fra ved at sidde i Landstinget — og han har næppe
nogensinde sagt et mindeværdigt Ord eller gennemarbejdet
en Sag med fremragende Dygtighed, men han føler poli-
tisk, tænker politisk, handler politisk. Tror man ellers,
han havde holdt sig paa den forhen ret usikre Taburet i
saa mange Aar og omformet den til en magelig Lænestol
for sin Alderdom? Ingenlunde. Han er en Politiker efter
dansk Maalestok, fordi han uden store Idealer vil, hvad
han vil, bruger de Midler, der ligger for, kender sine
Folk, viser et passende Maal Hensynsløshed i Gerning
og anvender et passende Kvantum Ædelhed i Ord. Geni
er han ikke, nogen fremragende Statsmand heller ikke,
men han er Politiker af Natur og Lyst, og saa be-
tydende, at han er lige ved at blive betydelig.

Se nu denne Efteraarssamling! Hr. Estrup véd saa
godt som nogen, at der intet Arbejde kan ventes af
Folketinget, at tre Maaneder ikke forslaar til Finansloven,

at Samlingens største Del derved spildes. Han bryder sig ikke derom. Han sætter ganske brutalt Valg i Januar, fordi Venstres Forhandlingsdygtighed derved svækkes, fordi Uenigheden i Venstre gør inden det snarlige Valg, fordi han forringer Modstanderne gennem sin aabenbare Haan og fordi et Vintervalg betragtes som gunstigt for Højre og i alt Fald viste sig saaledes forrige Gang, i 1887.

Det Spørgsmaal ligger nær: har Højre Chancer for at sejre ved det tilstundende Valg?

Der gives Venstremænd, som smiler overlegent ad et saadant Spørgsmaal. „Sejre,“ siger de, „Højre! Det er snarere os, der erobrer Kredse ved den kommende Kamp.“

Til Overvejelse kan tjene følgende Liste, der giver Navnene paa en Række Folketingsmænd med Anførelse af de Stemmer, hvormed de valgtes, Modkandidatens Stemmer og den udkommende Stemmemforskel:

P. Holm	6757 mod 6727	30
O. Christensen	1345 mod 1126	219
Nøhr	1199 mod 1021	178
P. Pedersen	1094 mod 928	166
Nielsen Grøn	1285 mod 1028	257
Neergaard	1457 mod 1330	127
Jensen Toustrup	1472 mod 1198	274
Højmark	1223 mod 1114	109
Nyholm	1235 mod 974	261
Ousen	1547 mod 1290	257

Her er ti Kredse, i hvilke Stemmemforskellen ikke naar 300, i fire er den under 200, i én under 100.

Nu kan en Venstremand naturligvis være sangvinsk og mene, at det kan gaa denne Gang som forrige og der ikke vil ske nogen Deplacering af en 50 à 150 Stemmer, som forandrer Resultatet. Men hvis man betænker Højres Vækst i disse sidste Aar, medens Højres Ministerium har sejret og regeret, saa turde dog ikke den Mulighed være

udelukket, at Højre rejste sig nogle Steder i Landet — ligesom 1887 i Kjøbenhavn — med en indbanket Organisations hele Styrke og efter en alle Kroge gennemsøgende Agitation viste sig i Besiddelse af langt flere Stemmer end nogen havde frygtet.

Og tænk om Højre kom fra Valg med 40 Medlemmer i Folketinget istedetfor 29! Selv om den parlamentariske Stilling forsaavidt var uforandret, som Højre jo dog intet Flertal besad overfor Venstres Medlemmer, vilde dog den moralske Virkning være uberegneligt stærk.

I disse Maaneder rangerer Professor Matzen sine Batailloner Landet over, anspændende al den Indflydelse, Højre besidder, omgærdende Regeringskandidaterne med en tredobbelt Vagt af Loyalitet, Embedsmagt og Penge.

Og imens staar det forhandlende Venstre ude af Stand til at forhandle inden Valget og saaledes berøvet en Del af dets politiske Vaaben, medens Hr. Berg falder sine gamle Meningsfæller i Ryggen med ægte dansk Selvgodhed og blot tænker paa at undergrave Venstremændene ved den forestaaende Styrkeprøve.

Alligevel er han ene ikke farlig for Venstre, thi han er ikke den Mand, han fordem var; men han kan give Højre et godt Stød fremad. Og tænk om Højre kom ind med 40 Stemmer, efterat det for ikke 6 Aar siden havde staaet med kun 18 Trofaste i Folketinget.

Fantasteri, onde Drømme, Pessimisme, vil man sige. Men i Politik er det dumt at haabe paa nogenting og tryggest at tvivle om alting.

Rustam.

Af Dagens Krønike.

Hele Europa fulgte som saa mangen Gang tidligere Begivenhederne i Frankrig med spændt Opmærksomhed. Storpolitikens fine Traade vibrerede ved hvert lille Vindstød; man vejrede Storm ved disse Smaapust, og naar man slet intet mærkede, saa var det denne dødtunge Stilhed, der indtræder før Orkanen bryder løs.

Valgene kom, og intet af alt det hændte, som Spekulanterne udenfor Frankrig havde frygtet eller — haabet. Der kom ingen Orkan, ingen Krise. Hvad man havde hørt var kun et sundt Statslegemes regelmæssige Aandedræt under Funktioner, der ofte i de mest lovpriste Monarkier volder ganske overordentlige Anstrængelser. Spørgsmaalet: rolig frisindet Udvikling eller Reaktion og Anarki løstes af den franske Nations sunde Sans.

Frankrig har haft en styg Drøm, det har været redet af den boulangistiske Mare, og i den drømmende Tilstand har det set hæslige Syner: den hvide Reaktion, Diktaturet og endelig det røde Spøgelse med Anarki og Borgerkrig. Men da Handlingens Time slog blev Nationen lysvaagen. Der var ingen Spøgelse mer, der var kun en tarvelig begavet Æventyrer, som en kort Tid havde kunnet dupere Hoben med banale Floskler, og som baade Monarkister og en Del radikale Republikanere benyttede som et foreløbig brugtbart Redskab i Partikampen. Nationens højeste Domstol havde plukket hans laante Fjer af ham, og han afgav nu et sørgeligt Skue som Midtpunkt i en Gruppe af forgældede tvivlsomme Eksistenser og prostituerede Fruentimmer.

Og saa sejrede, som naturligt var, og som vi spaaede allerede i August efter Departementtraadsvalgene, den sunde Fornuft.

Valgene til Deputeretkamret konstaterede paa den smukkeste Maade den franske Republiks Sejr. Denne bares ikke frem af en panikagtig, sygelig Ophidselse mod Reaktionen med de ekstreme Grupper i Forgrunden, det var Republikanernes Centrum, der, uden at vige et Skridt, rolig holdt Republikens Banner højt og høstede Sejrens Frugter.

For de Reaktionære blev Valget et Nederlag, mindre for Tallenes Vedkommende end hvad den moralske Virkning angaar. Medens de i den forrige Valgperiode raadede over 180—182 Pladser i Deputeretkamret, tæller de nu kun ca. 168. Men dette Tab forøges ved den under Valgkampagnen med Boulangeristerne indgaaede aabenlyse Alliance. Denne Art Kombinationer foretages ligesom Revolutioner kun ustraffet, naar de lykkes. Men nu staar Prætendenten, den hidtil saa pedantisk renhaandede Forkæmper for Kongedømmet, med den hvide Fane tilsølet i de Kloaker, gennem hvilke Boulangerismen havde sit vigtigste Tilløb. Nederlaget er bittert under saadanne Forhold og Følgerne udebliver ikke. Mistilliden til Førerne og særlig til Kongeæmnet har allerede paa forskellige Maader givet sig Luft, og den guddommelige Rets Glorie, som Traditionen har paa-klistret Kongedømmet, har i mange ellers trofaste Tilhængeres Øjne tabt sit gyldne Skær.

Boulangerismen er død. Denne unaturlige Gruppedannelse, der nominelt efter Valgene repræsenteres af 43 Mand, vil efter Generalens ynkelige Fiasko og endnu ynkeligere Optræden, for Størstedelen hurtig splittes og søge Forbindelse med de Partier, hvor Medlemmerne oprindelig hører hjemme. Der paastaas bestemt af Sagkyndige, at der næppe blandt de 43 er 20 virkelige Boulangerister, Resten har kun ladet sig henføre under denne Katagorie for at opnaa Valg. Den forenede Opposition mod den bestaaende Republik vil derved blive endnu mindre end den officielt anslaaes til: 211 Antirepublikanere mod 364 Tilhængere af Republikken.

Monarkisterne er forøvrigt ikke det eneste Parti, som er blevet straffet for sit Koketteri med Boulanger.

De Radikale er saaledes blevne formindskede fra 160 til 120 Medlemmer og har dermed faaet en Advarsel, som vistnok vil vise synlige Frugter i deres Optræden under den forestaaende Parlamentsamling.

Noget fuldstændigt eller fuldt ud paalideligt Billede af det nye Kammers politiske Gruppering lader sig dog ikke give forinden Samlingens Aabning, da der blandt de valgte Folkerepræsentanter ikke findes mindre end 282 nye Mænd, hvoraf kun nogle og Fyrre har haft Sæde i tidligere Kamre. Men ét staar uomtvisteligt fast: Republikken er gaaet styrket ud af den nylig afsluttede Valgkamp, dens Modstandere er svækkede ved indre Splid og Nationen har paa en utvetydig Maade tilkendegivet, at den fordrer Rø til at fortsætte sin frodige Udvikling, saavel paa det materielle som det aandelige Omraade.

*

*

*

At Kejsers Alexander ikke havde nogen Lyst til at gaa til Berlin, kan, rent bortset fra de imaginære og virkelige Farer, der var forbundne med en saadan Tur, ikke forundre nogen. Forholdet mellem de to store Naboriger har længe været af en lidet venskabelig Art, og denne Kølighed har ikke indskrænket sig til Regeringerne; det er en velkendt Sag, at ingen Nation er saa hjærtelig hadet i Rusland af Befolkningen som den tyske, og at ingen Krig vilde være saa populær blandt Russerne som en Kamp med Tyskland. Det vilde da under disse Omstændigheder være et rent Vidunder, om der ikke efterhaanden skabtes en vis Gensidighed i disse Følelser paa denne Side af den tyske Grænse. Og vel vidende at Miraklernes Tid er forbi, var Czaren sikkert forberedt paa, at han langt fra vilde møde nogen stormende Hyldest, naar han besøgte sin unge kejserlige Slægtning.

Han blev ikke skuffet i saa Henseende, da han endelig gav efter for indtrængende Forestillinger fra nærstaaende Raadgivere om ikke længer at udsætte Genbesøget i Kejsers Wilhelms Hovedstad. Befolkningens Kulde var næsten demonstrativ og Indtrykket heraf lod sig ikke udviske ved den gæstevenlige Forekommenhed, som Værten og hans Førsteminister udviste mod den høje

Besøgende. At forøvrigt denne Stemning hos Publikum ikke er kommet Kejseren og Rigskansleren belejlig, er der næppe Tvivl om, i hvert Fald gjordes der fra officiel Side det mest mulige for at skjule den, ikke blot for Czaren, men ogsaa for Udlandet. Inspirerede Blade og Telegrafbureauer udsendte efter Ordre rosenfarvede Beretninger om Hurraraab, hvor Gravens Stilhed raadede, om Flagdekorationer og Begejstring, hvor der ikke var Spor af nogen af Delene.

Det paastaas nemlig bestemt, at Rigskansleren ikke vilde lade Lejligheden ubenyttet til at bringe vigtige politiske Æmner under Diskussion og om mulig fuldstændiggøre den Isoleringspolitik, som han hidtil med saa meget Held har bragt i Anvendelse overfor Frankrig. Men Situationen passede kun daarligt til at gøre Czaren modtagelig for Bismarcks Overtalelseskunst.

Det har vistnok ikke tidligere været Kanslerens Mening at forandre den projekterede Kejsersammenkomsts Karakter fra et slet og ret Høflighedsbesøg, en Tak for sidst, til en storpolitisk Konference, og fra Czarens Side har sikkert intet givet Foranledning dertil. Man vil imidlertid vide, at det er det prøjsiske Militærpartis krigerske Pression overfor Kejser Wilhelm, der har bragt den gamle Statsmand til at forandre Beslutning. Der argumenteres: Militærpartiet vil have Krig, særlig søger General Wittich, som staar Kejseren nær, at overtale denne til tro paa Krigens Nødvendighed i den nærmeste Fremtid. Tyskland, siger han, er omringet af Fjender, som kun venter paa en Lejlighed til at overfalde det. Men vi kan aldrig blive bedre forberedte til at anticipere Angrebet end vi er nu. Vi har nu de bedste og nyest opfundne Vaaben, vi har Magasingeværet og det røgfri Krudt, hvormed vore Naboer endnu ikke er forsynede. Om faa Aar vil de alle have de samme Fordele. Dertil kommer, at vore Generaler nu er meget gamle, og om faa Aar vil de ifølge Naturens Love være faret heden. Men hvis vi slaas nu, har vi ikke blot de ypperligste Vaaben, men ogsaa vor Tids største Strateger. En saadan Lejlighed bør benyttes, den kommer næppe nogensinde igen.

Kejser Wilhelm skal sympatisere med denne Argumentation, men Bismarck er af en bestemt anden Mening.

Han vil foreløbig ikke have Krig, saa længe han kan undgaa den, under alle Omstændigheder ikke, førend han paa en eller anden Maade har opnaaet Ruslands Løfte om at holde sig neutral.

Det blev saa Bismarcks Hovedopgave under Czarbesøget at overtale det russiske Statsoverhoved til enten at tiltræde Tripelalliancen eller erklære, at Rusland vilde forholde sig neutral under en eventuel Krig mellem Tyskland og Frankrig. Han gik dog ikke lige løs paa Sagen. Først mindede Bismarck Czaren om de vigtige Tjenester, Tyskland indirekte havde ydet ham ved dets energiske Optræden overfor Svejts, det hidtil fredhellige Fristed for politiske Forbrydere. Hvad Tyskland havde gjort mod de anarkistiske Umtriebe i Svejts, var det samme som at komme Glas i et Rottehul. Czaren takkede hjærtelig for den Støtte, Bismarck herved ydede ham i hans Bestræbelser for at udrydde Nihilismen, men var spydig nok til at antyde, at det vel ikke var af absolut uegenlyttige Grunde, at Tyskland var skredet ind hos det svejtsiske Forbundsraad: „den næste Krig“, sagde han, „som Europas Stater vil komme til at føre, er jo mod deres indre Fjender“.

Bismarck var naturligvis døv paa det Øre og gik derpaa direkte løs paa Maalet efter i varme Ord at have forsikret Czaren om, at Tyskland aldrig havde drevet politisk Opposition mod Rusland. Det havde nok i den sidste Tid opmuntret sin tro Forbundsfælle Østerrig til at annektere Bosnien og Herzegowina, men Ruslands bedste Politik var utvivlsomt, at tillade Østerrigs Udvidelse til Salonica, tiltræde Tripelalliancen og holde sig skadesløs i Konstantinopel eller hvilken som helst anden Del, det maatte ønske, af det tyrkiske Rige.

Men Bismarcks indtrængende Overtalelser prellede at som matte Kugler mod Czarens stiltfældige Svar, „at han ikke kunde gaa ind paa et saadant Arrangement, han vilde opretholde den reservede Stilling, Rusland i længere Tid havde indtaget“.

Forsøget mislykkedes, og Bismarck skal være bleven i høj Grad misfornøjet og har givet denne Stemning Luft til sine nærmeste Omgivelser. Og dog burde den store Statsmand ikke være bleven forbavset herover. Rusland har al mulig Anledning til Mistro overfor den tyske Politik.

Den vigtigste Spore til Afsluttelsen af det tysk-østerrigske Forbund var et stille Haab om derved maaske at tvinge Rusland til at følge Tysklands Politik. Ogsaa dette slog fejl og Følgen blev kun, at den russiske Udenrigspolitik formede sig til den kolde, afventende, halvt truende Holdning, den endnu indtager. Og naar Kejser Alexander heller ikke har kunnet tage Rigskanslerens flotte Anvisning paa fremmed Ejendom, i dette Tilfælde Tyrkiets, for god Valuta, saa ligger Aarsagen hertil ikke fjærn: Kejser Wilhelms Besøg i Konstantinopel vil finde Sted om nogle faa Dage og Porten forbereder alt til en glimrende Modtagelse af den første tyske Kejser, som vistnok nogensinde har besøgt Ottomanernes Hovedstad. Det er da ogsaa en aaben Hemmelighed, at dette Besøg maa betragtes som noget mere end en simpel Høflighedsakt; ingen tvivler om, at det atter gælder et Modtræk mod den russiske Politik. Tripelalliancens, den saakaldte „Fredsligas“ Pression skal ogsaa paa denne Kant af Europa, i dets mest brandfarlige Hjørne, gives et synligt Udtryk.

At Kejser Alexander derefter skulde tillægge Løfter om Kompensation i Tyrkiet nogen Vægt, vilde være urimeligt.

Vi antydede i dette Tidsskrifts Augusthæfte vor Formodning om, at Resultatet af Kejsermødet i Berlin vilde blive: Situationen uforandret. Vor Formodning er bleven bekræftet. Det samme usikre, spændte Forhold raader nu som før mellem Stormagterne. Machinationer der drives i Skjul af det smukke Navn „Fredsligaen“ er i Virkeligheden Forberedelser til den kommende Krig, og efterhaanden som denne Tilstand trækker i Langdrag strammes Traadene, som holder det hele sammen, over Ævne, en skønne Dag brister de, og saa . . .

Hvad der kunde tyde paa, at det laa i Tysklands Interesse, saa snart som muligt at fremtvinge en Afgørelse, er Englands mærkelige Stilling til de allierede Centralmagter. Det hævdes fra de forskelligste Sider med større og større Bestemthed, at Englands nuværende konservative Regering har tiltraadt Tripelalliancen eller under alle Omstændigheder overtaget saadanne Forpligtelser, som kan bringes ind under Kategorien: et Forsvarsforbund. Stadfæstes disse *on dit's*, og noget Dementi heraf foreligger ikke engang i halvofficiøs Form, saa

har Lord Salisbury taget et Skridt, som vil rejse en vild Storm mod ham fra Oppositionens Side og utvivlsomt ikke vil blive knæsat af hans Efterfølger paa Minister-taburetten. Den bekendte Gladstone'ske Artikel i *Contemporary Review* har i saa Henseende angivet Vindretningen.

Men nu er det jo saa, at ingen længer kan tvivle om et forestaaende Systemskifte i England. Lord Salisbury har regeret sin længste Tid. Det engelske Venstre under Gladstone arbejder sig ustandseligt fremad, en lang Række af Suppleringsvalg har bragt Sejr paa Sejr for Partiet, og naar dertil kommer, at de Konservatives Allierede, de saakaldte Unionister, er bleven i den Grad svækkede ved deres Førers, den bekendte Joseph Chamberlains ligesaa ukloge som hensynsløse Politik, saa synes der endog en Mulighed for, at Katastrofen vil indtræffe før de almindelige Valg.

Men kommer Gladstone til Roret, véd Bismarck meget vel, at han hos ham ikke vil kunne opnaa nogen Fornyelse af de Salisbury'ske Løfter, der vil foranledige Englands Indblanding i de centrale Fastlandsmagters Politik; derfor taler meget for, at der fra Tysklands Side vil blive gjort alt for at bringe saa meget som muligt ud af den nuværende Situation.

Knuden strammes.

d. 23. Okt. 1889.

Pax.

De nye Bøger.

Karl Gjellerup: Min Kærligheds Bog. (P. G. Philipsen). Hr. Gjellerup plages til Tider af to honette Ambitioner: at ville være bizar Ordkunstner og videnskabelig. I den foreliggende Digtsamling er Digtet „Viol-Hilsen“ et famost Eksempel paa, i hvor høj Grad Gjellerup ad den Vej kan forfejle Kunstens Maal. Digtet er ledsaget af følgende Note: „Tankegangen vil synes kunstlet for dem, der ikke er vante til at betragte Naturen fra et naturalistisk Synspunkt. Violblomsten er et crux zoologorum, forsaavidt den ikke lader sig forklare paa vanlig Vis som et Produkt af Kvalitets- og Parringsvalg, da Planten, der formerer sig ved Rodstok o. s. v.“ Saaledes forberedt tager man fat paa Digtet, der begynder:

Vi golde Børn
af al Fyldes Moder,
frugtløse Frugter
af Vaarens Lænd!
Vi, der blev svøbt
i et ødselt Festskrud,
vævet af Regnbuens Straalebrømme,
den fjærnthentende, synsundflyende,
døbt med vort Navn o. s. v.

Dette er ikke Poesi, men pretensiøst Pendantseri. Og da Gjellerup netop har en sjælden Evne til at forme de simpleste Ord til skære og fine og nye Vers, synes det ganske overflødigt for ham at maje sig saa „aparte“ ud.

Edv. Brandes: En Politiker, Fortælling (Philipsen). Med denne Bog debuterer Forf. offentlig som Novellist. Debuten har naturligt vakt stor Opsigt og er bleven en ubetinget Succes. *En Politikers* høje Værd maa søges i dens Ærlighed. Det er ingen Partibog, men

en loyal og fraseforsmaaende Skildring af vore politiske Forhold. En Bog om Fantasteriets Skibbrud af en realistisk Digter og en Realpolitiker. Uden at fordømme, dømmer den; hensynsfuld, næsten mild i Formen (man mærke saaledes den mesterlige Karakteristik af „den store Fører“) — virker dens Kritik dræbende. Voldsommere og mindre rammende er Skildringen af kjøbenhavnsk Selskabsliv. Forfatteren gør sine Personer for aabenhjærtige. Menneskens Børn spiller som Regel mere fordækt i deres Tilbøjeligheder og Lyster. Men Brandes holder absolut ikke af Omsvøb. Han taler rent ud af Posen.

Einar Christiansen: Joppe, en ung Piges Historie (Gyldendal). Ogsaa en Novelle-Debut af en dramatisk Forfatter. Hr. Christiansen har en betydelig Evne til at balancere. Han strejfer de farligste Emner, men falder aldrig ned i Forargelsen. I Grunden er det en letsindig Spas at drive med det gode Borgerskab, hans trofaste Publikum, men det bør indrømmes, at det er overordentlig fikst gjort. *Joppe* er let og behageligt fortalt, ikke dybsindig, men aldrig kedelig. Et Afsnit som det, hvor Joppe — den unge Pige — bliver Veninde med den fritænkerneske Læge og hans Moder, er udmærket. Alt ialt en elskværdig — ikke nyttig — Morskabslæsning.

En Rekrut fra 64 (Philipsen). Fortællingen foreligger alt i 2det Oplag.

Det er ikke saameget Bogens Personer og disses Skæbne som det ofte behandlede Sceneris nye Belysning, der interesserer. Forf. — en Officér — har søgt at give en nøgtern Skildring af, hvordan det virkelig er at være Soldat i Krigen. Dette synes lykkedes fortræffeligt. Hans Bog minder om røgfrit Krudt. Ingen Fraser dækker Rædslerne.

Herman Bang: Tine, (Schubothé). Mens *En Rekrut fra 64* maler selve Krigen, er *Tine* en Skildring af Krigens Cirkelbølger i det omliggende Terræn. Bangs Bog har dog tillige større Hensigt. Den er et Anklageskrift mod den chauvinistiske Politik, der i 1864 fremtvang Krigen.

Det er ikke første Gang, de Nationalliberale har været Genstand for poetisk Afrøffing. Aldrig har de dog faaet bedre og ærligere ment Lussing end i Kapitel II af *Tine*, som burde hedde *Dannevirke-Natten*. Her opnaar Bang stor Virkning ved en ham uvant koldblodig Fortællemaade.

Tine er en ikke helt igennem mønstergyldigt skreven Bog, men fuld af Liv, Energi og Stemning. Læser man den i ét, betages man uvilkaarlig og glemmer Stilens smaa Særheder.

Georg Brandes: Essays, danske Personligheder (Gyldendal). En Samling udmærkede Miniatur-Billeder af danske Skribenter — et meget broget Galleri, Holberg og J. P. Jacobsen, Oehenschläger og W. Dinesen, o. s. v. Det er en af Brandes' *populære* Bøger, let og elegant i Formen, morsom og belærende for alle. I bedste Forstand: kritiske Føljetoner.

Verner v. Heidenstam: Endymion, oversat af Fru Erna Juel-Hansen (Gyldendal). Der er noget kavallermæssigt, om man vil: diletantmæssigt ved Heidenstams Optræden som Forfatter. Han lader Læseren ane, at det for ham ikke er Metier, men Tidsfordriv at skrive, hvilket paa ingen Maade er Læseren ubehageligt. I *Endymion* skildrer han sine Indtryk fra Østerland i Novelleform. Alex. Kielland har sagt om *Endymion*, at det er en fortræffelig Rejseskildring, men en slet Roman. Dette er vistnok det mest rammende — om end ikke det velvilligste — der kan siges om Heidenstams morsomme og nydeligt skrevne Bog.

24—10—89.

Notabene.

Paa Grund af Sygdom har Hr. v. *Qvanten* ikke til dette Hefte kunnet naa at slutte sine Meddelelser om *Kong Karl XV's Unionsforslag*.

Rettelse.

I Noten til v. *Qvantens* Artikel i September-Heftet S. 302 er der faldet et Par Linjer ud. Linje 16—10 franeden paa den anførte Side bør udgaa og istedetfor indsættes:

„Jfr. hvad der meddeles om hele denne Sag af *Posthumus, Urminnet och dagboken om mina samtida*, ellefte Del, 1874, S. 138—39, hvor ligeledes Telegrammet om de 22,000 angives at være fra Rosenmüller med den Tilføjelse af *Posthumus*: „Mange indbildte sig: fra Sohlman.“ Endnu en Bemærkning. Elberling meddeler, at Rosenmüllers Telegram indeholdt den Tilføjelse, at Kong Karl havde nægtet at give et „bindende skriftligt Løfte“. Dette synes mig o. s. v.“

Teater-Dagbog.

22de September—20de Oktober.

Det kgl. Teater.

Den 25. September traadte paa Indbydelse af Kultusministeren en Teaterkommission sammen, bestaaende af de 8 Herrer, som findes portrætterede foran i dette Hefte af *Dagens Krønike*. Man behøver blot at kaste et flygtigt Blik paa Billedet for at se, at Teaterkommissionen er en ualmindelig interessant Kommission. Den har Krav paa Opmærksomhed alene ved de overraskende Konstellationer, som den frembyder. Derfor er det i Ordets sande Forstand et *historisk* Gruppebillede, som *Af Dagens Krønike* denne Gang præsenterer sine Læsere.

Hvad Teaterkommissionen skal udrette udover det, at være et mærkeligt historisk Fænomen, er endnu ikke meddelt Offentligheden. Saameget er dog — trods den Tavshed, Kommissionens Medlemmer bevarer om deres Raadslagninger — sivet ud, at Hensigten bl. a. er at gøre Forslag til nye Bestemmelser om Forfatternes Stilling til Teatret og om Skuespillernes Lønninger. Hidtil har en Forfatter kun haft Indtægt af et Stykke til den 25de Opførelse. Drachmann f. Eks. har ikke haft mere materiel Glæde af, at *Der var engang* — nu er gaaet 75 Gange for fuldt Hus omtrent, end om det var blevet henlagt efter den 25de Opførelse.

Dette uretfærdige Honorarsystem har Teaterkommissionen alt-saa den Opgave at søge erstattet med et nyt og bedre System, og vi gætter næppe meget fejl ved at antage, at Kommissionen vil foreslaa en Ordning som den, der finder Sted i de fleste andre Lande, — nemlig at Forfatteren erholder en vis Procent-Andel af Bruttoindtægten — f. Eks. 10 Procent —, uanset hvor ofte Stykket spilles.

*

*

*

Den 13. Oktober opførtes Hertz' *Amors Genistreger*, den skønneste Diamant, som er slebet af det danske Sprog. Ingen anden dansk Forfatter har behandlet vort Sprog saa fornemt og med saa ridderlig en Æmhed som Hertz, denne uanselige lille tunghørige Mand af jødisk Oprindelse. Henrik Hertz gjorde det danske Sprog saa ædelrent, saa blødt og gratiøst, saa dansende let som den yndige skælmske unge Pige, der er hans Lystspils smilende Muse *Amors Genistreger* er tillige et af de meget faa danske Lystspil, hvor Karikaturen og Støjen er forsmaaet og der virkes med lutter fine stillfærdige Mennesker. — Det kgl. Teaters Udførelse var stemningsfuld. Fru *Blochs* slagfærdige Skæmt og klare lyse Stemme spillede som Solstraaler paa de facetterede Ord.

Den 14. Oktober. *Geografi og Kærlighed*. Gæsteoptræden af *Bjørn Bjørnson* fra Kristiania Teater som Thygesen. Rollen er som syet til den Bjørnsonske Skikkelse, og den norske Gæst syntes da ogsaa ganske hjemmevant i den. Publikum var henrykt over det formodede Familjeinteriør og over Hr. Bjørnsons djærve unge Kunst.

Dagmar-teatret.

Den 3. Oktober kundgjordes en i al Stilhed foregaaet Paladsrevolution. Direktions-Triumviratet var ophørt. D'hrr. *Mantzius* og *Lehmann* traadte ind i Hærens Rækker, mens Hr. *Riis-Knudsen* forblev tilbage som eneste General. Rimeligvis betyder dette, at Dagmar-teatrets Korstog mod Literaturens hellige Grav skal fortsættes uden nogen Hvile og uden nogen Gaaen-paa-Akkord med verdslige Kasse-Anfægtelser. Hr. *Riis-Knudsen* er aabenbart en Fanatiker, som fortjener Respekt. Maatte hans sejge Udholdenhed blive belønnet. Maatte Peter af Amiens triumfere over alle de Vantro!

Den 6. Oktober. Oehlschlägers *Tordenskjold*. Hvis Oehlschläger havde været fordomsfri nok til at lade *Tordenskjold* dræbe Oberst Stahl, vilde Dagmar-teatret have faaet et herligt Kassestykke. Hvis Hr. *Vilh. Wiehe* kunde lære den Kunst at beherske en Replik, saa den ikke gik midt over, vilde han være en ideal Folkekomedieheld.

Den 20. Oktober. *Fælles Sag* af Fru *Emma Gad*. Halvt en kjøbenhavnsk Farce og halvt et moraliserende Problemdrama. Moralene var mildest talt hamper, Farcen til Gengæld fortræffelig. Bare Fru *Gad*, der absolut mangler Evnen for det samfunds-reformatoriske, ikke vilde ansé det for stridende mod Tidens Krav og sin egen Værdighed engang at være udelukkende morsom! — For Dagmar-teatret var Udførelsen og Iscenesættelsen en Triumf. Særlig at notere: Frk. *Lerche*. At D'hrr. *Mantzius* og *S. Neumann* var udmærkede, følger næsten af sig selv. Kun en eneste — en debuterende Hr. *Larsen* — var uheldig, men han var det ogsaa til Gavn.

Folketeatret.

Den 13. Oktober. *Hæveri* eller *Blind Allarm* og *Intrigerne*. Den mest afgjorte Sejr for dem, der prædiker, at Privatteatrenes Frelse findes i de gode Stykker. Til Trods for en ikke ubetinget morsom Udførelse af Holbergs med Urette hidtil oversete Revy-Farce har Folketeatret haft ekstragodt Hus hver Aften. *Intrigerne* tages som en velsmagende lille Tilgift.

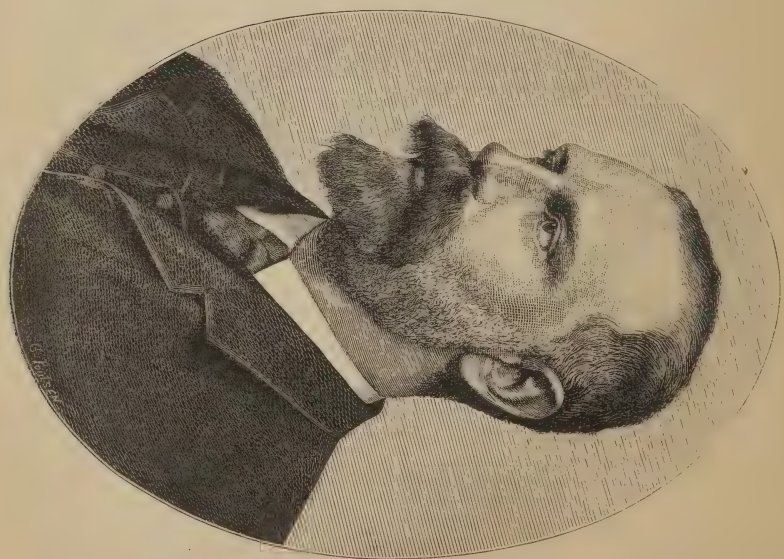
Kasino.

Den 4. Oktober. *Æresgjæld* og *Nervøse Koner*. Tysk Bedrøvelighed og fransk Lystighed — begge Dele er dansk Publikum ret utedkommende og ligegyldige. Paa *Nervøse Koner* var der spenderet en glimrende Dekoration (et Konditori), en luksuriøs Iscenesættelse samt en omhyggelig Indstudering. Fru *Julie Hansen*, Hr. *Helsengren*, Hr. *Cetti* morsomme, Frk. *West* umulig.

Den 12te Oktober ned sættes Billetpriserne.

Den 20de Oktober. *En Mand af Folket*. Hu ha.

Leporello.

Nordiske Forfatterportrætter I—II.

AMALIE OG ERIC SKRAM.

Til Portræterne.

For at indhente de paalideligste biografiske Notitser besøgte vi Hr. og Fru Skram.

Fru Amalie Skram

fortalte: Jeg er født i Bergen d. 22. August 1847. Min Fader var Købmand. Jeg havde ingen Søstre, men 4 Brødre, hvoraf de tre var omtrent jævnaldrende med mig, et Par Aar ældre eller yngre. De og deres Venner var mine Legekammerater. Derfra har jeg vist min Forkærlighed for at skildre Gutter.

Som ganske lille kom jeg ind i Byens fineste Pigeskole, hvis Bestyrere, to ansete Theologer, jeg rent ud forguede. De havde stor Indflydelse paa mig, og særlig skyldes det nok dem, at jeg som ganske ung og længe siden var stærkt religiøst grebet.

Min første Forfattervirksomhed falder i mit 8de—9de Aar. Min Barnepige og jeg udvekslede vort aandelige Indhold. Hun sang Viser for mig — særlig yndede jeg Visen om Fru Guldborg, som gaar igen og sér til sine forkomne Børn, over den udgød jeg Strømme af Taarer. Til Gengæld for Viserne fortalte jeg Historier, som jeg lavede sammen om Aftenen i Sengen og paa Vejen fra og til Skolen. De handlede altid om Krig og Bortførelse og endte jammerfuldt. Af Barnepigens laante jeg ogsaa i en spæd Alder Lejebibliotheksromaner, bl. a. Dumas' *Gud raader*. Skønt jeg ikke forstod den, gjorde den saa stærkt Indtryk paa mig, at jeg var syg i mange Dage og laa vaagen om Nætterne og grundede over dens dunkle Gaader. — Min Lærer i Norsk sagde om mig, mens jeg gik paa Skolen, at om nogen af hans Elever blev Skribent, saa var det mig — en Ytring, som forresten først kom til min Kundskab efter at jeg var 30 Aar. Vers skrev jeg kun en eneste Gang. Det var et Farvel til Skolen, da jeg forlod den, et meget rørende Digt, som jeg i Stilhed græd over mangen en Gang længe efter. Paa Skolen gik jeg, til jeg 16½ Aar gl. blev konfirmeret, for enkelte Fags — Kirkehistorie og Sprogs — Vedkommende endog, til jeg 17 Aar gl. blev forlovet og kort efter gift med Skibsfører *Müller*, en Broder til nylig afd. Prof. i Fysiologi Worm Müller i Kristiania. Med min Mand gik jeg paa Rejser i mange Aar, først i Sejlskib til Vestindien og Mexiko og derefter paa Jordomsejling, og senere i Dampskib, dels i Passagér-, dels i Fragtfart paa Middell- og Sortehavet. Alt ialt har jeg vistnok tilbragt 10 Aar af mit Liv paa Rejser. I 1878 blev jeg skilt fra min Mand og levede de følgende 6 Aar paa Østlandet sammen med mine Brødre, som da var Embedsmænd, indtil jeg i 84 blev gift med Skram og bosat i Kjøbenhavn.

Det første, jeg skrev, var en Anmeldelse af *Marie Grubbe*, rimeligvis i Begyndelsen af 77. Anledningen var den ivrige Diskussion, Bogen vakte i min Omgangskreds. Senere anmeldte jeg nogle Bøger af Bjørnson; Pastor

Heuch svarede i *Luthersk Ugeskrift* og en Polemik om religiøse Materier fulgte. I 1882 skrev jeg min første Fortælling *Madam Højers Lejefolk*, som blev trykt i *Nyt Tidsskrift* og udskældt efter en stor Maalestok i norske og svenske Højreblade. Da begyndte jeg at tro paa, at jeg kunde lave »Historiebøger«, men først i 85 dog udgav jeg *Constance Ring*. Derefter fulgte Smaafortællinger — i *Tilskueren*: »Bøn og Anfægtelse« og »Knut Tandberg«; i et af *Politikens* literære Juleumre: »Karens Jul«. I 87 kom saa *Hellemyrsfolket* (*Sjur Gabriel* og *To Venner*), i 88 *Lucie*, i 89 *Lystspillet Fjældmennesker*, til hvilket sidste min Mand var Medforfatter.

Erik Skram

fortalte: Jeg er født 10. Marts 47. Min Fader var den Gang Direktør for den da begyndte Korsørbane. Gik i Metropolitanskolen. Hadede, afskyede og foragtede latinsk Grammatik, Græsk og alt det andet Latinskolevæsen. Blev vældig optaget af Krigsulykkerne i 64 og stak en Dag af Skole for at melde mig til Chefen for Officérsaspirantskolen, der antog mig, skønt jeg ikke havde den befalede Alder. Kom i Krig og blev saaret, saaledes som skrevet staar i *Hinsides Grænsen*. Opgav ganske det militære. Student det eneste saliggørende. Dimitteredes privat 66. Begeistret Tilhører af Rasmus Nielsen. Udmærkelse ved Filosofikum. Tænkte paa at blive Læge, opgav det hurtigt. Lærte Stenografi og fik Ansættelse i Rigsdagen. Studerte Filosofi og Æstetik. Skrev min første Artikel i Robert Watts *Figaro*, den næste i et humoristisk-lyrisk Blad *Janus*, som redigeredes af afd. Tenorsanger Eigler. Blev ansat ved Dr. Rosenbergs *Heimdal*, der snart efter gik ind som Dagblad. Rejste til Wienerudstillingen som Korrespondent for *Fædrelandet*, skrev ogsaa til dette Blad under en Indkaldelse Breve fra Lejren ved Hald. Ud-gav 77 under Navnet Henrik Herholdt Fortællingen *Herregaardsbilleder*. Drachmann havde i en Bog efter min Mening fortalt fejlagtigt om Herregaardsliv. Jeg vilde vise, hvordan det var. Rejste samme Aar til Italien, hvor jeg var $\frac{1}{2}$ Aar, navnlig i Rom. Ud-gav i Beg. af 79 *Gertrude Colbjørnsen*. Skrev i *Ude og Hjemme* til dets Ophør. Var 81—83 Redaktionssekretær ved *Morgenbladet*, efterat Hørup og Edv. Brandes var indtraadt i Redaktionen. Min Fortjeneste ved Bladet laa væsenlig paa det gode danske *Sprogs* Omraade. Jeg sørgede for, at der ikke kom i Bladet selv den mindste Notits, uden at den var gennemskrevet. Som Journalist forsøgte jeg at indføre personlig Stil i Referat af Begivenheder (se bl. a. mine Referater af en Halshugning ved Hobro, Tybanens Aabning o. s. v.). I Somren 82 rejste jeg til Norge. Ægtede April 84 Fru Amalie Müller. Fra 84 knyttet til *Tilskueren* og *Illustreret Tidende*; har skrevet Artikler i *Politiken*, *Gøteb. S* og *H.s Tidning*, norsk *Dagbladet* og senest i *Dagens Krønike*. I Værket *Danmark* længere Skildringer, hvoraf *Hinsides Grænsen* (88) er udkommet særskilt. I Forbindelse med min Hustru *Fjældmennesker* (89). Desforuden spredt omkring i Kalendere o. s. v. Smaaartikler; til Teatrene enkelte Oversættelser (*Prinsessen af Bagdad*, *Svigerfader*).

Sivert og Lydia.

Indlednings-Kapitel til en ny Roman.

Sivert havde travelt om dagene. Han var nemlig ansat som løbergut om formiddagen og som husdreng om eftermiddagen, begge dele hos købmand Munthe, der ejed „Stue“ på Tyskebryggen og bode på Øvregaden i et hvidt, toetages træhus. Oprindeligt var Sivert blevet antat udelukkende som ærendsvend og håndtlinger for Stuepersonalet, men da han altid fik så megen tid tilovers, var Munthe begyndt med at sende ham op på Øvregaden om eftermiddagen, for at han skulde høre, om de havde brug for ham i køkkenet. Snart var det så blevet fast regel, at han kom der hver dag, og han klarede så godt for sig både her og der, at han på begge steder stod særdeles vel anskreven.

Især på Øvregaden, hvor han efterhånden blev sat til at udrette de mest forskjelligartede ting. På spørgsmål, om han kunde påta sig dette eller hint, svarte han nemlig aldrig nej, men gik ufortrøden i gang, og bestandig slap han tilfredsstillende fra det. Foruden at kløve veden og holde gårdspladsen og vedbøden i orden, banke fisken om

torsdagen og hente Bispevand¹⁾ til ærterne om onsdagen, pudsede han alt messing og kobbertøjet og fik det blankere, end det nogensinde før havde vært, ja han vaskede endog vinduer, og gjorde det bedre og hurtigere end pigerne. Og så børstede han klær og skotøj, bankede møbler og gulvtepper, pillede bønner og ærter, gik alle husets ærender, og besørgede lugningen i køkkenhaven. Pigerne kaldte ham tusendkunstneren og var rent opråd, når han en dag blev opholdt paa „Stuen“ længere end ellers. Og selv madamen lod til at finde ham så uundværlig, at Munthe ofte måtte spørge om, hvordan de havde båret sig ad før i tiden, da der ingen Sivert Jensen var at ta til.

Sivert tænkte tit på, at nu kom det vel med, at han havde faret tilsjøs; for uden det vilde han aldrig være bleven så praktisk og selvhjulpnen. Så havde han da altså noget igjen for det. Men gudskelov, at han var sluppen fra det. Ligge ude og slide paa sjøen, hvor en ikke var sikker på livet sit nogen eneste, hverken dag eller time, var det værste som var til. Aldrig var han nu falden på det heller, hvis det ikke havde vært for at komme bort fra de fordrukne bedsteforældrene sine, især farmoren. Rigtignok bode de ude i Hellemyren, men han havde jo aldrig vært tryk for dem, slig som de lå og rekte til byen både landvejen og sjøvejen, især hun. Men det fik være det samme; han vilde ikke tilsjøs igjen, ikke for aldrig det, skjøndt det med bedsteforældrene var op i det samme. Hun gik og dingled fuld i gaderne nu som før med spektakler og opløb, og ungerne raabte „Småfylla“ efter hende, akkurat som det havde vært, fra han var liden gut. Og hun kom vist at holde på længe endnu; farfaren så svært affældig ud, men på hende var der ikke

¹⁾ Det for sin blødhed bekendte vand fra en gadebrønd på den såkaldte „Bispegården“ i Bergen.

gran af forskjel at opdage. Det blev vel ham, som døde først, skulde en se; han var jo den, som drak mindst og gjorde mindst fortræd, og det gik jo altid slig. Uf ja, skam og lejelse var det, men der fandtes jo ingen råd for det. Og selv om han ikke havde fåt den skrækken i blodet efter forliset med „To Venner“, vilde han ikke ha byttet med sjøen igjen. Dengang havde han lovt sig selv, at rak han først hjem til gamle Bergen og fik kjende fast grund under fødderne sine, skulde ingen verdelig magt kunne drive ham ud igjen. Han havde lovt sig det dyrt og helligt, skjøndt han vidste, at faren vilde gjøre vanskeligheder og slænge ham i næsen, at siden han havde trumfet sig frem, dengang han fik det på sig at ville tilsjøs, skulde han værsgo' bli ved. Men saa var det så heldigt, at hyrerne sank så volsomt netop i de dage, så han fik det at skylde på. For at han havde fåt vandskræk, kunde han naturligvis ikke være bekjendt af at tilstå. Og så havde moren hjulpet til med sit snak om guds fingerpeg og tegn og sånt noget, og påståt, at når Vorherre havde frelst ham fra undergang, da barken gik te bottens i Franskebugten, så var det, fordi han skulde bli på landjorden. Og nu angred vist ikke faren på, at han havde git sig, nu så han jo selv, hvor godt han var kommen sig ivej. På den måden kunde han bli både gesel og mere, kontorist på bryggen kanske, eller få „Stue“ selv — ingen kunde vide, han var jo bare 19 år endda.

Ja, Sivert var glad og likte sig godt. Der var så'n afveksling i dette, at han liksom havde to bestillinger. Han kunde formelig gå og glæ' sig til eftermiddagen, da han skulde op til det pene, velforsynte huset, hvor de havde alleslags remedier til det, som skulde gjøres, hvert til sit rette brug, og hvor alt var overflødig og af bedste sort. Når han kom ind i vedboden, hvor langveden lå opstablet til højre og den sagede til venstre,

med det store rum i midten, hvor han havde huggeblokken stående, følte han sig næsten som medejer i al denne dejlige, knusktørre birkeveden; ialtfald var det hans fortjeneste, at der altid var fejtet og blæst som i en dukkestue. Og så dette, at huset lå på Øvregaden, den kjækkeste gaden i hele byen, hvor der kun var huser på den ene side og store, høje træer på den anden. Bagenfor træerne den lange række plankeværk med de spidsgavlede pandetagsporte ind til haverne, som skråned nedover mod Tyskebryggen og hørte til „Stuerne“ dernede. Om sommeraftnerne sad folk ude på de rummelige trætrapper med bænker og jærnrækværk midt på husenes forside, og når de en sjælden gang skulde ned i sine haver, gik de tværs over gaden med bart hode, net så det kunde vært i Vestindien, skjönt det egentlig ikke lignet, tænkte Sivert. Ja, der var husligt og hyggeligt på Øvregaden, familjeliv liksom, og Sivert var stolt af på en måde at høre til der.

Og så var Munthe sine børn så glad i ham, ja ialtfald Herman og Julius; for de kunde da ikke ta sig til nogen verdens ting, uden at han måtte være med. I timevis gik de og vented på, at han skulde bli færdig med sit arbejde, for at de kunde få ham til sin rådighed. Lydia var jo mere kaut på det, hun var jo også så stor, at hun gik for præsten alt. Men hun vilde dog så gjerne være med, når han spillede krig med gutterne på gårdspladsen eller gjemmespil nede i haven, især når hun var vis på, ikke moren eller pigerne så det. Og så vilter og ivrig hun var, endda hun gik i lange kjoler og var så svært udvokset. Hun havde liksom stor morro af det hun, som brødrene, så det kunde ikke være så farlig ment med den vigtige minen, hun undertiden tog sig på, når hun slog med nakken og sa, at den Sivert Jensen var næsvis og ufordragelig, og at hun ikke kunde udstå ham. Hvorfor kunde hun så aldrig la være ham?

En eftermiddag kort før pintse banked Sivert sengklær, som var spredt ud over brædder, bårne af små bukker nede på den hellelagte, indhegnede gårdsplads. Han havde kastet huen, og hans tætte, krøllede hår stritted til alle kanter, mens han svang klæ'bankeren og med sin stærke, glade røst sang negersangen, han havde lært i Kingston om „The captain and his loving girl“:

„So early in the morning,
Before the break of day!“

Herman og Julius hjalp til, alt hvad de orked. Ved siden af Siverts kraftig snerrende piskeslag var lyden af deres små spanskrør, når de faldt på de vældige fjerdyner, som spæde fuglepip. Deres glødende ansigter perled af sved, og på de magre guttehalsler stod de gråblå årer store og runde.

„Så årle i den morning,
Bed før Du brækker Dej!“

stemte gutterne i med. Sivert lo indvendig og sang videre uden at la sig mærke med noget. Men da han kom til omkvædet:

„And the captain with the whiskers
Took a slight glance at me,“

og dette i gutternes mund blev til:

„Og den kaptejn, tit di hvisked,
Tog og lænsed etter mig.“

kasted Sivert kjæppen, hev sig ned på kjøkkendørstrappen og brast ud i skoggerlatter.

Herman og Julius så forbløffet på ham; så fôr de med et spring ind på ham, hang sig fast om hans hals og arme, dunked ham med de små knyttede næver, lugged ham i håret og rev ham i ørene. Da Sivert blev ved at le uden at gjøre den ringeste modstand, bed de ham tilsidst i ansigtet. Da først tog Sivert lempeligt fat i dem, rysted dem af sig og sa, idet han rejste sig: „Dokker må'kje bite' gutter; der er straf for det. Eg

har engang bitte næsen av en kok, og det var eg om og sku' ble halshugget for.“

„Fortæl, fortæl!“ råbte gutterne i munden på hinanden og sprang atter ind på ham.

„Ja bi nu til i siden.“

„Nej, nu med det samme, nu med det samme!“ de trak ham i armene og bøjede hans fingre frem og tilbage, så det knak i de brede led.

„La' Sivert Jensen være i fred, Herman og Julius, så han blir færdig med arbejdet sit!“

Alle tre vendte hodet efter lyden, og så Madam Munthe række sig ud af sovekammervinduet ovenpå, idet hun trued med pegefingern og rystede hodet, så den hvide kniplingspynt på de høje, lyse hårbukler oppe på issen vippede frem og tilbage. Hendes overkrop var så stærkt bøjet fremover, at brystets hvide rundinger kom tilsyne mellem den dybt firskårne kjolekant og spidserne af den sorte chenillefrese om halsen.

„Der kan Dokker høre gutter! Ka sa eg?“ Sivert greb rask kjæppen.

„Jammen siden får han lov at spille med os! Ikke sandt mor?“

Madam Munthe nikkede, men satte den betingelse, at gutterne skulde være inde præcis klokken 8.

En halv time senere havde Sivert, stadig hjulpen af Herman og Julius, båret sengklærene ovenpå, hvor pigerne gjorde rent, og bragt gårdspladsen i orden igjen.

„Nu da!“ sa Herman utålmodigt.

„Bare sope først,“ Sivert greb soplimen, der var fastgjort til et langt skaft.

„Vi må få Lydia med, så blir det fornøieligere,“ mente Julius.

Herman sprang mod huset for at se, om hun var i dagligstuen, men Sivert råbte efter ham, at hun sad nede i haven. „Hun gik med nokken bøker under armen, då

vi begyndte på sengklærene," føjed han liksom undskyldende til.

„Det var bra! Sivert skal være fienden og Lydia anfører: det er hun så kjæk til.“

„Vi skal ikke spille krig idag," sa Herman og trak afsted med Sivert, der nu havde fejlet gårdspladsen og sat soplimen ind i vedboden. „For Du husker den katten —," han sænkede stemmen til en hvisken og så sig samtidig om.

„Ja katten, det er jo sandt," sa Julius ligeledes hviskende; han holdt i Siverts anden hånd.

„D'er vel ikkje Dokker, så har dræft 'an?" spurgte Sivert og så prøvende på dem, mens de gik tværs over Øvregaden hen til haveporten, der kom tilsyne mellem de høje lindetræer.

„Nej da!" protesterte de begge energisk. „Vi fandt 'an på bosdongen bagenfor Stuen, men hvis mor hørte det, så kanske vi ikke fik lov at begrave 'an.“

„For det betyr, at der skal dø nogen," indskjød Herman i en hemmelighedsfuld tone.

„Men det er bare sludder, siger far. Vi har gjemt 'an nede i haven. Skyndt os bare," Julius stødte op haveporten.

Haven var dårlig holdt, på alle sider omgit af et højt fugtig-grønsket plankeværk, og strakte sig i forfaldne afsatser nedover skråningerne mod bagsiden af „Stuerne" på Tyskebryggen. Her og der fandtes nogle vanskjøttede blomsterbede med påske- og pintseliljer, omgit af aurikler og en og anden tulipan. Sirenerne og guldregnen stod i fuldt flor side om side med hæg og kastanjetræer, og de hvide og blegrøde æbleblomster lå drysset ud over de muldede veje, der var fulde af vandpytter og fjorgammelt bladaffald. Rosenbusker af den villige, småbladede slags sammen med alenhøje, blomstrende ukrudsplanter vokste langs kanten af vejene, og et vildnis af

ribs og stikkelsbærbuske stod her og der tæt op ad plankeværket. Stokfiskelugten fra Tyskebryggen var idag ikke så stærk som den plejed at være, for vinden bar fra.

„K'est skal vi begrave 'an, Du Sivert?“ spurgte Herman, da de var kommen ind i haven, og han og Julius i fællesskab havde draget frem under en solbærbusk en grå katteserot, der lå på side med halvåbne øjne og stivt udstrakte ben.

„Her i gulerodsengen, tænker eg,“ Sivert pegte på en åben skrånende plads omtrent midt i haven, hvor der var et aflangt bed med nogle kjøkkenurter, der så ud til længe at ha skjøttet sig selv.

„Hvad er det nu Dere holder på med?“ råbtes der op til dem, og et pigeansigt med lyst brusende, stærkt kruset hår flettet sammen i to lange piske, som hang fremme på skuldrene, keg ud ved kanten af den åbne lysthusdør i havens nederste hjørne. „Jeg skal sige det til mor.“

„Fy for en skam! fy for en skam!“ Julius stod og pegte fingre ad hende. „Tænk, hun vil være sladderhank, Sivert!“

„Kom heller op og vær ligfølge,“ foreslog Herman.

„Ja, det sku' I mykkje heller —, jomfru Lydia,“ sa Sivert, der var begyndt at kaste jord op med gutternes små havespade.

„Tror Dere, jeg ikke har and't at bestille?“ svarte Lydia hånlig. „Jeg skal ha Forklaring til imorgen, jeg,“ hun trak hodet tilbage.

„Nu ska' eg hente ligkisten,“ sa Sivert, da hullet var stort nok. Han gik hen til plankeværket og kom straks tilbage med et stykke af et gammelt kasselåg. Henrykte over denne foranstaltning la gutterne katten på låget, og dækked både den og båren til med siren- og guldregnsgrener, som de brød af træerne.

„Vi bærer 'an op te porten og kommer gåenes andægtig liksom på kjerregår'en,“ Sivert greb låget med katten og sprang opover, fulgt af Herman og Julius.

Straks efter kom de vandrende nedover, Sivert foran med afmålte skridt, holdende huen for øjnene. Julius og Herman bar båren imellem sig og søgte at gå i takt med Sivert.

„Sit 'an fra Dokker her, mens vi synger en salme,“ hvisked Sivert, da de var kommet ned til begravelsesstedet.

„Med Sorgen og Klagen hold Maade,“

begyndte Sivert. „Søng med gutter!“

„Jammen vi kan 'an ikke.“

„Det gjør'kje nokke. Bare søng!“

Herman og Julius stod med bare hoder og huen mellem hænderne, liksom Sivert; de skelte forlegent til hinanden og sang mumlende med, mens Sivert satte frejdigt i:

„Med Sorgen og Klagen hold Maade,
Lad Guds Ord Dig trøste og raade,
Lad Hjærtet i Sorgen ej synde,
Ved Døden vi Livet begynde.“

„Aa fy, hvor det er stygt,“ sa Lydia, som var kommen ud af lysthuset og nærmed sig med en opslåt bog i hånden. „Det er gudsbespotteligt.“

„Det har eg ikkje set nokke om hverken i Bibelsk-historien eller Forklaringen,“ sa Sivert, som var blet rød.

„Men der er synd alligevel.“ Lydia nikked med sit store vakre blonde ansigt, der mindet om et får, og så udfordrende på Sivert med de skrå, lidt døsigte øjne.

„Hør ikke på hinner, Sivert,“ sa Herman. „Hun gjør sig vigtig, fordi hun går til præsten.“

„Der står skreven, at hele skabningen sukker til-sammen i sorger indtil nu,“ sa Sivert modigt.

„Er tilsammen i smerte,“ retted Lydia.

„Og en kat er osså en gu's skabning. Altså kan der ikkje være nokken synd i at gje 'an en kristelig begravelse.“

„Gå nu væk med Dig, Lydia, Du bare forstyrrer os,“ Julius drejed hende om og skubbed til hende med begge hænder, så hun kom nedover bakken i en fart.

De la katten og alle siren- og guldregngrenene ned i hullet. Sivert forretted jordpåkastelsen med en itubrudt tinske, og alle tre i forening fyldte hullet og danned gravhøjen til. En liden rosenbusk blev rykket op med rod og plantet i midten, og Sivert lofte at ha kors med navn og dødsdag færdig til den følgende dag. Det blev bestemt, at katten skulde ha hedt „Stue-Mons.“

Haveporten blev slået op med et smæld, og Sine kokkepiges gneldrende stemme råbte: „Ind på øgeblikke' og spise tekvælls!“

„Svar hinner ikke,“ hvisked Herman til Julius; „vi lader som vi ikke hører.“ De gjorde miner til Sivert, at han skulde være stille.

„Dokker behøver ikkje te gjømme Dokker! Eg ser Julius i hovve og Herman i føtterne!“ skreg Sine.

„Sine, pine, fine, grine,“ gjeped Herman.

„Sivert Jensen ska' osså komme op og gå etter Bispevand,“ vedblev Sine. „Og Dokkes far er hemkommen, så møkke Dokker ved det!“ Haveporten smald til, og Sine var væk.

„End Du da, Lydia!“ råbte Julius ned over mod lysthuset. „Du skal værsgo' op, Du osså!“

„Jeg, som spiser med de voksne!“ Lydias tone var uhyre overlegen.

„Smagte det godt at få ris på sengen fastelavnsmandag, Lydiamor?“ råbte Herman, og Julius gjentog leende spørsmålet.

„Gå nu op med Dokker,“ sa Sivert befalende.
 „Dokker ved jo kå streng Dokkes far er.“

„Er det vist, at Du vil spille krig med os imorgen da?“

„Jadå!“

„Så kom da!“ De tog fat i Siverts klær og vilde trække ham med sig, men Sivert skyndte på dem og sa, at han først måtte rydde op efter begravelsen.

Da gutterne var gåt, og Sivert havde ordnet i haven, stod han lidt med hænderne på ryggen og så nedover til lysthuset. Et par ganger flytted han sig et skridt eller to som for at gå derved, men blev atter stående. Så rysted han svagt på hodet, drejed sig langsomt rundt og gik nølende opover. Men da råbte Lydia efter ham: „Å kom her lidt, Sivert Jensen og hør mig i Forklaringen!“

Det glimted i hans spillende øjne, og hans brune ansigt fik en varm farve, da han med lange skridt, dirrende af ivrighed gik nedover den bugtede bakkevej til lysthuset.

„Sæt Dig ned,“ sa Lydia og gjorde plads ved siden af sig på den brede, grønne tremmebænk bag bordet. „Se her,“ hun rakte ham bogen, „derfra og dertil. De to spørgsmålene er de vanskeligste; alt det andet kan jeg på fingrene.“ Hun satte sig tilrette i en skrå stilling med ansigtet helt vendt mod Sivert, albuen var støttet på bordkanten, og hagen hvilte i hånden. Sivert skotted stjålent hen til hendes nøgne arm, der var bedækket af lange, lysgyldne hår helt op til kanten af det korte pufærme.

„*Hvad er Selvfornægtelse?*“

læste han op af bogen.

„At vi afsiger vor egen Vilje og det vi have kjært,“

„Alt det os kjært er i Verden,“ retted Sivert.

„Alt det os kjært er i Verden,“ gjentog Lydia, „paa det Guds Ord maa faa Fremgang i os.“

„*Have Fremgang,*“ sa Sivert.

„Ja have,“ indrømmed Lydia og fortsatte: „Dersom nogen kommer til mig og hader ikke sin Fader og Moder og Børn og Hustru og Brødre og Søstre — er der endda mer?“

„Og tilmed sit eget Liv,“ sa Sivert med værdig betoning.

„Og tilmed sit eget Liv,“ ramsed Lydia videre „han kan ikke være min Discipel, og hvo som — og hvo som —“

„Ikke bærer sit Kors,“ hjalp Sivert til.

„Og hvo som ikke bærer sit Kors og kommer efter mig, kan ikke være min Discipel. — Kunde jeg det?“

„Ja,“ sa Sivert.

„Godt?“

„Når I læser på det engang til, så.“

„Uf jeg er så træt af det. Det kan være det samme med det andet spørgsmål, men der er et til længere nede,“ hun tog Forklaringen fra ham og bladed i den. „Se her, spør mig på det der.“

„*Sig mig den egentlige Forskjel paa menneskelig Lærdom og guddommelig Oplysning,*“ læste Sivert op, da han havde fåt bogen tilbage.

„Den menneskelige Lærdom erholdes ved Flid“

„Menneskelig Flid,“ afbrød Sivert.

„Menneskelig Flid,“ sa Lydia højre og stamped lidt med foden, „og er en blot historisk Kundskab, ved hvilken Mennesket bliver i sin Ondskab. Den guddommelige Oplysning virkes af den Helligaand ved Ordet, — — ved Ordet — —“

„Hvis Kraft erfares,“ hvisked Sivert.

„Hvis Kraft erfares i Hjærtet,“ satte Lydia hurtig i, „og begynder at borttage Viljens Gjenstridighed. — Hvad karakter har jeg fortjent, synes Du?“

„Ikke 1,“ sa Sivert.

„Men 1 minus da?“

„Ikke be're end 1 og $\frac{1}{2}$.“

„Å Du, din tosk! Jeg skal love for, Du kunde det såpas bedre Du, da Du stod!“ Hun greb med sin hvide, lidt store hånd i hans hår og trak ham hårdt men ikke ondt i luggen.

„Au,“ sa Sivert idet hans hode fulgte efter og kom Lydia nærmere. „Koffor er I altid så ute etter håre mit, jomfru Lydia?“

„Jo, for det er så pænt, din styggert,“ sa Lydia i en arrig tone og dasked med fladen af den anden hånd løst henover hans fyldige, småkrøllede hårmasse. Hun så ud, som hun sad og kjærtigned en hund, der egentlig skulde havt bank.

„Jammen jerres er enddå penere,“ sa Sivert sagte og strøg varsomt over hendes gule, brusende forhår mange ganger.

Lydia slap ikke Siverts lug, men hun trak ikke mere i den; den anden hånd var gleden ned på hans skulder. Hun kjendte, at han kom hende nærmere, tænkte at fare op og løbe sin vej, men gjorde det ikke, blev istedetfor siddende stille med halvlukte øjne, og hodet lidt foroverbøjet. Så greb Siverts arme tæt omkring hende; hun syntes, hun skreg højt og rev sig løs, men hun bare gjøs lidt og sank ind til ham.

Kort efter sad de begge ret op og ned. Sivert havde flyttet sig ud på bänkens yderste ende, han voved ikke at se på Lydia, der holdt begge hænder for ansigtet. Så rejste Lydia sig hurtig, gik udenom bordet hen foran Sivert og gav ham et så kraftigt slag på kinden, at der kom lange hvide merker efter hendes fingre. Sivert så ret ned for sig og rørte sig ikke.

„Du skal bli vækjaget,“ sa Lydia og brast ud i hulkende gråd. „Nu går jeg op og klager Dig for far.“

„Sig ikkje nokke, Lydia,“ mumled Sivert uden at se op.

„Så Du trode — å gud å gud! Kan Du kanske gifte Dig med mig?“ det kom afbrudt og i stød på grund af den stærke gråd, og hun krølled sit smækkeforklæde sammen med den ene hånd, mens hun rev i det med den anden.

„Der hænder så mykkje i verden, så ser umuligt ud — — Hvis I vilde vente på meg, Lydia,“ han så et øjeblik op på hende med øjne, som tindred af frygt og håb.

„Vente på Dig? På Dig!“ Hun holdt op at græde, ansigtet fortrak sig i foragt, og stemmen skjald af hån og vrede. „Så'en en gadegut, en bryggesjouersøn! Jo, det vilde være dejligt, ha, ha, Lydia Munthe — Min morfar stiftamtmanden i famlje med Småfylla!“

Sivert blev mørkrød. Han kneb munden sammen og drejed hurtig hodet væk.

Lydia begyndte at græde igjen.

„Koffor sku I altid ha fat i håre' mit då?“ sa Sivert efter nogen taushed. „Det var deraf det kom seg.“

„Uf, hvor sjofelt! Skyldte på mig — Du er, Du er,“ hun tramped op og ned, „Du er en skurk, og så er Du en så'n, ja en så'n, som Lise stuepige har fortalt, at gamle Hansen er. Jeg skulde gjerne spytte på Dig.“

„Nej vèt I ka, jomfru Lydia, nu får I holde op,“ Sivert rejste sig, greb hende i armene oppe ved skuldrene og rysted hende.

Hun skreg af raseri og sparked ham på fødderne.

„Hys, der er jeres far.“ Han slap hende.

„Lydia! Er Du her Lydia?“ Det var Munthes stemme, som råbte fra det øverste af haven.

Lydia blev øjeblikkelig stille og strakte sit forgrædte ansigt frem ved kanten af lysthusdøren.

„Du må komme op nu Lydia! Grøden blir kold!“

Hun fôr hastig med lommenørklædet over øjnene og kremted lidt. „Ja, nu kommer jeg far!“ Så greb hun bøgerne, rakte med gjevende mund et stykke tunge til Sivert og gik.

Sivert keg forsigtig ud af lysthuset. Han så Munthe stå midt oppe i haven ved siden af bedet med kattegraven og hørte ham sige, da Lydia nærmed sig: „Men i Jessu Kristi navn, ka er, så fejler Dig?“

„Grædt, fordi lekser var vanskelig,“ vedblev Munthe, da Lydia havde svart noget, som Sivert ikke kunde høre. „Du har nu vel ikke fåt religionsskrupler, barn?“ Og lidt efter: „Var Du alene dernede?“

„Sivert, som hørte Dig? Har jeg ikke såmange ganger sagt, at jeg ikke liker det maskepie' med Sivert Jensen. Er det passende selskab for en småtøs som Dig, der læst skal bli voksen dame retnu? Ka er det Dokker har havt for Dokker?“

Lydia stod med sænket hode og pilled på sit forklæde. Med ét så Sivert hende sætte på sprang forbi faren opover haven og bli borte bag nogle træer. Munthe kløde sig i hodet og så rådvild efter hende. Så vendte han sig resolut og kom nedover lysthuset med lange skridt.

I samme nu smøg Sivert som en kat om lysthusets nederste hjørne og trykked sig frem gjennem det smale rum mellem lysthusvæggen og plankeværket. Han satte foden op på den fremstående smale tverforbinding på midten af lysthuset, tog for sig i kanten af plankeværket, hejste sig op efter armene og svang sig over.

Amalie Skram.

Theodor Philipsen.

Paa den mindeværdige Udstilling fornylig i Kunstforeningen, hvor en ganske vist ufuldstændig, men dog overmaade interessant og lærerig Repræsentation for den franske Impressionisme bragte en forfriskende Blæst og muntre smaa Krusninger hen over de danske Kunstnydelsers stille og dovne Vande, fandtes en righoldig Samling Studier og Billeder af Th. Philipsen. Skøndt den som Repræsentation for ham i for høj Grad var Tilfældighedens Værk til at kunne være helt fyldestgørende, lod den dog hans fremragende Fortjenester og sjældne Dyder i en endrægtig Lovprisning samle den Ungdom og den Alderdom, der med stærke Ord stredes om de franske impressionistiske Billeders Værd.

Jeg tror, at der mellem denne Udstillings store Publikum kun var en eneste Uforsonlig og rød Radikal, som slet ikke vilde indgaa noget Forlig med Impressionisternes Modstandere foran Philipsens Billeder, som med Lidenskab vilde hævde, at disse var det ikke Umagen værd at se paa, naar de franske Billeder hang i deres Nærhed, og denne ene Uforsonlige var Philipsen selv.

Han er saa grumme ung i sine Anskuelser, som i sin Kunst. Ungdommen i Kunsten er jo ikke altid dér, hvor Ungdommen i Aarene er. Vi har faaet det indpræntet paa Foraarsudstillingerne — især paa den sidste, højlovlig Ihukommelse, — bekræftet af Kunstnerauktionerne, og vilde vistnok faa det yderligere bevist, hvis det blev os givet at se en fuldstændig og ubeskaaren *Salon des*

refusés; ved Censuren er det jo de unge af Aar, det nærmest gaar ud over, selv om de snildt dølger Løvenaturen bag et saa fredsommeligt Skind, at den overfladiske Betragter gætter paa *U. C.* Den sande Ungdom, den Ungdom, der er vore varmeste Sympatier værd, er jo ikke de Professorspirer og veletablerede Billedfabrikanter, der møder med Døbesedlernes Attester og siger: „Vi er de Unge!“ Synet for det Nye, der skimtes som et straalende Maal, den utrættede Kamp for at naa det, den utilfredsstillet fremadhigende, urolige Gæring — det er den sande Ungdoms rette Kendetegn. De præger og adler Philipsens Kunst. Ung er hans Sjæl og ungt er hans Syn; hans Billeder viser det i malerisk Henseende mest fremskredne og udviklede Standpunkt, til hvilket nogen dansk Maler endnu er naaet.

Udstillingen i Kunstforeningen, hvor Philipsen aabent vedkendte sig en stor Taknemmelighedsgæld til de franske Impressionister, bragte os det i Erindring. Ganske klart saå vi det paa Verdensudstillingen iaar, der atter gentog den gamle Lære, at vi ikke er naaet langt nok frem i Erkendelsen af Lysets og Luftens Betydning for det maleriske Fænomen, i Opfattelsen af den af Lyset og Luften brudte Farve. Den officielle Anerkendelse, Philipsen fik i Paris, var vistnok ikke stor, man har sagtens troet, han var for ung, — hvem husker iøvrigt Rangforordningen i Medaljernes Mangfoldighed? — Men i Grunden stod han allerbedst mellem alle danske Malere paa Verdensudstillingen; i vor dunkle Gravhvælving lyste hans Billeder med den sande Dags klare Skær, lyste over alle de andre, af hvilke de fleste med al deres Hæderlighed og andre reelle Egenskaber saå lidt mørke, sure og kedelige ud. Og for dem, der ikke har set Verdensudstillingen, vil Erindringen om den nordiske Udstilling ifjor anwise Philipsens Billeder den Plads i allerførste Række af vor kunstneriske Udvikling, der med Rette tilkommer dem.

Ganske besynderligt er det, at hverken paa Udstillingen i Kunstforeningen eller paa Verdensudstillingen iaar eller paa den nordiske Udstilling ifjor var Philipsen repræsenteret ved eget Initiativ. Hverken her eller der vilde han være mødt til vor Kunsts Ære, hvis ikke hans Venner og Kammerater indtrængende havde bedt ham om at udstille. Den Længsel efter at læske sig i den almene Anerkendelses søde Frugter, der er saa almindelig hos Kunstnerne og saa naturlig for dem, synes Philipsen ikke at dele. Naar hans Venner har overtalt ham til at udstille ved en eller anden festlig Lejlighed, hvor han ikke har tænkt paa at indfinde sig, siger han til dem: „Tag saa selv, hvad I vil have med!“ Paa den nordiske Udstilling 1883 var han slet ikke repræsenteret, man havdesagtens glemt at puffe til ham. Han indsender gjerne — dog ikke altid — et Par Arbejder til hver For-aarsudstilling, men mange af hans allerbedste har For-aarsstillingerne ikke vist os.

Han lever som Amatør, sætter ikke Pris paa at gøre sig gældende og holder sig fjærnt fra Kunstnerverdenens Kampe. Kunstelskerens Glæder synes at bringe ham større Tilfredsstillelse end de Glæder, der for Kunstnerne selv plejer at være de største. Han er en lidenskabelig, en glødende, en flammende Kunst-Enthusiast. En stor Del af sin Tid, en stor Del af sit Liv har han helliget til en andægtig Kirkegang i Evropas store Kunstsamlinger, han har været alle Vegne, i St. Petersborg og i London, i Amsterdam og i Madrid, overalt i Tyskland og Italien, længe og flere Gange i Paris, har alle Steder givet sig gode Stunder til et begejstret Studium af Malerkunstens Mestre, aftegnet Hundreder af Billeder for ret at nyde dem og gemme en Erindring om den ædle Rus, de har givet ham, til Vinteraftenerne hjemme, har selv paabegyndt og malt store Kopier af vidtløftige Billeder, og faar lidt Uro i Kroppen, naar han tænker paa, hvor rart

det vilde være at have en Skitse efter et Billede af Tizian i Antwerpen eller efter et Portræt af Amberger i Berlin, eller efter et glaseret Relief af della Robbiaernes Skole i Pistoja. Hans Sympatier er rummelige. Rafael og Rubens, to af de store Navne, hvis Mesterskab endel af den unge Slægt kun giver en lunken Hyldest, ejer Philipsens varme Kærlighed ved Siden af Velasquez, Rembrandt o. s. f. — fremfor alle dog Tizian. Han elsker Quintin Matsys, Salvator Rosa, Brouwer, Rousseau og Millet, Impressionisterne, — i den unge danske Kunst sætter han særlig Pris paa Viggo Johansen og Ring. — Men det er den virile Kunstnerkraft og det ægte Kunstnertemperament, han fortrinsvis beundrer; han erklærer, at Bastien-Lepage er en ret ubetydelig Salonkunstner ved Siden af Millet, og deri har han ikke Uret.

Det er let at se, hvilken stor Betydning Philipsens Rejser, hans Studier af den gamle hollandske Kunst og Besøg i Paris har haft for Udviklingen af hans Kunst. Han har stadigt udviklet sig, er stadigt gaaet fremefter mod Fuldkommenheden, hvad der — som sørgeligt bekendt — ikke følger almen Regel og Skik i den danske Kunst, Han er født 1840 og er altsaa nær de 50. Forholdsvis sent forsøgte han sig som Kunstner, oprindeligt var det hans Bestemmelse at blive Landmand. Han havde næppe begyndt at tegne paa Akademiet og faa Undervisning i Malerkunsten hos Carl Bøgh, før han maatte afbryde sine Studier og aftjene sin Værnepligt; han deltog i Krigen og blev Løjtnant i Reserven. Disse Oplysninger er anførte efter Weilbachs Kunstnerleksikon, der endnu meddeler den overraskende Ting, at det virkelig er lykkedes Philipsen at faa Afgangsbetegnelse som Maler fra Akademiet (d. 23. December 1869.) Fra 1865 har han udstillet. Et Billede fra hans første Tid gensaa vi paa Kunstforeningens anden Udstilling af dens gamle Indkøb, det var ikke synderligt godt, glashaardt, grimt sødtkoloreret i Farven,

og ikke helt uden Lighed med Billeder af den Maler, der en kort Tid har været Philipsens Lærer. Et lille Landskabsstudie af Philipsen fra gammel Tid, der var mellem de Poul Marstrand tilhørende Billeder, var ægte svage- ligt danskt i sin skikkelige og kedelige Gennemførelse, sine graa og brune, ganske umalerisk sete Farver, det var agtværdigt og omhyggeligt, men slet ikke morsomt. Der mangler sikkert ikke i Philipsens første Periode Billeder, hvor hans Talent trods deres store Svagheder forkynder sig paa fornøjelig Vis, Billeder, hvor Motiverne er aand- fuldt sete, Hensigterne glimrende, Kompositionerne mærke- lige, Dyrenes Bevægelser og Karakter udmærket opfattede, hvor Evnen til at faa det levende hos Heste, Køer og Kalve allerede træder frem, hvor Naturstemningens Poesi allerede er smukt følt. Mange af disse Billeder var det i høj Grad Umagen værd at gennemgaa i Enkelthederne, men jeg kender for faa af dem til at turde indlade mig med dem, og véd ikke engang nøjagtig Besked med disse enkelte Billeders Plads i hans Udvikling. Forhaabentligt vil Kunstforeningen, hvis Bestyrelse aabenbart med pris- værdig Energi arbejder paa at skaffe værdifulde Udstil- linger tilveje, lejlighedsvis give os en stor Udstilling af Philipsens samlede Arbejder, hvor det er muligt at faa et Overblik over hans Virksomhed og studere de forskellige Faser i hans Forvandling fra Larve til Sommerfugl. Vi venter ikke at finde lutter Perler mellem hans ældste Ting, men han kan uden Frygt vise os de gamle Skader, for hvilke han er helbredet, det vil baade være opmun- trende og lærerigt for os at faa dem at se.

1875—76 rejste Philipsen til Paris, som dengang endnu slet ikke var anerkendt som det Sted, hvor der ubetinget er mest at lære for en ung Kunstner. Først i Halv- fjerdsernes Slutning skete Udvandringen til Bonnat. Phi- lipsen kom til Paris paa den Tid, da Døden røvede Frank- rig dets to ypperste Kunstnere, Millet og Corot. Hans

Interesse, hans Kærlighed for disse to Kunstnere og den glimrende Gennembrudsslægt, til hvilken de hører, blev hurtigt vakt, han tog ikke Bonnat til Mester, men gik i Lære hos selve de store afdøde Klassikere, som har endnu langt flere udmærkede Ting at sige dem, der vil lytte opmærksomt til deres Tale, end slige Korrektiver for en overfladisk og mangelfuld Opfattelse af det maleriske, Bonnat gav sine danske Elever til deres utvivlsomme Gavn. Mellem disse Klassikere var der en Dyremaler, Troyon, fra hvilken en direkte Indflydelse vistnok undertiden lader sig spore hos Philipsen; den ejendommelige Virkning af Dyrene, der kommer ret ud mod Beskueren i Troyons store Billeder i Louvre, viser sig ogsaa af og til i Philipsens Billeder, (f. Eks. i den smukke Karton af Kalvene, der kommer ud af Stalden, udstillet i Kunstforeningen.) Den mildere og svagere Efterklang af Gennembruddets Mestre, der findes hos de franske Malere af anden og tredje Rang, som letteligt opnaar at blive Publikums Yndlinge og som vel ogsaa adskillige Kunstnere anser for mønsterværdige og tilpas ræsonnable, har ikke bedaaret Philipsen. Han har set deres rette Arvtagere i „de Uafhængige“, i Impressionisterne. Han har haft fuld Forstaaelse af, hvad de farvedekomponerende Malere stræbte at udtrykke, og har sat sig i et direkte — om end ikke personligt — beskedent Lærlingeforhold til dem, har studeret deres Billeder med den samme Iver og Grundighed, med hvilken han har studeret saa megen anden gammel og ny Kunst, maaske med endnu større Iver. Han har ikke som vi andre betragtet dem overfladisk og i Forbigaaende, selv om vi har haft Interesse for dem, en Interesse, i hvilken der er blandet lidt af den kølige Nyfigenhed, med hvilken man betragter en fremmed Kulturs forunderlige Blomster. Han har endog en Tid lang jævnlig sammenstillet et — paa en af vore Foraarsudstillinger kasseret — Billede af Gauguin med sine egne

for at det skulde aabenbare ham deres Svagheder og Fejl. — Jeg er tilbøjelig til at tro, at den aarvaagne Lærvillighed, som dette Træk viser, er selve det sande, det eneste Vilkaar for at holde sig ung, Betingelsen for, at de Gammelmands-Skrøbeligheder, der allerede har mærket en Del af vore unge Maleres Kunst, kan helbredes i Ungdomskilden, at ungt og karskt Blod kommer til at rinde i Svæklingernes Aarer, — det unge Blod, der giver Philipsens Billeder deres Sundhed og Kraft. —

Rimeligvis aabenbarer Philipsens Billeder glimtvis Spor af tydelig Paavirkning fra en enkelt af de mange gode Kunstnere, der har været hans sande Lærere, men den Kunst, der er uddannet under saa mange og saa forskelligeartede Impulser, bærer dog i højeste Grad en selvstændig Personligheds ædle Stempel. Han er et af de i Sandhed originaleste og skarpest markerede Kunstnerfysiognomier i den danske Kunst. Han ligner slet ikke nogen anden af vore Malere og endnu mindre nogen fremmed Kunstner. Hans Studier ude i Verden har ogsaa kun lært ham at naa til stedse fuldkomnere Udtryk for sin ejendommelige Opfattelse af Dyrenes Liv, sit ejendommelige Syn paa Naturen, som ikke nogen Paavirkning fra fremmed Kunst har faaet ham til at fravige. Han har ikke skiftet Maal, medens han har arbejdet paa at faa Herredømme over Midlerne, saaledes som Tuxen, der længst har glemt, hvad der oprindeligt drev ham til at blive Maler, der har forladt Marinemaleriet for Susanna og Susanna igen for helt andre Emner, der omsider er naaet til en saa vidunderlig Alsidighed, at alle Emner mellem Himmel og Jord synes at varme hans Kunstnerhjerter lige meget og lige lidt. Philipsen har aldrig følt sig fristet til at dreje Roret og forandre sin Kurs. Han har til Held for sig og for os været meget ensidig som Kunstner. Han har bygget sin Kunst op af Tømmer,

hentet mange Steder fra, men der er i hele Bygningen én Plan, én Stil, én Aand.

Trods de mange Rejser og Studierne i Paris er Philipsen vedbleven at være en udpræget dansk Kunstner, naturbeslægtet med Lundbye, af hvem han næppe er helt upaavirket, og med hvem han deler en følsom Opfattelse af den Simpelhedens ophøjede Skønhed, der maaske er den fornemste Tilløkkelse ved vor danske Natur. Han er for fortrolig med danske Egne og med danskt Kvæg, og har for rodfæstet en Kærlighed til begge Dele, til at de Billeder, han har malt i Udlandet, fylder nogen stor og anseelig Plads i hans Produktion. Der er meget smukke Ting mellem disse Billeder, saaledes det lyse ganske impressionistisk behandlede Studie fra *Lirifloden ved Sora* og *Æselsstalden i Tunis*. Ligesom det lidt tørt og graat malte, men ganske morsomme Interiør fra en italiensk Restauration er det den Art smaa, friske Rejseminder, til hvilke en dansk Maler, der opholder sig i Udlandet, maaske handler rettest i at indskrænke sine Studier. Der er jo paa ingen Maade den Værdi i Lundbyes italienske Billeder som i hans Billeder fra Vognserup. Heller ikke Philipsens store Billede af *Æslerne ved Fontanaen paa Via Flaminia*, udstillet 1886, gav os nær de Glæder, som hans Billeder med danske Motiver plejer at skaffe os. Det var lidt mat, lidt kedeligt; maaske er virkeligt for Philipsens Øjne Roms Gader mindre muntre end de grønne Enge paa Saltholmen. Han bringer os andre til at tro, at de er det.

Saltholmen, det er det Rige, hans Kunst har taget i Eje, hvor han i den Grad er Herre og Mester, at man synes, det er en Næsvished, i hvert Fald en Dumhed, naar andre Kunstnere vil søge Motiver derovre. Øen ligger os ganske nær, men er ukendt for de fleste af os, — det fortjener vistnok at fremhæves, at Philipsen aldrig har behøvet at søge langt bort for at finde udmærkede

Motiver, i gamle Dage var Trommesalen ham et udmærket Operationsfelt, og han har lejlighedsvis vist, at han forstod at sætte tilbørlig Pris paa den maleriske Karakter i Kjøbenhavns Udkanter og nærmeste Omegn. — Paa Salt- holmen har han fundet et Stykke Danmark, saa karak- terrigt ejendommeligt, saa malerisk, saa skønt, som nogen Stump af Hollands velsignede Jord. Dyrenes Friluftsliv paa disse ganske flade Kyster, hvor kun en gammel Hol- lænderbrønd eller den maleriske Husgruppe ved Nyværks Marketenteri rager op mod Luften, har formet sig for ham til en Række af Billeder, hvis Kompositioner har den samme klassiske Simpelhed som de mest ejendommeligt hollandske af de gamle hollandske Dyrmaleseres og Land- skabsmaleseres Billeder. Han ynder et langagtigt Format, der passer for Karakteristiken af den store Flade, med en Strimmel Luft og en Strimmel Jord, udtunget i mor- somme Linjer af Indsnit fra Havet, af Oversvømmelser og Regnskyl, der har sat Dele af Terrænet under Vand. Tvers over Billedet strækker sig saa Horisontens lige, ro- lige Linje, afbrudt af Grupper af Ungkvæg eller enkelte Kreaturer, hvis Omrids tegner sig skarpt og kraftigt mod Luften, Vandet og det disede Fjærne. Men der er den rigeste Variation i disse Billeder, hvor Sceneriet er noget nær det samme, en stadig Vekslen i Linjerne, i Gruppernes altid karakterfulde, fint opfattede eller behændigt kompo- nerede Silhouetter; — herhjemme er der altfor faa, hvem god Kunst har lært, hvad Silhouetterne betyder for et Billede. — Snart er Baggrunden Havet selv, det store blaa Hav, snart en Landtange med nogle Stykker ens- formede Træer i lige Række og et Par forfaldne Skur; de fede Græsgange strækker sig helt ind i Billedet eller en Vig af Havet breder sig frem og spejler det bissende Kvæg. Kvier og Kalve vader ud paa Opdagelsesrejser mod smaa Øer, hvor enkelte Køer allerede har fundet Hvile; ude over Stranden flyver Maagerne, dér skimtes

hvide Sejl af Baade og Skibe, som stryger forbi Kysten. Det er jo uudtømmelig Skønhed, denne Verden rummer. Altid forskyder Vandpytterne og Fjordene sig i nye Former, altid bringer nye Grupperinger af Køer, Heste og Faar overraskende Linje- og Farvevirkninger, frem og Luften kommer klar og ren eller med Soltaage og Dis eller med regntunge Skyer og giver et Utal af Stemninger; der er Emner nok for en Malers Kunst til alle hans Livs Dage.

Men det er ikke værd at opholde sig ved en i det almindelige holdt Skildring af Philipsens Billeder fra Salt-holmen; det er bedre at tage et Par enkelte af dem frem og se nærmere paa dem. Der var paa Kunstforeningens Udstilling flere af de bedste; saaledes *Hollænderbrønden i sildig Eftermiddagsbelysning* og *Nyværks Marketenderi*. I begge Billeder striber den lavtstaaende Sol Jorden med lange Skygger af Kalve og Gæs; Philipsen elsker og forstaar udmærket at udtrykke den ejendommelige Skønhed i Skæret fra den Sol, der staar lavt. Stemning og Farvekarakter i de to Billeder er af helt forskellig Art, Hollænderbrønden tegner sig mod Solen og Billedet er badet i gullig Solglans, i Nyværks Marketenderi kommer Solen ind fra Siden og Farverne staar stærke, glødende, lysende, Farven af det grønne Græs har faaet den rette Kraft og det rette Spil ved en Behandling, der gaar de franske Impressionisters ganske nær.

Dette Billede var første Gang offentligt fremme ved en „Kunstner-Auktion,“ en Auktion, der iøvrigt havde de bedste Billeder, vi i nogen af det blinde Tilfælde sammenbragt Samling mindes at have set; foruden dette og et andet udmærket Billede af Philipsen var der de to Billeder af Brendekilde, der skaffede ham det Ry, paa hvilket han siden lidt mageligt har levet, Jul. Poulsens stemningsfulde „Nymfe“, Rings „Juleaften“ og andre gode Ting. Ogsaa dér virkede Philipsens Billede

med denne stilfulde Holdning, dette klassiske Præg, der er en af de hemmeligsfulde Tillokkelser ved hans bedste Arbejder, man følte, at om det saa hang i det bedste Galleri i Verden vilde det straks drage Øjnene til sig og fange Interessen, det vilde ikke blegne ved nogen Sammenligning, men holdes sig ved sine dobbelte, kunsjældent forenede Fortrin, de Fortrin, der skyldes den oprindelige og kraftige Personlighed, og de Fortrin, der skyldes den i den bedste Lære fintudviklede Kunstner. Det er jo en mageløs Komposition, karakterfuld og solidt bygget som Helhed, rig og fornøjelig i alle sine Enkeltheder. Formatet er det langagtige, som man her føler som det ene mulige, det absolut nødvendige, det ideelle. Ellers vilde Hustagenes lange Linjer ikke virke, som de burde virke og som de virker. Alt er i dette Billede nøjagtig paa sin rette Plads, det lille Udkig mod Stranden tilhøjre, Flagstangen og Trætoppene, der bryder en Linje, som ellers vilde være kedelig, Havens forblæste Buske i Forhold til Bygningernes Masser, Køerne og Kalvene ved Havehegnet, de ved Vognen, de to, der har Pladser længere fremme i Billedet, den perspektiviske Virkning af den lange, skraat indadløbende Rende eller flade Grøft, der forsvinder i Jorden, og af de fem, ganske mesterligt karakteriserede og malte hvide Gæs, der fra den nærmeste Forgrund vralter indefter i Billedet og kaster deres kølige Skygger henover det saftige Græs. Paa Auktionsudstillingen, hvor Omgivelserne var Billedet usympatetiske — og Omgivelserne har meget at sige for et Billede — syntes Farven lidt grel og Behandlingen fik i de slikkede og strøgne Billeders Nærhed nogen Lighed med Uldgarnsbroderi; vi har siden set, at der ikke er nogen Grund til at gaa i Rette med Billedet paa disse Punkter, baade i Farve og Behandling er det udmærket, skulde man endelig klage over noget, vilde det vel nærmest være over nogen Ensformighed og Tør-

hed i Træernes Farve i Forhold til Resten af Billedet. Hver Gang vi har haft Lejlighed til at gense dette Billede, er det med stedse større Glæde; for vort danske Kunstpublikums Skyld var det ønske at det — tilligemed mange andre Billeder af Philipsen — var Galleriets Eje. De kommer der nok, naar de engang bliver gamle og meget kostbare; det bliver de sikkert. Foreløbigt ejer Galleriet intet Billede af Philipsen, den moderne danske Kunst er jo, som bekendt, noget mangelfuldt repræsenteret paa det Sted. Philipsen er ikke forvænt med Ære. End ikke en af Akademiets nye Opmuntrings-Medaljer har han faaet. En af hans Beundrere har gjort mig opmærksom paa at han ikke var medtaget i Billedværket over „Nyere dansk Malerkunst,“ der næppe viste nogen stræng Rigorisme i Udvalget af de Kunstnere, hvis Ros det forkyndte. Philipsen var ganske vist dengang ikke saa god som nu, men alligevel!

Ogsaa andre gode Billeder og Studier fra Saltholmen viste Kunstforeningens Udstilling os, *Kalvene ved Stranden* der hørte til Philipsens typiske Saltholmsbilleder som hans beslægtede Skildringer af „Bissevejret“, det store *Solnedgangsbillede* med lidt for grønne Farver i Luften, et noget stridt Græs, en lidt uheldig Ko og en vistnok urigtig anbragt Maane, smukt i Stemningen, men ikke et af de bedste, en *Soltaage* over Kysten med en Flok Faar og nogle Køer, malt i to Eksemplarer, ret smukt, dog forholdsvist mat, nogle gode Skitser af Heste ved Brønden og Faar, af oversvømmede Enge, af Faar paa en Skrænt mod det dybe blaa Vand. Bedst var vel Tingene fra iaar, især det henrivende lille Billede af frisk Vejrs med en dyb blaa Himmel, henover hvilken der blæste enkelte smaa hvide Skyer, og et dybt blaat Vand, der krusede sig mod Kysten; paa en smal Tange et Par Køer, en broget Ko, udmærket som Farveplet, ellers ikke fuldkommen. Dejlig i Komposition og i Stemning var det

andet lille Billede, Heste, der med Haler og Manker, som vajer for Blæsten, græsser paa Saltholmens nedlagte Kirkegaard. Udmærket var Luftmotivet, den store Sky, der løfter sig bag dem i mægtige Former, Græsset stod lidt tørt. Ikke fuldført var et Billede med Ungkvæg ved Hollænderbrønden, der virkede med megen Friskhed og Kraft, i den ufærdige Kvie langt tilhøjre stod den røde Farve endnu noget ensformig og tør. Andre Saltholmsbilleder er jo i friskt Minde fra Udstillingen i Paris og den ifjor, Bissevej og drøvtyggende Køer, Ungkvæget ved Stranden med den høje, stærke blaa Luft, et af de smukkeste iblandt dem.

Jeg tror, at Philipsen er bedst i Billeder af en forholdsvis beskeden Størrelse, han holder sig jo ogsaa som oftest til dem. Hans store Billede paa Udstillingen iaar, *Køer i Tøjr*, var ikke slet saa morsomt som hans Smaabilleder plejer at være, skønt det var et sjældent solidt Friluftsstudie og der var udmærkede Ting i det, saaledes Behandlingen af den grønne Mark. Iøvrigt hang det i en Belysning, der var det uklædelig. Alt det spillende, glimtende og levende, som Philipsen forstaar at give faa i Farven og i Dyrenes Bevægelser, kan han bedre faa ind i et lille Format. Philipsen er ikke nogen fuldkommen Tegner. Ikke i den Forstand, i hvilken Lundbye var det, han havde saa øm en Varsomhed for at understrege den fine Formskønhed af hver lille Enkelthed, heller ikke i den Forstand, i hvilken Lundbye slet ikke var det, som den er Tegner, der stedse tager Konstruktionens Soliditet og den absolute Korrekthed af alle Forhold og Maal i Agt. Philipsens Tegning er ofte ukorrekt og løs, men den udtrykker, hvad der er ham mest magtpaaliggende at udtrykke, Karakteren af Livet og Bevægelsen. Hans Formbehandling kan sløjfe let hen over bemærkelsesværdige Finheder i den organiske Karakter. Han ser paa Dyrene som Maler — skønt han jo for-

resten ogsaa modellerer, — han fornøjer sig over deres pjuskede Skind, har meget tilovers for strittende Haar-totter og maleriske Tjavser, det er naturligt, at den rene Form ikke er ham det, der er mest værd.

Det er en overvældende Rigdom af Stillinger og Bevægelser, Philipsens Billeder viser os. Vi kan undertiden synes, at de Dyr, vi dér ser, er morsommere end de, vi sædvanligt ser i Naturen. Det er udsøgte maleriske Stillinger og udsøgte morsomme Bevægelser, Philipsen giver os, men deri er jo intet ondt. Det er de karakterfuldste Ytringer af det animalske Liv, han forfølger og gengiver. Maaske kan det synes, at denne Bemærkning om en Dyr-maler ikke har noget synderligt karakteriserende ved sig, jeg maa forklare den nøjere. Der er Dyrmalere, der gaar ud paa at vise os Dyrenes Skønhed, andre, for hvilke de er Motivet for rent maleriske Studier, atter andre, der ser paa dem baade med en Malers Blik for hvorledes de tager sig ud og en Landmands Blik for hvorledes de er i Stand og hvad de er værd. Der er i det hele taget jo hundrede forskellige Maader, paa hvilke Dyrene kan opfattes og gengives, den Maade, Philipsen ser dem paa, er ganske særegen for ham. Niels Petersen Mols, der jo som Maler er langt fra at naa i Højde med Philipsen, har i mine Øjne en ejendommelig Evne til at ramme Udtrykket hos Dyrene; Philipsens store Kalve- og Kohoveder er ogsaa udmærket udtryksfulde, men paa helt anden Maade. Niels Petersen frister til Indmeldelser i „Dyrebeskyttelsen“, hans Stude og andre Dyr ser med et Blik, der er saa uendeligt sorgmodigt og klagende, som Udtrykket hos et forskræmt og mishandlet Barn, et Blik, som vi meget godt véd at Dyrene kan have. Og Dyrene er som deres Blik, man føler Lyst til at klappe dem, at tale godt til dem, man føler sig blød om Hjertet som efter Læsningen af nogle af Kaalunds Digte. Philipsen viser os i de store Studier et helt andet Udtryk, som vi

ogsaa meget godt véd, at Dyrene kan have, det dorske, stupidt gloende, rent animalske Udtryk. Han holder af Kreaturerne, naturligvis, men der ikke noget Stænk af Sentimentalitet i hans Betragtning af dem. Han ser dem jo ogsaa paa Saltholmen føre et meget lykkeligt Liv, et Liv, næsten som Livet i Paradis, før Adam blev Herre; der er dejligt fedt Græs i Overflod og Kølighed fra Søen, der er nok nogle slemme Bremser, der stikker, men enhver Skabning har jo sine Plager. Dér gør de pudsige, dumme, uvorne Kalve alle Slags løjerlige Krumspring, vælter Mælkespanden og slikker dens tørre Staver med deres skarpe Tunge, stanger til hvadsomhelst, naar Lysten er over dem, og søger at klø sig i Nakken med de korte Horn. Dér staar i den solhede Sommerdag Ungkvæget i i det svale flade Vand og brummer, inden det begynder at bisse. Dér ligger paa Græsmarken de gamle adstadige Køer og gumler og tygger Drøv, glipper dorsk med Øjnene, bevæger en Gang imellem Ørerne og vifter med Halen for at jage Fluerne væk, paa deres Laar sidder Kager, som beviser at de ikke har set sig for, før de valgte deres Plads. Stadigt er det animalske skildret ligefremt og tro. Philipsen er, hvad der i denne Sammenhæng fortjener at bemærkes, ikke gaaet udenom det udmærkede, meget maleriske Motiv, Poul Potter har behandlet i det berømte, store Billede i St. Petersborg.

Helt er Følsomheden dog ikke borte fra Philipsen Billeder. Naar han maler de gamle Heste, der ogsaa er Saltholmens Gæster, synes den mig klart at dukke frem. Der er et Skind af en Følhoppe, som vistnok har en Plads i hans Hjærte. Men Hestene har jo ogsaa en hel anden Karakter end Køerne. Og Philipsen giver enhver sit.

Philipsen har ikke indskrænket de sidste Aars Bedrifter til Saltholmen alene, der ved ham er bleven en klassisk Grund, til hvilken der vil valfartes for hans

Billeders Skyld, som man f. Eks. valfarter til Dortrecht for at opsøge nogle af van Goyens Motiver. Desværre kunde hans to *Efteraarsbilleder fra Dyrehaven*, der har været i Paris, af den Grund ikke komme med paa Kunstforeningens Udstilling, maaske vilde de allerklarest have godtgjort, at der er visse Sider af dansk Natur, hvis Karakter en impressionistisk Behandling ene formaar at ramme. Det Efteraarsbillede, som var der, var forholdsvis tørt og ufriskt i Farven. Dyrehaven er jo malt meget tit, baade i Foraars, Sommer, Høst og Vinter, men Philipsen har dog afluret den Skønheder, som ingen før har vist os. Af de nævnte to Billeder, der indbyrdes er nærbeslægtede, har det ene været udstillet paa Foraarsudstillingen 1887, det hang dør højt, i en skrækkelig grim Ramme, og blev altfor lidt paaskønnet af det store Flertal i vort Kunstpublikum. Det var den store Vej foran i Dyrehaven en sildig Efteraarsdag, sagtens først i November, belyst at den lavtstaaende Sol. Hvilken Rigdom og Skønhed i Farven, og hvilken overordentlig Mildhed og Finhed i Tonen trods denne Rigdom. Saaledes ser virkeligt Naturen ud disse Efteraarsdage, saa ren, saa skær, saa luftig, saa tindrende mangfoldig i sine Farver, saa lidt „malt“. Der er vistnok intet andet dansk Billede, hvor Luften og Lyset og Solskinnet og Dagen er givet sandere og finere.

Og dog blev dette Billede sammen med mange andre af Philipsens bedste Billeder solgte ved Auktion for en ganske ualmindelig lav Pris. Det er med Sandhed bleven sagt, at den Mand, der havde haft Mod og Penge nok til at købe alle Philipsens Billeder paa Auktionen — han havde faaet dem alle for halvtredje Tusind Kroner, — efter faa Aars Forløb kunde have tjent sig en smuk lille Formue ved atter at sælge dem. Har Philipsen været absolut nødt til at afhænde dem til de Priser? Eller har den fænomenale Ligeegyldighed, han synes

at nære for sine Billeders Skæbne, ladet ham tage til Takke med hvad Folk vilde give?

Det er ikke ualmindeligt, at Malere, der mangler kunstnerisk Dannelse, lever i urimelig Henrykkelse over alle de dejlige Oljemalerier, de formaar at levere, og er lidt vrede paa deres Næste, naar han mærkværdigt nok ikke deler deres Henrykkelse. Philipsen er meget fjært fra at nære Følelser af den Art. Men han har heller ingen falsk Beskedenhed, hans Forstand og hans Samvittighed siger ham, at han er en sand og en god Kunstner. Kunst-Enthousiast som han er, mener han, at god Kunst bør betales godt, opfordrer de Kunstnere, han sætter Pris paa, til ikke at sælge deres Arbejde for billigt, opgiver ogsaa af og til, men kun af og til, for sine egne Billeder en forholdsvis stor Sum til Salgsbureauet, ender saa med paa en Auktion at sælge dem for ingen Verdens Ting.

Ved „Dekorationsforeningens“ Udstilling ifjor tilraadede han at holde Genstandene i ret antagelige Priser, Priser, der vel i Forhold til Genstandenes kunstneriske Værd ingenlunde var for høje, men som dog formindskede Udsigten til at sælge dem og med Salget bringe Interessen for Sagerne videre ud i Verden. Philipsen er bleven en meget lidenskabelig og meget god Keramikker; jeg er tilbøjelig til at tro, at han selv næsten har mere Kærlighed til sine Arbejder i glaseret Ler end for sine Malerier. Jeg foretrækker ubetinget Malerierne, skønt jeg ikke nægter, at han som Keramikker har frembragt mange saare fornøjelige Ting og skabt sand Kunst af god Rang.

Fra Brødrene Skovgaards allerførste keramiske Arbejder kom frem, var Philipsen ganske klar over deres Værdi. Niels Skovgaards Salamanderfad skaffede ham en søvnløs Nat. Han fristedes til selv at forsøge at arbejde i Leret og begyndte ude hos Pottemager Wallmann at

modellere de Dyrefigurer og Dyregrupper, af hvilke „Dekorationsforeningens“ Udstilling ifjor viste en smuk og anseelig Række. Han har taalmodigt maattet kæmpe med utallige tekniske Uheld, og det kan ikke nægtes, at Præget af mangelfuld teknisk Erfaring undertiden skæmmer hans keramiske Arbejder, de stærke og altfor glinsende Glasurer misklæder flere af Philipsens Dyr. Desuden er Plinten ofte af uheldig Virkning. Men der er i hans bedste Dyrefigurer i glaseret Ler — som Tyrekalven o. a., — og i hans store Grupper, Kalvene (udstillet 1887, nu i et Musæum i Gøteborg) Hoppen med Føllet, hvor Moderns Hoved var saa overordentligt smukt, de to Arbejdsheste, Tyren og den brølende Kvie, de drøvtyggende Køer, den samme djærve og fine Karakteropfattelse, som hans Billeder viser, desuden er de friskt, aandfuldt og morsomt modellerede og pletvis er der Ting, som ogsaa i teknisk Henseende er fuldendte. De faa Tallerkner, Philipsen har dekoreret i Blaafarvet med Motiver fra Saltholmen, forekommer mig nydelige og virkeligt dekorative. I andre Forsøg, jeg har haft Lejlighed til at se, saaledes nogle Blomsterkrukker, synes han mig at vise noget usikker dekorativ Smag; han har afgjort ikke den dekorative Ævne som Brødrene Skovgaard. En udmærket dekorativ Komposition viste det i Brændingen desværre mislykkede Fad med en Relieffremstilling af Europa og Tyren.

Saavidt jeg erindrer, var Anledningen til at jeg første Gang kom til at tale med Philipsen, en af de Adresser, i hvilke de forbitrede Kunstnere udtrykte deres højst uærbødige Følelser mod det gamle Akademi. Det undrede mig, at han slet ikke kendte noget til den paa-gældende Sag og at den slet ikke interesserede ham. For kort Tid siden røbede han en komplet Uvidenhed om, at Valgretten til Udstillingskomitéen var bleven indskrænket ved den kgl. Resolutions Omordning af Akademiforholdene. Philipsen interesserer sig ikke for Kunstpolitiken, han

lever udenfor den, som han lever udenfor saa meget andet, det er rart at leve udenfor. Han studerer Berlingske Morgenavis og beklager Adresseavisens Forfald. Jeg tror det keder ham at læse Anmeldelser af og Afhandlinger om moderne Kunst, han har jo om den Ting sine egne Meninger, og det er ikke usandsynligt, at han ikke engang læser alt det, jeg her har skrevet om ham.

Her i Danmark, hvor Dyrmaleren Lundbye jo er for-gudet af hele den nogenlunde kunstelskende Del af Nationen, kan Philipsen nok give Anledning til at gentage det Spørgsmaal, der begynder den gamle Vise; „Hvi sjunges evigt om Spartaner?“ Philipsen er ganske vist ikke saa sirlig og saa fin en Tegner som Lundbye. Men han er som Kunstner hans Lige, og som Maler mange Gange hans Overmand.

Karl Madsen.

Alfen.*)

Jeg var ung og jeg var lige kommen ud af en Liden-
skab, en af dem, som kan føre os videre end vi har
Lyst at tænke paa, naar vi bliver gamle.

Og en af mine ældre Venner i Provinsen havde skrevet
til mig: Da vi sidste Aften var sammen, forekom det
mig, at Du kunde trænge til Forandring af Luft i nogen
Tid. Jeg har talt med min Hustru derom. Hun siger,
Du er velkommen. Kom!

Og jeg pakkede. Jeg blev siddende længe over min
Koffert med et Brev i Haanden, foldede det ud, læste,
— knugede det i min Haand, lagde det mod min
Pande, mod mit Bryst — trykkede mine Læber derpaa
— og rev det i smaa bitte Stykker.

Kofferten stod pakket og jeg var rejsefærdig; og de
hvide Papirstimler dalede som ligesaa mange diskrete
Sommerfugle fra mit Vindu ned igennem den stille Luft
— indtil et Vindstød splittede dem forsvunden.

Jeg havde været der nogle Dage i Huset. Den første
Dag var viet Søvn. Luftforandringen havde forsaavidt
hjulpet. Jeg sov om Natten — hele Natten. Jeg sov
Middagssøvn til ud paa Eftermiddagen — gik tidlig iseng,
laa den halve Nat vaagen, døsede omsider ind — og
vaagnede først ved Middagstid igen.

Nu tror jeg, Du begynder at komme Dig! sagde min
ældre Ven. Men nu maa Du vise Dig lidt elskværdig

*) Denne lille Fortælling hører til Troldtøj-Samlingen. Den vil
næste Aar blive optaget i et af Troldtøj's sidste Hefter.

mod min brave Kone; hun begriber slet ikke, at det er Dig, Dig, hvorom Rygtet ganger saa vide!

Og saa videre! sagde jeg.

Det er saa sin Sag at komme fra Hovedstaden og være underholdende overfor en Provinsdame, flink Hustru god Moder, dygtig Kone men hvad skal man snakke om? Man taler ud fra to forskellige Verdener og jeg gik altfor snart istaa.

Kvinderne har deres Instinkt, selv hvor de ikke har den hele Dannelsens Forstaaelse — og de er undertiden ret godmodige, overbærende, hjælpsomme. Min Vens Hustru smilede, hjalp mig lidt — og lod mig omsider i Fred. Jeg var hende taknemmelig. Jeg vilde vise hende, at jeg var det; og jeg gav mig til at lege med Børnene.

I Begyndelsen sky, med de smaa Hænder bagpaa, de opmærksomme Øjne følgende enhver Bevægelse af denne løjerlige Fremmede dér og saa nærmer de sig, giver Haanden, svarer paa en Række temmelig flove Spørgsmaal — Navn, Alder, Skolegang — og endelig spørger de — og man kommer i Forlegenhed, smiler, ler — Isen er brudt — man er Kammerater.

Og Moderens opmærksomme Øje ser det; hun smiler, hun tænker ved sig selv: Han er dog maaske alligevel bedre end sit Rygte Vi vil se Tiden an!

Men Frue! Jacob berettede mig, at de havde — eller havde haft — fire Børn! Er det tilladt at spørge ja jeg mener aa, tilgiv mig, hvis jeg har rørt ved Noget, som!

Vor lille Anna, mener De? Hun svarede ikke videre, men rejste sig, gik ud af Stuen, og kom tilbage med et lille Væsen i sine Arme. Jeg saa' paa Moderen, og kun et Moderøje kan se med en saadan Ømhed — hele det store Hjærte lagt i det ene lille Blik — ned paa det Barn, der er baaret under Hjærtet uden at vide som hvad, og som ser Dagens Lys uden noget Ønske fra sin Side,

uden Anelse om, hvad det Lys bringer, uden Magt til at træde tilbage i Mørket igen — hvis dette Lys var for skarpt, for skærende, opfyldt af Smærters usynlige Brodde.

Dér laa „den lille Anna“ i Moderens Arme. Jeg kunde se, at dette Barn maatte være som et Fnug saa let at bære. I de blanke Sko syntes ingen smaa Fødder at stikke; og de tynde, fine, letkrummede Arme syntes næppe at kunne bære disse Hænder, hvis Fingre næsten svævede over Kjolesømmen. Halsen var kridhvid, spinkel som en Fugleunges — men paa Halsen sad et Hoved, fuldt udviklet, med dunkelblond, silkeblødt Haar — og et Ansigt — aa, et Ansigt den skønneste, rene Oval — og et Par Øjne — Barneøjne, Engleøjne, Øjne med et Blik, saa dybt, saa klogt, saa lidelsesfuldt klart og saa smærteligt mildt — et Bud fra en anden Verden — en fjærn, fjærn Hilsen fra Noget, som er tabt for os, som vi har tilsat gennem vore Forvildelser, og hvorefter vi længes gennem vore Sorger og Smærter, vore selvfor-skyldte Savn og paaførte Ydmygelser.

Hvor . . . hvor gammel — er — lille Anna? spurgte jeg omsider, for at bryde en Tavshed, der stemmede mig for Brystet og gjorde at jeg maatte klippe med Øjet.

Ja, De maa nok spørge derom! sagde Moderen stille. Kan De tænke Dem at hun er over to Aar . . . et'yndigt Barn, da hun blev født; men jeg selv var saa syg — og hun fik næppe den Pasning, hun skulde haft men hun er saa klog, saa klog . . . og saa god, og saa taalmodig . . . ingen af de andre Børn er som hun Ikkesandt, lille Anna; Du er Mo's eget Hjærtetbarn?

Hun bøjede sig ned over den lille Pige; det syntes som om Moderen vilde knuge og kryste hende til sin Favn — men ømt og varsomt løftede hun kun det lille Fnug op mod sit Ansigt og da hævede den lille Anna de smaa Hænder halvt bedende iveau — og de store, dybe, brune Øjne gød et Væld af tindrende Lykkes

Lys ind i Moderblikket — men om den lille Fuglemund lejrede sig et Træk af en bitter Afmagts Smærte — som om selve Kærlighedsytringen var en for tung Byrde for det sarte, yndige Væsen

Lille Anna, lille Anna! Mo'rs egen Skat! —

Jeg vendte mig bort, gik hen ved Bogskabet — ved Klaveret — jeg vidste ikke hvor — blot hen i en Krog. Det var for stærkt for mig — jeg knugede min Haand, pressede mine Læber sammen da jeg atter saa' op, var Moder og Barn ude af Stuen.

Jeg gik ud.

Op fra Byen, som ligger i en Hulning ved den krummede Fjord under skovgroede Bakker. Vejen slynger sig med et stort, dristigt Sving op over disse herlige Høje, bløde, yppige, som en østerlandsk Kvindes Drømme — og bag Skoven staar pludselig den brune Hedes Plateau, som en Mands kraftige Tanker, en nordisk Fantasi over Frihed, Selvbestemmelsesret, Arbejde, Opdyrkning.

Jeg var næsten naaet helt op, kunde allerede, ved at knejse lidt, faa fat i Hedens stærke Linjer, som den dalende Sol syntes at ville suge ind i sit Lyshav en frydelig Udsigt over Fjord, Skov, Hede og den venlige By — en Udsigt som gør let om Hjertet, aaben, tillidsfuld — naa ja: begejstret! Luften er maaske Skyld deri — Granduft, Lyngduft, en svag Brise med Skorstensrøg — nogle Ungdomserindringer om Fodture uden Sorger, uden Forelskelse, med hin „glade Overgivenhed og Fryd for Ingenting!“

Hvem kender ikke denne Luft?

Jeg faldt paa at misunde min ældre Ven hans Opholdssted her — hans planmæssige, lovbundne Virksomhed — hans elskværdige Kone — hans søde Børn Ogsaa hans lille Anna? Jeg tænkte mig om. Jo, jo! netop dette lille Væsen! Med hvor ren en Kærlighed maa

man ikke kunne omfatte saadant Barn — lad saa ogsaa Smærten løbe ind med! Der gives Smærter, som gør En stor — man kunde næsten vove at sige „lykkelig!“ . .

Et Køretøj ned ad Bakken imod Byen. Kusken holder Dyrene skarpt an — de krummer sig ud fra Stangen og strammer i Bringkobblet. Saa kommer en lille Afsats — de, som sidder i Vognen, ønsker at staa ud. Maaske vil de ogsaa nyde Udsigten — gaaende — ned ad det lange Sving til Byen.

En Herre og en Dame; en yngre Dame — en ældre Herre hende!

Altsaa hende! Jeg stod dér med Hatten i Haanden; og den ældre Herre nikkede og tog min Haand, paa ældre, lykkelige Ægtemænds lidt besværlige Maade — denne Tryghed ved Besiddelsen, som er dem dobbelt værdifuld fordi den er misundt af saa mange — denne joviale Tillidsfuldhed, som kommer hele Verden imøde, fordi Livet endnu kun har budt dem paa Steg, Kransekage og sød Dessertvin . . . , ingen Sorger, ikke en Gang dæmrende Tordenvejr om Sorger — maaske en Sky, men saa forbiglidende som denne Luftsejler derude i Solnedgangens klare Hav Og saa hendes Øjne, som formaa at besværges om det skulde være en Orkan, og som i hvert Fald kan forjage en saadan lille Skygge — saa let som man tømmer et Glas Dessertvin.

De her? Nej hvor morsomt — og hvor uventet — og hvilken dejlig Aften!

Ja, Aftenen var dejlig — afspejlet i hendes Øjne. Den gyldne Sol legede i Lokken paa denne Nakke, som alt det Skabtes Herre syntes at have kysset med Mesterkys, førend han lod dette skrøbelige Ler udgaa til Mændenes Forblindelse og Fordærv. Hvilke Daarskaber — ja hvilke Forbrydelser er ikke begaaet for en Nakke: en lille krøllet Lok over en hvid, blød Hud, der rødmer rosenfarvet op under et lille Øre, hvori Amoriner telefonerer

til det altid aarvaagne Hjærte! En „Linje“ — en Anelse, der standser ved Kjolelinningen — standser, vinker, byder Godnat! — og fortsætter sig ind i vort eget bankende Bryst!

Og hendes Øjne fæstede sig paa mig, og jeg vidste at de sagde til mig: Du vilde undfly — men jeg fulgte efter Iaften! —

Hvorpaa jeg bød Farvel — følte hendes lille, bløde Haand — og skammede mig ikke — følte hans joviale, lidt protegerende Haandtryk — og skammede mig som som som ligemeget! thi baade en Hund og en Dreng og en Tyv og en ung, lidenskabelig Fantast kan paaberaabe sig Adkomsten til det samme Prædikat.

Det er svært, saa den Spaseretur har gjort Dig oprømt! sagde min ældre Ven ved Aftensbordet. Jeg tror virkelig, at Du nu er paa Veje til at blive et omgængeligt Menneske — en „forbedret“ Udgave af den gamle Adam! tilføjede han og klinkede skælmsk med mig.

Man skal intet forsværge, véd Du! Apropos den gamle Adam . . . Du erindrer, at jeg tog mod din Gæstfrihed under Forudsætning af udstrakt Frihed for mit Vedkommende? Hertil hører en Gadedørsnøgle!

Han lo over til sin Kone: Dér har vi ham allerede — Synderen! Men han skal vide, at jeg staar ved mit Ord. Kan vor huslige Arnes Baand ikke længer binde ham — og maa han nødvendigvis søge Hotellet eller Klubben — saa staar vor Favn og vor Gadedør ham alligevel aaben. Jeg havde forøvrigt haabet, at Du iaften vilde drikke din Toddy med mig — naar jeg har faaet mit Ekstraarbejde færdigt paa Kontoret. Men — Friheden leve! . . .

Og Gæstevenskabet! Og leve Børnene! tilføjede jeg.

Og herpaa klinkede vi. Men min Vens Kone og jeg klinkede endnu engang — gennem et forstaaende Blik — paa et enkelt af Børnenes Vel hvis man turde klinke herpaa! Og min Ven saa' ikke dette Blik. Thi hvornaar ser Ægtemændene noget?

Han gik hen paa sit Kontor. Hans Hustru gik ud, for at besøge en syg Slægtning.

Jeg var ene i Huset — ene overfor det store Taffel-
uhr, og jeg raadførte mig med det og med mit Lomme-
uhr. Og begge sagde de mig, at det ikke var mørkt
endnu — at jeg endnu havde en Time for mig, inden jeg
gik derhen, hvor jeg var ventet — paa den Maade, un-
der Opbydelsen af den kvindelige Opfindsomhed og Iagt-
tagelsen af den mandlige Forsigtighed — som jeg kun
altfor vel kendte.

Mit Hjærte bankede; mit Bryst følte sig uroligt —
med Ungdommens lykkelig-ulykkelige Uro, der er sig sin
Egenkærlighed, sin Forfængelighed, sin lidenskabelige At-
traaa bevidst — og vægrer sig ved at tage sig fangen un-
der de Magter, der turde være større end Forfængelighed
og Attraa. Resignation? Hvornaar resignerer vor Ung-
dom? Naar den allerede er passeret den Grænse,
som skiller Sorgløshed fra Erfaringer og Selvbekrejdelse!
Hvis den da resignerer?

Hvorfor skulde hun ogsaa følge efter mig?
Aa, nu var det begyndt saa godt!

Hvorfor denne underlige Varme i Brystet — Besvær-
lighed ved at synke helt dybt — trække Vejret helt til-
bunds? Hvis der ingen Fantasi var, som malede os det
Kommende skønnere end det Opnaaede hvis ikke
Anelsens Sødme var større end selve Rusens og
hvis ikke stadig det lidt Farefulde fristede os til Man-
dens Krigs-Haandværk: besejre og røve! — ja saa blev
mangen Elsker hjemme, og mangan Lyriker fik ikke Halv-

delen af sine Papirer fyldte med de Rim, hvorover Kvinde-
øjet bøjer sig og Kvindehjertet lukker sig saa gerne!

Af Platons Stat skulde Digterne udvises. Vi har
grundet vore Stater paa Lyrik selv vore Stats-
mænd ere meddelagtige, og Alle kommer vi til at dele
Ansvaret!

Et Kvarter endnu!

Jeg vilde have et Glas Vand. Mine Læber blev saa
tørre. Jeg gik ud i Køkkenet. Ingen Pige i Køkkenet
— men Sang inde fra Børnekammeret, en lang, monoton,
dæmpet „Pigevisé“.

Jeg stødte Døren op og vinkede tyssende ad den
brede, kantede Skikkelse, der sad bøjet over en
lille Vugge-Seng. Den dæmrende Nats Skær straaled
ind igennem den blanke Rude — en lille ydmyg Nat-
lampe stod paa et Bord og skød sit eget svage Skær hen
over den „lille Annas“ blege Træk. Thi det var hende,
som laa dér de andre Børn sov trygt rundt om-
kring.

Hun sov ikke. Pigen hviskede til mig, at det gjorde
hun nok sjældent. Jeg bøjede mig ned over Barnet. En
Magt drog mig — Noget for mig nyt, pinligt nyt, med
en Graad i sig, som jeg følte vilde være af en kvægende
Henrykkelse, om den fik sit Løb.

Hun saa' paa mig — den lille Anna dér — med disse
endnu dybere, endnu klarere, endnu blidere Øjne, end ved
Dagen og det lette Træk af ægte „jordisk“ Lidelse
— Sorg, Smærte, Nedslagethed — bævede om den lille,
tillukkede Mund og blandede sig med Øjnenes og Pan-
dens „overjordiske“ Kløgt, Højhed, Mildhed, Visdom . . .
hvis man hos et Barn kan tale derom. Jeg blev draget
ned — jeg vidste ikke længer, hvem, hvad, hvorledes,
hvorfor men min Kind rørte ved hendes Fugle-
mund og og Jeg rejste mig langsomt
— vendte mig bort — Taarerne listede sig ned ad mine

Kinder — jeg støttede mig til en Kommode — tænkte ikke paa at skamme mig for Barnepigen.

Jeg græd.

Den lille Anna havde kysset mig.

Endnu et Blik paa disse Øjne, der ufravendt fulgte mig — ligesom med et Spørgsmaal Og jeg var ude af Kammeret, langsomt ned ad Trappen, omkring Hjørnet af den nærmeste Gade, hvor Kontoret laa.

Der var Skodder for Vinduet; en Lyssprække ledte min Haand — jeg bankede paa.

Min ældre Ven aabnede først Vinduet — dernæst Døren — og saa' paa mig, idet Lampeskæret faldt over mit Ansigt.

Hør Du! sagde han og lagde begge sine Hænder paa mine Skuldre. Hvordan er det fat med Dig? . . .

Jeg smilede — naturligvis. Og jeg satte Skyggen af min Hat ned over Øjnene, tog hans Haand og sagde:

Jeg tror dog hellere at jeg bliver her og drikker mit Aftenglas hos Dig!

Her? men hvorfor? —

Du har en Alf hjemme hos Dig! svarede jeg.

Holger Drachmann.

„Amors Geniestreger,” og „Indkvarteringen”.

(Henrik Hertz' Korrespondance med det kgl. Teater.)

De her meddelte Breve fra Henrik Hertz findes i hans efterladte Korrespondance i Koncepter, der ere stærkt overrettede og abbrevierede i Skrivemaaden. Ofte findes to Tekster ovenover hinanden, uden at det af Koncepten er muligt bestemt at se, hvilken der er fulgt i Renskriften. Det har da været nødvendigt at gøre et Valg efter bedste Skøn. Enkelte let i Øjne faldende Mangler i Forfatterens ellers saa omhyggelige Stil maa sikkert tilskrives det løst henkastede i Koncepten.

Poul Hertz.

Otte Breve om „Amors Geniestreger“.

1.*)

Den Opmærksomhed, Deres Høivelbaarenhed under Deres Embedstid som Meddirecteur for det kgl. Theater værdigede at skjænke mine dramatiske Arbejder, gjør det mig til en Taknemmelighedspligt at underrette Dem om, at det for nyligt af det kgl. Theaters Censorer antagne versificerede Lystspil i 2 Acter, Amors Geniestreger, har mig til Forfatter, dog uden at dette ved Indleverelsen er blevet antydet.

*) I Kladden, hvorefter Brevet er meddelt, er ikke anført nogen Oplysning om, til hvem det er skrevet. Der kan dog ikke være nogen Tvivl om, at det er til Collin.

Idet jeg tager mig den Frihed at meddele D. Høivelbaarenhed denne — maaskee i sig selv altfor ubetydelige Omstændighed, nærer jeg blot det Ønske, at det ogsaa maa lykkes dette lille Arbeide i sin Tid at vinde Deres gunstige Omdømme.

Jeg er med Agtelse Ds. Høivelbaarenheds ærbødigste
Forf. til „Flyttedagen“.

Khvn. d. 6te Sept. 1829.

2.

Til Forf. af „Amors Geniestreger“.

Mine høie Foresatte have paalagt mig at underrette Dem om, at Deres Lystspil „Amors Geniestreger“ er læst med megen Fornøielse og antaget til Opførelse paa vor Skueplads.

Dernæst skulde jeg anmode Dem om at have den Godhed

1. at forandre Navnene Henne og Falsen*), da det er antaget ved vor Scene ikke at bruge Navne af nulevende bekjendte Personer.

2. at udelade de Eder, som paa flere Steder forekomme.

Til Slutning maa jeg i mit eget Navn anmode Dem om at underrette mig om, paa hvad Maade og under hvilket Mærke jeg kan i Fremtiden tilskrive Dem, da det er rimeligt, at naar Stykket i sin Tid skal opføres der da kunde være et eller andet, hvortil man ønskede Forfatterens nærmere Bestemmelse.

Det kgl. Theater, d. 23de September 1829.

Ærbødigst

G. Stage**).

*) Blev til Brienne og Verner.

***) Regissør ved Teatret.

Til Stage.

Khvn, d. 27de Sept. 1829.

P. M.

Af D. Velbaarenheds Skrivelse dateret 23de Sept. 1829, har jeg med Fornøielse erfaret, at mit Lystspil Amors Geniestreger er antaget til Opførelse. For at kunne opfylde Directionens Ønske om nogle Forandringer af Navne i Stykket, maa jeg tage mig den Frihed at udbede mig samme snarest muligt tilbagesendt. Forandring af et Navn, der synes saa ubetydelig i sig selv, staaer i et versificeret Stykke i saa nøie Forbindelse med Metrum og Riim, at den ikke kan iværksættes uden Omarbeidelse af en Mængde Vers.

Særdeles beklager jeg, at Omstændighederne ikke tillade mig personligt at henvende mig til Ds. Velbaarenhed. Et Par Ord vilde da kunne afgjøre det, der maaskee nu nøder mig til at bebyrde Dem med et besværligt Skriveri. Da dette imidlertid ikke godt kan være anderledes, er jeg saa fri at foreslaae D. Velb. som Mellemand Overbringeren af dette Brev — N. C. Østrup, boende Vandkunsten 178 i Stuen — en paalidelig Mand, der enten selv eller i hans Fraværelse hans Kone vil modtage de under Mærket A. G. adresserede Skrivelser og alle de mundtlige Underretninger, hvormed D. Velb. for Fremtiden maa ville være mig.

Ikke ubekjendt med, at D. Velbaarenheds Repertoire allerede kan være betydeligt, har jeg troet, forinden jeg bestemte noget angaaende Rollebesætningen, at burde indhente Deres Betænkning, om hvorvidt det vilde convenere Dem at overtage en Rolle i mit Stykke.

I Forventning af Deres nærmere behagelige Underretning har jeg den Ære at være Deres ærbødige

Forf. til osv.

4de October 1829.

P. M.

I det medfølgende Exemplar af Amors Geniestreger har jeg efter Directionens Ønske forandret et Par Navne og udeladt adskillige Eder. Dog forekommer endnu paa tre eller fire Steder Udtrykket „Guds Død“, der dels hører til de honnettere Eder, dels dér, hvor Rimet falder paa det, ikke kunde gaae ud, med mindre jeg aldeles skulde forqvakle Texten og spolere Versificationen. Endeligt har jeg været nødt til pag. 12 at lade „Fanden“ staae; det var mig isandhed umuligt at faae ham ud. Men det forekommer mig, at det paa det nævnte Sted ikke falder stødende.

Jeg haaber iøvrigt, at Ds. Velbaarenhed vil bidrage Deres til at Stykket snarest muligt kan bringes paa Scenen. Jeg venter i denne Henseende Deres nærmere Underretning for at kunne træffe de fornødne Bestemmelser angaaende Rollebesætningen osv.

Jeg er, min Herre, med Agtelse Deres ærb.

Forf. til A. G.

Til Forf. af „Amors Geniestreger“.

P. M.

I Deres Brev af 27de f. M. har De havt den Godhed at tilbyde mig en Rolle i Deres Lystspil Amors Geniestreger. De vil undskylde, at jeg først nu besvarer ovennævnte Brev, men en Øiensvaghed, som jeg har været plaget af, forarsagede, at jeg i de Dage Deres Stykke beroede hos mig, ikke var i Stand til at læse det, hvilket gjorde mig ondt nok, da Censorerne havde fældet en saa fordelagtig Dom om det. Ved Modtagelsen i Gaar har jeg

strax læst det igiennem, og det skal glæde mig meget, om det maa lykkes mig at udføre en Rolle deri til Deres Tilfredshed. Jeg seer nu med Længsel Deres Rollebesætning imøde, da jeg troer, vort Theater besidder Kræfter til at udføre Stykket, maae de Midler, det har, blive rigtig anvendte. Forinden ieg slutter disse Linier, være det mig endnu tilladt at tilføie: Jeg erindrer mig, idet ieg modtog Deres Stykke fra D.H. Censorer, blev der tillige yttret, at det maaskee vilde være godt for Stykket, om det paa enkelte Steder blev lidt forkortet. Ved i Gaar at læse det, maa jeg oprigtig tilstaae, at jeg troer Stykket vilde vinde endnu mere Interesse, naar Slutnings-scenerne bleve lidt afkortede; dog det er en Ting, som man egentlig bedst føler, naar vi i sin Tid skulle have Op-læsning paa Stykket. Jeg haaber De tilgiver mig denne lille Anmærkning, som kun er fremvirket af Interesse for Stykket.

Deres ærbødige

G. Stage.

D. 6. Oktbr. 1829.

6

Til Stage.

9. October 1829.

P. M.

Efter at have nøie overtænkt Indholdet af Deres ærede Skrivelse af 6te dennes, tillader jeg mig følgende:

I et Stykke af den Art, hvortil Amors Genistreger hører, er det en Selvfølge, at en Korthed, der kun har Handlingens hurtigst fremskridende Gang til Hensigt, maae vige for Dictionens Skjønhed eller i al Fald for den nødvendigviis større Udførlighed, en i rimede Vers udført Dialog medfører. Med faa Ord: Dictionen er Hovedsagen, hvis Aarsag slige Stykker kræve ikke blot et dannet spil-

lende Personale (hvad vor Skueplads lykkeligviis nu be sidder), men ogsaa et dannet Publicum, der har Sands for mere end en squelettarisk Sammendingen af piquante Scener; deres Held paa Scenen er derfor tvivlsom.

Min Herres Overbærenhed ville tillade mig endnu en Bemærkning: mit Stykke er ikke, saaledes som næsten alle andre versificerede Lystspil, udført i Vers, hvoraf to og to altid umiddelbart paa hinanden rime sig; men Rimet falder afvexlende og i Slyngninger. Følgen heraf er, at ikke blot to og to, men en Mængde Vers udgjøre ved Riim og Rhythmus en Heelhed, der vilde forstyrres ved en Udeladelse, sæt ogsaa at denne af andre Grunde var at anbefale.

Alt dette uagtet troer jeg, at adskillige Udeladelser, i det mindste ved Opførelsen, baade ere mulige og tilraadelige. Vort store Publicum har ikke Øre for de finere rhythmiske Skjönheder; en eller anden Mangel vil ikke genere det stort. Man kan saamænd i vore Dage byde Folk Vers, der see ud, som om de vare komne til Verden i en Pauke, og de holde dem for gode Varer.

Med særdeles Længsel venter jeg paa et Resultat af Stykkets Oplæsning (som jeg haaber Deres Godhed vil fremskynde saa meget som muligt) og jeg skal fra min Side gjøre Alt muligt for at opfylde Vedkommendes Fordringer.

Hvad Rollebesætningen angaaer, da er Deres Bemærkning, at vort Theater hertil eier de fornødne Kræfter, fuldt rigtig, maatte nu blot mit Valg vinde Deres Bifald: Obersten: Dr. Ryge, Henriette: Mad. Wexhall, Lotte Jmfr. Pätges, Robert Hr. Rosenkilde. Endelig staae tilbage Ltnt. Brienne og Verner, hvilke Roller jeg smigrer mig med, at De, min Herre, og Hr. Nielsen ville overtage efter Overeenskomst.

Flere Grunde raade til at lade mit Stykke udkomme i Trykken forinden det opføres, og den beqvemmeste

Maade, hvorpaa dette kunde skee er vel gjennem Hr. Secretair Printzlau. Ifald jeg turde haabe, at D. Velbaarenhed vilde ved Leilighed forespørge Dem hos Hr. Printzlau, om han var villig til at paatage sig Forlaget og under hvilke Betingelser, da vilde jeg ansee mig Dem saare forbunden.

Idet jeg gjennemlæser mit Brev, bemærker jeg med Skamfuldhed, at jeg i Tillid til Deres Interesse for mit Arbeide maaskee har sat Deres Taalmodighed paa en altfor stor Prøve, og udbeder mig desaarsag Deres Overbærenhed.

Jeg forbliver osv.

Forf. til A. G.

7.

Til Forf. af „Amors Geniestreger“.

Det vil sikkert have forundret Dem, at De i saa lang Tid ikke haver hørt noget fra mig, men saafremt vort Repertoire er Dem bekjendt, vil De maaskee have lagt Mærke til, at jeg i den senere Tid har været meget beskjæftiget, desuden har der ikke været noget at foretage med Deres Lystspil, da det har været og er endnu hos Rolleskriveren. Jeg har efter Deres Ønske i Deres sidste Skrivelse forespurgt mig hos Secretair Printzlau, om han vilde lade Stykket trykke, han er villig dertil imod at give et Honorar af 20 Rdl. Sedler. Saafremt De bestemmer Dem dertil, beder jeg mig saasnart mulig underrettet derom for at besørge det fornødne i saa Henseende. Jeg boer Dør om Dør med Bogtrykkeren og skal selv skynde paa Arbeidet, dog skulde jeg raade Dem til at gjøre det til Betingelse, at Stykket ikke maatte sælges førend ved Opførelsen. Hvad Rollebesætningen angaaer, da er jeg fuldkommen af Deres Mening med Undtagelse af Hr. Rosenkilde. Jeg skal imidlertid saa snart muligt lade ham faae Stykket til Gjennemlæsning, og vil han da selv

bedst kunne sige, om han troer at passe for denne Rolle. — Undskyld endnu engang min lange Taushed, men skal jeg være meget oprigtig, saa er jeg i det hele taget en daarlig Correspondent.

Det Kongl. Theater 8 Novbr 1829.

Ærbødigst

G. Stage.

8.

Til Forf. af „Amors Geniestreger“.

D. 17de Decbr. 1829.

Hoistærede!

Først i Dag erholder jeg Underretning fra Hr. Rosenkilde betræffende den ham tiltænkte Rolle i Deres Lystspil. Han ønsker sig fritaget for samme, deels paa Grund af hans svagelige Helbred, deels fordi der udfordres en Correcthed til denne Rolle, som han ikke er vant til i sine Roller. — Secretair Printzlau er villig til at lade Stykket trykke saaledes som De har ønsket det og venter i den Anledning det Vers, som De har bestemt at lade trykke foran i Bogen. Tillige venter jeg Deres nærmere Bestemmelse angaaende ovennævnte Rolle.

Deres

G. Stage.

E. S.

Deres Manusc. følger hermed, da De talte om at see det igiennem, før det blev leveret til Trykkeriet.

2 Breve om „Indkvarteringen“.

1.

Til Forfatteren fra det kgl. Theaters Direction.

I det til Directionen indsendte Lystspil i een Act „Indkvarteringen“ har man fundet en noget ny Situation for en ung, skinsyg Ægtemand anvendt paa en Maade, som unægteligt kunde give Stof til en god komisk Ud-

vikling, hvilken heller ikke i nærværende Tilfælde ganske er forfeilet, endskjøndt Stykket lider under en vis Stof-tørhed, som ikke dækkes ved den for vidtløftigt udspundne Dialog. Men da Dialogen overhovedet dog i Anlægget og i Stilen er heldig og flydende og udgjør Stykkets bedre Side, kan Directionen ikke undlade at opfordre Forfatteren til ved et fornyet omhyggeligt Gjennemsyn at forsøge paa en saadan Forkortelse af Dialogen i enkelte Scener, hvor den deels falder noget i det Brede, deels holder til at dvæle vel meget ved Udtryk og Phraser af det daglige Livs Hverdagssprog, som let kan gaae over til en Trivialitet, der berøver den sceniske Dialog, selv om den iøvrigt ikke mangler Lethed, en Deel af sin ønskelige Elegants. Der vil tillige findes adskillige Steder, hvor Replikkerne ere, om ikke for tunge, dog for mange; og Stykkets livlige Gang og Effect vil kunne vinde ved Formindskning af saadanne Replikker. Directionen, der overhovedet anseer dette Lystspil for antageligt til Opførelse, naar det paa bemeldte Maade ved nogen Forkortning i Dialogen har vundet i Concinnitet*), forventer saaledes Stykket tilbage med de Forandringer, De selv vil kunne foretage, idet den tillige vil gjøre Dem opmærksom paa, at der uden Tvivl i de anbragte Ombytninger af begge Søstrenes Dragt vil findes Adskilligt, som ikke er rigtigt motiveret, eller ret heldigen valgt.

Directionen for de kongelige Skuespil, d. 27. Febr. 1841.

J. G. v. Levetzau. C. Molbech. Adler.

Til Forf. af Lystspillet „Indkvarteringen“.

2.

Til den høie Direction for de kongelige Skuespil.

Khvn. d. 4. Marts 1841.

Efter den høie Directions Yttringer, at Lystspillet Indkvarteringen kunde være tjent med „nogen Forkort-

*) Betyder: Fyndighed. Et Ord, der er gaaet af Brug.

ning“ i Dialogen, har jeg nu efter et omhyggeligt Gjennemsyn forkortet den 7de, 20de og 21de Scene, og desforuden hist og her i de andre Scener. Flere Forkortninger lade sig ikke vel iværksætte uden at opoffre Dialogens Naturlighed og Lethed. Ligeledes har jeg faaet et Par Repliker ud, der syntes hentede fra et Hverdags-Sprog, hvori den øvrige Dialog ikke er holdt. I Slutningen af 15de Scene har jeg desuden forstærket Situationen; og endelig omarbejdet Slutningen af 18de Scene, hvis Dialog syntes noget slæbende. Hvad derimod Omklædningsscenen (10de Scene) angaaer, da formaaer jeg hverken at forstærke dens Motiver eller at træffe et andet Valg af Klædningsstykkerne. Motivet ligger i det Improviserede af hele Intrigen. At Tilskuerne ere Vidne til den første Begyndelse af Mystificationen maa formentligt være af god Virkning, ligesom ogsaa en Situation som denne er ny. — Valget af Klædningsstykker, der vare tjenlige til Ombytning paa Scenen, havde sine store Vanskeligheder, eftersom i vore Tider alt paa Damerne er nagelfast eller naalefast. Selv et Livbaand fæstes om med en Utallighed af Naale. Forøvrigt overlader jeg gjerne Arrangementet af dette til de tvende Damer, der komme til at udføre Rollerne efter den Rollebesætning, jeg har den Ære at indlevere.

I det Haab, at de foretagne Forkortninger osv. ville finde den høie Directions Bifald, tager jeg mig herved den Frihed, paany at indsende mit Stykke.

Ærb.

Forf. til Lystspillet „Indkvarteringen“.

Et Hvaljag.

Ombord i Hvalfangeren larmede Ovnsdørene op og igjen; der fyredes yderligere under Kjedlerne, og Røgen væltede sort ud af Skorstenen.

Der var meldt: „Hval isigte!“

Langt ude i Horisonten løftede Dyret af og til sit mørke, isengraa Hoved over Vandskorpen.

Hvalen blev tydeligere og tydeligere. . .

Man kunde gjætte sig til, hvor den hver Gang vilde dukke op paany, og Vandstraalen, den skjød, susede under dens Pusten, som af et svært Maskineri.

En Timestid efter affyredes Bougkanonen med mat Ladning, og ud af dens Munding fór Harpunen og dens armtykke Trosse med en Fart saa voldsom, at der maatte øses Søvand paa Rullen for at hindre, at den tog Ild ved Friktionen.

Hvalen gjorde et højt Sæt, da Harpunens Jernklør rettede sig ud og tog Greb i den med sine Gjenhager; den var truffet lige i Finnebrusken.

Finmarkslandet laa ret som en Lineal fem Kvartmil indenfor om Styrbord, da Jagten begyndte, og det gik med uformindsket Fart og stram Trosse nordvest udover i Havet den hele Eftermiddag.

Dampskibet slæbte efter den gennem Skum og Sprøjt, bakkende med sin henved firti Hestes Maskine og tyngende

imod Vinden med Bredfokken. Det gjaldt at faa mattet det svære Dyr ud, til det endelig overgav sig.

Det var en af de langstrakte magre, vilde Finhvaler, hvis ubændige Kræfter man nu fik prøve.

Al Landkjending længst afsyne. I den sene lyse Kveld glittrede det gule nedgaaende Solskjær over den blanke Havvidde. Farten stod paa uforandret. Trossen stak skraat nedover i Sjøen som i en Kjælder og pidskede af og til et Stykke foran ovenpaa Bølgetoppene, medens Sprøjten idelig regnede indover Bakken, og Bougen grov sig ned i Skummet.

Ikke Tanke paa Hvil eller Køje den Nat!

Og endnu næste Middag ingen Forandring; — Fartøjet slæbende og bakkende med Næsen i Skum og Hav over Bougen som efter en Sytraad.

Det saa ud til at kunne gaa længe slig udover i vilde Ishavet, før de vilde komme til at se Kolossen ligge ud-maset og sprængt med Bugen ivejret indved Skibssiden.

En lang næste Eftermiddag og Kveld drog sig hen; — og nok en sejg, asende Nat med Sjø i et Flod skyllende over Dækket og Kaptejn og Styrmand Vagt for Vagt afløsende hinanden paa Kommandobrettet.

Man havde bakket og slæbt efter Hvalen i fem og firti Timer — næsten to Døgn.

Og netop, som Stewarten bragte Morgenkaffen paa tredje Dagvagt, skulde Trossen springe og Hvalfangeren miste sin Harpun med seksten Alen Jernlænke og tretti Alen Trosse, der nu alt hvinte afsted med Dyret dernede gjennem Dybet. — — — — —

Det var i samme Aar, kun nogle Uger efter, at Aviserne meldte, at en Hvalfisk af ualmindelig Størrelse var sét i en liden, smal, trang Fjordarm indenfor den

ydre Skjærgaard omtrent hundrede Mile indenfor paa den norske Kyst.

Og den havde baaret sig saa ganske uforklarligt ad, — bevæget sig hele Tiden med en underlig uforstyrrelig Regelmæssighed frem og tilbage over Grundingerne paa saa lavt Vand, at det forekom én, som den maatte skure an.

Hvorledes den var kommen did? . . . Naturligvis forrendt sig paa Jag efter Sild. Maaske jaget indover af Sværdfisk — eller af Staurhenningen eller Vagnhunden, — to Dyr, som regjerer i Almuens Fantasier omtrent saa mystisk som Havmanden eller Sjøormen.

Synet af Hvalfisken vakte en hel Opstandelse i Bygden; der gik Løbebud indover fra Gaard til Gaard, og Folket samlede sig paa Skjær og Klipper rundt om Bugten.

Det uheldige var, at man manglede Harpuner og Fangstmidler for en saa stor Besøgelse.

Og saaledes gik det til, at Bygden fik sit ganske Forraad af Skydevaaben, Soldatergeværer og gamle forlagte Dunderbøsser med Flinte- og Perkussionslaase ned fra sine Knagger og frem fra alle Kroge. Der blev en almindelig Maalskydning udover, medens Dyret gik der rolig frem og tilbage over Grundene, — altid paa samme Vis uforstyrrelig og uden i nogen Maade at lade sig anfægte af Kuglerne, som borede sine Huller ind i dens med foddybt Spek belagte Ryg og Sider.

Det var med en bitter Følelse af sin Afmagt, man saa al den Rigdom, — de hundrede Tønder Tran og al den Hvalfin! — saadan passere frem og tilbage uopnaelig under sine Øjne.

Hvalen havde mindst faat to hundrede Riffekugler i Spekket, før den blev kjed af Behandlingen — og uden at forhaste sig — igjen stod udover mod Havet.

— — — — —

Og nogetsteds et halvt hundrede Mile længere syd-paa fangede Almuen saa senere ud paa Aaret en svær Finmarkshval paa over sytti Fods Længde. Det kostede en svær Kamp og et vældigt Basketag derinde mellem Skjærene, før man opnaade at faa Bugt med det uhyre Dyr.

Hvalen var ogsaa der løbet ind paa grundt Vande og saa langt, at den ikke kunde komme ud igjen ved faldende Sjø.

Den vældige Finhval laa indbugseret til Afspækning, livløs og halvt paa Siden, som den saa ud efter Slaget med alskens Flæng og Risp og Hug i den furede, ligesom riflede, lysegrøngule Bug, og Hovedet — den uforholdsmæssige Kahytskasse for dens lille Hjerne, — død-gabende, med Munden fuld af Barder og stort som den halve inderste Væg af Pakboden. En af Trosserne var slaaet om dens halv løftede, endnu i Sjøen skyllende, fintformede, brede Kjæmpespol, der kunde minde om Propellen paa en Oceandamper.

Frasagnet om Kampen med al dens spændende Detaljer vil længe bevares paa de Kanter. Hvalens mægtige alenhøje Ryghvirvler vil ses som Støtter under Bygdens Stabure, og de vældige Underkjæver ligge efter den som svære tyve Fods Planker af grov Benmasse.

Det, man fæstede sig ved som noget mærkeligt, var alle de Riflekugler, der havde boret sine Veje langt indigjennem Spekket. Og endvidere, at der i dens ene svulne, betændte Finnemuskel — lige under Luffen, — sad en moderne Harpun, med en seksten Alens Jernlænke i og et dobbelt saa langt Toug slæbende efter.

Og nu laa den der afgivende alt, hvad den ejede under sin Hud, til Bønders og Kjøbmænds Nytte, saaledes

opfyldende sin Bestemmelse, — som vi jo alle maa efter mere eller mindre Spræl her i Verden.

Det er blot det Spræl, én denne Gang kunde have Lyst til at faa flyttet sig lidt nærmere for Forestillingen, — en slig fortvilet Finhvals Spræl for Livet! . . .

— — I fem og firti Timer havde Dyret slæbt den svære, bakkende Damper efter sig stik imod Vind og Sjø, ethvert Slag af dens vældige Kjæmpespol vejende for hundrede Hestes Kraft. Det i vild Dødspanik bankende mægtige Hjerte sendte Blodet i varm Kog gennem Aarerne i det store Legeme. For hver Gang, det dukkede op for at puste, blev Vandstraalen mere og mere blodsprængt, dets smaa opadvendte Øjne, der sidder nær hver Mundvig og ikke er stort større end Oksens, blev til to blodfyldte røde Huller, — medens Dyret med de yderste Angstens Krafttag drog og drog Harpunhage og Dampskib udover — altid udover. . .

Og det holdt ved at drage den tykke Ankertrøse ét Døgn — og én Dag til, — og nok en lang svart Nat dernede gennem Dybet — med Dødens Klogreb i Kroppen. . .

Saa føler det med ét, — som det er dybest inde i Rædselen, — at det er væk, — borte — lettet af. . .

Det blev for taaget at prøve at lade Forestillingen dukke under til dets dunkelt bevidste Liv, det vældige Dyrs pludselige Fornemmelse af, at det var — frelst! — det kollosale Forhold mellem Tryk og Befrielse.

Men et Spil for Tanken kan det dog være at udmale sig, hvordan Kæmpedyret i det ydre kan have baaret sig ad.

Det er ikke umuligt, at det er blevet liggende stille, af og til med et nervøst Ryk eller en ufrivillig Muskelbæveren gennem den store Krop; — ligget slig dødstræt mindst et Døgn og saa nær oppe under Vandskorpen, at den har havt let for at skyde Pusten, medens dens

Fedtpartikler efterhaanden har samlet sig og gjort Sjøfladen over den stille som ved en modern Bølgedæmpning ved Olje.

Den har ligget og blot kjendt sig lettet, — i Begyndelsen med et enkelt Slag af Finne eller Spol nu og da for at overbevise sig, — indtil Hungeren lidt efter lidt er vaagnet.

Med sin slanke, fine, langstrakte Bygning har den saa skudt Lynfart gennem det mørkegrønne Dyb som for at kjende igjen sin egen Pilsnarheds Glæde, gjort det utrolige Antal Mile i Vagten. Den har suget Polarhavets jodholdige, insektyldte Sjø i Tøndevise ind gennem Barderne og sprøjtet Straalen i vildt Livsmod tilvejs, medens den igjen tog fat paa et nyt Silde- eller Loddejag.

Lettet for det overvældende Tryk af Damperen har den i Begyndelsen endnu kun lidet mærket Harpunen denne Hindring under Finnemuskelen. Den har nærmest kun havt den lykkelige Fornemmelse af at være befriet fra sin røgrullende, forfærdelige Fiende, som susede og skummede der ovenover Sjøskorpen med Jernkloen i dens Krop. Dens Instinkt har følt det som et Saar, der vilde gro igjen. Og det blev først lidt efter lidt, medens den tumlede sig i Havet, at Harpunens Greb meldte sig med en stigende Følelse af Ildebefindende og Pine.

Og Smerten voksede stadig, — voksede gennem Uger . . . Betændelsen i det altid ømme Saar har irriteret den til Raseri, — har jaget den lange Kurser, hundreder Mile, gennem Havet, — op imod Isen, mod Nowja-Sembli og Jan Main, og nedover mod Færøerne. . . . Den har under den uafladelige Uro for at blive kvit sine Lidelser forladt det oceandybe Polarhav og søgt indover paa Bankerne i den grunde Nordsjø; — og tilsidst i Smertens Fortvilelse sat lige ind paa den norske Kyst gennem Indløb og Sunde, hvor dens Sikkerhedsinstinkt

ellers vilde forbudt den at løbe ind selv med en lokkende Sildestime foran sig.

Den vedblev at gaa derinde i den trange Bugt halve Dagen frem og tilbage over Grundingerne, frem og tilbage . . . Og den holdt ved med det; der skulde to hundrede Riflekugler til, før den igjen stod udefter.

Det har været, — jeg kan jo kun gjætte, — dens Forsøg paa at faa skuret Harpunen med den slæbende Jernkjætting af sig.

Og det har været et næste Fortvilelsens Forsøg paa at befri sig fra Jernkloen, som saa igjen senere paa Aaret bragte Kjæmpedyret Dødens Lise inde mellem Skjærene sydpaa!

Jonas Lie.

I Forbigaaende.

Monolog.

(Mefistofeles, ked af det Jordiske, lister i al Stilhed bort.)

Øde Egn. Taage Mefistofeles kommer, gammel, fattig klædt,
frem gennem Taagen; standser hvilende paa Stokken.

Hvem skulde tænkt sig sligt! — jeg rømt min Vej!
jeg — he! — tungsindig som et andet Kvæg!
og al min Indmad, selve Fandens Sjæl,
saa mør og trøsket som en raadden Pæl!
Jeg tænker — føj, for Vaas! — jeg mener bare,
— nej, mener! — puh! — Vorherre mig bevare!
nu har jeg ment og tænkt og slæbt og slidt,
og saa er alting dog det bare Kludder!
— nej, du er færdig, gamle Drage! — — Skidt!
jeg blæser ad det hele Skudderudder.
Alligevel — du brede, tykke Klode!
du har dog stundom haft en Smule Ho'de!
det var jo sjældent, men det var der dog!
og du har stundom stivet op dit Skrog
og vraltet frem paa dine Andelabber,
men — ja din Kærlighed til Kongetrapper,

til Fred i Hjærtet og til Ro i Ho'det
 har altid siddet dig lidt tykt i Blodet. —
 Jeg bliver ganske rørt, naar nu jeg tænker,
 hvor ofte jeg min Arm i din har stukket
 og langsomt et Par Skridt afsted dig trukket,
 for saa at se dig luske fromt tilbage
 og knække sammen som en Bønnestage.
 Naa — hvorfor nægte? — jeg har været dum!
 — Den Tanke — hu! — gør selve Fanden stum.

Saamænd; — det er jo drøjt at maatte gaa!
 der var jo dog saa mange Folk, jeg kendte
 og haabed paa! — — Naa, det var jo at vente!
 — Der var nu jer, I Kunstens Patrioter
 med haarde Penne i de bløde Poter!
 I har dog en Gang været saa som saa!
 og jeg har regnet eder blandt de bedste
 og aldrig tænkt mig jer som Droskeheste.
 I kælne Killinger! I kønne Katte!
 som véd saa stort og genialt at klatte!
 som sidder dér i evig Digterkrampe
 og gnubber paa Aladdins gamle Lampe
 og gnubber den i Stykker med det samme!
 naa — saa skal ingen blændes af dens Flamme.
 I Helte af Noveller og Romaner!
 I gæve Nyhedskræmmere i Kunsten!
 jeg lugter, hvor jeg vender mig, kun Dunsten
 af gammelt Lærbeslag paa gamle Kaner!
 I Smagens Alvorsmænd, som kækt i Gaar
 forkyndte eders Kærlighed til Skarnet,
 og som i Dag med fromme Miner staar
 og kræver Sukkergodt og Gnask for Barnet!
 I, som i Dag stolt fordrer Plads for Sorgen
 og kvæder Sange, som skal leve længe,
 mens Taaren ruster eders Lyres Strænge,

— for saa at hyle Glædeshyl i Morgen!
 I, som saa skikkeligt kan ride Ranke,
 og lege Kispuds med den frie Tanke,
 imens I stille nynner paa en Salme!
 — uv! — er det sært, om Fanden han faar Kvalme?

Farvel, I Borgermænd af meget Snille!
 ved Gud, det gør mig ondt, at jeg maa skille
 mig fra jert hyggelige Selskabsliv.
 Tro mig, jeg er ej bleven dvask og doven;
 nej, det er Alderen! — min Ryg er stiv,
 og jeg har faaet Podagra i Hoven! —
 Aa — naar jeg mindes eders søde Damer!
 uh, disse bitte Englebørns-Reklamer!
 og al den Kløgt, der dem af Munden smutter,
 hver Gang huldsaligt Læberne de trutter!
 — hvor tit jeg angred, som jeg tænkte bedst,
 at ej jeg sølle Fæ var bleven Præst. —
 Naa — Kløgt! — ja jeg faar ganske ondt i Hjærnen
 og føler mig som Kornet under Kværnen,
 rent ud som et umuligt Grøftekryb
 saa tit jeg tænker paa, hvor skarp og dyb
 de gode Mennesker har gjort Forstanden!
 og saa den Kundskab de har gemt bag Panden!
 de fleste har forlængst den Grænse naaet,
 som ærlig Tænken saa bekvemt har faaet,
 og sidder nu som vise, stolte Fædre
 paa Dannelsens de reserverte Bænke
 og lader sig af Menigheden hædre
 og har uvægerligt hørt op at tænke. —
 Dér sidder de: Mand, Kone, Søn og Datter,
 og kender til, hvad Fanden selv ej fatter!
 for kloge til helt ud at være gode,
 for dannede til helt at være slette,
 saa sirligt pudsede, saa pænt honnette. —

Aah, Pigebørn! og Damer! Mænd og Kvinder!
 jeg lurer ikke mer' bag jer Kommode!
 I faar tilgi'e, at Fanden han forsvinder!

Saa kan I snakke frit ved Eders Kaffe,
 jeg kan jer ikke flere Emner skaffe!
 jeg er saa ganske kommet ud af Trit!
 jeg har kun ét at gøre — gaa fallit!
 blot ét jeg be'er om: — naar jeg nu er borte,
 gør ikke mine Gerninger for sorte!
 blot I vil frede lidt om Fandens Minde
 og ikke altfor tyk en Sværte finde!
 for det er navnlig jer Kritik jeg frygter,
 og det er derfor, ser I, at jeg flygter.
 Kun et kan jeg desværre ikke gøre,
 Skandale, — det faar selv I passe!
 beklager meget, I faar ej at høre,
 at jeg er deserteret med en Kasse!
 ej heller tror jeg — ja saa vidt jeg mindes —
 at jeg ret mange Koner har forført!
 jeg beder skyldigst hvert et Blad, som findes,
 undskyldte, at jeg flygter noget tørt.
 Pardon! I gode Herrer Referenter!
 Pardon! I stakkels snydte Abonnenter!

Det gør mig ganske voldsomt ondt, I Stakler!
 jeg er desværre ikke Spor af dannet!
 I véd, jeg er kun et Guds Ord fra Landet!
 — og Fanden selv højt nødigt gør Mirakler.

Og I, I ejegode Recenter,
 som lever skralt af Kunstens sølle Renter!
 naa — I har aldrig synderligt mig moret!
 jeg holder gærne mig til Komponisten
 og gør højest nødig mig gemen med Koret!

Farvel, godt Folk! og undskyld at jeg nødte
 mit Selskab paa jer — I skal blive fri!
 nu slaar jeg ind paa Himmeriges Sti
 og sætter mig ved Himlens Port og snakker
 lidt med St. Peder og med gamle Goethe;
 og saa — paa en af Grønlands Nunatakker
 jeg — he! — vil mine Memoirer skrive,
 — saa fremt jeg nu kan lidt Pension opdrive.

Naa — bare han, St. Peder, er til Stede!
 jeg vilde jo saa gjerne Skindet glæde!

det er dog altid en Slags fattig Trøst
 at skænke ham den hele Sjælehøst!

Gaar videre gennem Taagen.

Viggo Stuckenberg.

Erik og Amalie Skram.

Modsætningernes Tiltrækning hedder Erik og Amalie Skram af Navn. Han i et gammelt Samfund Søn af en Slægt af de Lyhners Art og Position: med arvgangne forfinede Interesser og med selvsikker Smag i overleverede Formers Brug. Hun i et ungt Land Barn af Bergen, dets „yngste“ By, og i Bergen en Ny: et stærkt Førstesked vundet af Folket, i Friluftsliv vokset under Formløshed.

Hans Frisind bundende i gamle Reaktionæres nedarvede Fordomsfrihed. Hun en Radikaler af Afstamning og Blod — af *deres* Art, som bliver det, fordi det gamle maa stormes og styrtes, naar det Ny skal frem og have Plads og have Ret, det Ny: de selv. Han tjenende sin Overbevisning jævnt som en altid loyal Soldat men i selve sin Opposition de sirfulde Ords og de kunstneriske gode Manerers soignerede Mand. Hun en stødvis kæmpende, dreven frem til Produktion af den blussende Forargelse, i Sandhedivren hensynsløs som Folkets bratte Harm og med de stærkeste Ord. . . .

Hvor forskellige i Kunst, i Liv.

Endnu gaar i Bergen Sagn om Amalie Alver som en fjortenaarig, der med opløst Haar fór dristigt forrest i Drenges Leg. Rask var hun til at læse, raskere til at lege, — begge Dele maatte hun i den frie Luft: til langt

ud i Høst lærte hun Lektie paa en Bænk foran Huset. Og hurtigt sprang hun fra Bænken den Stund, der blev Leg i Gaden.

Saadan var *hendes* Barndom, mens Erik Skram regelret sled den lærde Skoles Bænke blanke, mumlede Lektier i et dæmpet Hjem og fik saa mangesidig dannet Paa-virkning i gode Kredse i den korrekte Embedsmandsby Kjøbenhavn — indtil han, sytten Aar gammel, brød ud af Hjem og Skole og gik i Krig.

Den Syttenaarige, ham er det vist, som siden ægtede Amalie Alver fra Bergen: en adelig og blond Soldat, som førte fagert Zigeunerbytte hjem i sin Arm.

I ét blev Amalie og Erik Skram under alle Uligheder hinanden lige: i Misforstaaelserne, for hvilke de var Genstand. Han, der i *Gertrude Colbjørnsen* var édtagen Mand i Kærligheds Nobelgarde, blev skældt for Elskovs Besudler, og hun, hvis eneste Helt er Sivert, den femtenaarige Uberørte, blev kaldt af al Nordens Forfattere den dristigste og var *Forfatterinde*. Hvor stor var da ikke Forargelsen.

Med nænsommere Andagt løftedes, tror jeg, ingen-sinde i Helligdommens Helligste Fligen fra Guddommens Ansigt end Fabritius, Maleren, løfter Kærlighedens Slør, og sædeligere Lære gav ingen Præst end denne, som indeslutter hele *Gertrude Colbjørnsens* Plan og Tanke:

„Har da ikke Deres Tante, har intet Menneske sagt Dem, at De gaar om i Verden med en Helligdom, som de skal passe paa: Dem selv; at der er Mænd til, som ville nærme sig Dem for at kysse Dem ligesom Katoliker kysse Madonna, men at hvis De drager Sløret fra Deres Ansigt for at modtage Kysset et eneste Sekund før De selv elskende giver det tilbage, saa begaar De en Helligbrøde. . . .“

Saa er Læren. Og Fabritius spørger: Har ingen sagt Dem det? Og Gertrude svarer sit „Nej“, og Hr. Skrams

Roman — begynder. En Roman om Opdragelse til Kærlighed — om Kvinders Opdragelse dertil.

De ti Aar, der gik, ydede tilfulde Erik Skram Retfærdighed. Alle kender vist *Gertrude Colbjørnsen*, faa vil kunne glemme den, maaske ingen vilde vove nu at misforstaa den. Det er derfor overflødigt i disse begrænsede Sider at dvæle længe ved Bogen. Dens højeste Værd er dog ikke dens skønne Lære, men *den* sarte Kunst, som beroer paa dens Tonefalds blide Æmhed. Ærbødig som Ridderens Røst i hans Dames Øre falder Tonen i den Skrumske Bog.

Erik Skram blev misforstaaet af de Uvidende og Uvillige. Amalie Skram er bleven miskendt af flere — og det er forstaaeligere. *Constance Ring* — og den var det jo, som dannede den første Dom om Fru Skram som Forfatterpersonlighed — var ikke den nøje prøvede Kunst, hvor selve Formens Fasthed afvæbner; men det var en Livsberetning, hvis geniale Styrke var dens Sanddruhed, men hvis Hidsighed i Ord let gav Modstanderne mange Vaaben.

Hvor skulde det ogsaa tænkes, at en Bergenserinde i Literaturen ikke i den store Læseverdens Øjne skulde forløbe sig i sit første Forsøg?

Og Fru Skram er just saa ganske Barn af sin forunderlige By.

Som den er hun højmålt — hvem har som Bergensereren saa klinger en Røst og lader den lyde saa frit! Som den er hun hidsig, og hastig løber Munden over med alt, hvoraf det modtagelige Sind er fuldt. Som den er hun snar i den øre Begeistring, som den atter næsten forarget i Skuffelse. Som den elsker hun den vide Frihed for alle og kan selv med rutschende Fart glide fast i hver snæver Ensidighed. Som den er hun født af Oppositionens Blod og i Opposition kender hun de kraftigste Ord, bruger dem, hvor de saa rammer. For den som

for hende er ét fremmed — Akkordens *juste milieu*, og i dem begge boer en Trang, nedarvet fra gammel Tid: at kalde hvidt hvidt og sort sort og nævne alle Ting ved deres rette Navn.

Denne Fru Skrams bergensiske Oprigtighed begyndte med at forbløffe. Hvem talte vel saadan og tilmed en Dame — saa urimelig aabenhjærtigt? Det blev til Storm mod den aabnemandede. Heller ikke i Situationerne kendte Fru Skram til Omsvøb. Hun gengav Livet just saa opbyggeligt, som det er, naar det i Sømmene efterses — hvad Under da, at Bergenserinden, der fortalte, i Mængdens Øjne blev „den dristigste,“ hvad der ikke betød den i Beretningens Form modigeste, den i Sandhedsivrens Glød mest uforfærdede (hvad hun af alle den sidste Tids Skribenter synes mig at være), men derimod den — naa, alle véd, hvilken Sum af den dumme Mistænkeliggørelse, hvilken Række blinde Beskyldninger, det ene Superlativ har rummet.

Og saa vil Skæbnen, at „dristig“ i hine Modstanderes odiøse Mening — *det* er Fru Amalie Skram nu netop mindst af alt.

Lad os kortelig se paa Tingen.

Det er *Constance Ring's* Historie, hvori vi vil finde Hovedlinjerne til en Bedømmelse.

Constance Blom, den unge Pige deroppe fra Vestlandskysten, fra Molde, er om Livet ukyndig, af Sanser saa rent uberørt. Hun er saa smuk, Constance, og det tør troes, at hendes Sind rummer meget af *den* halvt ubevidste dybe Ærbødighed, som er de store Skønheder egen — Respekten for deres skønne Legeme, de dyrker lig et *fremmed* Billede og vogter for Plet. Saa bliver en Dag Constance Blom Fru Constance Ring, og den fagre og rene Skønhed lægges i Hr. Rings Arme og besudles. Den rene Kvinde gives hen til en uren Mand.

Vi møder her en af Hovedstrængene i hele Amalie Skrams Forfatterskab: Constance Ring besudles af sin Ægtemand, Ring, „der har haft en Fortid“. Hun, Constance, kendte og kender kun En, Ring — som kendte de *mange*. Disse mange, disse fra før, er det da, som tilintetgør Ægteskabet: i Skyggerne, de kaster, dør Hustrulykken. Og disse Fruentimmer fra før knuger Gang paa Gang Constance ned i en Skinsygens afmægtige Rasen, der dør Kærligheden og føder tom Ligegyldighed i hendes Sjæl.

Skinsyge kaldte vi det, men Ordet er maaske ikke ret valgt. Skinsygen kender andre Ord end de Harmens Sætninger, som Fru Skrams Roman slynger mod Ring og Lorck. Forargelse er det, som blusser i Udtrykkene. Den forargede Harm over Uligheden i Vilkaar: for Kvinderne, som skal give sig helt hen og rene, og Mændene, som giver Hustruerne Resterne til Besudling.

Der er her et Punkt, hvor Amalie Skram og Bjørnstjerne Bjørnson mødes — paa en Skillevej træffes de to.

Thi Bergenserinden skriver efter *Constance Lucie* og fordrer — for at skabe de lige Kaar — ikke af Mændene Renhed, men for Kvinderne Frihed. Saadan i alle Fald lyder Programmet.

Det siges etsteds i *Lucie*, at det Gærnerske Ægteskab, det vil dog forhaabenlig blive lykkeligt. Der er idetmindste „én Hindring ryddet af Vejen“. Der menes, at her har begge „samme Fortid“ og „et Mandtimmer“ førte til Alteret „et Fruentimmer“. Og saadan bør det være. Saadan er Spillet lige. Saadan faar Kvinden Mands Ret.

Frøken Henny er rent teoretisk gennemtrængt af alle disse Ideer. Vi hører det i den store Samtale, hvori hun forlover sig med Løjtnant Knud. Han skal skrifte sine Synder for hende — alt, det Hele. Og han skrifter. Da saa han har sluttet, begynder hun. Nu er det hendes Tur.

Og hun fortæller om den Elsker ... de Elskere, som hun har haft dernede i Paris. Knud fortvivler, han lider, han pines ...

Men saa lær Frøken Henny og siger: Knud — hvor kunde du tro?

„Det var jo bare Tøv“ ...

Henny har ingen Elskere haft.

Det er gaaet hende, som det er gaaet Fru Constance, der, da hun skal dø, sér det: at der var ikke Stof i hende til dette — „kunde hun mærke“. Nej — for disse Kvinder er ikke „dristige“, mindst af alt er de dristige: deres Temparement frister dem slet ikke til at være det.

Ved at betragte Constances Forhold til Lorck og Meyer vil vi lettelig gætte det. Lad Constance ogsaa have Ret overfor Ring. Da hun blev lagt i hans Arme, var hun ren og Jomfru. Dér tør hun vel rejse sig i Skinsyge og Forargelse. Men siden — da hun er bleven Lorecks Hustru? har hun da nogen Ret? er da ikke Partiet lige? Hun har jo selv en Fortid som — Fru Ring, en Kvinde, der „levede af“ at leve med en Mand. Og da hun bliver Meyers? Kender da ikke hendes eget Liv to „Skygger“? Men alligevel „forarges“ hun over Lorcks stakkels Kristine og hint arme Jomfruportræt, der falder af Meyers Lomme ... Og i Forargelsen dør saa, paastaas det, Constances Elskov.

Der *skal* findes en Dødsarsag nemlig, og Forargelsen er Paaskud. Den kommer til belejlig Tid for at konstaterer en Kærligheds Død, som maaske aldrig, i alt Fald kun kort har levet. Thi Constance har ingen rig Evne til at føle Elskov og Hjærtets Lidenskaber er hendes forstandshede Temparement fremmede.

Men just fordi Sansers Krav altid forbliver Constance saa temmelig ukendte, maler hendes Tanke Mændenes Driftsliv som den vilde Heksesabbat. Den, som selv har Melodien i sit Øre, forstaar dem, der danser. Men Constance

sér kun Dansen, og har ikke i sit Øre dens Musik. Saa synes alle de Krumspring Bestialitet, og Constance oprøres.

Amalie Skram deler undertiden hendes Indignation. Det er dette Sindsoprør, der aldrig kan faa Billederne krasse nok til tilstrækkelig at nedværdige Driften. Det er denne indignerede Forargelse, som kaster hvide Mænd i Negerpige-Arme for at hudflette Sansebegæret.

Og saaledes skyldes de stærkeste Skildringer just *Manglen* paa den „Dristighed“, der fører til at bryde Moralen.

Paa hvert Blad af disse Bøger tegner sig over Linjerne et bestemt Billede, en fin Profil: Jacobsens Fru Boye. *Hun* er Amalie Skrams aandelige Søster.

Fru Skrams „Dristighed“ er i Sandhed en kunstnerisk Myte. Men hendes Mod og Uforfærdethed i Skildring, de er Sandhed. Det er dem, som gør hendes Hovedværk genialt: *Hellmyrsfolket*. Her formørker ingen Teorier hendes Syn og ingen smertelig Oplevelse forvirrer. Her styrker kun en ædel Medfølelse den sanddru Erindring.

Ensomme Aar har Fru Skram tilbragt midt mellem *Hellmyrsfolket*. Det var paa Askøen. Maaske er det kun en Sømils Rejse fra Bergen, men Dampbaad gik der ikke den Gang til det halvøde Sted, hvor nu rige Folk fra Byen har tømret hvide Villaer. Vanskeligt kom man baade hen og tilbage, og der var vel Maaneder, hvor kun den, som var tvungen dertil, gik tilhavs over Fjorden, der stod som én sydende Brænding mellem Skær. Saa levede Fru Skram blandt *Hellmyrsfolk* og *med* dem. Vi kender i Danmark ingen Fattigdom som denne: ikke saa lavtklinede Skur, som her kaldes Hjem, ikke de Pletter mellem Granit saa ubarmhjærtig fattige, som her nævnes Agre, ikke et Liv saa trælsomt, hvor der slides med bøjet Ryg for saa lidt, ingen Ramme om Livet saa trøstløs som disse Ødemarksvidder af Sten og saa Havet, der kun er den grumme Fjende.

Det er her disse Folk lever. Det er, naar de efter Byfærd vender tilbage til Tilværelsen i en saadan Egn, at man finder dem drukne i Baad efter Baad, i Vogn efter Vogn. I Byen drikker de ikke — men paa *Hjemvejen*. Er det for at faa Mod?

Det Liv har Amalie Skram i *Sjur Gabriel* skildret. Det er Sandhed, ti Træk for Træk er ægte; det er Digt, ti det er skrevet i hendes Medfølelses Lys.

Naar den fremmede paa Bergens Fisketorv sér en Kvinde med en Dværags Ansigt, med en Krop der er som stanset i al menneskelig Vækst, kroget slæbe en altfor brydsom Byrde med et Udtryk af det stumpe Slid — saa hvisker han: „Oline.“ Og i Baaden ved Bryggen sidder stræng og tung „Sjur Gabriel.“

Paa Havet har Amalie Skram tilbragt andre af sine Aar.

Det er i Bergen saadan Skik, at de unge Fruer følger med paa de vide Farter og sér Indien, Bosporos og Buenos Ayres' store Floder. Fru Skram var med som de andre. Chile, Peru, de Indiske Øer, tror jeg hun besøgte. Dag efter Dag har hun tilbragt i Skibets Ensomhed paa det store Hav. Da har langsomt Siverts Skæbne dannet og fæstet sig i hendes Minde. Saa ægte ejer vi ingen Beretning om Liv ombord som *To Venner*.

Erindringens Klarhed skabte her et Kunstværk i sin Form saa fast og knapt, at Fortællingen var klassisk fra den Dag hvor den fødtes.

Medens Fru Skram i hastig Følge, med den hele Udfolden af sit kraftfulde og mandige Talent, gav en Række af disse Værker, har Erik Skram i Aarevis tiet som Romanforfatter. Han er bleven Kritiker af Maleri, af Teater, af Literatur, Uge- og Dagblade drager i lige Grad Nytte af hans Evne.

Hans Kritik ejer megen fin Sans, men — trods megen Modsigelseslyst — er den næppe af særdeles dyb Selvstændighed. Skram er som Kritiker udsat for Auto-

didaktens Farer, og han kan i ulykkelige Øjeblikke bide sig fast i en Doktrin eller en Ensidighed som en Musling i sin Pæl.

Men oftest retleder hans dannede Smag behageligt Opfattelsen hos Læsere, hvem hans Stil, der minder om fine Vasers Buer, altid bereder Nydelse. Med kunstfærdig Haand bøjer han Sprogets Ord om snildrige Billeder, der præger sig fast i vort Sind, og som et virtuøsmæssigt Kniplingsbroderi slynger sig Sætningerne frem om hans Meninger.

Hvilken Modsætning mellem denne højttopdrevne Stil-kunst, der fremhæver og mætter hvert enkelt Ord som en stor Kunstsangers Foredrag hver Tone — og den skarpe og haarde Enkelhed, hvormed Amalie Skram som i modstridig Sten hensætter sine Sætninger. Fru Skram ejer tilsyneladende ingen Kunst i det: at skrive. Tungt ligger ofte Pennen i hendes Haand. Men hendes Aands Oprindelighed genskaber Sproget i hendes Billede, og dets Tonefald bliver hendes — *kun* hendes.

Modsætningerne burde nævnes ved Amalie og Erik Skrams Navn. To Samfundets fulde Modsætninger mødes i dem.

Men, som sagt, den syttenaarige fra Københavns Bureaukrathjem, han løb af Skole i Krig — som en Kosinski løb til Moor. Og hin Fru Boye, hvem Samfundet med saa blind en Uret kaldte dristig, hun skrev en Gang til Niels Lyhne, at inderst inde elskede hun det korrekteste af det korrekte, det formfuldeste af det formfulde — alt, hvad der i et gammelt Samfund er af det Ældste . . .

Modsætningerne mødes — til Udvikling, til Lykke.

Herman Bang.

De første Teaterindtryk.

Min Søster Odas Debut.

Det er nu snart 20 Aar siden.

Jeg optraadte paa den Tid i Bluse og Pibekrave og var et opvakt Barn af et hurtigt Nemme og en vidtberømt Uartighed, Egenskaber, som staar i en vis Forbindelse med hvad jeg her vil fortælle, ellers skulde jeg vel have vogtet mig for at nævne dem.

Min Søster havde paa det Tidspunkt tilbagelagt 17 Somre og havde i Aarenes Løb nu og da aabenbaret en sørgelig Lyst til at ville til Teatret.

Det er lidt vanskeligt nutildags at forstaa det Røre, som det for kun 20 Aar siden vakte i en anstændig Familie, naar Datteren vilde til Teatret.

Medens der for Tiden næppe findes et nogenlunde velskabt Pigebarn, der ikke har følt det som en Pligt, hun skylder sit mere æsthetiske Jeg, at aflægge Prøve hos samtlige kjøbenhavnske Teaterdirektører, og først har forliget sig med sin kunstneriske Samvittighed, naar hun er bleven rejiceret hos dem alle, saa blev det dengang i honette Familier ikke sjældent regnet som det første og sikre Skridt paa Demoralisationens Vej.

Ligesaa hos os. Og det var vel blevet ved Lysten, hvis nedennævnte Omstændighed ikke var traadt til.

Vor Husstand bestod paa det Tidspunkt kun af min Moder, min Søster og mig; min Fader var paa en lang Sørejse og ventedes ikke hjem for det første.

Vi boede paa Vesterbro Torv hos gamle Fru Wulff, der dengang ejede Ejendommen Nr. 51.

Gamle Fru Wulff var en venlig Dame, der tiltalte mig, saavel ved sit rare Ansigt som ved sine hjemmebagte, stærkt sukrede Smaakager, hvormed hun rigeligt fyldte mig, naar jeg daglig besøgte hende.

Gamle Fru Wulff havde to Sønner, der for mig repræsenterede den mindre behagelige Del af det Wulffske Hus; jeg var nemlig temmelig angst for dem, navnlig for den ældste, der havde et aabent Blik for mine Uartigheder og straffede mig paa en ejendommelig Maade. Han kneb Øjnene sammen og missede med dem, hvorpaa han pludselig slog det ene op, saa det blev stort og rundt; det havde den ufejlbarlige Virkning, at jeg straks stak i et vældigt Brøl og rendte min Vej.

Som Følge heraf forhørte jeg mig altid nøjagtigt hos Tjenestepigen, om Carl var hjemme, naar jeg vilde aflægge Fru Wulff en Visit; sagde hun ja, greb jeg min Skammel, som jeg altid havde med, dels til at staa paa naar jeg skulde naa Dørklokken, dels til at sidde paa naar jeg endelig var kommen ind i Helligdommen, og med den i Haanden styrtede jeg saa rædselslagen op igen og fortalte hylende min Moder, at Carl var dernede.

Jeg vidste vel, at Carl Wulff var Skuespiller, men det højtidelige, ærefrygtindgydende ved denne Stands Medlemmer stod paa denne Tid ikke saa klart for mig som i en senere Alder, ellers havde jeg vel styret min Uartighed overfor ham, og saa havde han vel til Gengæld „misset“ af mig paa en mindre rædselsfuld Maade.

Saa var det en Søndag Formiddag vi var til Chokolade dernede i Anledning af gamle Fru Wulffs Fødselsdag.

Min Moder og min Søster Oda, Fru Wulff og hendes Datter og Carl Wulff sad og snakkede om Carls forestaaende Benefice, der skulde finde Sted en otte Dages Tid efter.

Naar jeg holdt min Moder i Skørterne, turde jeg udholde Alverdens Farer, selv Carl Wulffs fordærvelige Blikke og jeg sad paa min medbragte Skammel og tittede sky, men dog ganske interesseret paa den farlige Mand.

„Naa! hvordan gaar det saa med Teaterlysten, lille Frk. Larsen“, henvendte han sig til min Søster.

Hun trak paa Skuldrene og saa' hen til Moder.

„Gud Hr. Wulff! gaa dog ikke og sæt Barnet saadanne Griller i Hovedet“, sagde Moder og ruskede lidt i mig, der havde benyttet et ubevogtet Øjeblik til at stikke Haanden ned i hendes Chokoladepok og nu sad og suttede paa alle fem Fingre.

„Kære Fru Larsen! det nytter skam ikke at sætte sig op imod en saa brændende Lyst — De kunde jo faa Deres Debut paa min Benefice paa Mandag otte Dage, det var skam

ikke noget ilde Trækplaster paa Plakaten“, sagde han til min Søster.

Hun styrtede sig over Moder og bad: „Lad mig faa Lov at forsøge, lad mig faa Lov“, og Moder, der var bleven svag overfor de i lang Tid fortsatte Bønner og Overtalelser, gav tilsidst sit Minde under store Betæneligheder for, hvad Folk vilde sige, hvad Familien vilde sige og især hvad Fader vilde sige.

Saa blev det da aftalt, at Oda skulde læse „Et enfoldigt Pigebar“ med Wulff og 8 Dage derefter skulde Slaget staa.

„Kan Du nu Rollen, Barn, er Du vis paa, Du kan Rollen?“ husker jeg Moder spørge vel de Snese Gange.

Jeg blev smittet af den Nervøsitet, som de to gik i inden Forestillingen; tilsidst begyndte det at kede mig og jeg forlangte mit lille røde Bord, som jeg altid legede ved, sat ud i Køkkenet hos Signe, hvor jeg saa opholdt mig det meste af Dagen, idet jeg belærte hende om det alvorlige der forestod. At „Frøknens“ skulde spille Teater, rygtedes snart i hele Huset, og sammenkaldte mange af Signes kvindelige Bekendtskaber, saa der var fordetmeste ganske muntert i Køkkenet, hvor jeg selvfølgelig som „Frøknens“ Broder spillede Hovedrollen, hvilket morede mig ulige mere end at være tilovers inde i Stuen.

*

*

*

Der var en forfærdelig Masse Mennesker i Teatret.

Jeg sad paa min Moders Skød oppe i Parketlogen helt henne ved Scenen; jeg erindrer, at hun rettede paa min Pibekrave og tyssede paa mig, da jeg blev højrrøstet af Fornøjelse over at se saa mange af vore Bekendte i Teatret. Hvor det maa have været en Lidelse for min Moder, nervøs som hun var, at sidde med mig urolige Unge paa Skødet. Først da Musikken begyndte, tav jeg, forbløffet ved den stærke Lyd; jeg sad helt skræmt og saa' og lyttede. — Saa gik Tæppet op.

Dér sad Oda paa en Bænk og sang noget meget bedrøveligt, syntes jeg, mens hun saa' saa ulykkelig ud, at jeg gav mig til at græde sagte, Moder trak mig tættere ind til sig og jeg saa', at hun ogsaa havde Taarer i Øjnene.

Alt som Handlingen skred frem, forekom det hele mig saare naturligt, og henimod Slutningen af Akten var jeg saa højrrøstet og gnaskede Alteabolcher under saa stor Larm, at de nærmest siddende arrigt tyssede paa mig.

Da Stykket var tilende og Folk klappede saa stærkt, at Tæppet gik op igen, først for alle de Spillende, saa for min Søster alene, kom en høj graaskægget Herre hen hvor vi sad, rakte min Moder Haanden og ønskede hende til Lykke, klappede mig paa Kinden og spurgte, om jeg var stolt over at have saadan en Søster.

Det var ikke gaaet op for mig før, at jeg kunde have nogen Anledning hertil; men nu da han sagde det og jeg bemærkede, at alle Folk saå henimod os, rystede jeg lidt betuttet paa Hovedet uden at vide, hvad jeg skulde svare; jeg har rimeligvis været noget skeptisk overfor Begrebet Stolthed, da Tjenestepigen Signe, som jeg holdt meget af og hvis Dom om Mennesker jeg satte højt, altid fremstillede mig for sine Bekendte i Køkkenet med den Anbefaling: „Han er slet ikke stolt.“ En underlig Karakteristik af et femaars Barn, som dog altsaa havde til Følge, at jeg rystede paa Hovedet, da Professor *Molbeck* den Aften spurgte mig, om jeg var stolt over min Søster.

Efter Forestillingen kørte vi hjem sammen i en Droske, der var saa fuld af Blomster, at der næppe var Plads til min Moder, der sad med mig paa Skødet, og min Søster, der sad ligeoverfor.

Min Søster sad og smaahulkede uophørligt.

„Herregud Barn! græd dog ikke,“ sagde Moder og nikkede opmuntrende, saa hendes graa Sidekrøller rystede, „det gik jo udmærket.“

Men hun blev bare ved at græde, medens Moder sad og klappede hende paa Haanden.

„Nej! Nej! det var ikke nær saa godt, som det skulde have været; havde jeg vidst, jeg ikke kunde gøre det bedre, saa burde jeg aldrig have forsøgt det.“

„Men Herregud, Barn! talte Du da slet ikke med nogen deroppe? Alle Mennesker var jo saa glade ved Dig!“

„Jo, de sagde nok allesammen, at det var saa godt; men jeg kunde godt selv mærke, det var det ikke, det var det ikke —“

Nu begyndte Situationen at kede mig og, træt af at være saa længe oppe, faldt jeg i Søvn paa min Moders Skød med den Tanke, hvordan vi vel skulde overkomme at faa den Mængde Blomster vandede.

Den væsentligste Forandring, som jeg erindrer der foregik i vort Hjem siden den Aften, var, at der kom saa forfærdelig

mange Mennesker, som jeg aldrig havde sét før og som forekom mig kønnere end de Folk, jeg var vant til at se; endvidere tror jeg det er fra den Tid det skriver sig, at min Søster hver Morgen drak Chokolade og spiste Wienerbrød paa Sengen, hvilket efterhaanden medførte, at jeg delte de samme Nydelser; hvor foragtede jeg nu Kaffe og flækkede Hveder, som jeg hidtil havde betragtet som Højdepunktet af gastronomisk Nyden paa den Tid af Døgnet.

Jeg blev ogsaa Genstand for en hidtil ukendt Interesse af de Besøgende; de spurgte mig, om jeg ogsaa vilde være Skuespiller naar jeg blev stor, hvilket jeg besvarede absolut benægtende, da jeg ikke turde indlade mig paa at lære saa store Roller udenad som dem jeg saa' min Søster efterhaanden bære hjem i en sort Mappe, hvorpaa der stod „Musik“ med store Guldbogstaver.

En Eftermiddag havde jeg listet mig op paa Pulterkammeret og sad og pillede Pailletterne af et Skørt, som min Søster havde glimret med i *Esmeralda*. Kort forinden havde jeg været paa ethnografisk Musæum, og formodentlig er det en Indianerhøvding paa en stærkt prydet Ganger, der har staaet mig i Hovedet under mit dristige Forehavende, for jeg erindrer, at jeg hængte Pailletterne om Halsen paa min Gyngest, en Sport, der dog hastigt blev standset.

Jeg havde hurtigt vænnet mig til den Tanke, at min Søster spillede Komædie og fandt det ganske i sin Orden; blev ejheller stærkere greben end jeg vidste, at jeg bagefter vilde komme til at køre hjem med hende, selv naar *Claude Frollo* havde forfulgt hende en hel Aften paa den brødefuldeste Maade.

Men *Frou-Frou* kunde jeg dog ikke staa for. Jeg græd som jeg fik Pisk, naar hun laa dér i sidste Akt i den store Lænestol og talte saa svagt og saa bedrøvet om, at hun vilde begraves i sin blomstrede Silkekjole med Rosenbuketterne. Illusionen virkede saa stærkt paa mit Barnesind, at min Moder maatte tage mig op til sig og forklare mig, at det ikke var virkeligt, men kun Komædie, og naar saa Knoblauch, som jeg syntes var saadan en morsom Mand, udbød: „Stakkels Barn!“ saa fik jeg atter lidt Haab om igen at se min Søster i de Levendes Tal.

Fandt jeg saaledes min Søster særdeles underholdende naar jeg saa' hende paa Scenen, saa interesserede hendes Kunst mig ikke synderligt i det daglige Liv; tværtimod, jeg fandt det

temmelig uretfærdigt, at hun i Stedet for at lege med mig læste paa sine Roller. Var hun en enkelt Gang godmodig nok til at gøre det, — naar vi var alene hjemme, — saa lønnede jeg hendes Venlighed med et: „Skab Dig ikke, *Oda!*“ — hvortil hun da ufravigelig svarede, som hun altid svarede, naar jeg var uartig: „Mit søde Barn, Du er for god for denne usle Jord — fra Himlen tror jeg vist den Engel stammer.“ — Hun sagde denne Replik, halvt nynnende, med en Ironi, for hvilken jeg maa have haft et tidligt udviklet Øre, for jeg blev grøn i Ansigtet af Arrigskab, storbrølede, saa man kunde høre mig fra tredje Sal helt ned paa Torvet; saa lod jeg hende i Fred og gav min Harme frit Løb ude i Køkkenet hos Signe, hvem jeg indpodede en dyb Foragt for al scenisk Kunst.

Otto Larsen.

Før Ballet.

Han var kommen for at hente sin Kusine til Bal. Pigen bad ham gaa ind i Dagligstuen og vente: Fruen var ude og Frøkenen var ikke færdig.

Han slog Portiéren til Side og saå i den halvmørke Stue sin Kusine staa henne ved Sybordet, med Ryggen mod ham og i lang Frisérkaabe.

Han gik lydløst hen over det bløde Tæppe og først da han var lige bag hende, sagde han: „Godaften Agnes!“

Med et Hvin foer hun sammen, holdt Hænderne for Ansigtet og styrtede bort. . . .

Paa Sybordet fandt han en lang lyserød Handske med en løs Knap og en Synaal — glemt ved den ilsomme Flugt.

Han tog Sagerne, gik hen til Kusinens Værelse og bankede paa.

„Hvem er det?“ lød det forskrækket derinde fra.

„Jeg vilde blot give Dig din Handske. Du glemte den før.“

To Fingerspidser viste sig i den paa mindste Klem aabnede Dør og tog Handsken.

Saa gik han en halv Times Tid og ventede. Endelig blev Døren smækket op paa vid Gab af en Pige, der holdt en Armstage, og høj og elegant brusede den unge Dame ind, i langslæbet lyserød Silkekjole. Men fra Korsetlivets lave faste Hylster skød Busten sig fri og skinnende, og oppe ved Skuldrene skar de snævert

sluttende Ærmer, smalle som Baand, Folder i de fyldige Arme. Den opvartende Pige løftede Kandelabren højt, for at Pragten ret kunde fremhæves.

Han stod et Øjeblik blændet overfor denne lysomstraaede kvindelige Aabenbaring i det mørke Værelse.

Saa rakte hun ham glad og sejrbevidst sin behandskede Haand og spurgte smilende:

„Naa, hvad siger Du saa?“

„Pragtfuld.“

Hun gik hen foran det forgyldte Pillespejl og bad ham hjælpe sig med det lange Brokadesoverkast.

Han stod bågved, med Slaget løftet kun halvt op, mens Pigen lyste. I Spejlet mødtes deres Øjne, og mens han tøvede med at tildække hendes smukke Legeme, spurgte han: „Sig mig, Agnes, hvorfor flygtede Du egenlig før?“

„Hvorfor? Men Emil — jeg havde jo ingen Klæder paa.“

Uvilkaarlig faldt hans Blik i det samme paa en lille Skønhedsplet, som vuggede sig op og ned i Brystets Sænkning. Hun fangede Blikket, og pludselig utaalmodig sagde hun, idet hun tog Hænderne op mod Skuldrene:

„Men saa giv mig dog mit Overstykke, Emil!“

Og hurtig gik hun ud i Entréen.

Pernille.

Politisk Kronik.

Grev Holstein-Holsteinborg blev for et Par Uger siden syg og erklærede straks derpaa, at han ikke agtede at stille sig paany ved det kommende Valg. I ham mister Folketinget en ejendommelig Personlighed, en Type, der fjærnede sig fra det Embedsmands-Højre, der rykker ind i Folketinget. Godsejerne, der regerer Landet, lægger selv Beslag paa Landstingets magelige otteaarige Lænestole, der almindeligvis hverken koster Valgmøder eller anden Agitation for at tages og bevares, men overlader de urolige Folketingspladser — Træstole, der drejer rundt ved mindste Bevægelse — til Partiets Embedsmænd og Agitatorer. Man tør maaske formode, at for vore tarveligt aflagte Embedsmænd *maa* en Tusind Kroner i Diæter repræsentere en behagelig Tilgift til den faste Løn, og Godsejerne synes i hvert Fald at mene, at de militære Politikere — fra Kaptejner til Generaler — helst *maa* rette deres Bestræbelser mod det folkevalgte Ting: skal de have Diæter, bør *de* slide sig dertil.

For Diæternes Skyld sad sikkert ikke Grev Holstein-Holsteinborg i Folketinget. Hans Historie, som ikke nu kan skrives, genkalder Adelsmændenes vekslende Skæbner i forrige Aarhundrede. Man hørte dengang hyppigere Tale om bratte Fald, hvor den Mand, der endnu igaar kunde glæde sig ved den allerhøjeste Naade, pludselig idag berøvet Værdigheder og Stillinger trak sig tilbage til et filosofisk

Hyrdeliv langt fra Hoffets Glans, snart i Norge, snart paa jyske Godser. Grev Holstein-Holsteinborg, der havde beklædt Landets højeste Poster, hjalp sig selv ind i Folketinget ved sidste Valg uden synderlig Anbefaling fra sit Parti. Han var paa Kant med Hoffet og ved Siden af den Opinion, der hersker hertillands. I Tinget stemte han med Højre i al Storpolitik, der lod til at interessere ham mindre, men indtog i Landbospørgsmaal — ligefra Jagt til Fællesmejerier — et uafhængigt Stade, hvor han som Storbonde følte sit Hjærte banke nær selv ganske smaa Folketingsbønders.

Han kom ind i Rigsdagen uden Spræl, baaret ind af det vidtstrakte Gods' Fæstere, og han har sagt Farvel med en kavallermæssig Hilsen, anbefalende sine Vælgere at tage Hr. Scavenius til Basnæs istedet. Saameget maaske som to Dage herskede der i Skelskørkredsen en Smule Usikkerhed, om det skulde være den gamle Greves Søn eller Kultusministerens Fætter. Men Spørgsmaalet var næppe rejst, før det var løst: Hr. Scavenius proklameredes offentligt som Højres eneste Kandidat, og fra sit fjærne Sygeleje gav gennem sin Søn den gamle Greve Herren til Basnæs sin Velsignelse til at fortsætte hans Gerning.

Man sammenligne med denne stilfærdige og korrekte Overladelse af Folketingspladsen den latterlige Maade, hvorpaa Venstre tumler omkring ude i Kredsene. Medens Folketinget har ligget saa død som en Sild, der mod sin Vilje er trukket paa Land, spiller Vælgerne ude omkring lig den muntreste Stime af Havets kvikke Dyr i ungdommelige Lege som Førstemand til Væg, Kispuds, Blindebuk og saa fremdeles i en glad Uendelighed.

Legen gaar, som man kan begribe, ud over den værende eller kommende Rigsdagsmand. Det er altid ham, der staar ved Saltebrødet og maa søge efter de flygtende Vælgere, altid ham som er udenfor Ringen, altid

ham, som maa gaa utallige Prøvelser igennem, inden han kan faa at vide, om han *er den* eller *ikke er den*.

Det er i Øjeblikket ikke til at undgaa, at der indenfor Kredsene opstaar den Strid, der beror paa Hr. Berg. Det er lykkedes denne ærgærrige og habile Mand at vække en ny Splid, i Væsen ikke forskellig fra al den Uenighed indenfor Venstre, der følger ham paa hans Livs politiske Færd som Skyggen følger Synden. Man kan da indrømme, at enhver Kreds maa tage sit Standpunkt, om den vil vælge en Modstander eller en Tilhænger af den ganske personlige Berg'ske Politik.

Men dermed maatte det vel ogsaa holde op. Det Næste at samles om en Mand, burde gaa i et Nu: det rimeligste vilde maaske være, at en egnet Mand udpegedes af de politiske Førere paa Rigsdagen og tillidsfuldt toges, efterat han en Gang eller to havde oplyst Vælgerne om sine Meninger og begrundet sin Politik.

Ganske anderledes gaar det som bekendt til. Kandidaterne sigtes i et Sold ude i Kredsene.

Der uddanner sig næstendels en Teknik paa dette Omraade. Først snakkes der vidt og bredt i Kredsen om den forhaandenværende Rigsdagsmands mangelfulde Egen-skaber; saa skændes de stedlige Blade kraftigt om hans Person; der udsprede passende Rygter om ham; der notes, om han har manglet ved et Navneopraab; der tales, hvis han ikke bor i Kredsen, stærkt om det Hensigts-mæssige i at have „en Mand fra Kredsen“, ligesom en fast Tjenestepige altid maa være at foretrække for en Kone, der kommer og gaar. Dette er de indledende Skridt, som Højre følger trofast i Hælene, gottende sig ved hvert eneste Ord, der falder til Ugunst for Rigsdags-mændene. For straks at sige det: kendes noget Lignende fra Højre? Skønt Kjøbenhavn besidder Højreblade af forskellige Nuancer, vil man aldrig finde nogen kjøbenhavnsk Rigsdagsmands Fortrin eller Mangler drøftede

imellem Bladene. De tager Manden som han er og mener øjensynligt ikke, at et Regeringsparti kan taale selv en ringe Splid paa Personerne? Kun naar et Oppositionsparti paa Forhaand opgiver Kampen, kan det komme til et modsat Resultat. Naturligvis hvis man gaar ud fra, at Folketinget dog intet betyder, kan man gjerne undergrave Stillingen for de Mænd, hvem man vil vælge.

Imidlertid denne almindelige Snakken er ligesom i Don Basiles Bagtalesesarie kun Begyndelsen. Det Næste er, at fremragende Mænd i Kredsen sammentræder for „at diskutere Kandidatspørgsmaalet“, som det hedder. Thi Venstre har som sagt Raad til Kandidatspørgsmaal. Disse fremragende Mænd kommer almindeligvis ikke til noget Resultat i første Omgang, skønt adskillige Navne fremføres. Men naturligvis maa man se Kandidaternes Skudsmaal og høre deres Rygte. Nye Møder afholdes med stedse forøgede Kræfter, idet de demokratiske Foreningers Organisation benyttes. Naar Sindene er modne, holdes der Afstemning: saa og saa mange *for* den gamle Rigsdagsmand, saa mange *imod* ham. Hvis Stemmerne staar nogenledes *éns*, erklærer den prøvede Politiker, at han ikke kan bøje sig for et saa usikkert Mistillidsvotum, og Møllen begynder igen at gaa. Eller der stemmes paa to Navne, som faar omtrent lige Stemmer. Da udvides atter Ringen og efter Matador-Afstemning vender man sig til Sogne-Afstemning, og naar der saa er stemt i alle Kredsens Sogne, er Sagen slet ikke afgjort dermed. Thi man har efter saadan en Afstemning set hver af Kandidaterne gaa rundt i Kredsen fra Dør til Dør med en Liste, hvorpaa de beder den ærede Vælger godhedsfuldt tegne sig, hvis han vil unde en fattig Kandidat — en Stilling.

Den Art Valgsæder fører til slette Valg.

Denne uendelige Kritik overfor de Mænd, hvem Vælgerne vil betro et Hverv, som indtil Dato endnu ikke skaffede Mandataren synderlig Ære eller verdslig Løn,

denne Kritik føles saameget taabeligere som det kommende Valgs andet Karaktermærke bliver Lysten til at besætte Folketinget med flere Bønder, det vil i Reglen sige, med ganske ubekendte Folk. Naar endelig hin Sigten og Maalen er endt, saa fremstaar der for den undrende Verdens Øjne en eller anden Bonde, hvis Navn intet Menneske i Landet kender undtagen maaske Folkene i Nabosognet foruden hans egne Sognemænd. Man maa nemlig ikke tro, at denne Udvalgte behøver at være en saadan Bonde, der hyppigt har tilkendegivet politisk Interesse og Indsigt. Ingenlunde, det er en „Mand fra Kredsen“, og der loves da ogsaa, at Ole Jensen snart vil fremstille sig for Vælgerne ved nogle Sammenkomster, for at disse kunne se den Mand, der skal forsvare Demokratiets Sag mod Regering, Landsting, Kapital, Bureaukrati og hvad alle disse Hoveder paa Reaktionens store Drage hedder. Inden han gaar ind for at kappe disse Hoveder af med ét Hug, stedes Ole Jensen ligesom Sagenes unge Helte paa Vejen mod Dragen for det tillidsfulde Folk.

Altsaa: et Valg, der begynder med Vragen og ender med ukendte Mænd. Disse tages, blot fordi de er Bønder.

Er da Bønderne ikke repræsenterede i Folketinget ved Folk af deres egen Stand?

Venstre i Folketinget tæller 72 Medlemmer. Af disse anføres her saadanne Mænd, der enten direkte er Bønder (Landejendomsbesiddere) eller af Bondestanden udsprungne Skolelærere (Seminarister).

<i>Albertsen</i>	Partikulier	<i>Bluhme</i>	Godsejer
<i>Bach</i>	Gaardejer	<i>Busk</i>	Gaardmand
<i>Berg</i>	Skoleforstander	<i>Bønløkke</i>	Husejer
<i>Berntsen</i>	Højskoleforstander	<i>Bøtker</i>	Gaardejer
<i>Bertelsen</i>	Forpagter	<i>O. Christensen</i>	Husejer
<i>Bertelsen</i>	Møller	<i>S. P. Christensen</i>	Gaardejer
<i>Blem</i>	Gaardejer	<i>Th. Christensen</i>	Husejer

<i>Christiansen</i>	Gaardejer	<i>Nielsen</i>	Gaardejer
<i>Christoffersen</i>	Gaardejer	<i>Nielsen-Grøn</i>	Gaardejer
<i>Clausager</i>	Gaardejer	<i>Nyholm</i>	Proprietær
<i>Dalsgaard</i>	Gaardejer	<i>Nøhr</i>	Gaardejer
<i>Dønnergaard</i>	Gaardmand	<i>Olsen</i>	Husejer
<i>Fogtmann</i>	Skolelærer	<i>Ousen</i>	Gaardejer
<i>Hansen</i>	Gaardmand	<i>L. Pedersen</i>	Gaardfæster
<i>Hansen Sir</i>	Lærer	<i>M. Pedersen</i>	Gaardmand
<i>Hansen Ølstykke</i>	Lærer	<i>P. Pedersen</i>	Gaardejer
<i>Holm</i>	Gaardejer	<i>S. Pedersen</i>	Gaardfæster
<i>Hummeluhr</i>	Gaardejer	<i>Plesner</i>	Proprietær
<i>Højmark</i>	Skolelærer	<i>Ravn</i>	Gaardejer
<i>Jensen</i>	Gaardejer	<i>Schelde</i>	Gaardejer
<i>Jungersen</i>	Gaardejer	<i>Sørensen</i>	Gaardejer
<i>Jørgensen</i>	Gaardejer	<i>Tang</i>	Seminarieforstander
<i>Kjeldsen</i>	Gaardejer	<i>Thorup</i>	Gaardejer
<i>Kjær</i>	Gaardejer	<i>Tutein</i>	Proprietær
<i>Møller</i>	Møllejer	<i>Vestergaard</i>	Gaardejer

Dette er 50 Herrer og selv blandt de resterende 22 Venstremænd vil man finde Folk, der staar Bondestanden meget nær, om de end formelt tilhører en anden Samfundsklasse. Tre af de 50 er imidlertid snarere Godsejere end Bønder.

Men for det Første er altsaa det danske Folketing til Hælvten besat af Bønder (Seminarister), for det andet falder $\frac{5}{7}$ af Venstre ind under denne Kategori. Selv om nu ogsaa Bondevælgerne er Venstres Operationsbasis, er det derfor nødvendigt, at Repræsentanterne er Bønder og rummer ikke det nuværende Folketing saamange af Landbefolkningens Mænd, at en Udvidelse ikke er ønskelig?

En kritisk Undersøgelse af de nuværende Folketingsmænds Evner er saameget overflødige, som man kan henvise til det opnaaede Resultat. Skulde det Nederlag, som Folketinget har lidt, ikke delvis kunne forklares ud fra, at man har besat Folketinget med Mænd som — trods en hos mange uomtvistelig Begavelse — socialt aldeles ikke var istand til at optage Kampen med den

danske syvhovedede Reaktion? De Mænd, der med Held skulde bekæmpet et af den hele europæiske Bevægelse støttet Regeringsparti, maatte vælges med Omhu af Befolkningen blandt det bedst rustede Frisind, der fandtes i Danmark. Aldrig er man faldet paa at tilbyde Kredsene til saadanne Mænd, der ved deres Talent og sociale Stilling i og for sig vilde betegne en Vinding for Partiet — nej med en overtroisk Tillid til at Folketinget som saadant uden Hensyn til dets Medlemmer var en Magt, valgte man glatvæk Ole Jensen ind i forskellige Varieteter. Man kan end ikke spille Skak med lutter Bønder, og man vil drive Politik i Danmark uden gennemførte Alliancer med frisindede Elementer af andre Samfundsklasser! Følgen er for Eksempel den, at i Kjøbenhavn Intelligensen vender sig ligegyldig bort fra den politiske Strid. Følgen er endvidere den, at Venstre sørgeligt savner al Disciplin. Se Højre staaende som en tavs Armé bagved Estrup: man hører ikke de store Batailloners lydløse Marsch, men blot han løfter sin Haand, og han kan kaste dem ud i Striden. Og nu Venstre, stemmende over Kandidater, splittet i Kredsene, splittet paa Rigsdagen, med en Vælgerskare, der evigt misfornøjet altid som en barbarisk Prætorianerhorde har Lyst til at gøre Oprør mod sine egne Førere.

Saavidt er det kommet, at Venstre inden Rigsdagens Aabning holder et Delegeretmøde i Kjøbenhavn — tre Mænd fra hver Valgkreds — og fra dets Forhandlinger er Rigsdagsmændene delvis udelukkede! Disse Delegeretmøder har en Bestyrelse, som agerer en Art Regering over Folketingsmændene. Enten, skulde man tro, burde Vælgerne ikke give Folketingsmændene deres Mandat eller ogsaa maatte de følge deres egne Førere. Fordringen synes ikke uoverkommelig eller uberettiget.

Novembermaaneds Politik er ikke foregaaet i Rigsdagen men i Kredsenes Valgforberedelser. Imidlertid er

det ikke umuligt, at netop Begyndelsen af December vil bringe større Interesse ind i Folketinget. Regeringen har hele Fordelen af Venstres nødvendige Uvirksomhed overfor Sagerne inden Valget. Er dette Forhandling, spørger Højre dydigt indigneret, I fremmer jo ikke Sagerne? Se bare Landstinget, hvor det arbejder. Det var netop dette, Hr. Estrup vilde opnaa: hjælpe Hr. Berg til at mistænkeliggøre Forhandlingspolitiken, som Venstre umuligt kan drive med Fynd nogle Uger inden et Valg. Hr. Estrup lader som der intet politisk Spørgsmaal gaves, som om et Valg intet betød, som om Regering og Folke-ting arbejdede sammen i dybeste Fred lig to Venner, for hvem en kort Adskillelse kun knytter Sjælenes Baand stærkere. Det vilde da være naturligt, om det storpolitiske Spørgsmaal atter bragtes i Forgrunden af Venstre.

Rustam.

De nye Bøger.

Bj. Bjørnson: Paa Guds Veje (Gyldendal). De store Følelsers Bog. Mellem Literaturens andre nye Træer, grimme og smukke, smaa og høje, er *Paa Guds Veje* den vældige knudrede Eg — med bred Løvkrone, men ogsaa med svært ethisk Gavntømmer. Til Trods for sit Fritænkeri er Bjørnson den mest troende Skribent. Han tror paa Menneskene, han tror paa Videnskaben, han tror endogsaa paa Hypnotismen. Han er som Egen, der har mange Arme og Plads i sin skyggerige Favn til Alverden.

Schandorph: Oplevelser (Reitzel). Læserne af *Dagens Krønike* kender paa Forhaand det Kapitel, der handler om Georg Brandes. Schandorph er en trofast Ven; han er samtidig en god Uven. Hans Hjerte rummer ikke uforsonligt Had; rask til et hidsigt Ord er han ligesaa rask til at række Haanden frem til Forsoning. — Hans Ophold i Udlandet, fjærnt fra Dagens Stridigheder herhjemme, har gjort ham i bedste Forstand gammelmild. Skønt en Mand endnu i kraftigst Alder, skønt arbejdsdygtig og ungdomsfrisk har han erhvervet sig den Sindets Overlegenhed, som ellers først vindes, naar Aarene har hæderkronet En som sakrosankt Æresmedlem af Samfundet. Og derfor har han allerede nu — midt i sin Livsbane — kunnet nedskrive sine Erindringer, alle til Glæde og Behag, og dog uden at vige en Streg fra sin egen faste Kurs.

Oplevelser vil vinde Forfatteren alle Læseseres Hjærter.

Karl Larsen: En Latinskoledreng og andre smaa Fortællinger (Gyldendal). Fine, elegant skrevne Noveller, behandlende meget forskelligartede Emner. Karl Larsens særlige Evne er hans kunstneriske Smidighed, om man vil, hans sikre Gehør. Han lægger med stor Virtuositet sin Stil om i en ny Toneart efter hvert nyt Emne. Dette er en ukendt Stræben herhjemme, hvor Forfatterne som Regel har en let kendelig, en stærkt personlig Stil, som de paatrykker alt, hvad de skriver.

Troldtøj, Tekst af *Drachmann*, Billeder af *Jerndorff*, *J. Skovgaard* og *Bindesebøll*. 1ste Hefte (Ernst Bojesen). Efter Holberg-Udgaven Hr. Bojesens fornemste Pragtværk. Udstyrelsen er efter alle Kunstens superfineste Regler. Billederne og Teksten kappes i sært betagende Real-Mystik. Det er et Værk for Finsmagere og da alle gjerne vil lægge god Smag for Dagen, vil Hr. Bojesen faa talrige Subskribenter.

Viggo Stuckenberg: **Messias** (Philipsen). En lidt bleg Satire over den yngste Ungdoms spagfærdige Bohême-Revolve. Den talentfulde unge Forfatter staar sit Emne for nær. Han er det ikke overlegent, og det gør ham baade for ængstelig og for dristig. De Indviede forarges over de Portræter, der findes i Bogen. Udenforstaaende faar vanskelig faste Konturer frem af de løse Antydninger, som Forfatteren paa Grund af sin egen intime Viden har ment det tilstrækkeligt at give. Bogen minder om Tontryk-Billeder, hvor alt er vagt og taagesløret.

P. Hansen: **Den danske Skueplads** (Ernst Bojesen). Værket vil udkomme i 30 maanedlige Hefter. Der bliver da rig Lejlighed til at vende tilbage til dette omfattende og populære Foretagende. Efter det foreliggende 1ste Hefte med tilhørende Prøvebilleder er at notere: *Den danske Skueplads* vil i et flot, ikke altfor kræsent Panorama af flere Hundrede gamle og nye Teaterbilleder, kolorerede og litograferede, byde et skuelystent Publikum et underholdende, pikant og lærerigt Indblik i den danske Scenekunsts Udvikling, i dens Glans og Forfald, i dens offentlige Optræden og dens intime Kulisseliv. Som en paalidelig Fører vejleder Professor Hansen med den nødvendige Tekstforklaring.

John Paulsen: **Lillemo'r, Fortællinger** (Schubothe). Hr. Paulsens Fortællinger taler til følsomme Hjerter. Bristede Forhaabninger, tunge Melodier, stækkede Vinger, — herom beretter han i forstaaende Ord. Han vil lokke Taarer i mangan ung Dames Øjne ved Fortællingen om den brystsvage Lillemo'r's heroiske Død, og ældre Kvinder vil forstaa at vurdere Hr. Paulsens Hjærtelag for dem, der er tilovers i Livet.

Otto C. Fønss: **Stemninger og Studier** (G. E. C. Gad). Denne Digtsamling er ledsaget af et anbefalende Forord af Carl Ploug. Hr. Ploug har antagelig følt sig sympathetisk berørt af Digtenes Ufarlighed. Der er ingen moderne Meninger i dem. Knapt nok overhovedet nogen bestemt udtalt Mening. Hr. Fønss nøjes med at synge om Vejr og Vind, om Blomster og uskyldig Elskovsleg. Mange af Versene er nydeligt formede, i de bedste af dem er der et gratiøst Richardtsk Skælmeri.

Nils Collett Vogt: **Familjens Sorg** (Philipsen). Der er brutal Kraft og elskværdig Ungdom i denne Bog. Skønt Forfatteren med Varme og Højtidelighed antager sig sin Helts — den 15aarige Skoledrengs — Sag, har han dog Humør nok til en Gang imellem at sætte ham i humoristisk Belysning. Det lover godt for, at Hr. Collett Vogt hurtigt vil komme over den digteriske Børnesygdom at fortabe sig i bedrøvet Beskuelse af sin egen Navle.

Faust' 2den Del, oversat af *P. Hansen* (Gyldendal). At anbefale denne Bog turde være overflødig. Nu da den mærkelige 2den Del foreligger paa Dansk vil ingen dannet Dansker have nogen Undskyldning for ikke at kende den. Dette Tidsskrifts Læsere véd, hvor fortrinlig Prof. Hansens Oversættelse er, og at den er ledsaget af en Forklaring, som behageligt hjælper paa Forstaaelsen.

Holger Drachmann: Sangenes Bog (Gyldendal). Just som disse Anmeldelser sluttes, modtager vi denne Digtsamling, hvoraf *Dagens Krønikes* Septemberhefte indeholdt et lille Udvalg. Rent poetisk er Drachmann mellem vore Dages øvrige Versmagere som Kæmpen mellem Dværgene. Ved Siden af hans Sangs mægtige Brusen bliver alle de andres Lyrik til spæde Pip; ved Siden af hans ødsle Rigdom synes de andre trælsomt slidende Fattigfolk. Drachmann er Herren i Versenes Rige; for ham at tale i Vers synes saa naturligt som for os at tale i Prosa. I samme Nu han rører Harpens Strænge, hæver sig brusende en Sky af Sangfugle op i den blaa Luft. I nogle Aar har Drachmann været ligesom lidt træt og mismodig. Men da han selv bebudede *Sangenes Bog* som en Ungdommens Genfødselse, var det ikke tomme Ord. Yngre end i disse dejlige Digte var han ikke i sin fejreste Vaar.

Forøvrigt har vi modtaget til Anmeldelse.

Luther, et kirkeligt Festsplil af Dr. Hans Herrig, i smagfuld Oversættelse ved Pastor *O. Kynde* (Gads Forlag).

Elé, en Fortælling af den pseudonyme unge Forfatter *Williams* (Gads Forlag).

Af Byens Dagbog, en Række ganske underholdende københavnske Skitser af *F. O. Andersen* (Forlagsbureauet).

Verdens syv Underværker og andre Smaating, en Samling dannet spøgefulde Føljetoner af Pseudonymet *Poul Fasting*, kendt fra *Nationaltidende* (Schous Forlag).

Danske-Peters Smule Hollandsrejse, en forsoren Humoreske af *Vincent Trafal* (V. Pontoppidans Forlag).

Samt: 1ste Hefte af Byrons **Don Juan**, oversat af Drachmann, paa hvilket mesterlige Værk Schubothes Boghandel har aabnet ny Subskription. Holger Drachmann er beskæftiget med Oversættelsen af 2den Del, og Subskriptionen vil denne Gang omfatte hele Værket.

Teater-Dagbog.

20de Oktober—24de November.

Det kgl. Teater

har af Nyheder paa Skuespillets Omraade kun én at opvise, en noget alderstegen Nyhed.

10. November opførtes Heibergs *Pottemager Walter*. Dette koldsindige Æventyrdrama bevægede ikke Publikum mere nu end det i sin Tid bevægede vore Fædre og i endnu mere henfarne Dage vore Bedsteforældre. Forestillingen karakteriseres rettest som literær Kuriositetsforestilling. Det kgl. Teater anstrængte sig ganske særligt for at lokke Folk til Huse; det serverede Stykket med to Rollebesættelser, men ligelidt battede det. Det interessanteste ved Forestillingen turde være den æsthetiske Skærmydsel, som den foranledigede mellem D'hr. G. E. (Dagens Nyheder) og O. B. (Morgenbladet) — henholdsvis Uven og Ven af *Pottemageren*.

Dagmar-teatret.

Dette Teaters Virksomhed i den forløbne Maaned har desværre paa forskellig Maade vakt en styg Mistanke om, at Hr. Riis-Knudsen alligevel ikke er den rette, længe ventede Kunstens Messias.

27de Oktober. *En Stemning*, Proverbe. Ingen hyggelig Prøve paa Hr. Riis-Knudsens literære Smag. Der er Folk, som ikke kan lugte Forskel paa fine og daarlige Parfumer. Den literære Lugtesans, der har fundet Behag i *En Stemnings* lumre Odeur, er ikke kræsen.

3dje November. *Inden Døre af Magdalene Thoresen*. Et hæderligt gammelt Familjestykke med en pletfri Fortid. Men at genoptage det — uden netop for at vise den ansete Forfatterinde en Opmærksomhed — turde være ganske urimeligt. Der er Folk, som har forliebet sig saa blindt i gamle Sager, at de ikke kan se Forskel paa, hvad gammelt der har virkelig blivende Værd og hvad, der burde hvile i Fred. Den Smagsdommer, der har ment, at *Inden Døre* endnu havde en kunstnerisk Mission at opfylde, for ham er enhver net gammel Postelinskrukke en beundringsværdig Skat.

14de November. Oehlenschläger-Dagen fejres med en hjemmelavet Prolog og *Tordenskjold* til halve Priser. Før Hr. Riis-Knudsen blev Teaterdirektør, plejede han den 14de November at henlægge en Krans paa Oehlenschläger-Statuen foran det kgl. Teater.

16de November. Forestilling til Indtægt for Stigaards Enke. Udsolgt Hus. Ved denne Lejlighed gjorde det lille franske Lystspil *Smaaforøringer*, livligt og elegant spillet af Hr. *Mantzius* og Fru *Secher*, saa stor Lykke, at det, skønt hørende til en missliebige Genre, smugledes ind i Repertoiret.

24de November. *Klytæmnestra*, Tragedie af P. A. Rosenberg. Det er det værste Hr. Riis-Knudsen endnu har begaaet. Alle vidste at her vilde han slaa et vældigt Slag for den *store Kunst*. Næst Hr. Rud. Schmidt er der ingen Digter, han nærer saa stor Tillid til som til P. A. Rosenberg. (Til Oplysning for et uvidende Publikum tjener, at Hr. Rosenberg en Gang har faaet et 1 Akts Stykke *Fantomer* opført paa det kgl. Teater.) Hr. Riis-Knudsen satte da alle Klude op til Sejladsen. Han ofrede mange Tusind Kroner paa smukke Dragter, han bevægede sin Frue til at overtage en af Hovedrollerne, han afsatte den lunkne Hr. Jul. Lehmann som Sceneinstruktør og tog den trofaste, for Offentligheden noget ukendte Hr. Neergaard istedet; han erhvervede sig Hr. *Mart. Nielsen* fra det kgl. Teater.

Saaledes i alle Maader herligt udrustet viste *Klytæmnestra* sig for Publikum og opnaaede en stille og mild Fiasko. Skønt Rosenbergs Tragik bulrede i Orkestret og Rosenbergs Tragik larmede paa Scenen, sad Publikum koldt og følelsesløst. Det tør siges, at sjældent har barslende Bjerge født saa latterlig en Mus. Galanteri forbyder os at dvæle ved Fru Riis-Knudsens Debut. Desværre var Publikum mindre galant

For spottelystne Spøgefugle var *Klytæmnestra* en Gudenydelse. For begejstrede Venner af Kunsten, der havde haabet paa, at Hr. Riis-Knudsen vilde udrette noget Nyttigt og Fortjenstligt med sit Teater, var Aftenen en Spand koldt Vand over Hovedet.

En smuk Erindring fra Forestillingen vil man bevare: det udmærket ordnede Sejrs-Optog med Frk. *Hartmann* straalende og i sin Tavshed vidunderlig talende som en af de fangne Kvinder.

Folketeatret

har ført en respektabel, maaske lidt for stilfærdig Tilværelse, fordybet i milde Studier af Fortiden. Publikum vilde sikkert have paaskønnet en Smule Variation, en og anden frisk Blomst blandet ind i det gamle Potpourri.

3dje November opførtes Goldschmidts *I den anden Verden* o Richardts *Deklarationen*. Og:

17de November Hertz' *Audiensen* og Chievitz-Reckes *For Alvor*. I denne sidste Forestilling var ganske vist indsat en ny original 1 Akts Farce *Paa Sygehuset*, men denne lille Pjes var fuldkommen ubetydelig.

Af de 4 gamle Stykker var *Audiensen* og *I den anden Verden* i mange Aar ikke opførte. At genopføre dem var fortjenstfuldt; thi begge hører til god dansk Lystspil-Literatur. De ligner hinanden deri, at begge indeholder en blid Satire over danske Bureaukrater. Med en eller anden lidt pirrende Tilsætning vilde de sikkert ikke alene have pyntet paa Repertoiret, men ogsaa paa Kassen.

Man erindrer af Udførelsen Hr. *Zinck* som den gamle nervøse Etatsraad, der tror sig i den anden Verden, samt Hr. *Orlamundts* Embedsmandstyper baade i *Den anden Verden* og *Audiensen*. Endelig fra *Deklarationen* Fru *Marie Müllers* kækt og frisk tegnede jysk-talende Ingenue.

Kasino

har skummet Fløden.

27de Oktober opførtes *Fastelavnsgildet* i ny Indstudering.

4, 5, 6 og 7 November spillede *Coquelin-Trupen* for udsolgt Hus til meget høje Priser. At dvæle ved disse Forestillinger nu, turde være ret interesseløst. De var pekuniært en Succes, kunstnerisk en Skuffelse, forsaavidt som *Coquelin* havde valgt et delvis tarveligt Repertoire. Han optraadte i *Tartuffe*, *La joie fait peur*, *Le gendre de M. Poirier*, *Les précieuses ridicules*, *Les surprises de divorce* og *Don César*. Imidlertid fik man Prøver paa adskilligt af alt det, den beundringsværdige Virtuøs magter; ogsaa paa noget af det, han ikke magter (*Don Cesar*).

Straks efter *Coquelin*-Forestillingen: 10de November udspillede *Kasino Gutter ombord* og har siden hver Aften haft fuldt Hus. *Gutter ombord* gør denne store Lykke formedelst et Par ganske levende Billeder af dansk Marineliv og en Række smukke Dekorationer af den altid heldige *Carl Lund*. Naar det almindeligvis hedder sig, at Publikum vanskeligt lader sig lokke i Teatret, modbeviser *Gutter ombord* paa den eklatanteste Maade denne Paastand.

Leporello.

FRIDA SCHYTTE.

Frida Schytte.

Da Frk. Schytte ved denne Sæsons første filharmoniske Koncert, ført af Kapelmester Svendsen, traadte frem for Kjøbenhavns musikalske Publikum, indtog hun straks, alene ved sin Apparition, alle Hjærter. Men i samme Nu hun, kækt og yndefuldt, satte Buen til sin Violin, elektriserede hun sine Tilhørere. Uden Kritik, begejstrede, betagne, gav de sig hen, nydende denne sjældne Forening af Ungdom, Skønhed og Kunst.

Og sikkert slog hin Aften en og samme Tanke ned i alle Tilstedeværendes Sind: Dette er Indvielsen til en straalende Kunstnerbane. Denne unge Kjøbenhavnerinde vil komme til at rejse Verden rundt og henrive alle Landes Publikum som hun iaften har henrevet os.

Frk. Schytte er bleven Kjøbenhavnernes Kæledægge ikke mindst, fordi de venter, at hun vil gøre dem Ære. Alle gode Patrioter vil herefter føle det, som om de har Part i hende — i hendes Sejr og hendes Berømmelse. Og hun vil blive betragtet som et utaknemligt Barn, hvis hun skuffer denne sine Landsmænds Tillid og ikke tjener Millionen fra Amerikanerne.

Frida Schytte er Datter af Overretssagfører V. Schytte. Hun er født d. 31. Marts 1872.

Endnu er da hendes Liv og Levned ikke langt at fortælle. Bogstavelig fra Vuggen af begejstredes hun ved Musik. Hendes Moder fortæller: Naar der spillede en Lirekasse i Gaarden, sprællede Frida i Svøbet af Henrykkelse.

Da hun var 4 Aar gammel fik hun sin første Violin og sin første Lærer. Og allerede fra hun var halvvoxsen Pige gik der Ry i Musikverdenen af hendes forbavsende Evner.

Det fulgte af sig selv, at der maatte ofres den fineste og omhyggeligste Uddannelse paa dette overordentlige Talent.

Saasnaart hun var bleven konfirmeret og voksen Dame, rejste hun, ledsaget af sin Moder, til Paris. Der blev hun to Aar, som de ypperste Læreres ypperste og kæreste Elev. Hun undervistes af den verdensberømte snart 80aarige Massart, dels paa Konservatoriet, hvor han er Lærer i Violinspil, dels privat. Men samtidig — det er Skik at have to Lærere, naar det skal være rigtig godt — lærte hun hos den store Operas højt ansete Primoviolinist Bertellier.

Der har i danske Blade været fortalt om, hvordan hun ved Intriger gik glip af Konservatoriets *grand prix*. Grunden var ene og alene den, at hun var for ung. Oprindeligt havde man — paa de store Musikfolks Anbefaling — givet hende ekstraordinær Tilladelse til at konkurrere, men da det kom til Stykket, blev der alligevel gjort Umyndighedsindsigelse gældende. Hun faar trøste sig med, at *Gounod* og *Thomas* har ydet hende en begejstret Applaus, der vel kan gælde for en *grand prix*.

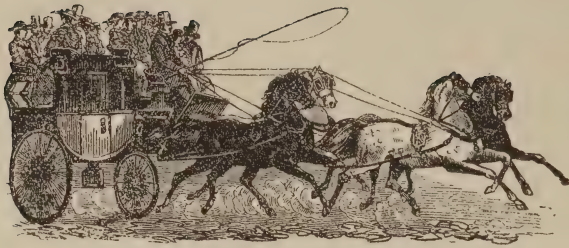
Bare hun nu ikke hører op med at arbejde! siger alle bekymrede Landsmænd og Kunstvenner. Det gør hun ikke. I det nye Aar rejser hun atter til Paris og til sin gamle Ven og Lærer Massart, der sender hende Brev paa Brev om at hun dog endelig maa komme snart tilbage. Maaske gaar hun saa denne Gang med til Konkurrencen.

Og derefter — ja derefter begynder Farten i de store Have, Kampen for hendes egen og for gamle Danebrogs Ære.

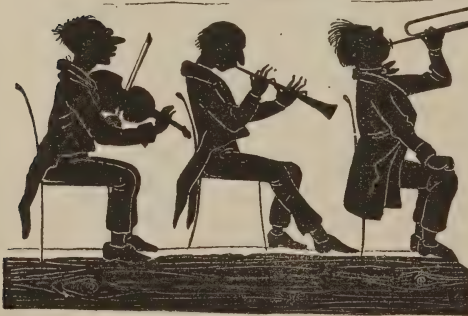
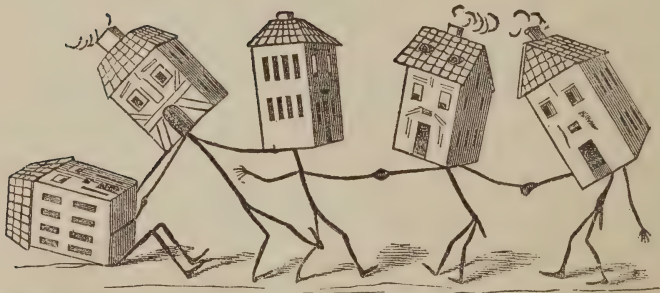
5 Blade

af

H. C. Andersens utrykte Børnebog.

Professoren
soll'n für Herrn
Maria Gönz
an hiesig ab
alle hiesigen
Landp. und,

Obor Müßel und
Abmiffen.

Marin vil dog ikke søgte til Rom, sin
 Brude længe sin, sin vil begynde med
 Nordjølun og på de glimrende Nordlyt,
 bliver det fandt der for holdt, du ydost sin
 Arway med til de nærmeste Lande. Det er
 en lang Vei, for to gamle Siontuenes,
 Disse Leoder sig derfor ind for Nøgler for at
 nøgler alle Marin.

Fransk Pægen

Engelsk Pægen

Fransk Pægen.

Ungarsk

Romsk

Irlandsk

De tage sig Hætte = Gælle med
 zere Læpæ, mindre Læpæ det
 alle nør.

*Man's fæmle for sin Mædet med Sindeløse
af*

Græssmør i Krukker,

Fæst

Damernes
Noterings-Calender for 1869.

"Julagave for Mæde og Gjæst!" siger D.D.

*Maria fortæller sin egen Bægt om Nibben; sin
fortæller om Ole Lukøie, og at der er Edvard
om Jan.*

Casino.

Imorgen, Fredag den 25de Januar, Kl. 7:

Ole Lukøie,

Eventyr-Comedie i 3 Acter af Hr. Professor H.
C. Andersen. Musikken arrang. af Hr. Brandt.

*Sælbalg Wørgen & fruor ofte er der villet?
Maar hvad det der i en Populær foredrag 1858*

*Opgangs
er der
yind.*

Marie Louise, you "Anderb" of Jiggs, let
it be, from now on, in the "Anderb"
for. I will send the good for the best.

En utrykt Børnebog af H. C. Andersen.

Foruden de Bøger, Andersen skrev for alle Børn, eksisterer der et Par, som han skrev for enkelte bestemte Børn. Og det mærkeligste ved disse utrykte Andersen'ske Børnebøger er, at de er illustrerede — ovenikøbet illustrerede af Andersen selv.

Det er den mest bekendte, den omhyggeligst udarbejdede af disse Børnebøger, der velvilligt er stillet til Disposition for *Af Dagens Krønike*, saaledes at vi kan bringe vore Læsere nogle Prøvesider af den kuriøse og for den store Digter saa karakteristiske Bog.

I en af de ansete københavnske Familjer, hvor Andersen var daglig Gæst, var der en lille Pige, Marie, som Digteren kastede sin Kærlighed paa og som han udnævnte til at være sin Kæreste. Og Andersen tog sin „Forlovelse“ med en forunderlig Højtidelighed. Han var en utrættet Ridder for den lille Pige, men til Gengæld fordrede han ogsaa nidkært, at hun skulde forstaa at

vurdere den Lykke, der blev hende til Del. Da lille Marie blev lidt ældre, da hun naaede 7—8 Aars Alderen, hvor Kritiken vaagner og Respekten ikke altid kan holde Uartigheden i Tømme, hændte det ikke sjældent, at der kom en Kurre paa Traaden og at Andersen var alvorligt piqueret paa den unge Dame.

De lykkeligste Dage mellem „Anders“, som Andersen hed overfor Marie, og hans unge Veninde faldt derfor i dennes allerspædeste Vaar. Og paa Maries 3 Aars Fødselsdag modtog hun da ogsaa den smukkeste Kærlighedsgave fra sin „Anders“, den Børnebog, som han skrev alene om og for hende og som hun siden har bevaret som sin dyrebareste Skat, det kæreste Barndomsminde om sit Venskab med den berømte Æventyrdigter. Bogen blev sendt sammen med følgende lille Rimbrev:

Basnæs den 26 Juni 1869.

Min søde lille *Marie* paa Petershøi!
 Her kommer Brevet til Dig. Det fløi! det fløi!
 Det kommer en Dag forsilde; Veien er lang,
 Det bærer saa megen Glæde, er fyldt af Sang,
 Og kunde med Jernbanen ikke strax holde Trit.
 Smaafuglene ville Dig sige: „vidt vidt, vidt, vidt!“
 Ja vidtfra kommer Brevet med Gratulation
 Til søde lille Marie i egen Person!
 Igaar fik Du „Godter“ paa Hjulbør og Legetøi,
 Idag naaer Brevet til Dig paa „Petershøi“.
 Din Moder læser det for Dig, hun er dog din bedste Ven,
 Din anden Ven er din Fader, din tredie er

Andersen.

Det kostede Andersen mange Nætters Flid at lave denne ejendommelige Børnebog paa et Par hundrede Sider, Billeder og Tekst. Den beretter om lille Marie, der sammen med sin trofaste Amme Sidse foretager en lang Udenlandsrejse og oplever de mærkeligste Ting; ser Jordens

skønneste Egne, hædres og beundres, træffer berømte Folk, faar glimrende Tilbud af de rigeste og fornemste Bejlere, men standhaftig holder fast ved sin danske Ven „Anders“ og tilsidst længselsfuld vender hjem for at fejre Jul med ham, sine kære Forældre og sine Søkende.

Det originaleste ved Bogen er Illustrationerne. Fra Billedbøger, fra Avisernes Avertissementer, fra udenlandske Vittighedsblade, fra illustrerede Rejsebeskrivelser, fra Rejsehaandbøger, fra Bonbonæsker, fra Teaterplakater, — allevegne fra samlede Andersen sine Billeder sammen, klæbede dem paa Bogens Blade, bragte Sammenhæng og Mening i dem, ofte fin Stemning og nydelig Poesi. Undertiden lavede han selv Billederne. Han klippede Silhuetter af kulørt Papir, barokke Fantasifigurer, eller han forsøgte sig endog i at klippe rigtige Billeder. (Se, Silhuetten af „Danserinden i Storkereden“, der er sat som Slutningsvignet til denne Artikel.) Til Billederne føjede saa Andersen nogle Linjer Tekst, oftest paa Prosa, af og til paa Vers, skildrende lille Mariæ Rejseoplevelser, hvad lille Marie tænkte og gjorde, hvad Folk sagde om lille Marie og hvad Sidse mente om Tingene. Sidse er Æventyrets skikkeligt-komiske Figur, den brave Tjenerinde, til hvis velmente Raad lille Marie lytter og paa hvis Bekostning hun morer sig. Og Andersen glemmer ikke sig selv i Æventyret. Atter og atter indpræntes hans Navn og hans Gærning. Lille Marie tager med som Rejselekture „Dryaden“ og bestandig tænker hun under sine Rejseæventyr paa sin Ven Anders.

Hvorledes Bogen er, vil de foranstaaende Gengivelser af nogle af dens Blade dog vise bedre end den udførligste Forklaring. Vi skal derfor indskrænke os til at referere af den øvrige Bog enkelte Blade, som er særlig karakteristiske eller morsomme.

*

*

*

Lille Marie gæster Nordpolen. Dette illustreres med et blankt hvidt Blad, paa hvis Midte staar kun disse Ord: „Alt ligger med Snee, ogsaa dette Blad.“

En Mand i Kassel frier til lille Marie. Han lovede hende den dejligste Mad. Nu fremstilles et Billede af en Restauration samt et Portræt af H. C. Andersen. Dertil findes følgende Tekst: „God Mad kan Marie faae paa en Restauration. Lille Marie viser Portræt af ham, hun har i sit Hjerte, og det er kjønt af lille Marie.“

Uden Billede: „Marie, der altid tænker fremad, beder om en Plads for Navne, som ville komme, og „Anders“ lader Plads for sin Efterfølger i Maries Hjerte, i Dag om 16 Aar flytter en ny Svend ind, saa ligger Anders i Haven, med Orm i Maven.“

Til et Billede af en Engel, der strøer Blomster af et Overflødighedshorn:

„Der falde Blomster, der falde Navne
Skjønheds Navne, Kunstens Navne,
Fru Heiberg, Fru Jerichau, Juliette,
saa mange, saa mange; ja nu kan Du gjette,
finde ud de rette.“

Til et Billede af dansende nøgne Indianerinder: „Maries Forelæserinde holder et smukt, men koldt Foredrag over de Vildes Dands. Sidse ønsker Dandserinderne en god Nat-Trøie.“

Til et Billede af en abyssinsk Fyrste og et Portræt af Politimester Bræstrup: „Hvad er lykkeligst,“ spørger lille Marie, „at være Kejser Theodorus af Abysynien eller at være en dygtig, hædret dansk Embedmand?“ Marie tænker efter og foretrækker at være hædret Dansk.“

Til et Billede fra Lauterbrunnen:

Marie siger og sætter sit Navn:
 En Tagrende saae jeg i Kjøbenhavn.
 Den gjorde ganske det samme Gavn.

Til et af Andersen selv lavet Dannebrogflag:

Om Dannebrog Du veed,
 Det faldt fra Himlen ned
 I et regnfuldt Land, med isnende Blæst.
 Af alle Flag er vort deiligst og bedst.

Et Blad er helt overdækket af sort Papir; midt paa dette ses en hvidklædt Pige: „Alt bliver sort rundt om Marie; hun svimler som paa et Seilskib.“

Til Titelbilledet fra „Über Land und Meer“:

Fra de danske Strande
 Over Have og Lande
 er nu reist tilvisse
 Lille Marie og Sidse.

Til en af Andersen klippet Silhuet af et Palmetræ
 „Marie tænker over, hvor langsomt meget gaaer, at endnu ikke er reist Monument for *Holberg*, *Tycho Brahe*, *Thorvaldsen* og *Ørsted*. Hun tænker paa at plante en Palme for hver.“

I en rød Fantasi-Silhuet:

I Vinterens Kulde, hvor Alting døer,
 Rosenrødt er Maries Humeur.

Til et lille Billede af Amor:

Med Amor skal Du ikke gaae,
For han har ingen Klæder paa.

Til Bogens sidste Billede, en Rosengren med to udsprungne Blomster og en Knop: „Marie kommer hjem som en yndig Rosenknop og finder Fader og Moder som store, friske Roser.“

*Giv gjæmmer om Esrautige - Elapring
af fæm, i en lille Daudprinde gaa nat
Laa i Blodvorden.*

Oktober.

En lys Oktober,
med gylden Bronze, tindrende Zinnober,
med Navren hvidlig-gul, med Egen grøn,
med mangebroget Tæppe lagt for Daaen,
med blanke Bær af Hyld og Tjørn og Slaaen,
— hvor farverig og skjøn,
trods Løvets Falmen, Falden og Forgaaen!

De fjerne Banker
i diset Blaanen ligge som i Tanker;
det er som om de kunde løftes brat
af bløde Taageskyers Ørne-Hamme
højt over Jordens gyldenbrune Ramme,
højt over Skov og Krat,
og blive evig borte med det Samme.

Lydt sladderer Bækken,
og Hasselnødden vinker end fra Hækken,
hvor Beenved-Busken leger Rosengaard!
Og Luften har saa dyb en Sommertone,
og Rest af Sang i Resten af en Krone;
og Skovens tynde Haar
har i hvert Straaleglimt sin Pyntekone.

Dog Lyset iler;
veemodigt end Oktober-Dagen smiler —
godt, at der er lidt Sol at ringe ned!
Men Bedeslaget over Dødens Have
faar Svar af sære Uglelyd om Grave —
Det er som Døden skred
forbi med Leen, mejende sin Trave.

Chr. Richardt.

Sommernætter.

Juni.

Jeg vandrer over brede Marker frem,
der under Skumringsskygger graagrønt lødes —
jeg sér de fjærne Hegn som mørke Kamme
mod guldrød Luft, hvor Jord og Himmel mødes
— to Læber lig — i langlig Taagebræm.

Jeg hører over Marken Hunde glamme
og Vognlyd, der ad fjærne Veje svinder,
mens Sommernattens Mørkedis sig sænker.
Og langsomt gribes jeg af stille Minder,
og paa mit Hjem saa vemodstungt jeg tænker.

Det er, som alt mit Liv saa tyst bortrinder
i disse brede Markers tavse Fred,
og Verden smuldres under mine Hænder.
Fjærnt dør hver Lyd fra Dagens travle Bred,
og stjerneroligt mine Tanker brænder.

De lange Aar i fremmed Kamp og Kiv
med Venner Arm i Arm, de er nu døde.
Jeg vandrer hjemad mod mit eget Liv
i Sommernattens stille Gyldenrøde.

Juli.

En Julinat. Jeg sidder paa en Spange,
hvis Plankepar er vaadt af Kvældens Dugg,
og lytter efter Aaens Søvnlyd — lange
Skvulp mellem Siv og kildebløde Kluk.

Det summer svagt forbi mig, og langt ude
er der en enlig Nattefugl, som skriger —
et Lydblink, skarpt som Staal imod en Rude.

Der ligger Mørke uden Plet og Rift
nedover Landet — graat, med sorte Striber
af Hæk og Hegn og lave, taagebløde
Randrids mod matblaa Luft, hvis Stjærneskrift
staar ristet over Nætter, som er døde.

Jeg føler mig som En foruden Hænder —
med Tanken bunden i en fattig Ring
af Skum, som Livets store Have sender
imod min golde Hjærnes sandgraa Bred
— med Id som Morgenbris, der styrer frem
og drager viden om i kække Sving,
men synker vingslap med Solen ned.

Træt af min Elskov med sit Skyggefølge
af Sjælenød og Sorg, som sent mig glemmer,
og famlende i Feberdrømmes Em
mod hede Blik og runde Jomfrulemmes
— led ved mit Slid for Dagens Avnelæs —
jeg lytter ud mod Nattehavets Øde . . .

der staar en Lyddis fra det vaade Græs,
et Sus som Suget af en Skovsøs Bølge,
som tusind Alfelæbers Elskovsmøde.

August.

Nat og Jord til alle Sider,
 mat af Korn og mørkt af Enge —
 over sorte Hegn og Skove
 Himlens sorte Bræmmer hænge.

Natten mumler fjærnt og stille.
 Bag en Haves mørke Hækker
 Lyd af Løv, der sagte knitrer,
 og en Flagstangssnor, som smækker.

Smæld af Dugg fra Blad til Blade
 — skinger Surren op fra Græsset,
 som om tusend Alfehære
 deres sprøde Klinger hvæssed.

Vognlyd over fjærne Veje
 naær mig blegt og vingestækket,
 og igennem Mørket klynker
 som en Skrig-Stim Fugletrækket.

Mellem Hækkes mørketunge
 Kyster rinder Vejens Strimmel,
 bleges under Mulmets Vover,
 rinder ud i øde Himmel.

Johannes Jørgensen.

Villaen.

Saa kaldtes et lille Indhug fra den store Gade eller Kørevej; to Rader smaa, pæne legetøjagtige Huse paa to Etager og Kvist, med smaa pæne legetøjagtige Haver foran. Haverne laa til begge Sider for en Gang, saa bred som en tarvelig Kørevej, men den stoppedes brat af en Tværmur, saa man kun kunde komme ind i denne lille Enklave fra én Side, fra den store Gade eller Kørevej.

Først paa hver Side to pavillonlignende Huse, ganske ens, opførte af røde Mursten, med Stue, første Sal og Mansard i den lodrette Del af Taget, der var dækket af sirlige ottekantede Skiferfliser. Murstenene var omhyggelig fugede, om Vinduerne løb hvide Rammer; den gamle Del af Versailles-Slottet, Ludvig XIII'ides gamle Jagtslot, var det fjærnt anskuede Forbillede, som Mureren eller Arkitekten havde haft for sig. Byen, hvori „la Villa“ laa, laa selv paa Højrebreds-Linjen mellem Paris og Versailles.

Mellem disse to Indgangen flankerende Huse var et Træstakit med en Port. Den aabnedes kun paa vid Gab, naar der var Barsel, første Kommunion, Bryllup eller Begravelse i en af Familieerne. Ellers stod kun den ene Laage aaben.

Alle de smaa Haver havde smalle cirkelrunde Stier om smaa Blomsterplæner, og Gangene var sirligt belagte med Grus. Glasskaar og blanke Stene glimtede op derfra, naar det var Solskin. Plænerne og de smaa Bede langs de lave Mure, der skilte Haverne fra hinanden, var fulde af brogede Blomster i tæt Vævning. Uden for Stakitterne paa hver Side af Vejen stod unge Linde, Plataner og Akacier. Om Sommeren spændte

de et Løvtag over Vejen, saa tæt, at det skærmede for Regn og Tøsne. Glycinier, Klematis og Kaprifolier viklede sig mellem hverandre, man kunde knap se ind i Haverne for Blomsternes og Bladenes Gardiner, som græd Glædestaarer, naar en Byge havde frisket en lang, hed Tørke. Om Vinteren saå man Grene slynge sig ind i hinanden, metalglinsende som Kobber, Jærn og Tin ved Solens og Fugtighedens Samvirken.

Fredelig afsluttet laa de der, de Huse, Haver og Træer. Den hele Villa syntes at indbyde trætte Folk til Hvile paa de gamle Dage. Her maatte de kunne passiare tværs over Stakitter og over Vejen om svundne Tider, more sig over de Unge, le ad den Verden, de havde sagt Farvel til. Ja saa syntes det.

Men Skinnen bedrager, som bekendt. Krigen rasede derinde. Hundene og Kattene og „Villaens“ Damebeboere var de hidsigste Soldater.

Damer! — Aa ja!

Murstenspavillonen til venstre for Indgangen beboedes af et gammelt Par, den længst afskedigede Kaptejn Champenois og hans som Hustru tildels respekterede Livsledsagerinde. Den til højre var sjælden helt beboet. Den ejedes af en Spanier Don Ramon de Marañon y Buz y Terran, som kun indfandt sig hvert tredje eller fjerde Aar i den hedeste Sommertid for at køle sig fra den endnu hedere Sommer paa den kastilianske Højslette med sin Datter og et Par Tjenestepiger. De to Pendant-Villaer forholdt sig fuldkommen fredelige indbyrdes.

Kaptejn Champenois, der i mange Aar havde tjent i Algier, hvor han havde svungen sig op fra Underofficer, havde lugtet en Del Krudt, men havde aldeles ingen Andel i dette Stofs Opfindelse. Der havde han blandt de kvindelige Volontærer, som ret trofast fulgte den franske Hærs Bevægelser, udvalgt sig Mademoiselle Caroline, eller hun havde udvalgt daværende Lieutenant Champenois, som Andre sagde, efter at en Officer af højere Grad havde foretrukket en anden Volontær af hendes Køn for den store, svære Pige fra Touraine, Frankrigs Have. Hun var vokset op der som en saftfuld Salatplante, bred og højbarmet, Frugten af en Gendarmunderofficers og en Bondepiges Elskov. Hun fortalte tit med Stolthed, naar hun var i godt og meddelsomt Humør, at hun havde haft en Gorge som saa (hun holdt da Armene rundede i Kreds et godt Stykke ud for de tarvelige Rester af sin Barm), og en enkelt Gang, naar hun var bleven trakteret med et Glas Kognak eller Anisette under

en Vaabenstilstand med sine Kønsfæller i „Villaen“, gjorde hun en danserindemæssig Løftelse af Kjole og Skørt for at vise, hvor godt hendes Underekstremiteter havde holdt sig.

Naar Stakitporten ud til Gaden gik op, bøjede Madame Champenois sig ud fra sit Vindue og så som en Porthund paa den Indtrædende. Ogsaa kunde det hælde sig, at hun fo'r ud af sin egen Havelaage og spurgte den Indtrædende, hvem han søgte. Var det en ung og køn Mand, som spurgte efter Enken Madame Beauvais i andet Hus til højre, blev Madame Champenois dydig forarget over, at en Kone paa et halvt hundrede Aar som Madame Beauvais modtog unge Herrers Besøg; hun fortalte det da til Madame Roth, og begge slog Hænderne sammen af Forbavselse over Verdens Letsindighed, som ikke en Gang en saa moden Alder som 50 Aar og en voksen Datter skærmede en Kvinde imod.

Spurgte en Indtrædende Madame Champenois, om der var Værelser eller Lejligheder at faa til Leje, sagde hun, at hun havde en første Sal og pegede op mod samme Etage i sit eget Hus. Men naar saa Vedkommende spurgte, om der ikke var et andet Sted længere inde, sagde hun: Nej, ikke Plads for en Kat. Tror De, jeg er Portnerske. Nej, jeg er Proprietær af den Villa der.

Det kunde hælde, at det rygtedes inde i Villaen, at Madame Champenois havde svaret saa . . . da sluttedes der Sammen sværgelse mod hende. Da kunde en Scene som følgende opføres: Madame Roth over til sin Nabo, Hr. Brialmont, en lille tyk, citrongul Herre, der altid gik i Slaabrok, Kalot og Filtsko:

— Dragen, Skrubtudsen, Hugormen . . . har sagt, at vi ikke har Værelser til Leje.

Da viste den vattersottige lille Mand med det godmodigsløve Ansigt, som et sværtet Overskæg helt beherskede, sig i sit Vindue paa første Sal og raabte ned i Madame Champenois's Have:

— Den Skidensø, den skabede Hunkat . . . den gamle usugede Silleristængel nede fra Touraine!

Madame Champenois svarede da oppe fra Trappegangens Vindue mellem første og anden Sal:

— Beskidte Jødetamp. — Aagerkarl fra Rom og Ruffer fra Neapel!

Den lille tykke, rimpede Madame Beauvais kom saa inderst inde fra med en løjerlig Tingest af en sort Kniplingskappe,

kappe, hvoremellem nogle røde Klunker af ældre Frynser tittede frem og hang ud, og raabte:

— Gud i Himlen! At En, som har faaet en ordenlig Opdragelse, skal bo blandt saadant noget, rent ud sagt, Rak! . . . Kom mit Barn — kom, Germinie . . . nej jeg mente, bliv borte, lille Germinie, at aldrig dine Øren skal besmittes af saadan nogle sjofle Ord. Og De, Hr. Brialmont, som jeg troede var Kunstner! Det kan De ikke være, naar De bruger saadanne Ord.

— At jeg er Kunstner, kan jeg bevise, raabte Hr. Brialmont med en asthmapiibende Røst, det kan jeg bevise.

Han forsvandt et Øjeblik og holdt et paa Blindrammen udspændt Lærred ud af Vinduet. Det var et Prospekt fra Neapel . . . det evig gentagne . . . Udsigten fra „Virgils Grav“ med den evige fladkronede store Pinje i Forgrunden.

Da raabte Madame Champenois:

— Den Klattepeter med sine Smørerier, som han har lavet for at sælge til de Tøse, som han solgte til Englænderne nede i Svinelandet, Italien, men som han er brændt inde med, den Snigmorder, fordi de Tasker dog til syvende og sidst havde mere Kunstsans end han.

Hr. Brialmont spyttede ned i Madame Champenois's Have og hvinede:

— Gamle Haletudse . . . raadne Kvædeskrog!

— Champenois! Champenois! raabte Damen . . . Nej — sikken et Kaalhoved af en Mand. Champenois! Dit Dyr af en Kaptejn!

Endelig viste Kaptejns Ansigt med den buskede kridhvide Knevelsbart og langt nedhængende Henri Quatre sig i Vinduet paa første Sal. Æreslegionens røde Roset sad i Knap-hullet paa hans Slaabrok. Han havde sat det barske Ansigt op, som han havde paa, da han kommanderede sit Kompagni i Algier, men Stemmen lød blød som en Fagottone:

— Hvad vil Du, mit lille Barn?

Hans Livsledsagerinde raabte op:

— Du er Mand og Militær, Champenois?

— Vær sikker derpaa, mit Barn, svarede Hr. Champenois.

— Jøden, Rufferen, Aagerkarlen, Bordelværtten Brialmont æreskænder Din Hustru. Vil Du ikke udfordre ham?

— Vær sikker derpaa, mit eget Barn . . . han skal høre fra mig, sagde Kaptejnen, trak sine hvide Bryn sammen og pustede ud i det hvide Skæg, men saa nikkede han og Brial-

mont i Løndom til hinanden til Tegn paa, at Striden, der foregik nede for deres Fødder, laa under Kaptejn Champenois's Værdighed, og at den gamle Militær og den indebrændte Maler meget godt kunde spille et Parti Bésigue sammen paa Cafè du Cercle næste Dags Formiddag.

— Altsaa — Champenois . . . Du sender den Svinehund en Udfordring?

— Straks imorgen tidlig, min Engel.

Stolt oversaa Madame Champenois sine Fjender paa begge Sider af Vejen, som vilde hun sige:

— Saadan en Mand har jeg!

Da hun forlod Scenen og gik gennem sin Havelaage, lo de fra begge Sider. Hr. Brialmonts Røst hørtes:

— Gamle Svinemalene med to Hjulbøre fulde af Snavs under Neglene.

Madame Champenois kom ind i den lille Salon i Stueetagen, forpustet og grædende:

— At jeg skal have saadan en Pjalt til Mand! — Jeg gaar i Seng, Hr. Champenois, forstaar De. Men i den store Mahogniseng, som jeg har arvet efter min kære, salig Moder, vil jeg ikke have Dem i Nat, min Herre. De kan ligge ovenpaa i Deres modbydelige Tobaksknejpe, i Jærnsengen, som jeg hader. Forstaar De?

— Fuldkommen, min Engel, svarede Kaptejn Champenois og gik op paa første Sal, som det syntes lidet bedrøvet over Forbudet mod at dele det ægteskabelige Leje med sin Frue. Tværtimod, første Sal var Kaptejnens Fristed for Livets Tagfatleg.

II.

Denne Etage, som ellers var bestemt til at lejes ud, men hvorfra Madame Champenois's krigerske Tendenser gærne fordrev Lejerne efter et kort Ophold og som nu var ledig, gav den gamle Kaptejn rigelig Plads til at tumle sig i to Værelser. Det ene vendte ud til Gaden, det andet til Haven med Udsigt ind over Villaens andre Huse og Haver.

Han redte den lille Jærnseng, puslede lidt ved det runde Natbord, inden han rykkede det hen foran Sengen, stillede sig hen i det aabne Vindue, nød den lyse høje Luft, hvor Maanens blege Leblad lo skikkelig ned til den Gamle, mens i Haverne sene

Roser, Aster og Georginer, hvide og røde Levkøjer skinnede og duftede, milde i Farver som i Duft.

Nu nikkede den gamle Kaptejn til Maanen, til den blaa Himmel og til Blomsterne, gik saa ind i Stuen til Gaden, saá paa Prospekter af Landskaber og Bygninger fra Algier, som hang paa Væggene i tarvelige Træsnit, paa en Gengivelse af Horace Vernets: „Stormen paa Konstantineh“, nikkede til General Lamoricière, der stod paa den høje Murbrokke med Kalot paa Hovedet ligesom Kaptejn Champenois, men med udstrakt Kaarde. Kaptejnen gav et underligt Pust fra sig, hos ham Tegn paa Sindsbevægelse, løftede Fingrene op til sin Kalot som for at gøre Honnør for General Lamoricière, pillede ved Ordensrosetten i Slaabrokkens Knaphul, mumlende:

— Der var en Tid, da Frankrig havde Soldater . . . Død og Pine! . . . Ja Død og Pine!

Saa gik han ind i Stuen til Gaden og mønstrede en Tid de Forbigaaende, nikkende og vinkende venlig ad de Fleste.

Saa tændte han sig en Cigaret, spaserede frem og tilbage og brummede eller nynnende Begyndelsen af Melodierne til nogle gamle Soldaterviser, gled saa over i at fløjte „Partant pour la Syrie“, satte sig i en Lænestol, foldede Hænderne over Knæet og sukkede:

— Hvad Fanden skal jeg dog bestille?

Kaptejn Champenois var lige ved at fortryde, at han ikke havde givet Madame Champenois et godt Ord, saa havde han faaet en Bésigue i Stand med hende . . . Naa, hvem véd? Maaske bliver hun god, naar det er mørkt, og hun har sovet ud . . . Det forstaar sig, saa kommer vi ogsaa op at skænd's . . . for jeg kan ikke fordrage, at hun snyder, om ogsaa vi spiller om ingen Ting, thi jeg holder som gammel Militær paa Æren . . . Fanden ta' mig — gør jeg saa? Hvorfor har hun ikke et lige saa blødt Sind som en udadleg Retskaffenhed . . . det vil sige uden for Kortspil.

For maaske tusende Gang i sit Liv grublede Kaptejn Champenois paa sin Livsledsagerindes Væsens Gaade og hendes, efter hans Opfattelse, sammensatte Natur.

— For D'æveln, at den gode, velsignede Gud ikke ogsaa kan lave Mennesker saadan . . . Marsch . . . lige . . . ut . . . se til højre . . . at de altid skal rende saadan ud og ind . . . i Zigzag . . . ligesom Hundene! . . . Hvem der? . . . Er det dig, Athos?

Der var Noget, som skurede mod Døren. Kaptejnen aabnede den. Ind drev den store Newfoundland, med hængende Øren og sænket Hale, sagte klynkende. Lige i Hælene paa den fulgte en lille hvidbroget Hunkat. Et Glædens Solskin bredte sig over Kaptejns Ansigt:

— Athos, min gamle Slubbert . . . se, se . . . Du kommer til mig! Har Mama været vred og givet Dig Klø? . . . Stakkels Coco, kom til den gamle Kaptejn . . . Saa . . . saa . . . ho . . . ho, min Slubbert . . . og Du der, Minette . . . Din uanstændige Tøs, din Rendemaske . . . kom begge to. Læg sig, læg sig . . . Athos . . . nej bi lidt . . . giv Pote først . . . saadan! . . . Saa læg sig . . . straks! Vær lydig, min Gris . . . Saadan paa Siden! Kom Minette . . . naa kom, min Datter . . . saa . . . saadan!

Han lagde Katten paa Bugen af Hunden. Athos slikkede Minette, der nu snurrede som en Spiderok.

Kaptejn Champenois lo sagte og hjærtelig, satte sig i Lænestolen og nød Gruppen: Den lille Kat hvilende paa den store Hund.

Han sad tavs og faldt hen, mere og mere fortabt i Skuet af Athos og Minette.

Saa foldede han Hænderne over Maven, sendte endnu et Blik til Dyrene, der begge sov de Retfærdiges Søvn, og snart snorkede han og Athos om Kap, mens Minette sov tavs, sammenrullet som et Nøgle, med Hundens Bug som Hovedgærde.

Ingen af dem mærkede, at Solen stak og brændte et Øjeblik, at en lille sort Sky saa brat mørknede den alt hældende Dag, at en stille tung, stordraabet Regn faldt, at Regnen snart hørte op, efterladende blanke, farvefangende Draaber paa Buske og Blomster, som overragede Havemurene hinsides Gaden og i sagte tungt Fald dryssede ned paa det endnu tørre Fortov, at endelig Solen tog et Krafttag, inden den forlod Scenen, og skinnede rødgyldent over Villavægge, Murmønstre med deres Vasers Kaktus- og Aloeplanter, over de Forbigaaendes Ansigter og Hænder.

— Hvad var det?

Kaptejn Champenois vaagnede.

Et lille blødt, men ret hørligt Fløjt som af en Rørdrum mellem Siv lød nede fra Gaden. — „Ah . . . er det den lille Røde — eh?

Kaptejn Champenois vilde være sikker, inden han paatog sig den Umage at rejse sig, lyttede med Haanden for Øret.

Jo, det fløjtede igen som før. Den gamle Kriger tog et Krafttag i Lænestolens Arme, svang sig op og gik hen til Vinduet.

Hinsides Gaden, hvor et Jærnstakit skilte det store Landsteds Have fra Fortovet, hvor alskens Buske og Slyngplanter væltede ud over fra oven og mellem Tremmerne, stod et Pigebarn omtrent udvokset, dog endnu med korte Skørter, hvide Bomuldstrømper og bart Hoved. Hun havde et vældigt kruset balstyrigt mørkerødt Haar, der luede i Solen som en Helgenindes kastaniebrune Lokker paa et venetiansk Billede; Regndraaber glinsede dirrende deri. Hendes Hud var skær og lidt plettet af Fregner. Den stramt siddende sorte Merinoskjole røbede snart udspringende Former. Øjnene vare lysebrune, store og aabne, med en blid Lystighed i. Hun stod der beskygget og halvt omrandet af de vaade Buskes Blade og Blomster, nydende som de paa en Gang den lune Efteraarsaftensol og den fugtige Kølighed — foreløbig den eneste Figur paa den brede Baggrund af Grønt og af det rustrøde Jærnstakit med de gyldne Spidser.

Da hun så Kaptejnens hvide Krydsskæg bag Vinduet, strammede hun sig, saa to smaa Kugler tydelig tegnede sig under det sorte Korset, satte Haanden militærisk op til sin røde Haarvækst, saa Draaber dryppede ned af det ved det raske Sæt, slog Hælene sammen og sagde:

— Min Kaptejn!

Kaptejn Champenois gjorde en tyssende Gestus og pegede ned ad med en urolig, spørgende Mine.

Den røde Pige svarede med en beroligende Mine, pegede hen til Siden, lod Hænderne med de lange, lyserøde Fingre bevæge sig mod hinanden, lod Munden bevæge sig, som talte hun rapt og arrigt, trak Brynene sammen, spilede Øjnene op. Kaptejnen forstod, at det var en forsøgt Kontrafej af hans Hustru.

— Naa, tænkte Kaptejn Champenois, „hun“ er henne at skændes med Traadkræmmerkonen — aabnede saa Vinduet og sagde:

— Ja saa list dig herop, min lille Rødhætte, men forsigtig . . . for alle Djævlé . . . ellers véd Du, hvordan det gaar os to.

Den røde Pige rekognoscerede Terrænet, mens Øjnenes Kugler løb rundt, satte i et Par Spring over Vejen, klinede sig saa op ad Husmuren inde paa „Villaens“ Hovedpassage, duk-

kede sig ned og . . . saa ind ad Madame Champenois's Laage, der stod paa Klem, trak sine Støvler af inde i Entreen, tog dem under Armen og listede paa sine hvide Hosesokker op ad Vindeltrappens bonede Trin paa første Sal, hvor Kaptejnen stod i den aabne Dør med udbredt Favn.

Den røde Pige sprang i den og kyssede solidt og varigt Kaptejn Champenois paa Munden. Den Gamle smilte, saa hans Øjne blev borte derved.

Hvor glædede han sig ved at føle den kølige, bløde, glatte Kind smøge sig langs hans gamle Ansigt, ved at holde denne paa en Gang Modstand gørende og elastisk vigende unge smidige Midie i sine Arme!

Han var Barn som hun, havde samme Trang til at kæle og blive kælet for som hun. Den gamle Mands Behag ved den halvt udviklede Pige var som en Tolvaarsdrengs Sværmeri for en fem og tyveaarig Skønhed, tilbedende. kun begærende et Kys.

Det morede ham at stryge hendes krusede, mørkerøde Haar glat under hans flade Hænder, at fugte deres tørre Flader med Resterne af Regndraabernes Væde, og saa fra Haaret at lade Haanden glide over hendes Pande, der var glat og hvid som Elfenben.

Og hun snoede hans Fipskæg som Traad om sine smalle, lyserøde Fingre, saa det baade gjorde ondt i samme Fingre og i Kaptejn Champenois's Hage og Underkæbe.

Da denne lange Hilsen var forbi, var Pigebarnets Kinder blussende røde og Kaptejnens Kindknogler havde en Antydning af Farve . . . to rødmende Pletter paa den gule, rimpede Hud.

Den gamle Herre pustede, skød Pigen blidt fra sig ved Skuldrene, holdt hende i de udstrakte Armes Afstand fra sig, saâ hende stift ind i Ansigtet, satte en Bussemandsmine op og sagde:

— Fy, hvor din Næse er fregnet, Fanchon. Jeg køber en af Dagene en Høne og lader den pille alle de gule Korn ud af din Næse.

Pigebarnet smilede lidt mat ad denne Vittighed, som hun nu vel hørte for halvtredsindstyvende Gang, men Kaptejn Champenois lo, saa det klukkede lige saa stærkt. som den Gang han først fik dette sindrige Indfald.

Han gav hende et mildt Skub tilbage, saa hun faldt ned i hans Lænestol og glædede ham ved at lade sig falde saa tungt, at Fjedrene ranglede derved.

— Se saa, sagde Kaptejnen og satte en hemmelighedsfuld Mine op, rodede smaa Papirspakker og Kræmmerhuse ud fra Krogene eller ud under Møblerne, aabnede et Kræmmerhus, tog en Chokoladepastil ud deraf, raabte: Grib Fanchon! og kastede den hen imod hende. Hun fangede den i Munden som en Hund; nu lo den gamle Militær og Tøsen omkap.

Han tog en lille Pakke. „Nej, Du faar ikke at se, hvad der er i den, Fanchon.“

Den røde Pige rakte Hals i sin Stol for at more Kaptejnen med at vise Nysgærrighed; men hun rejste sig ikke, blev siddende med korslagte fine, lange Ben under Kjolen, der var krøben op til Knæerne. Tærne kravlede som smaa vævre Mus i Strømpefødderne.

Den Gamle nuslede omkring, tog en Flaske og et Glas frem, bestandig skyggende med Slaabrokken for Alt, hvad han gjorde, foretog en hemmelighedsfuld Tillavning i den mørkeste Del af Stuen paa en lille Stumtjener. Resultatet blev en Limonade, sammensat af Citronsaft, lidt Kognak, Sukker og Vand, lige et Glas til ham og Fanchette.

— Luk nu Øjnene, Fanchon . . . en—to—tre! Saa! Munden op! Se til højre! Godt.

Han heldte Limonaden i hendes Mund.

— Din Gavtyv, raabte han, da han saå, at Fanchette snød, og opdagede et lille Glimt af den brune Pupil mellem de paa Klem staaende Øjenlaag.

Han straffede hende med et Kys, sukkede og sagde:

— Saa, nu skal vi snakke fornuftigt, Fanchon; for Du er jo snart en stor Pige. Det er min Pligt at styrke Dig moralsk, minde Dig om Livets Alvor . . . Tænker Du nu f. Eks. nogensinde paa det, Du lærte til din første Kommunion?

— Jo—o.

— Det er en meget alvorlig Sag, Fanchette.

— Ja—a.

— For der er jo et Liv efter dette.

— Ja—a.

— Ja, for Djævlen, det er der. For hvis vi ikke troede paa det, saa myrdede vi eller bestjal hverandre, Fanchette.

— Ja—a! sagde Fanchette og satte et saa bedemandsmæssigt Fjæs op, at Kaptejnen kom til at le, idet han dog misbilligende rystede paa Hovedet.

— Ja, min Sæl, om ikke den Tøs ligner en Kordreng, der

svinger sit Røgelsekar, brummede han . . . Ja, ja . . . det kommer vel.

— Hvad for Noget, Papa Kaptejn?

— Troen paa det Overjordiske . . . disse herre syv Sakramenter og den hellige Jomfru og den hellige Treenighed . . . og Paradis og Skærsild og Helvede og Djævlens og Synden . . . og . . .

— Ja, det kommer nok, naar Tiden er der.

— Kan Du se, mit Barn, kan Du se. Det var jo lige, hvad jeg vilde sige . . . Hm . . . hm hm! Ja, Livet er jo ikke rent Spøg, mit Barn . . . Det meste er, min Tro, alt andet end Morskab . . . Hm, hm! . . . Du kan vel huske en Del af Frankrigs Historie . . . Din Moder tog Dig for tidlig ud af Skolen . . .

— Ja—a—a, noget kan jeg huske.

— Du lærte jo ikke Noget om Revolutionen. De har jo ellers i disse forbandede Tider fundet paa, at Børn ogsaa skal lære noget om det Svineri.

— Næ—æ — det kan jeg ikke huske.

— Ja se . . . hvad der sker, maa vel ske . . . men, naar jeg undtager, at der var et Fandens rask Avancement i Armeen . . . saa var det en forbandet Tid. Nej, vore Konger, Fanchon . . . de rigtig gamle! . . . Kender Du nogle af dem? Naa, naa, naa . . . vær nu lidt alvorlig, Fanchon . . . Nævn et Par . . .

— Aa . . . lad mig se . . . der var Kong Dagobert . . . og der var Clovis . . . og der var Charlemagne . . .

Naa, Du er jo helt flink, sagde Kaptejn Champenois og nikkede, thi af de tre Navne kendte han kun det sidste . . . Men hvad siger Du om den hellige Ludvig . . . han, som dødeovre i Ægypten, som ikke er saa forfærdelig langt fra Algier, der, hvor jeg har tjent? . . . Hvad siger Du om ham?

— Ham naaede jeg aldrig, for jeg har sprunget flere Perioder over for at kunne følge med de Piger, der var lige saa gamle som jeg, for jeg kom jo for sent i Skolen.

— Saa kan Du jo heller ikke kende Frans II eller Henri IV.

— Jo—o. Det var to rigtige . . . ha, ha.

— Hvad var de, din Fandens Tøs . . . lærte Du om saadant Noget i Skolen?

— Nej, der har jeg lært, at det var to ridderlige Konger, . . . men han, Lucien, han, der hjælper Farmacienen, han siger,

at de havde saa mange, saa mange Kærester og var dem saa rædsom utro.

— Fy . . . hvad er det for en slem Dreng, den Lucien?

— Aa, det er et nydeligt ungt Menneske, altid med rødt Kravat og ensfarvet Fantasi dragt. Han kan maaske købe et Farmaci om nogle Aar, naar han har studeret lidt i Paris.

— Holder han med Revolutionen?

— Det har han ikke talt om, men han holder med mig . . . og med Dem, Papa Kaptejn.

— Med mig? Jeg betakker mig for saadan en Allieret. Hvorfor holder den Køter med mig?

— Fordi han siger, at Madame Champenois er . . .

— Hvad er hun?

— Saa arrig . . .

— Den Flab! Lad ham komme og sige noget ondt om Madame Champenois! Skal han allerede være Ægteskabsforstyrrer? Saadan nogle Butikssvende og Handelsrejsende . . . det er dem, der ødelægger de unge Piger og raaber leve for Republikken . . . Naar Du næste Gang ser den Dreng, maa Du ikke svare ham, naar han vil tale til Dig . . . om

— Om de gamle Konger af Frankrig?

— Ja. For . . . med Respekten for dem nedbryder han . . . saa meget andet, men Du skal s'gu ogsaa respektere Madame Champenois . . . i det mindste, fordi hun er min Kone.

— Mama siger, at hun ikke er det.

— Din Moder . . . den . . . den ældre Dame! Du maa have misforstaaet hende. Ikke?

— Maaske.

— Du er en skrækkelig Gavtyv, Fanchon. Men kys mig alligevel. Hvor er for Resten din Moder?

— Hun er paa Prøve.

— Skal hun synge paa Teatret i Aften?

— Det tror jeg. Jeg maa aldrig faa hende at høre. Hun forbyder mig det under de frygteligste Trusler.

— Det gør hun Ret i.

— Hvorfor?

— Det kan Du spørge hende selv om.

— Saa slaar hun mig.

— Hm! Børn skal heller ikke spørge om for meget. Hvor er din Fader?

— Han . . . ja, han er aldrig hjemme. Hvad véd jeg? Men Madame Champenois blev en Gang saa vred paa Maman, at hun sagde, at Papa ikke var min Fader.

— Du skal aldrig bryde Dig om, hvad Folk siger, naar de bliver vrede, for saa véd de ikke, hvad de siger. Vær en sød, lydige og flittige lille Pige . . . spørg mig altid til Raads . . . især, naar han . . . den Farmacidreng . . .

— Jeg sagde til ham forleden Aften, at De havde forbudt mig at kysse ham. Det var rigtignok ikke sandt, men jeg sagde det alligevel, den Gang han vilde kysse mig.

— Ja . . . det var rigtigt . . . for det var sandt . . . for jeg vilde have forbudt det paa det Strængeste, hvis jeg havde vidst, at han havde vovet at byde Dig saadant Noget.

— Jeg sagde ogsaa, at jeg kun vilde kysse gamle, hvidskæggede Mænd . . . Pst . . . Kaptejn . . . hvad er det?

Der lød nede fra Gaden:

— Nej har man hørt Mage, Madame Madeleine, lød Kaptejnens Livsledsagerindes Røst, at man skal have saadanne Skandaler her i Villaen, hvor jeg vogter paa Enhver, der træder ind, og saa skal saadant noget Pak narre En. Nu har jeg baade Madame Beauvais og Madame Roth og Rufferen Brialmont. Det skal blive dem en dyr Historie. Jeg skal sætte hele Villaen paa den anden Ende, for naar jeg vil bruge min Tunge, Madeleine, saa er den som Braadden paa en Hugorm, og naar Religion og Moral krænkes her i mit Naboskab . . .

— Hu, jeg maa skynde mig bort, hviskede Fanchette.

— Ja skynd Dig, hviskede Kaptejnen, men det varer altid ti Minuter, før hun faar snakket af med den Kælling.

Fanchette tog sine Sko i Haanden, listede sig ned ad Trappen. Kaptejnen gik ud i det lille Kammer ud til Haven, saá, at den lille Røde var sluppen, uden at falde i Madame Champenois's Kløer, saá en rød Lok under Muren, saá den hele lille Person løbe som en sky og forsigtig Kat gennem det lille Stykke Have ind til sin Moders Hus.

Han tog sig sammen, knappede Slaabrokken om sig, drejede lidt paa Ordensrosetten i Knaphullet og steg ned ad Trappen med faste Trin.

Han var modig, thi han vidste af Erfaring, at hans Hustru foreløbig tænkte paa andre Fjender end paa ham.

III.

— Champenois, Champenois! Kom ned og trøst mig.

Kaptejnen begav sig ned, fandt sin Kone i Køkkenet, lugtede Hønsekødssuppe. Et uvilkaarligt „Aha“ undslap ham ved den glade Udsigt til god Mad. Men, medens Vandet boblede i Gryden om Fjerkræets fede Sider, randt Taarerne ned ad Madame Champenois's rynkede Kinder.

— Jeg græder, fordi jeg har maattet forsvare Dig, ja Dig, Kaptejn Champenois, imod en skændig og fornærmende Beskyldning.

— Guds Død . . . hvem har vovet . . . ?

— Der har vi det. Naar det gælder din egen Ære, saa tænker Du paa din gamle Officerskaarde, som for Resten er rustet fast i Skeden. Men naar det gælder min Ære, som den Gang den sjofle Hund Brialmont sagde, at jeg var Kæreste med Kulhandlerens Broder . . .

— Ja, men det var jo latterligt.

— Saa . . . ? Det var en køn Karl, der havde været ved Gardeartilleriet under Kejserdømmet . . . Men nu siger Brialmont, den neapolitanske Ruffer, til Grønthandlerkonen, at han vil sige til Madame Roth, den Rakkermær, at hendes Datter, den røde Ræveunge, lægger an paa min Mand, Kaptejn Champenois og hemmelig besøger ham, og at hun, den Pimperville, Madame Beauvais, som jeg tør kalde den højeste Gud til Vidne paa ligger i med Brialmont i sin høje Alder, at hun kan bevidne, at den røde Fanchette har listet sig over Muren, langs Mønningen, har haft en Rebstige med og er klavret op til Dig, Hr. Champenois, mens jeg i den varme Tid har villet skaane Dig for at ligge i min Seng. Hvad siger De dertil, min Herre?

Den gamle Mand var virkelig bleven bevæget . . . opbragt, bedrøvet, hvad det end var. Hans dirrende Haand holdt fast i Køkkendørens Karm. Nu var det hans Tur at fælde Taarer. Hans Livsledsagerinde gentog sit Spørgsmaal lidt ændret.

— Hvad siger Du til det, gamle Nathue? Jeg troer, min S'æl, Du græder.

— Ja for det er . . . det er saa gement . . . at tale saadan om et uskyldigt Barn.

— Pyh. — Ja, der skal vi have det. Det er Dig, som er uskyldig, og paa dine Vegne var jeg for saa vidt lige glad, for Ingen véd bedre end jeg, hvad Du duer til. Men Tøsen! Ja, det er et rart Barn, den Røde. Akkurat ligesom hendes Moder, den Brædestilladstramperske! Eller som sin Fader, der hverken er polsk, russisk eller tysk og trækker om med Elefanter og Næshorn. Gud ske Lov, at jeg kender Vaskerkonen Madame Delphin i Jærnbanegade ved Siden af Farmaciet. Hun har set Tøsen Fanchette kysse den store Lømmel, som pisker Salve og støder Pulver . . . han kyssede den røde Unge inde i Korridoren i den tykke Tøjfarvers Hus, som ligger paa den anden Side Farmaciet . . . Lad os saa spise . . . saa skal jeg fortælle videre! . . .

At spise var de to gamle Folks Hovedglæde. Madame Champenois lavede udmærket Mad, det indrømmede selv hendes Fjender i Villaen. Hønsekødsuppe, kogt Høns med Champignons, en saftig Kotelette med henkogte Grønærter, en Plum-budding, Frugt, Ost, en god Landvin fra Bourgogne beroligede foreløbig begges Sind. Mørket var faldet paa, og Lampen tændt ved Bordet. Den gamle Kaptejn slumrede halvt, mens den sorte Kaffes og hans Cigaretts Duft behagelig bølgede under hans Næseboer. Hans Kone tog af Bordet og syntes blid og venlig. Pludselig holdt hun inde, lyttede og slog Hænderne sammen med et Klask som et Piskesmæld:

— Nu gaar, min Sæl, Jøden, Aagerkarlen, Rufferen, Skurken Brialmont ind til den røde Kælling . . . Nej, jeg maa ud . . . Han er allerede inde. Champenois . . . Hører Du . . . ?

— Hvad? Naar han er der inde.

— Kom . . . skal vi gaa hen til Madame Beauvais og fortælle hende det. Aa, hun vil blive saa rygende arrig . . . Kom!

— Nej . . . nej. Hvad kommer det dog mig ved?

— Nej, Dig kommer ingen Ting ved, Du er blottet for alle fornuftige Interesser, som ellers beskæftiger Folk. Ja, saa gaar jeg ene.

— Gaa, mit Barn! Gaa ud og mor Dig.

Damen listede sig paa sine Filtsko langs den lange Fællesmur, som skilte Villaens ene Haverække fra den fælles Vej. Ud for Madame Roths Hus gav Gitterlaagen Indblik over Havestrimlen ned til Huset. Døren, som laa midt paa Façaden med

et Vindue til hver Side, stod aaben paa vid Gab, der var Lys i Havestuen.

Madame Champenois krøb sammen bag den ene af Laagens Piller, anstrængte Øjne og Øren og var glad ved at mærke, at hun kunde se og høre Alt, hvad der gik for sig i Madame Roths Stue.

Hun blev slaaet af Forbavselse; hun var længe om at begribe, hvad hun saâ og hørte.

Midt paa Gulvet stod Madame Roth. Hendes røde graasprængte Haar, lige saa tjørnebusket som hendes Datter Fanchettes, var kræppet op og pudret under en rød frygisk Hue. Hun bar et kort, rødt Underskørt, under hvilket et Par uanstændig svulmende trikotbeklædte Ben; et hvidt Bælte og et rødt Korset, over hvilke det opbundne, anmeagtige Bryst vældede frem om Kap med Ekstremiteterne. I den ene Haand holdt hun en Trompet.

Paa hver Side lidt bag ved hende var to Natborde stillede op paa hver sin Træstol. Paa hvert Natbords Plade stod en Lampe med Kuplerne omvundne af rødt Oliepapir, saa Madame Roth stod som i bengalsk Lys med de karminsminkede Kinder og de med hvid Fedtsminke overstrøgne Arme, der i Fylde hverken gav Benene eller Gorgen Noget efter.

Bag ved hende oppe paa en meget høj Stol med Straasæde stod Fanchette i kort, hvid Florskjole med et rosenrødt Gevandt slynget over Maven, med en lille Trikolore i Haanden, som hun holdt over Hovedet paa Moderen. Hun stod af og til paa ét Ben, saa længe hun kunde holde Stillingen ud, men det var ikke ret længe ad Gangen. Hun saâ sur og misfornøjet ud under Sminken.

Madame Champenois tænkte:

— Nej, det er dog uanstændigt, saa den Tøs er vokset ud i det sidste halve Aars Tid. Saadan en Unge har jo formelig et Bryst.

Erindringen om den Komedioplakat, hun om Morgenens havde læst paa et Hjørne, gav Madame Champenois Nøglen til at forstaa de udklædte Figurer — „Hævnen“ (la Revanche), velsignet af Frankrigs Genius, levende Tableau med Sang“ — Madame Roth blev jo af og til engageret til at optræde paa Byens Teater. Hun havde, fortaltes der, rejst om som Sangerinde paa Sangkaféer.

Hvad der dog gjorde det vanskeligst for Madame Champenois at holde et Udbrud af sin Harme i Tømme, var, at foran

et fremrullet Klavér sad hendes argeste Fjende og nærmeste Nabo, Hr. Brialmont, i Slaabrok og med laaden Hue paa Hovedet.

— Vi maa tage Sangen nok en Gang, Madame, sagde han . . . De maa vænne Dem til det Tragiske. Men kan man agere det ene, kan man, min Tro, ogsaa agere det andet. Det véd jeg som gammel Impresario. Et Par Saisoner havde jeg en meget lille Trup. Vi kunde kun give Scener af Operaer. Men en Kone paa Deres Alder, som hed Römer, men som vi kaldte Signora Romana, sang i en Uge: Rosina i „Barberen“, Azucena i „Il Trovatore“, Marguérite i „Faust“ og nogle af Madame Thérèses Sange fra „Alcazar“ og gjorde lige megen Lykke. Jo dygtigere Kunstner man er, jo alsidigere er man.

— Det ærgrer mig blot, at jeg, som har elsket Kejserdømmet og sværmet for Kejserinde Eugénie, grædt ved Kejsersprinsens Død, at jeg skal klæde mig ud med den forbandede røde Nathue og agere Republik, sagde Madame Roth.

— Kunsten er Illusionens Verden, min gode Dame, sagde den forhenværende Impresario, jo højere eller jo længere man fjærner sig fra sin dagligdags Person, jo bedre bliver man. De største Abekatte er gjerne de største Tragikere og de sureste Tværdrivere de bedste Komikere. Molière f. Eks. . . . Saa . . . bring nu det hævnørstende Udtryk ind i Deres Ansigt! Brynene sammen . . . Saadan . . . lidt mere! Brava! benissimo! . . . den venstre Mundvig maa gjerne være lidt fortrukken . . . man maa gjerne se Tænderne . . . godt!

Madame Champenois tænkte:

— Ja, arrig sér hun ud, lige saa arrig, som da hun forleden skældte Slagterens Søn ud for en fnattet Lus, da han bragte hende nøgternt Kalvekød, fordi hun har skyldt Slagteren for Kød i over et Aar.

— Og nu paa ét Ben, Fanchon! sagde Hr. Brialmont . . . Armene ud i en velsignende Bue . . . pas paa højre Vinge . . . den sidder løst. . . . Tænk paa Frihedens Genius oven paa Julisøjlen . . . Saa . . . Madame . . . Trompeten for Munden i samme Øjeblik, som jeg slaar Klaveret an. Giv Agt!

Brialmont slog an med en Voldsomhed, som om han vilde sprænge alle Klaverets Strænge.

Madame Roth havde gjort sit Ansigt saa hyæneagtigt som muligt, holdt Trompeten for Munden, mens Forspillet varede, sang saa med en meget stærk, men skingrende og for alle

Mellemtoner plyndret Røst en bloddryppende Hævnvise i pathetisk Canaille-Genre.

Da forandredes Madame Champenois' Stemning. Da det patriotisk-chauvinistiske Raseri i Linjer som

Hævnen sejler paa purpurrød Flod,
 hver Skaansel er Fejghed, Skænsel og Synd.
 Soldat! skru Hælen i Fjendens Blod
 og ælt det sammen med Vejens Dynd,

saa brast hun i Graad, knyttede Haanden ud i Mørket, løftede Armene mod Himlen og bad om Hævn for Frankrig; endelig klappede hun, som hun var besat.

Madame Roth kom virkelig mere og mere i Raseri. Taarer og Sved randt ned og furede hendes Sminke. Hendes Mund skummede, hendes Øjne sprudede Flamme. Hun sang højere og vildere. Madame Champenois hulkede højt.

Kun Hr. Brialmont bevarede Overlegenhedens Ro. Under Akkompagnementet vendte han sig om og sagde:

— Paa ét Ben, Fanchon! Ikke skulke, min Lille!

Mellem de to aldrende Kvinder gik der en usynlig Strøm af furieagtig Lidenskab. Kan være, at det vilde have været ligegyldigt, hvad end Indholdet af Madame Roths Sang havde været.

Madame Roth udbrød:

— Brialmont . . . jeg hører Applaus gennem Luften. Det klapper, usynlige Aander applauderer!

— Bravo, Madame, det er, som da Talma så blodige Dødningshoveder i alle Loger, naar han var højtragisk.

— Leve Frankrig! Ned med Tyskerne! Mas dem, knus dem, udryd dem alle! hvinede Madame Champenois og klappede som før. Ildebrand over hele Tyskland!

— Ja, der er Nogen, sagde Brialmont, rejste sig fra Klaveret og nærmede sig Døren. Pokker tog ved Madame Champenois. Hun løb langs Mure og Stakitter, og inden Brialmont var naaet ud til, hvor hun før stod, havde Mørket taget hende i sin Favn.

Stærkt kunde den gamle Kone ikke løbe. Hun mærkede snart, at hun ikke var forfulgt; satte sig da ned paa en Sokkel for at trække Vejret. Men hun opdagede, at det var paa hendes arge Fjende Brialmonts Grund, at hun havde søgt

Hvile. Denne Opdagelse styrtede hende ned fra den patriotiske til hendes dagligdags Stemning.

— Det Bæst! Det var jo ham, der spillede. Føj, det Hele var Svineri. Uh . . . neapolitanske Blodigle! Fedtekræmmer! . . . pøj.

IV.

„Den røde Pige“ havde sovet i Havestuen, hvor Hr. Brialmont om Aftenen lige før Forestillingen havde holdt Generalprøve med Moderen og hende.

Hun var kommen hjem med Graaden i Halsen.

Hun var krøben ned i det Leje, der var redt hende paa Kanapeen, havde grædt sig hed i Hovedet, mens hun gned sine iskolde Fødder mod hinanden for at tvinge lidt Varme ind i dem.

Hvad vilde dog Lucien henne hos Farmacien sige? Og den gamle Kaptejn Champenois?

Hun vaagnede tung i Sinde som den, der har noget Ondt paa Samvittigheden, som er ved at trænge sig op fra Ubevidsthed til Bevidsthed, som Erindringen paa en Gang frygter for og dog tvinger til at hente frem.

Da Gaarsaftenen dukkede frem for hende . . . det halvmørke Tilskuerrum med de grinende Munde; den tobaks- og spiritus-stinkende Kafé, hvor Moderen efter Forestillingen havde drukket og spillet Kort med Skuespillerne og Hr. Brialmont, mens hun selv sad og frøs paa Bænken i det mørkeste Hjørne, da blev hun saa angst, at hun sprang ud af Sengen og trak Persienerne op for Havestuens Glasdøre.

Det var lige netop Dag. Rødgule Striber laa langs den hvidblaa, skyløse Himmel, over Blade og Blomster i Haven blinkede Dugdraaberne mat, Træers og Buskes Stammer skinnede klæbrigt. Fanchette dirrede af Kulde i den fugtige Efteraarsmorgen.

Stuen laa i Dæmring. Endnu hang Røgen af Moderens Cigaret fra iaftes fordelt i den hele Luft, forpestende den som al gammel Tobaksrøg i dette kolde Rum, der var gennemsvivet af Klamhed som et Stykke Klatpapir.

Den røde Pige sukkede tungt og trak dybt efter Vejret. Hvor Alt saå trøstesløst ud! Et Billede paa hendes egen dumpe, glædeløse Tilværelse.

Nu tænkte hun paa, hvorledes hun med lange Mellemrum havde set sin Fader, den lange, magre Mand med det barske, tørre Ansigt, med den brede, stygge Næse over det sorte Overskæg, med den sære Udtale af det franske Sprog, været Vidne til, at han rev Tæpperne af Gulvene og viklede dem sammen til Bylter, tog Skilderier ned af Væggene, Porcelæn ud af Buffeten og svøbte dem i Papir, hvorpaa han forsvandt med dem. Hun kunde huske, hvor bange og myg hendes Moder var, hun, som ellers var rap nok baade i Munden og i Haanden, som altid havde et Skældsord eller en Ørefigen rede. Saa var Faderen forsvunden, som han var kommen.

Saa havde Moderen grædt og kælet for hende, kaldt hende sin Ædelsten og sin Skat. Ellers talte hun ikke stort mere til hende end Faderen. I tidligere Tider var hun i Paris hver Aften, kom sent hjem, men da havde Fanchette set Guldstykker glide mellem hendes Fingre, da havde hun fine og mange Klæder, da kom der mange Herrer, som sang og lo sammen med Moderen, da førte Klaveret tit det store Ord i Stuen. I de sidste Aar forsvandt den ene af Moderens Kjoler efter den anden, hendes Smykker var gaaet forud, saa kom Turen til Fodtøj og Linned, endelig til den lille Fanchettes Tøj. Moderen laa i Sengen hele Uger, sendte Fanchette hen til Madame Beauvais, eller lod hende løbe om, hvor hun vilde, indtil hun var bleven saa stor, at hun kunde bruge hende til at riste en Kotelette og stege nogle Kartoffler i Klaret paa den lave stinkende Ovn i Sovekamret, der nu maatte fungere baade som Koge- og Varmeapparat. Kaminerne saå aldrig Brændsel mere.

Naar Moderen var oppe, var hun altid ude, Fanchette vidste ikke hvor; det varede længe, inden det gik op for hende, at hun af og til spillede Komædie og sang paa Byens Teater. Madame Roth kunde da et Par Dage efter være i godt Humør, naar hun havde bragt Blomsterkranse hjem med; da hørte Fanchette hende nynne Sange, mens hun slog Akkorder an ved Klaveret, men hun forbød altid Barnet at høre efter, hvad hun sang. Siden kom Fanchette i Skole, med Moderens Samtykke besørgede hun Smaaærinder for Folk i „Villaen“ og fik af og til et Ti- eller Tyve-Soustykke stukket til sig. Hun havde samvittighedsfuldt afleveret det til Moderen, som tog imod disse Skillinger med en sur og misfornøjet Mine. Hvilke Skænds-

maal mellem Madame Roth og Slagter- og Urtekræmmerdrenge, Grønthandlerskens Pige, naar de kom med Regninger! Fanchette kunde ikke begribe, at Moderen turde bruge de Ord; hun havde jo selv givet Datteren et Livfuld Hug, da hun en Dag benyttede lignende Ord — hun havde lært dem i Skolen — om Madame Champenois paa et Tidspunkt, da hun og Madame Roth var Dødsfjender.

Ellers havde Madame Champenois ikke saa sjælden stukket Sukkergodt og Frugt til Fanchette, til Tider var hun ogsaa mere spendabel til at honorere hende for Smaaærinder end de andre Husmødre i „Villaen“, men saa kunde hun til Gengæld til andre Tider skælde hende ud for en rød Ræveunge, en Bjørnetrækkertøs o. s. v., ja endog sparke og spytte efter hende. Kaptejn Champenois havde altid holdt af hende, saa længe hun kunde huske, og indtil Bekendtskabet med Lucien i Farmaciet havde gjort hende tvivlende, var hun vis paa, at hun holdt mere af den gamle Herre end af noget andet Væsen paa Jorden.

Men nu i denne Morgenstund, da hun følte sig saa ene, saa forladt, da Alt inden i hende dirrede, da det kolde Vand, hun vaskede sig i, sved i Ansigt, Hals og Hænder, saa de sidste blev blaavalne, nu var jo hverken Lucien eller Kaptejn Champenois ved Haanden for at trøste hende.

Der stod Klaveret aabent med fedtet-duggede Tangenter og Palisanderkasse. I Tanker skrev hun Forbogstaverne til sit For- og Efternavn F. R. paa Laaget.

Hun lyttede ved Døren til Moderens Sovekammer; hørte Intet; aabnede den forsigtigt.

Der laa den fede Kvinde, endnu hedt blussende, med det Halve af sin Teaterstads paa sig, oven paa Sengetæppet, som var bestrøet af Pudder. Et Par store, grimme, nedtraadte Filtsko sad paa hendes Fødder. De kødfarvede Trikothoser hang i Aal ned om hendes tykke Lægge, Kjolen var hægtet op foran, de slappe Bryster laa spilede ud til hver Side.

Fanchette havde nær skreget, saa bange blev hun for sin Moder. Hun vilde have givet mange Aar af sit Liv for at høre et kærligt Ord, en ædel Tone, se noget Skønt, saadan smægtede hun derefter i dette Øjeblik. Hun løb ud af Stuen, plukkede en hvid Asters og en karmoisinrød Levkøj, fæstede dem paa Brystet i sin sorte uldne Kjole, bøjede Næsen tæt ned til Levkøjen og gik med ludende Hoved ud i Villaens Allé, hvor alt Solens Blinken i de mange Dugdraaber og de vaade

Blades Metalblankhed, den friske Luft og det milde Morgenlys altsammen kvægede hende, om end hun knugedes sammen af den vaade Kulde.

Oven over Madame Champenois's Havedør blinkede der noget, der endnu var mere glinsende end Blade og Gitterstænger. Der sad hendes Kat, og det var dens Øjne der flammede. Fanchette kaldte sagte: Mo—mogni . . . Momogni. Katten rejste sig, skød Ryg saa højt, den mægtede, rystede Bladene paa Klematis- og Kaprifolier, blev arrig over at blive vaad, hvæsedede mod Dugdraaberne og sprang ned foran Fanchettes Fødder, saå sig om, smøgede sig op ad hendes Ben, lod, som den vilde løbe, men lod sig dog fange.

Hun tog den lille graa- og hvidbrogede Hunkat i Favnen, trykkede den tæt til sit Bryst. Katten klynkede lidt som et Barn, for hvem man kæler altfor voldsomt, men befandt sig saare vel derved og begyndte at snurre.

Hvor den lille Hunkat varmede hende. Hvor nu Luften, den fri, den kolde Septemberluft løb som en lindrende Drik helt ned igennem hende. Hun gik ud paa Gaden. Der laa den hele Række af Landsteder og Huse skinnende, forsølvede. Til Sølv blev de enkelte forgyldte Gitterspidser, til Sølv blev Tagenes Skiferplader, til Sølv blev Agavernes struttende Blade i Vaserne højt oppe paa Pillerne. Hvor var det mildt og dæmpet i Glansen, alt det Sølv!

Den røde Pige blev helt andægtig i Sinde. Mon Alt dette er Gud?

Med Katten i Favnen var hun naaet op til Stationen med den lange, hvælvede Gang, der forbandt Byens to Dele med hinanden. Højt, højt deroppe buldrede et Tog som en Torden, mens det fôr forbi uden at standse. Ansigter saås bag Waggonernes Ruder, blege Kvindeansigter under sorte Hatte med Fjer i. Inde i Waggonerne blinkede Lamper, hvidblaa som alt det Sølv, der laa omkring i Luften og over alle Ting.

Højt oppe paa Jernbanevolden i Stationschefens Have saå hun to smaa Piger bag de vaade Grene, mellem det dugbehængte Løv . . .

— Fanchon, Fanchon! lød det med to pibende, faarekyllingeagtige Stemmer. Fanchon! . . . Kommer Du med en Minette. Bi lidt, Fanchon! Vi kommer straks. . . . Hvis er den Kat?

— Aa, der har jeg Selskab, . . . det er Banevogterens Lucie og Germaine!

De to Smaapiger kom trippende ad Stentrappen, midt ned i den fugtige Tunnel paa smaa trommestikarbejdende Ben i korte Uldstrømper, der kun naaede til midt paa Læggene. Resten af Benene var nøgne.

— Du har en Kat, Fanchon . . . Minet . . . eller Minette? . . . Hvor skal vi hen, Fanchon? . . .

— I skal være artige og rare Smaapiger, sagde Fanchette . . . saa . . . saa skal I komme med mig op i Kirken . . . Ja . . .

Fanchette satte en saare højtidelig Mine op. Den Mine imponerede de to smaa Piger.

— I Kirken? spurgte Lucie. . . Ja—a—. Det er vist kun store Piger, som kan komme der.

— Kan Katten komme med? spurgte Germaine og saå alvorlig spørgende op paa Fanchette.

— Nej, Katten maa vi lade blive uden for.

— Ja—a—a—. Det maa vi, sagde Lucie med dyb alvorlig Forstaaelse.

— Ja, men saa bærer jeg Katten paa min ene Arm, sagde Germaine, for jeg og Lucie skal jo have begge dine Hænder, Fanchette.

— Lucie skal have Katten, for hun er den ældste, sagde den røde Pige. Germaine fandt, at der kunde være nogen Rimelighed deri.

Lucie fik Katten. Saa vandrede de tre, Haand i Haand.

De kom til den lille Plads foran den graa Kirke, som var opført af raa Sten uden Puds.

Lucie saå fra Katten spørgende op paa Fanchette. Skulde de ind i Kirken, kunde Katten jo umuligt være med.

Fanchette forstod hendes Øje og sagde:

— Ja, lad nu Minette slippe løs.

— Nej, saa vil jeg have Minette, klynkede Germaine, for Lucie har haft ham hele Tiden.

— Nej, nu skal I være store Piger og gaa med ind i Kirken.

Lucie gav los. Katten gjorde et langt Spring ud fra hendes Favn og fôr med Halen struttende lodret i Vejret hen ad Gaden og smuttede om det første Hjørne. De to Smaapiger sendte et langt Blik efter Flygtningen.

Fanchette forsynede sig selv og Smaapigerne med Vievand fra Kosten i Karret og anbragte de behørige Kors med Vandet paa sig og paa Børnene.

Orgelet brummede dumpt i det mørke Rum, der laa i sodet Tone, med den stramme, harpiksagtige Lugt af gammel Røgelse. Kirken stammede fra en Tid, da Byen var helt lille og ubetydelig. En flad Tøndehvælving med afskallet Forgyl-ning og Maling spændte over dens eneste Skib. Det var umuligt at skælne Mønster og Mening i disse Ruiner af Prydelser.

Vokslysenes hvide Flammer brændte søvnic dirrende paa Alterbordet; selv Monstransen, der stod derpaa, røbede næppe sin sværtede Forgylning ved sparsomme Reflekser; dens Hovedmasse gled med ind i det almindelige Sodbrune i Rummet, ligesom de Kvinder, der laa paa Knæ spredte hist og her, blandede deres Mumlen med Præstens søvnic syngende Ord oppe fra Alteret og Orgelets ensformige Brummen. Det var som en Bisværms dovne Livsytringer under en Humlebusk en hed Sommerdag.

Præstens og Kordrengenes hvide Dragter var det eneste, der lyste og livnede en Smule i dette døde, dunkle Rum, hvor alle Lyde bar Præg af Halvsøvnens dumpe Døsighed.

Fanchette trak de smaa Piger hen i den fjærneste og mørkeste Krog, knælede ned og tvang dem læmpelig med sig. Hun trykkede dem ind til sig og slog Armene om dem, før hun foldede Hænderne. De vedblev at sidde tæt lænede til hende.

Hun hyllede sig ind i Mulmet og de brummende Toner. Egenlig bad hun ikke, for hun vidste ikke, hvad hun skulde bede om, men den Døs, hun sank ind i, gjorde hende godt.

Hun græd sagte. Den lille Lucie fik en af hendes Taarer paa Haanden. Hun saå op mod Fanchette, kunde ikke se hendes Ansigt, uagtet det var bøjet tæt ned til hendes. Fanchette kyssede hendes Kind og blev tryllet med ind i den mystiske Hypnotisme, der udgik fra Alt, der lød og kom til Syne i dette Rum.

Hun sank ned i Dybet af sig selv, hvad saadanne Piger i Overgangsalderen mellem Barn og Voksen saa ofte gør. Og under denne Sammensynken var det, at Smerterne i hende, Minderne fra en glædeløs Barndom og et stygt Hjem, raa Kvindemennesker og daarlige Mænd alle døde hen som ved en sagte Visningsproces, at Saarene i hendes Sind, endog det sidste, som hin hæslelige Aften i Teatret havde revet, lukkede sig.

Hendes Hu rettede sig ikke mod den Gud, som Præsten messede om i sit uforstaaelige Sprog, brummende som en Snurretop deroppe ved Lysrækken i Røgelseskyen . . . ja, det er ikke godt at sige, hvor hen den rettede sig. Maaske var det nedarvet, tilvant almindelig Religiositet, maaske en simpel fornuftig Følelse af at være skyldfri i det Onde og Hæslige, hun hørte og saâ, maaske blot den sunde, unge, legemlige Organismes Reaktion, den naturlige Trang hos et Barn til at fly for Sorgen, som gjorde hende saa fri og sorgløs.

Hadde Nogen spurgt hende, vilde hun ikke have været i Tvivl om at tilskrive Bønnens Kraft den lindrende Virkning.

Hun saâ sig først om, da hun hørte, at der blev skrabet med Stole omkring hende, og opdagede, at Tjenesten foran Alteret var endt, at Præsten var borte med samt Kordrengene, at den gamle Kirkebetjent med den fedtede Kalot paa Hovedet og det daarlig barberede Ansigt gik om med et Lys paa Enden af en lang Stang og satte Skamler og Stole til Rette.

Og den røde Pige kom til at lé. Thi paa hver sin Skammel sad Jernbanevogterens Smaapiger, lænede mod hende som før, men snorksovende.

Med et lille verdsligt Hvin tog hun dem om Livet, løftede dem op og gik hurtig med dem ud af Kirken.

Nu var Solen højt oppe. Alt laa i straalende Glans, Alt var højt og klart, Alt aandede den solmilde Høstdags harmoniske Selvtilfredshed.

Røde Kalviller, gule Pærer skinnede inde fra Haverne; nu dansede Lys og Skygge paa Buskenes og Træernes Blade; Husenes Vinduer var saa blanke, som om de dækkede for lutter Glæde og Fred derinde.

Morgenens Sølv var blevet til Dagens Guld.

V.

Et af Byens Farmacier, det yngste, laa nede i Gadealleen med de store, spidse Popler foran Trottoirerne. Huset stod ensomt og skød sig ud frem for Havemurene med sine fem Etager, Stuen ludende lavt under de andre, og var paa parisisk Manér overmalet med sort Oljefarve med gyldne Striber. Midt paa den smalle Façade var Døren, over hvis Bue stod i en Halvkreds: PHARMACIE DE PREMIÈRE CLASSE og der-

under i parallel Kurve med mindre Skrift A BRESSY, ANCIEN INTERNE DES HOPITAUX DE PARIS. I hvert af de Døren flankerende Vinduer stod en kæmpemæssig Flaske, den ene med en lyserød, den anden med en lysegul Vædske i; Solskinnet flatterede Farven, Vædsken var klar som Krystal.

— Gud, hvor det er dejligt, sagde Lucie.

— Er det altsammen Limonade? spurgte Germaine.

— Nej, det Røde er Vinaigre, og det Gule er Provenceolje.

— Drikker Farmacien det? spurgte Germaine.

— Nej, han sælger det til at lave Salat af. Men gaa nu hjem.

— Hvorfor jager Du os bort, Fanchon.

— Ja, I kan jo ogsaa blive og spejle Jer i Oljen og Ediken her paa Gaden, mens jeg gaar ind og taler med . . . Farmacienens Pige.

— Maa vi da det?

— Ja.

— Kommer Du saa og følger os hjem?

Fanchette mærkede nu selv, at hun blev ildrød, da hun svarede Ja igen, for hendes Tanker drejede om Hushjørnet gennem Smøgen mellem det store ny Hus og et Træstakit ud paa Engen, og snart fulgte hele Personen Tanken.

Engstykket var en ringe Levning af en Græsmark, der sagtens i gamle Dage, før Quaien blev til, i sagte Skraaning var gleden lige ud i Floden. Nu stod der en Masse Tømmerstabler, nu laa der en Masse Stenbunker foran Stakittet mellem Engen og Quaien og spærrede næsten Udsigten til Floden.

Fanchette studsede lidt, da hun så Engen blank som en Masse grønne Atlaskesstrimler, overspøttet med smaa, gule Blomster, ligge ganske mennesketom. Hun krummede sin lille, blegrøde Haand som Skærm foran sine Øjne, stod og spejdede med bankende Bryst, mens Solen tændte Ild i nogle krøllede, røde Haar, der rebelsk havde befriet sig fra den øvrige Masse.

Nej — der var Ingen, som sad paa den Brædestabel der henne.

Hun gik om Hjørnet paa den første store Stabel Tømmer, som dannede en smal Gyde sammen med en anden parallel staaende. Et køligt, kælderagtigt Mørke blændede hende. Hun aabnede Læberne . . . de var tørre og ligesom lammede . . . hun kunde ikke sige Noget. Det var voldsomt, saa hendes Bryst arbejdede; hun spændte Hænderne over det, blev halvt

bange, halvt undselig, saa stort det var, og saa stærkt det gik.

Hun faldt en Stund i Tanker desangaaende. Det var første Gang, hun følte sig saaledes til Mode paa sin Vandring efter den, hun søgte. Hun var længe om at komme om et Hjørne paa den næste Stabel og gennem en smal Tværgang mellem den og dens Nabo.

Der laa det med Slyngplanter overgroede Stakit; Seinen gnistrede glimtvis op mellem Blade, Stængler og Tremmer, hvidglødende, blændende.

Jo, der sad han paa en Blok med Ryggen til Stakittet mellem Slyngrattet og læste i en Bog. Fin var han i sin Søndagsstads, en „Fantasidragt“, det vil sige ensfarvet, mørk, smaatærnet Jaquette og tilsvarende Vest og Benklæder. Det granatfarvede Slips anede Fanchette, men saå det ikke, thi han sad bøjet forover. Den sorte Silkehat hang og blinkede, saa det var en Lyst, paa en Gren af et forvildet Akacieskud, hvis Blade var røde som vild Vin.

Hjærtet bankede op i hendes Hals, da han saå paa hende. Og hvad var det? Ikke som ellers sprang han op og løb hende i Møde. Hun syntes endog, han blev rød i Hovedet.

Da kunde hun ikke flytte en Fod. Pludselig rejste Lucien sig og gik langsomt hen imod hende.

Ja vist var han en „Herre“ . . . Overskæget var ude over Dunperioden; han var klædt som Kavaller . . . og hun med sin sorte halvkorte Kjole, sit bare Haar, sine ubehandskede, røde Hænder!

— Hm? sagde hun i Spørgetone; saå venlig og alvorlig paa ham, mens hun rakte Haanden frem.

Han tog begge hendes fremrakte Hænder, stirrede hende stift ind i Øjnene, drev saa næsten haardt hendes Hænder ned og slap dem med et Slag, saa de faldt ned om hendes Hofter.

— Du er vred, Lucien?

De store Øjenkugler, forstørrede ved Taarernes Kugler, stirrede stift paa ham. Taarekuglerne brast, opløste sig og faldt ned paa de to Kugler, som bævede under det sorte Tøj i den gamle uldne Kjole.

— Jeg er saa forfærdelig bedrøvet, Lucien . . . og nylig var jeg saa glad . . . da jeg var kommen ud . . . og saa har jeg været i Kirke . . . og det trøstede mig for i Gaaraftes . . . Var Du der? Jeg mener i Teatret. For i Kirke gaar Du jo ikke.

Han rystede paa Hovedet.

— Gud ske Lov! hviskede Fanchette.

— Men Hr. Bressy var der.

— Uh, ja! og jeg saå ham lé saa ækelt.

— Da han kom hjem, Fanchette, saa baade lo han og var skandaliseret. Det, han sagde om Dig og din Moder . . .

Fanchette stoppede sine Pegefingre i Ørene og sagde med et dæmpet Skrig:

— Lad mig være fri, lad mig være fri for at høre det! Jeg skal aldrig gøre det mere.

— Og . . . det, Fanchette . . . at Du næsten var nøgen . . .

Fanchette blev blodrød fra Panden til ned paa Halsen. Lucien fandt, at hun saå grim ud med alt det Røde.

— Og saa var Du nok sminket? . . . Din Moder havde købt baade Blyhvidt og Karmin og Fedtsminke i Farmaciet. Og saa skreg hun op, at hun behøvede to Kilo Fedt for at faa sin Tøses Hals gjort præsentabel.

— Kan jeg gøre for det, Lucien? . . . Mon Du vilde lade din Moder sulte?

— Jeg vilde ikke klæde mig af og stille mig op for et helt Publikum, og jeg er dog et Mandfolk. Jeg vilde arbejde for min Moder og tjene Penge til hende paa en ærlig Maade.

— Hvordan skulde jeg bære mig ad med at erhverve 10 Francs paa hvad Du kalder en ærlig Maade? Hvad, Lucien.

Lucien tav og rystede paa Hovedet. Fanchette knejste lidt og mumlede:

— Naa. Der kan Du se. Du véd det heller ikke.

Lucien saå op og ned ad hende.

— Du er snart en voksen Pige, Fanchon . . . Det kan ikke i Længden gaa an, at jeg leger med Dig som et Barn.

Fanchette blev eudnu rødere end før og mumlede:

— Voksen Pige? Hvad véd Du om det?

— Saa véd Du det, saa føler Du det selv.

— Det véd jeg, at jeg aldrig mere vil tale med en Doktor eller en Farmaceut, som véd . . .

— Hvad?

— Ingen Ting . . . Farvel, Lucien . . . Tænk aldrig paa mig mere.

Hun drejede sig om og satte i Løb. Lucien satte efter hende, fangede hende, slog Armene om hendes Liv, lagde sin Kind varsomt mod hendes Pande og sagde:

— Lille Fanchon — har jeg fornærmet Dig?

— Ja Du har. For Du var lige ved at drille mig paa lige saa væmmelig en Maade som den ækle Hr. Brialmont, den lange Germinie Beauvais og . . .

Hun var ved at sige „min Moder“, men standsede sin Hidsighed i Farten.

— Det er nogle nydelige Omgivelser, Du lever i Fanchette?

— Kan jeg gøre ved det? Jeg har jo selv sagt Dig, at jeg holdt af Dig, fordi Du altid talte saa kønt og fortalte mig om, hvad Du kendte om Blomster, Planter og Dyr.

— Som Du ikke husker Noget af.

— Nej, men det morer mig, saa længe jeg hører det; jeg kan heller ikke gøre for, at jeg ikke kan huske det . . . Lad mig nu gaa, for Du holder ikke mere af mig, Du vil bare være ækel . . . Slip mig!

— Hvor vil Du saa hen og finde En, der er god mod Dig, Fanchette?

— Jeg har den gamle Kaptejn Champenois.

— Tror Du, at den gamle Gedebuk er ren som en Engel?

— Fy, Lucien! Slip mig! . . . Du kan dog ikke hjælpe mig til at blive noget Pænt . . . Aa, nu forstaar jeg, at det er forkert, at jeg gaar og spaserer med Dig og kysser Dig. Jeg har længe været bange for, at det var Synd. Nu véd jeg det. Tag din Haand bort!

Han slap hendes Liv og tog sin sorte Cylinderhat ned fra Grenen, hvor den hang, børstede den omhyggelig med sit Frakkeærme. Det varede en Evighed med det Børsteri, syntes Fanchette.

— Hvad er det for en Bog, Du læste i? spurgte hun tørt.

— Aa . . . det er en, som ikke er for Smaapiger.

— Saa—aa? Men for store Herrer med højpullede Hatte.

— Ja. Men havde jeg en Datter paa din Alder, Fanchette, saa vilde jeg forbyde hende at læse den. En Mand bør vide Alt, især en Videnskabsmand.

— Naa, Du lærer at piske Salver, lave Omslag og Pulvere af den Bog.

— Ti nu stille, Fanchon . . . Hør Du Fanchette . . . hør! Jeg holder meget af Dig, men . . .

— Men . . . ?

— Du maa . . . Du maa bort fra den Villa . . . Ser Du . . . vi passer meget godt sammen i Alder . . . det vil sige

om en fire, fem Aar . . . men viser Du Dig endnu en Gang halv nøgen paa et saadant sjofelt Theater . . . saa —

— Og hvis jeg ikke gør det . . . hvad saa?

Lucien stirrede ned i Enggræsset med et sørgmodigt og tungt Blik, som om det skulde bore et dybt Hul i det sorte Muld i Bunden af Engen. Brat fo'r han saa op og med et uventet, stærkt Tag løftede han Fanchette højt i Vejret, højt op i den klare Dags Sol. Hun blev saa straalabelyst med sit Haars og sine Øjnes levende Farver, selv hendes smaa, røde Hænder, som hun fægtede med til en flygtig Modstand, blev kønne, da Lys og Skygge spillede paa de øvre Flader, og den halvknyttede højre Haands Hulning gemte i sig det dybeste Purpur.

Hun sprællede lidt, den røde Pige, men hun tænkte paa sin korte, sorte, uldne Kjole, der aldeles ikke, mindst i den Situation, vilde kunne dølge hendes hvide Bomuldstrømper og deres Indhold; saa bestræbte hun sig for at glatte Kjolen ned med sin ene Fod, klemte Benene tæt sammen, mens Lucien bar hende hen over det blinkende Enggræs.

Han sang og lo. Lystigheden smittede hende. Hun tog den blanke Cylinderhat af Hovedet paa Lucien, satte den paa sin purrede, røde Top, svang den saa i Luften og raabte:

— Leve Frankrig . . .

Endelig blev han træt, tog hende om Livet, løftede hende nogle Gange op og ned, kyssede hende saa og sagde, rød og beruset af Bevægelse, af Solen, af det slanke unge Pigelegeme, af sit eget unge Blod:

— Flygt, Fanchette! . . . Flygt langt bort fra Villaen, ud i den store Verden . . . for det vil jeg gøre . . . saa mødes vi nok en Gang paa den ene eller den anden Halvkugle.

— Hvor skal jeg faa Penge til det, Lucien!

— Aa . . . naar man vil . . .

— Ja, men vi skal jo ikke gifte os endnu, jeg er jo kun en Tøs.

— Aa, hvem tænker paa det? . . . Naar man tør, saa kan man Alt. Mød mig om to Aar i Sydamerika . . . der er Penge at tjene for en Farmaceut, siger Alle. Men Du tør ikke.

— Hvad tør Du da? (Hun satte hans Hat haardt paa hans Isse, tvang sig løs fra hans trætte Arme og sprang elastisk ned paa Jorden) . . . Du tør ikke en Gang tage mig under Armen og spasere med mig nede paa Kajen.

— Fanden tage mig . . . det tør jeg, sagde Lucien. Hans Kinder blussede, hans Øjne skød Glimt. Han tog hendes Arm

og trak hende over et lille Stykke Eng ind i den nærmeste poppelrandede Allégade, som førte ned til Floden, svulmende af Trods og Mod til at binde an med Skandalen ligeover for alle de Spidsborgere og Madammer, som muligvis spaserede paa Kajen. Ja, han turde spasere langs Seinen med den barhovedede, rødhaarede Tøs under Armen trods hendes halvkorte uldne Kjole og slidte Fodtøj! Han, Lucien Haquennes, han skulde vise, at han havde et uendeligt Mod.

De svingede om Hjørnet som et Par kaade, unge Heste for en let Faeton. Svinget var saa kort, at Pigebarnets Haand skurede mod Hjørnehavemurens ru Mørtel.

Da tonede frem ude paa Stien langs Kajen et for Fanchette altfor velbekendt spaserende Par. Kaptejn Champenois i Redingote med den uundgaaelige røde Roset i Knaphullet, med høj Cylinderhat, kom spaserende med Madame Champenois under Armen. Hun var iført en lang, sort Silkejaquette, der glinsede af Perler, over en sort ulden Nederdel, en sort Kappe med Baand, der flagrede som Vimpler og en vældig Parasol med Silkeblonder. Hun stak Næsen med Moustachen under mod Sky. Foran dem gik deres store, forædte Newfoundlænderhund lige saa adstadig som Herren og Fruen.

Fanchette blev skrækslagen. Aldrig saa snart havde hun faaet Øje paa „Villaens“ kvindelige Cerberus, før hun med et Ryk rev Luciens krummede Arm ud af dens Leje og sig selv løs. Som en lille Tøs rendte hun op ad Allégaden, som de kom fra, med Skørterne susende om de hvidstrømpede Ben og med Haaret vildt flagrede.

Lucien var et Øjeblik glad over, at hans Mod ikke blev sat paa Prøve, og at Fanchette faktisk løste ham fra hans Løfte: at spasere med hende i fuldt Søndagssolskin langs Seinen.

Det var dog en „Tøs“. Hun gjorde et frastødende Indtryk paa ham, som hun der løb som en Kalv, ugratiøst med de lange Ben og i den daarlige Paaklædning.

Langsomt gik han ud paa Spaserestien, hilste Kaptejn Champenois med Frue, samtidig kastende et glad Blik paa den Glans, hans Cylinderhat fik ved denne Bevægelse. Kaptejn Champenois hilste pænt igen, men Fruen saå ud, som om hun vilde æde ham med det korte Blik, hun sendte ham. Saa vendte hun Hovedet om og spyttede ud mod Floden.

Lucien følte sig dog mere som Herre, end hvis han havde haft den røde Pige med sig, mere ligestillet med de sribede Søndags-

roere, Officersaspiranter og Pariserkommiser, der dels med, dels uden Kokotte under Armen soledede sig i Middagsstunden.

Først da han havde sat sig paa en Bænk paa den anden Side af en stor Bro, følte han en Slags Smerte eller Savn. Hans Favn længtes efter Fanchettes bløde og smidige Legem, hans Kind efter Pustet af hendes varme Aande, efter Udstrålingen af den unge, friske Livsglød fra hendes sunde Hud.

Var de dog bare ikke saa græsselig unge. Han satte i med at grunde. Hans unge Tanker bares fjerlette, lettere end Dagligdagsatmosfæren op fra den til et Eventyrland, hvor tossede Drømme kunde trives en Tid.

Lucien var et Barn af, Gud véd hvem; selv vidste han det ikke. Han var bleven opdragen i en velstillet Bondefamilie lidt paa den anden Side Versailles, havde gaaet i en lærd Skole der til sit 15de Aar, var saa kommen i Apotekerbureauet. Der mumledes om, at hans Fader var Præst; hans Plejeforældre havde altid sagt, at hans rigtige Forældre var døde, men at de havde efterladt Penge til at opdrage ham pænt, til han var 14 Aar.

Han havde i Skolen smagt paa Versdigting. Kammerater havde gjort ham opmærksom paa, at Alfred de Musset var „Ungdommens Digter“. Lucien havde læst „Fortællinger fra Spanien“, lært dem halvt uden ad, uden at forstaa dem helt, men de lette, flygtige Vers gik i ham som varmt Brød. Spanien stod for ham som „Poesiens“ Eldorado, derfra maatte al Romantik komme. Han ejede et Par Bind af Musset, og naar han var fri for Arbejde i Farmaciet, læste han dem atter og atter.

Han var ungdomsbegejstret — teoretisk begejstret for Lyrik. Det var Kattedødeligheds Lyst til Spring, før den skal ud at tjene som Kat og søge sin Føde. Endnu var han ikke bleven sat og „positiv“, som en fungerende Huskat er det. Endnu kunde han forene Salvepiskning og Plastersmøring med „Poesi“.

Der sad han og lavede Noget — et Drama, hvori han forbeholdt sig og den røde Pige Hovedrollerne.

Sporvogne rullede over Broen; Seinen sang i Strømhvirvler om Bropillernes skæve Granitcylindre; Hornmusik lød fra det offentlige Bal ovre paa Øen; Baadene skar Strømmen over paa tværs under rytmiske og blinkende Aaretag, Roerne sang eller raabte. Vinden susede i karmoisinrøde Akacier og citrongule Popler.

Alt blev et Akkompagnement til Apotekersvendens indvendige Digt. Det Drama maatte spilles. Han — Lucien Haquennes, Medhjælper i Hr. Bressys Farmaci, Alfred de Mussets Lærling i at lave Historier fra Spanien, følte sig saa højstent af Sol, af blinkende Vand, af svajende Træer, af fjærn Musik, at alle disse Lyd, Farver og Bevægelser formede sig som Akkompagnement til det Tema, der lød i ham, og han mente, at han kunde overkomme baade at være Digter, første Elsker, Sceneinstruktør, at han var stærk nok til at trodse Livets ubarmhjærtige Censur af den Komædie, han lavede.

Og Iscenesættelsen maatte begynde den Dag i Morgen. Han fordelte Rollerne mellem sig selv, Fanchette, „Villaens“ Sommergæst, den spanske Herre Don Ramon de Marañon y Buz y Terran, Kaptejn Champenois, alle Kællinger i Villaen, hvad enten de gik i Bukser eller i Skørter.

Han havde Dramaet færdigt paa en Timestid. Næste Eftermiddag begav han sig til Villaens Indgang. Der stod Madame Champenois som sædvanlig og holdt Regnskab med, hvem der gik paa Gaden.

Hun viste Tænder under det sorte Skæg, og hendes Øjne lynede Lucien i Møde.

— Her er ingen rød Hunhummer at fiske. Jeg har fortalt den brave Madame Roth, hvem hendes Unge render med.

Lucien havde spændt sin Stemmings Strænge stramt. Han havde en Fornemmelse, som Kvinten sprang.

Men han samlede sig . . . De hvide Tænder var jo falske, kunde næppe bide synderlig, og Stemmen lød saa sprukken som et Slag af en Stok paa en revnet Kasserolle. Han saå med stolt Ringeagt ned paa Madame Champenois, vilde omgaa hende og træde ind i „Villaens“ Avenue. Hun vilde spærre for ham.

Han tog hende ved den af hendes Skuldre, som hun stemmede imod ham, gav hende et lille Skub og sagde stolt:

— Jeg skal tale med Señor Don Ramon etc. og gik ind.

VI.

En stor, blond Pige lukkede ham op. Han kendte hende af Udseende, fra Farmaciet og fra Gaden.

— Er Herren hjemme? spurgte han.

Den store Pige rystede paa Hovedet. Lucien saa stift paa hende. Hun kendte ham ogsaa af Udseende og havde oftere smilet huldsligt til ham. Nu kunde hun ikke holde den k onne Fyrs Blik ud. En stor Fnisen gled over i en daarlig betvungen Latter.

Fra en Sided r i den indre, aflukkede Del af Korridoren kigede et lille purret, sort Hoved ud. Det tilhørte en lille, tyk Tjenestepige, der ogsaa fungerede i Spanierens Hus.

Nu lod den Første sin Latter frit Løb, og den store Blonde og den lille Sorte vekslede en hel Del Ord, hvoraf Lucien ikke forstod andet end:

— *El oficial del boticario* — det kunde han begribe betød noget lignende som Apotekerens Svend.

Lucien kunde en halv Snes spanske Ord og Fraser. Han spurgte:

Estas se oritas no comprenden el frances? (Forstaar de unge Damer ikke Fransk?); men hans forkerte Udtale bragte begge Pigerne til at hvine om Kap af Latter. Den Store gentog hans Spørgsmaal til den Lille, karrikerede hans Maade at sige Ordene paa, og den Lille blev saa fjollet, at hun bed den Store i Skulderen, saa hun hvinede og gav hende et Slag paa hendes sorte Purhaar.

Lucien tog en kraftig Beslutning. Med hver sin Arm spændte han kraftig om hver Piges Liv og trykkede dem op til sig. Han fandt kun en flygtig Modstand, der gjordes for Skams Skyld.

Et gemytligt Forhold var altsaa kommet i Stand meget hurtig. Men paa hvert Spørgsmaal om Herren, blev Svaret fra begge Sider en Rysten paa Hovedet og en afværgende Haandbevægelse, som om ethvert Forsøg paa at nærme sig ham var en dødfødt Idé.

— Men hvor er han, hvor opholder han sig? spurgte Lucien ufotr den.

Begge Piger pegede op ad en t ppebelagt Vindeltrappe.

— Har han en Tjener?

— Ikke her, men i Valladolid har han to, sagde den Store.

— Og somme Tider tre og en Pige foruden os, tilføjede den Lille og satte en Mine op, der skulde imponere Lucien.

— Saa gaar jeg lige op og banker paa, sagde han og gav sin Hatteskygge et Tryk.

— *Por amor de Dios, Caballero!* lød Svaret og begge Piger stillede sig spærrende foran Trappens nederste Trin med en alvorlig Mine som Embedsmænd, der fra Gemytlighed gaar over til Værdighed.

— Jeg gør det alligevel.

Lucien tog dem atter om Livet og spændte dem til Side, saa han fik boret sig mellem dem op ad Trappen.

— *No . . . no . . . no* — raabte de som fortvivlede.

Pludselig gik en Dør bredt op. Ud kom en middelhøj Dame, helt i lysegult Silke, hvorom lyse Kniplinger bruste som svulmende Skum paa Champagne. Al den Silke og alle de Kniplinger raslede og knitrede.

Under en lille Hat af brunt Fløjel med et tilbagekastet Kniplingssløv tittede et lille, fint Ansigt frem med en krum, spids Næse. Der sad i samme Ansigt et Par stort kløvede blaa Øjne under kulsorte Øjenbryn.

Lucien havde set samme Dame spasere langs Seinen; havde efterstræbt hende som noget Fjærnt, Uopnaaeligt, havde let ad sig selv . . . men saadan maatte Kvinderne i Alfred de Mussets „Fortællinger fra Spanien“ have set ud.

Hun sagde nogle Ord paa Spansk til de to Piger, som gav et mumlende Svar. Hendes Øjne sank dvælende ned paa den kønne, unge Franskmand. Hun sagde lidt langsomt, men med korrekt Udtale af de franske Ord:

— Jeg skal sige det til min Fader, — aabnede en Dør og sagde, mens Lucien slog Hatten mod sine Laar som en Lakaj:

— Papa — jeg gaar ud og siger til Juaña, at hun skal ledsage mig, — og saa er der en ung, fransk Herre, som vil tale med Dig.

Der lød inde fra nogle spanske Ord, der for Luciens Øren gjorde Indtryk af, at den Talende bandede.

Den Skønne pegede med Parasollen mod Døren. Lucien fulgte Retningen, vendte sig om, saâ den blonde Tjenestepige følge Señoraen og gik saa modig, med Følelsen af, at Mødet med den Skønne, den paa Afstand Beundrede, maatte være et Varsel om Lykke.

Stuen var ikke stor, men i Luciens Øjne umaadelig pragtfuld. Thi der var ikke sparet paa det brogede Tæppetøj, som fra Gulvet borede sig ind i de to Vinduesfordybninger og groede ad Pillerne helt op til Loftet.

De hvide Møbler med forgyldte Riller bar alle storblomstret karmoisinrødt Betræk af Silkedamask. En venetiansk Lysekrone med funkulende, farvebrydende Dupper hang fra Loftet tæt ned over hans Hoved. Væggene var dækkede af bogfyldte Reoler. Guld skinnede ned fra alle Rygge.

En lyseblaa Røg gennemduftede Stuen og blandede sig med krydret Parfume.

Foran et stort Bord midt i Stuen sad Husets Herre i en lille, halvrund Divan med dyb, stram Polstring, der dannede kul-sortede Stjerner i det Mørkerøde.

Han var meget mager, ensformig gul i Hudfarven med tilslørede brune Øjne, graat Haar og spidst Krydsskæg. Da han løftede Øjenlaagene og saá den unge Fyr, kom et ret velvilligt Udtryk i hans smalle Ansigt. Han sluttede noget lignende som: Naa, jeg kan da se, at det ikke er en Tigger, hvad jeg var forberedt paa.

— Den Herre ønsker at tale med mig? sagde Don Ramon med korrekt Udtale, men stærkt fremmed Akcent.

— Señor Caballero . . . ja og om en meget vigtig, en meget ejendommelig Sag. Jeg har stolet paa, at en Adelsmand af den Nation, hvori Ridderligheden siden Cids Tider har haft sit Hjem, vil høre mig, raade mig, og, hvis han formaar, hjælpe mig.

Don Ramon tænkte:

— Mon han er rigtig vel forvaret? . . . Han ser dog meget pæn ud. Han har en køn Stemme.

Som saa mange Fremmede nærede Spanieren Beundring for det franske Talesprog, det var hans Ærgærrighed selv at kunne bruge det med Færdighed. Han hørte desuden, at Lucien havde et smukt, klangfuldt Organ. Han smilede og sagde ret godmodigt:

— Brug Deres eget skønne Modersmaal, min unge Herre, . . . kald mig Hr. . . ikke Señor *Caballero* med forkert Udtale. Jeg hører saa gerne rent og smukt Fransk . . . Spansk lærer en Franskmand aldrig at udtale.

Den milde Tone gav Lucien Mod, og den fremmede Herres fornemme Væsen satte ham i Stemning.

— Har Herren lagt Mærke til den „milieu“, hvori De lever i denne Villa? spurgte han.

— Ne—j— ikke synderligt, svarede Don Ramon fornemt, men Ordet „milieu“, som han saa tidt havde set i kritiske

Artikler i Tidsskrifter, stemte ham atter gunstig for Lucien. Det maatte dog være en ret dannet Fyr, naar han brugte det Ord.

Endvidere: en fransk Samtale . . . eller Fortælling havde han nok Lyst at høre paa. Tid havde Don Ramon aldrig Mangel paa, siden han for 20 Aar siden var gaaet af som Kammerjunker hos Dronning Isabel, da Revolutionen fordrev hende.

— Saa har De, min Herre, sagtens ikke bemærket en ganske ung Pige, næsten et Barn, den lille Fanchette Roth . . . her Han pegede i Retning af Madame Roths Bolig.

— Jo—o. Jeg tror det. Daarligt Hjem? Ikke?

Nu kom Lucien i Aande. Han skildrede, hvilken rædsom Moder hun havde, hvilke forfærdelige Kvinder, hun var omgivet af, hvor uheldig hun var, hvor hun længtes mod et Liv, hvor adelige Sæder og skønne og ophøjede Følelser havde hjemme. Det var nok for ham at vide, at Hr. Don Ramon de Marañon var spansk Adelsmand, til med det samme at vide, at dette „milieu“ af Ophøjet og Skønt maatte være hans og hans Slægts Livselement.

Talen varede længe. Don Ramon hørte til med et ubevægeligt, men ikke uvilligt Ansigt. Da Lucien efter en lang poetisk Tirade pavserede lidt for Effektens Skyld, var Spanierens Smil nær bleven bragt til Latter over den store Fyrs grænseløse Naivitet. Det havde Lucien mindst af alt ventet. Hans Mod sank pludselig. Han kunde ikke faa fat paa den ellers ret godt vedligeholdte Stil, en poetisk Prosa.

Den magre Herre gjorde dog vist Nar af ham!

Don Ramon spurgte:

— Vil De have, at jeg skal adoptere den lille Røde? Og saa tillade Dem at blive hendes beundrende Tilbeder? For De har naturligvis, hvad Deres klassiske Digttere vilde kalde en Flamme for den flammende Lille.

— Tillad, min Herre, afbrød Lucien, som efter denne Douche havde faaet sit Blod kølnet og sin Fornuft mere til sin Raadighed. — Jeg havde tænkt mig som en fjærn Mulighed, at Deres Frøken Datter, naar De rejste til Spanien, kunde have Brug for en fransk Kammerpige, og naar Frøkenen vilde have Taalmodighed med hendes Opdragelse i Tjenesten, . . . saa var det dog maaske et Forsøg værd.

— Det var der mere Fornuft i. De er Farmaceut, sagde De? De har ikke i Sinde at anvende Deres Kundskaber i

Spanien i Stedet for i Deres Fædreland, i Tilfælde af, at denne lille Gyldenlak blev omplantet paa kastiliansk Grund?

— Jeg havde tænkt paa at gaa til Sydamerika, hvor jeg véd, at der er Noget at gøre for Farmaceuter.

— Der er dog en Art Metode i Galskaben, tænkte Spanieren. Dernæst sagde han:

— Det er nu Altsammen ganske kønt, hvad De har sagt. Men hvem garanterer mig for, at det Hele ikke er meningsløst, om jeg nu satte mig i Bevægelse . . . jeg kender jo ikke Dem . . . og Pigen? Hendes Forhistorie lover jo intet Godt. De sagde jo selv, at Moderen havde ladet hende optræde paa en Fjælebod.

— Herren forlanger en Garant? Kender De Deres Genbo, Kaptejn Champenois?

— Ja, han er en skikkelig Mand, tror jeg. Kan De skaffe ham over til mig . . . en Gang imorgen, naar jeg har talt med min Datter? For jeg véd ikke, om hun vil have en fransk Kammerpige; mindst tror jeg, at hun vil have en med den Forhistorie. Men vi kan jo se.

— Jeg forlanger intet Bedre — og selv om det ikke lykkes, har jeg min Samvittighed fri — og aldrig skal jeg glemme Deres Ekscellence denne Samtale af.

Don Ramon var just i Færd med at ende Avdiensen med at rejse sig og bukke; men Lucien, som letnemt havde tilegnet sig Teaterindtryk, forekom ham og gjorde en ret elegant Sortie, idet han mindedes Føbvre fra hans Kavallerroller. Don Ramon studsede let. Det havde han ikke ventet.

— De har dog Skik paa sig af Naturen, disse Fransk-mænd. Den Apotekersvend kan jo formelig hilse og gaa ud ad en Dør, sagde han.

Samtalen havde ikke kedet Don Ramon; tværtimod, den Time var gleden hurtig. Det var dog en ret kuriøs Hændelse.

Don Ramon skød et Numer af „Revue des deux mondes“ fra sig og ombyttede det med „La Terre“, da han hørte sin Datters spidse Støvlehæle bore i Tæppet paa Trappen. Han lagde den endnu uindbundne gule Bog ned under en Bunke af Aviser og Hefteskrifter. Doña Concepcion maatte ikke se, at hendes Fader læste Zola.

Den lille sorte Tjenestepige meldte kort efter, at der var serveret.

Don Ramon spiste alene med sin Datter. Hun fortalte ham om Ting, som hun havde set paa sin Tur, og de Ting var Don Ramon ganske ligegyldige.

— Du fik Besøg, Papa, lige som jeg gik, sagde hun flygtigt. Det var en køn ung Fyr.

— Det er sandt. Han havde egenlig Ærinde til Dig, Concepcion.

— Til mig?

Doña Concepcion rettede sin slanke Hals og smilede ret nysgærrig.

— Han vilde anbefale Dig en fransk Kammerpige.

— Det var ret fornuftigt af ham. Juanita er dum, og jeg vilde nok have saadant et Væsen for at have stadig Øvelse i at tale Fransk.

Don Ramon fortalte kort og tørt sin Datter, hvad Lucien og han havde talt om, og tilføjede:

— En pudsig Enthusiast, den unge Apotekersvend.

— Den lille Røde! udbrød Doña Concepcion og lo lidt . . . Godt! Hvorfor ikke? Hun er jo næppe voksen. Vi kan jo prøve. Er jeg ikke tilfreds, saa maa hun marchere af. Naar rejser vi til Spanien, Papa?

— Naar Du vil.

— Saa helst snarest muligt, for her keder jeg mig iaar. Man venter paa Udstillingen til næste Aar, derfor er Paris saa underlig flov.

— Som Du vil.

— Saa tager vi altsaa den lille Røde med?

— Som Du vil . . . Saa har vi tre Piger.

— Hvad gør det?

— Aa nej . . . svarede Don Ramon adspredt, idet han lod Solen spille i Manzanillavinen Topasfarve og paa Glassets slebne Rande . . . Men jeg har virkelig ikke Lyst til at træde aktivt op i den Sag.

— Jeg heller ikke, sagde Doña Concepcion, sugende lidt paa sin Cigaret. Men den unge Apoteker arrangerer det vel. Ikke?

— Det gør han vel.

Fader og Datter nikkede nogle Gange venlig til hinanden, mens de drak Kaffen ud, var begge to rigtig kønne, hver i sin Slags, saá begge to lige tomme ud.

Saa skiltes de: Faderen for at læse videre i „La Terre“,

Datteren for at begynde den ny Roman af Georges Ohnet, hvori en atheistisk Læge bliver Kristen ved sin Datters Bryllup.

VII.

Farmacevten Lucien Haquennes var ikke rigtig fornøjet med Udfaldet af den første Akt af sit Drama. Resultatet: at Fanchette muligvis kunde blive Kammerjomfru hos den spanske Dame, var jo ret ordentligt. Han havde ikke stilet højere med Hensyn til Digtningens Slutning, men der var ikke kommet den Romantik med i den, som han havde ventet.

Der maatte alligevel arbejdes videre. Lucien tænkte paa at gøre noget Interessant ud af anden Akt. Han skrev om Aftenen paa sit Kammer paa et Visitkort:

„Señor Don Ramon de Marañon y Buz y Terran ønsker imorgen Kl. 5 før Dineren en Samtale med Kaptejn udenfor Tjeneste Hr. Anacharsis Champenois, Ridder af Æreslegionen“.

Den Billet var lidt spansk formet, mente Farmacevten.

Fra Fanchette vidste han, at Madame Champenois aabnede alle Breve, som Postbudet bragte hendes Mand. Han kendte saa meget til hende, at hun vilde blive stolt og spændt ved en Opfordring til hendes Mand til en Visit hos den fornemme Spanier.

Han havde heller ikke taget fejl. Madame Champenois brød og læste Brevet, og inden hun havde sagt Noget derom til sin Mand, løb hun først til Madame Beauvais, saa til Madame Roth og fortalte dem, at hendes Mand var inviteret til „den spanske Hertug“, raabte det trodsigt ind i Brialmonts Have, til Svar paa hvilket Husherren stak sit Hoved med den spidse laadne Hue ud ad Vinduet og raabte:

— Det er for at bede Dem om at slaa Natpotten ud for hans Tjenestepige.

Svaret var:

— Køb De den Sorte og sælg hende for 40 Francs til Deres Efterfølger i Bordellet i Neapel.

Derfra gik hun til Grøntkønen og Traadhandlersken i Gaden for at fortælle dem den Ære, der vederfores hendes Hus. Da først meddelte hun sin Mand Indholdet af Billetten.

Kaptejnen tog om Eftermiddagen Slaabrokken af og trak i Støvler i Stedet for de evindelige broderede Morgensko. Hans

Kone hentede hans sorte Redingote ud fra Klædeskabet, børstede den, gned Pletterne af den med Benzin, spurgte ham, om hun ikke skulde fæste Korset i Knaphullet, men han svarede:

En Militær bærer kun den fuldstændige Dekoration paa sin Uniform. Rosetten er idag tilstrækkelig.

En gammel Cylinderhat, hvis Silkeluv faldt i det Brunrøde, fuldstændiggjorde Kaptejnens Visittoilette.

Hvor forbløffet blev han ikke, da den blonde Tjenestepige, hvem han overrakte Sedlen, bragte den tilbage og forklarede, at Señor Don Ramon de Marañon ikke vidste, hvor det Brev var kommet fra; han havde ikke skrevet det.

Den gamle Herre stod i Entréen, vidste ikke, hvorledes han skulde finde et værdigt Udtryk for den Vrede, han følte sig forpligtet til at føle, da Don Ramon med et Ryk rev Døren op og sagde:

— Ah . . . nu erindrer jeg . . . Vil Hr. Kaptejnen træde ind . . . Vær saa god at gøre Dem det bekvemt.

Han pegede paa en Stol.

— Aa . . . det er en ung Mand, som interesserer sig for, at min Datter skal tage en Kammerpige her fra Villaen . . . en lille rødhaaret En, som han mente, Hr. Kaptejnen vilde garantere for var en skikkelig Pige . . . Han har vel skrevet Billetten . . . Blot et Ord, Hr. Kaptejn. Vi er begge Folk, der har travlt . . . Er De ikke vel?

En Taare trillede fra den gamle Kaptejns lille brune Øje ned i hans graa Knevelsbart. Der var jo Tale om hans egen lille Fanchon. Han svarede ærlig:

— Jeg holder saa meget af det Barn . . . har ingen Børn selv . . . jeg er en gammel, svag Mand . . . jeg kan ikke lade være at græde, naar jeg skal skilles fra Noget, som holder af mig, og som jeg holder af . . . for der er ikke saa mange, der bryder sig om gamle Folk . . .

— Naa, saa er Alting godt . . . Det er Anbefaling nok. Don Ramon rejste sig, gik med et „Undskyld, min Herre“, ind ad en Sidedør, kom straks tilbage og sagde:

— Min Datter kan antage den unge franske Kammerpige naar som helst. Paa Gensyn, Kaptejn. Har været mig en Ære . . .

Kaptejnen var fornærmet. At Spanieren, hvis Cigarers Godhed han havde faaet Indtryk af ved at indaande Røgen af dem, naar den bølgede ud af de aabne Vinduer, ikke en Gang kunde byde ham, den dekorerede Officer en! Abekat, Don

Quichotte! sagde han indvendig. Gid han maa revne af Indbildskhed som et gammelt Trommeskind.

Saa længe det paa nogen Maade lod sig gøre, dvælede Kaptejn Champenois i Korridoren og Entréen, at han ikke skulde blive ringeagtet af de paa ham lurende, nysgærrige Kællinger i Villaen og blive skældt ud af sin Hustru paa Grund af Besøgets Korthed. Han havde endog den Aandsnærværelse at tænke en af sine egne To-Sous-Cigarer i Entréen, at sammenflikke sin gamle militære Holdning og træde ud, dampende og lugtende til Røgen som til noget Ekstrafint.

Madame Champenois stod lige uden for Spanierens Gitterlaage og ventede. Hun lod sig bedaare af sin Mands ophøjede Holdning.

— Udsøgt Modtagelse, min Engel, sagde han til sin Kone . . . Hvilken herlig Cigar . . . Lugt en Gang! Ren Havanna!

— Champenois! Du er min Stolthed, raabte hun og slog ud efter de spejdende og lyttende Kællinger med sin sortladne, krumfingrede Haand, som om hun vilde sprede dem.

Oppe fra sin første Sal raabte Hr. Brialmont:

— Jeg kan lugte, at det er en sjofel Brokke til to Sous.

Madame Champenois fik Tid til at svare, før hun gik ind:

— De ryger Cigaretter af tørret Komøg.

Kaptejnen løj en hel Del for sin Kone. Luciens Navn nævnede han ikke. Han fortalte, at Spanieren og hans Datter havde faaet Medlidenhed med den lille Røde, og at Don Ramon de Marañon havde overdraget ham, Kaptejn Champenois, at engagere hende som Kammerjomfru hos den unge Dame.

— Men det var jo dejligt, min Dreng! Hun, den lille Røde, kan jo reddes for Religionen og Samfundet . . . Ja se, der kan man se, at der er En, der vaager over os Alle . . . Og han og Spanieren har valgt Dig, min gamle Ven, til sit Redskab. Ak, hvis den lille Fanchon kunde slippe for de Fristelser, som har gjort hendes Moder til saadan En . . . Men det er det Samme! . . . Jeg vil gaa til Madame Roth . . . hun er dog Moder! Lad mig nu om Resten, Champenois . . . Ak, Du store Jesus! . . . Jeg vil saa gjerne gøre noget Godt . . . om ikke for andet, saa for at ærgre Madame Beauvais . . . Her er min Haand, Champenois.

Taarer piblede ned ad hver Fure i Madame Champenois's Kinder fra hendes sorte Øjne, som et Kildevæld, der fordeler sig i Render ned over et Stykke Eng. Hun var virkelig rørt og glædede sig til en god Gærning.

Det var blevet sent paa Eftermiddagen, da Madame Champenois, pudset og nogenlunde vasket, begav sig til Madame Roth.

Kunstnerinden laa udstrakt paa en Kanapé uden Betræk med hele sin graa- og rødskimlede Haarmanke slaaet ud over et gammelt, lyseblaat, smudsigt og fedtet Silkeoverkast med Levninger af Sølvpailletter. Under det bar hun et skarlagensrødt Underskørt, chamoisfarvede, hullede Strømper, et Par karmoisinrøde Tøfler med blegnede broderede Guldstjærner, lig dem, Paven bærer, naar de Troende skal kysse hans Fødder.

Madame Champenois kom svulmende af Hjærtensgodhed og brast straks i Graad, da hun saá det sørgelige Interiør.

— Stakkels Naboerske, kære Madame Roth! Aa, Gud, aa, Gud! Kan jeg hjælpe dem . . . ?

Men Damen paa Kanapéen gav til Svar et trodsigt lille Sæt med Bagdelen, saa de slappede Fjedre klirrende slog sammen derved. Hun sagde:

— Jeg følger mig hævet over Sligt, min gode Dame. Hun blev rasende over, at Madame Champenois saaledes busede ind og fik hendes Misère at se i al dens Nøgenhed.

— Saa—aa? sagde Madame Champenois langsomt. Naa det gør De?

Hendes Taarer standsede, hendes af Rørelse slappede Træk strammedes.

— Hvor er Deres Datter? spurgte hun Madame Roth. Endnu var hendes Glæde over hendes gode Hjærte saa stærk, at den betvang hendes Vrede.

— Der, svarede Madame Roth og pegede hen i en Krog.

Der sad Fanchette i Halvmørke paa en Skammel og stoppede et Stykke Linned.

— En stor Lykke er dalet ned til hende fra Himlen, sagde Madame Champenois med gejstlig Salvelse og løftede sin krumme Pegefinger opad mod Lampekrogen i Loftet.

— Hvad for Noget? spurgte Madame Roth og rejste sig paa Hug. Fanchette lod sit Haandarbejde synke og saá op som en spejdende og lyttende Hare fra sit Sæde.

Med ny Variationer gengav Madame Champenois, hvad hun vidste fra sin Mands Beretning, fortalte bl. A., at Fanchettes Skæbne havde længe ligget Hr. Champenois og hende paa Hjærtet; hun havde opfordret Hr. Champenois til at tale om hende til „sin fortrolige Ven“, den spanske Marquis, og han havde talt med sin Datter — og nu:

— Nu er Fanchette Kammerjomfru hos den skønne Dame, der er opkaldt efter Jomfru Mariæ Undfangelse, Madame Roth.

Madame Roth havde under Madame Champenois's Ordstrøm faaet rejst sig helt, faaet slaaet sit purrede Haar til Side. Hendes gule Øjne lyste ondt som en tirret Kats. Hun fnøs nogle Gange, inden hun kom til Orde:

— I uforskammede Pak! Vil I raade over min Datter, hvad jeg ikke en Gang giver hendes egen Fader Lov til? Hvad bilder De Dem ind, gamle Ko? Og Deres Mand, den gamle Pukkelokse? . . . Tror I, min Datter, et Skud af en Artistfamilie, skal være Tjenestepige og maaske endda noget værre hos den tyndbenede Spanier, der ser ud, som han ikke havde en halv Unze Marv i sine Benpiber! For at han skal trække hende over til de Lande, hvor Deres Mand har bragt Dem fra? Hvad? Hvor De er bleven omskaaret ligesom de andre Jøder, Kabylere og Arabere? Nej . . . før skal jeg rive mit sidste Klædningsstykke til Laser.

Madame Champenois kørte nu op med sit store Lager af Skældsord. De talte i Munden paa hverandre. Madame Champenois nærmede sig Fanchette, rakte Haanden ud imod hende, Moderen tog fat i Datterens Arm og spændte om hendes Haandlede, raabte til Madame Champenois, at hun skulde skrubbe af, eller hun kylede hende Noget i Hovedet.

— Det maa da være en Klat Skidt! raabte Madame Champenois, for det er nok det eneste Bohave, som findes i Deres Hus.

Med disse Ord gik hun ud, men ude ved Havegærdet udhvinede hun af sine Lungers hele Kraft en med Skældsord og Sjøfelismer tæt broderet Beskyldning mod Madame Roth.

Larmen lokkede Villaens Beboere ud som Hunde, der stimler til, naar de høre Hundesjov i Nærheden.

Først mødte Hr. Brialmont. Hans Tilstedeværelse og den Undsætning, han bragte hendes Fjende, satte Madame Champenois i et saadant Raseri, at hun greb en nedfalden Gren og vilde slaa Hr. Brialmont med den i Ansigtet, men samtidig hvinede Madame Roth:

— Jeg myrder Dem, hvis De rører min Ven!

Den svagelige og aldrende Herre var bleven bleg som Voks. Han holdt sig fast ved Havestakittet, mens hans Kinder arbejdede som Blæsebælge. Madame Roth havde faaet Kappen reven af Madame Champenois, der raabte paa sin Mand.

Madame Beauvais og hendes Datter Germinie var komne til for at skille de Kæmpende. Deres Stemmer blandede sig i det øvrige Hyl og Skraal. Madame Champenois raabte til sin Mand om Hjælp.

Han kom med sit røde Baand i Knaphullet langsomt og værdigt, men da hans Kone ved hans Ankomst havde gjort sig fri og faaet sit Vejr igen, bad hun ham om at lade hende have Fred til at sige alt, hvad hun endnu havde paa Hjærtet.

Der blev mere og mere livligt i Villaen. Hunde kom ud af Husene og gæde himmelhøjt. Selv Familien Champenois's store, dvaske Athos var naaet udenfor Havegitteret og gav af og til sit Bidrag til Koret ved en dyb Tone, men maatte trække Vejret dybt og længe mellem hvert Bidrag.

Grøntkonen og Traadhandlersken, Børn og Tjenestepiger var komne til. Det blev til en forfærdelig Larm. Madame Roth vandt Grøntkonen for sin Sag, Madame Champenois Traadhandlersken for sin; Hr. Brialmont forklarede Sagen for Grønthandlerskens tykke Tjenestepige og benyttede Lejligheden til at kildre hende under Dobbeltthagen. Madame Beauvais talte med sig selv, eller rettere med Himlen, mod hvilken hun forarget løftede Hænderne med Udbrud om, hvor simple disse Kællinger var; hendes store, anæmiske Datter Germinie nikkede bifaldende til Moderens Ord, mumlende — Rak, Rak, Rak til Hobe!

Højt over hele Scenen stod Don Ramon de Marañon etc. oppe paa en lille Vinduesbalkon, i fin sort Eftermiddagsdragt, og røg sin Cigaret med et let Smil under Monstachen. Doña Concepcions smukke Ansigt kom et Øjeblik til Syne bag hans Skulder, men Papa vendte sig om, sagde nogle Ord og Doña Concepcion trak sig tilbage.

Lucien, der havde været skjult hos den gamle Kaptejn, afgjorde nu, som klog og dristig General, Slaget med et Coup de main. Da Vrimsen var tættest og Kampen hedest, listede han sig ud ad Familien Champenois's Havedør hen til Kampstedet og stillede sig en Stund i Baghold bag den tykke Traadhandlerske, hvis Bredde havde kunnet tjene til Skærmbræt for to af hans Omfang. Han spejdede ind i Madame Roths Have.

Jo, der stod Fanchette i Døren. Den sene, stærke Sol tændte stærk Livsflamme i hendes krøllede Haar, mens Ansigtet stod stille i smertelig, modstandsløs Resignation. Naar slige

Scener forefaldt, plejede hun stille at liste sig bort og ty op til Jerubanevogterens smaa Piger, op til den gamle Kaptejn eller et andet skikkeligt Sted i Gaden.

Endelig traf hendes Øjne Lucien. Han vinkede og vinkede. Hun saá spørgende paa ham. Han betegnede hende, at hun skulde liste sig ud langs Husets Mur, saa langs Stakittet mellem sin Moders og Hr. Brialmonts Have, men hurtigt, mens Kampen rasede. Endelig forstod hun det. Ingen lagde Mærke til hende og Lucien; ikke en Gang Kaptejn Champenois, der paa Afstand iagttog Kampen som Tilskuer.

Lucien ringede paa Spanierens Dør. Den blonde Gertrudis, som havde Nys, om at den lille røde Pige skulde være hendes Medtjener, og som saá hende staa med Lucien neden for i Haven, lukkede op, kyssede Fanchette, der var aldeles forbavset, truede leende med Fingeren ad Lucien og sagde:

O que currutaco, que currutaco! (Sikken en Rad!), lukkede Fanchette ind og lod Lucien blive uden for.

Med Mørket stilnede Kampen og døde hen.

Byttet — den lille røde Pige — var vundet af den heldige Feltherre, den af Lykkestjærnen bestraalede Apotekersvend, Lucien Haquennes, og hun sad nu vel forvaret i den spanske Ridders Kastel, hvor Doña Concepcion tog venlig imod hende, uden at sætte noget af sin Fornemhed til.

. . . Hr. Brialmont fraraadede Madame Roth at henvende sig til Retten. Der var dog ikke Kunstnerevne i Fanchette, hun egnede sig bedre til at trave ud ad den lige Landevej. Han tilføjede:

— I hvert Fald er hun kommen i et kristent og katolsk Hus. I Spanien er vort franske Samfunds Pest, Voltairianismen, en Sjældenhed. . . . For hvis vi ikke troede paa Gud, Madame Roth . . . hvorledes vilde det saa gaa os to?

— Ja saa endte vi i Helvede begge to, svarede Kunstnerinden eftertænksom, — naar jeg tænker over de Synder, jeg har begaaet i mit Liv, Hr Brialmont . . .

— Ja, men naar man gør det, er man inde paa den fordømte Filosofi. Man skal tro, ikke tænke.

— Ja, men jeg gaar aldrig i Kirke.

— Det gør jeg. Gaa med paa Søndag.

— Men i Skriftestolen gaar jeg ikke.

— Nej, nej, nej . . . Jeg heller ikke. Men vi gaar i Messe vi to, min gamle Veninde.

Hun faldt i hans Arme.

— Og saa beder vi, at det maa gaa Fanchette godt i Verden. Jeg er dog hendes Moder.

— Ja . . . lad os det, Madame Roth, lad os bede for Deres Barn.

VIII.

Det var en af de henrivende høje, klare Dage i første Halvdel af Oktober, da Don Romon de Marañon y Buz y Terran med Familie, Tjenerskab og Bagage indfandt sig paa den lille Jærnbanestation for at gaa Syd paa.

Begge de lige over for hinanden parallelt staaende Perrontages Skifer lyste som oksyderet Sølv og Linjerne strakte sig saa klart, at de grimme Bygninger bleve næsten kønne. Akacie-træerne, som voksede langs Perronens Fortsættelse, Jorddæmningen, og hvis Løv begyndte at tyndes, stod med de nydelig tegnede Net af Grene, brune, stundum glidende over i mørk Karmoisin.

Skarp og tydelig som en Profil paa en antik Gemme stod den unge Doña Concepcions fine Træk, som hun der var stillet op; den gamle Kaptejn Champenois med Lucien Haquennes under Armen saå hende fra Siden. Don Ramon fik en stærk Skygge fra Næsen ned over venstre Kind — den gjorde Ansigtet livligere og kraftigere end til daglig Brug. Gertrudis og Juanita, som masede med Tøjet, lo med hvide Tænder ud i Solen.

Tæt bag Doña Concepcion bevægede den røde Fanchon sig. Fra hendes brune Øjne listede et Par Taarekugler sig frem, da hun oppe over Perronens Skraatag hørte et Par Stemmer, først som en uartikuleret Kvidren, saå et Par blonde Hoveder — Germaines og Lucies smaa Hoveder — kigge ud ad et lille Vindu i Stationsbygningens smalle Taarn øverst oppe.

— Adieu, Fanchon! Lev vel! Glem os ikke, Fanchon.

Hun saå bleg ud, den røde Pige, men den sorte uldne, tæt sluttende Kjole gjorde hende helt voksen, en slank Sommerfugl, der havde strøget det smudsige Puppespind af sig. Hun var bleg; Hatteskyggen gjorde det røde Haar mørkt kastaniebrunt. Navnlig i Luciens Øjne lignede hun en spansk Señora fra Mussets „Contes d'Espagne“. Han glædede sig over, at Ingen kunde se, at Fanchette indtog en tjenende Stilling, og over, at hun ikke havde med Bagagen at gøre.

De havde taget Afsked med et Kys, de To, under Hvælvingen ved Stationen igaar Aftes, saa kom et langt Favntag og Luciens hviskende Løfte om evig at mindes hende og finde hende, hvor hun saa var, naar han havde vundet Guld og grønne Skove i Sydamerika.

Nu stod Lucien bleg og køn, omtrent helt behersket . . . kun de sorte Øjenbryn fjærnede sig og trak sig sammen i livlig Veksels.

Han og Kaptejn Champenois, hvis Overfrakkes Knaphul havde en flunkende ny rød Ordensrosette, kneb vel af og til hinanden i Armen, nikkede og lo til hinanden, fordi de ikke vilde græde.

Fanchette steg med Don Ramon og Doña Concepcion op i en 1ste Klasses Kupé . . . Fanchette viste sig i Profil i Vinduesaabningen. Toget pøb . . . et Øjeblik saas hendes Hats sorte Fjer. . . . Borte!

Da hulkede den gamle Kaptejn Champenois, mens Lucien bed i Spidsen af sin tynde Moustache. De fulgtes tavse ned ad Stentrappen . . .

Faa Uger efter begav Lucien med et Par tusend sammen sparede og sammenlaante Francs sig paa Rejse . . . over Håvre til Buenos Ayres.

Kaptejn Champenois tog Afsked med ham paa Stationen.

— Vær tro og taalmodig, brummede Kaptejnen og tørte sit Skæg. Husk paa den lille Fanch

Han kunde ikke sige mere. Og da Toget var fuset afsted, sukkede han dybt og gentog mindst tyve Gange under sin Gang til Hjemmet:

— Hm . . . hm! . . . Kærlighed! . . . Skum paa Champagne! . . . hm, hm! Hvem véd! Hvem der lever, faar det at se . . . Hm, hm! . . . Lille Fanchon! Maa hun bare faa det godt! Hm . . . hm . . . Gud véd, hvor mange Lomme-tørklæder jeg har brugt i de sidste Dage . . . Hm! hm!

S Schandorph.

En Samling utrykte og ukendte Vers af Henrik Hertz.

(Meddelte af Reservelæge **Poul Hertz**).

Taaren.

(1822).

Jeg drømte, jeg var Taaren i Dit Øie,
Og sank som Perlen fra den aabne Musling
I Dybet, Dine unge Bryster danner.
Der slog Dit Hjerte mig saa varmt imøde,
At jeg af navnløs Fryd forgik og døde.

Til en Veninde.

(Skrevet i Midten af Tyverne).

Og naar jeg nu er skilt fra Dig og Dine,
Hvorledes skal jeg, elskede Veninde,
Bevare mig, mit Navn i Din Erindring?

Hvis mine Taarer havde Vinger, Elskte,
Jeg sendte dem til Dig med stille Klager,
Fordi jeg, ak, er fjern fra Dig og Dine.

Og vare mine hede Suk bevinged',
Da fløi de alle hen til Dig, min Elskte.
Med venlig Hilsen fra Din Ven, den fjerne.

Men — mine Taarer, ak, har ingen Vinger.
 De synke tungt fra mine Øienlaage
 Og hvile tause paa mit Bryst og græde.

Og mine Suk, ei heller de har Vinger,
 De ligge trøstesløse ved mit Hjerte
 Og presse dette Bryst med slemme Varsler.

— Dog naar jeg langt fra Dig, i Hjemmet dvæler
 Med halv forglemte Træk for Din Erindring,
 Da skulle disse faa og simple Linier
 Til min Veninde bringe Bud og Hilsen.

Og naar saa mine hemmeligste Tanker
 Bestandig male for min Sjæl Dit Billed,
 Dit Væsens Ynde og Dit Aasyns Adel;
 Og naar de svundne Dages søde Minder
 For Phantasien staae med større Klarhed:
 Da sender jeg, o faureste Veninde
 De vingede, de hemmelige Tanker
 Med Suk til Dig, med Længsel og med Taare,
 Med Ønsker for Dit Held, med stille Klager,
 Fordi jeg, ak, er skilt fra Dig og Dine!

Violerne.

Dunkle Violer!
 Døttre af Længsel, af Vemod og Savn,
 Spired' af Jordens befrugtede Favn,
 Avled' af Foraars-Himmelens Straaler.
 Duftende, drømmende,
 Dybe som Fuglenes ensomme Kluk,
 Stirrende gennem den perlende Dugg —
 I ere Jordens mildt overstrømmende
 Kjærligheds første frygtsomme Suk.

Stambogsvers.

At skrive Stambogsvers er svært,
 Jeg faaer det visselig aldrig lært.
 Det Fine deri kan jeg slet ikke ramme,
 Saadanne Vers skal være saa tamme;
 Poeten (deraf kommer Navnet) skal stamme,
 Men Stam-stam-stammende Poesie —
 Nei, søde lille Bertha, lad *mig* slippe fri.

Forresten — det kan Du da sagtens vide —
 Ønsker jeg Dig lutter Kaar, der er blide;
 Klare, hvide Kjoler, der altid er hvide,
 Silkedandsesko, Du aldrig kan slide,
 En Kjæreste med Tiden, der sidder ved Din Side,
 Og alt andet Godt, vor Herre kan bestride.

Et Versemaal*).

Og Kongen over Broen reed,
 Saa Hestens Hove dundrede,
 Men alle Folk beundrede
 Den Mand, der kom ned.
 Jeg vædder, sagde en af dem,
 At det var Kongen, der kom hjem;
 Jeg vædder Et mod hundrede
 Vor Drot kommer hjem.

*) Af saadanne Vers, der kun er nedskrevne for at binde en Rhythmus i Erindringen, findes adskillige i H. H.s efterladte Papirer. Undertiden er de knyttede sammen med metriske Bemærkninger og staar da kun som Paradigma. Det her meddelte Vers er et af de mest karakteristiske.

Smædevers.

Ja det skal svie til Din Paryk,
 At svare Dig er en Smaating!
 Din Ryg skal blive en banket Ryg,
 Og hvert af mine Ord en Rotting.

Naar Sommerdagen var lang og varm,
 Saa har man seet Dig at fløse —
 Med Stine Graasteen gik Du Arm i Arm
 Og andre li'esaa gode Tøse.

Naar Vinternatten var haard og streng,
 Saa gik der Frost i Din Næse.
 For under Stormbroen var Din Seng,
 Og Vægterstigen Din Chaise.

Og kjøre Vatt'n og kjøre Ved
 Og kjøre hvad der kan falde.
 Du er min Ambolt og jeg er Smed —
 Tralleralleralleralle —

Nytaarsvers *).

Til min Skrædder.

Den Nytaarsregning, som De har
 Parat til mig iaar, min Faer,
 Jeg ønsker inderligt, at De maae glemme
 Men — husker De'en par malheur,
 Og kommer med den til min Dør,

*) Fandtes oprindeligt i den af Forf.s Broder Sylvester Hertz udgivne „Weile Amts Avis“ for 1 Jan. 1829. Da de imidlertid der fremkom anonymt og aldrig har været optrykt senere, vil de sikkert være Alle ukendte, hvorfor nogle af dem her meddeles.

Da ønsker jeg Dem, ædle Mand!
 Alt, hvad sin Skrædder man vel ønske kan --
 At ingensinde De mig træffer hjemme!

Fra Ole til Mette.

(Overskriften kan forandres efter Behag).

Hvis der ei var en Tilstand efter denne,
 Hvis Hensigt er af Tvende
 At gjøre Trende,
 Jeg kunde fristes til det Ønske, kjære,
 Bestandig kun Din Kjæreste at være.

Til min Kone.

Du, som til min og Din Plaiseer
 Og, Gudskelov, til noget meer
 Min Viv er vorden;
 Hvis ei jeg ønsked Dig, mit Barn,
 Alt Godt, var jeg det største Skarn
 Der gaaer paa Jorden.
 Gid Du maa opnaae Alt iaar,
 Hvortil Din Lyst og Tanke staaer,
 Men — notabene:
 Din Lyst maa ikkun staae til det,
 Der med Din Hustru-Qvalitet
 Sig kan forene.

Til min kjære Mand.

Du, hvem en gammel Slendrian
 Har gjort til Herre, skjøndt Du kan
 Ei respecteres;
 Du, som uagtet Feil og Brøst
 Dog hidtil var min bedste Lyst,
 Men — ogsaa Fleres.

Hvis Du ei kommer inden Aar
 Tilbage til Dit Huus og Gaard,
 Saa vil jeg separeres!

Til en smuk Pige.

Hvis disse Øine, dette Smil,
 Bevæbnede med Amors Piil,
 Ei dræber den, der af dem saares,
 Da skeer det ikkun ei, fordi
 Den milde Trøst, der aander i
 Din søde Stemmes Melodi,
 Ham vækker til et Liv, hvori
 Han atter af Din Læbes Smil bedaares.
 — O, send kun Pile mod mit Bryst!
 Skjøndt jeg er ung, jeg døer med Lyst;
 Men — glem blot ikke
 At vække mig til nyfødt Liv,
 At lade mig et bedre Bliv
 Af Dine Læber, af Din Stemme drikke!

Til en Lærd.

Tro mig, min lærde Ven, det Lidet,
 Vi Dødelige veed, har ingen Bog,
 Ei nogen Classiker, ei nogen Philolog
 Os bibragt; men en halvopløben Pog:
 Gud Amor, naar De endelig vil vid'et.
 Hvis derfor De vil lyde mig, da gaa
 Blot eet Semester flittigt paa
 Hans Forelæsninger, helst privatissime —
 Og De skal see!
 Det er utroligt, hvor den Samme
 Fra Grunden af sin Disciplin forstaaer.
 Jeg vædder med Dem, inden næste Aar
 Har han forsynet Dem med Kone, Barn og Amme.

Natscener.

På et stenbord i en halvmørk stengrotte står et enkelt lys, flimrende i megen tobaksrøg.

Omkring bordet med kaffestel, likørflasker og glas sidder fru kaptejn Berg, Frank, Sand og Hansen, men de snakker ikke sammen.

FØRSTE SCENE.

EN OPVARTER (som kommer). Nej — klokken var over 12; der kunde ikke serveres mere, sagde Jensen.

FRANK. Fa'n til by også! Ja De behøver ikke vente, De Ludvig.

OPVARTEREN. Havedøren står åben — godnat.

FRANK. Ja tak, vi ved det — godnat.

FRU BERG (rejser sig). Og desuden, så er det virkelig på tide at gå hjem også, og jeg bryr mig ikke om mere kaffe heller. Ja, vil De så følge mig da, Frank —

FRANK. Ja, når så skal være så —

SAND (som ruller sig en cigaret, rejser sig samtidig). Skal ikke jeg?

FRU BERG. Tak, Frank har lovt.

Sand sætter sig og tænder mekanisk sin cigaret, ved en fyrstik som Hansen holder hen til ham, og så siger

FRU BERG. Det er en skrækkelig cigaretrøgning på Dem, Sand —

SAND. Ikke netop nu, synes jeg —

FRU BERG. Nej ikke netop i dette sekund, men — ja farvel og tak for iaften. Det er da komisk med det ene lyset også! Farvel Sand, farvel Hansen.

ALLE. Farvel, farvel — tak for idag!

Frank tar fruens ydertøj og følger hende.

Hansen og Sand sidder på hver sin side af bordet og røger uden at se på hverandre. Hansen gaber af og til. De snakker ikke sammen. Endelig siger

HANSEN. Vi får vel tænke på at komme hjem, vi også da! (gaber). Det er aldeles mørkt ude. — Det begynder at bli høst alt. — Klokken var over 9 da vi spiste, og da var det lyst endnu — og det endda Bergs spisestue vender ud til det mørke gårdsrummet. — — Skal vi slukke lyset? — Oder auch nicht! (blæser ud lyset).

De rejser sig. Hansen drikker ud et par dråber af sit glas. De går ud af grotten, hen til stakitlågen på højre side. Der trykker de hverandres hænder.

HANSEN. Godnat — ja imorgen, så —

SAND (der taler utydeligt og tonløst). Ja — godnat.

Udenfor lågen går de hver til sin side.

Skridtene høres.

ANDEN SCENE

foregår en times tid senere og forestiller Hansens to små værelser. Til venstre et soveværelse og en liden stue til højre. På baggrundsvæggen i begge værelser er der vinduer ud til gaden.

I sengen som står ved venstre væg ligger Hansen og læser.

To lys på et lidet bord ved sengen.

Pludselig blystrer én udenfor.

HANSEN (går hurtig ud af sengen, hen til vinduet, lukker op). Nå, er det dig? (han gaber).

SAND. Kast nøglen ned.

HANSEN tar nøglen på det lille bord, kaster den ud og lægger sig.

Lidt efter kommer Sand gennem stuen ind i soveværelset.

SAND. Jeg så der var lyst.

HANSEN. Ja jeg lå og læste, jeg får aldrig sove ellers.

SAND. Er du svært søvning?

HANSEN (gabende). Nej!

SAND (sætter sig på stolen ved sengen, hvor Hansens undertøj ligger). Hvad er det du læser?

HANSEN. Mercadet af Balzac.

SAND. Den skal være svært god. Har du set det nogengang?

HANSEN. Nej. Det er gået på det kongelige theater i Kjøbenhavn, men gjorde ikke noget videre lykke, tror jeg.

SAND. Men får ikke du dit færdig snart da — så stort —

HANSEN. Nej! — Dejlig studierejse! Frank maler ikke. Du digter ikke. Og jeg skriver ikke korrespondancer. Og nu har vi været her over en måned.

SAND. Jeg tror at mit skal bli svinagtig bra. Jeg gjorde en scene, hvor hun, fru, i 3die akt lige skal til at give sig fordi sagføreren da vil stryge hele huslejen — bare den ene gangen, siger han — ingen behøver at få vide noget. Så er huslejen klaret; han skal hjælpe hende med mere også — så kan der bli fred i huset. Så kan der kanske bli hjem i huset igjen, tænker hun. Manden kommer på fode igjen, og hun behøver ikke gå i den grænseløse angst, grænseløse angst, grænseløse angst for at barnene ikke skal få mad, — det er en god scene, far, — og så er den original.

HANSEN. Hvad vil det sige, at du har gjort den?

SAND. Aldeles klart og detaljeret.

HANSEN (lidt hidsig). Har du skrevet den?

SAND (på sin sædvanlige tonløse måde). Nej jeg har ikke skrevet den rigtig (smiler nervøst). Kunde du mærke noget på mig iaften?

HANSEN. Nej ikke andet end jeg tror ikke du sagde et ord hele kvelden.

SAND. Jeg har aldrig set noget så vakkert. Med lyset fra det ene lyset på den ene siden og så halvlyset udenfra. Og sådan, som profilen så ud bare på skyggen, — snart stor og snart liden, dansed, var urolig, usikker — jeg er sikker på at dere begge to sad og tænkte på at sådan var hun i virkeligheden —

HANSEN. Nej — undskyld.

SAND. Og munden! — der er akkurat som en liden småpiges udtryk i de øjnene — og når hun smiler er det som nogen kilte hende i timen, og læreren ikke måtte se det, men hun ikke kunde la være at smile alligevel.

HANSEN. Æ! Hæm!

SAND. Synes du ikke hun er vakker — og figuren.

HANSEN. Joooo — men jeg tror bestandig det er dumt at gjøre sig til nar.

SAND. Ja, hun slog på det, at du — sidst nu i eftermiddag. Og jeg er sikker på at Frank også har —

HANSEN. Ja, forstår du ikke det da, tosken, at slikt siger hun bare for at se hvor langt hun kan drive dig.

SAND (kaster sig hulkende over sengen). Å jeg ved alting, jeg forstår alting, jeg ser alting, akkurat som det er — men jeg kan ikke la være, jeg kan ikke la være. Jeg elsker hende. Jeg elsker hende. Ja netop elsker hende. Jeg ved hvorledes hun gjør nar af mig. Jeg ser hvorledes hun og Frank smiler til hverandre af mig. Jeg ser alle småtingene. Men det gjør ingenting. Jeg kan ikke la være. — Ja undskyld! (rejser sig) Jeg ved det er dumt. (smiler lidt) Men nogen blir dum når de er forelsket! (gråter derpå igjen og bøjer sig fremover).

HANSEN. — ja, nu får du holde op da Sand. — — Det går nok over, — — Så, så rejs dig nu (skyder ham blidt op i sittende stilling igjen).

SAND. Aldrig, aldrig, aldrig. Nu ikveld skyndte jeg mig op hvor Frank bor for at se om der var lys — jeg vilde se om han var hjemme. For hvis han ikke er hjemme, så er han sammen med hende. Jeg må vide det. Det er derfor jeg kommer hid. Du må se at få vide det til mig. Jeg kan ikke selv.

HANSEN. Jamen hvis nu både han og hun er hjemme. —

SAND. Jamen jeg må bare få vide det sikkert.

HANSEN (efter et lidet ophold). Ja — vil du at jeg skal stå op — nu — og gå bort og se efter det da?

SAND. Ja, du må gjøre mig den tjenesten.

Hansen står op og begynner at klæde på sig. Da han er halvferdig, legger Sand sig påklædt på sengen og gråter, først sagte, så høyere og høyere.

HANSEN. Men du må død og pine holde op, gut. De hører dig over hele huset.

SAND. Ja ja (vender sig mod vegg, begraver hodet i puden).

HANSEN (som nu er færdig). Ja nu sætter jeg lysene ind her så længe, så kanske du kan få sove lidt imens.

SAND. Ja det var snilt.

HANSEN. Så vær nu rolig da, Sand. Frank har lagt sig for længe siden. Han bryr sig ikke mere om fru Berg end aldrig det. (Ind med lysene i stuen. Idet han går ud af stuen siger han): Fa'n! Midt om natta også!

TREDJE SCENE

foregår 5 minutter efter. Man ser op over en lang tom gade. En gaslygte tilhøjre.

HANSEN (kommer om et hjørne langt oppe i gaden — fra venstre side. Han ser op på et hus og mumler): Nej, der er fa'n ikke noget lys! — Jeg siger han sov, jeg! (ser både nedover og opover gaden, går så hen og ringer tre gange med mellemrum, sidste gang stærkt).

EN MAND (ruller op gardinet og lukker op et vindu i 3dje etage). Hvem er der?

HANSEN. Å er det Dem, hr. Schlüter.

MANDEN. Er det ikke hr. Hansen?

HANSEN. Jo undskyld hr. Schlüter, at jeg kommer så sent — men jeg må endelig tale med hr. Frank, det er noget som absolut ikke kan opsættes — det må gøres iaften. Er han kommet hjem.

MANDEN. Nein, hr. Frank er ikke der! Jeg tror ganske vist han er ikke der. Jeg måtte ham hørt.

HANSEN. Ja undskyld hr. Schlüter, vil De låne mig nøglen til gadedøren — undskyld — men jeg må ha det at vide, ser De.

MANDEN. Ja min pige skal komme. Hun er endnu ikke lagt sig.

Hansen spytter flere gange efter et papir, som ligger et stykke fra ham. Lidt efter åbnes gadedøren. Man ser et lys og utydelige omrids af et kvindemenneske. Hansen ind.

Ingen i gaden.

Så igjen kommer Hansen ud og vender sig i gadedøren.

HANSEN. Ja, undskyld — men det var heldigt, at De ikke havde lagt Dem. De får be hr. Schlüter også at undskyldte. Godnat.

Døren lukkes. Da han er kommet ned de to trin ser han først nedover, så opover gaden og går fort ud samme vej han kom.

FJERDE SCENE

foregår 5 minutter senere på Hansens værelser.

Scenen begynder med at, idet Hansen lukker op til sin dagligstue står han ligeoverfor Frank og fru Berg, der har stillet sig på hver sin side af døren. Frank med en lampe høit i hånden.

HANSEN (stanser bråt).

DE TO ANDRE ler halvhøjt.

FRU BERG (hviskende). Blev De bange?

HANSEN (sint). Å ikke bange, men —

FRU BERG. Frank og jeg spaserte opover vejen, og så før jeg gik hjem fandt jeg på at vi skulde se om De var hjemme, og Frank havde portnøglen Deres, ved De — og så så' vi at der var lys. — Men ved De hvem der ligger derinde?

HANSEN (but). Ja!

FRU BERG. Men det var mig som tændte lampen.

HANSEN (som lytter). Hvad er det for noget?

De to andre ler.

HANSEN (meget spændt). Hvad er det for en lyd?

De to andre ler igjen, fru Berg knisende.

HANSEN. Er det han som —

FRU BERG. Ja vi titted ind —

HANSEN. Han snorker ordentlig, han.

DE TO ANDRE (leende). Ja.

HANSEN (smiler først; dernæst lidt brutalt). Ja jeg synes ialfald De burde se at komme hjem lidt snart nu — jeg synes (bryder af).

FRU BERG. Det er forresten virkelig synd på ham også!

HANSEN. Synes De?

FRU BERG. Men vær så snil at følge med De også. Det ser så dumt ud om nogen skulde se Frank og mig gå alene over torvet.

HANSEN. Å jeg synes —

FRANK (som afbryder). Ja kom nu, fru Berg. Jeg er søvnløs også. Han er sikker — (peger med hodet hen til soveværelset).

HANSEN (skyver døren op til soveværelset, så der falder lys ind på Sand). Ja han sover. — Skal vi så. — Ja. Værsgod frue!

FRU BERG. Ja, det er da ikke noget at være ærgerlig for.

Fru Berg går først ud.

Frank ser smilende på Hansén.

Hansén lader som han ikke mærker det og går sidst ud.

FEMTE SCENE.

Ti minutter senere.

En gade (langs bagvæggen).

Et hus med store butiksvinduer går et par alen længer frem end de øvrige husene — til venstre i baggrunden.

Hansén, Frank og fru Berg kommer fra venstre, stanser uden for det fremspringende hus.

FRU BERG (som slipper Franks arm og tar Hansén under armen.) Ja godnat kan De da sige, om det så skal være det eneste Ord det går an at få fra Dem.

HANSEN (gjør sig høflig fri). Godnat fru Berg.

FRU BERG. Jeg tror gud hjælpe mig — uf jeg er så træt i benene — vi var helt oppe oppe ved Hosang — og det er mindst en tjerding.

FRANK. Ja langt var det sku.

HANSEN (ser ud til højre). Hvem er det.

FRANK (næsten samtidig). Det er —

HANSEN. Ja vist er det så —

FRU BERG. Uf jeg blir rent bange —

Et par sekunder efter kommer Sand i fuld fart fra højre, løber lige mod væggen af det fremspringende hus der hvor det danner hjørne med de øvrige huser, — løber lige mod væggen og falder baglæns om på gaden.

Alle tre hen til ham.

FRANK. Hvad fanden skal nu dette betyde (Herrerne begynder at rejse på Sand).

HANSEN. Der kommer en konstabel — og derborte er nogen andre også! Skynd Dem frue så ingen ser Dem — det blir bare sludder af det (tar hende ved hånden og skyver hende fort ind af gadedøren i det første hus tilhøjrefor det fremspringende). Og skynd Dem nu bare op.

Fra højre kommer halvt i løb en konstabel.

Fra venstre hører man nogen synge.

KONSTABELEN. Hvad er dette. — Kjender De den manden? — jeg så han løb alt det han orkede nedover gaden — — jeg stod inne i porten hos Fenkenhagen — han løb forbi, ser De.

To herrer som synger kommer ind arm i arm. De stanser.

HANSEN. Det er ingenting. Mit Navn er Kandidat Nils Hansen, jeg bor i Parkvejen Nr. 9.

Frank har fåt Sand op, som nu står og læner sig til væggen.

Et vindu i 2den etage åbnes halvt. Fru Berg ser ud.

HANSEN. Det er en ven af os som er blit syg. Kom nu Sand.

Frank og Hansen tar Sand mellem sig og går ud tilvenstre.

De to andre herrer går tilhøjre idet den ene af dem siger halv højt:

Nej, jeg kjender dem ikke.

DEN ANDEN (halvhøjt) De var ikke her fra byen.

Konstabelen går hen tilvenstre og ser efter Sand og hans kammerater. Han tar op en notisebog.

SJETTE SCENE.

Lidt efter.

En anden gade.

Fra højre kommer først Hansen.

Lidt bag ham Sand og Frank arm i arm.

FRANK. Ja, nu skal du ikke ta det så hårdt Sand. — Fanden! — Sådan er verden, ser du — jeg f. ex. — tror du ikke jeg — ja det ved du jo — jeg har jo fortalt dig. — Gå lidt i forvejen du Hansen.

Hansen smiler uden at de andre ser det og går ud tilvenstre.

FRANK. Du kan tro, jeg har heller ikke havt det så godt — den eneste gang jeg har været virkelig glad i et menneske —

SAND. Jamen, jamen —

FRANK. Vi gik bare en tur. Jeg har aldrig bryd mig det gran om fru Berg (kaster en cigarstump lidt hårdt mod jorden) — og hun ikke om mig heller. Det kan godt være at hun gjør det bare fordi hun er glad i dig —

SAND. Jamen — jamen!

FRANK. Aldrig! — aldrig i mit liv har der været noget imellem os. Jeg gir dig mit æresord på, vi gik bare en tur opover vejen til Hosang —

SAND. Men kyssed —?

FRANK. Nej hører du, kom nu, så går vi. — Vi går op til Hansen. — Du får da ikke ta det så hårdt heller —

(ud arm i arm tilvenstre.)

SYVENDE SCENE.

En time senere.

Hansens værelser.

Frank og Sand sidder i sofaen. Hansen ligeoverfor og læser højt i Mercadet.

Lampen på bordet.

Frembrydende morgenlys ind fra vinduerne.

HANSEN (efter at ha læst en stund). Ja nu er der ikke mere kognak heller. Vi har drukket næsten en hel flaske. Og nejgu vil jeg ikke læse mere, hvis dere ikke hører på.

FRANK. Jo bare læs, — vi hører.

SAND (tonløst og utydeligt som sædvanligt). — vi synes det er svært morsomt. Jeg synes det er storartet — den scenen med kreditorerne er lidt stiliseret, men jagu er der mere virkelighed i den scenen end i hele Ibsen —

Hansen læser en stund videre, lægger så bogen væk og peger på Sand som er søvnet, lænet ind til Frank.

FRANK (der først nu ser dette). Det var sandelig heldig også! Jeg kan næsten ikke holde øjnene oppe. Og jeg tror sku han har drukket halve flasken. Ja, nu er det bedst, du lægger dig, Sand! — Sand! — hører du, Sand! Du sover gut!

SAND (vågner og puster et tungt: Ja!

HANSEN. Kom nu og læg dig ind på sengen — så får du sove lidt ordentlig.

SAND. Ja, det er bedst det. Godnat Frank. Godnat Hansen (trykker deres hænder). Men vil du ikke ha sengen selv da?

HANSEN. Nej, du kan gjerne lægge dig der.

SAND. Godnat! (ind og tar af sig frakken, vesten og støvlerne, lægger sig og falder i søvn.)

Hansen slukker lampen. Det er dagslyst.

Frank står på gulvet og strækker sig. Hansen ligeoverfor ham. De smiler lidt begge to.

HANSEN. Ja læg dig på sofaen, du. Det værste er at den er så fordømmede smal — så jeg får lægge mig på gulvet.

FRANK (smilende høflig). Men —

HANSEN. Å, der er teppe på gulvet.

Frank lægger sig på sofaen.

Hansen tar en frakke, gjør den til hodepude og lægger sig på gulvet.

FRANK. Godnat.

HANSEN. Godnat.

FRANK. Men gud ved om han ikke tog armen imellem, da han gik mod væggen.

HANSEN. Ja jeg ved ikke jeg. Og jagu var det alvor aligevel.

FRANK. Jagu var det alvor. Godnat.

Gunnar Heiberg.

Kong Karl XV's Unionsforslag.

Ved **Emil v. Qvanten**

IV.

(Sidste Artikel*)

Som jeg i Slutningen af min forrige Artikel har vist, begyndte, just som den nordiske Alliance skulde afsluttes, den danske Regering at spekulere i en ny Helstatsforening mellem Danmark og Holsten, hvorved tysk Land atter blev blandet ind i de skandinaviske Interesser, for hvilke Sverig-Norge skulde være solidariske. Dette var i aabenbar Strid med de Underhandlinger, som havde ført til Traktatforslaget.

Man vil nu kunne forstaa den svensk-norske Regerings Holdning i September-December 1863. Da alle de mangeaarige mundtlige og skriftlige Meningsudvekslinger ikke havde ført til den fulde og faste Overensstemmelse, som kunde betinge en fælles Politik, en fælles Fremtid, saa maatte den svensk-norske Regering nu søge at naa Maalet ad indirekte Vej, ved indtil videre at holde sig tilbage, i Haab om at den danske Regering, naar den saa', at Alliancen ellers gik overstyr, skulde vende tilbage til Forslagets Udgangspunkt: Danmark til Ejdern. Deraf kom de stadige Indvendinger mod, de fornyede Forberedelser til, de gentagne Løfter om at undertegne Traktaten. Deraf den Vægt, som lagdes paa Martspatentet, der ikke blot bandt Slesvig nærmere til Danmark, men ogsaa sluttelig maatte føre til Holstens Skilsmisse fra Danmark. Deraf, da det trak ud,

*) Et enkelt Afsnit i Artiklen er paa Dansk refereret i faa Ord; i Bilagene er 2 Breve udeladte. Red.

alle det svensk-norske Kabinetts Udsættelsespaaskud, fordi man saalænge som muligt haabede paa en bedre Vending af Sagerne i Danmark. Og da det — kort efter Frederik VII's pludselige Død — var blevet klart, at dette Haab ikke vilde opfyldes, førte Manderström Retræten paa en saadan Maade, at han dog endnu lod Danmark Døren aaben til en Tilmærmelse. Han skrev i Depeschen til Hamilton d. 2. Decbr.: „For i Korthed at gentage, hvad jeg ifølge Kongens Befaling har at sige Dem, vil jeg altsaa lade Dem, Hr. Greve, vide, idet jeg anmoder Dem om at meddele det til det danske Kabinet, at Hs. Maj. ikke anser Øjeblikket for gunstigt til at slutte en Alliancetraktat, som væsenlig vilde komme til at hvile paa en helt anden Grund end det Udkast, hvorom der i Sommer var Tale. Hermed siger vi ikke, at vi ganske opgiver Tanken om en saadan Traktat, ifald Omstændighederne og gensidige Interesser fremdeles skulde gøre den ønskelig. Jeg tror ogsaa at kunne sige, at det ikke vilde være klogt i dette Øjeblik at erklære Underhandlingerne for afbrudte. Vi for vort Vedkommende ønsker det ikke og vi antager, at Danmark ikke bør ønske det. Det er bedst at lade Sagen bero indtil videre; den vil siden leve op igen, ifald Forholdene kræver og tillader det“.

Endnu i Marts 64, da de Danske kæmpede ved Dybbøl, forudsatte Manderström Muligheden af at Sverig kunde komme til at gribe ind i Kampen. Paa Vejen til Stortinget i Kristiania holdt han i Göteborg en Tale, hvori han sagde: „Hs. Maj. havde helst set, at Striden bilagdes og Freden genoprettedes; men kan det ikke ske og fordrer Sverigs Ære, at vi deltager i Striden, saa haabede Taleren, at Regeringen kunde regne paa alle gode Borgeres Bistand“. Og da Kong Karl sluttede Stortinget den 31. Marts, tilkendegav han: Vi vil søge „sammen med venligtsindede Magter at faa en tilfredsstillende Løsning paa den Strid, som Danmark er Skueplads for; men trykke ved den Enighed, som hersker mellem Konge og Folk, vil vi ogsaa, saafremt Omstændigaederne kræver det, være beredte paa at bringe de nødvendige Ofre for at bistaa det danske Folk i dets Kamp mod Overmagten“. Disse Udtalelser viser, at Sverig-Norge lige til det sidste tænkte paa muligt at optræde ved Danmarks Side.

Jeg har nu, vover jeg at tro, støttende mig til offentlige Aktstykker, vist:

at den svensk-norske Regering 1861—64 i diplomatiske Noter og andre offentlige Udtalelser udviklede en afgjort skandinavisk Politik;

at Grundlaget for denne Politik var Holsten-Lauenborgs Adskillelse fra Danmark og Danmark-Slesvigs Tilslutning til Sverig-Norge;

at den svensk-norske Regering, i August 63, var beredt til paa denne Basis, som fra Danmarks Side lagdes ved Patentet af 30. Marts, at slutte et Forsvarsforbund med Danmark mod Tyskland;

at Danmark paa samme Tid tilstræbte en ny Helstatsforbindelse med Holsten og i den Hensigt søgte at udnytte den i Udsigt stillede Alliance med Sverig-Norge;

at den svensk-norske Regering derfor tøvede med Alliancen og sluttelig stillede den i Bero, da den danske Regering straks efter Frederik VII's Død slog ind paa en Helstatspolitik, for hvilken Sverig-Norge ikke vilde kæmpe;

at Skylden for Alliancens Udeblivelse ligger hos den danske, ikke hos den svensk-norske Regering;

at, selv da Alliancen ved Danmarks egen Skyld foreløbig var opgivet, holdt Sverig-Norge sig endnu beredt til at gribe ind i Striden.

Men i og med denne Bevisførelse har jeg ogsaa, hvad min Hensigt var, gjort det klart, at Kong Karls Unionsforslag ikke, som antaget, stod i Modstrid med hans Regerings tidligere Politik, og at saaledes den Velvilje, de Geer og Manderström straks viste Forslaget, ikke heller er det mindste gaadefuld. Jeg tillader mig derhos at tro, at denne Undersøgelse af det svensk-norske Kabinetts skandinaviske Politik i og for sig har almindelig Interesse; thi sikkert vil det glæde hver Svensk og hver ædelsindet Normand, Skandinav eller Antiskandinav, at vide, at de Beskyldninger for Upaalidelighed og Brud paa Løfter, som man har rettet mod de forenede Rigers Regering 1863—64, ikke er beføjede.

(Hr. v. Qvanten bemærker nu, at den tilsyneladende Forskel, der var mellem det svensk-norske Kabinetts Politik og Kong Karls Unionsforslag, ingen Rolle spillede. Ganske vist havde Kabinettet akcepteret Ejderprogrammet, medens Unionsforslagets Stillere erkendte Nødvendigheden af en national Berigtigelse af Grænsen mellem Skandinavien og Tyskland. Men i Virkeligheden var dette intet nyt, og Krigen 64 var ogsaa knapt tilende, før fremragende nationalliberale Politikere offentligt indrømmede, at en af Aarsagerne til Danmarks Ulykke var, at en saadan „Berigtigelse“ ikke i Tide var sket. v. Qvanten citerer Orla Lehmanns „Om Aarsagerne til Danmarks Ulykke“ og Madvigs „Den nationale Politik og det danske Monarki“, begge Skrifter udkomne i 64. Han viser endvidere gennem

Citat af Monrads „Om politiske Drømmerier“ (1870), at selv denne Politiker senere indrømmede den skandinaviske Enhedspolitik's Fortrin og Betydning. Hr. v. Qvanten fortsætter derpaa:)

Man har nu og da antaget, at det var Trudsler fra Rusland, som bevægede Sverig-Norge til at holde sig tilbage i Efteraaret 63. Men dette er uhistorisk. At Rusland ugærne saå en skandinavisk Union, vidste jo alle for længst, og hvis dette havde været nok til at afholde Sverig-Norge fra at varetage sine retmæssige Interesser, vilde det De Geer-Manderstrømske Kabinet overhovedet ikke have indledet Underhandlinger med Danmark. Rusland var desuden Sommeren og Efteraaret 63 optaget for egen Regning med Polakkerne. Det truedes selv af en evropæisk Intervention. Ved Uenighed mellem England og Frankrig udeblev Interventionen, men Rusland var dog Efteraaret 63 altfor optaget af at sikre sig selv mod Angreb til at true andre Nationers Selvstændighed. Først fra Januar og Februar 64, da Rusland begyndte at føle sig sikkert overfor Polen, skriver sig de Depescher — hvis de forøvrig er ægte, hvad næppe er sikkert — ifølge hvilke Fyrst Gortschakoff skal have erklæret, at hvis Sverig bistod Danmark, vilde Rusland samle et Observationskorps i Finland, samt at Dannelsen af et stort skandinavisk Rige stod „i Strid med Ruslands Interesser“. Saavidt jeg véd, kom denne Udtalelse først i Begyndelsen af Juni til det svenske Kabinets Kundskab. I hvert Fald ansaas ingenlunde dengang en Tilkendegivelse fra Rusland af det øvrige Evropa som en Befaling. Det synes ligesaa lidt nu at være Tilfældet. Endnu staar det lille Bulgarien urørt, fordi det har vovet at tro paa sig selv og fordi det ogsaa er i andre Magters Interesse at opretholde det. Kun den fejge og ganske isolerede falder sikkert før eller senere. Ved Bedømmelsen af Sverig-Norges politiske Stilling 1855—70 bør man stadig huske, at de forenede Riger havde sluttet sig til Vestmagterne og var nær forbundne med Frankrig, som dengang stod i Spidsen for det nationale Vesten imod det folkeunderkuende Østen.

Af mange Tegn fremgaar det, at Kong Karl som sidste Udvej stoledes paa, at Frankrig sluttelig skulde erklære sig for en national Løsning af Striden i Danmark, og at Sverig-Norge da, allieret med Frankrig, skulde kunne fordre dels en skandinavisk Union, dels Holsten-Lauenborgs Afstaaelse til Tyskland. Højest sandsynligt har det svensk-norske Kabinet overladt Frankrig at afgøre Tiden for en saadan Optræden. Men det var en stor Fejl og Ulykke saaledes at opgive Initiativet. Napoleon, som var optraadt for Nationalitetsretten og Folkets Selvbestemmelsesret, var allerede da slaaet ind paa den Ventepolitik, som nylig havde kostet Polen en spildt Revolu-

tion; som snart skulde koste Danmark Slesvig og inden længe føre ham selv til Fald. Det fortælles, at Karl XV Aaret efter Danmarks ulykkelige Kamp havde sagt til en fransk Forfatter: „Kejseren blev vildledet af sine Raadgivere. Han hindrede mig i at slutte Forbund med Danmark; han har ladet det sønderlemmes. Det er en Fejl, som vil faa Følger. Gud give, han ikke selv maa falde som Offer derfor“. D. 10. Juli 63 skrev den danske Gesandt i Stockholm, at Grev Manderström havde ytret, at han for flere Maaneder siden havde sagt til den franske Gesandt Fournier, at, „da Stillingen ikke længer var den samme som ved Krigens Begyndelse, ansaa Sverig sig ikke forpligtet til at slutte sig til Frankrig, hvis dette skulde gribe til Vaaben for at fremme Formaal, som var af særlig Interesse for Frankrig“ (Posthumus: *Ur minnet och dagboken*, 11te Del, S. 170). Af disse Ord fremgaar det klart, at det svensk-norske Kabinet mente, at Frankrig, i Strid med de givne Løfter, havde forsømt de skandinaviske Interesser. Paa sin Side tilstillede, efter hvad der berettes, det franske Kabinet det svensk-norske en Note, hvori dette bebrejdes at have undladt at optræde i Tide og tilstrækkeligt virksomt. Hvor anderledes kunde ikke alt være gaaet, hvis ikke Danmark havde efterstræbt det i og for sig umulige, det med en nordisk Alliance, en skandinavisk Union ganske uforenelige, saaledes som det tilfulde bevidnes af Halls Henstilling i det danske Statsraad 18 Nov. 63 og af Monrads Brev til Karl XV 13. Maj 64.

Jeg har ikke mange Ord at tilføje.

Efter den ulykkelige Krig blussede den politiske Partistrid med ny Kraft op i Danmark. De gamle absolutistiske Helstatsmænd samt nogle Stykker af de Nationalliberale forenede sig til et reaktionært Højreparti. Størstedelen af Bondevennerne samt en Del yngre demokratiske Elementer dannede et radikalt Venstreparti. De nylig saa talrige Nationalliberale, det mægtige Centrum, blev snart ganske opløst, da Skandinavismens Fane var falden Partiet af Haanden. Kun de, som havde stillet og havde sluttet sig til det af Kong Karl adopterede Unionsforslag, holdt den endnu oprejst. Den sammenholdende Kraft, Organisatoren, den utrættelige Arbejder var og blev først og fremmest Carl Rosenberg.

Men mod Skandinavismen i Danmark vendte sig nu med forenede Kræfter alt det smaasindede og egoistiske, som i et lille Samfund breder sig i lokal Patriotisme og national Nihilisme, sekelgammelt Nationalhad og Nag fra igaar. Og det gamle prøvede Middel anvendtes: man udsaaede Mistro mod Sverig. Da under Krigen mellem Preussen og Østrig Rygtet fortalte, at de skandinaviske Lande sammen med Frankrig skulde optræde som tredie

Part (Bilag 30, 31), hed det sig straks, at Sverig havde forenet sig med Preussen om at dele Danmark, og de gode Kjøbenhavnere forberedte sig allerede paa at maatte tilbageslaa en svensk Landgang paa Sjælland (Bilag 30). Om Unionsforslaget fra 64 spredtes ogsaa de mest sandhedsfordrejende Paastande, der naturligvis faldt tilbage paa Forslagets danske Tilhængere. For at gøre en Ende herpaa, forlangte disse mere og mere indtrængende (Bilag 25, 26, 27), at Forslaget med tilhørende Aktstykker skulde offentliggøres, for at hele Verden kunde se, at det gik ud paa at redde den danske Del af Slesvig for Danmark og Skandinavien. Efter mange ivrige Forestillinger om det berettigede i dette Ønske, udvirkede jeg Kong Karls Billigelse deraf. Men nu stødte jeg paa en Vanskelighed hos Rosenberg. Min Mening var, at vi skulde sige Sandheden om Forslagets Fremkomst; men dette stemmede ikke med mine danske Venners Hensigter. Allerede i 64, da det gjaldt en mindre Artikel i et fransk Blad, spørger Rosenberg mig: „Først vil jeg dog bede Dig sige mig, om jeg virkelig skal anføre, at Forslaget oprindeligt er udgaaet herfra?“ (Bilag 24). I et Brev fra Aaret derefter, hvori han fortæller, at han har sat en Del Rigsdagsmænd ind i de Forhandlinger, Forslaget foranledigede, tilføjer han: „naturligvis uden at berøre, hvad vi havde for under dit første Besøg her“ (Bil. 26). Og i 67: „Jeg kan kun bestemt fraraade, at de nærmere Omstændigheder ved dette Forslags Fremkomst meddeles. Noget andet er, at Offentliggørelsen af Forslaget, med Fastholden af dets Oprindelse fra Kong Karl, samt hvad derpaa fulgte, kan være nyttig“. I samme Brev tilføjer han dog: „Forøvrig har jeg intet at indvende mod din Opfattelse af Sagen og deler din Harme over, at den for Offentligheden skal staa i et andet Lys end det sande“ (Bil. 35). Og alligevel! Det er klart, at R. stod mellem to Ilde: paa den ene Side mig (hvem Kong Karl havde overladt Sagen), paa den anden Carlsen (jfr. Bil. 36), som anstrængte sig for at udslette Sporene af, at han var en af dem, som havde Del i Forslaget, inden det forelagdes Kong Karl. Til sidst gik jeg ind paa, at ikke alt skulde siges, forudsat, at „intet af det, som bliver sagt, strider mod det sande Forhold“. Jeg overleverede Dokumenterne i Marts 67. R. tog straks fat paa Redegørelsen og afsendte den i Juni (jeg opbevarer den endnu). Men jeg var ikke naaet ret langt i den, før jeg saå, at R. dog fastholdt Forslagets Oprindelse fra Kongen. Hvad skulde jeg gøre? Standse Offentliggørelsen. Dette vilde have været Synd efter al den Ulejlighed, der var anvendt. Jeg føjede da R. Nu gjaldt det at faa Afhandlingen oversat, skaffe den en fransk Adoptivfader og afvente et gunstigt Øjeblik for Offentliggørelsen. Det trak ud, saa at vi var

naaet til Februar 70, det store Krigsjaar, da den endelig fremkom i *Revue des deux mondes*. R. havde først henvendt sig til den begavede Historiker og Politiker Henri Martin, som udtrykte varm Interesse for den skandinaviske Sag (Bil. 35, 38). Men det blev den bekendte Historiker A. Geffroy, som tog sig af Artiken (Bil. 40). R. blev dog mindre foruøjet med den Maade, hvorpaa G. anvendte hans Manuskript. „Jeg tilstaar,“ skrev han til mig, „at jeg følte mig noget skuffet, da jeg saå hvad G. havde gjort ud af det“ (Bil. 40). Man kan hellerikke nægte, at G.'s Fremstilling i Sammenligning med R.'s falder temmelig mager og tør. Ogsaa jeg følte mig ubehagelig berørt, da jeg hos G. genfandt Legendens om Unionsforslaget som Kong Karls personlige Indfald, der ikke kunde indgive den danske Regering (der til Punkt og Prikke kendte dets rette Oprindelse) fuld Tillid, foruden flere Refleksioner, som viste, at G. maatte have haft andre danske Medarbejdere end R. Dog tilføjer G.: „Men hvad gjorde Formen til Sagen? Hvorfor være saa rask til at gribe et Paaskud til at afbryde Forhandlingen? Det danske Kabinet havde jo intet at miste, alt at vinde. Betingelsen om de tyske Bestanddeles Udelukkelse var i høj Grad klog. Den stemmede med Danmarks og Nordens mest bydende Krav. Hvad der ikke er Tvivl underkastet, hvad der klart fremgaar af Episoden 64, det er den Karakter af politisk Nødvendighed, hvormed Skandinavismen var begyndt at fremtræde“.

Hermed slutter min Redegørelse for Karl XV's Unionsforslag. Jeg vover at tro, at det af dens Indhold fremgaar, at den har været baade en Ret og en Pligt for mig.

Bilag til v. Qvantens Artikel.

Nr. 34. *Til C. Rosenberg fra E. v. Qvanten.*

Stockholm, d. 19de Januar 1867.

Under Henvisning til det Eksempel, der foreligger fra det nordtyske Parlament og Forbund, som jo ogsaa indrømmer Fyrsterne en Plads, bør det ikke i Danmark være saa svært at arbejde for en Tilslutning til Sverig-Norge og paa den danske Rigsdag at rejse Forslag om Udenrigs- og Forsvarssagens Overgang til en Forbundsregering og en Forbundsdag. Er ikke vore Forslag hele Tiden gaaet ud derpaa? Danmark er jo kun en Del af et større Hele; deri ligger Nødvendigheden af Tilslutningen. En Monarks Rettigheder kan aldrig gaa forud for Folkets; derfor har Nordtysklands Smaafyrster maattet bøje sig for Nationens fælles Bedste. Hvorfor skulde ikke nu Danmark, dets Folk og Konge, frivillig kunne indgaa paa det, som viser sig at være idetmindste lige saa fornuftigt og nødvendigt for Skandinavien som for Tyskland?

Vil Du skrive en Brochure fra dette radikalt skandinaviske Standpunkt? I saa Fald skal jeg udlevere Dig nogle af de Dokumenter, som faktisk beviser, at der har været ført Underhandlinger i denne Retning mellem Karl XV og Christian IX.

Men for Offentliggørelsen af disse Dokumenter maa jeg sætte nogle Betingelser.

Den første er, at Du fremstiller hele Forslagets Historie saaledes, som den virkelig er. Hertil hører først og fremmest, at Forslaget udarbejdedes af os i Forening i Kjøbenhavn. Endvidere, at vi ikke henvendte os med det til de Nationalliberale, der var personlig ophidsede ved den Hallske Politik's Nederlag, men til de liberale Bondevenner, der var radikale Nationalister. De billigede, som Du selv bedst véd, fuldstændig Forslagets Principper: Slesvigs Deling efter Nationaliteterne, Forbundsparlament, Familjepagt. Selve Forslaget, saaledes som det efter vore Raadslagninger førtes i Pennen af Dig, indføres i Redegørelsen.

Vi henvendte os til saadanne Personer, som, hvis Monrad vægrede sig ved at gaa ind paa Forslaget, kunde afløse ham og danne et nyt Ministerium. Den tilvejebragte Partisammenslutning skulde dels formaa Monrad til at gaa ind paa vort Forslag, dels hjælpe ham til at gennemføre det. Monrad behøvede just da de nationale Bondevenners Bistand for at kunne holde sig ved Roret.

Derpaa vendte jeg tilbage til Stockholm. Her omredigeredes Udkastet, og med det saaledes sammenarbejdede dansk-svenske eller svensk-danske Forslag indfandt jeg mig paany i Kjøbenhavn for paa Kong Karls Vegne at overgive det til Christian IX eller Monrad.

Men for at Planens oprindelige Grundtanke ikke skulde forrykkes, maatte jeg, før Brevene og Forslaget afleveredes, skaffe mig Vished om, at den i Stockholm vedtagne Redaktion ikke vilde unddrage Forslaget de nationale Bondevenners engang tilsikrede Bistand, der vedblivende var den Basis, paa hvilken Operationerne maatte hvile. Jeg gik derfor til dem, der havde haft Del i Forslaget, viste dem den Sammen dragning, jeg havde foretaget, og de erklærede, at de intet havde at indvende. Forslaget vedblev altsaa fremdeles at være deres.

Til Monrad opgav jeg senere Navnet paa dem, der var indviiede i Planen og billigede den. Maaske var det netop dette, der formaaede ham til at gaa ind derpaa; idetmindste bidrog denne Omstændighed i væsentlig Grad dertil. Han syntes stadig gunstig stemt, men tog det Løfte af mig, at jeg indtil videre ikke vilde betro Nogen i Kjøbenhavn, at Christian IX og hans Regering vilde optage Forslaget. Hvor samvittighedsfuldt jeg holdt dette Løfte, kan Du selv bevidne. Han tog ogsaa et andet Løfte af mig, dette nemlig, at hvis jeg ved min Hjemkomst fandt, at det svenske Kabinet belavede sig paa at krydse Forslaget, da skulde jeg straks uforbeholdent underrette ham derom. Denne hans Tillid var jeg ogsaa fast besluttet paa at vise mig værdig, thi Danmarks Stilling var saadan, at det modsatte vilde have været den største Hjærtesløshed. Men jeg er bange for, at Monrad for hurtig har ladet sig skræmme bort fra sit indtagne Standpunkt. Havde han handlet i Overensstemmelse med Opfordringen i Kong Karls andet Brev, vilde der været kommet Gang i Sagen. I Stedet derfor kom han med det fatale Punkt om Holsten, der jo var stik imod Programmet. Trods alt dette viste det sig, at Monrad dog et Øjeblik omfattede Sagen med fuld Alvor. Saa meget besynderligere er da den Indiskretion, som blev begaaet i Korrespondancen til *norsk Rigstidende*, hvis Slutning viser, at Forfatteren har haft Kendskab til Indholdet af Monrads Svar til Karl XV. Hvorfra havde Krabbe, der jo var Korrespondenten, faaet dette Kendskab? Krabbe var Medlem af *Fædrelandets* Redaktion, og Ploug var paa den Tid Monrads Fortrolige. Desuden kendte Ploug ganske godt Forslaget gennem Dig. Burde ikke ogsaa dette nævnes?

Ploug udøvede dengang ved sin Fanatisme for Ejdergrænsen, ja maaske ogsaa for Holstens Bevarelse, en ulykkelig Indflydelse paa Monrads Politik. Monrads og Plougs sidste Kort var: alt eller intet! Det var et Hasardspil, et Fortvivlelsens Spil. De regnede saaledes: hvis Danmark mister alt, d v s. endog hele Slesvig, vil Uretfærdigheden heraf og den derved vakte Medlidenhed blive saa himmelraabende, at mindst hele Slesvig vil komme tilbage. Hvis Danmark derimod ved Deling eller Folkeafstemning med eget Samtykke afstaar en Del af Slesvig, vil det have sit Forblivende derved, og Ejdergrænsen faas aldrig mere tilbage. Fantastiske, tragiske Beregninger! Christian IX indbildte sig vel paa sin Side, at baade Holsten og Slesvig vilde kunne faas igen i Personalunion. At Monrad, der egentlig ikke tilhørte det skandinaviske Parti, sluttelig faldt tilbage i det heroiske: „alt eller intet“, lader sig forklare. Men Ploug og de øvrige skandinaviske Nationalliberale er det vanskeligere at forstaa.

Min anden Betingelse er, at Du fremstiller Kong Karls Stilling som den virkelig var, udad og indad til. Christian IX havde straks efter sin Tronbestigelse vist Uvilje, for ikke at sige Frygt for

Skandinavismen. Havde Kong Karl personlig indfundet sig ved Frederik VII's Begravelse eller efter hans Død udstrakt sin Haand efter Danmarks Krone, vilde Kong Christian have været daarlig stillet; men dertil var den svenske Karakter for ridderlig.

Paa den anden Side havde det svenske Kabinet gjort sit navkundige Tilbagetog. Skønt Sverig visselig i alle Tilfælde burde have sendt et Hjælpekorps til Danmark — allerede det i Fællesskab udgydte Blod vilde have gjort Skandinavismen praktisk —, bør man dog ikke se bort fra, at flere Grunde foranledigede denne Retræte. Til disse hører, at Manderström lige saa lidt som Hall fra Begyndelsen troede, at Krisen vilde føre til Krig. Da Horisonten senere pludselig formørkedes, trak han sig forfærdet tilbage, thi Sverig var ligesom Danmark temmelig daarlig rustet. Dertil kommer, at da Tyskerne rykkede ind og det viste sig, at hverken Sydslesvigerne eller Mellemslesvigerne, for ej at tale om Holstenerne, havde Lyst til at blive ved Danmark, vaklede Stormagterne i deres Opfattelse baade af Statsret og Nationalitetsret Sverig maatte da befrygte, at hvis det kom Danmark tilhjulps, vilde det mod sin egen og Skandinavismens Interesse blive drevet til at forsvare baade Holsten og Sydslesvig for Danmark, hvilket — det indsaar man nu — var en Umulighed. Endnu mindre Lyst havde man naturligvis til at virke for Oprettelsen af et Slesvig-Holsten i Personalunion. Det svenske Kabinet trak sig da lidt efter lidt tilbage, som om Sagen ikke berørte Sverig mere end alle de øvrige Underskrivere af Londonerprotokollen.

Saaledes var Kong Karls Stilling, da han paatog sig at fremme et skandinavisk Forslag, som, hvis det lykkedes, vilde bringe Fordele for alle, men, hvis det mislykkedes, alene Ubehageligheder for ham selv. Han tilbød Kong Christian IX og hans Hus Del i Skandinavians Trone, samtidig med at han fordrede Slesvigs Deling efter Nationaliteterne. Dette var jo et Program, som ogsaa hans Kabinet kunde gaa ind paa. Naar man i Danmark indvender: „Hvorfor gjorde han ikke straks Forslaget officielt?“, husker man ikke, hvor umuligt det var for det svenske Kabinet, der nylig havde plæderet for Ejdergrænsen, at tage Initiativet til en Afgørelse som den nævnte. Kong Karls Bestræbelser gik derfor foreløbig ud paa at faa de to Kabinetschefer til at nærme sig hinanden. Han rakte sin Haand ud for i den at forene Monrads og de Geers. Men Monrad var for stiv; de Geer var forsigtig. Dette være sagt ogsaa til dem i Sverig, der har villet paastaa, at Kong Karl ved denne Lejlighed havde handlet ukonstitutionelt. Skulde en konstitutionel Monark, der befandt sig i en vanskelig Stilling, ikke engang have saa stor en Ret til eget Initiativ, at han kunde udarbejde et Forslag, som han siden overgav til sine Ministres Prøvelse? Naar Ploug i et permanent daarligt Humør siger, at hele Forslaget var et Paahit af mig, vil han da ikke erindre sig, at det i alle Dele paa Forhaand var billiget af gode danske Mænd, som repræsenterede et mægtigt Parti, og at Programmet var dansk, inden det optoges og meddeltes Karl XV!

Sluttelig foreslaar jeg følgende Konklusion af hele Fremstillingen: Da intet Holsten længer spærrer Danmark Vejen til Skandinavien, maa Danmark optage den Traad, der er falden til Jorden.

Skandinavismens Modstandere i Sverig har altid sagt, at Danmark kun har villet vække Sverigs Interesse for at faa Holsten og Ejdergrænsen forsvaret og bevaret, og et Blik paa en og anden Side af

den Fremgangsmaade, Danmark har benyttet, synes i visse Maader at bekræfte denne Anskuelse. Nu har Danmark Lejlighed til at vise, at Sverig paa dette Punkt har taget fejl. Det danske Monarki havde kun en raison d'être, saalænge det oldenborgske Dynasti forenede tyske og skandinaviske Landsdele under sit Scepter; nu, da de første er udskilte og gaaede til Tyskland, bør med samme og endnu større Nødvendighed de sidste slutte sig til det øvrige Skandinavien. Det danske Folk kan kun vinde herved. Sverig-Norge hverken vil eller kan gribe ind i Danmarks indre Forfatningsforhold, der altsaa kan udvikle sig frit og selvstændigt, samtidig med at Danmarks nationale Stilling udad vil blive stærkere betrygget. Det vil altsaa intet kunne tabe, men vinde meget.

Nr. 35. *Fra C. Rosenberg til E. v. Quanten.*

Kjøbenhavn, d. 6te Februar 1867.

Jeg kan ikke andet end bestemt fraraade, at de nærmere Omstændigheder ved dette Forslags Tilblivelse bringes for Dagen. Noget andet er, at Offentliggørelsen af selve Forslaget med Fastholden af dets Udspring fra Kong Karl samt hvad derpaa fulgte, kan være nyttig, dog, synes det mig, ikke nu.

Mod det, Du siger om selve Underhandlingerne den Gang, om Monrads Holdning ved den Lejlighed, om Kongens vanskelige Stilling og om Ministeriet har jeg intet at indvende. NB. De National-liberale, Monrad indbefattet, vilde paa Konferencernes Tid med største Glæde have opofret eller befriet sig for Holsten. Her gør Du dem Uret. Men de talte stadig med Monrad om, hvad man kunde faa Christian IX til at gøre, og de lod sig skræmme ved Forestillingen om en Modstand, der voksede i Styrke, jo mere forknyt Folket blev, i Stedet for, at man — d. v. s. Monrad, understøttet af hele Partiet — burde have lært Hjemmetyskerne at lystre dansk Kommando. Det var Modet, der manglede, som saa mange Gange før og senere. Tilsidst var de ikke længer Herrer over Situationen.

At Krabbe røbede Sagen for den norske *Rigstidende* kan ikke godt meddeles med Nævnelser af Navn, men man kan jo sige, at efter hvad man véd, var det en endog ivrig Skandinaver, der her begik en Indiskretion, nærmest af Harme over, at Unionen maaske nu kom i Stand, uden at Svenskerne havde stridt for den. Saa bestialsk var hans og mange andres Maade at se Sagen paa. — Forøvrigt har jeg intet at indvende mod din Opfattelse af Sammenhængen, og jeg deler din Harme over, at den overfor Almenheden skal staa i et andet Lys end det sande.

Nr. 36. *Fra C. Rosenberg til E. v. Quanten.*

Kjøbenhavn, d. 10de Juni 1867.

Jeg skriver Dig kun til for at lade Dig vide, at Opsatsen er færdig. For endel bærer Carlsen Skylden for Forsinkelsen. Han havde lovet at tage sine Papirer med sig ind fra Landet, for at vi

kunde undersøge, om der fandtes noget anvendeligt deri; men hver Gang, han var hjemme, glemte han dem, saa at jeg tilsidst en Søndag maatte tage med ham for at gaa dem igennem derude. Jeg fandt da et Par Ting i nogle af dine Breve, som Du ikke havde meddelt mig og som bidrog noget til klarere at belyse, hvorvidt Ministeriet var med paa Sagen eller ej. Men dette tilligemed nogle Indvendinger af Carlsen, da jeg oplæste mit Opus, bevirkede, at Koncepterne blev saa ilde tilredte, at jeg maa skrive det hele om. Derpaa har jeg nu taget fat, d. v. s. jeg har antaget en paalidelig Mand. Det hele fremtræder nu i en saadan Form, at Carlsen ikke har noget at indvende derimod.

Med Hensyn til Tiden for Offenliggørelsen er det imidlertid vigtigt at lægge Mærke til én Ting. Det forekommer mig at være aabenbart, at Napoleon søger at vinde Rusland ved Indrømmelser i Orienten for saaledes at skille det fra Prøjsen. Forholder dette sig rigtigt, hvorom Du maa kunne faa sikrere Underretning, kan man ikke vente, at Skandinavismen vil komme paa Bane for nærværende Tid, thi Napoleon vil i saa Fald ikke understøtte noget, der kan mishage Czaren. Det rette Øjeblik til at komme frem med Brochuren vil stadig være det, hvor man kan vente, at Napoleon vil række Haanden til en skandinavisk Union. Kommer man paa et andet Tidspunkt, falder den i Frankrig død til Jorden. Derfor turde man jo gerne lade den komme ud herhjemme; men i saa Fald havde det ingen Hast med Oversættelsen. Da maa der ogsaa foretages nogle Ændringer, thi jeg har nu skrevet Brochuren med et fransk eller evropæisk Publikum for Øje. Fra Martin*) har hverken jeg eller Hamilton**) siden hørt noget. Maaske burde man forsøge med B., Medarbejder ved *Opinion nationale*, hvis Du absolut vil have den frem nu; men husk, at vi her har en Trumf paa Haanden, som det er bedst at gemme, til den kan gøre fuld Virkning, hvad den ikke kan gøre i Paris, saalænge den nuværende Situation varer ved.

Nr. 37. *Fra C. Rosenberg til E. v. Quanten.*

Kjøbenhavn. d. 28de Juni 1867.

Hermed sender jeg Dig Værket. Vi faar nu se, hvad Du synes om det. Om det konstitutionelt tilladelige i Kong Karls Fremgangsmaade har jeg intet kunnet udslette. Jeg forsøgte det flere Gange, men det, jeg skrev, kastede jeg i Papirskurven, da der ikke i Sagen ligger noget Motiv til en saadan Fremstilling. Den motiveres ikke af selve Sagen, da denne er konstitutionelt tilladelig; Enhver, der har den ringeste statsretslige Indsigt, maa erkende det. Fra Martin har jeg modtaget vedlagte Brev. Hamilton har senere faaet et, hvori Martin udtaler at han næsten anser Tidspunktet for gunstigt. Lad os altsaa skynde os Søg at faa det

*) Den bekendte franske Historieskriver og Politiker.

***) Professor ved Lunds Universitet, G. R. Hamilton, Udgiver af *Nordisk Tidsskrift*.

oversat hurtigst muligt, og send mig det, saa sender jeg det straks til Martin. Jeg synes, at vi helt og holdent bør lade det bero paa ham, naar og hvor det skal udkomme. Skulde vi imidlertid finde et heldigt Øjeblik herhjemme, kan vi jo paa egen Haand lade det komme ud paa Svensk.

Nr. 38. *Fra Henri Martin til C. Rosenberg.*

Paris, d. 13de Juni 1867.

Undskyld, at jeg har ventet med at besvare Deres ærede Brev af 12te Maj, der blev mig tilsendt af Deres Ven, Hr. Grev Hamilton. Som Følge af en Rejse har jeg været upasselig i nogen Tid. Jeg deler fuldstændig Deres Følelser og Anskuelser angaaende Nødvendigheden af en skandinavisk Union. Hvad angaar Formen, Betingelserne, Midlerne, da kan en Fremmed ikke ytre sig derom, men vel om den Side af Sagen, der direkte berører hans egne Interesser. Jeg siger direkte; thi i Virkeligheden er Unionen af almen Interesse for hele det vestlige Europa.

Planen til den Udgivelse, hvorom De taler, synes mig at være af Vigtighed saavel for de skandinaviske Lande som for Udlandet. Paa den ene Side vil den skaffe Dem store Sympathier, baade indre og ydre; paa den anden Side vil den gøre Dem til Genstand for en tiltagende Uvillie hos den store Fjende, der uden Tvivl ikke er uvidende om Underhandlingerne i Sagen.

Forøvrigt vil intet kunne afvæbne denne Uvillie, selv ikke det, at Sverig gav Afkald paa enhver aktiv Rolle; thi Rusland vil aldrig frivillig opgive sine Planer med Hensyn til Fjordene i Nordvest.

Jeg tror, at Oversættelsen til Fransk af Deres Skrift kan være til megen Nytte, naar der vælges et heldigt Øjeblik til Udgivelsen; det vil sige et Øjeblik, da Sindene ikke er optagne af andet og da den politiske Situation er nogenlunde gunstig for dets Udbredelse.

Hvad mig angaar, vilde jeg være lykkelig ved i dette Tilfælde at kunne være Dem til nogen Nytte, og jeg kan ikke andet end føle mig hædret ved Deres Appel til min Hengivenhed for en Sag, der er os begge lige kær og som er den europæiske Friheds og de selvstændige Nationaliteters Sag.

Jeg kan for Øjeblikket ikke give Dem nogen nøjagtig Oplysning om, hvad der gaar for sig her hos os. Forsøget paa en Tilnærmelse mellem den franske Regering og Rusland indgiver mig de samme Følelser som Dem, men det falder mig svært at tro, at dette Forsøg vil faa nogen Betydning; Rusland vil ikke opgive Forbundet med Kongen af Prøjsen, og jeg fatter ikke Vilkaarene for et Arrangement „à trois“ mellem den franske Regering, Prøjsen og Rusland. Man maa lade denne Sky sprede sig og ikke gøre sig for megen Uro derover.

Orienten kan ikke blive et fælles Virkefelt for Frankrig og Rusland. Rusland lader, som om det dér vil virke for, hvad Frankrig virkelig vil: de kristne Folks Emancipation. I Virkeligheden vil Rusland hverken et nogenlunde stærkt Grækenland eller et Serbien, der omfatter flere Millioner Mennesker, og det vilde

være i Stand til den Dag i Morgen at udlevere til Prøjsen det Bøhmen, hvis Chef det i Dag bestrør med Blomster i St. Peterborg og Moskwa. Med ét Ord, jeg tror, det vilde være meget heldigt at foretage Oversættelsen og at have den færdig til at udkomme paa et passende Tidspunkt.

Hvad Deres ulykkelige Landsmænd i Slesvig angaar, er Opinionen i Frankrig enstemmig. Det er en af vort Aarhundredes største Skandaler, denne Krig om Slesvig-Holsten, paabegyndt i Nationalitetsprincippets Navn og endt med den skammeligste Krænkelse af dette Princip. Selv om Prøjsen tilbagegiver Dem nogle Smuler af Slesvig, vil det alligevel beholde alt det, der kan have Værdi som militær Position. til Trods for, at Indbyggerne her er ligesaa danske som de andre. I alt dette findes ingen anden Ret end den Stærkes, og det sørgeligste er at se disse Folkeforsamlinger i Tyskland, der kalder sig liberale og som nærer ligesaa ringe Agtelse for Retten som den præjssiske Regering selv.

I de senere Aar har man ladet Evropas Affærer komme ind paa en meget beklagelig Vej. Vi er langt borte fra Krigene paa Krim og i Italien.

Modtag min Tak for den Opmærksomhed. De har vist mit Arbejde over Rusland og Evropa, og for den Fremstilling deraf, som De har ladet indrykke i Grev Hamiltons *Nordisk Tidsskrift*. Det nævnte Værk udkom før Udbruddet af Krigen i 1866. Denne betydningsfulde Begivenhed har i høj Grad modificeret Stillingen i Evropa, men den har ikke formindsket de Farer, jeg har paapeget, hvis ikke Tyskland paa samme Tid, som det bliver mere enigt og stærkt, tillige bliver mere retfærdigt mod andre Nationer og mere følsomt for Evropas fælles Interesser. Hidtil har man intet saadant sporet hos dem, der leder det. Hos en Del af Folket viser der sig nogle Symptomer til det bedre. Lad os da ikke opgive Haabet.

Nr. 39. *Fra C. Rosenberg til E. v. Quanten.*

Kjøbenhavn, d. 30te Oktober 1868.

Du har vel set af Bladene, hvad der i Anledning af Forlovelsen er gaaet for sig under Adressedebatten i den danske Rigsdag. Dette er i Virkeligheden en Opfyldelse af dine Ønsker fra forgangen Aar om, at vor Rigsdag vilde udtale sig i skandinavisk Retning, thi Meningen med den paagældende Passus er ved Oktobristernes Modstand bleven fuldkommen klart og stærkt pointeret. Man kan sige, at hele Landstinget og to Trediedele af Folketinget har rakt Sverigs Haanden.

Vi Skandinaver har vanskeligt ved at bekæmpe Modstandere, naar de taler om Sverigs Uvillie mod at gaa sammen med os, thi de kan bl. A. henvise til Trontalen i 1867 med dens Ytring om de naturlige Grænser. Indeholder den næste Trontale ikke noget, der viser, at man i Sverig med Tilfredsstillelse har set, hvorledes det danske Folk har glædet sig over Forlovelsen og hvilke Ønsker om Sammenslutning der herved har givet sig tilkende, vil dette blive udtydet som en Afvisning, og vor Stilling vil da blive betydelig vanskeligere.

Nr. 40. *Fra C. Rosenberg til E. v. Quanten.**Kjøbenhavn, d. 2. Marts 1870.*

I Dag har jeg en særlig Anledning til at skrive, idet jeg vil sende Dig en Oversættelse af Geoffroys Artikkel, som jeg har formaaet Hegel til at udgive. Jeg tilstaar, at jeg følte mig noget skuffet, da jeg saa, hvad Geoffroy havde gjort ud af det Hele. Han har oversprunget flere vigtige Punkter og paa egen Haand tilføjet en for Prins Oscar krænkende Hentydning, som han har faaet, Gud véd hvorfra — i alt Fald ikke fra mig. I det Manuskript, Du saå og som blev ordret oversat, fandtes jo intet derom. Imidlertid har nu Verden faaet Rede paa Sagen, og ikke mindst Folk herhjemme, der hidtil ikke har villet give Agt derpaa eller tro derpaa. Hvilken Virkning har den gjort i Stockholm? Og hvorledes er i Almindelighed Stemningen dér? Daarlig? Her er den ussel. Vi møder Smaalighed paa alle Kanter, Modløshed og national Ligegyldighed. Og vi faa, der er enige med Hensyn til den nordiske Sag, vi trættes om Kejserens Skæg.

Carlsen har været meget syg og er vedblivende svag; han har nægtet at modtage Genvalg til Bestyrelsen for det nordiske Samfund. Hans Udtrædelse har for Øjeblikket ikke stort at sige, der er for os kun meget lidet at gøre, næppe andet end at skrive og tale om Sagen, hvor vi kan komme til det, og det kan vi gøre uden ham. Vi har endnu en nogenlunde stor Kreds af Læsere; men Interessen synker, hvilket ikke er til at undres over i en saa død Tid. Imidlertid maa man jo blive ved, saa længe man kan finde Øre og Ørelyd. Jeg er nu bl. A. Folkehøjskolelærer; det er ogsaa en Maade at virke paa, om end en af de langsomme. Men man maa jo lære at vente — „learn to labour and to wait“ — det værste af alt

Skriv nu til mig. Jeg føler mig saa underlig tom paa Ideer; men jeg staar ogsaa alene og har nu i fem Aar røgtet Sagen her, stadig mere og mere forladt af Medkæmpere derovre hos Eder. Kom dog i Hu, hvad der staar i Hávamal: Brand brænder af Brand, til det vorder Baal, og Ord fødes af Ord og Tanke af Tanke“. Jeg behøver kort sagt aandelig Hjælp, i alle Tilfælde Nogen at beklage mig for og fremfor alt Underretning om de politiske Forhold.

Politisk Kronik.

Rigsdagen har nu siddet i tre Maaneder.

Oktober gik med til de løbende Forretninger, saasom Etablering af de staaende Udvalg, Finanslovens første Behandling og ikke faa andre lidetbetydende Førstebehandlinger. Rigsdagsmændene gik omkring i Kasernens raadne Luft — man behøver ikke at grave mange Alen under Folketingets Gulv, inden man naar Forfædrenes Renovation — og undredes over at befinde sig der. Skulde det virkelig blive til en Samling med Finanslov, Udvalg, Betænkninger, Forhandlinger — *tout le tremblement*, som Franskmanden siger! Jo, det var tydeligvis Mening. Hr. Estrup havde rigtigt sat sig tilrette i sin Bedstefaderstol — (i Parentes: begynder det ikke at blive ganske uhistorisk at kalde danske Ministersæder for Taburetter, hvormed forbindes et upassende Begreb om Gesvindthed i Sidden af og paa?) — i hvert Fald Hr. Estrup satte sig til Borgerleje og betragtede Folketingsmændene med samme Magtfølelse, som en Dreng fornemmer, naar han med en Pind har puffet ned i en Myretue. Hvorledes vil nu Myrerne bære denne Omvæltning, som afstedkommes fra oven af et Forsyn, til hvis Omsorg de ingenlunde har betrot sig?

Folketingsmændene bar Hr. Estrups nye Regeringshandling efter skikkelige danske Myrers Vis. De samledes

i Tuen allevegne fra, løb om med Papirer, rumsterede i Gangene, slæbte rundt med alle de Byrder, som den parlamentariske Gerning læsser paa Folkets kaarne Mænd for et Vederlag af seks Kroner om Dagen. Hvis disse Maaneder inden Valget skulde betyde en Rigsdags-samling — ligesom en Torso for det kyndige Øje betegner den hele Statue — saa lagde Folketingsmændene sig i Selen med Arbejdsmenneskers vanlige Trofasthed. Og i Oktobermaaned gik de i Hestemøllen stiltfærdige og beskedne.

Men da November kom med Regn af nye Lovforslag og Taage af tomme Førstebehandlinger, stillede Iveren kendeligt af. Jo nærmere man rykkede Valgdagen, des grueligere syntes Kasernetravlheden, hvor man fór rundt som en Flue i en Flaske. Ingen kunde dog være i Tvivl om, at det allermeste Arbejde maatte være spildt, eftersom Samlingen med de nye Medlemmer vilde komme som en Kassationsret, for hvilken alt maatte tages op forfra med alle Sagens Akter. Selv om Regeringen ikke opløste og altsaa ikke skabte nyt Folketing inden 28nde Januar 1890, saa maatte dog, mente man, alle Forslag paany fremsættes for det nyvalgte Ting, og hele Remsen med Førstebehandlinger Nedsættelser af Udvalg, Formand- og Ordførervalg i disse tages om igen, naar Regeringen indkaldte Tinget — hvad man ventede vilde ske saaledes, at Hr. Estrup gav det nye Folketing de to grundlov-mæssige Maaneder til at grunde over Finansloven. Den første April vilde han saa have garderet sig saa meget, som han og Hr. Nellemann ynder, inden Ministeriet skrider til selv at tage Pengene af Statskassen.

Skønne Udsigter for de flittige Myrer! Kan man undres over, at de af Kedsomhed lod Arbejdet glide sig ud af Hænderne? Ligervis som Eventyrets tre Politikere forarbejdede Kejserens nye Klæder, saaledes slog Hr. Estrup, Hr. Bahnson og Hr. Nellemann Væven i Kasernens stin-

kende Sale. Og der var Øde og Tomhed i alle Hjærter, og intet skabtes.

Og som Tegn paa denne Samlingens Betydningsløshed puttede saa Hr. Nellesmann den 13de November Hr. Hørup i Fængsel — hvad der var Novembers eneste politiske Begivenhed. Naar Hr. Hørup ikke kunde deltage i Rigsdagsarbejdet, var derigennem rejst en Skranke — ligesaa uigennemtrængelig som selve Fængselsmuren — for det forhandlende Venstres 3: Folketingets Arbejde lige indtil Hr. Hørup kom ud igen. Regeringen, der vilde slaa disse Maaneder ihjel, satte som et Tegn paa sin Taktik Hr. Hørups Fængsling.

Dermed skal ikke være sagt, at Hr. Hørup er Venstres absolute Fører, der ene afgør Partiets Anliggender. Alle Mennesker véd jo, at han deler Førerskabet i allerstrængeste Forstand med kun Hr. Bojsen. Nogle faa Herrer kan i anden Række kaldes Førere, men med Sandhed kan der siges, at hvad Hr. Bojsen og Hr. Hørup er enige om, det sker, og naar de to Herrer er uenige, saa bliver der Strid over hele Linien, saa spalter Venstre sig — og saa trænger forresten Hr. Berg ind i Revnen og stræber at udvide den med al sit Legemes Vægt og Omfang.

Nu kunde maaske nogen mene, at naar Hr. Hørup var borte, vilde da Hr. Bojsen have frit Spil, idet han næsten var nødt til at handle paa begge Venstregrupperes Vegne og selv maatte træffe de fornødne Afgørelser uden at raadføre sig med den anden Magthaver. Men dette vilde være galt ræsonneret, thi Førerskabet i Folketingets Venstregrupper er intet absolut *dominium*, men beror paa Fællesskab i Anskuelse. Fører er Hr. Hørup, fordi en Gruppe Folketingsmænd deler hans Syn paa Personer og Situationer, og fordi disse Mænd betragter ham som Den, der bedømmer Begivenhederne klogest 3: dybest til Grunden og længst ud i Følgerne af hvad der sker. Rent bortset fra det personlige Forhold, der kan bestaa mellem

de Ledende og deres Meningsfæller, saa bliver f. Eks. Hr. Hørup Fører, fordi mer end en Fjerdedel af Folketinget venter af ham den skarpeste Forklaring og det sikreste Raad og dernæst følgagtig lader ham raade. Derfor er det heller ikke Salen, men Partimøderne, der skaber og udvider Førerskabet og derfor er ikke den, der holder de længste Taler over hvert et ministerielt Forslag, men den, der foreslaar sit Parti den forstandigste Handlemaade, Fører. Naturligvis beror det paa Naturel, hvem der fra Begyndelsen flokkes om Føreren, og der kræves mer end tre Maaneders Fængsling for at skille en saadan Mand ved sine Meningsfæller.

For den ene Gruppe af Venstre kunde Hr. Bojsen da ingen Afgørelse træffe og for sin egen egentlig heller ikke, da alt beroede paa de to Grupper Samarbejde. Hr. Hørup borte — det var en Hovedtap udtaget af Maskinen, der nu slet ikke kunde gaa, selv om den ikke allerede var halvvejs stoppet af Regeringen.

Ja, der indtraf endda det Tilfælde. at Hr. Bojsen næsten samme Dag, hvor en ved sin ekseptionelle Streng-
hed meningsløs Dom unddrog Hr. Hørup fra Rigsdags-
arbejdet, blev syg og saaledes paa sin Side hindredes i
aktiv Indgriben i den politiske Situation. Hr. Bojsen var
ikke istand til at møde i Rigsdagen førend den 20nde
December, netop den Dag, da Folketinget tog Juleferie.

Fra en Novembermaanede, hvor Regeringen med listigt
Smil traadte Pedalen paa den tomme Væverstol og i hvilken
den samme Regering havde forvaret den ene Fører paa
Kristianshavn, medens Sygdommen tog den anden, gik
da Venstre ind til Aarets mørkeste Dage. Hvad skulde
December bringe efter Oktobers Farce og Novembers
triste Taage?

Det var Grev Holstein, der ved det Rigsretsforslag,
som de to Førere havde nedlagt som deres Arv til Par-
tiet, skabte en Klarhed, der skar gennem Taagen som

en Fakkell og ubarmhjærtigt viste Farcens Ynkclighed. Rigsretsforslaget — og saa en Udtalelse af Hr. Bahmson blev Decembermaaneds Politik.

Rigsretsforslaget har foreløbigt havt den ikke ringe Betydning for Venstre at eftervise Regeringens Misbrug af Rigsdagssamlingen og Højres Ufordragclighed, saasnat der for Alvor bliver Tale om Overenskomst angaaende den Grundlov, som Højre selv indrømmer faktisk er sat ud af Kraft. Der havde fra Regeringens Side været god Mening i at udskyde Valget til Januar, hvis man vilde bruge Efteråret til Grundlovsændring og Valget til dens Bekræftelse; har Hr. Estrup havt den Plan, saa har han opgivet den saa grundigt, at Venstres Tilbud om Grundlovsforhandling nu fik den lunkneste Modtagelse af ham. Og hvad Højrepartiet angaar, saa behøves der kun en Henvisning til Bladenes, Mødernes og Folketingsordførens Stilling: et Kor af Skældsord, der faldt des stærkere, jo svagere Argumenterne formede sig. Hvis man erindrer fra *Orfeus i Underverdenen* det Tableau, hvor Guderne alle maa støtte Jupiter, der segner under den besvimecl Junos Vægt, saa har man et Billede af Højrepartiet afstivende Hr. Estrup, dengang Grev Holstein med et Foredrag, hvis politiske Finhed og Fasthed gjorde ham stor Ære, havde indbragt Rigsretsforslaget.

Men af al den megen Tale, som Højre har ført, vil intet blive tilbage undtagen de to Kendsgerninger, at Højre aabent erklærede kun at kunne bruge til Forsvar for sin Politik en Domstol sammensat af deres Egne, tildeels politisk medansvarlige Mænd, og at Partiet desuden afviste Forligstilbudet, fordi Magtlysten — højst menneskeligt forresten — ikke er mindre stærk hos Højremænd end Indignationen ved den Tanke, at Venstre som Parti kunde have det Formaal at komme til Magten.

Trods det stærke Pres var Hr. Estrup i Folketingssalen forsaavidt maadeholden, som han med Glans desavouerede

Professor Scharling, idet han i sin korte Afvisning beholdt sig til Hr. Klein og ikke til Højres Ordfører.

Rigsretforslaget har foreløbigt gjort Venstre Nytte. Det næste maa vel være, at dette Parti hører Landstingets Mening om Forligstilbudet.

Decembers anden politiske Begivenhed er Krigsminister Bahnsons Erklæring i Folketinget, efter hvilken han har nedsat Prisen — ligesom andre Forretninger ved Juletid — paa Middelgrundsfortet fra femten til ni Millioner. Man vil vistnok med Urette heri se et Vidnesbyrd om at Højres Delegeretmøde har givet sin ubetingede Tilslutning til Fortet; snarere turde Sammenhængen være den, at Hr. Bahnson og vel ogsaa Hr. Estrup forsøger, om en paalideligere Stemning for Kampens Fortsættelse paa Grundlag af det Nimillioners-Fort kunde vindes iblandt Højremændene end Regeringen turde vente, hvis den vilde flyde paa Femtenmillioners-Fortet. Man maa altid huske, at kun forøget Krigsberedskab aabner Regeringen let Udsigt til at holde Konflikten aaben, og hvis Venstre bærer sig klogt ad, vil det ikke lykkes Hr. Estrup ved Hjælp af Toldlove og andre Reformforslag at komme over det døde Punkt: nemlig det, hvor Militærbegejstringen afkøles hos Højre, fordi intet Militært med Løftelse lader sig opstille. Kjøbenhavns Befæstning — det var en fortrinlig politisk Løftestang. Men Fæstningen staar nu færdig. Vil Søbefæstningen, Middelgrundsfortet, vise sig ligesaa givtig? Hr. Bahnson har allerede selv slaaet den ned til kun at rumme Provisorium for tre à fire Aar istedetfor de paatænkte syv.

Imidlertid har Hr. Estrup med den Hensynsløshed, som er et godt Vaaben i hans Kamppolitik, kvalt de tre forløbne Rigsdagsmaaneder. I Januar er Valget, og hvad saa?

Det synes som om Hr. Estrup har isinde at betragte begge de to ved Valget adskilte Folketing som én Sam-

ling. Det vil sige, intet Lovforslag vil blive forelagt paany, Udvalgene vil blive betragtede som siddende; Finansloven, der har været til anden Behandling i Januar, vil altsaa gaa fra det engang nedsatte Udvalg til tredje Behandling —

Men, vil man sige, det er jo et helt nyt Folketing med muligvis en ganske forskellig Sammensætning: de gamle Udvalgs Medlemmer kan jo være blevne borte ved Valget og skal de nye Folketingsmænd ikke have Lejlighed til den samme grundige Behandling af Forslagene, som om de ved en Rigsdagssamlings Aabning kunde begynde forfra paa alting? Er dette juridisk, grundlovsmæssigt?

Hr. Estrup vil svare: der staar intet i Grundloven om den Ting, ikke ét Ord om, at nyt Folketing giver ny Samling, og der findes heller ingen Praksis, der strider imod min Fremgangsmaade, aldenstund aldrig nogen er faldet paa sligt førend jeg. Ganske sikkert kan der komme nye Medlemmer ind i Folketinget ved Valget, men det samme sker, naar der holdes Udfyldningsvalg, og selv om tyve Medlemmer af Tinget døde eller trak sig tilbage, vilde dog ingen mene, at Tinget efter det nødvendige Valg skulde betragtes som begyndende en ny Samling. Tirsdag den 28de Januar gaar Folketinget lidt udenfor Kasernen, fordi vi skal have foretaget Valg, og efterhaanden kommer mine Venner ind igen, maaske lidt forandrede, men dog ikke mere end at jeg kan genkende dem som mit kære gamle Folketing, der altid bestaar ligesom jeg selv og Grundloven. Og hvad Udvalgene angaar, saa kan de jo supplere sig saa meget de lyster, hvis noget Menneskeligt skulde indtræffe for deres Medlemmer.

Saadan maa omtrent Hr. Estrups Ræsonnement være. Og hvis nogen vil indvende: Men Valget da, den offentlige Menings Tilkendegivelse i dens højeste Form, Folkets Røst, kræves der ikke mindst en formel Nybegyndelse efter dette Dommedagsslag? — saa vil Hr. Estrup vende

det døve Øre til og muligvis bemærke, at den Art Fornemmelser kan være paa sin Plads i Lande som Frankrig og England, der er befængte med Parlamentarismens Uvæsen og hvor den offentlige Mening regerer gennem Flertallet. Her i vort velsignede lille Danmark raadspørger Ministeriet ikke den offentlige Mening gennem Valget, der blot betegner den nødvendige Fornyelse af Folketingets Mandater.

Spørgsmaalet vil komme til at foreligge saaledes: vil Ministeriet indkalde det nye Folketing? Gør Regeringen ikke det, vil saa Folketinget komme af sig selv?

Rimeligvis. Hr. Høgsbro bliver nødt til at udsætte Tingets Møder mellem den 14de og den 29de, thi Hr. Estrup bekymrer sig overhovedet ikke om Valget. Han lader Folketingsmændene tage Diæter den 28de med, og de, der saa er valgte, kan fortsætte med de seks Kroner Dagen efter; for de hensunkne træder nye Legioner istedet.

Gaar nu alt saaledes til, vil der maaske være dem, der mener, at Folketinget ikke burde finde sig i denne nye Fortolkning. Men naar der ligger en Forfatning druknet imellem to Partier, lønner det næppe Umagen at indkalde Landstormen for formelle Spørgsmaals Skyld.

Og Regeringen gennemfører sin Taktik. Den har ødelagt de tre Maaneder for Folketinget, fordi Valget stod for Døren; naar dette er overstaaet, vil Hr. Estrup hoverende sige: der kan I se, Valget gjorde end ikke en ny Samling fornøden, altsaa kunde I trygt have arbejdet i Efteraaret. Skynd jer nu at blive færdige paa de to sidste Maaneder.

Og Folketingsmændene vil løbe omkring som flittige Myrer i Kasernens forpestede Gange, medens Ministrene arbejder videre paa de tomme Væverstole.

Rustam.

En Afbrydelse.

Rektoren bøjede sig over sin Pult, med Ryggen mod det unge Menneske, som stod og drejede lidt urolig paa sin Straahat henne ved Vinduet, hvorigennem Sommer-solen brændte.

„Du forlader altsaa nu Skolen“ sagde Rektoren ned i Pulten.

Det unge Menneske svarede ikke; hans Øjne flakkede rundt i Stuen, paa Reolerne og det store grønne Klædesbord med Papirer og Bøger. Saa flyttede han sig lidt for Solen, der stak ham i Nakken.

„Du har aldrig, Ludvig Holst“ — fortsatte Rektoren monotont og langsomt — „hørt til de Elever, som har haft Kærlighed til Skolen. — Skolen har heller ikke haft Glæde af Dig.“

Der blev atter Tavshed; Holst rømmede sig.

„Saa vilde jeg gerne takke Rektoren —“ Han standsede i det.

Du har været let og løs som Discipel“ — faldt Rektoren ind — „og nu tager Du altsaa til Kjøbenhavn. — Jeg tør ikke forsvare at lade Dig rejse uden at sige Dig, at Du maa prøve paa at staalsætte din Karaktér mod Hovedstadens Fristelser. Et Menneske giver ikke ustraffet sine Lyster Tøjlen; man maa først og fremmest være et sædeligt og afholdende Menneske —“ Rektoren tøvede

lidt, saa endte han kort og skarpt, idet han med et Ryk vendte sig om mod Holst:

„Den, der giver efter for sine Drifter, bli'er et Dyr, Ludvig.“

Holst mødte Rektorens Blik uden at slaa Øjnene ned, og omkring Mundvigene og i Øjenkrogene kriblede et Smil frem.

Rektoren var gaaet hen imod ham og stod nu med Haanden paa hans Skulder.

„Tror Du mig da ikke, at uden Afholdenhed, uden man tøjler sine Drifter —?“

Holst havde drejet Hovedet halvt om mod Vinduet; dérudenfor gik Rektorens unge Frue med 2 Børn ved Haanden og en in — mente, tydeligt in mente.

Og hans Smil voksede.

„Men hvorfor smiler Du dog?“ begyndte Rektoren, men hans Blik, der ogsaa et Moment med Velbehag havde dvælet ved Genrebilledet udenfor, mødtes nu med Holst's og der kom en usikker Flakken deri.

Saa saa' han et Sekund arrigt ud paa Børnene, der i deres Uskyldighed lo og gjorde glade Tegn ind til Faderen, og paa Fruen, der kælent kyssede paa Fingeren — og han sagde med Værdighed i Stemmen:

„Min kære Ven — dette er kun Guds Bud, der opfyldes.“

Pernille.

Teater-Dagbog.

24. November—28. December (Influenza-Maaneden).

Det kgl. Teater.

Den 1ste December. *Fulvia* af Kaalund. Dette antikt draperede Drama fordrer nødvendigvis til Titelrollen en ganske ung og straalende smuk Skuespillerinde. Fru *Eckardt* har holdt sig beundringsværdigt, men hun er 50 Aar. Forøvrigt hører *Fulvia* til den Række Reprise-Forestillinger, som det kgl. Teater ifølge kultusministerielt Paalæg af Hensyn til den nye Teaterlov skal besørge i Løbet af de ti første Aar. Det kgl. Teater parerer tjenstlig Ordre, men man mærker, det er Hoveriarbejde.

Den 13de December *Generationer* af Einar Christiansen. En fortræffelig og meget lovende første Akt, en forbløffende anden Akt en forvirrende tredie og sidste Akt. Det mærkeligste i denne mærkelige 3die Akt er Heltens Erklæring om, at den unge Generation vil skille sig fra den mellemgamle Generation, repræsenteret af en Dr. Jellinge, fordi denne ikke har kæmpet under noget „rent Flag“. Det urene, Doktoren i Stykket bedriver, er, at han i ærbødig Ømhed kysser en aldrende Generalinde paa Haanden, og dette kan dog næppe engang forarge en Midnatsmissionær, endsige en fordomsfri unge Generation. *Generationer* er imidlertid et for flere Aar tilbage skrevet Stykke, og Forfatteren har ikke sat Pris paa dets Opførelse nu. Altsaa: Schwamm darüber. Ganske udmærket var Hr. *Emil Poulsen* — i Maske som i Spil — som den gamle stokkonservative arrige General.

Paa Grund af Influenzaen er *Generationer* til Dato ikke naaet til 2den Opførelse.

Dagmarteatret.

Teatret forvandles mere og mere til et Familieteater, hvor Vært og Værtinde morer sig og Slægt og Venner med at opføre Stykker, som den lille Kreds af Intime selv digter, sætter i Scene, spiller, kritiserer og — er Publikum for. Vennen *P. A. Rosenberg* har i den forløbne Maaned afløst Hr. Julius Lehmann som Sceneinstruktør. Desforuden findes som faste Medlemmer af den lille dramatiske Forening: Fru Riis-Knudsen som Tragedienne, Broderen Johan som Kritiker, Vennen Neergaard som Elevinstruktør, samt Vennen V. Rosenberg — en ung Mand med et vildt og genialt Barneansigt — som Orkesterdirigent.

Maalet angives at være Dyrkelsen af den store Kunst. I det Øjemed opføres Stykker i mindst 5 Akter.

Den 1ste December spilledes den jævnt morsomme tyske Farce *Rosenkrands og Gyldenstjerne*. Da Farcen imidlertid ringeagtes af alle ædle og alvorlige Kunstvenner, kaldtes *Rosenkrands og Gyldenstjerne* for Lystspil. Lystige var, som sædvanlig, Dhrr. *Mantzius* og *S. Neumann*. Mindre yndefuld end sædvanlig var Frk. *Hartmann* i en stor Ingenuerolle. Hun vogte sig for de altfor englelige hvide og lyserøde Toiletter, som Dagmarteatret har en gammel Svaghed for at udstyre sine unge Damer med.

Fra den 11te December til Jul spilles for halv Pris for at give „det store Publikum“ Lejlighed til at se „Teatrets store Forestillinger“.

Den 26de December opføres *Christian den 2den* af Veniaden Frk Blicher. Et meget stort Stykke i 7 Akter (ca. 5 Timer). Frk. Blicher efterligner med samme Talentløshed Henrik Ibsen og M. V. Brun. Paa denne aandelige Fattigdom havde det ødsle Teater ofret smuk Musik, stilfulde Kostumer og mange Ekstrastatister. Hr. Riis-Knudsen kunde lige saa gerne have smidt sine Penge ud af Vinduet. Hr. *Vilh. Wiehe* kæmpede som en Helt. De øvrige Rollehavende syntes mere eller mindre influenzerede.

Den 28de December indstilles Forestillingen formedelst Influenza (Hr. Jaques Wiehe).

Folketeatret.

Den 3die December. *Ungdomssynder*, forhen *Konsekvenser*. En lokaliseret fransk Salonfolkekomedie. Megen Uvirkelighed med et bestikkende Virkelighedspræg, et billigt men pynteligt Stykke Teateratlask. Nu ved Genopførelsen lettere gennemskueligt, lige-

som lidt slidt i Glansluven. Folketeatrets Personale tog altfor borgerlig-skikkeligt paa denne mondaine og demimondaine Import-artikel.

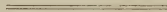
Fra 9de December til Jul: Forestillinger til halve Billetpriser.

Den 26de December. *Det gamle Kongens Kjøbenhavn*, Tekst af *P. Fristrup*, Billeder af Dekorationsmaler *Carl Lund*. Hr. Lunds Billeder vil trække fuldt Hus og som en nogenlunde behagelig Tilgift vil man saa tage Hr. Fristrups Morsomheder. Folketeatrets Skuespillere, der er grundigt trænerede i gammeldags Stykker, passer godt ind i Rammen, skønt Teatrets gamle Kongens Kjøbenhavn — Hr. Zinck og Fru Julie Hansen — p. t. er borte. Influenzaen nødvendiggjorde i sidste Øjeblik flere Rolledoubleringer.

Kasino.

Gutter ombord spilles i disse Aftener for 50de Gang. Ikke Spor af Influenza.

Leporello.

De nye Bøger.

Hvis paa det literære Omraade Udbudet retter sig efter Efter-spørgselen, er den literære Interesse hos Publikum i mægtig Opad-gaaen. Ti aldrig har Julemarkedet været saa rigt paa Bøger som iaar. Vi har allerede omtalt ca. en Snes betydeligere nye Værker — Romaner, Noveller, Digtsamlinger o. s. v. —; vi skal her med faa Ord afslutte Oversigten over Julens literære Høst.

Digte.

Hos Gyldendal har *E. v. d. Recke* udgivet en Samling akademiske og metrisk sindrige Digte „Til En“, velklingende, afdæmpede, — man brænder sig ikke paa Ernst v. d. Reckes Elskovsglød.

Paa samme Forlag er Jonas Lies *Digte* kommen. De er som det dybe Vand i en stille Sø. I Prosaen farer Lie paa de store Have, i Poesien glider han i Hjemmets og Vennekredsens blomsterkransede Sø. Og hvad enten Digtene] er spøgefulde eller alvorstunge, lige dybt og klart spejler de som milde Øjne Digterens varme Hjærte og noble Sjæl.

Herman Bang har hos Schubothe udgivet et lille elegant Bind *Digte*. Det er et Bisarreri af den ansete Forfatter at kalde de Aforismer, Strøtanker og Stemningsudbrud, hvoraf Bogen bestaar, for Digte. Han ægger derved Kritiken, som ikke uden Grund fordrer, at Digte skal adskille sig fra Prosa ved andet end brudte Linjer. Ikke faa af Stykkerne har en fin poetisk Tanke, kun et Par nærmer sig til at kunne klassificeres som Digte.

Vort Land er Titlen paa et af Hr. Ernst Bojesens nye illustrerede Pragtværker. Det faar blivende Værdi ved de Vers, *Chr. Richardt* har skrevet dertil. I jævne og faa, men meget sigende Ord sætter Richardt en Devise til hver Landsdel i Danmark. Børn burde i Skolerne lære disse geografiske Fædrelandsdigte udenad.

Noveller.

Sophus Bauditz' Fortællinger *Fra Skovridergaarden* (Reitzels Forlag) er inden Jul kommet i 2det Oplag. Hr. Bauditz skriver Underholdningslæsning i gammel Manér, fortæller bredt om rare Mennesker og jovialt Landliv, om Fred og ingen Fare. Han er ikke aandfuld og ikke dybsindig, han er ikke geniensk paa nogensomhelst Maade, han er en hyggelig og omgængelig Feriegæst.

Alfred Ipsen, som hos Gyldendal har udgivet et Bind Fortællinger, er vel moderne, men ingenlunde onskabsfuld. Hans Noveller er blege Stillelivsbilleder, de er som hvide Vinterblomster, der ikke har faaet Sol nok.

Til de irregulære Tropper hører *Hans Kaarsberg* (identisk med Pseudonymen Hans Juul), hvis nye Bog *Mutterlillen* er udkommet hos Gyldendal. Kaarsbergs Charme er, at han ikke er som nogen anden. Han har sin egen Maade at fortælle paa, sin egen Maade endogsaa at stave paa. Ligner han nogen, skulde det være *Boganis*. Ialfald er der en impressionistisk Friskhed som hos denne i Kaarsbergs Skildringer af Naturen. Kapitlet i *Mutterlillen* om de daarlige Aar for Bonden er et Stykke Tidshistorie af imponerende og overbevisende Kraft.

To svenske Novellesamlinger er udkomne i dansk Oversættelse. Strindbergs *Klokkeren paa Rånø*, oversat af V. Adler (Schubothe) og en ny Samling *Samfundsbilleder* af Fru Edgren, oversat af *O. Borchsenius* (Gyldendal). Hvis der overhovedet er Mening i at anvende den gamle Distinktion mellem Geni og Talent, saa maa det være her overfor Sverigs to bekendteste moderne Forfattere. Oprindeligt, uberegneligt, altid overraskende, snart oprørende, oftere henrivende er Strindberg det store vældige Geni, samlende i sin Hjerne som i en funkende Esse alle Tidens største og nyeste Tanker; medens Fru Edgren, altid afmaalt og altid socialt korrekt, med taktfuld Satire og behersket Radikalisme, er den behagelige, den dannede, den smagfulde og yderst talentfulde Novellist.

De to nye Bøger er typiske for deres Forfattere.

Kalendere.

Førsterangspladsen hævder Journalisternes Kalender *Danmark* sig let. Den udmærker sig ligesom *Af Dagens Krønike* ved at modtage Bidrag fra alle Lejre. Den største Kompliment, her kan siges denne Kalender, er, at det vilde have været os en Fornøjelse og Ære at offentliggøre de fleste af dens Bidrag. Af Kalenderen *Da capo*, redigeret af Hr. Reumert (Lybecker & Meyer) vilde vi, om den havde staaet til vor Disposition, have valgt noget mindre. Men det er jo ogsaa en speciel Teaterkalender.

Børnebøger.

Ogsaa paa dette Omraade har Literaturen været frodig. Som de bedste kan maaske nævnes: for smaa Børn *Gamle Rim i nye Billeder* (Salomonsen), der bringer udmærkede kolorerede Æventyr-Billeder af *Fr. Hartvig* til de kendte Rim; endvidere de nye smukke Udgaver af *Peters Jul* og *Lille Lise* (Ernst Bojesen); for lidt ældre Børn den spændende, nydeligt fortalte Fortælling *Frændeløs* med kønne Billeder af *Gamborg* (Schubothe) samt *Børnenes Juleroser* (Ernst Bojesen) og *Børnenes Julegave* (Alfr. Jacobsen); endelig for Børn i „den modnere Alder“ *Da de vare unge*, en Række livfulde Skildringer af berømte Folks Ungdom ved Fru *Erna Juul-Hansen* (Philipsen) og *Nissen*, med fine Illustrationer af *Brendekilde* og morsom Tekst af *Bergsøe* (Ernst Bojesen).

D. 26 Decbr. 1889.

Til vore Venner.

Af Dagens Krønike har nu endt det første halve Aar af sin Tilværelse. Resultatet har for Udgiveren og Redaktionen været tilfredsstillende. Det er lykkedes os paa et halvt Aar at vinde en saa talrig fast Abonnentkreds, at Tidsskriftets Eksistens er sikret.

Uden at være ubeskedne tør vi vel sige saameget, at vi næppe vilde have vundet saa stor — og stadig stærkt stigende — Udbredelse, hvis vi havde vakt Publikum's Mishag. Og da det aldrig har været **Af Dagens Krønikes** Opgave at virke for en lille udvalgt Menighed, er vi ingenlunde bedrøvede over at have mærket Sympathi hos Publikum.

Af Dagens Krønike har det Maal og den Opgave at blive et saa stort og saa interessant Tidsskrift som muligt for saa stor en Læsekreds som muligt. De to Ting hænger naturligt sammen. Jo flere Abonnenter vi faar, des bedre vil vi ogsaa kunne gøre Tidsskriftet. Idet vi altsaa takker alle dem, der hidtil har vist os Velvilje og støttet os, har vi samtidig en Bøn til disse vore gamle Venner: skaf os nye Venner. Hvis De har fundet en behagelig og god Underholdning i **Af Dagens Krønike**, saa gem ikke denne elskværdige Kritik i Deres Hjærte, men lad Deres Venner og Bekendte, Deres Slægt, baade den nære og den fjærnere, lad alle disse, som sikkert ogsaa har Lyst til at nyde en billig og udsøgt Underholdning, erfare hvad De mener om **Af Dagens Krønike**.

Glem da ikke at fortælle, at **Af Dagens Krønike** i det forløbne Halvaar har bragt Bidrag af følgende navngivne Forfattere:

Herman Bang, Edv. Brandes, Georg Brandes, Holger Drachmann, Emil Elberling, Gustav Esmann, Emil Hannover, Peter Hansen, Gunnar Heiberg, Julius Hoffory, Svend Hørup, Alfred Ipsen, Johannes Jørgensen, Charles Kjerulf, Otto Larssen, Jonas Lie, Karl Madsen, Peter Nansen, Henrik Pontoppidan, Emil v. Qvanten, Fru Recke-Madsen, Christian Richardt, S. Schandorph, Fru Amalie Skram, Erik Skram og Viggo Stuckenberg.

Husk endvidere at fortælle, at *Rustam* regelmæssigt skriver politiske Kroniker i Tidsskriftet og at *Gustav Esmann*, lidt mindre

regelmæssigt, skriver københavnske Føljetoner; at *Pax* behandler de udenrigske Begivenheder, at *Leporello* røgter Teatrene og at en Literatur-Revue i smaa Anmeldelser giver en nem Vejledning gennem det til Tider overfyldte Bogmarked.

Nævn en passant de andre pseudonyme Forfattere, som lejlighedsvis har skrevet i **Af Dagens Krønike**: Fruen i Huset, Dr. X., Nina og Pernille; mind om de meget værdifulde Ting, der har været offentliggjort af afdøde danske Forfattere (Hertz, H. C. Andersen, Bødtcher, Adolf Recke) — og gaa saa over til at omtale de mange interessante Billeder, Tidsskriftet har bragt som en velkommen Tilgift: De 4 Mænd, der spillede Hovedrollerne ved Underhandlingerne om Kong Karl XV.'s skandinaviske Unionsforslag; de 3 Direktører, der ved denne Sæsons Begyndelse styrede Dagmar-teatret i et kortvarigt Triumvirat; de 8 unge Fyrster og Fyrstinder fra Fredensborg; de 8 berømmelige Medlemmer af Teaterkommissionen; Forfatterparret Amalie og Erik Skram, den unge smukke Frk. Frida Schytte, Dr. Schandorph og Dr. G. Brandes i deres unge Dage, de morsomme Kostumbilleder af Frederik Madsen i hans to første Glansroller, den franske Maler Raffaellis Portræt og to af hans berømteste Billeder samt last not least de 6 Blade af H. C. Andersens utrykte Børnebog.

Dette er Fortiden, som De kan tale med om. Hvad Fremtiden angaar, vil vi nødig her røbe for meget. Vi stoler paa, at vore Læsere véd, at vi plejer at holde mere end vi lover. Kun dette, at alle de Forfattere, som hidtil har skrevet i Tidsskriftet, vil vedblive at yde Bidrag, og at mange andre vil slutte sig til dem. Blandt de Forfattere, som vil medvirke ved de førstkommende Hefter, kan nævnes: Fru *Erna Juel Hansen* (med et 2 Akts Lystspil), Dr. *Georg Brandes*, *Erik Bøgh*, *Holger Drachmann*, *Einar Christiansen*, *Woldemar*, *Christian Krogh*, *Erik Skram*, *Jonas Lie*, *Herman Bang*, *Henrik Pontoppidan*, *Gustav Esmann*, *Ola Hansson*, foruden m. fl.

Hermed være **Af Dagens Krønike** anbefalet til vore Venners Velvilje. Tak for det gamle Aar!

Den 31. December 1889.

Redaktionen.

INDHOLD.

Juli 1889:

Side

Portræter af Dr. C. Rosenberg, E. v. Qvanten, Biskop Monrad og Grev Manderström.	
EMIL V. QVANTEN: Kong Karl XV's Unionsforslag. I.	1
GEORG BRANDES: Heinrich Heine som Politiker	50
ERIK SKRAM: Sommersnak	64
RUSTAM: Politisk Kronik	72
GUSTAV ESMANN: Københavnske Væddeløb	80
PETER NANSEN: Af en Forelskets Dagbog	87
DR. X.: Lidt om Kolera	93
PAX: Af Dagens Krønike	100
LEPORELLO: Mellem Sæsonerne	107
FRUEN I HUSET: Korrespondance (Skaft mig en Doktor!)	110

August 1889:

Portræter af Dagmartheatrets Direktion (med Tekst).	
EDVARD BRANDES: Teaterbetragtninger	113
S. SCHANDORPH: Den Brandes'ske Bevægelse (med 2 Portræter)	134
HOLGER DRACHMANN: Scenens sidste Romantiker (med Portræt).	147
EMIL HANNOVER: Raffaëlli (med flere Billeder).	150
EMIL V. QVANTEN: Kong Karl XV's Unionsforslag. II.	170
EMIL ELBERLING: „De 22000 og Han selv“.	202
GUSTAV ESMANN: Ved et københavnsk Badested.	206
PAX: Af Dagens Krønike	215
NINA: Korrespondance (Et Indlæg i Kvindesagen)	222

September 1889:

Side

8 Portræter af Kongefamiliens unge Generation.	
HOLGER DRACHMANN: En Haandfuld Sange	225
RUSTAM: Politisk Kronik	243
P. HANSEN: Mefistofeles og Baccalaureus	250
HENRIK PONTOPIDAN: Et Offer	263
CHARLES KJERULF: Johan Svendsen i Kjøbenhavn	294
EMIL V. QVANTEN: Kong Karl XV's Unionsforslag. III	301
GUSTAV ESMANN: Evropa i Kjøbenhavn	328
LEPORELLO: Sæsonens første Maaned	337

Oktober 1889:

Portræter af Teaterkommissionens Medlemmer.	
JONAS LIE: Ude ved Værene..	339
HERMAN BANG: Lidt om Henrik Ibsen som Ung	340
SVEND HØRUP: Paa Fodtur	345
EDVARD BRANDES: Teaterbesøg i Stockholm	358
PETER NÅNSEN: En Bryllupsaften.	377
JULIUS HOFFORY: Om Solens Sale og Maanens Magt	393
ALFRED IPSEN: Tre Sonetter	401
FRU C. RECKE-MADSEN: Lumbye'ske Erindringer (med 2 Portræter)	403
* * *: En glemt Forfatter	415
RUSTAM: Politisk Kronik.	419
PAX: Af Dagens Krønike	423
De nye Bøger	430
LEPORELLO: Teater-Dagbog.	433

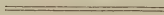
November 1889:

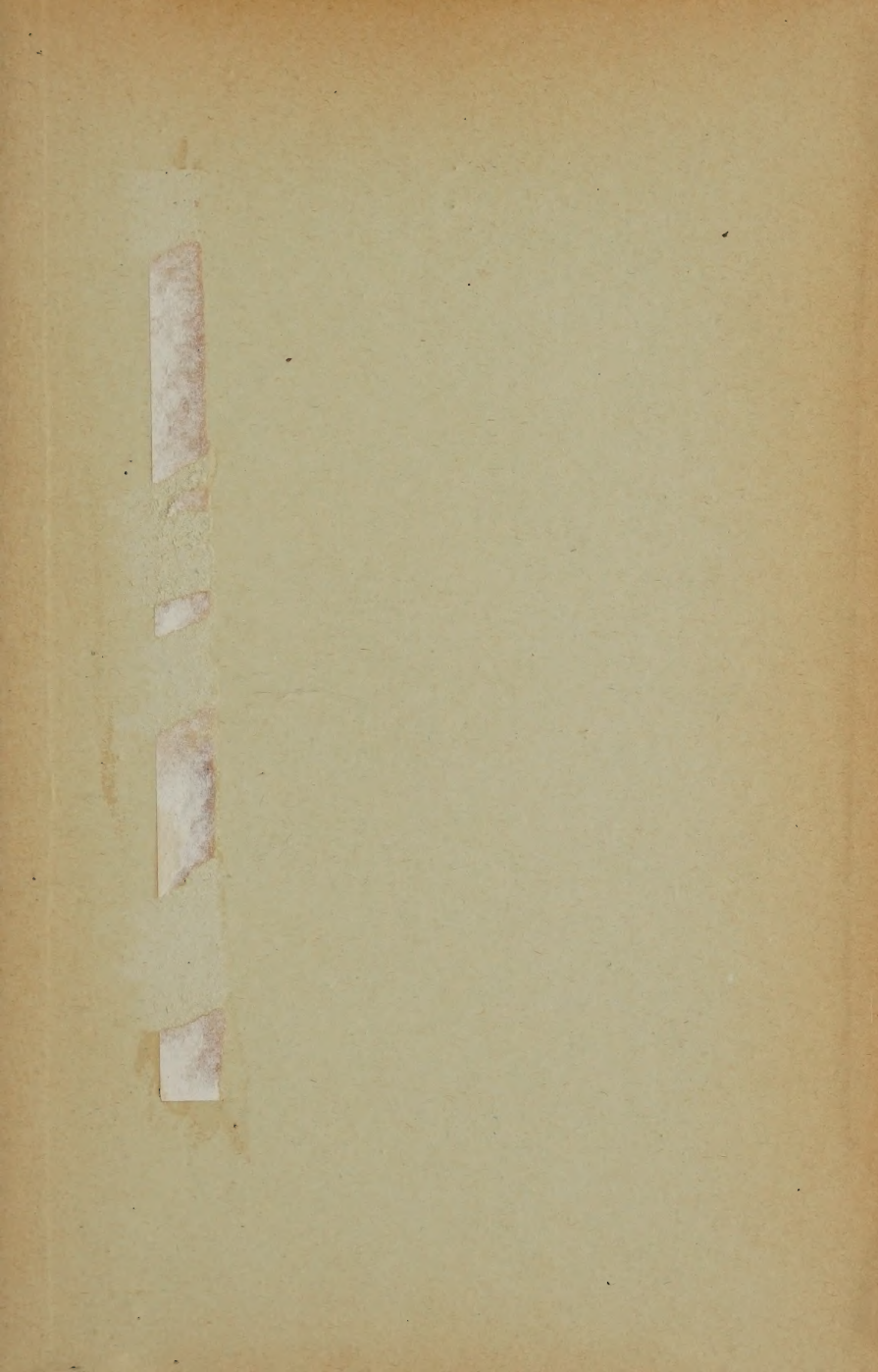
Nordiske Forfatterportræter I—II Erik og Amalie Skram.	
AMALIE SKRAM: Sivert og Lydia	435
KARL MADSEN: Theodor Philipsen	450
HOLGER DRACHMANN: Alfen	469
POUL HERTZ: „Amors Genistreger“ og „Indkvarteringen“ (Henrik Hertz' Korrespondance med det kgl. Teater)	478
JONAS LIE: Et Hvaljag.	488
VIGGO STUCKENBERG: I Forbigaaende	495
HERMAN BANG: Erik og Amalie Skram	500
OTTO LARSEN: De første Teaterindtryk	509
PERNILLE: Før Ballet.	515
RUSTAM: Politisk Kronik	517
De nye Bøger	525
LEPORELLO: Teater-Dagbog.	528

December 1889:

Side

Portræt af Frida Schytte (med Tekst).	
5 Blade af en utrykt Børnebog af H. C. Andersen.	
P. N.: En utrykt Børnebog af H. C. Andersen	531
CHR. RICHARDT: Oktober (Digt).	537
JOHANNES JØRGENSEN: Sommernætter (3 Digte)	538
S. SCHANDORPH: Villaen (Novelle)	541
HENRIK HERTZ: En Samling utrykte og ukendte Vers.	589
GUNNAR HEIBERG: Natscener	595
EMIL V. QVANTEN: Karl XV's Unionsforslag (Afslutning)	605
RUSTAM: Politisk Kronik.	620
PERNILLE: En Afbrydelse	628
LEPORELLO: Teater-Dagbog.	630
Nye Bøger	633
REDAKTIONEN: Til vore Venner	636

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA

3 0112 111318249